

قاموس رسته

به رنگی په کلام

أ * ب * ت * ث * ج * ح

نویسنده

مولا محمد حسروزی گه لاله‌یی

۱

۶۰۰۸ ز

۱۳۲۹ ل

دارالمطبعة

به بیروت

❧ ناوی کتیب: «قاموسی رسته»

❧ دانراوی: مه لا مه حمودی که لا لهیی

❧ تیراز: ۳۰۰۰ دانه

❧ له به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه کان ژماره سیاردنی (۶۲۸) سالی (۲۰۰۸) ی دراوه تی.

❧ تایپ و دیزاینی: (رویار حسین / کۆمپیوتهری شانیا)

❧ سالی چاپ: ۱۴۲۹ ک - ۲۰۰۸ ز

❧ له سه ره رکی کتیبخانه ی نارام له چاپ دراوه مافی چاپ کردنه وی پاریزراوه بو کتیبخانه ی ناویراو.

پيشه کی

بەناوی خودای بەخشندو مېرەبان

کاری لەمەرجاوو ناشکراپە کە گرنگی فەرھەنگ بۆ نەمریی گەل و نەتمو، بۆ پێشکەوتنی ولات، لەپەلی پەگەم داپە، زمانە زیندوومکانی جیھان وەک عەرەبی و ئینگلیزی و فارسی و فەرەنسی و تاد، مان و نەمانیان بەسراوە بە فەرھەنگ و قامووسو، فەرھەنگ پاراستونی لەفەوتان و پەرتبوون و لەتەت بوون ھەرچۆن (نەحو) زمان دەپارێزی لەھەلەمی زمانەوانیی، فەرھەنگیش زمان دەپارێزی لەفەوتان و پاشا گەردانی.

جا لەم روانگەپەوێ رۆشنیرانی ھەموو مێللەتێک لەپەلی پەگەم دا ھەولیان داوە کە فەرھەنگی شاھان بۆ زمانێ نەتەوومکەیان پەقەلەمییکی پاراو بنووسن، لەم رێگەو گەورەترین خزمەتبان بەگەل و نیشتمانی خۆیان کردوو. بەوتنە شیخ مارفی نوادی و مەلا عەبەدوللای زەھەر سەردەقشکێنی فەرھەنگی عەرەبی - کوردین و شیخی خاڵ و زەبەحی و ھەزارو چەرخوین رەحەشکێنی فەرھەنگی کورد - کوردین و خزمەتیکی شاھانیان بەگەل کوردی خۆیان کردوو.

بەلام رەووموی پێشکەوتن و بێزلی گەشەکردن کاری وایان کردوو دەتیی ھەمیشە مرۆڤ لەگەل رۆژگاردان لە موسابەقەو کێ بێکێو پێشکێ داپە. لەلایەکی ترەو بوارێ فەرھەنگ ەرەلق و پۆپە، گەلە خودا پێداوەکان لەھەموو بوارەکان دا ئەسپی خۆیان تاواوومو قۆناغی باشیان بپەوێ پێشکەوتنی بەرجاویان بەدەست ھێناو.

جا لەگەل رەجاوکردنی ئەم خاڵانەو تێپوانینیکی سەرپێیی بەناو رۆشنیرێ کوردی دا بۆمان دەردەگەوێ کە کتێبخانەێ کوردی لەبوارێ فەرھەنگ دا زۆر ھەزارە چ لەرۆی چەندپیمتەو، چ لە رۆی چۆنیەتەوێ چونکە وێرێ ئەوێ نوسەرنامان گەمیان خۆیان لەم بواردا خەریک کردوو پەرھەمیان گەمە، ئەوێ نووسیویشمانە زۆرکەم و کورێ تێدایە ئەوێ من بزانم تەلێستا بەشیوێ لێچران و خۆتەرخانکردن کەسانێکی پەسپۆر شارەزا خۆیان بەداناانی قاموسی (عەرەبی - کوردی) پەوێ خەریک نەکردوو، ئەو پەرھەمانەێ لەبەردەست دان تا پلێی گال و کرجن و کەم و کورتییان تێدایە، ئەمەش دەرگەرتەوێ بۆلەوێ کە دانانی قاموس و فەرھەنگ کاری تاکەکەسی نییەو پێویستە

ليژنمى پىسپۇر بىم جۇرە كارانه هەلسىو چەند جار ئىكش لىلايەن پىسپۇرئەو
بەرھەممەكە لەگەو و بىژنگ بىرى. هەلبەتە تا ئېستا ئەم هەل و مەرجه بۇ قاموسى
(عەربى - كوردى) نەپەخساو، هەتا ئەم بولارەش نەپەخسى و بىر ئىك لەوگەلمبەرە زەفە
نەكەرتەو و هەولى جىيىدى بۇ نەدى، ئەوگەلنەى كىتەبخانەى كوردى پىرنايىتەو.
و مىكى تىرىش رون و ئاشكرايە كە زمانى عەربى لەبەر چەند ھۆيك كەلەى هەموان
زانراون، دادەنرئ بەباشتىن كەنالى پارىدەدەرى كارىگەر، بۇ زمانى شىرىنى كوردى،
كەلەپنەگى تەرجەمەو و مەرگىرئەو بىكەمىن بىبوارو پەرى بۇ چوونە ناو زۇرىنەى
زانپارىيەكانى جىيان و بۇ گەپان بىناو هەموو كىتەبخانەكانى جىيان دا، چونكە زانىنى
زمانى ھەرگەلى، كىلە بۇ ھىربوونى هەموو بەرھەمە جۇراو جۇرەكانى ئەو گەلە،
لەندەمى و پىشەى و، زانستى و فەرھەنگى و، ...تاد.

جا بىندە پاش ئەو و بەجاوى رەخنى دۇستانەو ئەو فەرھەنگانەم هەلسەنگەند
كەلەم بوارەى مەن دا دائىراون ھاتم وەك تەواو كەردنى كارى پەرۋى ئەوان لەپاش ھەول و
تېكۋاشانى بى و جان تەوانىم دەستە سەلەى خۇم بەخەمە سەر شارو خەرمانى ھەزارى
بوارى فەرھەنگى (عەربى - كوردى)، ئەم بەرھەممە نامادەكردو ناوم لى نا (قاموسى
پستە) لەم رەو وە كە زوربەى كات و شەكان خراونەتە ناو رستەو ھىوادارم سودم
لەھەئەو كەم و كورتى قاموسە دائىراوكانى پىش خۇم و مەرگەتەى، بەقەدەر تەوانا خۇم
لەھەندى ھەئەو كەم و كورى پاراستەى! خۇ ھەئەئەو نىيە گەر بلىم، ھەولم داو و
كوردى رۇشەنەر شارمزا بىكەم بەزمانى عەربى، بەشپەوى گشتى، بەشپەوىمەكى و
كەلەمەر بوارەىك دا پەوىستى بەزانىنى زمانى عەربى ھەب ئەم فەرھەنگە بۇى بىى
بەفەركارو مامۇستا.

ئەوشمان لەبەر نەجى ئىمەى كورد، پەوىستى زۇرمان بەزمانى عەربى و فارسى و
توركى ھەبە كە گەل كورد دىبەشكراو بەسەر ئەم سى نەتەو مەيەنا.

ھەلبەتە زمانى عەربى زمانىكى (اشتقاقى) يە، ئەمەش كارى رەك خستى و شەكان
لەناو قاموس دا بەشپەوى ئەلف بى ئەستەم دەكا، ھەر لەكۇنەو زانپانى عەربى لەبوارى
قاموس دا زۇر خۇيان مانەو كەردو و زۇر رۇبازيان پەمپەو كەردون بۇ تەرتىب كەردنى
و شە گەل ناو قاموسەكانىيان، بىناو بانگەرتەى ئەو رۇبازانە دوو رۇبازن:

(۱) رەبازى بەگم، ئەو مەبە مەجەپەو مەزەد بەرجا و نەگىرئ و وشەگەلەكە بەگۆرەى
(تەلفۇز) و دەنگ رەبەمەند بەكرىن ئەوگالە ئىسم و فەيل بە مەجەپەو مەزەمەو تەكەلاو
دەكرىن و پەز بىند دەكرىن.

(۲) ربابى دووم، نهميه كه پيتى زياده بهر جاو نه‌گيرئو به‌گوئيرى پيته نه‌صليبه‌كان وشه گه‌له‌كه ريز به‌ند بگريئو وشه زياده‌كان ناواخن بگريئن.

من بؤ خؤم ربابى دوومهم به‌سمند كردمو به‌گوئيريه وشه‌كانم ريك خستون لمبر چمند هؤيه‌ك كه ليتردا چيگاي نامازه بؤ كردنيانم نيه.

شاهمنى باسه من لم نووسينمدا هاتوم كتيبى (المعجم الوسيط) له دانانى كؤمه‌ئن له زاناو پايه‌ميرزاني وه‌كوو دوكتؤر (احمد حسن الزباد) و دكتور (ابراهيم مصطفى) و (حامد عبد القادر) و (محمد على النجار) م كردوه به‌سمر چاوهى سمره‌كى و زؤربى قاموسه‌كه‌م لمو راگواستوو، وه سوديشم له كتيبى (قاموس المحيط) ي (همروز نابادى) و كتيبى (النجد) و كتيبى (النجد في اللغة العربية المعاصرة) و (قاموسى دهرى) بينيوه.

هه‌ولم داوه زؤربى وشه‌كان به‌خمه رسته‌وه بؤ نه‌وى خوئنه‌ر بتوانى ماناي مهبست لهو وشه‌مى گهره‌گيمتى به‌ناسانى بدؤزنته‌وه.

نهو وشه‌مى زياد له‌يه‌ك ماناي هيه، ماناكان ريزكراون و نيوان ماناكانيش به‌هيماي (5) ديارى كراوه، ههر گاتى نهو هيمايه دانرا نه‌وه يه‌گيك له‌ماناكانى وشه‌كه ته‌واو بووه.

زوربه‌ى جار به‌دوا وشه‌كه‌دا چاوگى نهو وشه‌به يه‌ك بى يا زياتر دياريم كردوه به‌بى نه‌وى مانام كردبى، نه‌وهم هيشتؤله‌وه بؤ خوئنه‌ر خؤى به‌گوئيرى شوين ماناي چاوگه‌كه بزنى.

زؤرجار صيفه‌ى (افعل فعلى) و (فعلن فعلاء) م بؤ وشه‌كان له‌كه‌وانمدا ديارى كردوو، وگكوو (اهيف هيفاء) و (ندمان ندماء).

هه‌روه‌ها به‌گوئيرى پيويست كؤى نيسمه‌كانم ديارى كردوه به‌م جؤره لمدوا مانا كردنى نيسمه‌كه پيتى (ك) دانراوه له‌جياتى كؤ نهمجار دوخال دانراوه له‌سهره‌كه و صيفه‌ى جه‌مه‌كه‌م نووسيوه.

هيوادارم خونا پشتيوانم بى بؤ ته‌واو كردنى كاره‌كه‌م و به‌ره‌مه‌كه‌كه چيگاي خؤى لمدلى‌خوئنه‌ران دا بگاته‌وو له كتيبخانه‌ى كوردى دا شوينى خؤى بگريئ.

عمرد احمد

۲۰۰۸/۳/۱

الهَمْزَة

بالفته گراو، کارمبا ناگهمین.
الْأَجْرُ: خشتی سورگراوه بۆ کاری
بیناسازی.

آدم: بهروانه مادی (أَدَم).
آذار: مانگی ششمی سالی سورمبانی و
مانگی سیممی سالی زاپینی به.

الْأُزْبُرُن: رومکیکی گوله پازیزیه،
گولهکاتی زردو سوورو نالتونی به له
ناورمستی دا خالیکی رمش همبه.

الْأَسَى: درهختیکه هممیشه سهوزه
که لاکهی هینکهمیه و گولهکهی سبی
به، بۆنی خوْشه، بهرمهکی رمشه،
به تهری دهخورئو وشکیش
دهگرتتهوه دمخورئ.

أَسَجَن: وشمهکه دوی دوعاو پارانهوه
دهگوترئ، وته، خودایه داواکهه جی
بهجی بکه.

الْأُسْرُن: رومکیکه ورمزیه گولهکهی
سبی و بجوکه.

الْأُلْک: رمصاکی رمشه.
الْأَبْنُ: دابو نهریتی کۆمهلئیک یان هی
دمهفرئک.

أَبَاءُ: (أَبَاءُ سَهَم) تیرنکی تیگرت.
الْأَبَاءُ: قهصه.

الْأَبْسَاءُ: بیشه لانی قهصه، (ک:
الْأَبَاءُ)ه.

أ، بهکهه پیتی (ئهلفو بی به) پیتی
دهگوترئ، (هممه) و بۆ جهند
مانلهک بهکار دئ.

• بۆ هرسیار کردن (أَسَاوَر غَدَا)
بهیانی سعفر دهکهی؟
• بۆ بانگکردن (أَحْمَدُ انْظُر) نهی
موحهمحمد بهروانه.

• بۆ چونیمکی و بهکسانی (وَسَّاءُ
عَلَيْهِمْ أَلْتَرَكْتُهُمْ أَمْ لَمْ نَلِزْهُمْ)
چونیهکه لای نهو بی پروایانه
بیانترسینن یان نهیانترسینن ؟ (لا
یهمنی الرات ام لم تقرأ) بهوینن و
نهخوینن بهلامهوه گرنگ نییه.

آب: بهروانه مادی (أَوْب).
آب: مانگی یانزهی سالی سورپه یانی و
مانگی هشتی زاپینی به.

الْأَب: ئوقنوسمی بهکهه لای
مهسحیهکان.

الْأَبْسُوس: درهختیکه له ولاتی
هممیشه و هیندوستان دمورئ
دارهکهی رمش و پتهوه، ههندی
پنویستیاتی ناو مالی لی دروست
دهکرت، به کوردی پیتی دهگوترئ
ئهبهنوس، عهبنوس.

الْأَبْسُویة: مادهیهکی رمشی رمقه،
پنکئی لهختمی گۆگرو مهطاطی

ا	ب	ج	د	هـ	و	ز
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
ح	ط	ي	ك	ل	م	ن
۸	۹	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰
س	ع	ف	ص	ق	ر	ش
۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۲۰۰	۳۰۰
ت	ث	خ	ذ	ض	ط	غ
۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰	۷۰۰	۸۰۰	۹۰۰	۱۰۰۰

اَبَدَه (أَبَدَ أَبَدًا) له نادميزدان دایم،
گوشهگیر بوو (أَبَدَ الشَّاعِرُ) مانای
قولى خسته نیو شیعرمکانی (أَبَدَ
فُلَانٌ بِالْمَكَانِ) فلانکس لهوشونه
مایهوهو بهجری نهغیشت.

اَبَدَ (أَبَدَ أَبَدًا): له خه لکی دایم، گوشه گیر
بوو (أَبَدَ عَلَيْهِ) رقی لی هملسا.
أَبَدَ: (أَبَدَ الشَّيْءُ) شتهکمی نه مرکرد
(أَبَدَ) بهمانا (أَبَدَ) به (أَبَدَ)
المكان (نمو شونه بوو بهجولهوانی
کمی تیدانهما (أَبَدَ الرَّجُلُ)
بیاومکه کوپتییمتهکمی دریزوی
کیشاو زنی نهغینا.

الْأَبَدَ: کاری سمرنج راکیشو سهریو
سهمهره به لای گومرو لمیر
نهجوموهو وگوو نهفالکرینی
کورد، گیمپارانی هلمهجه، (ك)
أَبَدَ... دموتری، (أَبَدَ الْكَلَامِ)
قسمی سمرنج راکیشو (أَبَدَ
الطَّيْرِ) نمو بالندنهی زستان و هاورن
لمهك شوین بهننهوه گهرمین و
کوستان و حی گوږک نهکمن.

أَبَدَ (أَبَ لِسَرِ أَبَا، أَبَا): خوی بو سمر
ناماده کرد، (أَبَ إِلَهَ) حمزی لی
کرد، (أَبَ عَلَى أَعْدَالِهِ) هلمستی
مهردانهی بردهسمر دوزمنهگانی
دمگوتری، (أَبَتَ أَبَاتُ الشَّيْءِ) رتگی
خوی کردهوه دامهزرا (أَبَ
الشَّيْءِ) هلمستی کرد، دموتری،
(أَبَ أَبَ) هلمستی نهوی نواند
(إِسْتَأَبَ لَلْأَسْ) فلانکسی کرده
باوی خوی (أَبَسَ بِهِ) شانازی
پنومکرد.

الْأَبَابُ: ناوی زور
الْأَبَابَةُ: دمدیکه توشی نادمیزادی
دووره ولات دعب... واتسه:
کورکاندن و نالین بو نیشتمان
(جوره نهخوشیهکی دهرورنییه).
الْأَبُ: گزوغیا، له هورن دا دهمرموی:
(رَفَا كَهْ وَأَبَا).

أَبَتَ (أَبَتَ الْيَوْمَ أَبَا): رۆژمه گهرم بوو.
أَبَتَ: بهکمه وشمی نمو شمش وشانهه
که پیتهگانی هیجای تیدا
کؤکراومهوه لای سامییهکان، که
نهمانه (أَبَدَ، هَرَز، حَطِي، کَلَمَن،
سَقَطَ، قَرَشَت) پیتهگانی همدوو
وشمی (أَبَدَ، ضَطَعَ) که خراونه پال
نمو شمش وشانه هی زمانی عمرهین
(أَبَدَ) له حیسابی (جَمَلُ)
دا بهم شیوه بهگاردین، بهکان، دهبان،
سمدان، همزاون.

ثَمَوِي بِمَرْن (أَبْرَ لَلَأْ) زِيَانِي
بِمَقْلَانِ گمباند شاهه مله غمبمبمتی
کرد.

أَبْرَ الزَّرْعُ: کشتو کاله که باش بوو
پینگمبی.

أَبْرَ النَّحْلُ - النَّزْعُ: باخه خورماکه، یان
کشتو کاله که یان باش به خنیو کردو
رمدای هیئا.

إِلْتَبَرُ لَلَأْ: داوی له فلان کرد
خورماکانی بؤ ته لقیح و موتور به
بکا ه بؤی به خنیو بکا.

كَلْبَرُ: کارلیکراو (مطاروع) ی (أَبْرَ) به
واته به خنیو کردنه که ی پیکهوت ه
(كَلْبَرُ صِغَارِ النَّحْلِ) واته: نهمامه
خورماکان گهوره بوون و پینگمبینو
کاتی موتور به کرنیان هات.

الإِبَارَا: وستایی کارامایی
موتور به کرنی خورما به، یان
وستایی و لیژانی کشتیاری به.

الإِبَارَا: وستایی و کارامایی
موتور به کرنی خورما به، یان
وستایی و لیژانی کشتیاری به.

الْأَبَارُ: دروستکری دهرزی به.

الإِبْرَا: دهرزی به، نامیریکه سمریکی
تیزهو سمریکی گونه، دورومانی پین
دهکریت، (إِبْرَا الْقَرْب) جزوی
دوپشک، (إِبْرَا النَّحْل) جزوی همنگ
ه (إِبْرَا الْمَرْسِق) سهری نیسقانی
نمیشک ه (بیت الإِبْرَا): عولیمه کی
بجکولمه دهرزی به کی موغنا تپسی

أَوْبَدُ الْوَشْي: گپانلمبری کیوی، نهو
حمیوانانمی له گمهل نادمیزاد
هه انمکه ه مالی گردنیا ناسان نمبی.
الْأَبْدُ: زهمانه، رۆژگار، (ك: آباد و أَبْدُ) ه
دمگوئی، (لَا الْعَلُ ذَلِكَ أَبْدُ الْآبَادِ) یان
(أَبْدُ الْآبَدِينَ) همرگیزاو همرگیزو همتا
هه تابه نهو کاره ناکم.

أَبْدًا: زهرفی زهمانی داهاتوو، بؤ کردن
و نه کردن به کار دهمینری،
همیشمی دمگیمبی، به هوئی
نیشانی کهوه مانای همیشمی لی
داده ندری، وه کوو له فورئان دا
دغه رموی، (إِنَّا لَنَ لَدْخَلُهَا أَبْدًا مَا
ذَامُوا لِيَهَا).

الْأَبْدِي: نه و به کۆتایی نمبی.
الْأَبْدِيَّة: چاوگیکی دروست گراوه
(مصدر صناعي) لهوشی (الْأَبْدُ)
دهر دهمیندری.

المُزِيدُ: (الحكم المزد) سماننی سزا به سمر
تاوانباردا به درنژایی زیانی.. وادمی
نهو سزابه سوک دهکری بؤ بیست سال.

أَبْرَا (أَبْرَ النَّحْلِ): دار خورما که ی ته لقیح
کرد، موتوری کرد تلووی نیرمه کی
به سمردا پیرانندن ه (أَبْرَ الزَّرْع)
کشتو کاله که ی پیک هیئا، چاکی
کرد (أَبْرَ الْقَرْبُ وَالنَّحْلُ لَلَأْ)
دوپشک پیوی دا، همنگ پیوی دا
ه (أَبْرَ الْخَبْرَان) له گمهل خورنگدا
دهرزی دهرخواردی نازه لمان دا بؤ

نوساند بهر هفتیسکیموه.

الْأَبْخَازِيَّةُ: تاقمیکي خه واریجن، لهناخرو
نوخری خه لافعی ئه موهی دا
سهریان هه لندا، دامه زینه ره که بیان
عمبدوللای کوری ئوباضی ته میمی
بوو.

الْأَبْرَصُ: نه سهی تیژ رهو،
ولاخه میرزمی خوش ره، (ك: أَبْرَصٌ)
ه (أَلْمَاضِي) ره پهنسك، دیوی ناو موهی
که مکه نه زوو نانیشك.

الْإِبْطَ: بن ههنگل، دیوی ناو موهی شان و
بان هه لاندی نهرم هه دامینی حیا هه
(تَابَطُ الشَّيْءِ): شته که ی خسته بن
بانه موه (تَابَطُ الشَّرْبِ) کراسه که
له زهر بالی راستیه موه هیناو
به سرشانی چهی دا هه (تَابَطَتِ
الرَّأَةَ الطُّفْلَ) ناخرته که مندا له که ی
له خوگرته و سر بهر شتی کرد هه
(تَابَطَ شَرًّا) نازناوی (تَابَتِ) ی کوری
جابه ره که بیاولکی عمره بی
سهردمی نه زانی بووه، نه گهر
(لَيْسَ مَنسُوبٌ) ی لی دروست
به که ی ده تین: (تَابَطِي).

إِبْطُ الزُّهْرَةِ: نمو توهه ورده به که له نن یوان
لاسکی رومه که هه په لکه گه لاکانی دا
دهردم که وه هه له مندی پشینه نانا
دهگوتری: (ضَرْبُ آبِطِ الْأَمُورِ)
نهینی کارهکانی زانی و معیسته کان
حالی بوو.

أَبَقَ آبَاءُ، إِبَالًا: هه لات، باخی بوو، (لَأَبَقَ)
ههر به مانا (أَبَقَ) هاتوو،
(... الشَّيْءُ) دوی و مستا، ره ی لی
بو موه، خوی لی بی بهری کرد.

أَبَلَّتِ الْإِبِلُ إِبِلًا وَأَبْلًا: حوشترهکان زور
بون کینوی بوون، به وهی خوار دنی
گیاو گزی تهر و تاز موه، بنویستی
به مانا نه بوو، (أَبَلَّ فُلَانٌ) فلانکس
حوشتری زوری بوو (أَبَلَّ فُلَانٌ إِبَالَةً)
فلانکس جران سر بهر شتی
حوشره کانی کرد هه (أَبَلَّ فُلَانٌ إِبِلًا)
حوشتری دا به فلان کس کردی
به خاوم حوشره هه (أَبَلَّتِ الرَّجُلُ إِبِلًا)
واهاله کبرا جاون پیری کرد.

أَبَلَّ إِبِلًا: حوشترهکانی زور بوو.

أَبَلَّ الْإِبِلَ: حوشتری راگرت (إِتْبَلَّ)
حوشتری به خینو کردو هه لهوی
کردن هه (تَابَلَّتِ الْإِبِلُ) به مانا (أَبَلَّتِ
الْإِبِلُ) وه هه (أَلْمَأَلَنَةُ) زهوی به ک
حوشتری زور بی.

الْإِبَالَةُ: کۆمهله و تاقم هه باش به ره نه
بر دنی مال و سیاسهت.

الْأَبَائِلُ: دهسته و کۆمهله ی زور و به ک
له دوی به ک هه بی کۆمهله ی زور و
سهرنج راگیش به کار دهه یندری، له
هوراندا هاتوو «وَأَرْسَلْ عَلَيْهِمْ
طَيْرًا أَبَائِلًا».

الْإِبَالَةُ: باومشیک چه لکه و چه وین هه له
به مندی پشینه نانی عمره ب دا

هاتووہ (ضلت علی اہالہ) چیلکھو
جھوٹل لسمہر چیلکھو جھوٹل۔

الْأَبْنَةُ: ھۆزۆ خَیْل ۛ (أَبْنَةُ الرَّجُلِ)
دۆست و ھاوہلانی پیاو، (الْأَبْنَةُ)
شارۆچکیمکە نزیک بمصره.

الْأَيْسَلُ: گۆچان، دار عمصا ۛ به
کەشیشی مسیحانییش دھگوترئ ۛ
(الْأَبْنَةُ): ھاومشە دارو چیلکە.

الْإِبْلِيْزُ: ئەو قورپو لیتەبەیی جۆمی نیل
لەدوای خۆی جیری دێلئ.

إِبْلِيسُ: مامۆستاو رابەری شەیتانی،
(ك: اھالی و اھالە)یە.

إِبْنُ: (ابن الدَّمِ في الجرح): خۆینەمکە لە
بەرنەمکە دا رەش بووہ ۛ (أَبْنُ لَلأَسَا)

رەخنەمی لە فلانکەس گرت.

رەوشتی ناشەرەنی پال دا ۛ

گوتراویشە (أَبْنَةُ عَمِل) واته: رەوشتی

چاک و باشی پال فلانکەس دا ۛ (أَبْنُ

الشَّيْءِ) شوونی فلان شت گەوت

(أَبْنُ المِيت) مردوگەمی لاواندەوہ ۛ

(أَبْنُ الأَثَرِ) شوینی پیری هەنگرت.

إِبْنَانُ الشَّيْءِ: کات و ھەرزى شت ۛ

سەرقاتی شت ۛ (إِبْنَةُ الرَّجُلِ)،

ھاوہلانی پیاو.

الْإِبْنُ: کۆر

الْإِبْنَةُ: کچ.

الْأَبْنَةُ: گرنی قامکی حاج، گرنی دارو

شتی تر، پێشی دھگوترئ بزمارە

گۆشتینە ۛ عەمبەو عار ۛ کینەو رق.

الْأَبْنُ: تۆمەتبار

أَبْنَةُ (أَبْنَةُ لَه و به): لێی حالی بوو بۆی

دەركەوت، دھگوترئ، (ھەذا شئە لا

يَبْنَةُ به او له) واته: ئەوہ شتێکە

گرتکی پێ نادری، ھەوولی بۆنادری

لەبەرنەوای ھێچ و ھوچە.

أَبْنَةُ فَلَاناً لَكَلَا: فلانکەسی ناگادار کردو

سەرنجی راکێشا بۆ ئەوشتە ۛ (أَبْنَةُ

عليه) خۆی بەسەردا رانواند.

الْأَبْنَةُ: شکۆمەندی و نەرخداری.

أَبْنَةُ وَاوَاوَة و أَبْنَةُ: بوو بەباوک

أَبْنَاهُ: پیری گوت بە باوک و دایکەوہ

بەقوربانت یم.

كَأَبْنِي: باوکی بۆخۆی پەیدا کرد ۛ

(إِسْتَأْبَنِي) بەمانا (لَأَبْنِي) یە.

الْأَبْنَةُ: باوک، بابیر، جاری و دھبێ بە

مامیش دھگوترئ ۛ بۆ خاومنی

نیش و پەرۆزو بەدیبھێنانی شتیش

بەکار دەھێنرێت، وشمی (الْأَسَاب)

بەلای مسیحییەکانەوہ ئوقنومی

یەکەمە لەسێ ئوقنومەکانی (الْأَلُوث

الْقَدَس).

أَبْنِي إِسَاءً و إِسَاءَةً: دزی ئەو شتە وەستا

پیری رازی نەبوو.

أَبْنِي الشَّيْءِ: شتەگەمی ئێ ھەدەمەکرد.

أَسْأَبِي، جۆنەمەردو دلبێر، بەو کەسە

دھگوترئ خۆی لەشتی پەرو ھوچ و

شەرم ئاومە دوور بخاتەوہ،

دھگوترئ: (نَفْسُ أِبْنَةٍ) نەفسێکی

بەرزو شکۆمەند خواز، ژنەر

دەستەمی و جەوسانەوہ قەبول ناکا.

اَتَمَّ، اَتَمَّ، وَاتَّقِبْ: كَرَسَى بِيْ هُوَلَى
له بمرکرد.

الْاَكْبَلُ: هَمَزَانِمْوَا، گهوره، لمبهره تدا
بمو كهسه گوتراوه كه سر بهرشتى
به خيُو كرنسى مندانى پاشاو
خهليفى كرده، وشهيمكى توركى
به.

اَتَدَّ، مانگا كهى بهستموه بُو دوشين
(الْاِتَادُ) بمو گوريسه دمگوتري كه
قاجى مانگاي پي دهبه سترتتهوه
لهكاتى دوشيني دا.

الْأُتْرُجُ: لِيْمُو، (الْأُتْرُجُ، الْأُتْرُجَةُ) همر
به مانا ليمويه.

اَتْلَ، چاوگه كهى (أَلَا وِ الْاَلَا وِ الْاَلَا)
به مانا همنگا وه لَتِنانه وهى خيَرا
خيَريه بهرق هه لساوى ههروا
به مانا رويشتنى تمبه لانهيه كه
بهموى زور خواردن و زور
خواردنه وهوه نه تواني به خيَريي
بروا.

اَتَمَّ اَلْمَا: كَرْنِسَى دُو مَادَه بِيَهَك،
كُوكِرْدنه وهى دُو شت تاوهان لى
بى ببنه يهك، (اَتَمَّ فَلَان بِالْمَكَانِ)
فَلَانَكْس لى شوئنه مايه وهوه
جنيگر بوو، (اَتَمَّ لِي سِرَه اَتَمَّ)
به هيتواش رويشت.

اَلْاَتَمَّ: دره ختيكه له توئزى دره ختى
زهيتون، له كئيو گمژ دهرؤي پي
دمگوتري زهيتونه كيويكه، زور
خوارگرو تمهمن درتزه، (اَلْاَتَمَّ)

كُوبونه وهى كُلامه نيك نادهميزاد
به يُونمى ناخوشى و بُو تازيمبارى ه
بُو شايى و گُورمَنديش
به كاردمه يندري، به لَام به زورى بُو
يُونمى ناخوش به كاردمه يندري.
اَتَنَ بِالْمَكَانِ اَتَا وَاَلْوَا: به مانا (اَتَمَّ
بِالْمَكَانِ) هاتووه.

اَتَنَ فَلَان اَتَانَا: به مانا (اَتَمَّ) هاتووه واته:
تمبه لانه جولايه وه ه (اَتَتِ
الْوَالِدَةُ) دايكه كه منالهمكه به
شيوهى ناسايى نه بوو، له پيش دا
قاجى هاتن نمجار دست و سهرو
ملى هاتنه دهر (اَسْتَاَنَ) فَلَانَكْس
ماكمري راگرت.

الْاَتَانُ: دَيَلَه كهر، ماکهر، (ك: اَتَنَ) و
(اَتَنَ).

الْاَتْنُ: ناگردانى گهوره، جهه منده مى
جهه مان، جهه منده مى كورمى قسَلَو
كهج.

اَتَا، اَلَا الشَّجَرُ اَتُوا اَتَاءً وِ اِتَاءً: درمخته كه
ميومكه مى دهر كموت، بهره كهى زور
بوو هورساى خسته سمر قعدو لقو
پويى درمخته كه ه (اَتَا الْمَاشِيَةُ)
نازده كه گمسه مى كرد زاو زيان كرد
زور بون. (اَلَا الْحَيْرَانُ اَتُوا)
همهوانه كان خُوشِر موبون و خيَرا
رويشتن (اَلَا فَلَانَا اَتُوا) بهرتيلى دايه.

اَتَى الشَّجَرُ اِتَاءً: درمخته كه ميومكه
دهر كموت و بهره كهى زور بوو.

الإيتاء: بمروبووم و دهنه وئله ۵ (لَبَنَ ذُو
إِثَاءٍ) شیری جهور.

الإكثار: سمرانمو مفراته، خمرچی و
باج، بمرتیل ۵ دگوتری، (فلان
ضرب علی فلان إثاره) فلانکس
سمرانمی خسته سمر فلانکس ۵
(شَكَمَ فاه بالإثاره) به بمرتیل دهمی
ها خنی، بمرتیلی دایه و بی دهنگی
کرد، (ك: اثارى) به.

الاکتو: یارمستی و بمخشش، رقبازو بیرو
بزوجون.

اکی ایثا و إیتا و ماتی و ماثا: واته،
هات به هاتن، دگوتری: (أَتَيْتُ الْأَمْرَ
من ماثه و ماکای) له ریگای خویهوه
بؤ نهوکاره حؤم، بارمگهیم
دؤزیبهوه کارمگهیم نمنجام دا ۵
(اکی) نزهک بووه ۵ (اکی علیه)
بسمری دا رقیشت ۵ کارمگی
نمنجام دا ۵ (اکی علیه الدهر) زمانه
تیکیموه پیچاو ههوتاندی ۵ (اکی
المكان) هاته نهو شوینه (اکی الرجل)
هاته لای پیاموکه (اکی الامر)
کارمگی نمنجام دا ۵ (اکی المرأة)
جووه لای نافرتهکه لاقمی کرد ۵
(اکی القرم) خوی پال نهو هؤزو
خپله داو لهوانیش نیه ۵ غه ورهیه.

اکی فلان الشیء: فلانکس نهو شتهی
هینا ناسامدی کرد ۵ له هورئاندا
دهفرموی: (قَالَ لِفَتَاؤِ اَيْنَا غَدَاءُ)

بهمانای تریش هاتووه پمکی لهوانه
بمخشینه (اکی المال) ماله کهی
بمخش، (اکی الزکاة) زمکاتی دا ۵
(اکی فلانا علی کلام) رایان پمکدیگیر
بوو لهسمر فلان شت.

اکی الشیء: نهو شتهی ناسان کرد،
(اکی الماء و للماء) دهراوی بؤ ناومکه
ناسان کردو رفی بؤ کردموه بهروا.

اکی الیه الامر: نهو کارمی بمبیردا
هات و وای بمباش زانی بهو جؤری
بکا ۵ (اکی للأمر) له رفی خویهوه بؤ
نیشمکه جوو (اکی الجرح) باشماوی
برینه کهو نهو خوین و زوخاوی
لئی دئ.

الإثاء: نهو دارو چیلکهو جهونلمبه که
له دهراوی کانپاوو جؤگای ناودا
دهبیته بهریهست و ناهیلن ناومکه
باش بهروا.

الاکسی: کاری جی به جی گراوو
نه نجامدراو.

الاکسی: بیگانهی خؤ ههلواسرو بی
نمصل و بنیچه ۵ لافاوی هاتوو
له دور.

الاناب: درهختی گهوری توت که زؤر
لقو بؤی همین ۵ (الاناب) بهمانا
(الاناب) دئ.

اث، اأ واثا واثا: زؤر بوو، گهوره بوو
(اث الثبات) گزوکما که تیک چرزاو
گمشمی کرد (اث الشفر) قزمکانی

استأثر به: ئەو شتەى تايهت به خۆى
کرد (استأثر الله فلائاً) خودا
فلائگەسى مراند.

الآثار: زانیاری دەربارەى شوئنهوار،
زارووهیهگه بهمانا زانیین دەربارەى
کۆن و رابردوی لەمیژنەیه.

الإثار: تۆرەگەى مەمك (مەمكەدان)
جۆره تۆرەگەیهگه ئاخرەت
لەمەمكى دەگا بۆلەموى شۆپ
نەبنەموو قیت بنوئین ە هەروا بهو
تۆرەگەمەش دەگوترئ كە دەگوتئە
هیشووی تریئ میوهی لەو جۆره بۆ
پاریزگاری کردنى.

الأثار: نیشانه، پاشماوێ شت.
الإثار: بریسکەو بریقەى شمشیر، تەرۆ
تازەیی دەمو چاو ە شوئین بىو
بەدوا دا هاتن، دەگوترئ: (جاء لي
إلر) بەشوئین لەوداها.

الأثر، الأثر: بریسکەى شمشیر (أثر
الشيء) پاشماوێ شت ە شوئنهوار
و نیشانهى شت ە لەبەندى پيشينان
دا هاتوو دەلى، (لا تطلب أثراً بعد
عين) ئەم پەندە دەهیننرئەموو بۆ
گەسێك بگەرئ بۆ شوئنهواری شتى
هەوتاو ە بەجیماوێ رابردوان ە
هەرمودەى رەوايەتکراو، هەندیش
پێغه مېەر (د.غ)، (ك: آثار، أثار) ە.

الأثر الرجعي: ئاراستە بوونی قانونى تازە
دەرچوو بەسەر ماوێ پيش
دەرچووونی قانونەگە.

بە بون و درژ بوون. (الشفرة ا ث و
أيث) هەزەگان پەرۆ درژن.

أثمة: نەمرى کردو رێى بۆخۆش کرد،
(أث البت) خانومگەى بەناومان
رازاندەموو.

أثث لالن: فلائگەس خپرو خۆشى
توش هات ە (أثث البت)،
خانومگەى بەمەش و قالى راخست.
الأثاث: گەل و پەل ناو مال و مكوو
قالى و قەنەقەو شتومەكى تر، (ك:
أث) ە.

أثره أثراً وإثارة وأثره: شوئین پەنى
هەلگرت ە (أثر الحديث)
فەرمودەگەى گێڕاوە، لەمى تەرەوه
رەوايەتى کرد ە (أثر السيف)
نیشانهیەكى لە شمشیرگە داكرد بۆ
نەوهى لەگەل شمشیری تر لێى
نەگۆرئ.

أثره عليه أثراً وأثره: بەرژموهەندى
خۆى پيش خست، لە دەبەشکردن دا
زۆرىنەى بۆ خۆى دانە.

أثره إشاراً: هەلى بژاردو رێزى دایە ە
دەگوترئ، (أثره على نفسه)
بەرژموهەندى گەلى پيش
بەرژموهەندى گەلى خۆى خست.

أثّر الشيء: شتەگە نیشانهى تیدا
دەرگەوت ە (أثّر بالشيء)
نەوشتەگارى تیکرد (أثره) شوئین
پەنى هەلگرت.

الأثر: نمو بیاوهی خوئی پیش کسانى تر
دهخا: لفظ مودى پیغمبردا
هاتووه (سرون بعدی اثره) نمو
بمولاه دهبینن فرمانروا
ستمکارهکان شت بى خویشان قورغ
دهکن.

الأثر: پلهو پایه: دهگوتري: (الفلان
عندي اثره) فلانکس لى من پلهو
پایهى تابىتى همه: نهوگسه ی
خوئی پى لکهسانى دیکه باشره.
الأثر: شوینهوارو شویندست لسمر
زمو، رهوشتی بهرزو بؤماوه
لمبنه مالهکى دا: دهگوتري: (هر
ذر اثره عدى) نمو لادهمیزاده
جینگى ریزو نرخه لام.

الأثر: شتى کۆنینه: توتزمو
ليکۆلرموه لمبورى شوینهوار دا.
الأثر: بریسکى شمشیر: به لای
زانیانى سروشتهوه (اثر) ناوه بى
شلممنى بهك كه بؤشایى
بردمگتهوه: له لای کیمیا گمران
شلممنى یكى بى رنگه: ماده
جه وراى بهكان ممتوینتیهوه،
لمبورى پزشکی دا بهکار دئ.

الإیثار: نمو به لادهمیزاد بهرزموندی
کسانى دیکه پیش هی خوئی بخا.
الإیثاره: له لای زانیانى رهوشته
نه خلاق رقبازو بیروکه بهکده دوی
خوبهرستى و پیش خستنى
بهرزموندی خوت بهسهر هی

کسانى دیکه دا: بانگه وازی بى
نموه دهکا كه بهرزموندی کسانى
دیکه پیش بهرزموندی و
دهستکولتى خوئی بخا: به لای
زانیانى دهروو ناسپیهوه گرنگى
پیدائى لادهمیزاده به کسانى
دیکه، بهرزموندی نموان پیش هی
خوئی بخا جا نم رهوشته سروشتى
بى یان بهکسبو خورام کردن بى.
التأثير: له دهخندا رقبازو بیرو
بؤجونیكه پى وایه رهخندى
نمدبى نهومندى پایهندى زهونو
کارتیکردنى کسایمتى دهبى
نهومنده پایهندى بنهما
کارپیکراوهکان و قاعیده
عقلیهکان نابى.

المأثر: میراتو جیماوى رابوردوان
بؤکسانى سهردهم: فرموده
رهوایمتکراو، نمو فرمودنهى له
پیغمبرى نيسلاموه
گتیردراونهوه.

أثَرُ الثَّغْرِ: جیگر بوو، ستمگیر بوو،
(أثَرُ الثَّغْرِ) شوینی گهوت، بوی
گمراو شوین پى ههنگرت.

أثَرُ الْقُرْ: منجه لهکى خسته
سهر سى کوچکه.

أثَرُ الْقُرْ: بهمانا (أثَرُ الْقُرْ) به
(أثَرُ الْقُرْ): منجه لهکى خرابه
سهر سى کوچکه. (أثَرُ الْقُرْ)
خهلهکه هاریکارى بهکزیون:

دارمکی داری چاک و بمسوده، لقو
پژی زورن، گه لاکانی باریکن.

الأئله: نمصل و رسهن ه
دمگوتری: (فلان الله مال) فلانکس
مالی چاک و باشی همیه.

الأئله: گمل و پهل ناوامن.

الأئیل: له کیمیدا به چمند تاکیکی
هاوکنشمی دمگوتری که پیک
هاتوون له دوو گمردیلهی کاربؤن و
پینج گمردیلهی لیدرؤجین.

آلمه تاوانی کرد چمند جاوگیکی همیه:
(انما، انما، آلاما، ماسما، آئمه)
(انما): خسته ناو تاوانهوه ه تاوانی
پیک کرد ه (آئه) به تاوانباری دانا ه
(فلان یقائم من الصفا) فلانکس
خوی لمتاوانی بچکوله دهارزئی ه
(آلم) توبیه لمتاوان کردو پاراپه وه
خودا لئی خوشی.

الاسام: سزای تاوان، بهمانا تاوانیش
هاتووه.

الإسم: گوناوه تاوان ه که بکهره کی
شیایو سزادان بی لسه ری، (ک):
آلام).

الإئید: کل ه مادهیگی معدنییه
شیوهی بلوری و رنگی قصدیرییه
رغمه ورد دمگوتری و حاوی پی
دمپژری.

الله: فیتنهی کرد ه (آلاه مرالاة) دزایمتی
له گهل کرد، (لآئرا) کیشمان لمانا

(ألفست القوم المكان) نمو هوزه
لמושوفته جیگیربون و تییدا
مانهوه، به جپیان نه هیشت.

الأئیه: به کیک لموسی کوچه
ناگردانمیه که منجملی
دمخریتسم، (ک): (آلی) به (آله)
(الآلی) سنیهمی سی کوچه ه
به مانا به لای گهورمش هاتووه ه
دمگوتری: (وما بالآله الال) ولته:
به لایه کی گهوری توشکرد.

آئل آلرلا: جیگیر بوو چهسپا (آئل آله)
شمرقمه مند بوو، وه جاخزاده بوو،
شکوممندی بدمست هیئا.
آئل: دموله مند بوو ه (آئل الشی)
رسمه نایه تی نمو شتهی چهسپاند،
(آئل مال) مال و سامانی به زممنه
کرد بی نهوی بهرهمی بیئی.

آئل مالا: گه شمی به مال و سامانه که
کرد (آئل آله) پؤشاک بی مال و
خیزانی کردو ریژی لی گرتن، (آئل)
فلاسا مال او برجالی پشتگیری
فلانکسی کرد به مال و سامان یان
به پیاو و دارو دست به هیژی کرد.

تائل: چهسپا، جیگیربوو، شکوممندی
بدمست هیئا.

الائال: مال و سامان ه شمره و پیاویتی
ه وه جاخزاده پی و کسایه تی.

الائل: درهختیکه له پیتری (طرهاوی)
به رزو راست هه لچوه به تممنه،

چمستهی بی‌هیزو لاوژی ساغو
پتمو کردم (آجَدَه اِجَادَه) بهمانا
(آجَدَه) دئ (دِگوترئ): (إِنَّهُ لَمْ يَجِدْ
الْإِنْبَاءَ وَالْإِظْهَارَ) نهوه پته وکمری
که لیمو نینۆکه.

الأَجْدُ: حوشری مینیمی تیک سمرای
چمسته دارژاو.

أَجْرُ الْعَظْمِ: أَجْرًا وَأَجْرًا، وَإِجَارًا:
نیشقانمکه بهکری گرتنهوه
بهناریکی (أَجْرٌ فَلَانٌ) فلانکسی
بهکری گرت (أَجْرُ الْعَامِلِ) صاحب
العَمَلِ کریکارمکه پازی بوو نیش بۆ
خاوون کارمکه یکا بهکری (أَجْرُ
اللهِ عَبْدُهُ) خودا پاداشی بهندمی
خوی دا نهوه.

أَجْرُ لِّلَانِ لِي وَلَدِهِ: کابرا مندانهکی مردو
خودا پاداشی دایهوه.

أَجْرُهُ إِجَارًا: بهمانا (أَجْرَةٌ) به (أَجْرَهُ
مِنَ لِّلَانِ الدَّانِ) خانومکی لی
بهکری گرت (أَجْرَةُ مُلْأَجْرَةٍ)
شتهکی لی بهکری گرت.

إِسْتَأْجَرَ: لهناکامی خیرو بهخشینی دا
بههیوی پاداش بوو (إِسْتَأْجَرَ عَلَى
لِّلَانِ بَكْدَا): بهکری نیشی بۆ
فلانکس کرد.

إِسْتَأْجَرَهُ: کردی بهکریکاری خوی.
الإِجَارَةُ: کرنی نیش، گری بهستیکه
به مبهستی سود وهرگرتن له پیناو
عیوه نیک تاپهتی دا.

خوڤان بهرپاگرد، کیشمیان تیکهوت.
أَجْتُ، أَجْتُ النَّارَ أَجًا وَأَجْبًا وَأَجَّةً:
بئیمی کرد کلیمی کرد لرفمی
هات. دِگوترئ: (سَرُّ يَلُجُ لِي سِرَهُ)
رؤیشت له رؤیشتنمکی دا لرفمو
ورشمی هات (و سمعت أَجَّةَ الْقَوْمِ)
گویم له خشمی رؤیشتنمکیان بوو
(أَجْتُ النَّارَ) نهوشته بریسکی
دا (أَجْتُ النَّارَ) رۆژمکه گهرم بوو
(أَجْتُ الْأَمْسَ) کارمکه چهوشه بوو
(أَجْتُ الْمَاءَ) ناومکه تالو سوڤر
بوو.

أَجَّجَ النَّارَ: ناگرمکی داگیرساند، (أَجَّجَ
بَيْنَهُمُ الشَّرَّ) شەرو ناژاووی خسته
ناوایانهوه (أَجَّجَ الْمَاءَ) ناومکی
سوڤرو تالو تفت کرد (إِسْتَجَّجَ
النَّارَ) ناگرمکه داگیرسا (إِسْتَجَّجَ
النَّهَارَ) رۆژمکه گهرم بوو (أَجَّجْتُ
النَّارَ) بهمانا (إِسْتَجَّجْتُ)
دِگوترئ: (أَجَّجَ لِّلَانِ غَضَبًا وَذُكَاءً)
فلانکس پقی ههلسا (تَوَهَّبُوهو
ههلهو).

الأُجَاجُ: نهو ناوه به لسهه تالیو
سوڤری دهم زوبان دِگمزی.

الأُجْرُجُ: جهرای زۆر روناك شوعله دئ.

أَجَدَ الْبِنَاءَ أَجْدًا: دیوارمکی پتمو کرد
قاهیمو محکمی کرد (و
دِگوترئ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَجْدَلِي بَعْدَ
ضَعْفٍ) سوڤاس بۆ نهو خودایمی

اَجَلٌ فَلَانًا: تیماری مل و مرگم پانی بؤکرد،
ملی چاک کردموه.

اَجَلٌ فَلَانًا: فلانکس سازلی مل
و مرگم پانی بوو.

اَجَلُهُ: معنی کرد نهمیشت ه (اَجَلُ
الشيء) نمو شتهی دواخست، گاتی
بؤ دیاری کرد ه (اَجَلُ الماء) ناوهمی
کؤکردموه.

اَجَلُ الشَّيْءِ: بهمانا (اَجَلُهُ) دئ ه (اَجَلُ
فلان) داوی لی کرد گاتی بؤ دیاری
بکا.

اِسْتَأْجَلَ فَلَانًا: داوی لهفلانکس کرد
گاتی بؤ دیاری بکا ه (اِجْلُهُ) همز.

اِجْلُ، هؤکار. دموگرتی: (من اِجْلِكَ لعلت
کذا) لمبر خاتری بؤ نهوم کرد،
بههوی تۆوه بوو هاتم.

اِجْلُ، جهلمبه گاکتیوی و جهلمبه ناسک،
(ك: اِجَال) ه.

اِجْلُ: کاری دواخراو بؤ گاتی
دیارهکراو ه (اِجْلُ مِنَ الماء) شوینی
کؤبونهموی ناو، نهستیرو، نهو
ناوی کؤدمکرتیهوه بؤ ناودانی
درهخت و باغچه.

اِجْلُ: نهستیروای گهوره ناوی تیندا
کؤدمکرتیهوه و پاشان بهره لار
دمکری بؤ ناودانی دیبهرو باخ، (ك:
اِجْلُ).

اِجْمَ اجْمًا و اجمرًا: بهرق هملساوی
بیدنگ بوو (اِجْمُ الماء) ناومکه بؤنی

اِجْرًا: بههای کارو کردموه. (اِجْرُ المهر)
حمقی مارمیی، (ك: اِجْرُ) ه

لهفورئاندا دهمرموی: (اِجْرُ المهر)
اِجْرُ مَرْهَمٍ مارمیی
نافرته گانتان بهمن که مافیکی
خویانه ه (اِجْرُ) له زاراووی نابوری
ناسان دا نمو موجهو گرتیه به
بمشی بژئوی کرتارمکه بکا ه
(اِجْرُ الحقیقی) بهو پارمیه
دهگوتری که دست کرتارمکه
دمکه وئو نرخ و بههای خوی همیه.

اِجْرُ: بهو کسه دموگوتری به کری کار
دهکا، (ك: اِجْرَاء) ه.

اِسْتَأْجَرَ عَلَى الرِّسَادَةِ و اِجْرًا: سنگی
خسته سمر سمرین و رههورو کهوت
ه (اِسْتَأْجَرَ عَلَى الرِّسَادَةِ) له
بهشتیهکه دور کهوتهوه.

اِجْرًا: نهومیه نادمیزاد سنگ بغاله
سمر سمرین رههورو بکهوی و واته،
لهسمر نهیشتی چهپ و راست
رانمکشی.

اِجْرًا خَالَةً: دوکانی دمرمانخانه
(صهیده).

اِجْرًا: درهختیکه له پیتری درهخته
گولدارمکانه، میومکهی سمرین و
خۆشه ه لهولاتی سوریا و لهلمستین
ناوه بؤ سیو.

اَجَلَ الشَّيْءِ اَجْلًا: نمو شتهی هدمغه
کردو معنی کرد.

کردو گۆڤا ۋ (أَجَمَ الطَّعَامَ وَغِيْرَه):
 لمخوارمى نمو خوارينه و مرز بوو
 ۋ (أَجَمَ النَّارُ أَجْمًا وَ أَجْمًا): ناگرمكه
 بئىسى سمنو نئله نئلهى كرد ۋ
 (أَجَمَ فَلَانًا): زۆره ملهى لى كرد تا
 به ناچارى كارلىكى بىناىمدلى بى
 نمىجام دا.

أَجْمَةُ أَجْمًا أَجْمَةٌ، دىگوترى: (داوم على
 طعام واحد حتى أَجْمَةً) بىردىماوم بوو
 لىسر يەك جۆر خوارىن تالىيى
 و مرز بوو ۋ (أَجَمَ النَّارُ) ناگرمكهى
 هەلگىرساندو خوشى كرد.

تَأَجَّمَ النَّارُ: ناگرمكه بئىسى سمنو ۋ
 (لَأَجَمَ عَلَيْهِ) رهى لى هەلسا، لئى
 تورىبوو.

الأَجَمُ: قىصرو بالهخانه، (ك: أَجَامٌ) ۋ
 الأَجْمَةُ: درهختى گىمورەو بىرگەلاو لقو
 بۆپ، (ك: أَجَمٌ، إِجَامٌ، أَجَامٌ) ۋ.

الأَجْرَمُ: خىفەتبارو مەلۇل ۋ كەسەك
 زۆر رهى له شەتەك بى.
 أَجَنَ الْمَاءُ أَجْنًا وَ أَجُونًا: ناومكه تام و رەنگ
 و بۆنى گۆڤا ۋ دىگوترى: (يُنْفِذُ
 الرَّجُلُ أَجْرَهُ كَمَا يُنْفِذُ الْمَاءُ الْأَجْرُونَ)
 لىمەو لىمەبو بى رەوشتى بىاو
 دىمەوتىنى و مكوو جۆن گۆڤان ناو
 بى كەكك دىكاو سودى سىرمكى لى
 نابىندىر ۋ (أَجَنَ الْقَصَارُ الثَّوْبَ)
 جىل شۆرمكه كراسەمكى تەركردو
 بىنار كوتاي بۆنەموى پاك بئىتمەو.

أَجَنَ الْمَاءُ أَجْنًا وَ أَجُونًا: ناومكه تام و رەنگ
 و بۆنى گۆڤا ۋ دىگوترى: (يُنْفِذُ
 الرَّجُلُ أَجْرَهُ كَمَا يُنْفِذُ الْمَاءُ الْأَجْرُونَ)
 لىمەو لىمەبو بى رەوشتى بىاو
 دىمەوتىنى و مكوو جۆن گۆڤان ناو
 بى كەكك دىكاو سودى سىرمكى لى
 نابىندىر ۋ (أَجَنَ الْقَصَارُ الثَّوْبَ)
 جىل شۆرمكه كراسەمكى تەركردو
 بىنار كوتاي بۆنەموى پاك بئىتمەو.

أَجَنَ الْمَاءُ أَجْنًا وَ أَجُونًا: ناومكه تام و رەنگ
 و بۆنى گۆڤا ۋ دىگوترى: (يُنْفِذُ
 الرَّجُلُ أَجْرَهُ كَمَا يُنْفِذُ الْمَاءُ الْأَجْرُونَ)
 لىمەو لىمەبو بى رەوشتى بىاو
 دىمەوتىنى و مكوو جۆن گۆڤان ناو
 بى كەكك دىكاو سودى سىرمكى لى
 نابىندىر ۋ (أَجَنَ الْقَصَارُ الثَّوْبَ)
 جىل شۆرمكه كراسەمكى تەركردو
 بىنار كوتاي بۆنەموى پاك بئىتمەو.

أَجَنَ الْمَاءُ أَجْنًا وَ أَجُونًا: ناومكه تام و رەنگ
 و بۆنى گۆڤا ۋ دىگوترى: (يُنْفِذُ
 الرَّجُلُ أَجْرَهُ كَمَا يُنْفِذُ الْمَاءُ الْأَجْرُونَ)
 لىمەو لىمەبو بى رەوشتى بىاو
 دىمەوتىنى و مكوو جۆن گۆڤان ناو
 بى كەكك دىكاو سودى سىرمكى لى
 نابىندىر ۋ (أَجَنَ الْقَصَارُ الثَّوْبَ)
 جىل شۆرمكه كراسەمكى تەركردو
 بىنار كوتاي بۆنەموى پاك بئىتمەو.

أَجَنَ الْمَاءُ أَجْنًا وَ أَجُونًا: ناومكه تام و رەنگ
 و بۆنى گۆڤا ۋ دىگوترى: (يُنْفِذُ
 الرَّجُلُ أَجْرَهُ كَمَا يُنْفِذُ الْمَاءُ الْأَجْرُونَ)
 لىمەو لىمەبو بى رەوشتى بىاو
 دىمەوتىنى و مكوو جۆن گۆڤان ناو
 بى كەكك دىكاو سودى سىرمكى لى
 نابىندىر ۋ (أَجَنَ الْقَصَارُ الثَّوْبَ)
 جىل شۆرمكه كراسەمكى تەركردو
 بىنار كوتاي بۆنەموى پاك بئىتمەو.

دەگمەینێ.

إخ: دەنگێکە حوشتی پێ بیخ دەدرێ.
الأخ: برا، (الأخ الشقيق) برای باوک و
دایکی (الأخ لأب) برای باوکی و
(الأخ لأم) برای دایکی.

الأخ والإخ: چلکە و فێزلیکراو بەگوردی
(فخ) ی پێ دەگوترێ و بەزۆری
ئاراستەى مەندال دەکری.

الأخيشة: خۆراکیکە لەنارد دروست
دەکری و گەمێک ئاوو زەبێ پێ
پۆنسی بەسەردا دەکری و
دەخوێتەو.

أخذ الشيء أخذاً وتاخذاً واماخذاً: ئەو
شتەى وەرگرت پێى خەمى بوو و
فوران دەفەرموی: ﴿أَخَذَ مِنْ أَمْرِ إِلَهُمُ
صَدَقَةً لَطْفَرُهُمْ وَكَرْتِكِهِمْ بَهَا﴾ ئەى
موحەممەد! لەمال و سامانى
موسولمانان زەكات وەرگیرە، لە
چلکی چروکی و دەست فوجاوی
پاکێیان بکەرەو بەمال و
سامانەکیان گەشە بکا.

أخذ: قبولى کرد و فوران دەفەرموی:
﴿وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِحْرَاءَ﴾.

أخذ فلاناً: فلانکەسى بەند کرد، فوران
دەفەرموی: ﴿لَقَدْ أَخَذْنَا مَكَالَهُ﴾
لەجیاى ئەو پەكێك لەئێمه بەند
بکە.

أخذ: سزای دا و فوران دەفەرموی:
﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ﴾ سزای خودا

أخذاً بەشیۆى ئەمکەرى ناوە بۆ هەموو
نەوانەى ئەمکەرى خەیطابیان ئاراستە
بکری دەگوترێ: (ليس لي العرفة أخذ)
گەس لە ژورەدا نیه و لەفوران
دا دەفەرموی: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا
أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ﴾ مەهد باوکی هێچ
کام لەئێوانیە.

الأخذ: پەك و هەوێ ژمارەهە لە ریزی
ژمارەكان و دەگوترێ: پەك، دوو،
سێ، چوار.... هەروا ناویكە بۆ
رۆژێكى هەفتە كە پەكشەممەیه،
(ك: آحاد، أحدات، أخذون) و
دەگوترێ: (فلان أحد الأخدين)
فلانكەس پەكێكى ئەو كۆمەڵەیه و
بۆ مێینه دەگوترێ: (إحدى) (إحدى
عشرة) یانزە (إحدى و عشرون)
بێست و پەك... هەروا (إحدى)
بەمانا كاری گەورەیه، كاری دژبۆه و
دەگوترێ: (أنى بأحدى الأخدين)
كارێكى گەورەى ئەنجام دا.

أخى عليه أخاً و أخاً: رقی لێ بوو،
دژبەنى کرد و دەگوترێ: (بينهما
مضاجعة عظيمة و مؤاحنة لدية) لە
نیوانیان دا دۆژمنایەتییكى گەورەو
رق و کینهییكى کۆن هەیه.

الإخنة: کینه و رق و بوغض، (ك: إخن) و
دەگوترێ: (إن الإخن تجر الإخن) رق و
کینه بەلاو ناخۆشی دێت.

أخ: دەنگێکە ئازار و نارەحەتى

لَبَّازٌ بِمَكْمَكَيْكَ دَمَكُوتَرِي: هه‌له‌ه بکا
بۆ به‌دسته‌هێنانی شتێک و هه‌ر که
دستی که‌وت خێرا وازی لێ بێنی.
اِخَذَ الرَّحْبُ اخْتَذَ: شیر‌خۆرمکه‌ به‌هۆی
شیر زۆری دایک‌بیه‌وه‌ هه‌له‌و بوو.

اِخْتَلَتِ الصَّيْنُ: جاورکه‌ هێشا، توشی
تێراخوما بوو.

اِخَذَ الْحَيْرَانُ: نازمه‌که‌ شیت بوو هار بوو.
اِخَذَ اللَّيْنُ اخْرَذَهُ: شیر‌که‌ ترشا.

اِخْلَعَتِ السَّاحِرَةُ: جادوباز‌که‌ فێلی
لێ‌کردو داوی بۆ‌نایه‌وه‌.

اِخْلَعَهُ يَلْبَبُهُ: له‌سهر تاوان‌که‌ی سزای دا.
اِخْلَعَ الْجَمَلُ: حوشتر‌که‌ی به‌سته‌وه‌.

اِخْلَعَتِ السَّاحِرَةُ: به‌مانا (آخ‌لعه)
دم‌گوت‌ری: (هو مَزَعَتْ عَنِ النِّسَاءِ)
ئه‌وه‌په‌وه‌ به‌س‌زاه‌وه‌، جادو‌یه‌ان لێ
کرد‌وه‌ نابێ به‌زاه‌وه‌.

اِخْلَعَتِ الْقِرْمَ لِي الْقِتَالِ: خه‌‌که‌که‌
هه‌ندێکیان هه‌ندێکیانیان گرت
(اِخْلَعَتِ لِي الْمَارَةَ): هه‌ریه‌که‌وه‌
هاوشانی زۆرانبازی خۆی گرت‌و
پاش‌قول لێ گرت‌و داوی بۆ‌نایه‌وه‌
و‌یستی بێ‌خاته‌ داوه‌که‌یه‌وه‌.

اِخْلَعَتِ لَلانِ لِمَرْطَه: هه‌لان‌کەس
گه‌ردن‌که‌چی نه‌خۆش‌یه‌که‌ی بوو
نه‌یه‌توانی به‌سه‌ری دا زāl بێی ه
باری به‌نه‌خۆش‌یه‌که‌وه‌ گرت ه
(اِخْلَعَهُ) به‌مانا (آخ‌لعه‌)ی.

اِسْتَاخَذَ لَلانَ: هه‌لان‌کەس گه‌ردن‌که‌ج بوو،
له‌به‌ر‌ه‌واو ئێش‌ه‌ی سه‌ری خۆی

ناوا به‌وه‌ جو‌زه‌یه‌ ه به‌مانای
کوشتن‌یش هات‌وه‌ قورئان
ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَمْتُ كُلُّ اُنْثٰى
بِرَّسُولِهِمْ يَأْخُذُهُ﴾ هه‌ریه‌ک
له‌وه‌که‌لانه‌ هه‌ولی دا بێقه‌مه‌به‌رم‌که‌ی
خۆیان بکۆژن.

اِخْذَهُ به‌مانا ده‌لی کرد ﴿فَالْاَنْثَرَا
الْمُتْرِكِينَ خَبَثٌ وَجَدَلُوهُمْ
وَخُذُوهُمْ﴾.

اِخْذَهُ به‌مانا زابوو ﴿لَا تَأْخُذْهُ بِنَّةٌ وَلَا
لَوْمٌ﴾.

اِخْذَهُ به‌هه‌ر دو دستی گرتی، (و اخذ
براس اخيه بجره اليه).

اِخْذَ لِلانَ: پادش‌تی هه‌لانی دایه‌وه‌، سزای دا.

اِخْذَ اللهُ لِلانَ: خودا هه‌لان‌کەسی له‌ناو‌برد.

اِخْذَ عَلٰى يَدِ لَلانَ: نه‌یه‌یش‌ت هه‌لان‌کەس
ئه‌وه‌کاره‌ بکا.

اِخْذَ عَلٰى لَبِيْهٍ: سه‌ه‌کردنی لێ‌قه‌ده‌غه‌
کرد، نه‌یه‌یش‌ت ده‌م بکاته‌وه‌.

اِخْذَ مَآخِذَ لَلانَ: رێبازی هه‌لان‌کەسی
گرت‌ه‌به‌ر، په‌وشتی نه‌وی وه‌رگرت.

اِخْلَعَتِ فِيْهِ الْحَسْرَةُ: مه‌ی وشه‌را‌یه‌که‌
کاری تێ کرد.

اِخْذَ الشَّيْءُ خِذَهُ: نه‌و شته‌ باری خۆی
گرت و جێی خۆی کرده‌وه‌.

اِخْذَ اللَّيْنُ: شیر‌که‌ی ترش کرد.

اِخْذَ لِي الْأَمْرِ: ده‌ستی به‌کار‌که‌ کرد.

(اِخْذَ) وه‌ر‌گه‌ر ه (م‌اخ‌وذ): وه‌ر‌گه‌راو

(اِخْذَ) به‌مانا (م‌اخ‌وذ) دئ ه (اخ‌اذ و

المعاذ) وادهمکی دواخست.

تَأَخَّرَ عَنْهُ: دوانه و هات.

إِسْتَأْخَرَ: بهمانا دوا نموهات.

الْأَخْرُ: په کښک له دوشته بهمهرجن

لهمک بنه ماو ره گه زبن.

الْأَخْرُ: دوايښ: پنجه و نهمی په کمه ه

ناوځيکښه له ناوه جواڼه کانی

پهرومردگار.

الْأَخْرُ: رږزی دوايښ، بهرام بهر د دنیا ه

ژيانی پاش مردن و زیندو بونه وه

(الْأَخْرُ) څولینچکی چاو به لای

زولف دا ه څروشتنی شت بمقمرز

(الْأَخْرُ و الْأَخْرَةُ) کڅتابی شت

دواچار.

الْأَخْرُ: مښنه ی (الْأَخْرُ) ه رږزی

قیامت ه بهمانا هر گیزاو هر گیز

ه دهگوتري: (لَا أَفْعَلُ أُخْرَى اللَّيَالِي)

ولته همت نهو شته ناکم، (ك: أَخْرُ،

أَخْرَات) ه.

الْأَخْرُ: دوايښ ه دهگوتري: (لَيْبُهُ أَخْرًا)

دوايښ کس توشی بووم ه

(الْبُخَارُ) نهو کسه ی زور دوا

دهگوتري لکارو ویدی دا ه (الْبُخَارُ

من الشجر) نهو دره ختمه

میوه کمي دهگوتري دوايښ و مرزی

خوی، (ك: مَآخِر).

الْمُؤَخَّرُ مِنَ الْعَيْنِ: تیلمی چاو به لای

زولف دا ه (الْمُؤَخَّرَةُ مِنَ الْعَيْنِ) بهمانا

(الْمُؤَخَّرُ) ه.

راده و شینج (إِسْتَأْخَذَ الشَّعْرُ) مووی

ریش، موی سهری درژ بوون ناچار

بوو کورتی گردنه وه.

الْإِخْلَافُ: زموي په که نادمیزاد بوڅوی

دباری دهکاو دستي بهسردا دهگوتري

ه گوماوی بهکوک څاوی پاشماوهی

لاڅاو کله شوښک دا به مښته وه ه

دسکی مه تال، دسکی دڼو جامه.

الْأَخْذُ وَالْإِخْذُ: رڼو شوښو و رڼبازو

په پرمو و پرمو گرام ه نهو حاله په

نادمیزاد لمښووی هموزدا هملی

کهڼی، (ك: أَخْذَان) ه.

الْأَخْذُ وَالْإِخْذُ: چاو ښښه، (ك: إِخْذُ) ه.

الْأَخْذُ: نهو ښښو و پاشقو لگرتنه په

زورانباز به کاري دهگوتري دڼی

بهرام بهر کمي ه نهو ښښو و چاو

بهسته کښه په که لمجادودا دهگوتري.

الْأَخِيضُ: ډبل، گراو لمښه پدا ه

دهگوتري: (هَر أَخِيضٌ فِي بَدِ الْعَدُوِّ) نهو

پیاوه دیله له ژر دستي دوژمن دایه.

الْأَخِيضُ: ښارمنی رڼښندراو، گراو داگير

کراو لمښه پدا ه هرشتيکی تر داگير

کرايښ و دستي بهسردا گرايښ.

الْمَأْخُذُ: په پرمو مهنه ه هرومه نهو

په خنه و عه پيو عارنمی لکاري

نعمانمراو دهگوتري: (ك: مَأْخِذٌ) ه (مَأْخِذٌ

الطَّيْرِ) شوښه پړوی پاشنه ه (مَأْخِذٌ

الشيء) سمرچاوو کانی نهو شته.

أَخَّرَ: دواکهوت (أَخَّرَ الشَّيْءُ) شته که ی

خسته دواکتو شوښی خوی ه (أَخَّرَ

الْمُزَخَّرُ: کُتَّابِي شَت لَه دواوه ۵
دمگوتری: (مُزَخَّرُ السِّلْبَةِ) پاشینی
گمشتی (مُزَخَّرُ البَاء) باشی خانوو ۵
(مُزَخَّرُ الْمَرْ) مارهی قمرز.
الْمُزَخَّرُ: ناوَنگه لمانوه جوانمکانی
خودا.

مُزَخَّرُ الْجَيْشِ: هِلَی دواوی سوپا
نمرکه کمی نموه دبعی نه هیل
دوژمن بیته پیشهوه تا هیل
پیشهوه باشه کشف دگا.

الإِغْشِيدُ: ناز ناوی پاشاکانی
فرغانه ۵ بهمانا شای شایان،
شاهنشا ۵ نازناوی موحمممدی
کوری طوغچه که لسانی (۲۳۶ هـ -
۹۳۷) فرمانبروای میصر بووه،
نهم نازناوه بۆ نهو لم روهوه بووه
که ناوبراو لمانهوی پاشاکانی
فرغانه بووه.

الأُغْطِرُطُ: گیانله بهرتکی ناودهرایه
جهستهی بازنهیی همیه ههشت
قاجی همیه ههشتیکی گرت
هه موو قاجه کانی تیور دینئ و
بهری نادا.

أَخِي لِلأُخْرَى: واخوة: فلانکمی کرده
برای خوی.

أَخِي لِلأُخْرَى: واخوة: فلانکمی کرده
برای خوی.
أَخِي بَيْنَهُمَا: وگکو دو برای لی کردن،
هاوکوفی و هاوشانی خسته
ناویانموه.

أَخِي لِي لِلأُخْرَى: چاکه بهکی لمگه
فلانکمی کرده ۵ شتیکی باشی له لا
لهمجام دا.

أَخِي لِلأُخْرَى: هیری گوت براگیانه کم ۵
(أَخِي الدَّاءِ) قوللهی بهستنهومی بۆ
جوار پییه که دبیین کرد.

أَخِي لِلأُخْرَى: فلانکمی کرده به برای
خوی ۵ (أَخِي الشَّيْءِ) پشکینی
نهو شتهی کرد.

الْأَخِيَّةُ: قوللهی که له دیور دمگوتری
یان به زومی دا داده کوتری بۆ
نهموی ولاغ، نازنم همرجوار پییه که
بی پیی دهیستنهوه ۵ (الْأَخِيَّةُ)
چاکه و پیاومتی، (ك: أراخ) ۵
(الْأَخِيَّةُ) عهده و بهمان و به لئین ۵
دمگوتری: (له عدهُ أَخِيَّةٍ تُرعى) لی
فلان ودهو به لئین و بهمانیک همیه
کاری بی دمگوت.

الأخ: برا نهو کهسه به تۆو نهو سکبک
یان پشنتیک یان سک و پشت
همروکیان لیوهی کۆگردبتهوه.

الأخ من الرضاة: برای شیری نهو
کهسه به تۆو نهو هاوبهش بوین
لشیر خوار دنی مهکی نافرمتیک
دا.

الأخ: دۆست و هاومتی باش ۵ برا نهو
کهسه به له نهنگانه و ناخوشی دا
فریات بکهوی ۵ پارمیتیت بدا ۵
همر له پهنندا هاتوو دملئ (رب
أخ لم تلده أمك) زۆر برا همیه

دایکت به مولمدی نه میژاوه.

الأخ: هاوشان و هاوول و هاوبهش،
خاومنی شت.

الأخت: خوشکی باوک و دایکی،
خوشکی باوکی، خوشکی دایکی،
خوشکی شیري.

الأخت: هاوشان و هاو وینه و دموترئ:
(رماه الله بليلة لا أخت لها) خودا
به دایمکی بی وینه و به سمرنا دن.

أخت یوشع: کینایه یه له خور.
أدبٌ أدباً: خواردیمنی دروست کرد و
خه لکی داومت کرد.

أدبٌ القوم: بانگی خزم و دوست
ناسیاهمکانی کرد بؤ میوانداری و
نانخواردن و خواردنی بؤ دروست
کردن.

أدبٌ فلاناً: فلانکسی راهینا لسمر
رموشتی جوان و داب و نمریتی
به سمند و بانگه وازی کرد بؤ
رموشتی جوان (أدبٌ القوم علی
الأمر) قومهمکی لسمر فلان کار
کوکردهوه، همیلان بؤ کرنی.

أدبٌ فلانٌ أدباً: فلانکس خوی راهینا
لسمر رموشتی جوان.

أدبٌ فلانٌ: فلانکس له بورهمکانی نه دهب
دا پیشکوهت و شارمزابوو.

أدبٌ إیداباً: خواردیمنی ناماده کرد،
دموصتی خزم و ناسیاهمکانی کرد و
بانگی کردن بؤ نانخواردن.

أدبه: راهینا لسمر رموشتی جوان و

بهرز، فیری بورهمکانی نه دهبی کرد
و تمیمی خواردوی کرد لسمر
خرابه گانی و دموترئ: (أدبٌ
الدابة)، جوار پیپه گهی راهینا و
ژنرباری کرد، ژنر نیری خست،
نیری خسته سمرل، گورتانی کرد.

أدبٌ: فیری نادبو و رموشت بوو،
له بورهمکانی نه دهب دا شارمزابوو و
(أدبٌ بآداب القرآن) فیری نه دهبی
قورئان بوو، به گوهری قورئان
هه لئ و کهوتی کرد و (أدبٌ بآداب
الرسول): به گوهری رموشتی
پیپهمبهر هه لئ و کهوتی کرد.

الأدبٌ: خاومنی دمعوشت و نان و
خوانمگه و نه و کهسمی میوانداری
میوانه گانی کرد.

الأدبٌ: رهاه بی کرنی نمغن و دهر و نه
به میژر کردن و پالفته گردن و
راهینان لسمر نهو رموشتانه ی
پیویستن و کوملئک ناکارو رمفتارن
دعبی پاهمنلئان بی و شیرو
به خفانی جوان و سمرنج راگیش و
هموو نهوشتانه ی عمقنی
ناده میژاد برهممی هینان و (علوم
الأدب) زانیار پیپه گانی نه دهب
(زمانه وانی، صمرف و نه جوو
معانی و بهیان و به دبع عوروض و
قافیو خوشنوس و داپشتن و
موحاضرمه دان)، (ك: آداب). ه. له م
رؤزگارها (آداب) ناوه بؤ زانیاری

الأدب: در زبانی رنگه و راستی رنگه.

الأدب: کاری خراب و نمکلموت ه له قورنان

دا ده قمر موی، ﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا﴾

بهر راستی کاریکی دزیوو خرابستان

نهنجام دا.

أدب الأثر وأدرة: قوږ بوو، (لهر آډر) نهو

بیاوه قوږه.

الأدرة: گون هه لاسان ه گون قوږ

بوون.

الإدراج: الایدرجین: غازیکه بی ږهنگو

سامو بونه له گه ل نکسجین

بهنندانزیمکی تلایمتی نیکم

دهی ناوی لی پیک دی..

أدب الجرح أذلاً: بیرنه که سارنژ بوو

قمتاغه که می سمری لاجوو (أذل

اللبن) شیرمه ترشا، زور مزر بوو.

أدب الجمل: کولمه که، بارمه که زور قورس

بوو پاره بهر مه کی بهته وای مانو

کرد.

أدب بينهم أذماً: نژوانیانی رنک خستو

ناشتی کردنه وه.

أدب الصانع الجلد: و مستاکه بنیستمه کی

خاراندو هموو زیادمو پیتکهو

پله گانی لی لایردن ه ده باغی کرد.

أدب الطعام: خوارنده که می تیکه لاوی

پنخورمه کرد.

أدب فلاها بأهله: فلانکسی تیکه ل به

خاوو خپزان خوی کردنه وه.

أدب أذماً وأذمة: نهمه ریبه که زور توخه

میژوو جوغراطیو زانیاری

زمانه وانی و هه لسمه.

الآداب العامة: داب و نمریته گشتیه

بهسند کراومکان.

آداب البحث والمناظرة: یاسا

سمرکیه گانی گشتو گوو

راگورپنه وه هه له حانی.

الآدبی: همرشتیک پال نمدب بیری

(لیمه آدیه)، (شجاعة آدیه، کسب

آدی، موت آدی... الخ).

الآدیب: نهو که می خاومنی نمدب

بی، ره وشتی نمدب زانی تیلای ه

ره وشتی جون بهیرمه بکا.

التأدیب: پالفته کردن، نمدب دادان،

تمه بی کردن ه (مجلس التأدیب)

نهمه مینیکه دشو بیته ه ولی

دادگا ه بهر مونه بیه گشتیه گانی

تیدا بهر چاو ده گری.

المأدبة، الأدبة: نهو خورندن و سفره و

خوانمه که ناماده ده گری بو

دعمو مکر او مکان.

أدب ل ستره: په لمی کرد له ریشتمه کی

دا.

أدب الإبل: حوشترمه یاره بارمه کی

گنپایمه ه دهنگی خوی خوردموه.

أدب الأمر فلاها أذاً: فلانکس به لاکه می

له سمر قورس بوو، نیشه که لی

نالوزا ه (أدب الجمل) حمله که می توند

کرد.

أدب: توند رهو بوو.

دمگوترئ: (محمد اذم): موحهممه
زور نسمره ۰ (کرستان اذماء)
کونستان زور سموزمه.
اذم اذما وادوما: بهمانا (اوم) به.

اذم بينهسا: رنکی خستنهوه، ناوبزی
کرم ۰ (اذم الحبر و الجلد) پړو
بالو سوتوو پوښکمو شتی
لهو جوری لمانهکه کردهوه، شته
زیادهو بلو پړمکانی لهپیستمکه
لاپردو سفتی کرد.

اذم الشمس فلانا: خور رنکی پیستی
فلانکسمی رمش هه لگتیا زور
نسمری کرد.

اذم الحبر: نانمکهی زور له پیخورمه
گوشی ۰ زوری تیک هه لدا ۰ (انتتم
المرء): ناو بهناو بوریهکه دا رویی
۰ (انتتم فلان) فلانکس نانمکهی به
پیخورمهکهو خوارد.

استاذم فلانا: داوا پیخوری
لهفلانکس کرد.

اذم: باوکی نادمیزاد ۰ (الاذمسی)
نادمیزاد، وهجی نادم.

الإدام: پیخور نمو شلممنی و پیخوری
نانهکه والیدمکا بهخوشی قوت
بهجن.

الأذمة: تیکه لاوی و تیکه وه ژبان ۰
دمگوترئ: (بهم اذمة) لمنیونیان دا
په موندی و تیکه لاوی همیه.

الادیم: پیست ۰ خورکی به پیخورهوه ۰

(ادیم گل شی ظاهره) پیستی
هه موو شتیک پرووه دهرمکیهکه
پمتی ۰ (ادیم اللیل) تاریکای شهو ۰
(ادیم الأرض) تویی زوی ۰ (ادیم
النهار) سپیاهمی روؤ ۰ (لیس تحت
ادیم السماء اکرم منه) له ژیر
خیمه ناسمان دا لهو به پرتز تر
نیه.

اذا اذرا: به میوای رویی ۰ رویشنهکهی
مام ناومندی بوو.

اذا اللبن: شرمکه بزکا ۰ (اذا اللبن اذرا)
و اذها ماستهکهی همزاندو کردی
به دق ۰ (اذا الطبی): فیللی له
ناسکهکه کرد بوئمهوی نیجیری بکا.

اذا فلانا: فیللی لفلان کرد، فیللی بؤ کرد.
اذا اللبن اذیا و اذرا: شرمکه بزکا.

ادی فلان ایبا: فلان به میز بوو (ادی
للأمر) نامادباشی بؤکارمهکه کردو
هؤکارمکانی ره خساندن ۰ (ادی فلانا)
علی کدا) یارمعی داو هاوکاری کرد
بؤ نمنجامدانی نموشته.

ادی الشیئ: لهوکاری نمنجامدا (ادی
الدين) ههرزمکهی دایمهوه، (ادی
الصلاة) نوژمهکهی لهکاتی خوی دا
بهجن هیئا.

ادی الشهادة: شاهه تیهکهی دا (ادی الیه
الشیئ) نمو شتمی پیگه باند.

کادی للأمر: ناماده باشی بؤکارمهکه
کردو خوی بؤ حازر کرد.

قادی إلی فلان: بمفلانکس گهڻت
(قادی له الانس) کارمکي پوتاسان
کرد ۽ (قادی الدين) قهرزمکه
درېموه ۽ (قادی الرجل) کابرا
قهرزمکي دېموه.

استاداه عليه: فلانکسي بيسمر دا زال
کرد ۽ (استادی فلاناً مالاً) مالکي
لمفلانکس داگير کرد.

الأداة: جڀهجي کردن ۽ خوڻننموه.
الأداة: ناميرنکي بچوکه ۽ لمزاراوي
نه حوييسه کان دا وشهيهکه
دهيندرئ بڙ دروستکردني
پهيوهندی نيوان دوو وشه يان
مانايهک لموشهيهکي تر دا بگهيهنئ
وهگوو (س، سوف) که دهليڻ:
نه داتی استقبالن يان (ال) نه داتی
تعرېفه.

الإذاعة: جاميلکه، پهر داخ، کوپ ۽
که به کاردين بڙ ناو خولرنموه.
الذين أحببنا: دانه وليمکه چروزهکي
يان گلڙهکي دهرکهوت.

الذين فلاناً: گوڻچکي فلاني ننگاوت.
الذين أذننا: گوڻچکي گهورن، گوڻچکي کاني
مپيلو درڙ پوون.

الذين له، راليه: گوڻي بڙ ډاگرت، هسه کاني
بيستن.

الذين لراحة الطعام: حمزي لمخولرنمکه
کرد.

الذين له فيه: رنگي پيدا (اذين له على

فلان) نيزني بڙ وهرگرت.

الذين المشبأ ايذاناً: گياو گزمکه ورده
ورده خمرکه وشک بيتموه ۽ (آذن
به) بانگهوازي بهومکردو رايگه ياند،
(آذن المزدن للصلاة) بانگهمر بانگي
نويزي دا (آذن فلاناً) گوڻچکي
فلانکس هه لکولي ۽ (آذن الشيء
فلاناً) نهو شته فلانکسي توشي
سمرسورمان کرد.

الذين فلان لاذهنا راذاناً: زور بانگهوازي بڙ
نهو شته کردو پهروپاگهندي زوري
بڙ کرد ۽ (أذن بالصلاة) بانگي
نويزي دا ۽ (أذن بالخرج) کاتي جونه
حمجي راگه ياند.

تأذن فلان: فلان نهو هموالي
بلاوگردهوه ۽ (تأذن لي الناس)
ههرهشي له خه لکه که کرد ۽ نهی
لن کردن، ترساندن، (تأذن علي
فلان) داواي لن کرد بجيته لاي و
قسي لمگه ل بکا.

الأذن: گوڻ گهوره، گوڻي مپيلو درڙ.
الأذن: برڙ.

الأذان: بانگ، بانگي نويز ۽ (الأذانان)
بانگو قامت.

الأذن: گوڻچکه، ناميری بيستن
لمناده ميزادو گيانلمبري تر دا ۽
همروا ناوه بڙ قلضمو دسکي
مسينمو گلزوو سوراخي.

الأذن: (بطانة الرجل) دهستمو دهرمي پياو.

اَفْنُ الْخَمَارِ: گوی کمره، گیاه که له
 باشوری نوروپا و دمروئ حقل و بیه
 گولمهکانی زمره، رمگهکانی
 مادمهکی سوری تیندیه.
 اَذَانُ الْأَرْبِ: گوی کمر و شکه، گیاه که
 په لکهکانی د مشوبه پته گونج که
 کمر و شکه چقلی زوری همه ه
 گولمهکانی شینی سپی واشمن ه
 بمر و بومه کی زبره دمنووسی
 به پو شاکه وه.
 اَذَانُ الْجَذْيِ: گوی کار به ه گه لاکانی
 چروپن لمانو و راستی دا خه لای
 دریز دمر دین گولمهکانی وردیلن،
 به رمگی وشکه، توی ورده.
 اَذَانُ الدَّبِّ: گیا ورجه: له ولاتی شام و
 ولاتی سینا دمروئ نزه کی دوو
 متر بمرز دعبیته وه ه ریشال و
 بهرو پو لیک زمری بمره و به،
 به کزانی لاسکه که موه گولیک
 مهله و دریزی زمری عاده کی
 همه، به رمگی پچرا و به.
 اَذَانُ الشَّاءِ: گوی ممره گیاه که
 لمانو وروپا و حه وزی دمری
 ناو و راست دمروئ، پو چار صبری
 کوان و دژمه ل و زبه که
 به کار دمه پندری.
 اَذَانُ الْعَنْزِ: گوی بز نه گیاه کی شوی
 به، پنش دموکوری بلوری شوان.
 اَذَانُ الْفِيلِ: گوی هیله رومیکه بنمکی
 و مکو کنگره دموکری.
 اَذَانُ الْغِيْطَانِ: شپنه و سه هین و

قسمبر.
 الإِدْنُ: لاهرنی حیجرو رتگه پندانی بو
 لماندانی مامه لومو گری به ست و
 شتی له و حوره.
 الأَدَّةُ: چروزی دمنو و له لمرمتی
 دمر که وتی دا.
 الأَدَّةُ: خوش باومر، نمو که سی گوی
 بوقسی همه و کس دمری و بی
 باومر دمکا.
 الأَذِيْنُ: که هیل، بهر عوده بوو، بانگ.
 الأَذِيْنُ: گونج که ه لمانیاری تشریح
 دا بریتی به لمانیک له دوو
 بوری سمری دل که خون
 لماندما رکان و مردم گرن ه
 گونج که لای راست و گونج که لای
 لای چمب.
 الأَذِيْنَةُ: نامیری بیستن، بمش خاوری
 گونج که.
 المَنَالَةُ: مناره، شوینی بمرز بو
 بانگدن.
 الْمَادُونُ: نمو که سی رتگی پی دمری
 گری به ستی ماری و له لای
 بنووسی و چرمه چپان بکا.
 اَذِيْ فَلَان: توشی نه زیت بوو ه زبانی
 بی گمی.
 اَذِيْ، اِيْلَاءُ: نه زبانی پیکماند (کادی
 به) له و شتموه زبانی پیکمی.
 اَرْبَةُ اَرْبَةِ اَرْبَاءُ: گری دا هلم کرد
 توندو توی کرم.
 اَرِبُ الْعَنْزِ: نه زبانه که به لای بو و

لایمکهوه دمردو بهلا دموریان داوه
قهرزو قوئه لاهمهمولایمکهوه رویان
تی کردوه برستان لی برهوه.

الأزب: زهرمکی و لیزانسی و شارمزا
لهکاروبار دا.

الأزب: پیویستی، عقل و ناووز، زهرمکی و
لیهاتوووی، نمداسی تهاو و
دمگوتری، (لطمه إزباً إزباً) نمدام
دولتمنداسی لی کردوه بهلهلی کرد.

الأزب: بیجولهی ناژمل لهوساتهی لهدایک
دهیی.

الأزب: پیویستی، یان پیویستییمکی زور و
هیواو ناوت.

الأزب: پیای شارمزاو لیزان
لهکاروباردا و بهلای گهورمو
کارسات.

الأزبان: عهریون، پیشمکی نهو بره
پارهیعی لهکاتی ماملهدا کپیار
دهیدا به هرؤشپار و مگوو برنک لهو
نمدلزمهی لسمری پیک دین.

الأزب: گرنهکه که بملسانی
ناکرنهوه و هولنهیمکه یان
سینگیکه لمدیوار دا قایم دمکری
ولغسی پی دهمستنهوه و نهو
گلادو ملهوانکه گوینرکه به که
ناژملی پی دهمکیشری.

الأزب: مهبست و هیواو ناوت و ناژمزا
لهملارعت و له هورنان دا
دهمرموی «خیر اولی الأرب».

الأزب: عهریون.

زبی، کهوته خوارزی بهموی گولی و
نمخوشی لهو جوره و (أرب بالشی)
یان (أرب لی الشی) شارمزاوو لهو
شتهدا ماهرو لیزان بوو.

أرب علیه بکلا: بهسهریا زال بوو و
موحتاج بوو.

أرب آرابه وإزب: له لیزانسی و سیاست و
فهندو فیل دا سهرکهوتی بدمست
هینا.

أرب علیه إرباً: سهرکهوت و
بهمرازگهیشیت و (آزب فلاکاً
مُزآزباً) بهربهرمکنی فلانی کردو
بهسهری دا زال بوو (أرب الشی)
بهمانا (أرب) دئ و ههروهها بهمانا
بهیجستی کردو زوری کرد، تهووی
کرد و (أرب الذیحة إرباً إرباً):
کوشتییمکی پارچه پارچه کرد
(أرب المضور) نمدامهکهی
لی کردوه.

أزب: توندو تۆل بوو پتمو بوو، (أزب
لُان) فلانکس خوی بهلیزان و
سیاستممدار نیشان دا و بتمکهلولوف
لیزانی و زهرمکی خوی نواند و (أزب
لی حاجه) لهکارمکی دا لمدخوازی
یمکی دا توندیموی کرد (أزب علیه)
بههرنگاری بووه توندیموی کرد
لپشمکی گرن کرد.

إستأزب: پتموی کرد توندیموی کرد و
(استأزب فلان) فلان کس لاهمهموو

خَوْلَ ۵ کارو کردموى کۆن ۵ دابو
نهریت و شتی کۆنینه که پاشینه له
پیشینهی وهرگرتی.

الأَرْقَةُ: سوتهممى ۵ سنوورو نیوانى
دووهارچه زهوى.

أَرْجَ أَرْجًا: دروى کرد (أَرْجَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ)
حهق و بهقالتی تیکهلاو کرد.

أَرْجَ بَيْنَ النَّاسِ أَرْجًا و أَرْجَانًا: خهکهکهى
لێک تونسکردن هانى دان بۆلهومى
بهلامارى بهکرى بدن.

أَرْجَ الطَّيْبُ: بۆ نهخۆشهکه بلآو بۆوه ۵
(أَرْجَ الْمَكَانَ) نهو شوینه بۆنى
خۆشى تێدا بلآو بۆوه ۵ (أَرْجَ
النَّاسِ) خهکهکهه پشيوپیان
تیکهوت و دستپان کرد بهگریان.

أَرْجَ النَّارَ: ناگرمکى ههنگیرساند ۵
(أَرْجَ الطَّيْبَ) بۆ نهخۆشهکه
بلاووبۆوه ۵ (أَرْجَ الْمَكَانَ) نهوشوینه
بۆنى خۆشى تێدا بلآو بۆوه.

الأَرْحَةُ: بۆنى خۆش، (ك: أَرْحِجْ) ۵.

الأَرْجُونُ: عونصورى گازه بى ڕهنگ و
بۆنه بهئهمندازهیهكى كهه لهههوادا
همیه ۵ بهكاردمهئندرى بۆ
بهکردنهومى گۆلۆپ و چرای
كارمبابی.

الأَرْجُومَانُ: درهختیکه گۆلێكى زۆر
سورى همیه بى بۆنه، دیمهنى تا
بلىرى جوانه ۵ ههروا به بۆیهى
سوریش دهمگوترى ۵ کراسى ڕهنگ
کراو بهگۆله ئورجوانی.

الأَرْيَةُ: ئهستورایى ڕان نزیك بهورگ ۵
نهوبهشمى لـهـمـكـاتـى
خۆنوشـتانهومدا بهورگهوه
دهنوسى.

أَرْيَةُ: (أهل بيت الرجل): نامۆزاو
خزممنزیکمکاتى ۵ (الفعل الأريّ)
بهلاى بهزیشکانهوه درانى ورگه
ئادهمگانه دهمزوى (دهمارى) مهنموى.
مـآرـبـ: شارێكى وڵاتى بهمهنه، کاتى
خۆى بهربهستى بهمناویانگى
مهنزب لهوى کراوه.

النَّارِبُ: (ك: مَارِب) به مانا بهیوستى
یان بهیوستیهكى زۆر.

النَّارِيَّةُ: ههربهمانا (مـآرـبـ) ۵،
(ك: مَارِب) ۵.

آرئودکى، وشهیهكى پۆنانیه بهمانا
قسهى راست و بى غهمل و غمش ۵
ئیسـتا بهو مسیحپانه دهمگوترى
که ڕایان وایه، مسیح پهك تمببعت و
پهك وىست و خواستى همیه.

أَرْثَ النَّارَ: ناگرمکى ههنگیرساند ۵
دهمگوترى، (أَرْثَ بَيْنَ الْقَوْمِ) بهکیهوه
نان و بهشمرى دان و دژایهتى خسته
ناویانهوه ۵ (أَرْثَ بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ)
ناوان و سنوورى خسته نیوان نهو
دوو زهویهوه.

أَرْثَ النَّارَ: ناگرمکه ههنگیرسا ۵
(الإراث) نهو شتمیه ناگرى بى
ههلهمبى ۵ هیتهمبى و دوو زمانى.

الأرث: میرات ۵ باقى ماندهى شت ۵ گن و

دهمې بډۍ ناوې لى دروست
دمگرئ.

اړ - اړېر: دمنگى لى هات ه (اړُ الحيرانُ
اړُ): گپانلمېرمکه سکى جوو
گوفېرې توشېوو ه (اړُ النازُ)
ناگرمکى ه لگېرساند ه (اړُ
الحيرانُ): نازلمکى دمرکرد، پړاوى
نا.

اړُ: ناگر.

اړُير: دمنگ ه زېرى تلمېظون دمنگى
تلمېظون لهکاتى بېرمرز کردنهوى
بېستکه دا.

اړُ (اړُ) اړُا و اړُزا: وټک هاتموو
کډېووه ه کډمه کډمه و گاکولکرى
کرد لمېر مافدوى ه دمگوتري: (سا
بلغ اعلی الجبل الا اړُا) نهگېشته
تډېه لاکى کډومکه مېگر
بېگرمولمې و لمېر چنگان.

اړُ الحيرانُ: نازلمکې بېمېزېوو خوى
دلېشت ه (اړُ الى المكان) پناى بېو
شوينه بېر، گېرېمېوه بډ لىوئ ه
لېمرمودى بېنېمېمېر دا (د.خ)
هلتوو (ان الاسلام ليارُ الى المدينة
كما لارُ الحية الى حنجرها) بېگومان
نېسلام دمگېرېتېوه بډ معدينه
ومکيو چوڼ مار دمگېرېتېوه بډ
کونى خوى.

اړُت الشجرة: درهختهکه لهزوى دا
رېمکى دلکوتان پتېو بوو.

اړُخ الى مكانه: نارموى شوېنى خوى
کرد، کورکاندې بډ حېو رى خوى و
بىدى زېندى خوى کردهوه ه (اړُخ
الكتاب) کاتى نوسېنى کتېبهکې
دېارى کرد ه مېژومکې دېارى کرد.
اړُخ الحادِث: روداوکې دېارى کرد
کاتى روداوکې روى کردهوه.

السارِخ: کډمه لېک روداوو روژگارن
تاک و کډمه لې پېندا تېنېم دېن
دېاردمکانى سروشت و کډمه لېمېتى
دېارى دېکا.

السارِخ: تډمارکردنى شهو روداوو
دېاردانه په.

المزخ: مېژوو نووس و زلفا بېو روداوو
دېاردانه.

الأزخيل: کډمه لېک دورگى لېکموه
نزیک.

اړُرب: پېوهرېکه بېست و جوړ رېه
دمگرئ، له کوردستان دا تمغارو
حېرمې بې ده لېن ه قمناتېکه ناوى
پېندا دېروا بډ ناودانى زهوى زار.

اړُربته: بېلوعېمکى گورېه له
سوالمت دروست دمگرئ ه
لهکوردستان بېرى دمگوتري گڼېنه
پان کونج.

اړُربواز: بېردمسوالمت پان سوالمت
بېردېکى تاريخى مېلېمو شين پان
سموزه، بډ ه لاشى خانوو بېگاردئ
ه وادېنى تخته لهوحى نوسېنى
لى دروست دمگرئ، جارى وېش

اَرْضُ الْأَصَابِعِ مِنَ الْيَدِ: پهنه‌هاكان
 لسمرمان گرز بون.
 لَزَزَتِ اللَّيْلَةُ اَرْضًا وَاَرْضًا: شه‌مه
 سرماکه‌ی بهیژ بوو.
 الْأَرْضُ: دره‌ختیکی گه‌وروی ره‌ه له توخمی
 دله سنم‌بهره، همیشه سه‌وزه، زور
 بهرز ده‌بیتمه‌وه، دهرمه‌ی بؤ کمشتی
 دروس‌تکردن به‌کاردنن
 به‌ناوبانگه‌ین دره‌ختی لهرز
 دره‌ختی لهرزی لوپنای به.
 الْأَرْضُ: مهرزه
 گیاهیکی وهرزیه بی ناو
 نابز زور حمزی له ناوه، گولمکانی
 جه‌ند ده‌نکه جه‌توکیک له‌خو
 دمگرن مه‌له‌وه زهردن کمه‌اک
 دمکری و به‌کره دمکری دنکه برنجی
 بجوکی سبی لی په‌له‌ا ده‌بی
 خواردنیک جیهانییه له‌زور ولات دا
 خوراک سمرکه‌به
 ده‌کولتندری و
 دمکری به چیشته.
 الْأَرْضُ: سه‌هول، رژی سرماو سؤل و
 زور سارد.
 اَرْضٌ (اَرْضٌ): بوو به فه‌لاو وهرزیر،
 کشتیار
 (اَرْضٌ) به‌مانا (اَرْضٌ) به
 (اَرْضٌ) به‌جه، نه‌صل، به‌نما.
 اَرْضٌ: فلانکسی کرد به فه‌لاو وهرزیر.
 اِلْاَرْضُ: فه‌لاو وهرزیر، (ك: اِرَارِيسْ،
 اِرَارِيسْ، اِرَاسِيْ).
 اِلْاَرْضُ: به‌مانا فه‌لاو وهرزیره.
 اِلْاَرْضُ: حکومت یان چین و
 تونزیک کولمه‌ل که خویان

به‌خاندان بزافن و لوانیکی خویش و
 تله‌بمیتیان هم‌بی.
 اَرْضٌ بِهِمْ اَرْضًا: به‌شهری دان و
 به‌یکه‌مزان
 له‌مکری هان دان.
 اَرْضٌ فَلَاةً: فلانکسی بریندلر کرد
 خویشی بریندلر به‌مکی دا.
 اَرْضٌ يَسْنَمُ الْحَرْبُ: شهری نیوانیانی
 خویش کرد.
 اِلْاَرْضُ جُرْعَةً: خویشی برینمکی
 وهرگرت.
 الْأَرْضُ: برین و عیب
 وهرگرتی خویشی
 برین
 نه‌و به‌ پاره‌به‌ی که کپه‌ار
 له‌جباتی دهرکه‌وتی عه‌بی
 هرؤش‌راوه‌که له‌فروشیاری
 ده‌ستیتنه‌وه، (ك: اَرْضٌ).
 اَرْضَتِ الْأَرْضُ وَالْاَرْضُ اَرْضًا: زمویه‌که
 به‌باغمه‌که گیاه گزی زوربوو
 دیمنی وراوه‌وه جوان بوو، (اَرْضَتِ
 الْقَرْصَةُ) برینمکه داوه‌شا، دمی
 کرده‌وه، بوو به‌خورمو چاره.
 اَرْضَتِ الْحَقْبَةُ: دهرکه مؤرفه خواردی
 به‌خورکه لری دا.
 اَرْضَتِ الْأَرْضُ: به‌مانا (اَرْضَتِ) به
 اَرْضٌ فَلَانٌ: فلانکس بوو به
 به‌اوکی خیر خوازو بی فیز.
 اَرْضٌ فَلَانٌ: فلانکس توشی نه‌خویشی
 به‌ک بووه به‌بی تیراده سهری
 ده‌لهرزی و همیشه به‌مللاو به‌ولانا
 ده‌مکوهی.
 اَرْضُ الْأَرْضِ: فیزی نه‌و خاکه بووه

أَرْضُ الشَّيْءِ: لای خواریو شت ه (علم

الأرض) زانیاری زهوی ناسی

زانیاریه که له زهوی دمکۆلێتهوه،

لهباری چینهکانی و پێکهاتهکانی و

گۆڕنکارپیهکانی بهسهری داهاتوون.

الأرضة: دهعبایه که سهبیه و مگوو

مێرو وایه لهوهرزی بههاردا

دهردهکهوئ ه ههروا کرمیکه یان

بهرقیکه داردخوا بهگوردی پێی

دمگوترئ مۆرانه، خمخۆرکه ه

دمگوترئ، (غشبة ماروضه) داریکی

مۆرانه لی دراوه ه (فلان أَرْضُ من

الأرضه) فلان لهمۆرانه وێرانکه

تره.

الأرضية: گرێی گرتنی پارچه

زهویهکه بۆماوهیهکی دیاریکراو.

أَرْضُ الأَيْلُ أَرْضًا: خوشترکه نهرمطای

خوارد، (أَرْضُ الأديم) پێستهکهی

بهئهرمطا دهباغ کرد.

أَرْضُ الإِبِلِ: بهخواردنی نهرمطا

خوشترکهی ژانه سکی گرت ه

(أَرْضُ الأرض ايراطا) نمو زهویه

رومکی نهرمطای لی پوا.

الأرضي: رومکیکی درهخت ناسابه له

پێری بهتاتهیه ه له لبهلان دا

دهروئ و بهك پمگی ههیه ه

گهلاکهی باریکه میوهکهی و مگوو

عونناب دهجی.

الأرضن: نامیریکی موسیقایه فوی پێدا

هممیشه هاتوو جۆی دمکا.

أَرْضُ الشَّيْءِ: نمو شتهی چاك كردهوه.

چاكسازی تێدا کرد.

أَرْضُ السَّقَاةِ: ممشكه يان كوندهكهی

چاك كردهوه نهرمى كردهوه

چهوری کرد.

تَأْرَضَتِ النَّبْتُ: گزو گیاهه خۆی گرت

لهخۆكهوت، راسا، جوان و بهرداخ

بوو رمگی داكوتان.

تَأْرَضَ لَلْأَرْضِ: فلانكس لهو شوئنه

جېگير بوو مايهوه، (لَأَرْضِ الْمَزَلِ)

نهو مهنزلهی ههلبزاردو تێیدا

مايهوه.

إِسْتَأْرَضَتِ الْأَرْضُ وَالْقَرْحَةُ: بهمانا

(مجردهكههتی).

إِسْتَأْرَضَتِ الْقَسِيلُ: نهمامه که پمگو

ریشهی بهزهوی دا رۆجون و بلاو

بونهوه.

إِسْتَأْرَضَ السَّحَابُ: ههوز قورس بوو،

بهری ئاسمانی داگم کردو

وادهبهندرئ دهلی و ستاوه.

إِسْتَأْرَضَ بِالْمَكَانِ: لهوشوئنه مايهوه.

الأرض: ههروش و راخهریکی یان و پۆره

لهتوکی خوشرو موو خوری دروست

دهگری.

الأرض: زهوی، پهكێكه لهههسارمکانی

كۆمهلهی خوری ه پلهی سێیهی

ههیه لهقهلهکی خۆی دا بهدهموری

خۆردا، نهو ههسارهیه ئێمهی

نادهميزاد لهسهری دهلێن.

أَرْكَ الْجَرْحُ: خمریکه برینه که چاک
بیتمه توئ بیتمه.

أَرْكَ الْأَمْرِ لِي عَقْلُهُ: ئەو کارمی له نەستۆ
گرت و پێوی پلەند بوو.

أَرْكَ الْإِبِلَ: گەلای درەختی ئەراکی
دەرخواردی حوشترەکه دا.

أَرْكَتِ الْإِبِلُ: گەدەیی حوشترەکه توشی
نەخۆشی بوو بەهۆی خواردنی

گەلای درەختی ئەراک.

أَرْكَتِ الْأَرَاكُ: درەختی ئەراک لەمکانی
تێک چڕۆان و گەورە بوو.

الأراك: درەختی ئەراک پان درەختی
سیواک رومکیکی شێوە درەختییەو

لەبەری ئەراک ە لەمکانی زۆرو
پەلکەگەلاکانی دوو دوو بەرامبەر

پەکن ە مێویمکی سوری مەیلەو
پەشی هەمە دەخوری ە لەولاتی

گەرم دا دەروێ، بۆ نموونە لەساری
باشوری خۆرەلاتی میسردا

دەروێ.

الأريكة: قەنقە، گورسی، (ك: أراك) ە
(أريكة الجرح) گۆشتە ساغەکی

برین، کە گۆشتە سورەکی دیاربێو
کێم و زوخەکی نەماپ.

الأركون: سەرۆکی گوند، رەش سپی
گوند.

أَرَمَ عَلَيْهِ أَرَمًا: گەستی ە (أَرَمَ الشئُ)
شتەکی لە بێخ دەرهێنا ە

دەگوتری: (أَرَسَتِ السائمة المرعى)
ناژەلەگە لەوێرەکی ژێر پێدا،

دەکری، کۆمەتێک بۆری و شوینی
هەولێکرمی تێدان، لەبەرەت دا

وشەیمکی یۆنانی بە.

الأزهرل: نامێرکی دووفاقی مۆسیقایە
دوو بۆری کونکونی تێدان پەکیان

لەوی تریان گورت ترە.

أَزَلَهُ مُؤَاوَلَةً: هاوسپیمتی کرد، گەوتە
پەناپەو.

أَزَلُ الْأَرْضِ: زەویپەکی ئیفرز کرد و
دابەشی کرد، نیشاندار کرد.

الأزلة: نیشانەپەگە داهەنری سنووری
پارچە زەویپەکانی ئەزێک پەگزی

پێ دیاری دەکری.

أَبَقَ أَرَقًا: خەوی لی زرا، بەشەو خەوی
لی ناکەوێ.

أَزَلَهُ إِيْرًا: وی لی کرد خەوی لی
بزی ە (أَزَلَهُ) بەمانا (أَزَلَهُ).

إِلْتَرَقَ: بەمانا (أَرَقَ) پە (لَأَرَقَ) بەمانا
(أَرَقَ) پە.

الأرق: خەو لێزێن ە (الأرق)
خەولێزێنی لی بوو بە عادت.

الأزكان: پەرمان، نەخۆشی پەگە
تووشی زەرعات دەبێو زەرد

هەلەمگەری.

أَرْكَتِ الْإِبِلُ أَرَكًا وَأَرَكًا: حوشترەکه
گەلای درەختی ئەراکی خواردو

گەدەیی ژانی لی هات بەهۆی
خواردنی ئەو گەلەپەو.

أَرْكَ الرَّجُلُ بِالْمَكَانِ: پیاوێکە لەو شوێنەدا
جێگیر بوو بەجێی نەهێشت.

کردو خوی بهسمردا رانواند.
 الإِرَانُ: کەلمەگا کێوی ە رمشه و لاخی
 نیری کێوی گها خۆرو گاویز گەر.
 الأُرْسَةُ: پەنیری تەر پان تۆویکە
 دەرکێتە ناو شیرموه دەرکاتە پەنیر.
 الأُرْبُ: گەرۆشک ە گیانلەبەرێکی زۆر
 و بەربڵاو لەزۆر شوێنی جیهان دا
 هەیه ە هەرۆمەکی نەرم جەستەیی
 دابویشووه، کێوی و مائی هەیه.
 الأُرْبَانِي: ڕەنگی مەیلەو تاریک ە
 دەگووتری: (گەئە آربانێ).
 أُرْكَبَةُ الأَنْفِ: سەری لوت ە دەرگووتری:
 (جَدْعُ أُرْكَبَتِهِ) سوکاڵەتی پێگەرد ە
 (لَوَمَ شَمِّ الأُرْأَنِ) گەلێکی
 شکۆمەندن.
 الأُرْدَنْجُ: جەرەمێکی ڕەشه پێلاوی لێ
 دروست دەرکری ە رۆنێکی ڕەشه
 پێلاوی پێ ڕەش دەرکری.
 أَوَّ الْقَارِ أَرَوَّ: ھۆلکە ناگەرنانی بۆ ناگەرکە
 دروست دەرکرد.
 أَرَى النَحْلَ: ھەنگەمکە ھەنگوینی کرد.
 أَرَى الْقِدْرَ: دیزەمکە، مەنجدەلەگە بەھۆی
 ناگەرکەموه شتی بەبەنەمکەموه
 نووسا.
 أَرَى فَلَانًا: ڤلانکەس ڤقی ھەلسا، توپە
 بوو.
 أَرَى الدَّابَّةَ إِلَى الدَّابَّةِ: نازەلەمکە،
 جەبووانەمکە بەگیان گەرتو پێکەموه
 لەسەر ناخوونیک لەموەرەن.

بەسەریا ھاتوو لەناوی بێرد (أَرَمَ)
 الْجَذْبُ الماشية گرانێ و بێ بارانی
 نازەلەمکە لەناو بێرد ە (أَرَمَ الْخَيْلُ)
 نەسبەمکە کوشت.
 أَرَمَ أَرَمًا: ھەولتاو لەناوچوو.
 أَرَمَ الأَرْضَ: زەویپەمکە ھێچێ لێ نەپروا
 بووه سوتەمەرۆ.
 الأَرَمُ، دحان ە دەرگوترێ: (فلان يَحرق عليك
 الأَرَمُ) ڤلانکەس دحانت لێ دەسوئی
 ئەوەندەیی ڤق لێتە.
 الأَرَمُ، ئەو بەردانەن کە لەرێگاندا دەرکێتە
 نیشانەیی رێگانەو بەزۆری لەمبەرو
 ئەوبەری کۆنەر ڤکا دادەنەرن
 بۆنەموه رێبەرەمکان بزانن لەکوێو
 بپۆن.
 أَرَمَ: نەتەوێپەمکە بووه لەکوژ دا گەل عاد
 لەڤکی ئەوانن ە دەشتان، شارێکی
 گەورەیی گەل عادبووه.
 الأَرَمُ والأَرُمَةُ: بێکی درەخت بەزۆری
 بۆ رێشەو نێژد بەگار دەھێنەرن ە
 دەرگوترێ: (هو طيب الأرومة) ئەو
 رێشە و نێژانی رەسەن و
 وەھاخزانەپە.
 الأَرَمَادُ: نوسطولی نەسپانیا بوو
 لەسەدەیی ھەژدەدا نینگێز تێکی
 شکاند.
 أَرَكُهُ: گەستی (أَرَنَ، أَرَنًا و إِرَانًا و إِرِينًا):
 گەمشە کرد، گەپخۆش بوو، باکی
 لەھێج نەپە.
 أَرَكُهُ مَوَارِكَةً و إِرَانًا: شانازی بەسەردا

زمانه‌وایی و ره‌گم‌زو دیارده کۆیان
ده‌که‌نمه‌وه.

الْأَرْضُ: تاییتم‌من‌دیه‌کائی ره‌گم‌زی
ناری.

الْإِرْكُ: فۆلکه ناگردان ۵ گوشتیک وشک
بگریته‌وه بۆ ئه‌موی له‌س‌م‌م‌ردا
که‌لکی لی وهر‌بگری.

الْأُزْبَةُ: حمیوانه‌کیتی نۆزبێ یان من،
(ک: آراوی، آروی).

الْأَزْبُ: هه‌نگوین ۵ شه‌ومن که‌ده‌که‌وینته
سهر‌گه‌لای دره‌خت ۵ نه‌و به‌شه
خواردمه‌نییعی به‌هنگ و نه‌ملاو
ئه‌ولای دیزه‌و منجه‌له‌وه دهنووسن.
الْأَرْجِي: ره‌وشت به‌رزو سه‌خی
سروشت و نانده.

أَرْبُ الْمَاءِ أَرْبًا: ئاو‌مه‌که جاری بوو، ره‌وان
بوو.

أَزَتْ الْمَاشِيَةِ: ئازمه‌که کاوژی نه‌کرد.
كَأَزْرًا الْمَالِ يَسْنَمُ: ماله‌که‌یان
به‌سه‌رخ‌پان دابه‌شکرد.

الْإِزْبُ: کورته بالای ورنکی سمت گه‌وره ۵
ناکس به‌جه‌و خوپی ۵ فیل زانو
جاوو راوکه‌مر.

الْإِثْرَابُ: نه‌و بۆزیه‌یه که‌له‌س‌م‌ره‌بانمه‌وه
یان له‌شوینتیک به‌رزه‌وه ئاوی پێدا
ده‌هێنرته‌ خوار، (ک: مَازِب).

أَرْجُ لِي مَشْبَهَ أَزْوَاجًا: به‌خێرایی ره‌وی
تیه‌ژ تیه‌م‌ری. (أَرْجُ عَنْهُ) ته‌م‌ب‌لی
کرد دواکه‌وت.

أَرْجُ أَزْجًا: به‌مانا (أَرْجُ دِئ).

أَرَى الرِّيحَ السَّحَابَ: با هه‌وره‌که‌ی رادا ۵
(أَرَى فَلَانَ الْمَاءَ) فلان‌کس ورده
ورده ئاو‌مه‌که پێداکرد.

أَرَى اللَّبَنَ وَخَمْرَهُ بِالْأَنْدَا: شه‌مه‌که سوتاو
هێندتیک به‌ دیزمه‌که نووسا.
أَرَى الْعَابَةَ إِلَى الْعَابَةِ: ئازمه‌که‌کانی
تیکه‌لاو گردن به‌ک ناخوپی بۆ
بنیات نان.

أَرَى الشَّيْءَ: نه‌و شته‌ی جێگر‌کردو
له‌شوینی خۆی جه‌سه‌پاندی ۵ (أَرَى
الْعَابَةَ) ناخوپی بۆ حمیوانه‌که
دروست کرد ۵ (أَرَى فَلَانَ) فلان‌کس
هێلی له‌فلان کرد نه‌و داوی ری
نیشانده‌نی لی کردبوو به‌لام نه‌و
خیانته‌ی لی کرد ئامۆژگاری
کردنه‌که‌ی به‌فیل بوو.

أَرَى مِنَ الشَّيْءِ: قسه‌ی پێچ و په‌نای
دهرباره‌ی نه‌وشتمه‌کرد به‌ته‌وره‌یه
دهرباره‌ی دوا، نه‌وی مه‌به‌ست بوو
شتیک تری درکاند.

إِثْرَى الثَّحْلُ: هه‌نگه‌که هه‌نگوینی کرد.
إِثْرَى فَلَانٌ بِالْمَكَانِ: فلان‌کس له‌وشوینه
مایه‌وو جێگر بوو.

إِثْرَى الْأَرْبُ بِالْعَالِيَةِ: هه‌نگوینه‌که
به‌کۆله‌که‌مه‌وه نووسا.

الْأَرْبُ: نه‌وسینگه داکوترامیه یان نه‌و
فۆله‌مه‌ که‌له دیوار قه‌یم ده‌کری که
ئازله‌ی پێوه ده‌به‌ستێته‌وه.

الْأَرْبُ: ره‌گم‌زی ناری نه‌و گه‌لو
نه‌مه‌وه‌یه که‌مه‌لێک تاییتم‌من‌دی

اَزَجُ العشبُ: گياو گزَمکه لهخوکهوت و
بمرز بؤوه.

اَزَجُ البناءُ: دیوارمکه می بمرز کردوه،
بالهخانه مکی بمرز کردوه.

اَللَّجُ: بینایمکی لاگتشمی به
کمه قه مکی قهوس بی.

اَزَجُ اَزْجاً: وَنَكَ هالهوه ۵ تمبهلی کرد،
دواکهوت.

اَزَجُ البرقُ: دمارمکه پهله پهلی برهکهوت
کموته ههلهپین.

اَزَجُ القدمُ اَوْ الثَّمَلُ: هاجمکه خلیسکا ۵
نعملهکه لهزَر قاجی دا سوپاو
خلیسکی برد.

الْأَزْجُ: دوا کهوتو له رهوشتی جوان ۵
نهو ولاخمی له کاتی باری گران دا
دهنرکینی، دهناکینی.

الْأَزْجُ: جۆزیکه له خورمای باش.
اَزْجُ الزرع: کشتوگالهکه تیگچرژاو له
خوکهوت و همندیکی همندیکی
ههنگرت.

اَزْجُ فَلَانًا، نيزاری لمهر فلانکمس کرد ۵
(اَزْجُ الشَّيْ) پشتگیری لهو شته کردو
بههیزی کرد.

اَزْجُ الحِصَانُ اَزْجاً: نهمهکه سمت و که
فهو و دو قاجی دواومی سهی بوو
قاجی پشه و می پهنکی تره.

اَزْجُ السَّبْعُ سَوَاوَةً: بهمانا (اَزْجُ) به ۵
(اَزْجُ فَلَانًا) پارممتی فلانی دا.

اَزْجُ الفُسي: هاوشانی لهو شتهبوو

بهرامبهری کرد.

اَزْجُ: بهمانا (اَزْجُ) دئ (اَزْجُ) الثَّانِي

الأرض) گزو گیا که زهوی به مکی
دایوشی ۵ (اَزْجُ الحائط) دیوارمکی

به دیواریکی تر بههیز کرد (اَزْجُ
الكتاب) بهرای خوئی بهراویزی

لهسر کتیهکه نووسی ۵ دهگوتری:
(لصهر نصرأ موزراً) پارممتیهکی به

هیزی فلانکمی دا.

اِثْرُ وَاثْرُ: نيزاری لمهر کرد (اَزْجُ)
بهمانا (اِثْرُ) به (اَزْجُ الزرع):

بهمانا (اَزْجُ) به.

الإزارُ: پۆشاکیکه نیوی لای خواروی
جهمتهی نادههیزاد دایهوشی ۵

بیایونی موسولمان لهکاتی نیحرام
بهستن دا ئیزار دایهوشن ۵

دهگوتری: (لأن عِفْ أَلْإزار)
فلانکس دایهناکه ۵ (إزار الحائط)

لهو چینه دیوارو خشته به له لای
خواروی دیوارمکهوه پهیوی

دهنوسینری بؤ پتهو بوونی یان بؤ
پارنرگاری یان بؤ جوانی.

اَزْجُ: هیزو توانا ۵ دهگوتری: (شَدُ
اَزْجُ) بههیزی کرد پشتی ها بهم کرد

له فوران دا دهفرموی، (أشَدُ به
اَزْجُ)

اَزْجُ: بنهماو نهمل ۵ (اَزْجُ) به مانا
(الأزان) ۵ دهگوتری: (شَدُ للأمر

بشززه) خوئی بؤ لهو کاره ناماده

الْأَزَّةُ: دهنك	کردو پشتینی بؤ بهست (وَحْدٌ يَلْقَاهُ
الْأَيْسَرُ: رڤيشتنی بهمهله ۵ خبیرا رڤيشتن.	دورن النساء) خوی له نافرمت دور
أَزِفَ الرِّسْتُ: کاتهکه نزيك بووه ۵ دموکورتی: (أَزِفَ الْقَرْحُلُ) سمفهرمه	خستموه ۵ (فَلَانٌ عَظِيفٌ يَلْتَزِرُ) فلان
نزيك بؤتموه ۵ له هورلان دا هاتووه (أَزِفَتْ الْأَزَلَةُ) رڤوی قیامت نزيك	داوینهاکه ۵ توخنی کاری حمرام
بؤوه ۵ (أَزِفَ الرَّجُلُ) بپاومکه پهلهی کرد.	ناکوهی.
أَزَلَهُ إِيزَالًا: پهلهی ن کردو وی ن کرد پهله بکا.	أَزُ أَزِيرًا: و آزارًا: جمو جولی کرد کهوته
كَأَزَلَ الْخَطَرُ: همنگاهمکانی لنيك نزيك	هه لپهپکه ۵ لمبر تیزپوی پان
بووونهوه (كَأَزَلَ الْقَوْمُ) خملکهکه	کولان دهنکی ن هات ۵ دموکورتی: (أَزُ
لنيك نزيك بونهوه	الرعدُ وَالْبَدْرُ وَالطَّائِرُ) همورمه
الْأَلَّةُ: رڤوی قیامت.	گولانندی ۵ بهزکه گیزهی هات ۵
الْأَزَفُ: دمسکورتي و لپانی کوله مهرگی ۵	بالندمه ورشهی هات.
لینتالی.	أَزُ النَّارُ أَزًا: وازیزا، ناگرمکهی دگيرساند
أَزَقَ أَزَلًا: تمنگه بهربوو ۵ (أَزَقَ الشَّيْءُ)	(أَزُ الْقَدَرُ) ديزمهکی بهویزه ویز
نهو شتمی تمنگ کردموه (أَزَقَ) به	خست (أَزُ الشَّيْءُ) نهو شتمی به
مانا (أَزَقَ) په.	جمو جول خست
السَّارِقُ: تمنگو چه لعمه، تمنگزه،	أَزُ الشَّيْءُ: شتمهکی راتهکانندو بهتوندی
تمنگمپرو شوینی بهرتمسک، (ك: مَازِقَ)د.	جولانندی.
أَزَلَ الْكَانَ أَزَلًا: شوینمهکه تمنگ بوو ۵	أَزُ فَلَانًا: فلانکمی هه لئاو سووری کرد
(أَزَلَ الرَّجُلُ) بپاومکه کهوته	لمبر کردن پان نهگرنی شتیک.
لینتالی و همرمسپریهوه ۵ توشی	أَزُ بِيَهْمَا: نیوانی شیواندن لنيکی کردن به
دمسکورتي و تمنگزه بوو ۵ (أَزَلَ	دوژمن، پان بهپهجه وانهوه.
فَلَانًا) ۵ فلانکمی حمبش کرد ۵	إِنْشَرَّ: بمانا (أُنْ) په ۵ (الْقَرْ مَنه) لسی
خستیه ناو جورتم و تمنگزهوه ۵	تؤرا ۵ رهی ن هه لسا.
	كَأَزَّ: بمانا (أَزَ) په (كَأَزَّ الْكَانُ)
	نهو شویننه دانپشتوانمگی کهوتنه
	پاپهپین و بگرمو بهرده، پشپوی
	کهوته ناویانهوه.
	الْأَزُّ: لپیدنی بمنتش له کوان و دۆممن.
	الْأَزُّ: کۆمهی زورو همرمالغ.

(اَزَلِ الدابة) ناله‌های می‌ند کرد،
گورپسی به‌ستنه‌های کورت
گردم، لمانا له‌مورگا به‌جی
هیئت.

اَزِلِ النَّاسِ: خنک‌های توش گران و کم
دعاهتی بوون ده‌گوتری، (اَزَلُوا
حی هزلوا) گران و نمبوونی وی
لی کردن کزو کوله‌وار بوون.
اَزَلَتِ السَّيَّةُ: ساله‌های گران و هات و
فری بوو.

اَزَلْنِ: تمنگ بوو، که‌وته ناره‌جمنی و
نمبونیه‌وه (اَزَلْ حَذْرُهُ) سنگی
تمنگ بوو همناسی سوار بوو.

اَزَلْ: نه‌و که‌سبه لمرسان یان لمر
نه‌خوشی نعلوانی دهرکوی.

اَزَلْ: رُزْگاری سه‌خت، ژمانی
کوله‌مهرگی و ناره‌جمنی.

اَزَلْ: کونی بی سمره‌تا، نه‌و شته‌ی
کونه‌و سمره‌تای نییه.

اَزَلْ: کونی رُج‌وو له‌کونی دا
که‌سمره‌تای نمب.

اَزَلْ: تمنگبهر ده‌ تمنگ ده‌ تمنگ، (ک:
ماَزَلْ)ه.

اَزَمَ عَلَى الشَّيْءِ اَزَمًا: به‌دم گستی زور
به‌توندی گستی ده‌گوتری، (اَزَمَ
الْفَرَسُ عَلَى الْجَمِّ) نه‌سپه‌که
لغاه‌که ده‌جوتی ده‌گمزی (و اَزَمَ
لِلان عَلَى كذا) فلان‌کس پاه‌منی
فلان شت بوو، به‌ردوام بوو لمر

نمجامدنی (وَأَزَمَتْ عَلَيْهِمُ السَّيَّةُ)
ساله‌که زور قاتو‌فری و به‌ر تمنگ‌زو
جورتم بوو.

اَزَمَ الشَّيْءُ: شته‌های به‌موره (اَزَمَ عَلَيْهِ)
به‌مانا (اَزَمَ)ه به.

اَزَمَ: توش نهم‌و جورتم بوو (اَزَمَ)
که‌له.

اَزَمَتْ: قاتو‌فری و نمبوونی و تمنگ‌زو
جورتم.

اَزَمَتْ، اَزَمَتْ: تمنگ و جه‌لممو
قاتو‌فری و نمبوونی ده‌گوتری
نهم‌ی نابوری ده‌ نهم‌ی سیاسی
نهم‌ی تمندروستی ده‌ لمرناری
پزیشکی دا به‌لگامیکی جا‌مروان
نمک‌راوی کتوپر به‌یدابوو که‌له
نه‌خوشیه‌کی توندا دیته دی
و مگوو نیلتیابی ریخوله.

اَزَمَ: رنگی تمنگبهری نیوان دوکتو،
(ک: ماَزَم)ه.

اَزَا الظِّلُّ اَزَمًا: سبهره‌های که‌م بووه،
هه‌لکشایمه (اَزَا الْهَرَمُ) رُزْمه زور
گرم بوو.

اَزَى اَزِيًا و اَزِيًا: وِتْک هاتمه ده‌ (اَزَى
الظِّلُّ) سبهره هه‌لکشایمه
ده‌گوتری، (اَزَى الشَّرْبُ): کرسه‌که
لی جوو، دواشتن تمسک و کورت
بووه ده‌ (اَزَى لَه اَزِيًا) ده‌ لمرنگی
نه‌مینسه‌وه یوی هات بؤنمه‌وی
به‌خوی نه‌زانی هلی خه‌له‌تینی.

الاستاذية: مفصلدرژکی صنایعیه واته؛
مامؤستایمتی.

الاستیرق: دنیاجی لستور.

استرالیا: بهوگترین کیشورمه لمانا و پینج
کیشورمکان دا گهو تۆته نیوان

دهریا لوشی هیندی و دهریا لوشی

هادی یهوه و باشوری مهبله و

خۆرهه لاتی ناسیابه و نیوان دوهیللی

(١٠ - ٣٩) باشورین و مهداری

(جهدیی) روبهرمکی دابهش دهکا

بۆ دووبهشی و مگوو پهك و زۆری

ولتتهكه ناوووهوای مام ناوهندی په.

أسد: رهوشتی شیري گرت و شیري

چاوپیکهوت و لری ترسا.

أسد بین الکلاب مؤاسد: سهگهکانی

تیک بگردان، وی لنگردن پهلاماری

پمکزی بدن، (أسد بینهم) نیوانی

تیکدان و فساد و ناشویی خسته

نیوانیانهوه.

أسد الکلب: سهگهکی تپهردا.

أسد: دمگوتری: (أسد الکلب) واته:

سهگهکه پابهندی همرمانی

خاوهنهکی بوو که گیفیان کردوه

بۆ شهر نمویش نامدباش بوو.

أسد: خوی برده ریزی شیرو و مگوو

ئهو نازایمتی نواند.

الأسد: شیر چ نیرو چ می و بیجو یان

گهوره و دپندهیکی نازو چاونهترسه

لزمانی عمرمی دا زۆر ناوی همن.

(ك: آساد، اسود، أسد).

ا ز ي: ونگ هاتهوه، چوه ناو پمکوه
تیومهو و (ا ز ي الوم) رۆمکهی زۆر

گهرم بوو.

ا ز ي الشی ایزا: نموشتهی خسته پان
فلان شت.

ا ز ي الخوش: سهرقایی خسته سهر

تمنکی ناوکه و پان شتیکی خسته

سهر زارکی جهوزمه بۆ نهوهی

ناوکهکی تیدا بهیئتی.

تازیا: بهرامهر بیون.

تازی هته: لری ژهوان بووهوه، پاشگمز

بژوه و (تازی الهم) تیرمه

لنیشانهکی داو تیدا لهریهوه.

الازا: بهرامهر و هاوشان و بهمانا

لیزان و شارمزش هاتوه و

دمگوتری: (هرازاء الأثر) نهو

لهوکاردا شارمزاو پسپوره و همروا

بهمانا سهرقایی تمنکی و بهرمیل و

سهرقایی جهوزی ناو هاتوه.

الاسباناخ: گیابهکی سموزی زستانمه

دمگولندرئ و دمخوری.

الاسیداج: گاربۆنی رصاص و مادهمکی

سپی په بۆ بویاخکردن و طه لایی

بهکاردهمیندرئ.

الاسیرین: مادهمکه بهکار دهمیندرئ بۆ

چارهمری سهرنیشهو رۆماتیزم.

الاستاج: نهو خوخلۆکه یان نهو دارمه

کسه بهدهست ریسی لسه

هه لدمکری و بۆ جۆلایی کردنی بۆ

تمنین و چینی.

الأسد: یورجیکه لمبورجهکانی ناسمان.

(داء الأسد): جوریکه لمنه خوښی

گول ۰ نمو ناوهمان لی ناوه چونکه

دمو جواو توشیوو بهونه خوښه

ومکوو دمو جواو شیروایه.

المأسدة: نهوشونه به شری زور لی

بی و پییان خوښیوو وهگری ببن،

(ك: مآبد) به.

أسره أسراً و إساراً: بهدیل گرتی

أسیر أسراً: میزی گیر ۰ (استأسره) بهدیل

گرتی ۰ (استأسر له) بهامندی

فهرمانمکی بوو، بهمقی کرد.

الإسار: پیووند، نهوشته دیلی پی

قولبهست دهکړی.

الأسر: جهسته تمواوی و له شماغی،

رینک و پتکی نهمند ۰ دهگوتړی:

(شد الله أسرة) خوا جهسته به کی

پتمو و رینک و پتکی پنداوه ۰ همروا

بهمانا هموو، گشت هاتوو

دهگوتړی: (جاء الأقرباء بأسرهم).

الأسر والأسر: میزگیران.

الأسرة: زړنی شایم و پتمو، خزم و

کمی پیاو، کلامه لیک نادهمیزاد که

کاریکی هاویمش کویان بکاتهوه،

(ك: أسر).

الأسیر: بهدیل گیراوی جهنگه (ك:

أسراء، أساری، أساری).

الأسرب: رمصاص.

أسی ینهم أساً: نیوانی تیکلن ۰ لیکي

دردوم کردن ۰ (أسی البناء) وهستا که

بنامی دانا ۰ (أسی فلاصاً) رقی

فلانکمی هه لساند.

أسی: بهمانا (أسی) به.

الأساس: بنامی دیوارو خانوو ۰

نموشته دهیکه به بنچینه بو

شتیک تر ۰ بنمای هموو شتیک و

سمره تاهکی ۰ دهگوتړی: (أساس

الفكرة)، (أساس البحث) (التعليم

الاساسی) ۰ (النظام الاساسی):

دستوری ولات.

الأسی الإسی الأساس: بهمانا (الأساس) دین

۰ نهگمر لهگهل زمان دا بهکار

بیتندری بهمانا کون و دیرینه

دهگوتړی: (الأفراد يعشرون على

ارضهم من أسی الذی) ۰ وشمی (أسی)

نهگمر له حیساب دا بهکار هات،

مهمست نمو ژماره به هیزی

جهنده پت دست نهشان دهکات ۰

هیزی دوووم (أسی ۲) هیزی سنیهم

(أسی ۳) و بهوچوره.

التأسيس: له قایمو سمره وادا بریتبه

له (نهلفیک) به سمره واده دنووس

له نیوان نمو پیتی روی بهکدا

پیتیک تر هه بی ۰ (الاطال هذا

الليل و اغضل جانباً) نهلفی

(جانبه) نهلفی تمسیسه.

المؤسسة: دام و دهزگابه که مهمستی

به ره مهمه پان بازارگانی و کلا

کرد غمباريخ ه (تأسف عليه)
به مانا (أبف) به.

الأسف: گرفتار ه نهوگسمی به میج
شتیک هلمو نابی ه دالگوشت،
دلنرمو گریزوک ه خاتق عاشیه
دهرباری باوکی به پیغمبیری
گوت: (ان ابا بکر رجل أسف لمی
ما یقم مقامك یطلب البقاء) نموبه کر
پیاویکی دلنرمو سوزاوی به
هرکاتی بجینه شوینی جه نابت
کولی گریانی هلدستی.

الأسفانخ: به مانا (الأسفانخ) ه واته
(الأسفانخ) به کوردی سپیناخ.

الأسفلت: هرا خشته پاشه روکی
به ره می نه ولی خامه لکاتی
پالوتن دا به ره هم دئو
به کارده پندری بؤ جاده بان..

الإسفنج: گیانله بیرکی دهریای رومی
به، جهستی نهرمه کونی ورد
وردی تینن ه به زوری لمدهریاکانی
میصر دا هیه ه ههروها
جهستی میکی نهرمو نیانه کونگونه
له گیانله بهری دهریا و مرده گری زور
ناو هلدیمزی.

الإسفنداج: کاربونی ره صاص.

الأسفین: هوره ه سینگیکه بؤ زور شت
به کاردئ ههکی لهوانه
به یوسه تکرندی قهباریه ک
به قهباریه کی ترهوه ه یان مانه می
دوو قهباره یان زیاتر نهمر حالی

گۆزینمیه بی به مبهستی سودو
هزانج.

الأسطبة: پاشه روک و خاتمو پاشمی
دروس تکرندی کالاکه مانی و
لؤکه میه کان.

الأسطرب: نامیرنکه لکون دا زاناکان
به کاریان هیناوه بؤ زانیی به رزی
قهباره ناسمانی به کان و زانیی
کات و شمش لایمه کان (جهات
الست).

الأسطبل: تهویله می نهمسبو و لاغی
بار بهیر.

الأسطرو: نهفانمیه چیروکی بی سورو
بهرو بی بناغه.

الأسطری: کۆمه تیک کشتی جهنگی یان
کشتی بار هلدگرو گوستنمیه.

الأسطری الجری: کۆمه تیک تهماره و
باله هره، جهنگی یان هی
گوستنمیه.

الأسطوانة: کۆلمکه ه نهو قورصه به
که دهنگ و موسیقای لسمر تۆمار
ده کری، (ک: أساطین) ه.

أساطین العلم والأدب: نهو زانوا زهره و
لیهاتوانمن گه له زانیاری دا ناوه یان
دهر کردمو خه لکی به مانه یان بی
دهمن.

أسف علیہ أسفا: به روشی بوو ه غمی بؤ
خوارد (أبف له) دل ناراحت بوو.
به میمانی دهریری ه (أسف) وای لی

خۇيان و نەگۇرانى بۇشاى نىئونيان.
 الإسْقَالَةُ: ئەمۇ دارو ھەبلانئىمە كە
 ئەندازىارەكان لىكەيان دەپسەن
 بۇئەمۇ دەستيان بگاتە شوئى
 بەرزى بېنا، (ك: اساليل). ئىستا
 كورد بېنى دەلئىن: ئەسكەلە.
 الأسْقَرُط: نەخۇشى يەكە توشى
 ھەستە دەپ بىھۇى گەندە خۇرى
 يەو ۋ يەكە لىدەپاردەكانى زىمى
 گشتى و ئازارى دەست و ھاجە.
 الأسْقُف: پەلو پاىەكە ئاپىنى يە بۇ
 كەشىش و پەلو ئاپىنى يەكانى
 مەسىحى يە لە ژوور قەسىمى و
 لەخوار مەترانەوھىە.
 الأسْكُرْجَة: ھاپىكى بچوگە لەسەر سفرە
 دادەنرى زەلاتە و ئەمۇ جۇرە
 شتانەى تەيدەكرى.
 الإسْكِيم: گراسى رەبەنەكانە.
 الإسْكِيمر: جىنىتى ئادەمىزادەن
 لەناو ھەى قوتى باكور ژيان
 بەسەردەپەن.
 اسْلُ اسَالَةُ: لووس بوو، راست و رىك و
 پىك بوو ۋ دەگوترى: (خَدَّ اسْلُ)
 كولمى رىك و جومان (كفَّ اسيلة)
 الاصابع دەستىكە پەنجەكانى رىك و
 پىكەن ۋ (اسْلُ) رىك و پىكى كورد ۋ
 ئاسنەكەى تىز كورد، شەشپەكەى
 تىز كورد.
 ئاسْلُ اباء: لەباوكى چوو نەخلاق و
 رەوشتى باوكى پەپەركورد.

الأسْلُ: رومكە لىق و پۇبى زۇرن
 چىلاويە نەپىرى (أسيلة) لەناو
 ئاوو زەوى لەپە دەمۇ، ھەمىرو
 ھەپلى لى دروست دەكرى ۋ ھەروا
 ناوہ بۇ ھەپلى دىزى ۋ بۇ پەمب بۇ
 تىر بۇ ھەرشىك لىئاسن بى و تىز
 پىرى، شەشپەكەى يان كىرد بى يان
 سەر پەمب بى.
 الأسْلَةُ: ھەمۇ قەبارەك دىزى راست
 بى ۋ ھەروا ناوہ بۇ سەروپى
 قەبارەى بارىك، جا تىرۇك بى،
 سولن بى، شىشى توتن بى.
 الإسْلَتْ: جىمەنتۇ.
 اسْمَجُونِي: پەنگى شىنى كال.
 اسْنِ الماءِ اسْنًا و اسْرُنًا: ناوگە گۇراو
 بۇگەنى كورد بەكەلكى خواردنەوہ
 ناھەت.
 اسِنِ الماءِ والھراء: ھەربەمانا (اسِن) يە
 (اسِنِ فلان) فلانكەس بىھۇى پىسى
 ھەلووہ بى ھۇش بوو.
 اسْنَةُ الرأعة المنتنة اسْنًا: ھەمۇ
 بۇگەن ناوگەى گۇرى (ئاسْنِ الماءِ)
 بەمانا (اسِن) ھىە (ئاسْنِ عەھد فلان)
 پەپەندى دۇستاپەتى فلانكەس
 گۇرا.
 اسَا بىنھما اسًا و اسوًا: چاگاسازى نىوانى
 كورد ۋ (اسَا الجرح) بىرەنەكەى
 چاك كوردەوہ ۋ (اسَا فلاناً)
 چاگاسازىمەكانى لاپەرن ۋ (اسَا فلاناً)

بفلان) وپکړد فلان شون پى
فلان هه لېگري.

الأسرار: سرگرد، پالوون، سوارچاک
لمېنېرت دا وشکه (فارسي) به.

أسي الجرح أو المرض أو المريض: چاکی
کړدوه.

أسي عليه: پېرؤشې بوو، خمى
بؤخوارد.

أساء: غمباري کړد (آسوا)
خه لکه که همدېکېان همدېکېانې
خه فتمتار کړد.

أسي فلاناً مصيبة: تمېزيې لېفلان
کړد بېمېړې کارساته کېدوه
دلخوښې دېمېوه دلېمېوې کړد.

إتسي به: کړدې به پېشمېنگو رابېری
خوځى و شوېتى گوت.

تأسي به: بېمانا (إتسي به) به.

الأسبي: پېزشک، دکتور.

الأسبيّة: کۆله که ۵ بېنای پتمو
بناغمېامېزواو.

الأسر: پېشمېرو رابېر ۵ هاوشان و هاو
وېنه.

المأساة: ترالېدېا، شانؤېمې توندو
تېزو کاريگېره، بېزؤرى لېمېزوو
چېرؤک و لېمېسانه ورمېگېرؤو
کۆتايى پېکمشې خېمېاوپېه.

آسيا: گېورمېرېن گېشومېره لېهان و
پېژى و څراوانى دا گېوتؤته نېوان
دوو هېلى پانى باگورى (۱۵-۷۸۵)

چکه له دوورگه خورمه لايه
هېنډمېمگان ۵ لېم گېشومېره
لېناوچېمې گېرمه لايه وه تاناوچېمې
بېستېلېمې باگور دېمېوا ۵ نېمېوى
دانېشتوانى سېرمېمې تېنډا دېمې.

الأسيرين: شلمېمې پېمې گازاوى بېن
رېنگه بؤنېکې تايېمې هېمې.

أشب الأحياء أشبا: شته گانې کؤکړدنه ووهو
تېکه لوى کړد ۵ أشب لالا بکذا:
فلانکېسى بېوشته بېوتوانېه
لېکېمېر کړد.

أشب الشجر أشبا: درمخته که لقو
بؤېمگانى تېک چېرژان و لېک هالان ۵
(أشب الأمر ينهم) خه لکه که
نېوانېان تېکچوو ناشوب و فساد
کېوته بېنېانېمېوه ۵ دېگوتري:
(أشب ما بيني و بينه) دؤستايېمې
نېوان من و نېوى تېک دا.

إلتشېر: کؤبونېمېوه تېکه لاوبوون ۵
(أشب) به مانا (أشب) به (أشب
القرم) کؤبونېمېوه تېکه لې بوون ۵ له
خېدېشې پېغمېمېر دا دېلى کاتېک
پېغمېمېر (د.خ) تايېمې ځېا اېها
الأس القوا رتكم إن زلزلة الساعة
شيء عظيم ځې دېخوېنډمېوه (أشب
أصحابه اله) واته هاوه لاني لېدېمورى
کؤبونېمېوه تېکه لې بوون ۵ له
څېرمودېمې عېماس دا هاتووه دېلى;
رؤزى غېمېزى خونېمېن عېماس
بانگې تېکشکاوو هه لايوه گانې کړد

پورا اکیٹھان۔

الأشهر: تيزي ددان بهسروشتی پان
به دستکار پکردنی بز بشك.

انافرا: گرنبه که به سهری کاکلی
کوللمویه و مکوو گاز وابه سهری
دمگزی.

المنشأ: مشرق.

الإشراق: سریش ۵ گیاهکە تۆۋەنكى
دەرىزىگۈلەى ھەپە، ورد دەگرىزى
دەگرىتە ناۋ ئاۋموۋە ۋەگۈۋ غەرمو
سىكوتىن ۋە گەترە دومادەى بى لىك
دەدرىن ۵ بەزۋرى بۇ جەزۋبەندو
تەجلىدى گەتەپ بەگار دەپەندى.

اشی! ادا! راشا! راشا! بۆش و بیخاوک
بوو گمشمی کردو حمسایهوه ۵ (اش)
ورق الشجر) بهعاصاو گۆجان
لمدرختگمی دا بۆ نهوهی
کهلاکانی ههلوهرن.

الاشي: فاني وشك.

الإشغلي: دورى بينهمى.

قَائِلٌ: دسلی ہاں شتی تری به
نمسیان شت.

الأُفْئَانُ: رومكېكه پان درهختېكه
له لېبه لان دا دېروئ گه ځكې وشك
دېكړئ و مكوو صابون دېست و
دېمو جاوو پښاكې پې دېشړئ.

الأخنة: رومكيتكه ہر گول لمدو نہ بات
ہیک دئ • یہکیان قہوزو لہوی
تریان فیطریاتہ • ہیکموہ گونجاون
لہسر شہوی توئکل و لقو ہڑہی

(حتی تأثیر حول الرسول) همتا
هموویان لهدوری پیغمبر
گردیونه.

الآثابة من الناس: هؤلاء تيكهلو
همه جور ٥ (الإثابة من الكسب)
ثعو مالو سامانمه حمرامى تيكهلو
بوو بى، (ك: آثاب) ٥.

الإشابة: لمزانيارى كيميادا برىتيبيه
لهمبىك گمبشتنى دوو (معدن)
كانزا يان بهمبىكگمبشتنى كانزايىك
بمبشتى تر.

اَشْرَ الحَشْبَةِ اَشْرًا: درمخته‌کهی برهنه‌وه
(اَشْرَ الامْسان) ددانه‌کانی برهنه‌وه،
نهم لاو نه‌ولاگان‌یانی تاشی و تمنکی
کردن.

اَشْرَ اَشْرًا: کمیفخوش بوو نیشاتی پهیدا
 کرد ۵ خوی بهزلزانی و لمخوی بایی
 بوو ۵ لمقورئان دا دهمرموی: (هَلْ
 هُرْ کَذَابِ اَیْرُ)، (ک: اَشَارِ و
 اَشْرِ)، (اَیْرُ البِرْق) ههوره
 بریسکهکه، روناکیی گلۆبهکه
 لایتهکه لممعانی کردو لمشوننیک
 نهوستا هاتوجوی کرد ۵ (اَیْرُ
 النبات) زمرعاتهکه گمشی کرد ۵
 (اَشْرُ) بهمانا (اَشْرُ) دئ ۵
 دهگوترئ، (الْمَرْ مَوْشَر) مدانهکانی
 رندراون راستو پاستهکراون شاش
 و پاشیبان نهماوه.

الإشارة: فائز بؤكردن و دست

باریک و وردیله لسمر بهردو درکه
شاخ یان لقی ددر دمرؤی بهمرجه
پیرئون ناوزد دمکری.
اصد الباب اصدا واصادا: دمرگامی
داخت ه گالی دا.

اصد ایصادا: بهمانا (اصدة) هاتووه
لوعمتیکه له (أَصْدَةُ) له قورشان دا
دعظمرموی: ﴿إِلَيْهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَّةٌ﴾.
اصد الثوب: کراسهکی بی قول کرد ه
(اصد الجارية) کراسی بی قولی
لیمیر جهتیومکه کرد.

الأصد: کراسی بچوکی بی قوله.
الإصد: شوقنی کلوبونوموی خهک.
(ك: إصد).

الاصيد: ههوشی مال.
اصرا اصرا: گریی داو قایمی کرد ه بای
داو خواری کرد، حمبی کرد.

إلتصرت الأرض: گزوگیاکه می بهردموام
بوو گیاکه می بالای کردو تیک هالو
جرو هم بوو (التصرت الأرض) زردبون،
ژماره می نهو هوزو گهله زیادیان
کرد.

الاصرا: نهو پالنهرمیه کموت لی دمکا
همندئ خزمو کسو کارت خوش
بوی ه جانمو پالنهرمه خزمایمتی بی
یان زاوبمندی یان چاکمو بیاووتی
بی.

الإصار: قعدوبالای پیاو.
الإصر: بهیمانی جهخت لسمر گراو،

له قورشان دا دعظمرموی: ﴿فَالْأَفْرَافُ وَأَخْتَلَفُ عَلَى ذَلِكُمْ إِصْرِي﴾
همروما بهمانا کولی قورس هاتووه
قورشان دعظمرموی: ﴿وَلَا تُخِمْ
عَلَيْتَا إِصْرًا كَمَا خَفَّتْ عَلَى الْبَيْنِ مِنْ
تَيْنَا﴾.

الاصح: رومکی لسمر گیایهکی
دریزهوه بوو لیک هالووه ه
دمگوتری: (شعر اصح) قزتیکی دریز.
الاصبر: زنجیریکه بهسمر روباردا رایهل
دمکری بق له بهمیر دانان له بهردم
کمشتییمکان دا ه له بهمیریکه
دادنری لسمر رنگه له بهردم
رهبواران، (ك: ماصبر).

اصت الثاقه، اصا واصيا: حوشترکه
گوشتهکی توندو پندر بوو خوی
دپرشتو تیک سمرا، (ك: اصص) و
(اصالص).

اص القرص بعضهم بعضا اصا: کلوبونهوه و
قهرهباقیان کردو شانپان لیک داو
کردیانه گهلمکه تره ه (التصرا)
کلوبونهوه نیزدیعامیان کرد.

الاصاص: مهرگانه دروستکر.

الاصيص: قهباریهکی ناو بهمانه
لمشپوهی جهرمدا دوو قولفه می بهم
لاو نهولایهوه همن، قوپی تینا
دمگوتزرتسهوه ه مهرگانه بهک
(زهرتیکه) لمشپوهی جهرمدا له

سوالمت دروست دمکری بهزوری
گون و رهوکی تابهستی تینما
دهر ویندین.

الأَصْنَةُ: خانووی لههک نزهک و
بهمه نایمگهوه.

الأَصْطَبَةُ: بنشهو خلتهو پلتهو
باشماوهی پیشه سازی گمتان و
لؤکه به مانای وشه (الأَصْطَبَةُ)
دهگه یمنی.

الإِصْطَبُلُ (الإِصْطَبَلُ): تهو یلهی ولاغ.
الأَصْطَفِلُ: گیزمر، رومکته دهخوری.
الإِصْطِفِلُ: کوثر ه شهر یی مورتهضا
بهم نازناوه خیطابی ناراسته ی
نمبوعه لای معهری کرد.

الأَصْفُ: گیاهه که چقلندره که لاکه ی
سموزو ناسکه، چروکه ی بهکولوی و
بهکالی دهخوری ه ترشی پی دمکری
یان خوئی.

أَصْلُ الشَّيْءِ أَصْلًا: شوئن نهوشته کهوت تا
گه بیشته پنج و بناوانی.

أَصْلُ اللَّحْمِ أَصْلًا: گوشته که گوژاو بوئی
کرد.

أَصْلُ أَمَالَةٍ: جی گیربوو داسمزا بههیز
بوو ه (أَصْلُ الرَّأْيِ) رایه که ی
بهسمند بوو بههیز بوو.

أَصْلُ الْأَسْلُوبِ: ئوسلوبه که ی تازمو
تازمهگری تینما بوو (أَصْلُ النَّسَبِ)
بنهجه مو بنه ماله که ی رهزدارو
وهجاغزادمن.

أَصْلُ إِيصَالًا: لهکالی دهمه وئیواره
(زهردهمه) دا داخلی نهو شوینه
بوو.

أَصْلُ الشَّيْءِ: بناغهی نهوشته ی
جهسپاندو شوینی خوئی گرتو
پتهو بوو.

إِسْتَأْصَلَ الشَّيْءَ: لهبناغمو نهوشته ی
دهرهینا.

الأَصَالَةُ فِي الرَّأْيِ: ری جوان و بهسند
(الإِصَالَةُ فِي الْأَسْلُوبِ) راهینانی
ره بازو شیوز (الأَصَالَةُ فِي النَّسَبِ)
وهجاغزاده یی و خانه دانی لهبنهجه مو
خیزان دا.

أَصْلُ الشَّيْءِ: نهو بناغمو بنه ماهی
شته که ی لهسمر بنیات دهنری ه
سمر جاوهی نهوشته لهجه بییه وه
هاتوو لهگوژوه هاتوو.

الأَصْلُ: همصلزاده و خانمان ه دهمگوتری
(ما لعلنه أَصْلًا) همت نهو شتم
نمکروه ه (وَلَا أَفْلَهُ أَصْلًا) همرگیز
شتی وناگهم.

الأَصْلِيُّ: نهو هتا بناغمو بنه ماهی شت بی
ه بهرامهرمه که ی پیی دهمگوتری:
(الفرعی، الاحیاطی، المقلد).

الأَصْلَةُ: ماری قوته هویباب ه ماری
ژههراوی پیس بهردهمی و دهنوی.

الأَصُولُ: بنه ماهی زنیانیه گان نهو
قاعیده پاساپانه به که زانسته که یان
لهسمر بنیات دهنری، نه حکامه گانی
لهسمر دادمه زری.

إِنَّا طَرَفُ الْمَرْأَةِ: نافرتمكه له رؤیشتن دا
لارو لمنجهی کرد * (إِنَّا طَرَفُ بِالْمَكْنَانِ)
لهو شوینمدا حقو بوو، گری خوارد.
الْأَطْرَفُ: بهمانا (الْأَصْرَةُ) *.

الإِطَارُ: همرشتنك لمددموه دوروی
شتنكي تربدا * و هكوو جوارچیووی
ویننه، جوارچیووی دمرگاو بمنجهره
* جوارچیووی دمف.

الْأَطْرُ: تاوان * دمگوتري: (اغذني باطير
غري) بههوی تاوانی کسانى
ديکوهه منى سزادا.
الْمَأْطُورَةُ: قهوسى كهوون.

أَطَّ أَطَا وَأَطِطًا: دنگى لى هات، نالهى
کرد، دمگوتري: (شجاني أطيظ
الركاب) دهنگو عهلبهغه لى قمتار
چيمكان نارهحمتى كردم (أَطَّ البطن
من الجوع) سكى قوړى دئ لمبرسان
* يان لمبر زوړناو خوارننموه.

أَطَّ الظُّهْرُ: پشنى قرچمقرچى لى هات
لمبر كۆلگرنى * (أَطَّتِ الْأَبِلُ)
حوشترمه لمبر بارى گرانى
سهرپشنى نرگه و نالهى لى هات،
نرگاندى نالاندنى.
الْإِطْلُ: كهلکه، (ك: آطل) *.

الْأَيْطَلُ: كهلکه، (ك: أياطل) *.
الْأَطْلَسُ: كۆسه لىك ویننهى جوغرافين
لماشيوى كتیپ دا كۆدهكریتنهوه.
أَطَمَ أَطْمًا: لئوهى لمدلیدا بوو شاردیموه
دهرى نهخست.

الْأَصِيلُ: کاتى دممو ئیواره زمردهمېر
* کاتى خورشاو بوون، (ك: أَصِلُ،
أَصْلَان، أَصَال، أَصَالِل).

الْأَصِيلَةُ: شتى چمساو ثابت (أَصِيلَةُ
الرجل) دمست مابهى پپاو ماله
سمرکیمکى * بهمانا (هممو) ش
هاتووه.

أَطَّتْ إِحْضًا: نافرته دوگیانهكه
لمازلرى مفدا بوون دا تلاو تلى کرد
* (أَضَّ الْأَمْرُ فَلِلْأُ) فلانکمسى
غمبارکرد نارهحمتى کرد.
أَضَّ الشَّيْءُ: شتمكى شکاند.

أَضَّ لَلان مِزَاطَةً: فلانکمس دمست
پیشخمرى بؤ نهو شته کرد.
إِسْتَضَّ لَلان: فلانکمس توشى
نارهحمتى بوو، ناچار بوو (إِسْتَضَّ
الشَّيْءُ) داواى نهوشتمى کرد *
(إِضَّ لَلان) لفلانکمسى دا.
الإِضُّ: بناغهو بنه ما.

أَضَمَّ عَلَيْهِ أَضْمًا: رِق و قارى خوى
خواردوه، دانی بهخوځا گرت.
أَضَمَّ به: نهزیتمى دا چونکه رقى لى بوو.
الإِضْمُ: درمختى لى و پویدارى پېر
که لا.

الْأَضَاءُ: زملگاو، زوڼگاو شویننك چان
بې و ناوى تېدا كۆيېتهوه.
أَطَّرَ الشَّيْءَ أَطْرًا: جوارچیووی بؤ نهوشته
دروست کرد * (أَطَّرَ الْعَرْدَ)
شورکمهكى خوار کردموه.

اُطْمُ بیده: دِستی خَوی گهست ۵ بدهستی
خَوی پُرگمزی.

اُطْمُ عَلٰی الْبِت: بهردی مالگه‌ی
دانه‌یوه.

اُطْمُ اُطْمَا: میزی گیر، یان قه‌بزی بوو (اُطْمُ
لِلان) فلانکسی نموی لمدلی دا بوو
دعری نمیری.

اُطْمُ الْبَاب: دهرگاه‌ی داخست (اُطْمُ
لِلان) رقی فلانکسی هه‌لساند،
تورپی کرد.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اُطْمُ اُفْرُوج: گه‌ژاوگه‌ی داپوشی، (اُطْمُ
الْاُطْمُ) باله‌خانه، یان قه‌لاک‌ی به‌رز
کرده‌وه.

اَلْقَ اَلْقَا: بهدونیادا گمرا ه (اَلْقَ فُلاناً)
بهسمر فلانکس دا زال بوو.

اَلْقَ اَلْقَا: لسه خاومتی و زانیاری دا
گمیشته پلمیمکی بمرز زور زاناو
سهخی سروشته.

اَلْقَ فُلان بالقرم: فلانکس جووه ناو
قهوممکموه هیچ گرنگی هی
نمدان.

اَلْاَلَّة: کملکه ه (اَلْاَلَّاق)، نهوگسهی
زور بهدونیادا دهگمرا ه کسینک
کمزندی دهای کراوی نمبو کس
نمزانی خملکی کوپیه.

اَلْاَلَّق: ناسر ه هیلکی کموانبی به
بینهر و لاسمان دهپنی
که بمرزوی موه نوسابی، لسه
وشکانی هیلهکه خوارو خنیج
خودمنوین ه لئاو دهریادا هیلهکه
بهکموانبی تهواو دپته بهرجاو.

اَلْاَلَّقَ: نهوگسهی زندگی دیاریکراوی
نمبو ه هیلکی راست بهرامبر
بهسملطی زوی ه (اَلْاَلَّقَی من
الصحفة) لمرستموه بڑ چهپ.

اَلْاَلَّقَ: بپاوی نازاو بهجهرگ.
اَلْاَلَّقَ فُلان اَلْاَلَّاق و اَلْاَلَّاق: فلانکس
درؤی کردو شتی هملبست.

اَلْاَلَّقَ فُلاناً: درؤی بهمدم فلانکسهوه
هملبست ه هیل لی کرد.
اَلْاَلَّقَ فُلاناً عَنِ الشَّيْ اَلْاَلَّاق: فلانکسهی
ژنون کردموه، لموهلوپستهی لای

اَلْاَلَّرِيزُ: دیکزوری خانوو نهو زیادهو
بمرزی و نزمیانمن کلمدیوار
دهردمجن.

اَلْاَلَّرِيزَةُ: بهککه لهجهوت
کیشوهرمکانی جبهان زور بهی
رو بهرمکمی دهکویته ناو جمی
گمرمه لانهوه ه لمنیون هیل پانی
(۳۷) ی نیمچه باکورو (۳۵) نیمچه
باشور ه دهرهای سبی ناوهراستو
دهریالوشی نملتمسی و دهریالوشی
هیندی و دهرهای سور دهویان داوه ه
عمرهپ ناوی نهمریقایان تایبست
کریبوو بڑ ولاتی تونس.

اَلْاَلَّ: لمارچهوتی و خمو و خفمت
ناخ و ژوفی کرد ه (اَلْاَلَّ، اَلْاَلَّ)
بهوگسه دهگوتری که زور ناخو
ژوف بکا.

اَلْاَلَّ: بهمانا (اَلْاَلَّ بهه ه (اَلْاَلَّ فُلاناً)
لما فلانکس و بز بوو جاپز بوو
بهخه خوی لمبرداری.

اَلْاَلَّ: ههزممکسهی بهسمر و ژور
دهخوندرنستموه (ه) کمشی
بههمموو دووسمر دوژور دوو بژور
یان بهتاک بزون دهخوندرنستموه.
اَلْاَلَّةُ: ترسنوک، قیزمونو پیمو
پوخمل.

اَلْاَلَّوْفُ: ترسنوکی لهخو پازی و
شمکمر ه خولردممنی تال ه بیجهوه
دوراج.

اَلْقِنْ الرَّجُلُ اِلَيْنَا: بېاومكه عمقل سوک
بوو بى عمقل بوو.

اَلْقِنْ اَللّٰهُ فَلَا: خودا عمقل فلانکسى
که م کرد ۵ لهپنددا گوتراوه (اَلْقِنْ
تَا اِلَيْنِ الْفِطْنَةِ) زور خورى و ورگ زى
عمقل گم دىکا ۵ (اَلْقِنْ النَّافَةِ)
لهکاتېک دا حوشترکه دوشى که
وهختى دوشينى نهبوو.

اَلْقِنْ اَللّٰهُ رَا اَللّٰهُ: بى عمقل بوو ۵ حوشترکه
شړى که م بوو.

اَلْقِنْ الطَّعَامُ: خوارندکه بېروالمت جوان و
پازاوه بوو ولسى بى کهک بوو
تامى نهبوو.

اَلْقِنْ: ږموشتيكى دمرخست که تښدا
نمبوو.

اَلْقِنْ: وشهيمكى توركى نمراده بى
رېزلينانه بمانا گورهو ريزداره.

اَلْقِنْ: تلياکا گوشراوى رومكى
خمشخاشه بى بېهوشکردن و خولس
خستن بگاردئ.

اَلْقِنْ: کاتى بۇديارى کرد.

اَلْقِنْ: گوله نوحوان ۵ گولتيكى زمرد
يان سپى په گه لاکانى کهکمل و
چين چينه وککوو ددانى مشار،
لهشدهمى عمرمى دا زورچار
تمشبهى ددان گراوه بېگه لى گوله
نوحوانى سپى، (ک: اَلْحَاجَّ و اَلْحَاجِي)
هه لا مىسريهکان پى دملين:
(خوان).

دا، (اَللّٰهُ اَلْاَمْرُ عَنْ رَجَبِهِ) کارمكى
هه لگنپرايموه لمړوى خوى لای دا.
اَللّٰهُ اَلْاَمْرُ و اَلْاَمْرُ: دروى کرد، (اَللّٰهُ عَنْ)
لسى گوم بوو.

اَللّٰهُ اَلْاَمْرُ: هه لينا بى بوختانکردن ۵
(اَللّٰهُ) دروى کرد.

اَللّٰهُ فَلَا: فلانکسى به دروى خستهوه.
اَللّٰهُ اَلْاَمْرُ: زهوى بېهه موو

سمرنشپنمکانپموه هه لگنپرايموه
ومرگه ۵ (اَللّٰهُ اَلْاَمْرُ) لههمموو
لاپه کهوه با هلى کرد.

اَللّٰهُ اَلْقِنْ: نمو قوممه بارى زيانيان
گورپا توشى جوړتم و ناخوشى بوون،
لهحالمتى خوشى و همرزانى و
ناسايشموه کهوتنه ناوړيانى تمنگ و
چمله موه گرانى و ترس و لمرزموه.

اَللّٰهُ: دروى هه لېست.

اَللّٰهُ اَلْقِنْ: بای هممه لایمن که له
همرحولاره روپکاته شوپننک ۵
نهوشارو گونډانهى قومى لوط
که خودا غمزمى لى گرتن و ژېرو
زېمېرى کردن.

اَللّٰهُ اَلْقِنْ: اَللّٰهُ اَلْقِنْ: نمستېرکه ناوا
بوو، لمېش چاو گوم بوو، (ک:
اَللّٰهُ) ۵ (اَللّٰهُ اَلْقِنْ) شيردمرکه
شيرمكى نهما، وشكى کرد.

اَللّٰهُ: بېمانا (اَللّٰهُ) ميه.

اَللّٰهُ: بېچووه حوشتر يان کارپله و
بېرخوله.

الاقط: كمشك ۵ دوی ترشاو دویمهكه

دمكوئیندیری و ناومكی لی دمکری

شمجار رمق دمکری و دمکری

به چیشته و لی دهنری دمکرته

دژکولیو دژو رۆن و چه سوتکه.

الاقط: حوقه ۵ نامیرتی کیشانه

وزنهکمی جوار سم دیرههه، یان

هه زارو دووسه و چلو ههشت

گرامه.

الإقْلید: کلپه، (ك: أَلَالِد).

الإقْلیم: بهشیکه لهرهوی چهند

تایبتمندی سروشتی و

کۆمه لایمتی و نهتموایمتی تینا

بهدی دمکری نه تاییبتمندیانه

نه و بهشه زهوییه دهکانه

یمکهیمکی تاییبمتی و دکوو ئیقلمی

کورستان، ئیقلمی باسک.

الأَنْسُوم: جهوههر، کسایمتی ۵

بنه ماکان ۵ مسیحیه عمرههگان

بهکاری دینن بۆ نامازکردنی

ئالوشی نهقدس.

الأَقْيَانُوس: دهریالووش، دهریای گهوره

کهدهوری کیشومرگانی دای.

اکتیریر: مانگی دهیمی سالی زابین

تشرینی یمکه می سورمیان.

اَكْثَ الشَّيْءِ: جهختی لهره شتهكه

کردمه ۵ پتموی کرد ۵ بنهوانی

شینلا.

اَكْثَ اِيْكَادًا: چهسپاندی، تهنگیدی

لهره کردمه.

اَكْثَ تَاكِيْدًا: بهمانا (اَكْثَ دَي).

تَاكْثَ: چهسپا، توندو تۆل بوو.

الإِكَادُ: پشتینیکه شتی بی دهیستری و

قایم دمکری.

اَكْرَ الْأَرْضِ: زهوی کپلا و چاندی، گشت و

کالی تینا کرد ۵ (اَكْرَ اَنْهَر) شوینی

روبارمکی هه لکهمنو قولی کرد،

(اَكْرَ الْبُر) بهرمکی هه لکهمن.

اَكْرَ مَزَاكِرًا: زهوییهکمی کرد بهگشت و

کال بهومهرجی نیوی یان

سینیمکی (بهشیکی دیاریکرا)

لهره بوومکه بۆ نهوبی.

الأَكْرَا: چالیکه، بیریکه قول دمکری

بۆنهموی ناوی ژهرزهوی دزه بۆ

بکاو تینا کۆببیتمه.

الأَكَارُ: فهلا، ورمزیر، (ك: اَكْرَة).

الأَكَارَا: نامیرته جهوم و جهگا و

جهوباری بی هه لکهمننن.

الأَكْسَجِينُ: عونصرتی کازیه

لهپیکهاتهکانی ههوا ۵ بی رنگ و

تام و بۆنه، بهتهندازیمکی کهم

لهناودا دتوتیهوه بۆ ههناسدان و

هه لهرینی گیانله بهرو پوهک و

درهخت پتویسته ۵ بی نهو زانیان

نابی.

الأَكْبِيْدُ: ژنگ لهره قهباره دیاری ددها

هرکاتیک لهگه ل ئوکسجین دا یمکی

گرت ۵ سهری مادهی (صَدَأ) بکه.

(أَكَلَ مَاءَهُ أَوْ حَقَّهُ) بهر هوای زانی
 ماله گمی بؤ خوی بهری مافه گمی
 زهوت بکا.

أَكَلَ لَحْمَ فَلَانٍ: پاشمله باسی فلانکسی
 کرد، غمبیمتی کرد (أَكَلَ غُرَّةً):
 پیر بوو ددانی لمدمی دانه ما
 (أَكَلَهُ رَأْسَهُ) او جِلْدَهُ خرویه گمی
 زور گموته سریموه پان لشی
 خرویی نیکهوت ه هرده پخوری و
 خرویی ناشکی.

أَكَلَ أَكْلًا: همدنکی خوارد (أَكَلَ اسْنَاهُ)
 ددانه کانی کموتن هه لومهرین.

أَكَلَ الشَّجَرُ إِيكَالًا: درخته که
 بهر بوو و مگمی پنگماید (أَكَلَ
 بَيْنَ الْقُرْمِ) فیتنمی و دوزمانی
 لمدنیوان خه تکه که د کردن و لیک
 در دژم کردن (أَكَلَهُ مَرَاكَلَهُ)
 خواردیمنی له گمل خوارد.

أَكَلَ بَيْنَ الْقُرْمِ: بهمانا (أَكَلَ) میه (أَكَلَ)
 للاً الشئ شته گمی خستمبر
 دمستی فلان، وی کرد بتوانی
 نهوشته بخوا.

أَكَلَ الْمَاشِيَةَ: نازمه گمی بهر هلازی ناو
 لومهرگاهه کردن بهماره زوی خویان
 بهلومهرین.

إِلْتَكَلَ الشَّيْءُ: نهوشته همدنکی
 همدنمگمی تری خوارد (إِلْتَكَلْتُ
 النَّارَ) ناگره که پلیمسی بهر ز بژوه
 دهلی همدنکی همدنکی دهخوا

الإِكْبِيرُ: مادهیمکی تیکه له، پتشینان
 پتیان وابوو بهوی نموده ماده
 هرزان بهما دنگوردری بؤ زیم،
 همروا بهمانا شمراییکه هرکسیک
 بیخواته وه تمممنی دریز دهبی،
 واته: (ناوی حمیات).

أَكَفَ الْجَمَارُ وَ الْبَقْلُ: کورتان پان
 سمرجله گمی لی قایم کرد (أَكَفَ
 الْإِكْفَ) کورتانی دروستکرد پان
 سمرجلی بؤ دروستکرد.

الإِكَالُ: کورتانی ولاخ پان سمرجل.
 الاكاف: کورتانمرو.

أَكُ الْبَرِّمُ أَكًا وَ أَكَّةً: رژمه گمی زور گهرمو
 شیدارو بین ههوا بوو (أَكُ فَلَانٍ) فلان
 کس تمنگمتا بوو، بی جیکلدانه
 بوو، توپمبوو، رهوشتی خراب بوو
 (إِلْتَكُ الْبَرِّمِ) بهمانا (أَكُ) به (إِلْتَكُ)
 فلان من الأمر فلانکس نیشه گمی
 لی گموره بوو بؤی هه ناسور
 هه رناخ و نؤفیمتی و تهواو جارس
 بووه (إِلْتَكُ الْجَمْعُ) قمربالغ بون و
 کردبانه نیردپام.

أَكَلَ الطَّعَامَ أَكْلًا: خواردیممنیمگمی
 جوو قوتی دا (أَكَلَهُ النَّارُ) ناگر
 له ناوی بردو سوتاندی (أَكَلَهُ
 السُّرْسُ) مژانه کرمولی کرد بی
 که لکی کرد.

أَكَلَ عَلَيْهِ الدَّهْرُ وَ شَرِبَ: لشیوی بهنددا
 دنگوتری واته: تمممنی دریز بوو

الْمَكَالُ: گهوچکی چپشت خواردن ۵
کاسبو بزوی.

الْمَاكَلَةُ: همرشتیک بهکلهکی خواردن
بی.

إِسْتَاكَمَ الْمَرْطُحُ: شویتمکه بهرزبووه بوو
بهمبولکه.

الْأَكْمَةُ: تمبولکه، (ك: أَكْمُ، إكَامُ،
آکام).

الْمَاكِمُ الْمَاكِمُ، الْأَكْمَةُ: کمطن سهرست،
(ك: ماکم) ۵.

الْأَكْمَةُ: هیلانهی بالنده ۵ خلانه، (ك:
اکن).

أَكْرَتَقَ: مادهمکی سرکهرو بییوشکمره
لهرومکی گورگ خنکینه بهرمهم
دهمپندری.

الْ: حهرقی تعریفه ۵ همزمکه
همزمی ووصله وایش دمی
دهچپته سهر فیملی موزاریع و
نامادباشی دمگیمه، وگوو
(الْيُكَلُّ): ناماده باشی خوارنده،
(الْإِلْبَابُ)، نامادباشی توانهومی
همیه.

أَلَا: نامرانیکی ناگادار کردنه وهمیه.

إِلْمِي: حهرقی جهره.

أُولَى، أَوْلَاءُ، أَوْلَتُكَ: نیسمی نیشارمن بؤ
کۆبهکاردنن بؤ نیرو بؤ می.

الأولى: کۆیهو تاکی لهوشی خوی نیه
بهمانا (الَّذین) ۵.

(أَكَلُ الشَّيْءِ) بهمانا (الْتَكَلُّ) ۵
(أَكُلُ رَأْسُ) سهری گروی بوو
خروی نیکهوت.

إِسْتَاكَلْ فَلَانُ شَيْءًا: فَلَانُ تَكَمَسَ مَالَهُ كَمَى
خوارد (اسْتَاكَلْ فَلَانُ الشَّيْءِ) داوی

لهفلانکمس کرد خواردنن بؤ دابنی.

الْإِسْتَاكَالُ: لهزاراوی زانستی دا بریتیه
لهو گۆرانکاریانهی دینهی لهناکامی

تیچون و بهکتر خواردنمی مامکان
لهناوخیان دا جا بهکتر خواردن و

تیچوونمه سروشتی بی یان
کیمیاوی بی یان شتی تر بی.

الْأَكَلَةُ: خوراندن.

الْأَكَالُ: همرشتیک بهغوری.

الْأَكَالُ: خوراندن، گروی بی.

الْأَكَالُ: زۆر خۆر ۵ قورن دههمرموی،
(أَكَاوُنَ لِلْمَحْتِ) ۵.

الْأَكْلُ وَالْأَكْلُ: میوهو بهروبوو، رزق و
رؤزی زۆرو زمینه، (ك: أَكَالَ) ۵.

الْأَكْلَةُ: ۵مه خواردنیک ۵ (الْأَكْلَةُ) زۆر
خۆر منای (الْأَكَالُ) دمگیمه.

الْأَكْلَةُ: خرو خۆو لهش خورن.
الْأَكْرَةُ: نهو نازلهی قهله ودهکری

بؤسهر برین ۵ (دبسته)، (ك:
اکال).

الْأَكِيلُ: زۆر خۆر ۵ (الْأَكْلَةُ) بهرماوی
شیر لهتیچیر ۵ کههمندیکی
خواردن و همندیکی ماییتهوه.

بهمانا گهرمای زور و تینوایمتی
کوشندیش دی ه هروا تای
بمشیدت.

الْإِسْبُ: برسیمتی، برسیایمتی توندو
زور ه (الْإِسْبُ) گورچو گول، تیزرو،
(ك: مَالِبُ).

أَلَّتِ الشَّيْءَ أَلَّا: نهوشتهی کمه کردموه ه
(أَلَّتِ فُلَانًا) لهززی فلانکسی
داشکانه ه فلانکسی لهمبیمستی
خوی دا لادا ه (أَلَّتِ فُلَانًا مِثْلًا) داوی
لهفلانکس کرد سویندی بؤ بخوا،
یان شایمتی بؤ یدا.

الْأَلَّةُ: بهخشینی کمه، بهخشاوی کمه
ه سویندیک بملنقمست دروی تیدا
بکا.

أَلَّهَ أَلَّا: غمشی لی کرد، دزی لی
کرد ه (أَلَّهَ فُلَانًا أَلَّا): فلانکس
عمقلی تیک جوو ه (أَلَّهَ مُزَالَةً)
بهمانا (أَلَّهَ) ه به ه دگوتری: (فلان
لا يُزَالُ وَلَا يُدَالُ) فلانکس نه
غمش دهکاو نمذی دهکا.

أَلَّهَ: سازاری لی بهیدا سوو ه
(.... أَلَّهَ) همرز دارمکه دانهوی
همرزمکمی دواخست ه (الْأَلَّهَ)
خویرای کمه.

أَلَّهَ: هزاری پتدا ه (أَلَّهَ أَلَّا و أَلَّا
والا) ه هزگری بوو خویشی ویت
ه دگوتری: (هو أَلَّهَ) نمو گونجاوو

أولات: بهمانا (أولات) ه دحبی ئیزافه
کرای ه وکوو له قورئان دا هاتوو:
(وَرَأَى كُنْ أُولَاتٍ حُلْ).

اولو: بهمانا (ذوو) ه لهویش دحبی
ئیزافه کرای.

أَلْبُ الْقَرْمُ أَلَّا: خه لکمه که کؤبونموه ه
(أَلْبُ السَّمَاءِ) لاسمان بهردموام بوو
لهباران بارین دا ه (أَلْبُ الزَّرْعِ)
زهرعاته که چروزی گرد ه (أَلْبُ
الْجُرْحِ) برینه که دیوی دهرمووی
قمتاغهی کردوه به لام ناوموی
چاک نه بوتموه ه (أَلْبُ الْقَرْمِ أَلَّا)
لههمو لابه کهوه خرمو کس و کار
هاتن بولای (أَلْبُ فُلَانٍ الْقَرْمِ) فلان
خه لکمه که کؤ گردنموه (أَلْبُ عَلَيْهِ
الناس) خه لکی هملئا بؤسری.

أَلْبُ الْجُرْحِ أَلَّا: بهمانا (أَلْبُ) به (أَلْبُ
الْقَرْمِ) خرمو کس و کاری کؤکردموه
(أَلْبُ بَيْنَهُمْ) نیوانی تیکدان (أَلْبُ
عَلَيْهِ النَّاسِ) خه لکی هاندا گمله
کؤمه کی لی بکه (أَلْبُ) خه لکمه
کؤبونموه (أَلْبُ) علیه خه لکمه
دزی نمو بهکیان گرت هملکانیان
به ک خست.

الْأَلْبُ: به کؤمه لیک دگوتری بهکیان
گرتبج لهسهر دزایمتی کردنی
ناده میزاندیک ه هروا بهمانا مهیل
کردنی نمفسه بؤ ههوسبازی ه

هؤگزه لمگمل ئادهميزاد دا، (لَا: أَلْفٌ) ه

ه همروهها دمگوترئ، (هر الف) نمو
گونجاوو مائی په ومگری ئادهميزاد
دهبی، (لَا: أَلْفٌ وَاَلْفٌ) ه لمهندو
متهلی پېنشینان دا هاتوو دهلی، (هر
أَلْفٌ مِنَ الْكَلْبِ) فلان دهعا لسمگ
باشتر ومگری ئادهميزاد دهبی.

أَلْفٌ الْجَنُحُ ایلان: هممووی بوو به
همزار (أَلْفٌ الْجَنُحُ) گۆمکمی کرد
بهمهمزار (أَلْفٌ فَلَانٌ) وای کرد فلان
ومگری بېی.

أَلْفٌ مِائَةٌ: مامهلهی لمگمل کرد
لسمر همزار (أَلْفٌ فَلَانٌ) مالن و
سامانی فلان بوو بههمزار
دمگوترئ، (فَلَانٌ مِنَ الْمُزْلَقِينَ) فلان
همزار لیره، ملیونتیره (أَلْفٌ بَيْنَهُمَا)
بهمهکی گمباندن کوی کردنهوه ه
(أَلْفٌ الْكِتَابِ) مادمی کتېبهکمی
کۆکریدهوو ریگی خستو دهنا (أَلْفُ
الْعَدَدِ)، ژمارهکی گمباند ههمزار.

أَلْفٌ قَلْبُهُ: دلی کیش کردو ومگری
خوی کرد.

إِلْتَفَتٌ فَلَانٌ: فلانکسی ومگری خوی
کرد لمگملی گونجا.

الْإِلَافُ: پهمان و بهلین ه جوړیکه
لعمههسو پهمان ورمدمگری
لمبازرگان که لهولایتیکهوه دهجی بو
ولایتیکی تر.

الألف: همزار (دمجار سمد).

الألف: پهکهم پیتی هجابه (الإلف)
رمگیکه لمانو قوئی ئادهميزاد دابه
تادمگاته باسکی.

الألفه: گریبونهموو پیکموه گونجان و
خوښهویستی بو پهکتری ه
لهزاراوی دمرونناسی دا (الألفه)
برهتیه له تاپهتتمنندیهک
کمدیارده دمرونیهکان لمبورای
همست دا بولای پمکتری کیش دمکاو
پنیکمانهوه دمگونجینئ ه لهزاراوی
نهخلاق دا (الألفه) برهتیه له

پهپوسفندی نیوان دوو کس پان
زیاتر کمبهووی کیشکردنی نارهمزه
دمرونیهکان بولای پهکتری پهیدا
دهبی ه ومگوو صیلهی رحمی
دوستایمتی و خزمایمتی.

الألف: نهوکسمی زور دیاردهی
ئولقمهکردن و گونجانی تېدهی.

المؤلف: دانمری کتیب ه (المؤلف)
نموکتېبهی ژنپاری تېدا
کۆدمگریتهوهو توامردهگری.

آلْفُ البرق أَلْفًا: بریسکمی داو روناکی
دایهوه ه (أَلْفٌ أَلْفًا وَاَلْفًا) همورهکه
بریسکمی داو بارانی بېدونمېوو.

أَلْفٌ فَلَانٌ أَلْفًا: فلانکسی دروی کرد.
أَلْفٌ فَلَانٌ أَلْفًا وَاَلْفًا: فلانکسی شېت بوو ه
(أَلْفٌ الْبَرْقِ) بریسکمی داو روناکایی
دایهوه.

ثَأْتَى الْبَقَى: بهمانا (تَأْتَى) به * (تَأَلَّفَتِ
الْمَرْأَةُ) تَأَلَّفَتْمَكَ خَوَى تَارِيَش دَاو
دروشهپهوه * هَان خَوَى تَأَادَمَكْرَد
بِزْ شَمِرُو جَمَنگُو كَيْشَهو
دوبهرمكى.
الْإِلَاقُ: همورهبروسكهى درؤزنه نهومى
بارانى بهدواوه نمېن * همرومها
پياوى درؤزنو بى بارو هِيَلَاوَى.
الْأَلَقُ: شَيْتَى
الْإِنْسُ: پياوى درؤزنى بى رموشت *
گورگه نيزه.
الْإِنْفَةُ: تَأَفَرَّتْ دَرِؤْزَنَى بى رَمُوشْت *
دِنَه گورگ * تَأَفَرَّتْ نَازَا.
الْأَلْفَةُ: هموره برهسكهو درهوشانموه.
الْأَلَقُ: هموره برهسكهى بى باران.
الْأَوَّلُ: شَيْت، نَحْمَق و نَهْزَان و كَيْل.
الْأَوَّلُ: شَيْت و نَحْمَق، (ك: مَالِق) *.
أَنَّكَ بَيْنَ الْقَرَمِ الْكَأْ وَالْوَكَأْ: بُوو به
نَيَرْدَرَاو، بهيامېر لَمَناو گه لَمَكَمَدا
(الْك فَلَانُ أَلْكُ) بهيامى خَوَى
گه ياند بمَقْلَانَكَمَس * دَمَكُوتَرَى،
(الْكُي بَرَسَالَة اِلِ فِلَان) بيه به
نُونَهرو بهياميَتَم بِي بگه يَمَنه
بمَقْلَانَكَمَس.
أَنَّكَ الْفَرَسُ اللَّجَامُ: نَسَبَمَكه لِفَاوَمَكهى
خَوَى جَوو * (إِسْأَلْكَ اِلِ فِلَان
مَالِكَةً): نَامَه يَمَكى بِي هَلَانَكَمَس
بَرَد.

الْأَوَّلُ: نَامه، بهيامېر * هَمُوشْتِيَك
بمَكه لَكى جَوُون و خَوَارْدِن بِي *
(مَالِكُ) مَالِكَةً، نَامه، (ك: مَالِك).
أَنَّكَ: تَاكى فَرِيشتَه، (ك: مَلَاك،
مَلَاكَةً).
الْإِكْتِرَافُ: شَتِيَكى زُور ورده، هِيَزِيَكى
كَارْمَايى (سَالِب)ى تَيَدَايه نهو
(شَحَنَة) كَارْمَايِيَه جَوَزِيَكه
لَمَبَرْمَجُوكى كَهَرْت نَاكِرَى و مَكُو
دَمَكُوتَرَى، جَوَزَى (لَا يَحْجِزُ) به.
الْ فِي سِرِّهِ الْأُ: لَمَرُوشْتَنَدَا پَه لَمَبَكْرَد،
تِيَزَرَهو بُوو * (الَّ اللُّون)، بَرِهسكهى
دَاو رَوْنَاكى خَسْتَمُوه (الَّ لَسْلَان الْأُ
وَأَلْأُ): بَه دَمَنگى بَمَرز دُوعَاو
پَاړَانَهومى كَرَد * لَمَبَر نَازَار هَاوَارَى
كَرَد.
الَّ الْفَرَسُ: نَسَبَمَكه هَمَرْدو گُونى قُوت
كِرْدِن (الَّ الْفَرَسُ) بَاَزَمَكه رَاوَى
نَه كَرْدو نِيَجِرَى نَه گَرْت * (الَّ
عَلِه)، هَمَلِيَكُوتَايه سَمَر، (الَّ فِلَانُ):
هَلَانَكَمَسى دَمَر كَرَد * كِيَزِيَكى لِيَنَدَا
(الَّ الْفَرْسُ) كَرَسَه كهى دورى.
الَّ السَّاءُ الْأُ: بُونى دُولَجِه نَاوَمَكه گُورَا
(أَلِلْ) اَسَالَه (دَدَانَه كَانى كَرْمُؤَل بُون.
أَلْلَه: هَمَرَاخَه كهى تِيَز كَرَد.
إِلْتَلْ: يَمَكَا لَه خَو كَارْمَكهى نَه نَجَام دَا *
(كَالِلْ) هَمَرَاخَه كهى تِيَز بُوو.
الَّ: وَاَدَمُو بَه لِيَن و بَه مَهْمَان *

خزمايمتى، قارو دوژمنايستى،
 بنه ماو بنه جهى باش ۵ گنى جاك.
 الالُلُ: دمى كيرد، هم مو پنى يمك ۵
 (الالُ): حمرى دم پان، پان
 بريسكمدار، هر ناميرىكى شهر.
 الالُ: خزمايمتى، (ك: اِلَلُ).
 الاليلُ: زرينگى بمرده ورد ۵ هاوارو
 پور ۵ دله راوى تادار، نالين.
 ايم آما: نازارى بوو، دمگوتري، (ايم بطئ)
 سكى هيا.
 آله يلاما: نازارى پى گمبلند.
 الالمُ: لمزاراوى هلمسقمدا هستكردن
 بمشتيك دى لمزوت بى ۵
 جاهه مستكرنمكه دىرونى بى پان
 جهستى بى، (ك: آلام).
 الالرمه: خونريمتى و هيچ و هوچى.
 الالاس: بمرديكى بمرخى شفاهه،
 بريسكمدار، چمند رنكيكى هميه
 ۵ لههمو بمرديك بمرخه،
 لههمووشتيك رنخه، كار له
 همو شتيك دمكاو هيچ شتيك كار
 لمو ناكا.
 الاليسيم: كانزايكى وزن سوكه ۵
 سپى زوى هميه رنگ ناكات ۵
 بهگه لى تونهوه دى، تيكه
 بممس دمكرى قالى لى دروست
 دمكرى دشوبهيتنه نالئون بى زور
 شت بهكار دهيندرى.
 آله للان الاله والزها وارلوه: هلانكس

بمندايمتى كرد.
 آله قلاسا: پمناى هلانكسى دلو لهخوى
 گرت و پاريزگارى ليكرد.
 آله، بممانا (آله)ميه ۵ سمرسام بوو (آله
 اله) پمناى بوبرد.
 آله عليه: زور هاوارو دادو هيغانى بى كرد
 (آله بالكان) لهوشونه جينگر بوو
 مايهوه.
 آله: كردى بهخوداو پمرستى بى كرد،
 بهخودى داناو بمندايمتى بى كرد
 (آله) خلهوى گرتو خودا پمرستى
 كرد، لافى خودايمتى لى دا، خوى
 بهخودا زانى.
 الاله: هرشتيك بهخودا بزانرىو
 بمندايمتى بى بكريه (ك: آله) ۵ (الحق)
 الالهى: بنه مايهك بوو لمسهمكنى
 ناورست دا مايك و پاشاكاني نهروپا
 پمنايان بىدبرد نهو بنه مايه بريى
 بوو لهوه كه دسهلاتى پاشا
 لهخودايمو خودا نهو مافى پيداوه،
 بهوشيار بوونهوى لىروپا نهو
 دياردميه نهما.
 الالاهيات: هرشتيك پمونهدى
 بمرزت و صيفاتى خوداوه بى.
 الالاهة: خور ۵ مارى گموره، همزديها ۵
 (الالهة) خور.
 الاليه: دن نان به هموونى خودايمك
 كممديهترو هلمسوپنهى
 بونهومره.

بمكوردی پاژنه بی، سینگه بی، (ك):
آلا(یا) به.

الْأَلْبِي: نهموكهسی زور سویند دهخوا.

الْأَلْبِيَّة: سویند ۵ كه متمر خه می.

الْمِلَّة: دهمروكهمیه كه ناهرت لهكاتی

شین و واویلادا بهدهستیهوه

دهگریو نامازی بی دهكا ۵ نهو

پارچه هوماشیه كه ناهرت لهكاتی

بیتوژیدا لهخوی فایم دهكات.

الْمُهْر: همکی هیزی سهای کارمباه.

أَمْتُه أَمْتُه: مهنهسی کردو

خمرساندی، نهاندزهکی دهاری کرد

۵ (أَمْتُه لَلَا بِشَرٍ)، فلانکهسی

عمیدار کرد، تومنتباری کرد.

الْأَمْتُه: شوینی بهرز، سهرتمهولکه،

بهرزو نزمی گردولکه و تمهولکه ۵

رهقی و بههوی ۵ بی هیزی و لاوازی

۵ گومان ۵ عمیب ۵ خوارو خنجی.

أَمَّجَ أَمَّجاً: تیژ تیهمری (أَمَّجَ) أَمَّجاً:

گهرماو تهنهتی تینی بی هینا ۵

(أَمَّجَ الصَّيْفَ) هاوین گهرماکی

تینی بهیداکرد.

أَمَّجَ الْجَرْحَ أَمَّجَاناً: برهنهکه دهستی

بهنازار کرد.

أَمَّجَ أَمَّجاً: رقی ههلسا ۵ دهگوتری، (أَمَّجَ)

علیه) رقی لی ههلسا.

أَمَّجَ: رقی و هینی خوی بی دهبرری ۵

(أَمَّجَ السَّقَّةَ) لهوی لهکونهکها

الله: ناوی خودای حق و تاک و تمناهو

بههرستش بؤکراوو بهدیهنهره.

اللهم: وشهمیه که بهکاردههیندری بؤ

پارانهموو هاوار کردنه خودا.

أَلَا أَلَا وَالْوَأْ وَالْوَأْ: کوششی کرد ۵ لاواز

بوو، كه متمر خه می کرد، تمبهل

بوو (أَلَا الشَّيْءَ أَلَا) توانی شتهکه

نهنجام بدا ۵ (أَلَا فَلَا الشَّيْءَ)

نهوشتی دا بهفلان.

أَلَا أَلَا: والی: سمتی گهوره بوون

دهگوتری: (هو أَلَا وَهِي أَلَا).

أَلَا إِيْلَا: سویندی خوارد (إِلْقَى)

سویندی خوارد.

كَأَنِّي: ههولی دا ۵ تیکوشا، سویندی

خوارد.

إِلَى - أَلَا: نازو نهمهت، (ك):

آلا(یا) به.

أَلَا: درمختیکه لهلبه لان دا دهروی ۵

دیمهنی جوانهو تامی تاله هممیشه

سهوزه، بهلمهری دهخوری کهوشک

بوو بهیستمی بی خوش دهگری.

الْأَلْو: نهمهت ۵ (الْأَلْو - الْأَلْو)

سویند ۵ (الْأَلْو) داری بهخورد ۵

هاوولتی، کاتی نهوان بهرمهمیان و

خوره لاتن.

الْأَلْبِيَّة: سمت، هان همموو گوشت و بهز

که کؤدههینتهوه لهکهمهل دا ههروا

(أَلْبِيَّة الْقَدَم) و(أَلْبِيَّة السَّاق) نهو

کؤشتهی نهیمان بهرز بؤکهموه ۵

نهمیشت ه (أَمَد) نازازی بوونی
دهرکوت.

الْأَمَدُ: گمشتی پم له کالاً ه همروا
همرشتیک پم ببی له جاک و له
خراب، له خپرو له مشر.

الْأَمَدُ: گمشتی پم له کالاً، (ک: أَوَامِدُ).
الْأَمَدُ: خامانچ و کژتایی ه دواکت و دوا
شوین ه دهگوتری: (ضرب له أَمَدًا)
کانتیکی دیاری کراوی بؤ دانا، (ک:
آمَاذ).

أَمَرُ عَلَيْهِمُ أَمْرًا وَإِمَارَةً: بوو به
فرمانر هواو کاربمدهستیان.

أَمَرَ اللَّهُ الْقَوْمَ: خودا ومجو نموی زور کردن،
للازمی بؤ زور کردن ه دهگوتری: (نَهَرًا
سامرة) حوشتیکی بمزاوو زفیه زوری
ببنجوو لی کهوتونهوه.

أَمَرَ عَلَيْهِمُ أَمْرًا: بوو به فرمانر هوايان
(أَمَرَ عَلَيْهِمُ) بوو به فرمانر هوايان.

أَمَرَ اللَّهُ الْقَوْمَ إِمَارًا: خودا ومجو
نموی هوممگهی زور کردن،
للازمیان بمزاوو زئ بوو.

أَمَرَ فَلَانًا فِي الْأَمْرِ: راونژیان بمفلان نکمس
کرد له کارمکهدا.

أَمَرَ فَلَانًا أَمَارًا: نیشانمی دنان
فلانکمی کرد به فرمانر هوا.

أَمَرَ السَّنَّ: سمره رمبهکی تیز کرد.
أَمَرَ الْقَنَاةَ: سمره رمبهکی له رمبهکه
بمست و قلمی کرد.

الْأَمْرَ: فرمانمگی ثمنجام دا ه (الْإِثْرَ
الْقَوْمِ) هوممگه لهناو خویان دا
راونژیان کرد، هممندیکیان
فرمانیان بمهمندیکیان کرد.

الْأَمْرُ: بفلان: راونژیان کرد بؤنموهی
زبان بمفلان بگمیهمن.

الْأَمْرَ فَلَانًا بِرَأْيِهِ: فلانکس سوربوو
لهسر رای خوی.

أَمَرًا: راونژیان کردو بیرو بؤچونی
خویان لالو گوژکرد ه پیلانیان دانا
بؤ کودهتاو زبان گماندن بهکسانی
دی.

أَسْتَأْمَرُ: داوای فرمانی لهوی کرد.
راونژی بیتکرد.

الْأَمَارَ: نیشانه ه وادهو کات ه (الإِمَارَةُ)
ممنصبی فرمانر هوا ه بمشیک
لهولات فرمانر هوایهک بهسهری
رادهکا.

الْأَمْرُ شَمْنُو حَالٍ: نیش. فورنان
دهفرموی: «أَنْتَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ
شَيْءٌ» نهوه نیشی تئ نیه، توالهوه
بهربرسیار نیت.

الْأَمْرُ: داواو طهلمب یان کاری پیویست،
فورنان دهفرموی: «وَلَفْظِي الْأَمْرُ»
کاری پیویست ثمنجام درا، لهوهی
دولکرا بوو جی بهجی بوو ه
(أُولُو الْأَمْرِ) پیاو ملول و ریش سپی،
زفانو سمرکرده.

الْإِمْرَ: فرمانر هوايي.

الأمركة: زنده بون و گمشه کردن،
نیشانه و گواهیدر.

الإمر، الأمر: نادمیزادی بی هه لوئست،
هاورای هه موو گمش بی و لمبر
لاوازی خوی هیچ راهکی نمبر.

الإمرکه: نافرمتی بی هه لوئست که بی
خوی هیچ راهکی نمبر.

الأمرة: فرمانبردار، کاربدمست
لیپر سرو.

أمیر المؤمنین: نازناوی خلیفه گانی
نیسلامه.

الثامور، الثامور: کمیشته،
خه لوئتخانه، لانهی شیر و وزیر
مهلیک. نطق، دل، خوئن، می.

الثامور، والثامور: کمیشته،
خه لوئتخانه، پهرستگا و لانهی شیر،
شراب، (القُرْمَرِ) نادمیزاد.

الثامور: نیشانهدان بی شاره زانی
کردنی نمشاره زانی، (ك: تَامِر).
همروا دمگوتری: (ما بالدار لأمورا)
واته لهو خانودا گمش تیدانیه.

المزمر: گزنفراس: گزبونهوی جهند
کسانیکی تابهتی بی راوئزو
لیکوالینهوه دهر بارهی کاریک،
روداوئیک و مرگرتنی هه لوئست،
پلاندانان... هتد.

ألمتر: راوئزو پرس و پا.
لأمر: فرمان بی کراو، راسپردراو
فرمانبر.

الأمريكية الجنوبية: بهشیکه لهجهوت
کیشومرگانی جیهان، لهکولتایی
چمرخی پانزهی زاییبی نا لهم
کیشومره دؤزاریهوه، کهوتوته نیوان
دهریا لووشی نمتلسمی و دهریا لووشی
نارامهوه، لمتنیوان دوو هیللی پانی
(۸) ی باگوری و (۵۵) ی باشوری دایه.
روبره رگهی شیوه سی گۆشه می
گه وره لیخوگر تووه لایهکی بی
باشور دهریا بهشه باگوریه که
دمکهوتته ناوچهی گهرمهوه.

الأمريكية الشمالية: نهمریکی باگوری
بهکیکه لهجهوت کیشومره گانی
جیهان، نهمیش و مگوو نهمریکی
جنوبی لهکولتایی سهددی
پانزهمی زاییبی نا دؤزاریهوه و
لهم کیشومره کهوتوته نیوان دوو
دهریا لووشی نمتلسمی و نارامهوه.
لهشیمالبشیهوه دهریا لووشی
بهسته لکی شیمال همیه و
روبره رگهی نیمچه سی گۆشه می
دمکهوتته نیوان دوو هیللی پانی
(۱۰) و (۸۲) شیمال لمتناوچهی
گهرمهوه دست بی دمکا تا دمگاته
ناوچهی بهسته لکی شیمالی.

أمس، دونس: رۆزی پش رۆزی
کمتییدی و واش دهنی بی رابردو
به رههایی به کاردهیندری، (ك:
أمس، أمس، آماس).

آمض أنصاً: سوربوو لسمر کارمکی و گوئی
بهر خمنی گسائی دیکمندا ه قسمی
لعدم دهر پیری و تمهکی وت بملن
مهمستی نمبوو بسمر زاری دا هات.

الإسح: نهوگمسی به همموو گس
دملن من لمگن توّم و لسمر هیچ
شتیک بهردموام نابوو بوخوی
ههلونستی نیه ه چاولیکرو لاسایی
کرموه لمناهن دا هکسیکی رلراو
دوو دن گملمسر هیچ شتیک
بهردموام نمیی ه جاری وا دهبی بو
موبالغه تایمکی خیری پیوه
دهلکینن، دهگوتری: (إسح).

أفقّ العين: قولینجکی چاو به لای لوتموه
(ك: آفاق).

أملأ أملأ وأملأ وأملأ: چاومروانی لی
کرد بهتمای بوو.

أامل: تیی هکری و هملونستی لسمر
کرد، لری ورد بووهو سمر و ناوی
کردو بییدا چووه ه بولوهوی
راستی بو دهر بکوی.

الأميل: یارمیتیدری بیاوو بهردمستی،
(ك: أملة).

الأمل: هیواو ناوات، (ك: آمال) بهزوری بو
شتیک بهکاردمهیندری گهاتندی
دوور بی.

أصب المرأة: نهوئا فرته بوو بهدایک،
مندالی بوو، وکوو دایکی لی هات
(أم لالاً أملاً) لهتلهفسری

فلانکسی راکیضا ه (أم الیه) به مانا
بو لای چوو هقصدی لای نموی کرد
ه دهگوتری: (خَرَجُوا يَوْمَونَ البلد)
رویشتنه دهرموه بو شارچوون.

أَم الْقَوْم، أم بهم: بوو به نیمامو پینش
نوئزیان ه پینشیا کھوت و نوئزی بو
کردن.

أمتّه: هقصدی کردو چو بو لای ه (أتمم
الشركة أو المشروع) کولمپانیگه یان
پروژمکی کرد بهمولکی گهل و
هاوبمش.

إلتم بالرجل: شوینی کھوت، لهباشیهوه
نوئزی کرد (إلتم الشيء) هقصدی
کرد.

أأتم به: کردی بهپینش نوئزی خوی،
نوئزی لمدواوه کرد.

أأتم بالتاب: تمهیمومی کرد ه (لأتم
إشراً) نافرمتیکی کرده دایکی خوی
ه (لأتم الشيء) هقصدی نهوشتی
کرد (إستأَمَ إمرأةً) نافرمتیکی کرده
دایکی خوی.

الأمّة: برینی توّله سر که قول بی.
الإمام: نهوگمسی خه لک لهباشیهوه
نوئز دهگمن ه ههرگسیک خه لک
شوینی کھوی ه خلیفهی
موسولمانان، قورئان، سمرکردهی
سوپا ه مه لای مزگھوت ه شارمزابی
کهری رقبولان، حوبیه خوینی
خوشتران ه نهوبشه زانیاریهی

أُمُ الحسرى: ريتكخمرى ناومان، نافرمنى
ناومان ۵ دىگوترى: (من أُم موالد؟)
كى ناومالت بۇ ريك دمخا؟ ۵ (أُم
القرى) ممكه هموو شارىكى
گموره دىتواندري بلرى (أُم ماحولها
من المدن).

أُمُ الرأس: دمغا ۵ ميشك.

أُمُ الدماغ: بېستى دمغا ۵ نوپېستە
تمنكى دمغاممكى كۆكردۆتموه ۵
(أُمُ الحبال) مەى، عەرق ۵ (الأُمُ
الحنون) لىزاراومى تەشريح دا
بريتييه لىو پەردە تەنكى
بەدەورى مىخ و دەزوو نوخاى
شەوى دايە.
أُمُ قشَم: مردن.

الأُمُ: بەرامبەرى شت، نزيك، شتى
كەم ۵ دىگوترى: (ماطلت الأشيا
أَمّا شتىكى كەم و بەدەستەم
داواكردووه.

الأُمُ: دايك ۵ كۆمەتلىك ئادەمىزاد
زوربەيان لىمەك نەزاد بن جەند
رەوشتىكى بۇساوو بەرزەموشلىو
هياوا ئاوت كۆى كرىنەموه ۵ يان
شونى، يان ئايەن، يان رۇزگار كۆى
كرىنەموه ۵ دىگوترى: (الأُمُ
المصرية، الأُمُ العربية، الأُمُ الكردية) ۵
يان پياوتك كە هموو رەوشتە
باشمەكلى تىدىابن و مكوو قورنان

قوتلى رۇزىنە لىو قوتابغانە فىرى
دەبىس ۵ دىگوترى: (حفظ الصبي
إمامه) قوتابىمەكە وانمەكى لىمەركرد
۵ رىكاي پان و پۇرو ئاشكرا.
الإمامة: سەركردايەتى موسولمانان،
پەلو پايە خەلىفە.

الإمامية: ئاقىمىكى شىيەن پىيان وايە
ئىمامى عەل كوپو نەومەكلى شىباوى
خەلافتەن و كەسى تر پايە ئاكەوى
نەوپەلو پايە بگريته نەستۇ.

الأُمُ: ئاللى پىشەنگى سوپا (الأُمُ) بىنەماى
هموو شتىك ۵ دايك، بىنەمكىش
دىگوترى دايك، دىگوترى: (حواء ام
البشر) حەوا دايكى ئادەمىزادە.

أُمُ الشى: ئەموى دەورو بەرى شتەكە ۵
نەموى سەر بىنەون.

أُمَات: بىمەلنا (أُمَات)، دىگوترى: (هو
من أُمَاتِ الحين) ئىم و بىنەماو كالى
خېرە، دىگوترى: (لا أُم لك) خېرت
تىدا نىيە، ئىسەل زەدىنى ۵ جارى
وادەبى ئىم رىستە بۇ مەدج
بىكارى: يان بۇسەر سورمان.

أُمُ القرآن: سورەتى قاتىجەمە ۵ (أُمُ
الكتاب) لىو حەلە خەلە.

أُمُ النجوم: مەجەرى ئىستېرىمە ۵ (أُمُ
الطريق) رىكەى گەورو شەقامەرى
ومەا كەلەم لاو لىمەل رىكاي تر
هەبىن.

دهمرموى: ﴿إِنَّا إِنْرَاهِم كَانْ أَمَّةٌ
فَاتِنَا﴾.

الْأَمَّةُ: رنبازو بهر گرام و مكوو هورنان
دهمرموى: ﴿إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى
أَسْبَاطٍ بَعْمَانَا كَاتِ و ماوشى دئ و
مكوو هورنان دهمرموى: ﴿وَلَيْسَ
أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ الْقَذَابُ إِلَى أَمَّةٍ تُعَذِّبُ
...﴾.

الْأَمَّةُ: بهاو مافوقانى و لات و دهكوترى،
(مجلس الامة) بهر لمان.

الْأُمْرَةُ: پاساى دايك سالارى و
بهمنجه و انمى باوك سالار بهمويه.
الْأُمِّيُّ: نهخونندهوار (الاميه) جاوگيكي
(صفناعى) به بهمانا بين لنگو نظامه.

الْأَمِيْمُ: كسيك لسمرى درهين و تيك
جوبى و پنه بكا و همروا بهمانا
بهزن و بالا ريك و بيك دئ.
الْأَمِيْمَةُ: دايكوكه، دايكيله، باحيله و
جاوگى لسانگر.

الْمِسْمُ: شارمزايى كار، رى نيشاندهر،
وشرى بهمنگ.

أَمِينٌ أَمْنَا و اماناً و امناً: دانيابوو نهترسا،
خوای نهما.

أَمِنَ الْبَلَدُ: دانيشتوانى و لات لمانامى دان
ترسيان لى رهيوه مويه.

أَمِنَ الشَّرَّ: لمشعرو نهگمى دانيابوو (أَمِنَ
فَلاناً عَلَى كذا) فلانكسى دانيابگر
لهوگارد لدهلواوى خوای.

أَمِنَ أَمَانَةً: نهمينداز بوو.

أَمِنَ إِمَاناً: بوو به خاوشى نهمن و
ناسايش (أَمِنَ بِـ) بهروى بين كرد
بهمرستى زانى و (أَمِنَ فُلاناً) وى
كرد فلان دنيا بين.

أَمِنَ عَلَى دُعَايِهِ: كه نهو دوعاى كرد
نهمينى نامينى لسمركرد.

أَمِنَ عَلَى الشَّيْنِ: تلميمى دانا بهرئى
مال بهنشمكى لسمندوبى
همرمانگهيمكى ديارىكاراودا دانا
بوئهموى لمدوا رؤدا خوای يان
مالو خيزافى بهشيوهيمكى ترو
لننلزميمكى تر وهرى بگرنهوه
بهمنهستى قهرهيوو كرنهوى نهو
زيانمى لرى كهوتوه و دهكوترى،
(أَمِنَ عَلَى حَالِهِ)، (....على داره)،
(....على سياره ... الخ).

إِلْتَمَنَ فُلاناً: بهمانا (أَمِنَهُ) و (الْتَمَنَ
فُلاناً عَلَى الشَّيْنِ) فلانكسى كرده
نهميندازى نهوشته.

إِسْتَأْمَنَ إِلَيْهِ: بهمانى بؤ بردو داوى
باريزگارى و بارمفيدانى لى كرد.

إِسْتَأْمَنَ الْحَرِيصِيَّ: كهبرى دوزمن و
حمرى لمدواى كوهرموه هاته ناو
ولايسى لىسلامتى و داوى
باريزگارى و نهمانى كرد.

إِسْتَأْمَنَ فُلاناً: داوى نهمانى
لهفلانكس كرد.

الْأَمَانَةُ: سپارده، نهملك و وظا.

الْأَمَنَةُ، وَالْأَمَنَةُ: نَمُوكَسَمَى بَرَوَا بَه
هَمُومُو شَتِيك دَمَكَو هَمَرَجِي
دِييِيَسِي بَمِرَاسَتِي دَهَزَانِي خُوش
بَاوَمِرَه، لَهَمُومُو كَس نَمِيَنَه.
الْأَمَنَةُ: نَمُوكَسَمِيَه هَمُومُو كَس
دَمَتَوَانِي قَمَاعَمَتِي بِي بَكَ.
الْأُسُونُ: وَاغِي سَوَارِي مَعْنُو خُوشِرَه.
الْأَسِينُ: پَارِيَزْكَارُو جَاوِيَزِر (الْمَأْمُون)
نَمُوكَسَمَى جَاوِيَزِي شَتِيك
لَهَمَسْتُو دَمَكِرُو پَارِيَزْكَارِي دَمَكَ،
(ك: أَمَنَاء) ه.

الْإِيمَانُ: بَرَوَا كَرْدَن لَمَاخَمُو ه لَمَشَرَع
دَا بَرِيَتِيَه لَه بَرَوَا كَرْدَن يَمَدَلُو
دَان بِيَدَانَان وَ نِيَعَتِرَاف بَمَزُوبَان.
التَّائِمِينَ: كَرِي بَسَمَتِيَك لَمَنِيَوَان تَمَنِين
كَارُو تَمَنِين كَرَاو يَان خَاوَمَنِي
تَمَنِين كَرَاوَدَا، تَمَنِين كَار
بَمَرَعُومِي نَمُو دَمِي هَمَرَكَاتِي
مَمَرَج وَ مَآوِي نَاوَكَرِي بَسَمَتَك
هَاتَنَمَدِي نَمُو مَبَلَمَغِي بَرَهَار
دِرَاو، بِيَدَا بَلَايَمَنَه كَمِي تَر.

أَمَةٌ إِلَه: بِي سِهَارَد.

أُمَةٌ أَنْهَأ: لَمِيرِي جُو، عَمَقِي لَمَدَسْت دَا.
أُمَةٌ الْغَنَمُ: مَمَرُو بَزَنَمَك تُوَشِي كِرُونِي
بُوون، نَاوَلَمِيَان نِيَكَمُوت.

قَائِمَةٌ إِسْرَاءُ: نَافَرَمَنِيَكِي كَرْدَه دَايَكِي
خُشِي ه وَكُومُو دَايَكِي مَامَهَلِي
لَه كَمَل كَرْد.

الْأَمَةُ: نَاوَهَلَه، كِرُونِي.

الْأَمِيَّةُ: نَاوَلَمِي نَافَرَمَنِي.
أَمَتٌ لِلرَّأ: أَمَرُ: نَافَرَمَتَكَه بُوو بَه
نَمَمَتَه، جَارِيَه.

أَمَتٌ الْهَرَاءُ: بَشِيلَه كَه مِيَاوَه مِيَاوِي كَرْد.
قَامَتِ لِلرَّاءِ: نَافَرَمَتَه نَازَدَمَكَه بُوو بُوو
بَه كُؤِيلَه، بُوو بَه نَمَمَتَه.

بَنِي أَسِيَّة: لَهِيَكَن لَه هُؤُوزِي قُورَمِيَش
دَهَجَنَمُو سَمَر (أَمِي) ي كُورِي عَهْدُو
شَمَس.

أَنَاطُول (أَنَاطُول): وَتَه خُؤُرَه لَات ه
نِيَسْتَا بَهو زَمُوي وَ خَاكَه دَمَكُوتَرِي
كَه كَمُوتُوتَه خُؤُرَه لَاتِي دَمَرِي
سَمِي نَاوَمَرِاسَتَمُوَه بَمَشِيَكَه لَه
حَكُومَتِي تُورَكِيَا.

الْأَنَامُ: هَمَرَجِي نَادَمِيَزَادِي سَمَرَزَمُوي
هَمِيَه.

الْأَنَالَسُ: كِيَايَمَكِي هَمَمِيَشَمَكَاثَه
بِمَنَمَنَازَمِي مَعَتَرِيَك بَمَرَز دَمِيَتَمُوَه
كَه لَآكَانِي دَرِيَزَن، بَمَرَه كَمِي
دَشُوبِيَتَه تَرِي تَامُو بُوُونِي خُوشَه،
لَهَمُومُو وَتَه نِيَسْتِيَوَانِيَه كَان
بَمَرَهَم دَمِيَنَدَرِي ه بَمَتَابِيَمَتِي
لَمُورَكَمَكَانِي نُوَاهِيَوِي لَمَسَانِي.

أَنَسَةٌ: سَمَرَزَمَنَشَتِي كَرْد، تُونَد رَهُوي
كَرْد لَه لُؤَمَكِرْدَنِي دَا.

الْأَنَابُ: مِيَسَك يَان عَمَتَرِيَك بَشُوبِيَتَه
مِيَسَك.

الْأَنَابُ: بَاَزَنَجَان.

الْأَنَجُ: دَرَمَخَتِي مَانَجُو (مَنْجَه) نَم

درمخته زبلى سمركى و لاتى
هيندوستانه ۵ نېستا له زور و لاتى
تريش هميه، زور جار بمهرو
بوممه كى ۵ نمو شتانه لى
دروست دمكرئ دمگوتري نغنه ج
واته نمو وشه دميك ناوه
بوخوډى داركهو دميكيش بو
بهرو بوممه كى.

الابقي: ناميرنگه شلممنى پى
دهياليورئ.

اَلتَّ اِنَّا: نالاندى (اَلتَّ فَلَائاً اِنَّا)
حسودى پى برد، (اَلتَّ الشَّيْ)
نمنازمى گرت.

انتاركتكا: كيشومرنگه له حوت
كيشومرگاني جيهان كيشومرى
بمسته لى باشوره ۵ لسمردمى
تازدا دوزرافته وه، دورگه لى
پان و گورمه، روبهرمكه لى
لهروبمى هممو لهوروبا
گهورتره ۵ دوروى هممورى
بمسته لى باشورى داوه، برئ لقو
شيو و دلى درئ دهنه بهرو
باكور تا دهگانه هلى پانى (۶۳ى)
باشورو لئهممريكى جنوبى نريك
دهيتمه ۵ تيكرا دهلى بانو لى
گهورمه، همميشه بمسته لك
دپوشيوه ۵ جگه له قهراغو
بيجاخه كاني كه له ماوين دا همنئ
له خاكه كى دهرمكه وئ.

الانثيمون: كله سوبهاني.

اَلتَّ اَلرَّوَة وَاَنَّا: پياو لى زناني به،
كور لى كچانى به، نمره.
اَلتَّ الحامِلُ اِنَّا: نافرته دوو گيانكه
كچى بوو.

اَلتَّ في الامر: لهكارمكهدا نمرى نواند
(اَلتَّ الكلمة) نيشانه مېنه لى
بموشه كه ونا ۵ (اَلتَّ) قبولى
كچاهمى كرد، ناماده باشى تيدا بوو
نمرى بنوئنى ۵ بمهرمى
دمگوتري فيعلمكه معنى
(مطاوعى تدايه) ۵ همرو بهمانا
(اَلتَّ) هاتوو همرو بهمانا نمو
هاتوو كه خو لى شوبهاندوه
بمناظره.

الانثى: مېنه پيجه وانه لى نيرينه
له هممو شتاك دا.
امرأ انثى: نافرته لى تمواو مېنمه
هممو رهوشته لى نافرته به،
(ك: اِنَا وَاَنَّا) ۵ (الانثيان)
دوگون، دوو گوئ.

الانثى: ناسنى نمر، ناسنى نارهق ۵
دمگوتري: (سيف انث) شمشير لى
نمره ليقه، شمشيرك ناسنه كى
رهق نمى ۵ (مكان انث) شوئنگه
گياى حاك لى دهرئ ۵ (رجل انث)
پياو لى قسه نمر و زناني به،
ومگوو نافرته لارو لئمه دكا.

اَلَيْسَ بِهِ رَالِهَ اُنْسَا: ثارامی بی گرتو دلی
 بیوه نووساو و مگری بوو،
 بهماورنیمتی نمو دل خوش بوو
 (اَلَيْسَ) بهمانا (اَلَيْسَ) دئ.
 اَلَيْسَ بِهِ رَالِهَ اُنْسَا رَالَسَة: کمهف خوش
 بوو.

اَلَيْسَ فَلَا اِنْسَا: دلنموی فلانکسی
 کردو غممو خطمتی لهدلی
 رهواندن همروا بهمانا هستکرده
 ومگوو قورنان دهه رموی: (اَلَا نَسْتِ
 لَارَا) ناگرتکم بهدی کرد، ههستم
 بهناگرتک کرد (اَلَيْسَ صَوْرًا)
 دهنگیکی بیست.

اَلَيْسَ الْأَمْرُ: کارمکی زانی لهمهسهلمکه
 حالی بوو.

اَلَسَّة: دلنموی کرد وحشتی لهر
 لایرد، حاوی پیکموت لمدوورموه
 بهنی.

اَلَسَّة: دلنموی کردو
 وحشتگریمهکی لایرد و دیتی و
 هستی بی کرد (اَلَسَا) نمو دووه
 ومگری بهکتری بوون و پیکموه
 گونجان (اَلَيْسَ) بهمانا (اَلَيْسَ) به.
 اَلَيْسَ الْهَارِي: ههلوکه حاوی گیراو
 دهووربهری خوی بهتانی کردموه.

اَلَيْسَ: بهمانا (اَلَيْسَ) به (استانی
 الرخسِي) گیلانلمبره کتوپیهکه
 هستی بهمهبوونی لاندیمزاد کرد
 و لهمنندو ممتلدا هاتوو دهلی:

اَلْمُنَاث: نافرمتیکه زور کمهی دعبن،
 همر کمهی دعبن همروا بهاوونک که
 خپزنه کمهی کمهی زور بین پری
 دهگوتروئ: (رجل مَنَاث) بهاوونکه
 کمهی زورن (أَرْضِي مَنَاث)
 زهوپیکی بهبهیتو بهرمکته گیاو
 گزی زوری لی دهروئ (سبف
 مَنَاث) شمشیترکی نهرمه، (ك:
 مَانِث).

اَلْمُنَاث: میننه (رجل مَنَاث) بهاوونکه
 دمشوبهیته نافرمت (عطر مَنَاث)
 بوئی خوشی تایبمت به نافرمت
 کهله خوی دعبن رنگی نمو
 شوینهی ریی دهگموی دهگوتروئ
 بهرمهفرانی.

اَلْإِنْسَانُ: قو، یان میوهنیکه
 لهشپوهی سیودا.
 اَلْأَسْبَرُ: شوینی راگرتنی کهشتی
 لهمندهر.

اَلْإِنْسَانُ: نامی دلسمانی کمیندراره
 بوسمر حمزرتی عیسا و وشهیمکی
 بیونانبه بهمانا موژدهیه.
 اَلْحَ اُنْحَا رَالِهًا وَأَلْوَحًا: بهمانه نالو
 نوزه نوزمو همناسی دا، بههانکه
 هانک بههوی نهخووشی و مانسو
 بونموه همناسی دا.

اَلْأَزِيمُ: دهرهاتیمکه لهخانه زیندوگان
 دهردیو گولانکاریمکی کیمیاوی
 لهمنکه لومگان دا پهیدا دهکا.

(اذا جاء الليل استألى كل وحشي واستوحش كل لبي).

إِسْأَلَى الزَّائِرُ: دیدنی کمر داوی
روخسہتی کرد بچیته زور
(اِسْأَلَى الشی) چاوی بهو شته
کہوت.

الْأَيْسَةُ: پیچہوانہی (الْأَيْسَةُ) بہمانا
کچولہی خوشہویستو عاقل و رزان
ہ کمرہوشت جوان و قصہ خوش و
رزا شیرین بی.

الْأَيْسَةُ: نافرمتیک شوی نہکردی و
ہیشتا گنج بی، (ك: أَوَّالِي) ہ.

الْأُنْسُ: گفت و گو لہگہن نافرمت داو
دلبری کردن لہگہلی دا.

الْإِنْسُ: نادہمیزاد ہ دوستی گیانی خاوند
وہا و نہمہک، (ك: آتاس) ہ.

الْإِنْسَانُ: ہونہ و مریکی زیندو و
بور گمرہو، (ك: أَلْأَسِي) (السان
الْعَيْنِ) بیلبیلہی چاو (انسان السيف
والسهم) تیزہکانیان ہ (الالسان)
نادہمیزادی تہاو و نمونہی و بی
عمیب گہلہ نادہمیزادی ناسای
چیابی بہہوی تہو و خاوندی
رہوشی ہرزو نمونہی بہ.

الْإِنْسَانِيَّةُ: پیچہوانہی نازملی بہ چمند
رہوشتیکی تہان نادہمیزاد
لہرہگہزہکانی کہ جیا دہکاتمہ ہ
مرؤفہامتی.

الْإِنْسِي: نیسہمتہ بولای (الْإِنْسِي) ہ لای

چہی ہموو شتی.

الْأُنْسِيُّ: بہمانا (أَنْسَةُ) بہ (الْكَتَبُ
الْأَكْبَرُ) سگی بہوہا و مالی، زینہ
خرونبی.

الْأَلْيَسُ: ہمرشتیک نادہمیزاد نولفمتی
پنہوبگری ہ دہگوتری، (ہر أليس
وجلس) فلانکس یان فلان شت
غمہرہوتن و ہاونشین مہ ہ یان
دہگوتری، (مابالذَّارِ أليس)
لہخانہکہ کسمی تہدا نیہ
غمہرہوتنم بی، ہمروا بہمانا
کہلشیر دی.

الْأَيْسَةُ: بڑ مہینہ بہکار دہمیزد
بہزوری بڑ نافرمت.

الْمُؤْسَاتُ: چمک و سیلاح.

الْأُنْسُولُ: ہوزمونیکہ، دہمانیکہ بڑ
نہخوشی شمرہ بہکاردی.

الْأَلْيَسِيْنُ: رومکیکہ بونیکی خوشی
ہہیہ، دہنک و ہمرہکی
بہکار دہمیزد بڑ دروستکردنی
مشروبات و شیرنی ہ زوربی
خہک بہ (یانسون) ناوی دہمین.

الْأُنْشُرْجَةُ: رگہزی ماسی بہجوکہ لہ
پنیری (صابرات) ہلہدگری و
بہعولہہکراوی دہفروشری.

أَنْسَى اللَّحْمَ أَنْسًا: گوشتہکہ گڑا و
بڑگمنی کرد بہکہلکی خواردن
نہما.

کیردتیکی تیزه * (آلف الماشیه) وی
لماژلمکه کرد لوتی ژان بکا.

إِلْتَبَفْ: دمستی پیرکرد، پیشوازی لی
کرد.

كَاتَفَ الْكَلَا وَفَرِه: هیچی له لومرکه
نه خوارد بژوی کرد * حمزی
لر نهمبوو پیش جاوی کهوت *
دمگوتری: (هر تَأَلَفُ الإِخْرَان)
دمگمری برادرمری واپهناکا
کلمه و پیش برادرمری کسمیان
نه کردووه.

كَاتَفَتِ الْمَرَأُ الشَّهَوَاتِ: نمو نافرته جار
دواچار حمزی لهو شتمه چونکه
بیزو دمکا * (إِسْتَأَفَ) به مانا
(اتلف) مه.

إِسْتَأَفَ الْحَكَمَ: داوی کرد جاریکی تر
چاو به پیرهارمکدا بخشیننه و داوی
پیناچوونه ووی جوکمه کی کرد.

الإِسْتِنَالُ: رهنه گرتنه لمبرپاری
دادوورو داوی چاو پیناخشانه ووه
کردنه له لایهن نادگاهکی بهرتر
لهودنگاهمی جوکمه کی دهر کردووه
* به پوچگردنه ووی یان تمعدیل
کردنی.

الْأَيْلُ: روبردوی نزهک * یان سمرتای
له و ساتمی تپیدی.

الْأَيْلَةُ: بژو مپینمی بهرامبر (آیف)
به کار ده پیندیری * سمرتای ههموو
شته که دمگوتری: (نُظِتْ أَيْلَةُ

أَنْضِ اللحمُ أَلَاخَ: گوشتمه که نه کولی و بی
نمگمی.

الضُّ اللَّحْمُ إِيْنَاخًا: گوشتمه کی
نمکولاندو بی می نمگماند.

أَلَفَتِ الْمَاشِيَةُ الْفَأَ: نازلمکه جووه ناو
لهومری نازمو لدر پیندا.

أَلَفَ فَلَانًا: له لوتی دا * (أَبَفَ الْمَاءُ فَلَانًا)
ناوکه گمپشته لوتی فلانکمی.

أَبَفَ السَّيْرَ: حوشترکه به هوی لساوو
ریشمه مه و لوتی هیشا.

أَبَفَ أَنْفًا وَأَنْفَةً: لوت برزی نواندو
تمکم بیوری کرد * (أَبَفَ الْحَامِلُ)،

خوارد دممنی له و پیشی حمز
لر نهمبوو، نمو ژنه دوگمانه

له و خورد مهنیهی له و پیش
حمزی لر بوو پیش جاوی کهوتووه

* به کوردی (بیزو دمکا) * (أَبَفَ
الْمَالُ): کاتی بهمانی ره پوارمه

بهری کهوت * یان سمرتای شهو
کموته ری * (أَبَفَ الشَّيْءُ): خوی

لهوشته دورگرتو لای ناخوش بوو
* (أَبَفَ) لوتی هیشا.

أَلَفَ: وی لر کرد لوتی ژان بکا * (أَلَفَ
أَثَرَهُ) پهلمی بی کرد * (أَلَفَ الْمَاشِيَةَ)

نازلمگانی برد بژو لهومری نازه.

أَنْفُ الشَّيْءِ: قهرامگانی شته کی تیز
کردن، دمگوتری: (تَصَلَّ مَوْلَفَ)

ترتیکی سمر تیزه * (سکین مَوْلَفَ)

الشباب) سهرتای گمنجی به سهر

جوو.

الْأَيُّوبُ: لوتزل، لوتگموره.

الْأَنْفُ: نهناسمکی دم و جاوه و نمرکی

سهرمکی همناسمدان و بۆنکردنه،

هینده ناشکرایه پیناسمی ناوی و

دمگوتری، (حَبِي الْأُنْفُ) رقی هه لساو

خوی گیف کردموه، (رجل حبي

أنف)، پیاویکه قیول ناگا ستمی

لی بکری و (زَجِمَ الْأُنْفُ)، ژێردهسته

بوو، جهوسایموه، (مات حَتَفَ الْأَنْفِ)

به مرنخی خوی مرد، نهمگوزا و

(الْفُ الْقَرْم) گهوروی نهمموه،

سهرمک خیل و ریش سی بنهماله و

(الْفُ الْجَبَلِ) لوتگه بهرمزماکی

تۆبه لاک کۆ.

الْأَنْفُ: بهشتی تازه دمگوتری، دمکرته

ناوئاوی نیرو می و دمگوتری،

(كَلَّ الْأَنْفُ) لهومرگایمکی تازه

(روضة أنف) باختی تازه.

الْأَنْفُ: شکۆمندی و خاوهن شکۆ

شهمامت.

الْأَنْفُ: لاهرتی بۆنخوشی سروشتی،

خوی لهخوی دا بۆنی خوش بی و

یان پیاوی نازاو شکۆمندی.

الْأَيْفُ: ناسنی نهرم و شوینیک تازه

گزوگیای تینا رسکای.

الْأَيْفُ: بۆ منینه بهکارمی، دمگوتری،

(أَرْضُ الْهَيْفَةِ) زهویهمکه تازه گزوگیای

تینا رسکاوه.

الْهَيْفَةُ: بهکسمیک دمگوتری لهومری

تازه بدا به نازوله ماکی و همروا

بهکسمیک دمگوتری سهرتای رۆژ

یان سهرتای شمو سهرم بکات.

الْهَيْفَةُ: بهتایمکه دهمه تینموه،

بههوی فایروسموه بهیدا دهیی و

کۆله نهمی همناسمدان یان

همزکردن، یان جیهای (المصبی)

تیک دهیی، وادهیی کۆکهو خمو

زیندنیشی پیوه دهیی.

الْهَيْفَةُ: همناسی ریک و پینک،

جهسته بهکی جونی ههیه و کهمف

خۆش و دهمه و (أَنْفُ به و له) پیی

موعجب بیو سهرنجی راکنشا و

(أَنْفُ الشَّيْ) نهموشمی خوشویست و

(روضة أنف) باغیکی ریک و پیکه

(روضة أنف).

الْهَيْفَةُ الشَّيْ: یانفا: نهموشته سهرنجی

راکشاو تووشی رامانی گرد.

أَنْفُ الشَّيْ: شتهکی والی کرد ریک و

پیک بی و (أَنْفُ الشَّيْ) لانا شتهکه

سهرنجی فلانی راکنشا.

أَنْفُ الرُّوحَةِ: باغمکی هه لهرمداوت و

رقی خست و (أَنْفُ لِي الرُّوحَةِ)

لهززهت و خوشی و مرگرت بهجوانی

باغمکه.

الْأَنْفُ: باز، هه لۆ.

اَنَاءُ اِيْنَاءُ: لىكاتى خۇى دواگىوت،
دەگوتى: (لَاكُونُ فُرْصَتَكَ) ھەل
ھەلگەوتوى خۇت دوامىخە ھەل
لىكىس مەدە.

اَنى: دواگىوت، تەمبەلى گىرد (اَنى
الشئى) شىتەكى دوا خىست،
تەمبەشت لىكاتى خۇى دا ئامادىبى.
قائى: بەمانا (اَنى) بە دى (ئاللى فلىنا)
مۆلمى فلانكىسى دا ۋە لىگەلى دا
ھىندى و لىسەرە خۇ بوو.

اِسْئانى: بەمانا (كالى) بە ۋە دەگوتى:
(اِسْئانى بە حولا) سالىك مۆلمى دا ۋە
ھىروھە دەگوتى: (ھىر اِسْئانى
بالجراحة) ۋە چاومرونى سىرەنجامى
تەمبەرگەرىيەكى دەكا.
الاك: ساتەكانى شىو ۋە دەگوتى:
(فلان يقرم آناء الليل).

الْاِئاء: قاپ و قاجاغى كە خوارىدو
خوارىدە و ميان تى دەگىرى، (ك:
آلىە، كۆي (ك: أوالى) بە.

الْاِئاء: لىسەرە خۇى و عاقلىمىلى و
دامىزراوى ۋە دەگوتى: (فلان لىدو
أناة و رلىق) فلانكىس لىسەرە خۇو
ھىندى ھىمىنە ئەگەر بۇ ئاھرىت
بەكار ھىندىرا مەبەست ئاھرىتى
بىناز پەروەردەو خاۋەن تەمبەو
رۇزە، (ك: أنوات).

الْاِئيلين: شىلەمەنىيەكى زەيتى

الانقليس: جۇرە ماسىيەگە شىۋى لىمار
دەجى لىماۋى جۇدو دەرلىگەنى سەر
بەدەرلى ئاۋەرىست دا دەرلىا ۋە
(الانقليس) بەمانا (الانقليس).

الانقۇج: دىوونە ۋە دىوونە شىت.
ان المرىض: نەخۇشەگە ئالاندى.
انقۇ: رازى گىرد.

الانق: بالاندىمەگە وىگىو كۆتەر وىيە
وەلى شىۋى رىشە قاج و دىنوكى
سورن دىنكى وىگىو ئالەن وىيە.
الانق: ئەمگەسى زۇر دىنالىنى ۋە
زىدەرونى دەكا لە ئالەن دا.

الانق: ئاسنىكى سەرگۇچانى و
چەماۋىيە بۇ دەرھىنانى دۆلچە
لىمىر بەكار دەھىندى.
الانق: بەمانا (الانق).

الانق: شىۋى شىت و چىگى ھەرىتىك
پالى بىرى ۋە دەگوتى، (ھىر مَنقە
الخير) ئەۋجىگى خىرو بېرە.

اَنى اَنى: نىزىك بوۋە، كاتى ئەۋە
ھاتوۋە تۇ ئەۋە بەكى... مۆلمى دا،
لىگەلى لىسەرە خۇ بوو،

اَنى السال: شىلەمەنىيەگە گەمبەشتە
ئەۋبەرى پەلى گەرمى.
اَنى الشئى اِنى: شىتەگە دواگىوت و
تەمبەلى گىرد.

اِنى اِنى رانى: مۆلمى بىنا، لىگەلى دا لىسەرە
خۇ بوو، دواگىوت، تەمبەلى گىرد.

هه لچوو، رهنگی نیه، بۆنی
کهسکونی همه، تامی سوتنډره
ومکوو ببهر ه همرکاتی بمر هموو
رونکی بمری رفق دهبی لملو
بمنزین دا دتوتنهوه صیفیکی
کیمیاوییه لهگوشراوی رومگی نیلی
که له میسر زۆرو پیری دهلین
(نیلایه) لهگهه (بۆتا ساکاویه)
ومردمگری.

الایمیا: نه خوشییهکه دهبییه هوی
کهمخوونی، یان رۆژی پیکهتکانی
تیک دهی، لمړی ولوژی لی پهینا
دهی.

اهبُ للأمر: خوی بۆ کارهکه نامادکرد.
تأهب له: خوی بۆ ناماده کرد ه
دهگوتری، (تأهبُ للسفر والأمر)
خوی بۆ سفر نامادکرد، یان بۆ
فلانکار خوی حازرکرد.

الإهاب: پیستی گیانلمبر پیش لهوی
دهباغ بکری ه دهگوتری، (کاد
الفرس یخرج من اهابة) نهمهکه
نهمونده بهنیشاتو خوشرۆ بوو
خهریک بوو له پیستی خوی بهیته
دهر ه همروا دهگوتری، (جاء القرم
حتى اكلوا الأُخب) خه لکهکه
نهموندهمان برسی بوو پیستمان
خوارد.

الأُخبَةُ: توشوو پێداویستی کار.
اهلُ أهلاً وأهلاً: زنی هینا، هاوسهر گری

نهمجام دا.

اهلُ المكان أهلاً: نهموشینه بهخه لکی
خۆوه لاتی ناوه دانی بۆوه ه (اهلُ
فلاحة)، فلان ئاخرتی مارمکرد ه
(اهل به) ومگری بوو.

اهلُ المكان: شوینمه ناوه دانی لی کهوت،
هه ربایغ بوو.

اهلُ الطعام: خواردممنیه که
(ههشتمه که) بهزی تیکرا ه
دهگوتری، (له دهه مأهولة) تشریبیکی
بهز تیکراوه.

أهله أیهاً: کردی به هاوسهری خوی ه
(اهلُ فلاحة للأمر) فلانکسی والی
کرد به که لکی نموکاره بی ه یان
پیری وا بوو به که لکی نمو نیشه دی
ه (اهل به) پێشوازی لی کرد.

اهلُ فلاناً: زنی له فلانکسی مارمکرد.
إلتهل: ئاخرتی مارمکرد، بوو بهخاوم
خیزان.

أهْلُ: بهمانا (إلتهل) به ه (أهْلُ
للأمر) شیاوی نموکاره به.

استأهل: بهز کهمی بردو کردی به
پێخۆر.

استأهل الإهالة: بیوه کهی خوارد.
استأهل الشيء: شیاوی نموکاره به.

الاهلُ: گیانلمبری مالی ه (الاهالة)
بهزو پیو، زهیت، ههر شتێک
بکریته پێخۆر.

آبُ الْمَاءِ: بمشمو جووه سمر ناومکه ه
دمگوتري: (أَبْتُ بَنِي فَلَان) بمشمو
جوومه لای فلان بنه ماله و دهنیم
کردن.

آبَةُ فِي السَّيْرِ: پیښم کړی لمگل کرد
لمړیښتن دا.

أَرْبُ: گمراهووه، یان گمراهووی دنگه
ه سمرنسر رږو بهرنگادا رږیشت تا
شمو داهات ه (أَرْبُ الْقَرْمِ) نهو
کږمهله لمړیښتن دا پیښم کږیان
کرد ه (آرَبَا لِي السِّر) نهو دوکسه
لمړیښتن دا پیښم کږیان کرد.

كَأَرْبُ: گمراهووه، یان سمرنسی شمو
گمراهووه یان بمشمو بږ نهو
چیکایه جوو، دمگوتري: (كَأَرْبْتُ بَنِي
فَلَان) بمشمو جوومه لایان.

كَأَرْبُ الشَّيْءِ فَلَاكًا: نهوشته بږ
فلانکس گمراهووه.

الأَرْبُ: په لکردن، یا، همور، کږمه لیک
هنگ ه قصد کردن و بهر دموام
بوون لسمر کار، رږبازو عادت،
نعملاو نهولا ه دمگوتري: (جاءوا من
كل أَرْبٍ) لههممو لایه کهوه هاتن.

الأَرْبُ: نهوکهسمی زږده رږی بکا له
په شیمان بوونموه ه ناودمر، ناوگږ.

الأَرْبُ: بهرزی ه دوورترین ځال له مه داری
مانگ لمرمو ی را ه له حنیکی
مؤسیقایه.

آب - أَرْدَا وَأَرَادَا: دوولا هاتهموو

الأَهْلُ: خزم و کمسو کارو هوژو خیل ه
(أَهْلُ الشَّيْءِ) شپاوی شت، خاومنی
گونجاو بوی ه (أَهْلًا وَسَهْلًا) ولته
هاتښته شوږنیکي ناومدان و خوښ و
دلگرو بهر دوست و خزم و کمسو
کار.

الأَهْلِيَّةُ: پالنراو بږلای لمل،
گپانلهمیری خانه گکی و مالی.

الأَهْلِيَّةُ: بږ مږنه به کار دمهږنری
بهرامبر (الأهلي)

الأَهْلِيَّةُ لِلأَمْرِ: گونجاو بږنهو کاره.

الإِهْلِيَّةُ: درمختیکه له ولای هیندو
نمفغانستان و صین رواوه، بهر مکی
لشمیوه، صنهو بهری گموره دا به.

الإِهْلِيَّةُ: پالنراو بږلای نهیلیج، یان
نهو درمختی بهر مکی و مکوو
بهری نهیلیج وایه.

أَهْ أَمَا رَأَيْتُ: نازاری همبوو هاواری کرد
ولی: (ناه).

آبُ إِلَهٍ أَوْهَا وَأَوْبَةً وَأَهَابًا وَمَاءً: گمراهووه،
(آبُ إِلَى اللَّهِ) تږبمی کورد
لهاتا و انگانی وازی هیندا، ملی
لهخودا بهرستی نا.

أَسْب، أَيْسَب، أَرْب: بهمانا گمراهووه
په شیمان بوو.

أَبْتُ الشَّيْءِ: خوږناوا بوو (آب ږده الی
السب) شمشیر مکی بږ گمراهووه
بږنهووی لری بدا به شمشیر لری راسا.

أرئيت: يەككىگە لە نۆ ئىستىزىمىگە
كۆمەلەسى خۇزى ۋە يەككە
ئىستىزىمىگە كە لەسەردىمى تازەدا
دۆزىلەمە ھەممۇ ھەشتاۋ جوار
سال جارىك بەدمورى خۇزدا
دەسپۇتەمە.

أريد: يەككىگە لەمەوت كىشورەمگە
جېھان، جگە لە كىشورە ئوستراليا
لە ھەممۇ كىشورەمگە بېجۇكترە ۋە
كەوتۇتە نېۋان دوو ھىلى پانى (۳۷).
ۋە ۋە كۆمەلەسى ئۆزۈل ۋە قەۋقازو
دەرياسى پەش لە ئاسىي
جىيادەمگە ۋە لەنېۋان كىشورە
نەۋروپاۋ ئەمىرەقادا دەرياسى سې
ناۋمەست ھەمە ۋە لەخۇرناۋامە ۋە
دەريالوشى ئەتەسى ھەمە ۋە
لەپاكورە ۋە دەريالوشى بەستەلەك
ھەمە ۋە زۆرىمە خاكەكەى ناۋو
ھەۋاى مام ناۋەندىيە بېرى بەشى
پاكورى دەجىتە ناۋجەى
بەستەلەكەمە.

الأوطى: شادەمەرى سەرەكى
لەجەستەى ئادەمىزاد كە
بەخۇنەمە لەدەمە دەردى جەستە
پارۋو دەكا.

الرز: جۆرە پالەندەمەكە دەشوبەيتە
مراۋى ۋەلى لەو گەۋرە ترو مل
دەرتز ترە ۋە كورتو تۆكەمە توندو
تۆل ترە.

خواربوو (آذغالبه) بۆى گەپەمە ۋە
(آذ العوذ) خۇى بەسەردەمگە دا.
آذ الشئى: شەكەى لەمەوت كەرد ۋە
خوارسايى كەۋتە سەرو مانەو.
أود أوزد: خوارو خىج بوو، دەگوتى:
(الام أوزد) خوارو خىجى يەكەى
راست كەردەمە، (أوزد) خوارى
كەردەمە، دولاى ھىنەمە.
فاؤد: خوارو خىج بوو (فاؤد الشئى)
شەكە خوار بوو.

الأريد: ھەستە شعور (أريد الناس)
ھەستە خەلك.

استأوز: ترسا، ھەلەلمەيەمە، تەرمەو،
(استأوز البعير) ھوشەمە خەمەكى
ھەلسان بوو (استأوز القوم غضباً)
جەمەۋەمە رەيان ھەلسا زۆر تورە
بوون.

الأز: غەپەو عار.

الأزاز: گەرمەى خۇر، گەرمەى ئاگر ۋە
دەگوتى: (الفحنى أواز الناس) گەرمەى
ئاگر داخى كەرد، (الفحنى أوز
الشمس) تىشكى خۇر گەستەى ۋە
ھەروا (الأوار) بەمانا تىنۋىتى دئ ۋە
دەگوتى: (كاد يغشى عليه من
الأزاز) نەزەك بوو لەمىنۋان بى
ھۇش بېى ۋە ھەروا بەمانا دۈكەلۋ
بەتەسى ئاگر دئ.

الأواري: ئادەمىزادىك زۆرى تىنۋىتى.

الْإِزْزَى: زمويمهكه زؤرى بالئىدى
نيومزه تئىبابى، (ك: مَارَزَه).

الْبُرْيس: بهرسراؤنكى ميصرييه
كؤنمكانه، پئيان وابه مردووكانيان
دهپارئزى.

أَسَهُ أَيْساً وَيَأْساً: بئى بهخشى،
قهرمبوى نهموى بؤ كردهوه
كهلهكيسى چوبوو، يارمىتى دا.
إِسْأَكُهُ: داوى بهخشى لى كرد.

الْأَرْسُ: گورگ ۵ هؤزىكى قهحطانيشه
كه بهشئكن لهيارممتيىلهرنى
پئىغممهر لىسرمقاي هاتنى ئىسلام
۵ ئىنصارمكاني پئىغممهر بريتى
بوون له هؤزى لىموس و هؤزى
خهزهج.

الْأُرَيْس: همربه مانا گورگه ۵ همروا
بجوكرنهوى (أُوس) يشه.

أَلَّتِ الْبِلَادَ أَوْلأً وَأَلَّتْ: ولات توشى
ئافىتى گرانى و نهخؤشى بوو ۵
(أَلَّتِ الطَّعَامَ) خؤراكمكه لىكهلك
كهوت.

إِيفَا الزَّرْع: كشت و كالمكه توشى ئافىتى
بوو.

الْأَلَّةُ: نهوشتميه توشى همرشتئك بئى
لهكهلكى بفا، جا نه خؤشى بئى
قات و قرى بئى همرشتئ، ههوتئنهمرى
سودبئ ۵ دىگوتري، (أَلَّةُ الْعِلْمِ
النَّهْان) بهلاى زانبارى لىمير
چونهوميه.

أَقْ أَوْلأً: بهموى قورساى خؤيمهوه خوار
بؤتهوه، (أَقْ عَلَيْهِ) خوار بؤوه
بىسمريا كؤمبؤوه.

أَرْقُهُ: زؤر بهنارمىتى هملى گرت ۵
زىللىلى كرد، خوارىنى كىمىكردهوه.
الْأَرَأْسِي: قىصمبى جؤلا كه داوه
راهملكانى پئىدا رؤىشتون.

الْأَرْقُ: قورساى، نىمىگىتى.
الْأَرْقَةُ: پئىرو كؤمىل.

الْأَرْقَةُ: حالابى به كه ومكوو بهلوعه
ئاوى پئىدا همروا، همروا شوئنى
حهوانهموى بالئىميه لىسرم كئوان.
الْأَرْقِيَّةُ: بهشئكه لهداوزده بىمشى رىطلى
ميصرى، كئيشئكه شتى بئى مەزىندە
دىمىكرى.

أَلَّ إِلَهَ أَوْلأً وَإِلَالَةً وَإِلَالَةً: گىرايهوه
بؤلاى ۵ (أَلَّ عَنْهُ) باشگىز بووه ۵
(أَلَّتِ الْمَاشِيَةَ) ئاؤمكه لهرو لاواز
بوو (أَلَّ اللَّبَنُ) شيرمهكه خىمىست بوو
بوو به قىر ۵ (أَلَّ اللَّبَنُ) شيرمهكه
خىمىست كردهوه ۵ (أَلَّ عَلَى الْقَرَمِ)
بوو بهگىمورمو رىش سىپيان ۵ (أَلَّ
الرَّعِيَّةَ) بوو بهقىمىرمانهموى
جهماومر (أَلَّ الْمَالُ) مالهكهى چاك
كردهوه، رىئى خىست.

أَوَّلُ أَوْلأً: پئىش كهوت ۵ (أَوَّلُ الشَّيْءِ إِلَهَ)
شتمكهى بؤلاى خؤى گىرايهوه
لهدوعا كرىن دا دىگوتري، (أَوَّلُ اللَّهِ

عليك خالك) خودا شته
هونبوكمت بؤ بگيرتتموه.
أول الكلام: قسمكاني شي كردنموه،
مهمبستي سمرمكي له دهمگه
دياري كرد ه خونهكمي ليك
دايهوه.
إشاق المال والرمية: سمروكاري مالو
دارودستهكمي خوي كردو پيكي
هينان.
تأول الكلام: مانا راستمقينه
شيراوهكمي لدمقهكه دهرخت.
تأول لي فلان الأمر: واي مزنده كرد
كه فلان نهو پموشتهي تيديه.
الأل: تپاوليكه، يان سمرمكي رؤو
كوتاي ه (أل كل شي شخصه) نالي
همموو شتيك كهسايمتي نهوشتهيه
ه (أل الرجل) خاوو خيزان و كمسو
كاري.
الآلة: ناميري خوشي و ههلهپركي ه
كؤلهكمي خيومت ه تمنگو و جهلمه
ه (الآلة الحدايه) داره مهمت (الآلة)
ناميري نيش با ناميري ههرشتيك
بي.
اللاتي: موسيقا ذهن ه دانمري
لهجنهكاني موسيقا.
اللي: يان (اللي) نهو جمو چؤلميه كه
لهجستهكمه پميدا دهبي بيمر
ناراستهكردني ههستيك يان بهپرموه
چوني كاريگمريهكمي دهرمكي.

الإيال: هاتيگه شيري تيدا دهمهمندري
دمگري به ماست.
الإيالة: شيو ه يان يمشيك لهولاتيك
فهرمانپموايهك بمسري رابگا كه
سولتان (خهليفه) داياناي.
آم أوما: تينوايمتي تيني بؤهينا ه (آم
فلان) روخساري شيوانده، ناشيريني
كرد ه (آم النحل) ههنگهكمي فانگ
دا ه (آم على النحل) دوكلتي بهسمر
ههنگهكمدا كرد بؤ نهوهي
كؤلهسمكه چؤل بكهون و
ههنگوينمكه دهرپيني ه (أزمنه)
تينووي كرد روخساري شيوانده،
ههلموي كرد.
الأمه: همزاني و سالي هاتو باراناوي
بهبيت.
الأركم: گهرمايي تينوايمتي، دمگوتري:
(لي جوله اوام وازان) لهناو سكي دا
گهرمايي تينوايمتي هميه ه دوكلن
ه زيي كهوان.
آن أونا: زيانتي خوش بوو، گوزهراني باش
بوو جهسايموه.
أرئت الحاسل: زنه دوگيانكه ورگي
بهرز بووه لهمنديلبون نزيك
بؤتهوه.
أرن الرجل والدابة: نازلهكمه نهووندي
خواربو خواردموه تا ههلاوسا
كهلهكمي بهرز بوونموه، دملري دوتاي
لهخوي باركردون ه مؤلمتي دا.

إلترى إليه: گهرايموه بولای، پهنای بؤ
برد، (الغوى لفلان) بزمى
بمفلانکس دا هاتموه (إلتوى المكان)
لموى دهنای لموى ماهموه.

تأزى: خه لکمه همنديکيان پهنایان
برده بمرهمنديکيان (تأزى الجرح)
برهنمه خمرکه جاک بېتموه (تأزى
الناس أو الطير) نادميزادکان پان
بالشمکان کؤبونموه، گردبونموه،
(تأزى المكان) بهمانا (أزى) به.

استأزى فلاناً: دواى رحيمو بزمى
هاتنموه له فلانکس کرد.

المأزى: پهنای شونى دانه دان دگوتري:
(فلان مازى الحاريج) فلانکس پهنای
ناتاجانه.

ابن أوى: گیانلمهرکه لمهنرى مگ
لمگورگ بچوکره.

أوى: پیتی بانگکردنه (أى حمد، أى علي)
حمرى تمفسرو شيگردنموهيه
دگوتري: (رايت غضفراً أى اسداً).

أى: حمرى وهلامه بهمانا (بهلى) به (قل
أى ررى...).

أيا: حمرى نينديه بؤ دوور، دگوتري، أيا
صاعداً الجبل).

أب، أيا، وأيا، وأية، وأية: گهرايموه، توبى
کرد.

الأياب: ناوگنر نموکسمى زؤر ناودندا
بهخملک.

الأح: سپنى هيلکه (نموى دهخورى.
آه أبداً وآدا: بهميز بوو پتمو بوو

قأن: بهمانا (أؤن) به (قأن لي الأمر)
هملويستى لمگرمگى دا کردو
که ميک راوستاو بوى لى کردوه.

الأزان: وهرزو کت (دگوتري: جاء أوان
البرد) کاتو وهرزى سرمها هات لاتاو
هاوسمگ، کؤلمکه، لاکهلمکه
لايهکي تېرمو خورجى.

آه أرمأ وآه: ناهو نالمى کرد
(نأوة) له ترسى خودا نالمو ناخو
نؤفى کرد (دگوتري: فلان نأوة)
فلانکس زؤر ناهو نؤى کرد لمرسى
خودا.

آه: وشميهکه لمکاتى همبوونى نازارو
نیش و ناخوشى دا دگوتري.
الآه: نمخوشى ناولمو سوريزه.

الآوه: نموکسمى زؤر لهخودا
دعباپتموه (بمرحمو خامن
بزمى و دلمرم.

أوى الجرح: برهنمه نزیکه جاک بېتموه.
أوى له واليه أوباً وارباً وماراة: دلى بؤ

سوتا بزمى پهنای هاتموه (أوى
المكان) لمشونمکهنا نيشته جى بوو
(دگوتري: أنا أوى الى ظلال لك):
من خؤ دهخمه لئر سپهرى تؤوه
پهنا بؤ لای تؤ دهنم، (أوى فلاناً اليه)
فلانکسى لای خؤى جيگردموه، پان
جېنگای لای فلان کس بؤ کردوه.

أوى الجرح: برهنمه نزیکه جاک بېتموه
(أوى الى المكان) خؤى خسته نمو
شوننموه تيندا نيشته جى بوو.

ملکه چی کردو خسته زور کونترولی
خویهوه (آئیس) نمرم بوو خوی به
بچوک نیشان دا.

الآسنة: نمونلارتمیه که نمکونه
عادی مانگانمی خویهوه.

الإناس: سیل ه هروا کاتو رزگارچی
حمریچه لزلانی لادهمیزادا، بڑ
لنفرت لمتهمنی حل بڑ پمنجا سالی
رودمدا ه بڑ پیسا دوا لهو تممنه،
هوکارمکشی گمبونی نیفرزاتی
گمراه.

آئیس: ماناکمی پیچمونمی مانای (لیس) به
ه دموکوتری، (آئیس به من حیث آئیس)
رآئیس) بهبون به نمبون لهو شتم
بڑ بینه.

آئیس: له رستهی (ای شس) ودرگراوه
همان ماناشی هه.

آض: گمراهوه دموکوتری، (آض الضج
ماء) بهفرمکه بووه بهناو.

أیلة: درخت ه (أبك أبکا) درخته که لقو
پوبو گه لای زور بون و تیک جبران.
إستایک الشجر: درخته که لقو پوبو
گه لای زور بوو.

الآیکة: درختیکی لقو پوبو زور تیک
چرژوه ه چرژه درختیکیه.
أبل: له زمانی عیریدا ناوی خودیه.
إیلیا: بهیتوله قنیهسه.

الأبل: کهله کتوی (ک) اهاهل، اهاهل.
أبلول: مانگی دوانزه سورهبانی و مانگی
نوی رومی به.

دمگوتری: (هو لیل) لهو خاومن هیزو
توانابه هورنن دهمرموی، (والسماء
بیناها بابیله) ناسلمان بههیزو
دمسه لات دروستکردوه له پهنندی
پیشناندا همیه دملی: (الکید ابلغ من
الاید) فیلو پیلان لههیزو توانا
کارهگه رتیه.

آیلة: بهمانا (آه) به ه (آیلة لالان) بههیزی
کرد پشتگیری کرد ه (آیلة مزایده)
به پشتگیری کردن بههیزی کرد.

آیلة: پشتگیری کرد (لایله) بههیز بوو.
الإیاد: هرشتیک پشتگیری پی بکری ه
به رده ه بهنا ه بهستمرهوه ه لای
راستو چهپی سوپا.

الآیلة: خاومن هیزو توانا.
المزید: کاری گه وروو گرنگه به لای
کاره ساتی سامناک.

الآیرو: نمدامی نیزاره متی لمداممیزادا ه
(الآیاز): مسی زهره.

آیار او آیار: مانگی ههشته می سورهبانی
به مانگی پینجمی رومی به ه
(الآیار): ههوا.

ایزیس: بهرستراویکی میهریه
کونه گانه، میردی (ارزوریسه).

آس آس: گهرنده که بوو ملی دا ه (أس
للان) بهسمر فلانکس دا زال بوو.

آیسس منه: لری هیوا بهراو بوو هیچ
هومیدی پی نهما.

آیسه: هیوا بهراوی کرد.
آیسس لیه: کاری تیکرد ه (آیسس لالان)

دېهې و قسه كه دېكې ۵ دېگوتري:
(حضرت الان) بان (الآن الك ان
لعلت) كات كاتې خوځه نه گمر
نمونېشه بگي.

الآيَةُ: بِعَمَانَا (الْأَيْم) كَقَبْهَمَانَا عَارِه.

آیه: بانگی کرد، لری توره بوو (لری)
و شهیمکه بهگار دهیندری بی
دریژدن بهسه لهلهمن قسه که ره
یان بی نمنجماننی کرداری زیاتر.

اٰیٰتِ اٰیٰتِ: بمعنا (مہیات) یہ واتہ،
دوورہ۔

الأيوان: بالمخانه، كوشك.

**آیا بالکان: ماهی، گیری خوار
لهوشونه.**

الآية: نیشانہو پہنلو غیرت ۵
موجیزہی سہر ناما۔

آینا: خور، روناکی بهمگی، تیشکه که می،
جوانی بهمگی.

الایمیز: گەردیلە پان کۆمەنە
گەردیلەمک یتکەو نووسا بن
شوحەنەکی موجب پان سالی
هەبە ە بنەلکەرۆنیش دەگوتری:
(پەن).

آی: حرفی شمرته، حرفی نیستیفهامه،
حرفی موصوله.

آپان: زهری زمانی داهاتووہ وککو فوران
دھرمو: (آپان یثون) ۵ جاری وا
 دھب بھمانا شمرت بھکار دھنڈری.

آهت لرا انا واپروا واپه: نهو نافرته
لهو ولاته جي گيريو مايموه بي
نهوي ميرد يكا جالمو پيش ڪج بوو
بي ڀان بيٺو ٺن ۵ هروا بهمانا
نهوش دي، نهو نافرته ميرد ڪمي
مردو بيٺو ٺن بوو.

آم الراة: نافرتمکمی به بیومونی مارمکرد
(ایم التخل) و (ایم علی النحل)
هنگمی فانگ دا دوکلی بسمردا
کردن بؤنوموی لعمهنگه لانمکه دورور
بکمونومو همنگونمکه دهرینتر:

اَيُّمُ الْمَرَأَةِ: نافرسته‌های بیوه‌زن کرد.

إِلْتَمَسَ الرَّأْيَ: بِهَمَا (أَمَسَ الرَّأْيَ) هـ
(إِلْتَمَسَ لَأَنَّ الْمَرَأَةَ) هـ
نَافَرْتَهُ كَمَا مَارَكَدَ بِهَيْبَتُونِي.

الْأَمَةُ: عَمِيْبُو لَهَا.

الآثِمُ، نِيرَمَار.

اَیْمُ اللّٰہ: وشہیدکہ بڑ سونند
بہکار دھنندری.

لاہم: عازہ ج کوہی ج کی بی،
 دھوٹری: (توکوا النساء ابامی
 والاولاد بنامی).

نَمَائِش: لافرت بهمیوون کردن
 دمووتری: (الحَرْبُ نَمَائِشٌ لِلنَّسَاءِ)
 جهنگ بیوون کردن
 چونکه میزد مکانیان دمکولین.

الْمَرْيَمَةُ: نَافِرَتِي سَامَانْدَرِي بِي مِيرُو.

آن کاتی هت ه ماندوو بوو شهکت بوو.
الآن: نه وکاتمی تپیدا زیان بمسور

ب: پیتی دوومه له زنجیری پیتماکانی
هیجا ۵ حمرق مانداره نیسمی دوی
خوی مجرور دمگا.

البابا: سمرکردی کمیشتمی
کانولیکی، ولسی ئیستا بسمردکی
کمیشتمی نارئونگسپیش
دهگوترئ.

البابری: پلهو پامی ئاپینی پاپا.

بابه: مانگی دووی قیبتییمکانه
دمکویته وهرزی پاپزوه.

البابرج: پاپوج (به فارسی پپی
دهگوترئ پاپوش).

البابریج: رگمزو پپری نمو گیاو
گزنمه که تیکم دهگرن و بۆ
رنگو چارصمری نهخوشی
بمگاردیمپنرت.

البالق: گوشراوی ترئ ککممیک
بکولنریو بیته سرکمو سمر
خوشکمر بیت.

البالجان: بانجان (رشو و سپی درنژو
خری همه).

البارود: تیکه لیمکه له خوئی بارودو
کیریت خملوز بۆ گولله تۆپ و
هومبوله بمگار دهپنرت ۵
همروما بۆ تهاندنمووی
شاخ و باله خانمو شتی تر.

البازلت: جۆره بمریکه زامی
بورکان و تمقینومکانی ناو زمویه
رنگمکی رشه له بانوی حمبشه
و ناوجمی لمبوزمصلی ولاتی
میسردا همه ۵ بۆ رمصیف گردنی
ریگاوبان بمگاردیمپنرت چونکه
پتموو قایمه.

الباسلیف: رگیکه له قۆلدا بسمر
ماسولکومیه.

الباسرد: مایمیری، نهخوشیهکه له
کۆلدا پمدا دهپیت.

الباشا: پاشا نازناویکه تورک دیان
هینا و لمو ولاتنامی لمزیر
دهسه لاتیاندا بوون پلّو بووه.

البایه: جۆره رانواندنیکیی شانقییه،
بمزوری به کلامهلی لهنجام دهدریو
سمای تیدایه لسمر شپوهی
مؤسیقایمگی تایبتمی و جۆره
لیباسیکی تایبتمی تیندا
لمبردمکری، روداویک دهگپنرتموه
یان هکرمیهک دهردمپری.

بابا: له قسه کردندا پپتی(ب)ی
دوبارمو سێ باره کردموه.

بابا الصبی: مندالمکه وتی بابا ۵ (بابا
فلانا): بههاندکسی گوت: بابوک
دایکم بهطوربیانت بن.

البشرُكُ بِحِ الْبَشَرِ: شتی همگراوو
پهزممنده گراو.

البازُ: بهمانا بازه، (ك: آئوز، بئوز، بئزان).
بَشَرٌ بَأْسًا: ههزاربوو، بیویستیای زوریون
خوی بی بهرزه ناجی.

بُؤْسٌ بَأْسًا: بههیزبوو نازابوو دمگوتری (هو
بئس) قورشان دههزمروئ: «بهداب
بئس».

بُئْسٌ: خرابه ههیللی ذمهعه هه (بئس
الشراب) شرابیکی خراب.

أَبْسٌ: خرابهی توش بوو، توشی بهلاو
کارسات بوو.

إِبْسًا: غهمناک بوو، خهفتهبار بوو.
أَبْسًا: زهبرو زهنگی جهنگ، سزای
بهشیدت، ترس و بیم.

أَبْسَاءٌ: مانهویوون و نارههتی هه
البؤسی بهمانای (البؤس) هه.

بَاشٌ لَلْأَبْشَاءِ: فلانکسی بهغاغلگیری
کوشت.

بَاطٌ: راکشا، لاسر تمنیشت خوی درلژکرد،
که شهوی لئ داهات خهم وخهفته
وهلانان بی خهم لئی راکشا.

بَوْلٌ بَالَةً وَبَوْلٌ: زهعیفو بی هیزبوو و
دهسهلاتی نهما.

بَاتِ الدَّاهِيَةَ بَأْوًا: لمریشتندا پهلمی کرد
بازی باشی هاویشتن خوشلر بوو.

بَاقِيٌ فُلَانٌ: فلانکس شانازی کرد بهخوی
نازی خوی بهزل زانی هه دمگوتری:
(بَاقِيٌ عليه) شانازی بهسردا کرد (بَاقِيٌ

البُرْزُ: تمصل و رسمه، ناومرستی
شت، بهیلپهلی جاو.

البَاجُ: شتی بهکگرتو و بهکسان هه رتگی
راست و تمختکراو هه مندالی قهلهو
هه جۆرک خواردن.

بَادَلٌ: بههینوشی رقیشت و لهنجهی
کردو سمتی لههیموه.

الْبَادِلَةُ: گۆشتیکه له نیوان گردن و
چولهمهده یان لهزور گوی
ممکهومیه یان له ناوران دا
بهزوری لهنادهمیزادی قهلهودا
دهاری دندا.

بَاوٌ بَارًا: حالی هه لکمند، بهری هه لکمند،
بَارُ الشَّيْ: شتمکهی شاردهوه،
پهزممندهی کرد، (بَارُ الْحَي) :
بهمنهینی خیری کرد، نهویوست
کس بزانئ.

إِبْأَرْ الشَّيْ: شتمکهی شاردهوه.
الْبَارُ: نمو کسمی زور بر لئ دندا
البُرْزُ: جان هه هولکه ناگردن هه نمو
شتی پهزممنده دمگوتری و
همگمگری.

البشرُ: بهر هه جاتیکی قوله ناو یان
نموتی لئ دهمدههینری، (ك: أبزر،
آبار، آبار، پئار)

بِئْرُ السُّلَمِ: کونی مصمعه هه بؤشاییهکه
لهناو بیناندا هالهرمی بینا
سهردهکمون.

البِئْرُ الإِرْلَوِيَّةُ: بهری لهرتیوایی.

نَفْسُهُ خَوَى بِمَسْرَدَا هَمَّانِيَهَوَه.

الْبَسْبُ: مَنْبَلَالِي هَمَلَمَو، گمنجی بمناز

پهرومردو و شوخ و شمنگ.

الْبَبَانُ: شتی پمگرتوو، پښگای راست و

تهختکراو، جَوْرِيك خواردن

الْهَبَّةُ: نهممق و تمبهت و قونگ

گران.

الْبَيْرُ: بهور، دیندیهکی گواندارو گوشت

خوره له پښی پشیلیمه ه قهواره

گهورو دیندو پسامو همبهته

الْبَهْفَاءُ: بالندیهکه له پښی

به پمغاوییهکان به نیترو میانهو،

دمنوکیکی ئهستوری گهوانهیی

همه، ههموو قاجیکی حوار

په نهمی پیوه، زمانیکی گوشتی

ئهستورو خه پهلوسمی همه لاسای

قسهی ئادهمیزاد دمکاتهوه.

بَقَا بِالْمَكَانِ بَقَا وَبَرَّةَ: ماههوه ه جینگ بو

لهو شوینه

بَتُّ الشَّيْءِ بَرَوَا: نهمو شته پچرا ه (بَتُّ

لَلْأَن): فلان کزو لاواز بوو، نهممق

بوو ه (بَتُّ السَّيْنِ): سویندیمکه

پښیست بوو.

بَتُّ الشَّيْءِ بَأَ وَبَتَّةَ: له پمگ و پشهوه

په پیمهوه ه (بَتُّ السَّكْرِ لِلْأَن):

سهمههکه فلانه گمسی ماندو کرد

پرمستی لښ پری ه (بَتُّ طَلَقِ إِسْرَائِيلَ):

ژنمکهی واهلاق دا گمراڼهوهو

ژنون بوونمدهو مارمگردنمدهو تیدا

نهمی ه (بَتُّ الْحَكَمِ): بعمی چمندو

چون پرهارهکهی دمرکرد ه (بَتُّ

الْأَسْرِ): پهریزی نهمو کارهی داو

سوربوو لسمر گردنی ه (بَتُّ الْعَيْتَامِ

مِنَ اللَّيْلِ): له شهودا پهریزی

پهروژوبونی دا، نیپمستی هینا ه (بَتُّ

السَّيْمِ): سویندیمکهی رقیاندو

نیمزای لسمر کرد.

أَبَتُّ: دایرا، دواگهوت. (أَبَتُّ الشَّيْءِ):

شتهکهی پهمهوه پچراندی ه (بَتَّتْ

فَلَانًا): بمسور بوون و جهختهوه

پښی به خشی، بمدنیاپی بمشی دا.

إِنْبَتُّ: دایرا، دواگهوت ه (إِنْبَتُّ الرَّجُلِ

لِي السَّيْرِ) قهتار چپیمکه زمختی له

ولاغهمکهی کرد تا ماندو بوو و سستا

نهمتوانی ری بکات ه پیغه بمبر

(د.خ) فمرموومستی: (إِنْ هَذَا الدِّينِ

مَعِينٌ فَأَرْغُلْ لِيهِ بَرْلَقٌ فَإِنَّ النَّبْتَ لَا

أَرْضًا لَطَعَ وَلَا ظَهْرًا أَبْقَى) نهم ناپینه

قایم و پتهوه به پښدی و لهسهره خوو

شارمزیانه بجوره ناوی چونکه

کاروانجی دایراوو ولاغ و سستاو

نه گهر همزمخت له ولاغهمکه بکا نه

قوناغهمکه دمپری و نه پشستی

ولاغهمی بمساغی دهمیننپتهوه.

قَهَّتْ: گهل و پهل ناومالی پښمهوه نا ه

(الْبَاتُ) پښاویستی موسلم، گهل و

پهل پښیست بؤ سقمهر، دهگوتری:

(لَا أَفْعَلُ بَنَاءً) هرگز شتی وا ناکم

ه (الْبَتُّ): پښاکیکی ئهستوره

له خوری و کولک دروسته کری، (ک):
بنات و بنوت) ه (البئات): نهوگه سی
زور پو شاکي بعت دروستبکا يان زور
بعت بغروشی.

البئة: شتیک به جهخته وه نه انجام
بدی ه دهگوتری: (لا اعله بئة):
همرگیزاو همرگیز نهو شته ناکه م ه
نهو ه شتیکه سورم لمسری و لئوان
بوونهوی تینا نیه.

البی: واته (بنات).
بتره بئا: لمرگ و پشه وه بهیموه (تر
العمل) بیض تهو او کردنی کارمگی
راگرت.

بتره برا: دایرا.
ابتر: ناتماو و پرگه مو کوپی بوو ه
وه جاخ کویر ه (ابتر الله لالا): خودا
فلانکسی وه جاخ کویر کرد ه
(انتر): دایرا ه وه ستا دریزوی
نمکیشا.

الابتر: کلک بهراو، ماری کوله هویباب
کلک کورتی ژمهراوی ه نادمیزادی
وه جاخ کویر ه بیای بی خیر و بی
کله ه نادمی هیچ و هچ و زهلیل.
الابتان: کویله و گویندیز.

الباتر: (سب باتر): شمشیری برنده،
(ک): بزائر، بشار) ه (صیغه مبالغة) ی
برنده بی به.

البتر: له نهشته رگه ریدا بریتیه له بهینی
نمنا میک يان بهشیک له جهسته.

البقاء: بؤ مینه به کارده پیرنت له
شونی (الابر) بؤ نیرینه ه (الحجج
البراء) بهلگمو دملیلی بهمیزو جودا
کمره وه (الخطبة البراء) نهو
وتارمه که حممدو سنا ی خودای
تینا نمکری.

البترا: بهمانای (البائر).
البتول: زهیت بؤ سوتهمنی و روناکی
له قولای زوی له همنی و لات
دهرده پیرنری، له هه موو شونیک
نهو مادهمیه دصت ناکه ویت ه
بهشیک له پیکیاته کانی نه و ته ه
واته: زهیتی بهرد.

بتع لي الأرض بتوعا: دورکوته وه. (بتع من
الأرض) له زمویه که دایرا.
بتع العسل بتعا: ههنگینه که ی کرد به
سرکه.

بتع الخمر والنیل: له ههنگوین خه مرو
سرکه ی دروست کرد.

بتع الإنسان بتعا: نادمیزاد که دریز
بوو (بتع الحیران) جومگه کانی
بهمیزو پتمو بوون ه (بتع عقه)
نمستوی دامه زراو ملی دریز بوو ه
دهگوتری: (هر بتع وهي بئعا)، (هر
ابتع وهي بعا).

بتع لالان علیه بامر: بهمن راوینز کردن
له گه لينا نیشمه که ی برانده وه.

أبتع: دهگوتری: (رسخ أبتع): قولی
نه ستورو پتمو ماسولکه ی بهمیز.

اَبْتَلْتُ الْفَسِيلَةَ مِنْ اَمْهَاءِ: بېچومکه له
دایکې دایرې.

تَبْتُ (اَلتَّطْعُ): دایرې، لږېړه (تَبْتُ عَنْ
الزَّوْجِ) خوی کرد به رهمېن و ژنی
نهمېنا، (تَبْتُ إِلَى اللَّهِ) بؤ لای خودا
گهرېموه و خوی تمرخانگرد بؤ
خودا پهرستی.

اَلتَّبَلُّ: شتی دگمېن و که موئنه، زور
و سرنج راگېش، دمگوتري (عطاء
تَلُّ) به خششېکې بې وئنه.

اَلتَّبَلُّ: غمزهېمت و سوربوون
دمگوتري: (هَذَا عَلَى بَلاءٍ مِنْ رَأْيِهِ)
نموه سووره لسمېر رای خوی
هملوئستی نهگوره.

اَلتَّبَلُّ: په کالاکرموه ۵ دمگوتري: (عَبْنُ
بَلَّةً): سوئندېکې قاطيع و
په کالاکرموه ۵ (وَصَدْلَةٌ بَلَّةً)
به خششېکې لهېمر خاتري خودا
نمېنجام درېوه ۵ (اَلتَّبَلُّ): بمانا پوره
هنگ هاتووه که هنگ پوره دېدو
له هنگه سمرکېکه چېا
دېبتهوه.

اَلتَّبَلُّ: نافرمتېک کچ بې و شوی نهکاو
روېکاته خودا پهرستی.

اَلتَّبَلُّ: نېگېر بؤ نافرمت بکارهېنرا
به مانای (بَوْل) ۵ نېگېر بؤ خورما
به کارهات به مانا نمو نمانه
خورماېمه که لدره خته
سمرکېکه چېا دېبتهوه بؤ

اَبْتُعْ: وشمېکه بؤ جه ختکردنموي کؤ
دېهېنري، د مخرېتسه دوی
وشمې (اَجْعُ) موه ۵ دمگوتري: (جاء
الْقَوْمُ اَجْعُ اَبْتُعْ).

اَلْبَهَّاجُ: هروښاري سرکې همنگوین.
بَشْکُ بَشْکُ: بېه موه ۵ (بَشْکُ الشَّعْرِ)
موومکاني له رشموه هملکمند.

بَشْکُ: بېرې دوولمتي کرد له قورلندا
دغه رموي: ﴿فَلْيَبْتَئِكُنْ آذَانَ الْاَلْعَامِ﴾
اَبْشَکُ: بېه موه ۵ دوو گمرت پوو،
(بَشْکُ) بمانا (لَطْعُ) به.

اَلْبَاطِلُ: بېنده، (السِّيفُ الْبَاطِلُ):
شمشيري بېنده ۵ (اَلْبَاطِلُ): (صِفَةُ
مَالَةٍ) بېنده مې به.

اَلْبَتَكَةُ: بېمشېک لهشتي بېرېو و
کمرتېوو ۵ (اَلْبَتَكَةُ مِنَ اللَّيْلِ):
بېمشېک له کؤتايي شو.

بَتْلُهُ بَتْلًا: بېه موه، کمرتې کردو لیکي
چياکردنموه.

بَتْلُ بَتْلًا: ناوشاني پان بوون، دمگوتري:
(هَرُ اَبْلُ وَهِي بَلاءٌ).

بَتْلُ الشَّيْءِ: شته که بېدرېهوه. (بَتْلُ لَه) بؤ
لای خودا گهرېموه، سمرکېمې خودا
پهرستی بوو لېرې بؤ خودا پهرستی.

بَتْلُ الشَّيْءِ: شته که بېه موه ۵ (بَتْلُ
عَمَلِهِ لَه): بېه رېا بازی راستالنه
بؤ خودا کارکې له نېنجام دا.

اَبْتَلُّ (اَلتَّطْعُ): لږېړه، دایرې، گؤشه گېر
بوو.

الْبَثُّ: حال و بارو دڅخ، خه مو خهغه تی
گران که نه توانی تر تمحه مول بگری،
کابرا نه توانی بیشار ته وه ناچار
سکالای خوی بکا، نه خوشییمکه
نه توانی خوی بږ رابگری.

بَلَوٌ جِلْدَةٌ بَرَأٌ: بلوقو دومه لی نه و ناودار
له پیستی پهیدا بوون

البائر: ناوښک هه لقولن بن نهوی بیری
بږ لېبدری.

البئر: زیپکه و بلوقی ورد ورد ه هروا
زهوی نمره لان و دشت، (ک: بئر).

بَثَّتِ الشَّقَّةُ شَعًا وَرِثْعًا: گزشتی لیوی
نه ستوربوو رنگی خوښه کمای
د مرکوت ه لکالی پیکمیندا لیوی
هه لگمړانه وه.

بَقِيَ الدَّمُ: رنگی خوښه کمای له پیسته وه
دباربوو.

بَثَّتِ اللَّثَةُ: پوکی نه ستوربوو بهرز
بووه دملی هاوساوه.

بَجَّ الجَرْحُ: برهنه که پارچه گزشتی بهرزو
نزمی تیډا پهیدا بوون که لکمل و
پیتکه پیتکه بوو خمریکه
گزشته ووزون پینځته وه.

بَجَّ الجرحُ: بهمانای (بج: به).

بَثَّتِ الشَّقَّةُ: بهمانا (بثت: ه).

البَثَّةُ: گزشتی سووره قهباری
له شیوهی ددان له سر لیوو پوک و
له ناو بریندا بهرز دپیتکه وه
بهمنندازی دهنکه نیسکو گه ورهتر،
ومکو زیپکه ومهابه.

خوی پی دمکات ه تمگم بږ
درهختی تر بهکارهات بهمانای لهو
دوه ختانه به که میوه کانپان شوږ
دپیتکه وه ه هرومها (البیل) بهمانا
کهله کمای باریک و زعیغه ه بهمانا
پاشماوهی لافاوه که له خوار
شیوه کانپه دپینځته وه.

البَيْتِلَةُ: بږ خورما بهمانا (البته) به ه له
جهستدا بهو له نندارنه دگولری که
له جهستکه بهرز بهنه وه و جپانه وه.

بُتَّه بَشًا: بلاوی کردهوه (بث الراب)
خولم کمای بلا و کردهوه له پوتلوی
کرد ه (بث الساع) ناو مال کمای
ریڅخست و نوښ و شتمکانی بلا و
کردهوه ه (بث الله الخلق) خودا ووند
دروستکراونی خوی بهناو زهویډا
بلا و کردهوه ه (بث الیر)
نه پیتکه کمای ناشکرا کرد ه (بث
حاجه): پتو هستیالی خوی
رلگمیانندو درکننخی.

أَبَثَّ: بهمانا (بثه) ه هاتووه ه (أبث
فلاناً سره) فلان ه کس ختمکانی
تری به سر نه پیتکه کانپدا ناگادار
کرد (أبث بهمانا) (أبث به).

إَبَثَّ: بلا و بږوه، بهمه وانا جوو ه (مَبَثَّ)
تمبو توی بلا و بږوه، فورشان
دغه مری: ﴿لَكَاتَ هَالًا مَبَثًّا﴾.

إِسْبَثَّه الیر: داوی لی کرد که
نه پیتکه کمای بږ ناشکرا بکات.

کشت توکان، بهر پشت و
بهت و بهر مکت، (ک: بن)

النَّاءُ: زهوی دشت و نمره لان.

النَّجِي: شاهرو ماستاوگر کمسک زور
وصف و ثمنای کسانای تر بکات.

يَجِيحُ الصَّبِي: مندانگهی زیر گردوه
به گورانی و هیت و هوت. یاری
له گمانا کرد و قمنی داو بخمبخی
له گمانا کرد.

يَجِيحُ لُحْمُ: گوشتی هسته ی زوربوو
شورپووه ئه مستوربوو هه لاوسا.

الْبَجَاهُ: کلومله لبی زور و گوره، پیاوی
قه لوی ناپنکو پینک ئاده میزادی
نه حهق، زوربلی و جهقه جهناو،
ئاده میزادی لمر و لاوژی و اعمرق زور
بکا، زو و ناروق بکا.

الْبَجَاهَةُ: پیاوی قه لوی ناپنکو پینک،
زوربلی و خوئری.

بَجَهٌ بِحَا: قه لاشتی شهقی کرد و (بج

القرحة) برهنه کمهی دهر کرد

نه شتره گری کرد و (بج للاحا

بالمرح) بهرمب له فلانکسی دا و

(بج بکروه): بوختانی بو

کردنه قهی لی کردنه پیوه نا.

بَجَهٌ لِي الْمَارَّة: له گنیم گیدا بهسیردا زال بوو.

باجه: بهرامبه ری کردو کئ بهرگی
له گمانا کرد.

تياجا: نهو دوانه کئ بهرکیان کرد
شانازان بهسمر په کتیدا کرد.

بَقَّ الماءُ بَرَقًا: له ناکاو ناوکه هه لقولی و
سمر پتزی کرد.

بَقَّ البَر: بیرمه که بهیدا بوو ناوکه می سمر
رئزی کرد.

بَقَّ العينُ: حاومکه خیرا فرمیسی رشتن.

بَقَّ السَّدُّ بَقًّا: بهر بهستی ناوکه می
کونکرد و قه لشی پی بردو ناوکه می
بهت و ورم لی هاتنه دهرمه و
دمگوتری: (بَقَّ النهرُ) هه راضی
چومه کمهی دابری و شکاندی ناوی لی
پابهست و (بَقَّه) بهمانا (بَقَّ) به.

إِنْبَقَّ الثَّغْمُ وَإِنْبَقَّ: کونی تی بوو
شهقی برد.

إِبْشَقَ السَّيْلُ عَلَيْهِمُ: لافاو له ناکاو
سهریان گمرا.

إِنْبَشَقَ الْأَرْضُ: زهویه که بهر بهت و
بهرمکت بوو.

إِنْبَشَقَ لَلان عَلَيْهِمُ: فلانکس به قسه
داگرتن، زوری جهنه بازی له گمان
کردن.

الْبَقُّ: شوینی ناو لی پابهستن، شوینی
ناو لی و مرگرتن له جهمه و جوگا،
(ک: بترق) ه.

الْبَشَّةُ: زهوی نمره لان و بهر بهت و
باش بوشت تیدا رواندن. هه رومه
بهمانا باغو و زنه گهره لافرمتی
جوان و پیست ناسک دیت. بو
تهسفره کمهی دهوتری: (بَشَّه)

الْبَشَّةُ: زهوی نمره لان و گونجاو بو

الْهَجَّةُ: پهلمی ناوچاو، خالی سوری
ناوچاو.

الْهَجَّةُ: خوږن، مېستې ږمکي همپوانه
که خوږنی لږ دهمزوي
بَجَجَ بِهِ بَجْحًا: شادمان بوو په په شانهزي
پيوږمگرد.

بَجَجَ الشَّيْءُ: لهو شتمی بېگموره زانی به
پروزي راگرت.

بَجَجَ بِهِ بَجْحًا: بېمانا (بَجَجَ) دی.
أَيْهَجَ: کهيف خوشی کرد.

إِبْجَجَ: کهيف خوش بوو، شانازی
کرد (باججرا) شانازيان کردو خويان
هملنايهو.

تَبَجَجَ: بېمانا (اِتَبَجَجَ) دی.

بَجْدَ بِالْمَكَانِ بَجْدًا: لهو شوينه مايمومو
جړی نههښت ه دهمگوتري: (بجهدت
الْمَأْشِيَةِ بِالْمَرْحِ) نازمکه له
پاولنمکهدا مايمومو.

الْبَجَادُ: قوماشيکي خمت خمت، (ک:
بُجْد).

ذو الْبَجَادِينَ: نازناوی عمېدوللای کوري
عمېدونهه که له غمزههک
چاوساغی پېغممېمېم (د.خ) بوو.

الْبَجْدُ مِنَ النَّاسِ: کومله خهگيک (الْجَد
مِنْ الْخَيْلِ) جهلهبه نېسپيک سمدو
زياتر واته له سمد کهمر نېمېن.

الْبَجْدُ: سارو چولموانی، همفيقهلی
شتو نهيني ناوړوکی ه دهمگوتري:
(عَنْدَ بَجْدَ ذَلِكَ) زنياري راستهپينه

دهرباري لهو شته لای نمونه ه همروها
دهمگوتري: (هو ابن بُجْدِكْهَا): لهو
ناگاداري لهو شتهپهو دپيزلني و
دپيناسي ه له پنهمانا (بُجْدَة) به
چاوساغو شارغزايی گمري سارا
دهمگوتري. همروا بېگمپيکيش دهمگوتري
گهل و لاتی خوئی جی نههيلي.

بَجَرُ بَجْرًا: گمدي زل بوو، سکی هاوسا،
همريويه دهمگوتري (بَجَرَت
الْحَقِيَّةُ) جانتاکه ههلاخنرا.

بَجَرُ: لېناو بوو کهجی تيري نه خواردموه،
ناوکی دهرپمري و بمرز يووموه.
بَجَرُ عَنِ الْأَمْرِ: تمېمېلی لمارکه کرد،
(هو باجر وهي باجرة).

أَبَجَرَ: دواي همزاييمکي گوشنده زور
دمولممنند بوو.

كَبَجَرَ الشَّرَابَ: زوري له شمرابه که
دروستکرد، زوري لږ خواردموه.
الْأَبَجَرُ: همېلی گمشتي، (ک: أباجر) ه.

الْبَجَرُ: شمرو نمگېمتی، سهرسوپمان ه
کاری گهوره، (ک: أباجر).

الْبَجْرَاءُ: بؤ مينيېن بېگارد همپنري واته
ناظرهتيک ناوی زور خولر دپيتموه
لېناو بووبی، سکی ههلاواسېن ه
همروها بېمانا زهوی بهرزو
رهقهنيش دي ه واته ناخی
تورکه تورکهو ته پوژکاوی ه
دهمگوتري: (حَقِيَّةُ بَجْرَاءُ) جانتای
ههلاخنراو به شت ومهک.

بَجَلٌ بَجَلًا وَبَجْرًا: جسته می گمورم
ز به لاج بوو، و زعی زیان و باری
گوزمرانی باش بوو، کمیف خوش
بوو، (هر باجل).

بَجَلٌ بَجَالَةً وَبَجْرًا: پنزو حورمستی زیادی
کرد، ناودار بوو بوو بمپیاو ماقول و
کار بم دست.

أَبْجَلُهُ: کمیف خوشی کرد، چاکه می
دایه وه.

بَجْلُهُ: بگمورمی داناو پنزی ن گرت
پنی گوت: (بَجَلٌ) واته: نه و او چپز
پیوه ممرزو شولی ن هه لممکیشه.

الْأَبْجَلُ: پمکیکه له قاجی خوشرو
نم سپدیه.

الْبَجَالُ: پنز ن گیراو کتمه و همباره
گه و ره. بیری بمساله جوی
رنگ و پروو جوان و شیوه ماقول.

بَجَلٌ: به مانا بهل و بهسه.

الْبَجْلَةُ: شیوه و روخسار جوان و ماقول
و هجاغ زاده و رنگ پیوا و
دره ختی بچوک.

الْبَجِيلُ: به مانا (الْبَجَال) و هه و ره و
نمستورو گه و ره و گاری ناشیرین و
نیش زور.

بَجَمٌ بَجْمًا وَبَجْرًا: به هی زمانگیرانه وه
بیدنک بوو، زمانی گیران له ترسو
همه به تدا واتی ورم او قسه ی بی
نمکرا و به خوی دا شکایه وه و تهریق
بوو وه و بیدنک بوو و تم بهلی کرد،
جایو تپمی و زوری سهر کرد.

الْبَجْرَةُ: ناوک و گرنی هه ناو و بان
گرنی دم و جوا و مل و لمه مندی
پیشیناندا هاتوو مدلی: (الْبَجْرَةُ الیه
بجری و بجری): هه رچی که و کوپی
و نهینی خوم همیه پیتم گوت و بوم
درکاند چونکه متمانم پییمتی.
الْبَجْرُ: مان و سامانی زور، کمس و کاری
زور، شوینک و توی زور.

بَجْسُ الْمَاءِ بَجْرًا: هه لقولا و (بَجْسُ السَّدِّ
والجرح): به ریستی ناوکه بان
دومه ل و برینه که شق بوو و ناوی
ن پزا و ناوی ن چوو، گیم و خوین
له برینه که هات.

بَجْسُ النِّسَاءِ: ناوکه می هه لقولا ند و
(بَجْسٌ فَلَانًا) جوینی به فلان کمس دا و
(بَجْسٌ) به مانا (بَجْسٌ) مشی هاتوو.

إِسْبَاجَسٌ: ناو هه لقولا، قورن ان
دهم رموی: (إِسْبَاجَسَتْ مِنْهُ النِّسَاءُ
عشرة عناق).

كَبَجَسٌ: هه لقولا و (الْبَجَاسُ) خلتوه
پلتی قسه به دوی گوشینی.

الْبَجِيسُ: ناوی زور و بیر ناوی زوری
تپدایی.

الْبَجَقَةُ: بالندیمکی ناوی به له کمنار
دهر یا کاند دوی قاج دریزو
ملنر زو دمنوک دریزو، توانای همیه
زور بفری و به حه و وه بمینته وه،
چمند جوریکی همیه، به ناو بانگ و
باوین جوره سپیه که به می.

کردو بهراستی خوشی وېست.

باحث فلاناً ما عنده: چې لایوو بو

فلانکسی دهرخستو ناشکرای کرد.

أَبْخَتُ: پالتمو بڼ غول و غمښ ۵ شتیک

شتی تری ټیکه لالو نمې ۵

دغوتري: (شراب بُخْت) شمرايې

خالصمو هيچي تری ټیکه لالو

نمېوو ۵ (عېز بُخْت) نانی بڼ

پنځور (عربي بحث) عمره پیکي

رسمن (ظلم بحث) سته پیکي

ناشکراو بڼ بيانوو پاساوه ۵ (أَكَلَ

اللَحْمَ بَحْتاً) گوشتي بڼ نان خوارد.

الْبَحْتُ: کورته بالای ټیکسېراو.

بَحْتُ الْأَرْضَ وَلِهَا بَحْتاً: زهوی هم لکولی

پشکنيی له نجام دا له شت گېرا

همولی دا شتی شيردراوه

بيوزينه وه.

بَحْتُ الشَّيْءَ: لمانو گل و خول دا له شت

گېرا همولی دوزينه ووی شتی دا ۵

(بَحْتُ الْأَمْرَ) له شته گهي کولي وه

هولی دا حه فېقمتي شته که بزاني.

باحثه في الشيء: ليکولي نه ووی له گهل دا

کرد هاوکاری کرد بو دوزينه ووی

راستی واقع.

أَبْخَتَهُ وَعَنهُ: به مانا (بَحْتُ عَنْهُ) دئ.

الْبَحْتُ: نه وگلمېه پشکنيی تيډا

دغکري بواشته مېه سته که.

الْبَحْتُ: هه ولمان و ټيکوشانه لمېواړيکي

تايېمتي داو کولکړنه ووی همموو

الْبَحْتَامَةُ: پواشاکيکه لمدوو پارچه پیک

دئ لسمر شپوي پواشاکي فهرنگي

له مانله وه لمېر دمکري.

الْبَحْمُ: کولم و دارو دستمی زور، بمری

دره ختی نمېق.

بَجْبَجَ لَلان: فلانکس گوزماني خوش

بوو ۵ (بَجْبَجَ لِي الشَّيْءِ): له و شتمی

فراوان کرد پهری پيدا (بَجْبَجَ

الدَّارَ) توانی له خانوم کېدا نيشته چې

برو مېنېته وه، لمانو مړاستی

خانوم کېدا دېکو تا.

تَبَجْبَجَ: به مانا (بَجْبَجَ) به دغوتري:

(لَبَجَجَ لِي الْجَدِ) له پياوړتو و شکو مېندی

دېمو روژو پېرؤ لری زيادېدا.

بَجْبَاحَ: وشه مېکه مانای ته و او بونی

شت و نه مانی دغه مېمنی.

الْبَحْبَاحُ: شتيکه پانی و درېزی و مکوو

پهک وایې ۵ به مانا چاوپوش و

ليپور دوش دئ.

الْبَحْبَحِيُّ: کمېنکه مېسرفو خمرچی

زورېن و مال و حالی پهر فراوان بڼ ۵

خان و بمری گوشادېن.

الْبَحْبَرَةُ: له مېموو شتيک دا مېه سته

ناو مړاست و چاک و هه لېرې درداوه،

(لَ: بَحْبَاحَ) ه.

بَحْتُ الشَّيْءَ بَحْرَةً وَبَحْتاً: پالتمو بوو هيچ

شتيکی ټيکه لالو نمېوو.

باحث لَسْلانَ السَّرْدَ: فلانکس

خوشه وېستی دلسوزانهی پواشاکرا

أَبْجَهُ الصِّيَاحُ: هاوارو قمره قمره دهنگی
گم کردوه دهنگوتری: (مازلت اصبح
حتى أبحني ذلك) هیندم قمراند
دهنگم گرپووه.

الْبَحْ: قلموو بهخووه ۵ زنی دهنگ
گموره (عظم أبح) واته نیسقا نیک
مؤخی زوری.

الْبَحْ: دهنگ گری و دهنگ زری
بهموی نهخوشیهوه یان بهموی
زور قمرانندهوه ۵ یان پهنه نغمست
وابکا دهنگی زری.

بَحَلَّ: شانی باداو بهگورچی کهوته ری
۵ بهتیزی روی.

بَحَرَ الْأَرْضَ: زمویهکی هلدیری (بَحَرَ
الْحُقْرَةَ) حالهکی فراوان کرد ۵ (بَحَرَ
الناقة أَر الشاة) گوئی خوشتره که یان
مهرهکی قهلاشت.

بَحِرَ بَحْرًا: دهریای بیئی و لئی ترسا ۵
(بَحِرَ) لمرسان سمرسام بوو ۵
بهموی نهخوشیهوه زوری تینوو
بوو تینوایمش نمشکا ۵ زوری ناو
خولردموه توشی نهخوشی دهریا بوو
۵ همولی دا همنگوی گورج و گؤل
بهائو نهیتوانی هیزی لی برپاو
وهستا.

أَبْحَرَ الْمَاءَ: ناومکه وگوو دهریا سویر
بوو بهکهکی خولردنموه نهات.

أَبْحَرَ الْأَرْضَ: زمویهکی زملکوی زوری
تندا پهمیدا بوو.

زانیاری و معلوماتیکی پهموست
بمو بوارمه که تیکوشانمکی تیدا
نمنجام دهری ۵ همروا بمو ناکام و
دهرنجامش دهنگوتری که بهحه
که لکوتایی همولدانهکه دهبیننیه
کابهوه ۵ بهوکاتمش دهنگوتری:
(بَحَثَ) کدهفتهوی معدنی تیدا
بدوزیموه ۵ بهماری گهورمش
دهگوتری: (بَحَثَ).

الْبُحْثَةُ: یاریهکی مندلانه ۵ شتیک
لناو گلدا دهنیرنموه نمنجار
گومه لیکیان دهنست دهن
بهممولدان و پشکنین بو
دوزینموه.

الْبَحْرُ: له بیرلیان دا بمو دعبایانه
دهگوتری که بهطاحیان گل
هه لمدهرن و بو دواخلیان
هملیدهن.

الْبَحْرُ: ناوه بو سورهی (البراءة)
بویه نهم ناوی بو دانراوه چونکه
لیکولینموه دهریاری دوو پرومکان
همهوه نهینی همکانیان دهرمخا.

الْبَحِثُ: نهینی ۵ دهنگوتری: (بَحَا
بَحِثُهُمْ) نهینی بهکیان لاشکر بوو.
بَحَثَرُ الشَّيْءِ: شتمهکی بهرت و بلاو
کردموه.

بَحَثَرُ: بهرت و بلاو بووو بهمهوانا

بَحَا

بَحَا وَبَحَا وَبَحَا وَبَحَا: دهنگی

گرو ناخوش بوو.

سمخی سروشت ه همروا خامنی
زانباری زورو بهفران.

الْبَحْرُ مِنَ الْفَيْلِ: نسیبی خوشهرو
بهمهلمست و بازهاوئز، (ك: اُبهر
وحرور وبارة).

الْبَحْرُ: سیل ه همروها دهریكیشه
گمدهیته هوی تینوایتهی زورو
ناوخوردموی زور.

الْبَحْرَانُ: گورنکاریمهگه لنگاو بؤ
نمخوش پمیدا دهی بمتابمتهی
لمنمخوشی لمرزو تانا ه وادهی
نمخوشهگه نارمقی زور دمگاو
رئزهی گمرمی لمشی دادمهزئی
لمرزی دئی.

الْبَحْرُ مِنَ الْأَرْضِ: زهوی پان و پور
زهوی حال و زملكاو، گوندی گوی
چم، باخ و حمدیقهی پان و پور.

الْبَحْرِي: گمشتههوان و همرشتیک
پمپومندی بدمهراوه همن ه
(درمختی بهحری ه گیانلمبری
بهحری...هتد).

الْبَحْرِيَّةُ: کمل و پمل حکوممت
لماودمیدانا (گمشتی، غمواسه،
بالمفره، سوپا،...هتد).

الْبَحْرِيَّة: دهرپچه لایو گلابوه کهله
همموولایمکهوه زهوی دموری دابی.

الْبَحْرِيَّة: حوشر، لمردمی نمرانی دا
لمگر حوشر پینج سکی بگردنایم،
گولچکیمان دملهلشت و بهمرلاپان
دمکردو لیثیان بی نمدمکرد، لمهچ

الْبَحْرُ لِلان: فلانکس لوتی سوربووه،
سورایی لوتی زور بوو ه فلانکس
بمناو دمیدانا سمفمری کرد.

تَبَحَّرَ الْمَكَانُ: شوینمهگه بهرفراوان بوو،
تمخت بوو حال و گمندی تپدا نهما.
تَبَحَّرَ لالان في العلم والمال وضمهما:
فلانکس زانباری زوری پمیدا کرد،
مال و سامانی زور بوو (تَبَحَّرَ الحِر)
بهدوا هموالهکهدا رقی و لری
کؤلیموه.

اِسْتَبَحَّرَ الْمَكَانُ: شوینمهگه بهرفراوان
بوو تمخت بوو گمندی تپدا نهما.

اِسْتَبَحَّرَ الشَّاعِرُ أَوْ الْخَطِيبُ: قسمی
جوان و باشی بؤهاتن و درئزهی
بهقسمگانی دا.

الْبَاحِرُ: نهحمق و بی عمل همرکاتیک
قسمبکا ولسی ورپمینی ه
خورمپیشکرو زمانلوس و دروزن ه
سوره شلمیهکی ناشرین.

الْبَاحِرَةُ: مینیمی (الباحر) همروا پمانا
وشریکه شری زوربی.

الباحر: مانگ ه گمرمای بمتینی
تمموز (الباحوراء) شیمتهی گمرمای
مانگی تمموز.

الْبَاحَرَةُ: مهنمی گمشتهپهوانی.

الْبَحَارُ: گمشتهپهوان بهملقمی
گمشتهپمکش، دمگوتری: (الْبَحَارَةُ).

الْبَحْرُ: لایو زور (دهرا) بهزوری
ناوگمش سورره.

الْبَحْرُ مِنَ الرِّجَالِ: پپایو بهخشنمو

بَخْرُ الشَّيْءِ: بوخارمكەى دەرھىنا ۵
بمبھۆر بۆگەنمەكى لاپەرد ۵ (بَخْرُ
لباب المربى والاشجار ونحوها)
بمكتريا پەيس بوخەلى لەجەل و
پۇشاكى نەخۆشەكەو درمختەگان
كردەووە پاكى كردەووە.

بَخْرُ السَّائِلِ: شەلمەنمەكى بمكولانەن
كرد بمەھەلم.

كَبَخْرُ السَّائِلِ: شەلمەنمەكە بوو
بمەھەلم.

البَاخِرَةُ: كەشتى گەورەو زەبەلاح كە
بەبوخار بېروا.

البُخَارُ: ھەرشەك لەشەووى دوکەل دا
بەرز بێتەووە لە شەلمەنى گەرم.

البَخْرُ: ھەورى تەنكە تەنكەى سەپى
كەبێش وەرزى ھاوین دەرەكەون.

البَخْرُ: بۆگەنى ناخۆشى دەم.

البُخَيْرُ: دارى بوخورد پان ھەرشەك
وگەو و بھور بھوتەندى و بۆنى
خۆشى لى بێ.

بخر مريم: رومەككى بتمەمەنە بەزۆرى
لەنەوروپا و خۆراواى ئاسىيا و
باكورى ئەفرىقا دا ھەبە، قەدەكەى
كورت و گەلاکەى گەورەبە لەشەووى
دەل دابە، گولەكەى سورە ھەموو
گولەكانى مەككى دەرەزى ھەبە،
دەمەنەككى جەوان دەبەخشەتە
باغەم و مەزراگان.

المُخْرَةُ: ھەرشەك بېتە ھوى دەم بۆگەن
بوون ۵ شەلنى بوخورد سوتانەن.

بَخْسُ الْكَيْلِ وَالْمِيزَانِ: تەرازو و بازى و
گەزمەزى كرد ۵ لەنرخ و بەھای كەم
كردەووە، مافى خۆى ئەدا ۵ (بَخْسُ
لِلْأَنْفِ) سەمەى لەفلا تەكەس كرد ۵
رەخەنى لى گرت ۵ (بَخْسُ عَيْنِ)
جاوى ھەلگۆلین.

بَخْسُ الْإِنْفِ حَقَهُ: مافى فەلانكەسى ئەدا
لەحەقەكەى كەم كردەووە.

بَخْسُ مِخِ الْمَطْمِ: مۆخى ئېسقانى بەھوى
گزی و لاوژى ھەووە كەسى كرد.

بِخَالِصِ الْقِسْمِ: خەلگەكە ھەركەسە
لەعاست خۆبەووە مافى ئەوى تەرى
خوێرد و بەتەواوەتى مافى بەكتريان
ئەدا ۵ فەلەیان لەمەكەى كرد.

الْأَبَاسُ: پەنجە، پەنەماى پەنجەگان،
دەمارى پەنجەگان.

الْبَخْسُ: كەم و دانەكانەن لەنرخ ۵
ھورنەن دەفەرموى: «وَبَشَرَّةٌ بِبَخْسٍ»
بەشەن ۵ ھەرشەك پەنرخى كەم.
الْبَيْعُ الْبَخِيسُ: ھەرشەك كەپارەكە
تەبەدا زەرەرمەند بووبێ.

البَخْسُ مِنَ الزَّرْعِ: ئەوكەشت و كەلەبە
بەباران ناویدەى، (ك: بَخْرُس).

بَخْسُ عَيْنِ: جاوى ھەلگۆلنى و كۆپىرى كرد.
بَخْسُ بَخْصًا: لەسەر جا و پان لەژێر جاوى
گۆشتى زەبادە دروست بوو ۵
دەگۆتەى: (ھو بَخْسُ ھەي بَخْصَاء)،
(ك: بَخْس).

الْبَخْسُ: گۆشتى قاچ ۵ بنى پەنجە لای

لهمدمست ه همروا نهوگوشته
زیادهی لهسمرچاو یان لهلژر چاو دا
بهیندا دمیج ه گۆشتی رزوی برین
کسپی هه لگمراپی ه گۆشتی دوو
باسک، گۆشتی چاو.

بَخْع له بَخْمَا وَبُخْرَعَا وَبَخَاعَا: گهردنکجهی
بوو ه بهگوئی کرد دانی پیاوا،
دهگوتری: (بَخْع له باخق) ماله که ی
بؤ سه لماندا دانی بؤ پیاوا ه (بَخْع
الدیحة و بها) قورتمه ی
کوشتییه که ی هه لپی و برهنه که ی
گه مانده پشته ملی ه (بخع نفسه)
به خه مو خه فته خوی گوشت
قورنان دهفهرموی: ﴿لَقَدْ لَعَنَّكَ بَاخِعٌ
نُفْسَكَ عَلَى الْآرَامِ...﴾.

بَخْع الرَّجُلُ فَلَانًا: عهشوق و خۆشهویستی
فلانکسی نه خوش خست.

بَخْعَ الْأَرْضِ بِالزَّرْعَةِ: هه موو زوی به که ی
به کار هینا بؤ گشت و کال و سال
بویری نه کرد (بخع البئر) بیرمه که ی
هه لگمندا هتا ناوکه ی ده رکهوت ه
(بَخْع له لُصْحَةً) به راستالی و دلسۆزی
نامۆزگاری کرد.

بَخَعْتُ مِنْهُ بَخْرًا وَبَخْلًا: چاوی کویر
بوو (بَخِيقٌ عَيْتٌ) چاوی کویر کرد
بهیقمبهر (د بخ) دهفهرموی: (له)
العین القائمة اذا بَخَعْتَ مَالَهُ دینان
چاوی ساغ نه گهر کویر کرا
خوینه که ی سهد دیناری زهره.

بَخَعْتُ: چاوی زۆر خه راپ کویرکرا
که لکی لی بهرا (هو أَبَخَقٌ وَهِيَ بَخْفَاءُ)،
(ك: بَخْلٌ).

أَبَخَقَ عَيْتُهُ: چاوی کویر کرد (أَبَخَعْتُ
عَيْتُهُ) چاوی کویر بوو.

بَخِلَ بَخْلًا وَبُخْلًا: رۆدو چروک بوو، لهو
ماله ی هه بیوو نه بهه خشی.

بَخِلَ بَخْلًا وَبُخْلًا وَبُخْرًا: رۆدو چروک
بوو.

أَبَخَلَهُ: به ناممیزادتیکی رۆدی بهینی،
واهاته بهرچاوی که زۆر چروک به،
خیری لی هه لسه مویری ه فیزی
رۆدی کرد.

بَخَلَهُ: تۆمتهاری کرد به وه که مرۆدو
چروکه (بَخِلَ) به مانا (بَخِلَ) به ه
استَبَخَلَهُ: به رۆدی له قه لهم دا (البخال)
ناممیزادی زۆر رۆد ه (أَبْخَالُ)
دوباره به مانا ناممیزادی زۆر رۆد.

الْبَخْلُ: رۆدو چروک (چاوگه و دهگرتنه
ناو ماناو)، دهگوتری: (رَجُلٌ بَخِلٌ).

الْمَبْخَلَةُ: نهوشته ی ناممیزاد هه لمانی
بؤ چروکی و رۆدی ه دهگوتری:
(الرَّكْدُ مَبْخَلَةٌ) مفلان باوک و ملیک
ولهی دهکا رۆدو چروک به.

بَخِنَقَ الْمَرْأَةَ: روبه منی به فله رته که
دلهی موه وی لی کرد دهم و چاوی
خۆی به رو به مند ده بیویش.

بَخِنَقْتُ: به رو به مند دهم و چاوی خۆی
دا بیویش.

الْبُخْتُ: پارچه دوماشیکه لافرت
دموم جاوی خوی پی دادمپوشی.
لَلْبُخْتُ نَقِيٌّ مِنَ الْخَيْلِ: بسمو نمسه
دمگوتری که سپهاتی ناوچاوانی
دریز بووبیتمهوه بؤ بناگویی.
بَخَا غَضَبُهُ بَعْرًا: رِقو قاری نیستمهوه
هاتمهوه سمر حالمتی ناسایی خوی
(أَبْخَسَ غَضَبُهُ) رِقو توپرموونی
هیدی کردمهوه.
الْبَخْرُ: شلبوونهومو نمرمی نواندن،
خورمای تمپی خراب.
بَدَأَ بَدَأً وَ بَدَاءَةً: پهمداپوو، دمستی
پیکرد، دروست بوو.
بَدَأَ مِنْ مَكَانٍ إِلَى آخَرٍ: لهشونینیکهوه
گواستیمهوه بؤ شویننیکي تر
دمستی بهکارمکه کرد، جاریکی تر
قسمی تپدا کردمهوه.
بَدَأَ الْبِرَّ: بیرمکی هه لگمند (بَدَأَ الشَّيْءَ)
شتمهکی هینایه دی، دروستی کرد
(بَدَأَ الشَّيْءَ) وبه پیش کسانیی دی
نیشمهکی کرد، یان نیشمهکی پیش
نیشی تر خست (بَدَأَ) ناولمی
توش بوو، سورنژری لی هات
نه خویش کهوت.
أَبْدَأَ: شتی سمپرو سمممری هینایه
پیشی (مِنْدَالْ) که دوی کهوتنی
ددانی حموتساله مدانی هاتمهوه
لهشونینیکهوه گواستی یهوه بؤ
شویننیکي تر.
بَدَأَ الشَّيْءَ: شتمهکی پیش خست و

شتمهکی بسممر شتی تردا پاساودا.
إِبْتَدَأَ الشَّيْءَ وَه: بهمانا (بَدَأَ) به.
الْبَادِيُّ: راو بؤ چونی سمرتایی و بیرو
بؤ چونی لاده میزادی ههله شه و
بمعجهله پیش نموی تی هکری و
ورد بیتمهوه (دمگوتری: (فعله بادی
(الرای) نمونیشدم بهمه نیشمی و پی
لی ورد بوونمهوه نمنجام دا.
الْبَدَأُ: سمرتای همموو شتیک (دمگوتری:
(فعله بدها و بدها بَدَأَ وَأَوَّلَ بَدَأَ).
الْبَدَأُ: پیایوی یکه می وقت، قسمه
رویشتوی سمرمکی هوزو بنهماله
گمنجی عاقلی راهمبند
بمشمگوشتی باشی ناولمی سمرپراو.
الْبَدَائِلُ: نموی نیسبمت دهری بؤ
سمرتایی و همولی.
الْبَدَائِلُ: قونای یکه می دروست
بون و بدمی هاتن (له قونایمکانی
(لشوء) دا.
الْبَدَائِلُ: له زانستی کلامه ناسی دا
بریتیه له قونای یکه می له
قونایمکانی دروستبون و ومدی هاتن.
الْبَدَائِلُ: بیری تازه، تازه هه لگمندراو
لهو بیری تازه هه لگمندراو
سمرتای همموو شتیک (دمگوتری:
(فعله بادی بَدَأَ) (دمگوتری) دروستکراو بدمی
هاتوو (شتی سمپرو عه جیب
کمی یکه می لعناو گمل دا.
الْبَدَأُ: سمرتای شت، نومادیمه ی

ويستی خوځی بهیښتمدی ۵ (بذّ
الشرخّ ار القتب) لهژیر زینهکه یان
گورتانهکه پارچه قوماشیکی نمری
بهکارهینا بولنوموی پشخی نهمپهکه
یان حوشرمکه بریندار نمبی.

هَذَا: لهبر قلمووی و گوشتنی دورانی
لنک دوور کموتنموه ۵ جهستهی
زهبلال بوو.

أَيْدِيهِمْ بِالْعِطَاءِ: همریهکهو بهشی
خوځی پس بهخشو و بوی
جیاکړنموه ۵ همرلهم مانایهدهبه
کهله حهدهشی (أم سامة) دا هاتووه
دهمرومی: (یا جاریة ایدیهم غرة
غرة).

أَيْدِيَهُ أَلِيه: دستي یارمتمی بؤ دریز
کرد ۵ (أَيْدِيَهُ غَو الشی): جای
لهمشته بری و جای لی لانهدا.

بِأَذِ الْقَوْمِ فِي السَّرِّ مَبَادُ: همریهکه
لهمگشتیارمکان بهشی خوځی
دهرهیناو تیکه لاویان کردو پاشان
لهمناوځویان دا دلبشیان کردهوه ۵
(بِأَذِ الشی) لهمشتهی فروشت
بهشتیکی تر بهگورینهوه کال بهکالا
۵ (بِأَذِ الشی) شتهکهی بلزوه پس
کردو دلبشی کرد.

يُنَادُ التَّوْحَمَانُ مُهْنًا: نمو دوانکه
همریمکهمان لهممکینکی دایکیان
شریان خوار ۵ (يُنَادُ الرَّجُلَانِ فَلَانًا)
دووپیاهمکه کهوتنه ونیزی

شتهکهی لی پیک دئ ۵ ومکوو
دمنکه خورما که بهروالمت
لهموشتمه که دارخورمای لی بهیدا
دهبی ۵ یان لهموشتانمی شتهکهی لی
پیک دئ ۵ ومکوو بهتووشه که
رستمیان لی پیک دئ: (ك: مبادی) ۵
مبادی العلم، مبادی الفن، مبادی
الدستور، مبادی القانون ۵ نمو
قعوامیدو یاسا بنهمرتیانمن که
لهموشتانمی لسمردا دهمزری.

بَدَحَتِ الْمَرْأَةُ بِرُحًا: نافرتهکه بهلمنجهو
لار رؤی، بهشیوهیمک رؤیشت
سمرنجی بینمرانی راکشا.

بَدَحَ الْبَرُّ: نهینیهکهی ناشکرا کرد
(بَدَحَ الشی بَدَحًا): لهموشتهی
هاویشت، (بَدَحَ فَلَانًا): بهشتیکی
نمرم لهمافلانکسی دا، (بَدَحَ بِالْعَصَا):
بهگوزهمان لهمافلانکسی دا ۵
(بَدَحَ حِرًا): شمیرکالک یان
شمیرتمانمیان کسرد، والته:
لهموکومله به شتیکی نمرم و شلی
ومکوو تهماتهو کالک شمیران کرد
۵ لهمافرمودهی بهیقمهمبردا هاتووه
دهلی: (کان اصحاب محمد صلی الله
عليه وسلم يتمازحون ويتبادحون
بالبطیخ فاذا جاء الحق كانوا هم
الرجال).

بَدَّ بَدًا: بهمرتو بلزوی کردهوه، دووری
خستهوه ۵ (بَدَّ فَلَانًا) فلانکسی
دوورخستهوه لهموشونتمو نهیمیششت

الْبَدَدُ: پیوستی و ناتاجی ۵ هیزو توانا.

الْبَدُ: بهش له مهر شتیک بی ۵ همره بو،

بت پان بتخانه ۵ جودا بونه وه،

دگوتری: (لأبد منه) هیچ چارنیه

همرهمی وایی.

الْبَدُ: مانسویون ۵ بهش و بار

له مهر شتیک.

الْبَدُ: بهش و بار له مهر شتیک، هاوشان و

بهرامهر.

الْبَدُ: هیزو توانا.

الْبَدُ: بهش و بار له مهر شتیک بی ۵

نوسمری شوئن و کات، ماوه، (ك):

بَدَد).

الْبَدِيدُ: هاوشان و بهرامهر ۵ تیر،

خورج، جهواپیکه دوو دهمی همیه

بؤ سمرهوه گراوته وهو دمخرینته

سمر پشتی و لایق بارهبرو شتی تن

دهکری.

الْبَدِيدُ: بهمانا (بَدَد) هاتووه، ههروا

ناوه بؤ ساراپک کهسی تیلانمین.

الْبَدِيدُ فِي الْقَانُون: بهودستکاری و

تمسهرهوانه دگوتری که کابرای

مال به ننگراو نهجامی دا لهماله

به ننگراوه کهدا پشین فروشتنی

ماله که بؤ نه وهی خاومن ماشکان

هیجیان دهست نه کهوی و بهمرادی

خوین نه گهن.

بَقَرُ الْقَمَرِ بَدْرًا: مانگ تهواو بوو، خشت

بوو، گه پشته شهوی جهواره.

بَقَرُ إِلَى الشَّيْءِ بَدْرًا: پهلمی کرد بؤ

فلانکس همره که میان لهای

خویه وه قری سرهواند.

تَبَادُلُ الْقَرْمِ: نهو قومه دوو بهرنگادا

رؤیشتن، پان همره که میان

بؤ هاوشانی خووی جووه مهبان.

تَبَدُّدُ: بلاوه میان لی کرد ۵ تَبَدُّدُ الْقَرْمِ

الشَّيْءِ) نهو شتیهان بهش بهش

کردو همره که میان بهشی خووی برد

۵ (بَدُّ الْخَلِيٍّ صَدْرَ الْجَارِيَةِ) خشله که

سهرسپنگی نافرته که می هه موو

دابهوشی.

اسْتَبَدَّ بِهِ: بؤ خووی قورغ کرد، تاگرهوانه

هه لئس و کهوتی کرد.

اسْتَبَدَّ الْأَمْرَ بِلَان: فلانکس نه میتوانی

کونترولی نیشکه بکاو لمدستی

جوو ۵ (اسْتَبَدَّ بِأَمْرِهِ) کارو باری

نه میری خووی لمدست گرت و رای

خووی به سمر رای همرمانرهوا که دا

فهرز کرد ۵ پاشا تمنها هسهی نهو

دهمپستی.

أَبَادَ يَدُ: کۆمهل کۆمهل و جیا جیا.

الْأَبَدُ: تهونکر.

الْبَادُ: ناوړان نهو بهشمی ړان که له کالی

سواری دا له زینه که ده کهوی.

بَدَا: فهرمانگردنه بهرو بهرو بونه وهو

بهرامهر یکردن ۵ دهگوتری: (بألرم

بَدَا بَدَا) نهی خه لکپنه

همره که میان پهلاماری یمکک لهوان

بداو تیی سرهوتی.

الْبَدَا: بهش و بار له هه موو شتیک.

شتمكه ۵ همگوتري: (بَنَرُ اِلَى الزَّرْعِ)
به يانی زوو دهرکوت لھمالو رڤی
بؤسمر گشت وکالھکی.
بَنَرُ الْأَمْرِ لِلْأَمْرِ: ھَلَانْ کَارِ زوو پھخمی
ھَلَانْ کسسی گرت.

اَبْنَر: مانگی لی هه‌لهات ه بهمانگه
شهو سقمری کرد (اَبْنَر الزَّوْعِي) ل
مال النسيم) سهره‌رشتیار مالی
هه‌تبه‌وگه‌ی خوارد پێش شه‌وه‌ی
ره‌سپه‌ نه‌و با‌له‌ به‌.

بادر اليه مبادرة ويطاراً: پہلے ۵
(بادر لائاً الغايۃ) فلانکس پہلے
کردو ہمیش فلانکس گہشتہ
نعمہمستو ڈامنجه.

ابتدیت عیناء: چاومکانی فرمیسکیان
رشتن.

ابتدر فلاناً: پہلی لفافہ نکس کر دو
بڑی جوتے۔

ابتدر القوم الشيء: خه لکه که به میان
کرد بؤنموی بگنه نموشته
نمومسته.

تَبَارَكَ الْقَوْمُ: خدایکده بمحمد
رویشتن و دست پیشخمر بیان کرد.
لباس: مانگی شوی جوارد.

لېږدۍ: بۇ مېڼه بېكارمېڼىڭىز ۋە
ئوھاننىڭ ھۆكۈمىتىگە بېكارمېڼىڭىز
ھەسەن دا لە پېيادىيىسى ۋە
ھەسەننى خېلى زور ھۆكۈم، ۋە
ۋەشنى ئاشۇرۇش ۋە
بۇيى ھۆكۈمىتى ۋە

دعگوتري: (ملان لاغلي بواږه)
فلانکس ترسي لودي لئ ناکري
قسي ناشري لدمم بيتمدرمروه
ه هروا (الباده) بږ رومو گزويگيا
بمو قواضي دعگوتري کسمرتا
چمکره دمکاو سردهر دني: ه
بوترو کهون به لايکي تيرکه
دعگوتري کدمکومنه لاي
قونداخمکي ه گنهرمي مل، نهو
بارچه گزشمي نيوان ملو ناوشان.
الباده: نامبرنکي ناستني گهورمه
زيرمکي کوني تيلان گلمي تي
دعگري بږ تلو کردن.

بفر: کټوو دژبک لهمنوان مکهو
معدنمدا به شمې (بدر)
که لهمنوان قورمیشو موسولمانه کان
دا روی دا لهوشوننه گراوه.

السر: مانگی شموی چوارده، لاوی رمسیدو
پهکمیشتوو، (ک: بلور واپار).

الہدئی: دست پیشخمر.
الہدرا: کیسہ باخمل، کیسہ پارہ،
کیسہ میکہ ہندی پارہی تہ دھکری
بڑا مہلہ پیو کردن ۵ لیسر دمی
ہندی لخمہ بے موسولانہ گاندا
پارہ خراوتہ ناو شو جزوہ
کیسانو و بخشراو، بھگویری
رؤزگار شو کیسانہ گورانہ بان
بیسردا ہاتوہ.

البُزْكَ: كوتراو و ردگراو تکه لمینست
دهدئ بؤسارد بوننه وو بنر

سوارمکه ولاغهمکھی ماندوو بوو
وستا ۵ بملگهکھی پوچ بووه، (اېدع
بره بشکره) چاکه لاسوپاسی زؤرتر
بوو (اېدع فلان فلان) فلانکس
فلانی رسوا گردو بهېر داخوازی
پهگمپوه نهجوو نهوومپېده
پری بوو نههاته دی (پهگولی گوئی
پری و بهدیل دمرجوو).

اېدعت حېته: بملگهکھی پوچ بووه
(اېدع فلان) فلانکس ولاغهمکھی
ماندو گراو وستاو لههواهلانی
دابړا.

اېدع: بیدعتی داهینا ۵ (اېدع
الشی) شتیکی ناوازی داهینا.
تېدع: بیدعتی داهینا، بوو به
بیدعتی و تازه هلاڅ خواز.
استېدع: به شتی ناوازو بی وېنه
لهفهدام دا.

الابداع: به لای فمیل سو فمیکانه وه
به دپه پنانی شته لهنه بوو.

الابتدایه: بره تیه لگه پانه وه بو
سروشت و پاساودنموی هست و
سؤز به صقل و منطق دا
تایبتمندی لثم رنپوه نمویه
خولمشینوازی پېشینان رزگار بکمی و
شینوازی تازه بی نیه کاپه وه.

البادع: کاری جوان و عنتیکه.

البنع: لئوکاری په کمه جار لئمنام دمدری
۵ له فوران دا هاتووه دهنرموی:

بوونموه و جوانکردن و نارایش دان ۵
هموو وردگراوېک پری دمگوتری:
بودره.

البئز: کسپکه له خزمعت
پتفه مېرغا درودی خوی لسمری
هاوېشی غه زای بهدری گردی ۵
همروا به بارانی پېش وهرزی
زستانیش دمگوتری ۵ به نازملیکش
دمگوتری که سهرفتای وهرزی زاوژی
له دایک بووبی، به کشتوکالیش
دمگوتری سهرفتای وهرز بهینا
بووبی.

البئز: شیر.

البئز: زترزمین، خانوېکه له زور
زموې بؤتیداحه ونموه گمنجینه
به فارسی پری دمگوتری: (بیدون)
به عمری (السرب) ی بی دهلین.

البئز: خمران

بدع: بدما: نموشته به دی هینا
به شپو صمک کله وحبیش نمونی
نمبووه.

بطع البر: بره کمهی هه لگمنو ته ولوی
کرد.

بدع بداعه و بدعاع: لئو وروشته د گمانیه
نموپری جلباش بان خراب.

اېدع: شتیکی نایاب و سرنج راگنشی
هینایه کاپه وه، بان بیدعتی داهینا
۵ ولاغی سواری و تېشو هملگری
وستاو ماندو بوو نه پتوانی ری بکا
۵ دمگوتری: (اېدع الراکب)

﴿لَنْ نَأْكُلَ مِنْ الرُّسُلِ﴾ همروا
غایمو تاپه لاک و نهو پیری هموو
شتیک.

البضع: پیاوی پیاوتمو ناودار بعموی
زانست و زانیاری پان معرفتیتو و
فارمانی و سخاوت ... (ک: ابداع،
بذع).

البذعة: بریتیه له داهینانی شتی تازه
بابهت لمانین دا پان لمشتی تردا،
(ک: بذع).

البذیع: بدمیپنمری دصت رنگین
که هیج عیب و لککه به
لکارمکانی دا نمب ه فورن
دهرموئ: ﴿البذیع السَّامَاتِ
وَالْأَرْضِ﴾ خودا بدمیپنمری
نسمان و زوییه بهو پیری دصت
رنگینی و توانوه هیج عیب و
عارنک، که مو کورییمکیان تیدا
به دی ناکری، (ک: بدالع) ه
دمگوترئ: (هذا من البدائع) هم کاره
لهو پیری دصت رنگینی دا نمنجم
دراوه هیج که مو کوپیه کی پیوه
نیه.

البذیع: جوړه زانیاریه که لمعیلی
به لاغمو رهو انبیژی دا لایمه
جوانکاری و شیوازه پسمنمکانی
رستمی پړ دهندرئ.

بَدَلًا: جوړوگه کانی نازریان دا، پان
نېسقان و دصت و حاجی نازریان
بوو ه دمگوترئ: (بَدَلَت مَاصِلُهُ)

جوړوگه کانی نازریان پهیدا کرد.
اَبْدَلُهُ: گۆری ه (اَبْدَلُ الشَّيْءِ بغيره)
نموشتی گۆری بمشتیکی تر ه
له جباتی نموشته فلان شتی
ومرگرت.

بَدَلَ الشَّيْءِ بغيره مبادلة وبدالاً: فلان
شتی گۆریپه وه بمفلان شت ه
له جباتی نهوه نهمی هه لگرت.
بَدَلَ فُلَانًا: فلان شتی دا بمفلانکمس
له جباتی نهوه.

بَدَلَ الشَّيْءِ: شیوی شتمکی گۆری،
شیوه دهمی گۆرین ه دمگوترئ:
(بَدَلَ الْكَلَامِ) گۆرانکاری لمقسه و
باسمه کدا کرد، رستمه کانی گۆرین.

بَدَلَ الشَّيْءِ شَيْئًا آخَرًا: نموشته
شوننی شتیکی تر وکوو له فورن
دا هاتوو دهرموئ: ﴿وَإِذَا بَدَّلْنَا
آيَةً مَكَانَ آيَةٍ﴾.

تبادل: هریه که لمدو و مامه له کارمکان
کالای خوی و مرگرت.

تَبَدَّلَ: گۆرا، گۆرانی بهسمر دا هات ه
(تَبَدَّلَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ) نموشته
له جباتی نموشته و مرگرت.

الابْدَالُ: دونیا نمویست و سؤفی و رهبن
ه لماراوی سؤفیان دا نازناوکه بو
نهو که سانه دمگوترئ که چمند
قوناغیکی سؤفیان پان بریپی.

الِبْدَالُ: بهر زگرمو هیه که بمقاج
مامه لهی له گهل دل دمکری بو
جولانفنی بهر دشی لاش پان

بۇئەسى چىڭگەي كەرسە
سروشتىمەكەن بىر نەمە.

الْبَدَلُ: لەزاراۋى زاناۋانى گېلاندىرى
پىزىشكى دا گۇرۇنى ماددەيەكە بۇ
ماددەيەكى تر بىمگۇرۇنىكى
كىمىيالى و سروشتى و مكوو گۇرۇنى
سوكەرى قەسەب بۇ سوكەرى تىرى.
بَقْنُ بَدْنًا وَبَدْنًا: قەلەۋبوو، زەبەلاج
بوو، دىگوتىرى: (ھو بايىن) و (ھى
بادىلە)، (ك: بَدْنُ).

بَدْنُ: بىمانا (بَدْنُ) ھاتوو، ھىروا
بىمانا (كەۋتە سالەۋو پىر بوو
لاۋاز بوو) و (بَدْنُ الحىوان)
ناۋەلەكەي قەلەۋ كىردو گەۋرى
كىرد و (بَدْنُ لالاس) زىنى لىمىر
قەلەكەس كىرد.

الْبَدْنُ: ناۋە بۇ جەستە جگە لىسەرو
دەست و قاچ و ھىروا ناۋە بۇ زىرى
پان بۇ زىرى كورت، لىمپۇشاكىش دا
بىمانىلەي غەلاگە دىگوتىرى، پان
ھىرگراس و ھاكەمىكە قۇل و
پەخمى نەمى.

الْبَدْنُ: خوشىزى قوربانى، خوشىزىكە
قەلەۋ بىرى بۇئەۋى لىمەكە سىر
بىمىرى و بىرىتە قوربانى و
پۇشاكىكە پەخمى بۇ خوارمە
دادىپان بىمى ئەۋى قۇلى ھىمى.

الْبَدْنُ: ئەۋەكەسە زوو بىرەۋ قەلەۋى
بىمى بىمى ئەۋى خوارىنى زۇر
بىھوا.

بايدىرى بايىكىل و ماتۇرو
ئەۋجۇرە شىتەنە و بىھۋامىرەش
دىگوتىرى كە ئاۋازى مۇسقىاى پى
دىگۇرەرى.

الْبَدْلُ: ئەۋەكەسە ھەرنەۋەندى
مال و سامان ھەمە كەشتىكى
بەستى پى بىرى بۇ پەلەۋىستى
خۇي و پان بۇ مەمەلەكەن ئەمگە
ئەۋەشەي فرۇشت دىمى بىكىرەتەۋو
بىخاتە شۇنى و فرۇشىپارى
خۇراڭ و شى ھەلگىراۋى و مكوو
سابون و شەكرو جا، بىمكوردى
(بەقەل).

الْبَدْلُ مِنَ الشَّيْ: جىنشىن و بارمەو
بارتەقەۋ بىھەۋ نىرخ و پىپاۋى
خانەدان و شىكۇدار، (ك: ابدال) و
لەزاراۋى نەۋەپان دا ناۋىكە
بەشۋىن ناۋىكى تىردا دىو
ئەۋەمەستە و مكوو سەۋۋىكى
ھەرنى كوردىستان، مەۋەلرۇنى.
الْبَدْلُ: ئەۋە پۇشاكىمە بىرۋالىت
بۇدەۋەۋى مال لىمپۇشۇرى.

الْبَدْلُ: جىنشىن و بىرەمىرو نىرخ، (ك:
ابدال) لى سۈفەمەكەن و لەزاراۋە
زەنستى سىنەمەدا و بىۋەكەسە
دىگوتىرى كەبەزمانى خۇي قەسى
شانۇكارىكى بىگانە دەرەبىرى
لەۋەۋەۋىكى سىنەمانى دا.

الْبَدْلُ: كەۋەستى سەپىرو بىدىل،
ئەۋەشەۋەۋى دىۋەست دىگەرنە.

جنگړ بوو ۵ لمپندی پېښیناندا
هاتوو دهلی: (ماعدآ مآبدا) لمرای
خوی نهاله خواری.

بدا فلان بدراً وداوآ: لمار جووه دهری
بوو بمارا نشین ۵ دهگوتړی: (بدا الی
الادبیة) لمارادا نیشتهجی بوو
مایموه.

أبدی القیئ و بد: شتمگی ناشکرا کرد
۵ (أبدی صفتی) نارمزی خوی
دهریری ۵ (أبدی الرجل) پیاموگی
لماشار دهریریاندو بهرمو
جولهوانی و سارا رهوانی کرد.

أبدی لی منطق: قسمی رهق و ناخوشی
کردن و لسنوردمرجوو.

بادی بینما: پیکي گرتن و بهرامبری
پمکی کردن (بادی فلان) زورانبازی
مهمیدانبازی لگمل دا کرد ۵ (بادی
فلاناً بامر) کارمگی بی فلان ناشکرا
کردو بی ورتکردموه.

أبتی: جوو بی لائی بهرمو سارا گموته
ری ۵ (بادی القوم بالعداوة)
همندیکیان بهناشکرا دوژمانیمتی
همندیکیان راگمیانند.

تبی: ناشکراوو، لماراو جولهوانی و
لائی دا مایموه.

الهادی: نیشتهجی لائی و سارا ۵
فورسان دهفرموی: (بأذن لی
الآغراب).

بادی الرأی: رای سمرکی و بی لی ورد

بَذَعَهُ بَدَأً رِيْدَاةً: لماناکاوو گزوو
گومممت و دست بهجی لوموشتی
نمنجام دا.

بَذَعَهُ بِمَادَةٍ رِيْدَاةً: پمانا (بَذَعَهُ) دی.
بَذَعَهُ: قسمی جوانو ریڼو پیکي کردن
بمسلیقهو بی خو بی نامادکردن
إِبْتَنَاءَ الْحُطْبَةِ: پهکندهردو وتاریکی داو
ممبستمکانی خوی ناراسته کردن.
تباده القوم الخطب والاشعار: همریمکه
وتاری تیرتیجالی خوی ناراسته
بهرامبر کرد.

البداة: سمرمتای شت ۵ همرشتیک
کیمکه مجارو سمرمتا دهیندری یان
نمنجام دهری ۵ لمارارموی
هملسمطفا بمو بیرو بوجوانه
دهگوتړی کماشکراو نمایان زوو
خویان لمزیهن دا دمچسپینن.

الهدیة: بهمانا (الداة) به، بهمانا
سمرمتا پمکه مجار ۵ بیرو بوجونی
راست و درست لگاتی رودای
چاوهروان نمگراودا ۵ زانباری و بیرو
بوجونیک که لمروونی لادمیزاندا
سر هملندا بمبی تیفکرین و لی
وردبونموه.

الهدیة: شتی سملینراوو چمسپاو
کمپوویست بهملکه نمکا.
أَلْبَنَ: ولام لومشت و حازر جواب بمبی
تیفکرین و بیرکردنموه.

بدا بدراً وداوآ: دهرگموت ۵ (بداله لی الامر
کدا) ری لسمر لسمو چمسپاو

بَیْضَمَیْمَر (دخ) فَمَرْمَوِیْمَتی:
﴿الْبَدَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ﴾ قسمی ناشیرین
جوړیکه لستم و زور.

بَقَا الْأَرْضِ: رمخنی لمزموپهکه گرت
(بَقَاً فَلَاً) گلمی لطلان کرد
ههئس و گموتیکی لی بینی نارغزایی
خوی بهرامیمر دهرپری ۵ دموگوتری:
(بَقَائُهُ عَنِي) لمپیش جاوم هیچ و
پوچ و خوږی دپاره ۵ (بَقِي) بهمانا
(بَقَا) دی.

بَقُوْ بَدَاءَ: بهمانا (بَقِي) به.

أَبْدَأَ: قسمی ناشیرین و جوړن نامیزی
گتپاپه وه.

بَدَأَ بَدَاءً وَمَبْدَأًا: جوړنی پېداو قسمی
ناشیرینی نارغسته کرد.
الْبَدْجُ: کول و یار، (ك: بَدَجَان).

بَلَحَ: هملی ډږ ۵ دموگوتری: (بَذَحَ
لِسَانُ الْفَعْلِ) زوبانی
پېچوملازه لکه کی قهلاشت بولنه وه ی
شری بولنه خوری.

بَلَّحَ الْجِلْدَ عَنِ اللَّحْمِ: پیتسته کی کهون
کرد.

بَلَّحَ الرَّأْيَ: رایه کی په سمند کردو
بهریاری لسمردا ۵ دموگوتری: (لر
سَأَلْتَهُمْ مَا بَدَحُوا بَشِي) نه گمر
پرسیار یان لی پکی رای خویان
په کال ناکه موه.

بَلَّحَ الرَّأْيَ: رایه کی په سمند کردو
بهریاری لسمردا ۵ دموگوتری: (بَلَّحَ

بَوْنَمَوْه، رای هملشمه بی سمر و
بمره ۵ فورشان دهمرموی: ﴿إِلَّا
الَّذِينَ هُمْ أَزَادُنَا بَادِي الرَّأْيِ﴾.

بادی بَدَا، بادي بَدُو، بادي بَدِي: سمرمقای
شت.

البادية: مینمی (البادي) به
چولموانیه کی پان و پوره ناوو
له و مری تېدایه بول لازل به مخیو
کردن.

البداء: فاحك ۵ رای په سمندو باش،
دموگوتری: (فلان بدوات) و (أمر
البدوات) نه گمر بیرو رایه کانی
په سمندو باش بوون.

البداء: دمرکه و تنی راو بولونه،
که له موه پیتش نه و راو بولونه
نمبووه ۵ په سمند کردن شتی که
زانراوی پاش نغزانی به.

البدائية: کولم و تاقمیکن به لایانه وه
واپه که دهمش خودای موزن
له همدی بواردا زانیاری نمبی دواپی
زانیاری بول دهمته بمر بیی ۵
(أستفراغه)؟ پان سمرمقا چوره
زانیاری به کی هه بیو دواپی زانیاری
راست و په سمندی لادوست بیی؟

البداءة: ژپانی سارانشینی و گونځنشین
به زوری بول کولچموی و دموار
نیشینمگان به کار دی.

البدو: ساراو لادی ۵ دانیشتوانی ساراو
لادی کان.

بَقَا بَدَاءَ: قسمی ناشیرینی گوتن ۵

السحاب: همورمه که بارانی باراند
(البَاح) هملتهین.

بَذَخَ الجبلُ وجره بذرًا: کتومکه بهرز بوو

به رزایی بهکمی دهرکهوت

دمگوتری: (هو باذخ)، (ك: بواذخ و

بَذَخَ دمگوتری: (شرف باذخ).

بَذَخَ الرجلُ: لهو پیاوه گهورو ریزدار بوو

به خوی نازی و شانازی کرد، خوی

هملتهپوه و لوتهمری تواند.

بَاذَخَهُ: شانازی بهسر دا کرد.

فَبَذَخَ: بهمانا (بَذَخَ) دی.

بَذَلَهُ بَذْلًا: بهسری دا زال بوو، پینشی

کهوت و تری پیراند، تمواو بوو

پینگی، حال و وزعی خراب بوو،

شیوهو شیوازی ناشیرین بوو تیک

چوو دمگوتری: (هو بَاذَ وَبَذَلُ).

بَاذَهُ: زال بوو بهسریا، پینشی کهوت

دمگوتری: (بَاذَاهُ الشَّيْءُ) بُو گهستن

بهوشته پینشیرکی لهگهل دا کردو

پینشی کهوت و (اَبَذَهُ مِنْهُ) بهزور

لهوشته لی ستاند.

بَسَطَ الحَبُّ بَسْرًا: تژوههکی وشاند بُو

کشت و کال و دمگوتری: (بَسَطَ

الأَرْضَ) زهوپیهکی بُوکشتو کال

بهکارهینا.

بَسَّرَ الشَّيْءُ: شتمکی بهرت و بلاو کردهو

و (بَسَّرَ مَالَهُ) بهدست بلاوی

مالهکی خمرج کرد (بَسَّرَ الحديث)

قسهکی بلاو کردهو.

بَغَرَ الزرعُ بَغْرًا: گمشی کردو راسا و (بَغَرَ

فلان في الفقة) فلانکس

لهخمرجی و نهلمهکشان دا زنده

دهوی کرد.

بَغَرَ فلان: فلانکس زوری قسهکردو زیاد

لهپیوست چمنی دا و نهینی بهکانی

لشکرا کرد و هر له منایما به که

عائشه داوی له فاتیبه کرد

تهونهینی می لایمتی بُو بدرکینی و

فاتیبه وتی: (الی اِذَا لَبِرَةُ).

بَطَّرَ المالُ: بهدست بلاوی بارهکی

خمرج کرد و زنده رویی کرد

لهسهرکردنی مالهکی دا و له

مانایما هورشان دهمرموی: (بَطَّرَ

الْمَلِكُ كَأَنَّهُ إِخْرَانُ الشَّاطِئِينَ وَكَانَ

الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَقُرْأَن).

بَطَّرَ فلانًا: فلانکسی بهتافی کردهو و

دمگوتری: (لو بَطَّرْتُ فلانًا) لوجسته

رجلًا) لهگهر فلانکس بهتافی

بهکهتهوه دزمانی ج بهپاوتکی

بهپاوانهپه.

بَطَّرَ الشَّيْءُ: نهوشته بهرت و بلاو

بژوه.

اِسْتَبَطَّرَ السحابُ: همورمه کهو زوو

بارانهکی باراند.

اَلْبَلَارَةُ: ومهمو نهوه، گمشودماکردو

راسان و زهنویربون.

اَلْبَقَرُ: ههر دهنکه تژوونک لهزمو دا

بجینتری و رومک لهمکانی

سهرهلان و ههگهرکردنی دا و

وهمو نهومو گمرا ۵ دگوتري: (ان
هزلاء لَبَنَزْ سِرْ) نهوانه ومهي
خراب و خوتري و بي نرخن، (ك):
بذور، بذار).

الْبَلْبُرُ: شينتمو ناشويگپر، (ك: بُلُرْ).
الْبُذِيرُ: لمزاستي رومگناسي دا بريته
لهو دهنكه تومسي هيشتا كامل
نمبومو هي نمگهشتوه لمرومگيكي
واذا گولهگسي دياربسي ۵
لهو جهستهمي خانهي جرثومي
پيش مورتوريمكرني لمخو گرتوو،
چاكه مورتوربه كرا دهبلته توو.

بَلَو بونومو ههلاتن.
الْبَلَرُ الْقَرْمُ: نهوقومو پمرشو بلاو
بونمو همرهكميان پرمو شوينيك
ههلاتن ۵ دگوتري: (ما ابلقر الدم
لي الماء) خوينكه لمانا ناومگدا
بلاو نمبومو همرهتوپهلي مابهوه.
بَذْلُهُ بَذْلًا: بمدل نهوکاره
خوپهخشيبي شهناج دا... نيسي
فاعيلهگي (بازل، بذال، بذول،
مبذل).

الْبَيْلَارُ: زور بلو جهقه چمناو.
الْبَيْلَارَةُ: نهوگهسميه بمنمزي مالو
ساماني خوي خهرج دهگا.
بَقَرُ: حمرسياتي گرتو پارتزگاري لي
کرد ۵ مولهمنبي لـمگاتي
سمهمرکردني دا پييان گوت:
خهفمرو پارتزمر لهگهل خوت بمره
وتي (الْبَرْقُ ومعني سفي؟) شمشيري
خومم بيپهو حمرسيات لهگهل
خوم بمرم؟؟.

بَقْلُ الْقَرْب: لمگاتي نيشکردن و
خزممکردن دا نمو پوشاگهي
پوشي.

الْبَلَلُ الرَّجُلُ: پياومگه بمدلعي كار
كرني لمبرمگرد ۵ دگوتري: (كلام
مُتَبَلِّلٌ قسيميكي سواوو بازاری به
(سيف مبلل) شمشيريكي تيزو
پرندهيه.

بَلَلُ الرَّجُلِ: پياومگه ولزي
لهخوشارنومو خوپهنادان هينا ۵
دستبهرداري خوځوژگرتن و
خونارايش دان بوو ۵ پوشاكي شرو
كؤنهي پوشي.

الْبَرْقَةُ: نهو حمرسي و پارتزمرانه
كه به جهگموه پيش كاروان دمكمون،
كرني حمرسي و پارتزگاري كردن
وهردمگرن، حملي دنيا بوني
گمشتبارو پارتزگاري كرتني.

اِسْتَبَلُّهُ: داواي بهخشيبي لي كرد ۵
(اِسْتَبَلَّ فُلًا شَيْئًا) داواي لمطلان
كرد شتيكي هي بيهخشي.

اِبْذَرَّتِ الْغَيْلُ: نسپهكه كهوته غاردان
بهرمو نهو شته دهمويست ببيگاتي

اِسْتَبَلُّ: بهخشين بهگوتري توانا ۵
دگوتري: (سائقه فاعلاني بدل مينه)

دروست کردوه.

بَرِيءُ الْمَرِيضِ بُرْءًا وَبِرَاءَةً: نه‌خوشه‌که
چاکبۆومو نه‌خۆشی په‌گهی نه‌ما
(هو باری).

بَرِيءٌ مِنْ لِفْلَانٍ بَرَاءَةٌ: له‌فلانکەس دوور
که‌وته‌ومو وازی لی هیئا ه (بَری من
البدین والعیب والشبهة) له‌قەرز
له‌عهیبو له‌ککه له‌تاوان رزگاری
بوو. هیچی له‌سەری نه‌چەسپا (هو
باری)، (ک: براء).

بُرْءٌ بُرْءًا وَبُرْءًا: به‌مانا (بَری) په
ده‌گوتری: (بُرة فلان) فلانکەس دلی
پاک و نیازی خاوەن بوو (هو بَری)
هه‌روا ده‌گوتری: (عمل بَری)
کرداریکه بی خەوش و عهیب غەل و
غمشه ه (فلان بَری الساحة)
فلانکەس له‌وتوانه‌ی پالی درابوو
بی تاوان ده‌رجوو ه هیچی له‌سەر
نه‌چەسپا (بَری اللمة) نه‌ستوی
خالی په له‌قەرز، قەرزدار نیه، (ک:
براء، بُراء، بُراء، بُراء، بُراء)ه.

أَبْرَأَ لِفْلَانٍ: فلانکەس که‌وته په‌که‌م
رۆژی مانگه‌وه.

أَبْرَأَ اللَّهُ لِفْلَانٍ: خودا شیقای نه‌خۆشی
فلانکەس دا.

أَبْرَأَ لِفْلَانٍ فِلَانًا: فلانکەس گەردنی
فلانی له‌قەرزمه‌کی نازاد کرد.

بَارَأَ شَرِيكَه مَبْرَأَةً: له‌هاوبه‌شه‌که‌ی
جیا‌بوو.

داوام لی کرد ئه‌مۆنه‌ی له‌توانای دا
بوو بَری به‌خه‌شیم ه هه‌روا
ده‌گوتری: (صوله غیر من بذر)
ناوهرۆکی باشه‌ره له‌روالته‌ی.

الْبُرْءَةُ مِنَ الشَّيَابِ: نه‌و پۆشاکه‌ه بۆ
نیش له‌به‌رده‌مگرتی خه‌لگی هه‌رمه‌که‌ی
بَری ده‌ئین: به‌ده‌لی نیش.

الْمُبْرَأُ: به‌مانا (بذر) په‌ پۆشاک‌ی کون و
جلی نیش، (ک: مبادل) ده‌گوتری:
(غَرَجَ عَلَيْنَا فِي مَبَاذِلِ) به‌جلی
نیشه‌وه یان به‌ پۆشاک‌ی ناو‌ماله‌وه
هاله ده‌روه بۆ لامان.
الْمُبْرَأَةُ: به‌مانا (المبادل) دئ، (ک:
مبادل)ه.

بَقِمَ بَدَأَةً وَبَدَأًا: پته‌وو قایم بوو،
ده‌گوتری: (لرب بلم) پۆشاک‌یک‌ی
پته‌وو ره‌خته‌یه، ره‌سه‌که‌ی باش
ریسراوه سفت و سافه.

بَقِمَ لِفْلَانٍ: فلانکەس خۆ گریوو، رابه‌که‌ی
به‌سه‌ند بوو ده‌گوتری: (فلان لرب بلم)
واته: فلانکەس خاوەن رابو بۆ‌چونی
خۆیه‌تی و پابه‌نده پێنه‌وه.

بَدَأَ بَدَأًا وَبَدَأَةً: ره‌وشتی خراب بوو،
له‌هه‌سه‌کردن دا وشه‌و ره‌سته‌ی
ناشیرینی به‌ده‌م دا هات.

بَقِيَ بَدَاةٌ وَبَدَأَةٌ وَبَدَأَةً: به‌مانا (بذر) په
ده‌گوتری: (هو بَری) له‌و‌پیاوه ره‌وشتی
ناشیرینه ه (بذر) به‌مانا (بذر) په.

بَرَأَ اللَّهُ الْخَلْقَ بَرَاءً وَبُرْءًا: خودا بونه‌ومری

نعم ما نأيا نأش دئ: شموى پمكه مى
مانگ ۵ شموى كؤا تئى مانگ ۵ پمكه م
رؤؤى مانگ دوا رؤؤى.

الْبَرَاءَةُ: بپانوو نمهئشئنو همرفنه لئ
كردن ۵ ومكوو قورئان دهفمرموى:
﴿بَرَاءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ...﴾.

براءة الاحتماء: نمو فمرمانه
رسمبپميه كمدهولمت دهرى دهكا بؤ
سفارعتو قونصوليبه بپانيه كان
بؤنموى لهولاتمكهى دا دست
بمكرمكانيان بكمن همريه كهو
لهواري تايهتئى خؤى دا.

براءة الاستعاج: شهادهديه كه دهرئ
بهوانئى داهئنان لمنجام دهمنو و
بمرهممه داهئنراومكانيان
لهفمرمانگمى تايهت تؤمار دهمكن.
الْبَرَاءَةُ: كؤاخته ۵ نهوشوئنهى
نئچيرموان خؤى تئيدا همشار دندا
بؤنموى نئچيرمكهى نهيبينئ
قادهستئى لئ دهوشئئنئ.

الْبَرِيَّةُ، الْبَرِيَّةُ: مهخلووقات
دروستكارو مگان.

بَرَّالُ الدِّيلَا: كهلهشيره كه خؤى گيف
كردموى پهرى ملى فش كردن
ومكوو نموه خؤى ئامادهبكا بؤ
شمره كهلهشيره.

بَرَّالُ الرَّجُلِ: پياومكه خؤپارئزى كرد
لشمرو سورنمبوو لهسر تئومگلان.
اَبْرَأَل: بهمانا (بَرَّال) به همروا (بَرَّال)
بهمانا (بَرَّال) به.

بَرَّالُ الرَّجُلِ زَوْجَتَهُ: پياومكه لهكه
ؤنمكهى رَيْكَ كَمَوْتَ لَيْكَ
حباببنموه.

بَرَّالُ مِنْ كَلَا: بهمانا (أَبْرَأَةُ) دئ (بَرَّاءَةُ مِنْ
الْعَبِ أَوْ الذَّلْبِ أَوْ التَّهْمَةِ) بهپارى دا
بمبئ همبئى نهوكابريه پان به
بئتاوانئى پان ندراستئى تؤمئتى
نادرسته كراوبؤؤى ۵ قورئان
دهفمرموى: ﴿قَبْرَاءَةُ اللَّهِ بِمَا قَالُوا﴾ ۵
(بارا الشريكان) نمو دوو شهرمكه
لئكَ حبابونموه.

تَبَرَّأَ مِنْ كَلَا: خؤى لئ رزگار كردو لئئ
دووركه وتموه قورئان دهفمرموى:
﴿إِذَا تَبَرَّأَ الْبَلَيْنُ الْبُغْرَاءُ مِنَ الْبَلَيْنِ
الْبُغْرَاءُ﴾.

اسْتَبْرَأَ مِنَ السَّجْسِ وَالْبَوْلِ: خؤى
لهبمسايئى مئز پاك كردموه،
(اسْتَبْرَأَ مِنَ الدِّينِ وَالذَّلْبِ): داوى
كرد همزومكه، تاوانمكهى لهسر
لاهرن.

اسْتَبْرَأَ الشَّيْءُ: تونؤئنهوى لهوشتمدا
كردو ويستئى بگاته ئاكامو راستئى
بؤدهرمكهوئى.

الْبَرَّاءُ: چاوگه وانته (مصدر) مو دمكرئته
خهمبرو صئفمت بهمانا دووره
بهئزئى و خؤپاراستئى دئ ومكوو
لهقورئان دا دهفمرموى: ﴿وَإِذَا قَالَ
إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا
تَعْبُدُونَ﴾ ۵ همروا وشئى (الْبَرَّاءُ) بؤ

سه‌وزه له‌پنری دره‌خته
سو‌پریه‌گانه، گوله‌گمی سپی به
بو‌نیکو خۆشی هه‌یه به‌ره‌گشی
زۆر به‌سو‌دهو زۆر جو‌ریشی هه‌یه.

البُوتُن: چنگو نینۆکی دپ‌نسه یان
بال‌نهی خاوه‌ن ده‌نو‌ک و نینۆکی
شهرانی له‌جو‌ری بازو هه‌لۆ، (ك):
بُرا‌ئِن)ه.

بُورَج بُرُجاً: به‌رز بو‌وهو دهر‌گه‌وت.
بُرجَتِ المَیْنُ: سه‌پ‌ن‌یه‌یه‌کی جاو
به‌ره‌شایی ده‌پۆشرا ه‌ ده‌وره‌درا.
بُرجَ لَلاَن: نێوان برۆکانی فراوان بوو،
زێ‌ده‌ره‌وی کرد له‌خواردن و
خواردنه‌وه‌دا ه‌ (هر بُرج)، (هي
بر‌جاء)، (ك): بُرُج).

أَبْرَج: بو‌رجی بنیات نا.
أَبْرَجَ اللهَ السَّاءُ: خودا ناسمانی کردوه
به‌خاوه‌ن بو‌رج.
كَبَّرَجَتِ السَّاءُ: ناسمان به‌هه‌ست‌یه‌ر‌م‌گان
ڕ‌ز‌ایه‌وه.

تَجَرَّتِ السَّاءُ: ئاف‌ره‌ته‌که‌ جو‌انی و
مه‌ح‌اس‌ینی خۆی بۆ بێ‌گانه
ده‌رخست ه‌ (جو‌انی خۆی نیشانی
شهری مێ‌رده‌گی دا).

الإبْرَجُ: م‌ش‌ه‌کی دۆ (له‌پ‌ن‌ستی نازه‌ل و
له‌ته‌نه‌که‌و له‌نا‌یلۆن دروست
ده‌ک‌ری)، (ك): ا‌ه‌ار‌ج).

البارجة: که‌شتی ش‌ه‌ر که‌شت‌یه‌کی زۆر
که‌م‌وره‌و زه‌ه‌ه‌لا‌حه، جو‌ره‌ها جه‌ک و

أَلْبَرَابِلُ: به‌ره‌و پۆلی ملی که‌له‌ش‌یه‌ر ه‌
نه‌و به‌ره‌انه‌ی به‌ده‌وری ملی به‌وه‌ن.

بُرَابِلُ الْأَرْضِ: گی‌او گ‌زی زه‌وی ه‌ (أ‌س‌ر
بر‌ائ‌ل) کونیه‌و ناز‌نا‌وی که‌له‌ش‌یه‌ر.

أَلْبَرَبِخُ: ده‌را‌وی شا‌وو ر‌ه‌ره‌وی به‌لو‌عه‌ی
شا‌و له‌سو‌ائ‌ت و ش‌تی تر، (ك):
بُرَابِخ)ه به‌عه‌ره‌یی (الزَّهْدَةُ) ش‌ی ه‌ی
ده‌کو‌تری.

بَرَبَرَتِ الدُّلُ: دۆ‌له‌ته‌که‌ له‌نا‌وه‌که‌دا
ده‌نگی لێ‌وه‌هات.

بَوَبَرِ النَّسْرِ أَوِ الْأَسَدِ: نهریه‌که‌ یان
ش‌یه‌ره‌که‌ له‌کاتی رق هه‌لسان دا
ده‌نگی لێ به‌رزبو‌وه.

بَوَبَرِ لَلان: کاه‌را به‌ده‌نگی به‌رزو نه‌ره‌ورق
هه‌لسا‌وی ه‌سه‌ی کرد.
الْبَرَبَارُ: ش‌یه‌ر.

بَوَبَرُ: نا‌وه‌ بۆ‌ه‌و ده‌نگی بانگی نازه‌لی
ه‌ی ده‌ک‌ری بۆ‌سه‌ر ئالیه‌ک.

الْبَرَبَرُ: نه‌ته‌وه‌یه‌که‌ له‌نا‌و ه‌یا‌کانی
با‌کو‌ری له‌مه‌ری‌قا‌دا ده‌ژین زو‌ره‌به‌یان
خێ‌ل و ه‌ژ‌ن زۆ‌ره‌شیان ت‌وا‌نه‌وه‌و
بو‌ونه‌ عه‌ره‌به‌ (ك): بر‌ابر، بر‌اب‌ره‌) به‌
(البربري) تاک‌ی به‌ره‌هر.

الْبَرَبَةُ: ئام‌ی‌ری‌کی مۆ‌سی‌قا‌یه‌، (ك):
بُرَابُط)ه.

البُوتُ: شه‌ک‌ری سه‌پی.

البُوتُ - البُوتُ: جا‌وسا‌غی شا‌ره‌زاو گو‌رج و
گۆ‌ل ه‌ بی‌وری دا‌ره‌پ‌ه‌نه‌وه‌.

الْبُرْتَقَالُ: دره‌خت‌ێ‌کی به‌جو‌کی هه‌م‌یشه‌

تەمەنەمنى تېنەپە ۋ (بەنوسطول
جەنگى بەنابانگە).

الْبُرْجُ: قولىمۇ قەلە ۋ خانۇڭك لىسەر
شورۇ شار دروست بىرى.
بُرْج المدينة: روكنو سىنتمىرى شار ۋ
يەككىگە لە دوازە بورجەكلى
ناسمان ۋ بالەخانەى بەرزى
بەمەوانا ھوو ۋ (بُرْجُ الحمام)
بالەخانەمكى تاپە تىپە.
الْبُرْجُ: جوانخاص روخسارى جوان، (ك):
أبراج ۋ.

التبَارِج: (تاريج النبات): گۈلۈ
گۈلزارى رووك.
الْبُرْجُ: پۇشاڭيىكى خەتخەتتى ئەستورە
ۋەكوو حاجم وابە بە كەلى
ئەومىي بىرى بەھار، (ك): أبراج.
الْبُرْجُاس: ھەمىيگە بەسەرى رەبەو
پان بەسەردارى ئالۋە
دەجەسپىننرى (گۈيەگە لەزەپان
لەزى) سوارچاگەگە لىسەر پىشتى
ئەسپەگەوۋە دىھانزىتە
ھەمىيگە.

الْبُرْجُاس: جۈرىگە لەزىن (زىنىك
گەنا دىرى ۋەكو لىفە) دىكرىتە
سەرپىشتى ئەو ۋاغانەى رەشمەو
لغاوپان دىكرىتە سەر.

الْبُرْجُلُ: پەرگار نامىرىگە دوقاجى ھەن
يەككىپان دەجەقنىندىرئەو ئەوپىرپان
بەدەورى نا دەسوپتەوۋە بۇنەومى

ھەلى كەوانەمى دروست بىكا ۋ پىشى
دەگۈرى: (بُرْكار).

بُرْجَمُ الْكَلَامُ: قەسكە رەقو زىر بوو.
الْبُرْجَمَةُ: جومۇگەى قامەكەكان، (ك):
أبراجم (أَلْبَرَجَمُ) تەرىمەكە لەھۈزى
تەمىم ۋ لەپەندى پىشپاندا ھاتوۋە
(إِنَّ الشَّقِيَّ رَأَى أَلْبَرَجَمِ) بەدەخت
كەسپىگە دەپىتە شاندى
بەراجىمەكان پناغەى ئەم پەندە
لەوۋە ھاتوۋە: كەسەرى كوپى
ھىند نەومەو نۇكەسى لىتەرى
(دارم) كۈشت ۋ ئاگرى تىبەردان،
لەومپىش سۈندى خوارىبوو دەپى
لەتۈلەى ئەسەمدى بىراى دا سەد
كەس لەوھۈزە بىكۈزى، جالمو كاتەدا
كابرەك لەبەراجىمەكان بۇنى
گۈشتى بىرلۈى ئەو كۈزراوانەى كرد
رۈى تا گەپشە شۈپنى روداۋەگە،
عەمەر لىنى پەرسى ئەتۈ لەج
تەرىمەكى وتى لەبەراجىمە، نىز
عەمەر ئەوېشى گىرت ۋ كۈشتى،
سەدەمكى تەواو كرد، ئەوروداۋە
بۇتە پەند بۇھەرگەسپك خۇبىخاتە
خەتەروۋە بەھۈ تەماعەوۋە.

الْبُرْجُازِيَّةُ: چىن ۋ تۈنرىكى كۈمەلگاپە
لەسەردەمى رەبەپىنى ئەوروپادا
سەرى ھەلە، ئەندەكەكانى پىاو
ساقولۇ ۋەزىرەكان بىوون، دواى
ئەم تۈنرە بوونە پالپىشت
دەمەزىنەرى پاساى پەرلەمانى ۋ

بەگەورەى زانى.

بَارَحْ بَرَا: پەردەى لەسەر ھەلەلەپو ە
(بَارَحْ المکان مباحة)، ئەموشوئەى
جى ھېشت.

بَرْحَ اللہ ەنە: خودا چورتەم و تەنگو
چەلەمەم و ناخوئى لەسەر لا بەرد.

بَرْحَ بە: بەمانا (الْبَرْحَ دى)، (بَرْحَ بە
العُشْرَبَ): بەتوئەى لى دا.
دەگوتى: (حزبه حراً مباحة) (بَرْحَ
بفلان الأمر) ئەوگەرە فلانکەسى زۆر
ماندوکردو ئەزىمەتى دا ە ھەرلەم
بارەبە کەدەگوتى: (بَرْحَتْ بە الحمى)
لەرزوئاکە زۆر ئازارى فلانکەسى دا ە
ھالۆى گەرمى تا لى دا.

كَبْرَحْ: لاچوو، وازى لى ھىتا.

الْبَارَحْ: گەرمى گەرمای ھاوین ە
رەشەبای گەرمى ھاوین.

الْبَارَحَةُ: بۆ مەینەى (البارح) ە
نزیكترین شەوى رابەردو ە ھەرلەو
بوارەدا پەندىكى پېشىنان ھەبە
دەلى: (ما أحبه الليلة بالبارحة).

بَرَّاح، بَرَّاح: ناو ە بۆ خۆر ە گە
دەگوتى: (البراح والبراح) واتە:
ھىچ گومان و گۆرانگارى نەب.

الْبَرَّاحْ: پانتایى پەكە لەزموى روتەن
نەمدەختى تەندەبى نە گىاو گزۆ
سەوزاى ە (البراح من الأمر) كارى
رون و ئاشكرا ە راو و بېرو بۆجەنى
ناپەسەند.

پاشان لەسەدەى نۆزدەمە دا
ئەوجىن و تۆنژە پوونە خاوەنى
كارگەو نامىرى بەرھەمەپەنان و
لەمبارمەريان جەنى گرىكارىش
پەيدا پوو بەم جۆرە كۆمەنگاى
ئەوروپا و خۆرئاوا پوو بەدووچىن و
دوو گەمبى دۆ بەمەك جەنى
سەرماپەندرو جەنى گرىكار.

بَرَّحَ بَرَّاحاً وَبَرَّاحاً: لەشوئى خۆى لاچوو،
نەما، (بَرَّحَ للان) رەلى ھەلە.

بَرْحَ الظبي والطائر: ئاسكەكە پان
بالتەكە لەلای راستى پەنەرەو ە
رۆى بۆلای جەمى ە (عەرەب
بەبەينىنى ئەم ديارەمە
رەشەبەيان لەلای دروست دەبى).

بَرَّحَ بَرَّاحاً وَبَرَّاحاً: لەشوئى خۆى
لاچوو ە بۆ بەردەوامى لەشتەكەش
دا دەگوتى: (ما بَرَّحَ لىعل كذا)
ھەمىشە و ئىستاشى لەگەل دەبى
خەرىكى ئەوتەشمە.

بَرَّحَ الخفاء: ئىشەكە رون پوو ە تەم و
مژى لەسەر رەو پەپو ە.

بَرَّحَ مكانه: لەشوئى خۆى لاچوو بەجەبى
ھېشت.

أَبْرَحَ بە: زۆرى ئەزىمەت دا، چاپسى گرد
ە ھەركاتى پەكە زۆدەروى پەكە لە
سەر زەنەشت گەردن و سەخاوت
دادەگوتى: (أَبْرَحَتْ لوماً) و
(أَبْرَحَتْ كوماً).

أَبْرَحَ الشَّيْءَ: زەزى لى گەرتو

بَرْدُ السِّيفِ: شمشیرمه کول بوو، نه پیری.
بَرْدُ الثَّيْنِ: ساردی کرد، یان بمطری
تیکمَل کرد.

بَرْدُ الْحُزْنِ بِالْمَاءِ: نانمکی بمناو تمپرکرد،
رشاندی.

بَرْدُ اللَّيْلِ الْقَرْمِ وَعَلَيْهِمْ: خه لکه که
سمرمای شهویان توش هات.

بَرْدُ الْعَيْنِ: جهاوی رشت ه (بَرْدُ بَرِيداً)
رموانهی کرد.

بَرْدُ بَرْدَةٍ: سارد بوو ه (بَرْدُ الْأَرْضِ) زموی
ساردو سمرمای بسمردا هات،
وهرزمکهی سارد کرد.

بَرْدُ الْقَوْمِ: خه لکه که سمرمایان بوو،
سمرما لیی دان.

أَبْرَدَ: جوموه کلاتی فینکی و سمرما ه
که وته دممو نیواره ه لمئیواره دا
جووه ناوموه.

أَبْرَدَ لَه: ساردی دهرخواردا (أَبْرَدَ
بِرْسَالَةٍ) نامه کهی لمری کهی به ریدموه
بوژنارد.

أَبْرَدَ الثَّيْنِ: شتمه کهی بسماردی هیئا ه
ساردی گردموه.

أَبْرَدَ حُزْنَهُ: نانمکهی بمناو تمپرکرد (أَبْرَدَ
الثَّيْنِ لِلْأَسَى) نهوشته برستی
لعللآنکس بری بی هیزی کرد
ماندوی کرد.

بَرْدَ لَه: بسمانا (أَبْرَدَ دَيْ) ه (بَرْدَ عَنْه)
بارمکهی لی سوک کرد ه لفرمودهی
پیغمبمردا هاتوو دهمرموی:

الْبَرْحُ: تمنگانه و سزای بمئیش و نازار،
دمگوتری: (لَقِيَ مِنْ بَرْحاً بَارِحاً وَبَرْحاً
مِرِحاً) لهوموه زوری نازارو ناخوشی
بی گمی (وَلَقِيَ مِنْهُ بَسَاتٌ بَرْحَ)
جورتم و ناخوشی لهوموه توش هات.
بَرْحَى: وشه به که نازارسته دمگوتری
نامازی نارزمه مندی دمکا
به پیچمونهی (مَرْحَى) که بو
بسمندی و پشتگیری دی.

الْبَرْحَاءُ: جورتم و تمنگانه و نازار
(بَرْحَاءُ الْحُمَى) نازاری تاو نه خوشی.
الْبَرْحَاءُ: سمرپشکی کردن له هممو
شتیک دا.

الْبَرْيَجُ: ماندویون (الْبَارِيَجُ) ناخوشی
جوژاو جوژ.

تباریج الهی: نازاری عشق و نهوین.
بَرْدَ بَرْداً و بَرْداً: پلمی گمرمی دابمزی
دمگوتری: (هو بارد و بَرْداً)

بَرْدَ حَقَّةً عَلَى فُلَانٍ: ماضی خوی لمسیر
فلان چه سباند ه همر له مانایه دا
به نیمای عومر دهمرموی:
(وَدِدْتُ أَنَّهُ بَرْدٌ لَنَا عَمَلًا).

بَرْدَ فُلَانٍ: که متمر خمی کرد، لی سارد
بووه ه دمگوتری: (جَدُّ لِي الْأَمْرُ لَمْ
يَبْرَدْ) له سمرهتاوه به جیدی دستي
دایه به لام پاشان لی سارد بووه.

بَرْدَ: سرد، ساردبووه، گیانی تینانه ما،
(بَرْدَ الْأَمْرِ) کارمه ناسان بوو
گیروگرفت نه هاته پئش.

الْبَرَادُ: ورده ناسن تهو خشتو خاک و ورده ناسنهی لگاتی برهنه‌وهی ناسن دا ده‌گه‌وئته خواری.

الْبَرَادُ: مینه‌هی ناسن برهنه‌وه.

الْبَرَادُ: بهسیوی و بهتایم‌گه توشی داپوشمیری (اغشی)ی گۆنه‌ندامی همناسندان دهیی.

الْبَرَادُ: پۆشاکتیکی خمتخته و مگوو حاجم ولیقه به‌خودا‌ده‌درئ پان و مگوو عمبا لمبردمگری، (ك: اَبَرَاد، اَبَرَاد، اَبَرَاد، اَبَرَاد).

الْبَرَادُ: تهرزه و ناوی بهستو که له‌هه‌وره‌وه دئته‌خواره‌وه و دهنکه دهنکه له‌بیجی دهنکه نۆکو و نپسک دا و پئشی دموگوتری دهنکی هه‌ور.

الْبَرَادُ: هه‌وری تهرزاوی، هه‌وری خاوه‌ن تهرزه.

بَرَدِي: جۆمیکه سمرچاوه‌مکی لگوندی (الزبدالي) هه‌له‌ده‌قۆن، گه‌وره جهمی دیمشقه پئنج هرسه‌خ له دیمشقه‌وه بۆلای به‌علمبه‌ك دوه‌ره.

الْبَرَادُ: لهرزو تای زۆر سه‌رما ناوهر.

الْبَرَادان: به‌مانا (الابرادان)ه.

الْبَرَادُ: پۆشاکتیکی خمتخته و مگوو عمبا لمبردمگری پان و مگوو حاجم به‌خۆ دا ده‌درئ، (ك: بَرَاد، بَرَاد).

الْبَرَادُ: قه‌له‌وی.

الْبَرَادِي: رومگیکی ناوی به لاسکه‌مکی

(الْبَرَادَا عَنْ الظَّالِمِ) سزای تاوانی ستمکار سوک مکه‌ن به‌وه جنپوی بی بدن پان دوعای لی بکه‌ن.

بَرَدُ الْفَيْي: شته‌مکی سارد گرد و (بَرَدُ طعامة وشرايه) خواردن و خواردنه‌وه‌مکی خسته ناو سه‌لاجه‌وه بۆنه‌وهی ساردی (بَرَدُ الشَّيْ لَلْأَي) به‌مانا (اَبَرَادُ)دی.

اَبَرَادُ: به‌ناوی سارد خۆی شت و ناوی ساردی خورده‌وه بۆنه‌وهی ناوسکی هینکی بیته‌وه.

اِسْتَبْرَدَ عَلَيْهِ لسانه: زمانی لی به‌ره‌لۆکرد و مگوو به‌رمه‌ند.

الابرادان: ئیوارو به‌مانی.

الابرَادُ: سه‌رمایی که له‌ناوسک دا به‌یدا دهیی.

البارد: زانی خۆشی و بی‌میه‌نت.

الباردة: مینه‌هی (الباردة)ه هه‌روه‌ها هه‌زانجی بازوگانی ده‌سته‌وه یه‌خمه‌ه، خه‌را بیکری و بیفرۆشی و خه‌ر بکا و ده‌گوتری: (غنیمة باردة)

ده‌سته‌مکی بی مانده‌وه بوون و بۆیه پئنه‌مبه‌ر هه‌رمووه‌میت: (الصوم لي الشتاء الغنمة الباردة) به‌ره‌ووبوون له‌وه‌رزێ زستان دا ده‌سته‌مکی بی مانده‌وبوونه.

الحرب الباردة: جه‌نگی سارد، شه‌ری به‌روباگه‌نسده‌وه هاوو راو به‌بی به‌کاره‌ینانی چه‌ك و ته‌قه‌مه‌نی.

مەترىك و زياتر بەرز دەپپتەو،
 زوو پى دىگاو گەشە دەگات...
 بەرزى لەزەلەكانى لای سەروى
 جۆمى نەيل دا دەرسكى، مەسرىيە
 كۆنەكان لەو رومكە كاتى خۆى
 وەرەقى بەرەپان دروست كەردو.
 الپەردە: جۆرە خورمايەكى پەسەندە.
 الپەردە: سەفە موبالەغەيە ە كەسپكە
 جەرمو گۆزە دروست دەكا بۆلەوى
 مەى تەندا سارد پەكات.
 الپەردە: مەينەى (الپەردە) ە مەكەينەى
 ناو سارد كەردن (فلاجە).
 الپەردە: ەمرشەتەك فەينك كەرمو ە پى
 وەكوو شەراب كە دەرونى پى سارد
 دەكەيمو، كەل كەجاو فەينك
 دەكەتەو ە بەقوماشەيكەش دەگوتەى
 نەنەرم پى نەتەنك.
 الپەردە: لەبەناغەدا بەو وەغە دەوتەى
 كەنامەكانى لى بار دەكەى ە
 نامبەرو نەردەراوى دەست رەشتو
 پەك بۆلای پەكەكى تە ە مەسافەى
 نەبون دوو قۇناغە پە لەقۇناغە
 رەنگاكانى كاروان كەقۇناغ بەرپەيە
 لەجەندە مەيلەك راجىباى ەمە لە
 جەندەپەتەكەدا ە نامو پەپام.
 الپەردە: لەزانبارى سەروشت ناسى دا
 بەرپەيە لەرەنگا جەرمەك
 بۆبە دەستەپەنانى جۆرە گەرمەيەك
 بەهوى شەمەنەكەو.
 الپەردە: بەرەندە نامەيرەكە گەرن گەرنە

بۆ رەكەشتەن و راستەو پەستەكەردنى
 قەبارەيەك.
 الپەردە: كورتانى گۆنەردەن پان ەيسەر
 كەلەپەشتى دەكەى بۆ لەهوى بارى
 لى بەندەى پان سوارپوونى خۆش
 پە، (ك: بەرەدە).
 الپەردە: پەمانا (الپەردە) پە، (ك:
 بەرەدە).
 بۆلەن الفەرس: ئەسپەكەرەشت بەشەوى
 رەشتەنى بارگەر.
 بۆلەن الرەل: ئەو پەاوە سولەى بارگەر
 بوو پان بوو بە خاوەنى بارگەر ە
 زەمانى گەراو نەپەتوانى وەلام
 بەلەو.
 الپەردە: وەغە بەرزەيەكە جەيا لە
 ەيسەرە ئەسپەى عەرمەيە بەكوردى
 پەى دەگوتەى بارگەر، جەستەيەكى
 گەورەى ەمە قاچ ئەستورە سم
 گەورەيە، (ك: بەرەين).
 بۆ خەجە بەرە: جەجەكەى وەرگەرەو فەبون
 بوو.
 بۆ السەين: سۆنەندەكە راست بوو ە (بەر
 السەلە) كالاكە رەواچى بوو.
 بۆ التەنج: مامەلەيەكى پە غەل و غەش
 بوو، درۆو خەنەمتى تەندا نەكرا.
 بۆ اللە خەجە: خودا جەجەكەى لى فەبون
 كەرد ە (بۆ اللە تەسە) خودا نەيازەكەى
 بۆ ەنەپەيدى.
 بۆ لالان رە: فەلەنكەس زۆر جۆر خودا

لهخودا بكا ئاواتى بېتىمدى خودا
داواكى رعت ناكاتهوه.

بۆرُ غَمَلُهُ: پاساوى بۆكارمكى هېناپموه،
پاكانى بۆخوى كرد.

إِبْتَرُ: لهماوه لانى جىابووه، گۆشه گير
بوو.

تَبَارَا: ئەوانه هەندىكېان لىگەن
هەندىكېان پېشپىكېيان كرد.

الْأَجْرُ: (اسم تفضيل) گوتراوه: (اصْلَحُ
العرب أَبْرَهُمْ اصْلَحَهُم في الفصاحة
أَبَدَهُم في البر): بەخۇچاراوترين
عەرب ئەوانەيانن زۆر چاكە كارو
چاك خاوازو خودا بەرستىن
رەوانىپىزىنەيان ئەوانەن لىقۇلايى
سارادا نىشتە جىيىن ژىان
بەسەردەپەن.

الْبَرُ: ئەو وشكانى يە ئاۋ داپنەپۇشپىيى،
(ك: برون) ە ھەروا ئاۋىكە لەناۋە
جوانمەكانى خودا.

الْبَرُ: خېئرو چاكە ە دىل و دەرون ە
دەگوتى: (لەلان لا يەرف ھرا من بېر)
ە فەلانكەس گىل و نەقامە ھەرقى
دۇست و دوۋمىنى خۇي ناكات ە
نازانى گىي خۇش دەۋى گىي
دەنئى.

الْبَرُ: گەنم (ابن برة) نانە (البرانى)
دەرمكى.

بَرُ: ناۋە بۇچاكەو ئىسىمىكى غەبىرە
مونسەرىخە.

الْبَرِيَّة: سارا، (ك: براراي) يە.

بەرسى ئەنجام دا (بَرُ لَلاَن والديه)
فەلان زۆر چاكە لىگەن باۋك و
دايىكى داكرە ە دەگوتى: (ھو بار)،
(ك: بَرُة) ە (ھو بَرُ)، (ك: أبرار) ە.

بَرُ لَلاَن: بەقسەيان بەكرەموه بەسەر فەلان
دا زال بوو.

بَرُ لَلاَن: فەلانكەس راستال و بەخۇ چاروا
بوو (دۇ خراپەكار).

أَبْرُ: بەوشكانى دا سەمەرى كرد ە
دەگوتى: (أَبْرُ وَأَبْرُ) زۆر سەمەر
دەكا ە ھەمىشە بەوشكانى و
بەدەرىدا لەھاتوو چۇ داپە.

أَبْرُ الرَّجُلُ: بياۋەكە مەندالى زۆر بون ە
(أَبْرُ الْقُرْمُ) ئەۋەتەۋە زۆر بون.

أَبْرُ الْقَوْمِ: بەسەر خەلگەكەدا زال بوو
(أَبْرُ الْعَمَلِ) مەبەستى بە كىرەۋەكانى
بەدەستەنەننى رەزامەندى خوداپە،
كارى كرد بۇنەۋە لىخودا نەزىك
بېتەۋە.

أَبْرُ اللَّهِ: بەرەستى و راستگۇيى
سۈپەتەكى ئەنجام دا.

أَبْرُ اللَّهِ يَمِينُهُ: خودا ئاۋاتەكانى
دوعاكانى بۇھېناپەدى ە پېغەمبەر
(د.خ) ھەرمۇھەتى: (رَبِّ اسْمُ
أَخْبَرُ ذى طمرين لا يُلَبُّ له لو اسم
على الله لأبره) زۆر ئادەمىزادى ھىز
زاكاۋو تەپ و تۆزۋاى بۇشاك دراۋو
پېنەكراۋ كەكەس گىرنگى پەندادو
لى خودا زۆر رەزدارە ئەگەر داۋا

البریر: بهروبوومی دلری نمرک.

الحیة: شوینی چاکه کردن و بهماناوه
چونی لینه مومالین و مکوو پناگه و
خسته خانه.

بَرَزْ بررز: دهرکه وت و ناشکریوو پاش
نهوی چ دیار بونینکی نمبوو.

بَرَزْ له: بوی تاق پووه بۆنهوی
زورانبازی و بهرامبهری لهگهل بکا.
بَرَزْ للان: دوی گیلی و نهماسی تیگمیشو
عاقل بوو.

بَرَزْ: جوو بۆ دست بهناو گهیانندن.
بَرَزْ الارض: زهویهکه بوو بهشوینی
دست بهناو گهیانندن.

بَرَزْ ال مکان: جوو بۆ نهوشوینه.
بَرَزْ برازة: عهقلی تموو رای پهنندی همبوو،
رهوشت جوان و داوینهاک بوو.

بَرَزَتْ المرأة: ناهرتمهکه پۆشاک
بالاپۆشی وهلا ناو خۆی سفور کردو
تیگه لاوی پیاوانی بیگانه بوو.

أَبْرَزْ: بهیاری سغه مکرینی دا (أَبْرَزْ
الشئ) نهوشتهی دهرخست و
ناشکرای کرد و رونی کردوه.

أَبْرَزْ الكتاب: کتیهکهی پلاو کردوه،
کتیهکهی له چاپ داو پلاوی
کردوه.

بَارَزْ مبارزة: بهمشپرو شتی وا
بهرامبهری کرد.

بَرَزْ: جوو بۆسهر ناو (بَرَزْ الفرسُ علی
الخیل) نهمهکه لهرکردن دا پێش

ولاغبه رزمگان کهوت.

بَرَزْ الرجل: پیاوکه بهسهر هاوهلانی دا
بالادست بوو دمگوتری: (بَرَزْ
عليهم) بهسهریان دا زال بوو.

بَرَزْ الشئ: بهمانا (أَبْرَزْهُ) دئ و (بَرَزْ
الفرسُ راكبة) نهمهکه سوارهکی
رزگار کرد.

تَبَارَزَا: ههریهکه لهو دوو کهسه
لهگهل بهیان دا کهوتنه بهرامبهری
کردن لهگهل پمکتردا ههریهکه یان
ههولی دا دصستی خۆی
له بهرامبهری بووشینی.

تَبَرَزْ: جوو بۆسهر ناودست و بۆشوینی
دست بهناو گهیانندن.

الْإِبْرَازْ: لهزانتی نازهلاری دا بریتیه
لههاتنه دهرهوی ههمنی ماددهی
تایبهتی لهناو لهشی نازهل بهمین
نهوی کارلینکی پاسایی لهگهل
جهسته کهدا بکا و مکوو هاتنه
دهرهوی میزو عمرهق و فرمیسک.

الْبَرَّازْ: دهشت و سارایهکی بهرامپراوانی
بی دارو درهخت و گزویگیا و ههروا
نهو ماددانهی لهریخۆله دینه خوار
لهکاتی چونه سهر ناودست دا.

الْبَرَزْ: لوتکه شاخ و دوندی کهز و
نافرمتی بی چاوو رو کهلهگهل
پیاوی بیگانه دا دانیشی و بکهوتنه
گفت و گۆ.

الْبَرِيزْ: نهوشوینهی گارمبای لئ
ومرهمگری و لههیلی سهرهکییهوه.

الْبَارِزَةُ: جۆزىگە لەمبارى وەرزى و
جۆرە ھەمكىتى تەبىدا
بەگاردەھىندى.

الْبَرْزُخ: لەمبەر و پەردەى نىوان دووشت و
ئەوما و مەبەى نىوان مردن و زىندو
بوونە و ھەركەسى دەمرى
دەمچىتە ئىانى بەرزەخمە و قورئان
دەمەرموى: ﴿وَيُنَزِّلُ إِلَيْهِمُ الْبَرْزُخَ﴾
نەزەمى نەزەمى بەرزەخمە
دا بەرزەخمە برىتەبە لەمبارە
زەوبەك تەنگەمەرى نىوان
دوولەوى وا كە دوو زەوى لىك
جەدەمكەنە و لەزانبارى پەزىشى
دا بەرزەخمە برىتەبە لەمبارەمەكى
گرۇبوى غودەى دەمرى.

بَرْزُ الْأَرْضِ: زەوبەمەكى كىلا و شەندى
كردە و.

الْبَرْزُ: لۆكە.
الْبَرْزُ: غودەمەكە دەورى مىلى
كىسەى مەزەلەنى داو.

بَرْزُ: نەخۆشى بىرسامى توش بوو، كە
برىتەبە لە (التهاب) ھەمكردنى
پەستى سەمەكان يان پەردەى نىوان
جەركو دى.

الْبَرْزُ: گىيەمكى سەلەمە بەزۆرى
لەولەتى مىسرە بەرھەم دەھىندى
گەلەكانى سە پەلەمەو گەلەكانى
سەبى و تۆمەكى زەردىكى مەلەو
سەورە، دەركىتە ئالى نەزەل
بەلەرى و بە وشكى.

بَرْزُ: بَرْزُ و بَرْزُ: رەنگى جۆراو جۆرو
خاخالە ھەندى خالى سورو
ھەندىكى رەش يان بۆرۇ خۆلاوى
بەو جۆرە و دەگوتى: (جەلە
بەش) و (بَرْزُ و بَرْزُ و بَرْزُ).

بَرْزُ: بەمانا (بَرْزُ دى).
الْبَرْزُ: ھەمەكى بەگەلەمە لەبەزى
دارخوما دروست دەكرى بۆ لەسەر
دانىشتن.

بَرْزُ اللحم: گۆشتەكى كەرت كەرت
كرد.

إِبْرَ: كەيف خۆش و تەمەماخ بوو.
بَرْزُ: بَرْزُ و بَرْزُ: دەم و جەوى گرۇ
كردو ھەمبارى خۆى دەرخست و جەوى
لەيمى و زۆرى سەركرد و لەمەدەس دا
ھاتوو، دەمەرموى: (كان الناس يسألون
رسول الله على الله عليه وسلم عن الخير
وكت أسأله عن الشر ليسألوا له) وتة:
جەوان تە بىرى.

بَرْزُ في الشئ: نەم شتەى خاخال
كردو وای لى كرد رەنگاو رەنگ
بەنۆنى.

بَرْزُ السَّمَاءِ: بزمەركەى داکوتا پاش
رۆجەونى بۆنەوى سەرمەكى پان
بەتەو.

الْبَرْزُ: نەوگەمە جەوى تەز بى.
الْبَرْزُ: بەرگىگە دەرمەنى نەو
دەپەجىرى.

الْبَرْزُ: سەربۆش، لەچە.

سَمَلَمُو مَمْنَهَلِي بِح دَمَكِرِي.
بَرَضُ الْمَاءِ بَرَضًا وَرَبْرَضًا: نَومَكه كَم بَوو،
هاته دهرهوه بهگه می.

بَرَضُ النَّبَاتِ: گَزُوگیاكه جهگهری كُردو
سَمَرِي لَمَزَهَوِي دهرهِنَاو
به دهره كوت.

بَرَضُ لَه مِنْ مَالِه بَرَضًا: كَمَمِيكِي لَه مَالِي
خَوِي پِنْدَا.

بَرَضُ: نَهو سامانه ی لای بَوو تَهو او بَوو
لَمَبَر نَهو ی زَوُرِي لِي بَه خَشِي.

أَبْرَضَتِ الْأَرْضُ: زَهو یِمَكه گَزُوگیاكَنِي
بَه زَوُرِي سَمَرِيَان دهرهِنَاو
لَه خَوَكه وَتَن.

بَرَضَتِ الْأَرْضُ: بَه مَانَا (أَبْرَضُ) يَه.
بَرَضُ الرَّجُلِ: پَيَاوَكه هَمو و سامَانِي
خَوِي لَمَبَخَشِين دَا خَمَرَج كُردو
هِيچِي نَه مَشْتَمُو ه.

إِبْرَضَ الْمَاءُ: نَومَكه كَم بَوو، بَه كَه مِي
هاته دهرهوه.

إِبْرَضَ فُلَانٌ فِي عَيْشِهِ: فَلَانَكَمَس
بُودَسْتَمَبَر كَرَنَسِي بَزُو و
پِنْدَاوِستِي زِمَانِي هَمو و نَه دَاو
نَهو لَایَه ك دَمَاو هَم مِيشَه خَمَرِيَكه.

كَبْرَضَتِ الْأَرْضُ: بَه مَانَا (أَبْرَضَتِ) ه.
كَبْرَضَ فُلَانٌ: فَلَانَكَمَس كَه مِيكِي

پِنْدَاوِستِي زِمَان بُو دَابِين بَوو.
كَبْرَضَ صَاحِبُه لَو مَالَه: وِرْدَه وِرْدَه مَالَو

سَامَانَه كَمِي لِي كِشَاهَمُو ه كَم كَم
لَرِي سَتَانَدَمُو ه.

كَبْرَضَ الْمَاءُ: كَم كَم نَومَكِي هَه لَایِنَجَا

بَرَضُ بَرَصًا: بَه لَمَكِي لَه جَه سَتَمِي پَه پِنْدَا
بَو، مَارِيكِي بَه لَمَك كَه خَالَخَالِي سَبِي
تَنِدَابِين.

بَرَضُ الْأَرْضِ: زَهو یِمَكه هَمَنَدِي شَوِنِي
گِيَاوَكُزَمَكَمِي خَوِرَاو و پَه لَه
پَه لَمَبُو و ه.

أَبْرَضَ اللَّهُ فَلَانًا: خَوَدَا فَلَانِي تَوَشِي
نَه خَوَشِي بَه لَمَكِي كُرد.

بَرَضَ الْمَطَرِ الْأَرْضُ: زَهو یِمَكه پَشِش نَهو ی
بَكِنْدَلَرِي بَارَانِي لِي بَارِي.

بَرَضَ الرَّأْسِ: سَمَرِي تَاشِي.

كَبْرَضَ الْأَرْضُ: هَمَرَجِي گِيَاوَكُزِي
نَاوَزَهو یِمَكَمَه نَاوَه لَمَكَانِي
خَوَارِدِي و هِيچِي تَنِدَنَه مَشْت.

الْأَبْرَصُ: دَه صَابَه كِي نَاوِي زَهو رَاوِي يَه،
وَمَكُو و مَارَمِيَكه وَايَه جَه سَتَمِي
بَه لَمَكه بَه كُورِدِي پَرِي دَمَكُوتَرِي
بَوَكه خَاتُونَكَه ه سَمَر مَازَلَه ه
فُورِي.

الْبَرَصُ: سَبِيَا يَه مَتَبَه كَه لَه پَشِست دَا
پَه پِنْدَابِين لَمَبَر نَه خَوَشِي يَه ك.

الْبَرَصُ: دَه لَاقَهو كَه لَایِنِيَكه لَه مَه وِرْدَا
پَه پِنْدَابِين لَیو ی نَاسَمَان دَه پِنْدَلَرِي
ه پَه زَهو یِمَكِي لَه لَاقَه كَه هِيچِي
تَنِدَنَه پَرُو.

الْبَرِصُ: بَرِيسَكه و بَرِيقَه.

الْبَرِصُ، أَبَرِ بَرِصُ: نَاوَزَنَاوِي
سَمَر مَازَلَه يَه.

الْبَرَصُومُ: نَهو پَه رُو قَوْمَا شَمِيَه كَه
دَه مِي دِهَزِي پَشِ دَه مَسَرِي ه دَه مِي

الْبُرْطُلُ: شَتِيكە سەرى پى دادەپۇشەرى
وگەو مەزەرو جامانەو فەيسو
گوتەرو عەگان.
الْبُرْطُلَةُ: جادى ھاوينە.

الْبُرْطِيلُ: ئاسنىكى دىڭزە يان بەردىكى
دىڭزى رەقە بەرداشى ئاشى پى
بىراز دەكرى، يان بەردىكى جوار
گۆشەى گەورەپە بەنەنەزەى
نەومەترىك، خانووى پى دروست
دەكرى، يان بەمانا بەرتىلە، (ك)
براڧىل)ە.

بُرْطَمَ اللَّيْلُ: شەو داھات و جىھان زۆر
تارىك بوو ە (بُرْطَمَ فُلان) فُلانكەس
رقى ھەلسا ە سورپو ھەلجەو ە
لەخمەو خەمەتبارى لىجى دا
ژەنەن.

بُرْطَمَ فُلاناً: فُلانكەس تۈرەى كىردو رقى
ھەلساند.

كَبُرْطَمَ: لەقسەكە تۈرەپو.
الْبُرْطَمُ مِنَ الرِّجَالِ: پىاوى لىجەو لىو
ئەستور.

الْبُرْطَمُ: ئەوگەسەپە لال پى، زمانى
بگىرى، ھەى بۆنەگىرى.

الْبُرْطُمانُ: قاپىكى گەورەپە لەشۈشە
يان لە سەۋالەت مۇرەپاۋ شتى
لەوچۆرى تېنا ھەلدەگىرى.

الْبُرْطُومُ: دىنگە، پالو، دارىكى گەورەى
ئەستور ۋەتەو دەكرىتە دىنگەو
سەققى خانووى دەخىرتە سەر،
(ك: براڧىم)ە.

ە ھەر كەتۈزىك لەمىنكى بىرەكەدا
ئاۋەكە كۆپۈمۈ ۋە ھەلى ھىنجا.
كَبُرْطُ الشَّرَابِ: شەرابەكەى ھەلقۇراند،
خوارىپەو.

كَبُرْطُتِ الْمَاشِيَةِ النَّبَاتِ: ئازەلەكە
گۈزۈگىكەى بەناسكى خوارد، پىش
ئەۋەى بەرەپىتەو ە لەخۆپەكەى
خواردى.

الْبَارِضُ: گۈزۈگىكە تازە دەپسكىو
سەر دەردەپىتىو ھىشتا چۆرەكانى
بەپاشى لىك جىياناكرىنەو.

الْبَرَاضُ: شتى كەم ە (الْبَرَاضَةُ) بەمانا
(الْبَرَاضُ)دى.

الْبَرِضُ: بەمانا (الْبَرَاضُ)دى.
الْبَرِضُ مِنَ الْآهَارِ: ئەو پىرانەى ئاۋەيان
كەمە، (ك: بُرْضُ، بَرَاضُ، أَبَرَاضُ)ە.

الْبَرِضَةُ: ئەۋشە كەمەپە كەۋرە وردە
بەھەۋلىدان دەست دەكەۋى ە
بەزەۋىپەكىش دەگوتىرى گىاى لى
نەپروى.

بُرْطُلُ: لەبەراپەمەر جەۋزەكەى بەردىكى
گەۋرەى جوار گۆشەى دانا.

بُرْطُلُ رَأْسُهُ: سەرى دىڭز بوو دەلىرى
بىرتىلە.

بُرْطُلُ فُلاناً: مەزەرى لەسەر كىرد، فەيسو
عەمامەى خەستەسەرى يان بەرتىلى
پىنا.

كَبُرْطُلُ: فەيسى لەسەر كىرد، بەرتىلى
ۋەركىرت.

الْبُرْعَةُ وَالْبُرْعُومُ وَالْبُرْعُومَةُ: همویان بهمانا (البرغم)ن.

الْبُرْعُومَةُ: بهمانا توبه لای کیو هاتوو.

بَرَقَ بَرَقًا: نازیمروم بوو زیانی خوش بوو.

الْبَرَقُ: تښه لیک.

الْبَرَقَةُ: رنگیکه لمنیون خاکی و رمش دا کمیک سپی تینده.

الْبَرَقُوتُ: میښووله، حوړه میښکی بهوکی گزندلی گورج کوله.

إِبْرَقْتُ: لمنه خوښینه کی چاک بووو هلسا رلی.

الْبَرَقُشُ: میښوولای گزند.

بَرَقَلُ: لمزوی نرنگ ناو دانېشته جی بوو.

الْبَرَقُلُ: ساوړ، گدملی هارو، گدملی کړمکړاو.

الْبَرَقِيلُ: زموی نرنگ ناو، زموی دم چه د شاروچکی نیوان ساراو گوندو هډیه، (ک: براغیل).

بَرَقَ الْبَرَقُ بَرَقًا: چه خماخو برېسکه دپاری دا.

بَرَقَ السَّحَابَةُ أَوِ السَّمَاءُ: هموره برېسکی لای دا.

بَرَقَ الشَّيْءُ: دره وشاپوه، دمکوتری: (بَرَقَ الصَّبْحُ) بهیانی گزنگی دا (بَرَقَ

أَسَارِيرُ وَجْهِهِ) دم و هواوی گه شاپوه (بَرَقَ السَّيْفُ) شمشیرمه

بَرَقَ بَرَقًا: بهسمر هاو له کانی دا بالادست بوو، لمارمه کی دا پېښ لهوان کموت.

بَرَقَ الْجَبَلُ: جووه سمر لوتکی کهزکه (بَرَقَ صَاحِبُهُ) بهسمر هاو له کانی دا بالا دست بوو.

بَرَقَ بَرَاعَةً: بهسمر هاو له کانی دا بالا دست بوو پېښیان کموت.

تَبَرَّقَ بِالْمَطَاءِ: بېلهموی داوی لای بکری مالی بهخشی، بهخشین و پیاوړتیک که لمسری پیوړست

نمبوو خو به خسانه له منجای داو داوی قمر بوو کړنه وشی نه کړد و

بلمما هیچ نمبوو لمبرامبر پیاوړتیک کی دا.

البارع (سعد البارع): نه ستیریمکه.

الْبَرَاعَةُ: پیاوړتی و مردایتی و رهوشت جونی ته و او زمانه وانی و قسه

شریزی و ما که له هاو له کانی جیا بکړنتموه.

بَرَقَ الشَّجَرُ: دره ختمکه چرزی کړد و (تَبَرَّقَ الشَّجَرُ) بهمانا (بَرَقَ) به.

الْبُرْعُمُ: میوه درخت لمناو توپکله کی دا و گولی درخت

(خونچه) پېښ لموی بېشکوی و لمزاستی رومکناسی دا بریتیه له

پړلک کله چمند پلکه گه لایه کی کهم هنزو سیم دا پیلدا دمن و

یان بریتیه له چمند پمړمکولیکي که وتبته سمر پهک.

بَرْقُ بَصْرِهِ وَبَصَرِهِ: حاوی نریبیری و
زوری سمیر کرد.

بَرْقُ فَلَانٍ: فلانکس همیشی کرد و
وادی شمیری بهرام بهرامکمی
لهپندی پیشیناندا هاتوو دملی:
(بَرْقُ لَنْ لَا بَعْرُكُ) همیشه لهوانه
بکه گمانتاسن.

بَرْقُ: سمطیری دورو دریژی لهنجام دا
(بَرْقُ لِي الْعَاصِي) جووه زملگاوی
تاوانموه و نوغروبوو (بَرْقُتِ الْمَرَأَةُ
برجهها) بهمانا (بَرْقُتِ) (بَرْقُ مِنْزَلُهُ)
ممنزل و شوین و جیگی خوی جوان
کرد.

الْبَرْقُ: شوینیکی بهرداوی و رفته و
بِی گزوغیا (خاکهکی پیک هاتووو
لهخرکه بهردو لبو گل، ک):
آبارق).

الْبَرْقُ: شمشیری بریسکه و ورشه دار،
نافرمتی جوان و روخسار تهر و تازه
که جوانی خوی به لهنقمست بو
پیاوی بیگانه دهریغا (مسینه و
لوولینه).

الْبَارِقَةُ: مینیمی (البارق) (ه هروها
بریسکهی ههک و شمشیره
لهحمدیش بهقه بهردا هاتووو دملی:
(کلی بارقة السيف على رأسه).

الْبَرْقُ: روناکیه که لهناسان دیاری دما
بههوی تمقینهوی کارهایی له
ههردا (نامیری که نامه

بریسکهی دا (بَرْقُ فَلَانٍ) فلانکس
همیشی کرد (بَرْقُ الْبَصَرِ) حاوی
تاساو لهترسان نهپتروگانیدن
(بَرْقُتِ الْمَرَأَةُ) نافرمتکه خوی جوان
کرد و خوی نارایش دا (بَرْقُتِ
بَرْجِهها) روخساری خوی
بهمنهقمست دهرخست (بَرْقُ الطَّعَامِ
بزیت او سمن) که منک زهیت و رونی
کرده ناو خوراکهکوه.

بَرْقُ بَرْقًا: ترساو وانی و پماو له ترسان
هیچی نهبینی.

بَرْقُ الْبَصَرِ: بهمانا (بَرْقُ) به.

بَرْقُ الشَّيْءِ: دوو رنگی تیندا کۆبونموه
رمش و سپی (دهگوتری: هر ابرق
وهی برق، ک: بَرْق).

أَبْرَقَتِ السَّمَاءُ: بهمانا (بَرْقُ) به.

أَبْرَقَ: تیشکی بهرق لریدا (بهرقیمی
بوئارد (همیشی کرد (أَبْرَقَ
السَّحَابُ) ههروکه بارانی باراند
بهسمر ولات دا.

أَبْرَقَ فَلَانٌ الْبَرْقَ: فلانکس بهرقی بینی
(أَبْرَقَ بِالسَّيْفِ) شمشیرمکی
ههلسوواند بوئهوهی بریسکهی
بهپندری.

أَبْرَقَ بِالشَّيْءِ: بریسکه و ورشه
لهوشته دهرخست.

أَبْرَقَتِ الْمَرَأَةُ بَرْجِهها ریمینا: نافرمتکه
بهروخسار و حاوی جوانی و
بریسکهی لی دهرکوت.

ئەمبەرۋ ئەۋبەرىكاۋ ھەر رۇزە راۋ
بۇجۈننىكى ھەيى پىرى دىگۈترى:
(أبر برالش) ھەروا بۇسەگىش
بەكار دەھىندىرى.

البرقش: بالئەمبەكى بېھوكە ومكۈو
جۇلەكەۋايە پەمىكانى سەرمەھيان
خاگى و ناۋەراسىتيان سۈرو
خوارەمەھيان رەشە.

بَرْقُطُ فَلَان: فلانكەس ئەسەر قاجى
دەنىشتە ئەۋنۇى بىلەۋ كىرەنەۋە.
بَرْقُطُ الشَّيْءِ: شەئەكى بىلەۋ كىرەنەۋە.
بَرْقُطُ الكلام: قەسەكانى بىيى سەرمەبەر
گۈتەن.

تَبَرْقُطُ: بەسەر پەشە مىلى دا كەۋت.
قَبَرْقُطُ للماشية: ئاۋەلەكان لەكاتى
لەمەھران لەھاۋان دا ھەرىمەكەھيان
روى لەمەۋننىكە.

بَرْقَعَت وَجْهَهَا: بەمىقناغ دەم و جاۋى
خۇى داپۇشى.
بَرْقَعُ الرَّجُلُ بالعصا: بەگۇچان لەنېۋان
دوگۇنى پىۋاۋەكەى دا.

البرقُع: قىناغى ئاۋەرت پان ھى ئازەل
ۋ پارچە قوماشېكە پان جەرمېكە
خەۋەرەمەۋى رەشال رەشال
كراۋەشاۋەرت لەمەندىۋى ۋلاتى
دواگەۋتوۋ دەم و جاۋى خۇى پى
دەمەۋشە ۋ ھەروا لەناۋجاۋانى
ۋلاغىش قايم دىگىرى بۇنەمەۋى بە
راۋەشاننى مەش و مەگىز لەدەم و
جاۋى خۇى دوۋرېخاتەۋە ۋ ھەروما

دىگۈننىكەۋە لەمەۋننىكەۋە بۇ
شۈننىكى تىرى دوۋر بەھۋى چەند
ئىش ساراتو جەۋج ۋەللىكى
تاپەنتىكەۋە، (ك: بَرْقُۋ) ۋ.

البرق: كاۋى، بېجەۋى مە، (ك: أبراق،
بُرْلان) ۋ.

البرقأ: زەۋبەكى تۈندۈ پەمەۋە
كەمبەك ھاتىب لەمەردە لىب و گلى
جىبابىا، (ك: برالى).

البرقأ: بەمانا (الأبراق) ھەروما
بەمنا كەمبەك لە جەۋرى (ك: برق،
براق) ۋ.

البرقية: نامەبەكە لەمەۋننىكەۋە
دەنىردى بۇشۈننىكى تىر بەھۋى
نامىرى تەلغورەۋەۋە.

البريق: ئالەۋ ەلەم، (ك: يارِق).
البرقدار: ھەلگىرى ئالەۋ.

بَرْقَشُ الشَّيْءِ: ئەۋشەمى بەجۇرەھا
رەنگ نەخشانە ۋ جۈنى كىرد،
رازەنەۋەۋە.

بَرْقَشُ الكلام رليه: قەسەكانى تېكەلاۋ
كىرد.

قَبَرْقَشُ: بەجۇرە ھارەنگ رازەندراپەۋە
ۋ (قَبَرْقَشُ النبت) گۇۋىگەكە
بەجۇرەھا شېۋە خۇى ئارەپش دا.

إِبْرَقَشَتِ الأرض: زەۋى سەۋز بۈۋ سەۋز
ھەلگەپرا.

بَرْقَش (أبر برالقش): بالئەمبەكە بەجۇرە
ھارەنگ رەنگى دىگىرى كەمبەك زۇر

أَبْرَكَ فِي عَثْرِهِ: لَعْنَتُهُ دَا بَه گورجی
همنگاوی همئینا.

أَبْرَكَ الْبَعِي: حَوْشَرَمَكَمی بیخ دا.
بَارَكَ عَلَى الثَّيْنِ: بَه ردهوام بوو له سمر
لهوکاره.

بَارَكَ اللَّهُ الثَّيْنُ وَلِيَهُ وَعَلِيهِ: خُودَا
خَیرو بَه رده کمتی خسته نهو شته وه.
بَرَكَا الْبَحْمُ: بَه مانا (بَرَكْ) به.

بَرَكَا السَّحَابُ: بَارَانی هه وره که هینده
زُور و توند بوو هه موو روی زمو
بمستاوت.

بَرَكَا فِيهِ وَعَلِيهِ: دوعای خَیرو بَه رده کمتی
بُورده له محمدیش (ام سلیم) دا هاتووه
دعهرموئ: (لحنکه و بَرَكْ علیه).

إِبْرَكَ الْبَحْمُ: بَه مانا (بَرَكْ) به.

إِبْرَكَ الْقَوْمُ فِي الْقِتَالِ وَلَهُ: له سمر جوك
دانیشتن بُو شمر له مشهر دا له سمر
له مَزْنُو دانیشتن.

إِبْرَكَ الْمَكْبَةُ: وَلَاغَمَكَه
له رَقِیشتن وراگردن دا خُوی به سمر
لایهك دا دا، به لاسهنگی غاری دا.

إِبْرَكَ الصَّيْقَلُ: شمشیرمه به لایهکی دا
خواربوو.

إِبْرَكَ فِي الْعَثْرِ: بَه مانا (أَبْرَكَ) به.
إِبْرَكَ السَّمَاءُ: ناسمان بَه رده کمتی رشت
ه و رُزاند.

إِبْرَكَ مُسَاوَعَةُ: زُورانبازی بهرامبهری
خسته سمر زموو خُوی به سمر دا،
خسته زور سنگیهوم.

نیشانه مه که لاسمتی نازهل دا
دمکرئ.

الْبَرْقُ: بَه مانا (الْبَرْقُ) ه، (ك) برالق.
الْمُبْرَقُ: له سپه که هه موو دم و جاوی
سپی بی ه جُوریکشه له مَوسِقا.
الْمُبْرَقَةُ: مَیْنَمی (الْمُبْرَقُ) هه روا
مه رنه که سمری سپی بی.

الْبَرْقُوقُ: دره ختنه که له پیری
گولداره گانه، له وناو هانه دهرؤ که
ناو هه وای مامناوندی بی ه
گوله که سپی به، میوه که رنگی
جُور او جُور، (كُوقْ، قُوقْ).

بَرْقُلُ: درؤی کرد، قسهی کردو کرده وای
له گهل نه بوو.

الْبَرَّيْلُ: له موکوانه به که گولم ی بی
دهها و زری.

بَرَكُ الْبَحْرِ بَرُوكَا وَبَرَاكَا: وشرمه به سمر
سینگ دا کهوت ه له شوئنیك بیخی
خواردو نه جولا ه (بَرَكْ لالان)
فالانکس جیگر بوو مایه وه،
تَیْکُشَاو هه وای دا، (بَرَكْ علی الأم)
له سمر لهوکاره به ردهوام بوو.

بَرَكُ السَّمَاءُ: ناسمان باره که می به ردهوام
بوو.

بَرَكُ لِلْقِتَالِ: جوی دا دا بُو شمر، له سمر
له مَزْنُو هه لروشا بُو شمر.

بَرَكَتِ الْمَرْأَةُ: ناهرتمه که کوری گهرؤی
هه موه شوی کرده وای دهگوتری:
(هی بَرَكْ).

نان و كولېږه و بۇن خۇشكردنې،
دمشگوشىرئ و رۇنى رەشكە لى
دەردمەينىسرئ بەعەرەبى پىنى
دەگوترى: (الحبة المباركة، الشريز،
حبة الشريز، الحبة السوداء).

الْبَرْكَةُ: زەلگاو، ئەستىر، ئەستىل.
الْبَرْكَةُ: بالندىيەكى ئاوى پە شىۋە
مراوى پە.
بَرْك: كرىنى ئاشەوان و ڧىرنجى.

الْبَرْكُ: حەلۋا ۋ دۇشاۋو ئارد تىكەلەۋ
دەكرىۋ دەخورى.

الْبَرْك: پىرۋو بەفەر ۋ خورماى تەپرو
ئازە لەگەل رۇنەگەردا تىكەل
دەكرىۋ دەخورى.

الْبَرْكَةُ: حەلۋا.
الْبَرْك: شۈپنى پىيخ دانى حوشتر.
الْبَرْكَار: پەرگال ۋ سەبرى وشەى
(برجل) بىكە.

الْبَرْكَان: بىر تىپە لەشەڧونى ئۈپكىلى
زەۋى دەپمەپنى مائىدە ئاۋە غازو
بوخارمىكان لىيەۋە ۋ ھەروا بەۋگىۈش
دەگوترى كەلەۋ مائىدانە پىك دى.
بَرْكُج: بەسەر ئەزىۋدا كەۋت ۋ بەگاگۇلكى
رۇيشت.

بَرْكُج الشَّيْ: شتەكەى بىرپەۋە پارچە
پارچەى كرد.

بَرْكُج الشَّيْ: شتەكەى بىرپەۋە
پارچە پارچە بوو.

الْبَرْكُج: كورتە بالا (حوشىزى كورتە

ابْرَكُ الرُّبُلُ فى مەرحە رەلىيە: بىپاۋەكەى
سەرزەشت كردو زىلەرقۇبى كرد
لەزەمكردنى و شكانىنى دا.

تَبَارَكُ: بىرەز بوۋە پىرۋ بوو، (بارك
الله) خودا پاك و خاۋىن و بەرزو
پىرۋزە لەۋى گەم و كۆرى ھەبى.

تَبَارَكُ بى: خىيرو بەرەكەتى لى
چاۋەروان كرد بەپىرۋى زانى.

بَرَاك: (اسم فعل ماضى) بىمانا چىگىر بى
بۈستە بىمىكە.

الْبَرَكَاء: گۇرەپانى شەپ، خۇڧاگرى و
ۋىرەبەرزى لەشەپنا.

الْبَرْك: سىنگ، ئەۋشۈپنەپە حوشتر
لەكەتى پالکەۋەلن دا دەپخاتە
سەرزەۋى ۋ كۆمەلە حوشترى زۇر.

الْبَرْكُ مِنَ الرِّجَالِ: پىاۋى بەردەۋام و
كۆلەندەر لەسەر شت ۋ ترسنىك ۋ
مۆتەكەۋ كانبوس ۋ دېۋەزە.

الْبَرْكَةُ: خىيرو ڧەرو گەشەۋ نەش و نما
ۋ خۇشەختى و بىخەۋەرى.

حَبَّةُ الْبَرْكَةِ: گىيەكى سالانەى دەنك
رەشە، لەۋلاتى مېسرو ۋلاتانى
ھەۋزى دەپماى ناۋەرەست و ۋلاتى

ھىند دەپۋ پەلەك گەلەكانى وردو
گولەكانى شىن و بەروبوۋەگەى
لەتۈپكەل داپە دەنك و تۈۋەكەى

بىچۈك و بەگوردى پىنى دەگوترى
رەشكە، بۇچارەسەرى نەخۇشى
بەگارەمەينىسرئ زۇرجار تىكەل
بەھەۋىر دەكرى بۇتام خۇشكردى

بالا، نادمیزادی گورته بالا).

أَلْبَرْتُكَ: بهرترین و بهرترین
جوری نه لاس له ورشه داری و
سفت و لووسی دا.

بَرَمَ الْخَيْلِ: له مورو سورهه حمله کمی
گریدا.

بَرَمَ الشَّيْءِ: شته کمی قایم و پتهوی کرد
دمگوتری: (بَرَمَ الْأَمْرَ وَالْفَقْدَ).

بَرَمَ بِالْشَّيْءِ بَرَمًا: بهوشته جاپزبوو، پری
نارحمت بوو.

بَرَمَ بِمَنْطِقِهِ: زمانی گراو قسمی پی نه کرا
و دمگوتری: (بَرَمَ بِالْحُجَّةِ وَالْجَوَابِ).

أَبْرَمَ: برمی دروست کرد و (أَبْرَمَ الْكَرْمَ)
میوهی میوه که بهمنه لزمی
بر مرمکبوو.

أَبْرَمَ الْخَيْلَ وَالشَّيْءَ: حمله کمی شته کمی
پتهو و قایم کرد.

أَبْرَمَ الشَّرِبَ: ریس کمی دوقات بادا،
به کرم کمی گشت بادا.

أَبْرَمَ الْحَكْمَ: بهرار کمی پشت
راست کردوه و (أَبْرَمَ الْأَمْرَ) کار کمی
بنج پتهو کردو بهنوانی شینلا.

أَبْرَمَ بِالضَّيْنِ: بهمانا (بَرَمَ) به.

أَلْبَرَّمَا: نامیرکی لهولمبی به بُو
گونکردنی شتو بُو دهرهینسانی
سدهدو شتی وا به کاردی به کوردی
(بَرَمَ به پی دهلین).

الْبَرَمَةُ: بهمانا (الْبَرَامَةُ) دی.

الْبَرَمَ: بهوکه سه دهلین: کلمه گل خهک و

هاوه لانی دا ناحیه هومارخانه و
مهخانه وه لهبر رُدی و کلی تواوه
و بُوله بهر سیله له سرطای
دهرکه ووتنی دا.

الْبَرَمَةُ: دیزی بهردین، (ك: بَرَمَ، بُرَمَ،
برام).

الْبَرَمُ: همرشتیک له دوزو وشتی تر
دروست بگری گمدو و رنگی

تیکه لای تیدلین و همروا
به حمله بیک دمگوتری دورفگی

تیدلین، به جهوه هر رازیندر ابیتوه،
نظره تان له قوولی دمکه ن یان له

پشتتینی ده بستم و همروا
به نوشتیه که دمگوتری بهمنان دا

دمگوتری بُو جاووزار و همروا
به حمله بیک دمگوتری: دوو حمله

تیک باهه لدرین و پاشان لگه ل
حمله بیک تر واته همرستیک

حمله که بهیه که وه بادرابن و
کۆمه لیک له خهک و سوپای

بهیکه توله مند نتهو و جین
توتیک و کۆمه لیک نازل تیکه ل و

له مورو بزن و فرمیسکی تیکه ل و
بهگل و روناکی خور له بهمانی دا و

تاوانبار.
الْبَرَمُ: پارچه ناسنیکه دارتاش ده می
برینی مشاره کمی پی فراوان دهکا.

الْبَرَمُ: تمش، (ك: بارم).

الْبَرَمُ: قورس و کهستیک قسمی بهر و پوج
بکا.

بمكوردی پی دی دگوتری بمرنامه،
(ك: براج)ه.

الْبُرْتُ: تیکه لیمه که لمص و قهصدبر،
جاری وادین مادی تریش تیکه ل
دگوری، وککوو مادی زمنکو
فسفور.

کُبرگس: کراس یان رُبی خاوی سمر
به کلاوی لمبرگرد.

الْبُرْسُ: هرلیاسیک سمر کلاوی پیوه
لکیندراپ ۰ فیس و کلاوی قوج ۰
پوشاکیکه دوو قوئی همیه دوی
خوشتن و همام کردن لمبر
دگوری: (ك: برانس).

الْبُرْسُ: رومیکه لمپیری (الفصله
الركبة) تممنی دریزه له کمنار
چوم ووبارمکانی میسر دپروئ،
بؤنیکه کسکونی فورسی همیه
دمعباو حمشراتی پی راودهنری.

الْبُرْطُ: پوشاک سمر لای
هرنگیمکان، (ك: برانط).

بُرتُ الشی: شته کی بمرنگی بمرنمی
بویه کرد.

الْبُرْطُ: رهنیکه لمزوی گمان
دروست دگوری رسم و شتی وی پی
چهور دگوری ۰ هم مادیه نسبت
دعری بؤ ولاتی پرنیکا لمپسپانی.
سِرَةُ الرُّجُلِ بَرَهْ: پیامکه جهسته
پرگردوه دوی شهوی که لاواز بوو
بمنمخوشی، لاشی وککوو خوی لی
هاتمه.

الْبُرْمَانِي: گیانلمر یان رومک که لمانا
وشکانی و ناودا بژیا.

الْبُرْمِيل: زمر فیکه لمدار دروست دگوری
ترشیات و موی سرکه ی تینا
هه لمدگوری، تینتا لمنا لزن و شتی
تر دروست دگوری.

بُرْمَهَات: مانگی حمولمی مانگی
قیبطیه، لمو مانگما و مرزی بهمار
دهست پی دگا.

بُرْمُودَة: مانگی هه شتمی مانگی قیبطیه
دکه ویتسه ناو مرستی و مرزی
بهمارموه.

الْبُرْنِي: جوریکی باشی خورمابه،
دمنگمکانی خرو سووروو مملمو
زمرده، دگوتری: (لحل بُرْنِي وَحَلَة
بریه).

الْبُرْنِيَّة: زمر فیکه دم پانه (سوئنه
به که) لمسوالمت یان له شوشی
نمستور دروست دگوری ۰
که له شیریکی بچوکی گمنج و تازه
پینگه پشتوو.

الْبُرْنَامَج: دهقمری حساب، یان توماری
نموک لایمی له ولاتیکه وه بؤ ولاتیکه
تر دهنردی (ممنطیس) ۰ یان
نمو دهقمری حمدیس گیمروه،
ناوی راوی و رشمی کتبیمکانی تینا
تومار گردوه ۰ پلانیکه نمخسه
کینشراوه بؤ نیشی رزانه یان
سمعاتی، وککوو بمرنامی رادیو
ته لمفزیون وانه گوتنه وه ۰

اَبْرَة: بملگمی سمرسور هینمیری خسته

بهر جاو و بمسر جه ماومردا
بالاد هست بوو.

اَلْبَرْهَة: ماومه که له زمان (اَلْبَرْهَة)
بهمانا (اَلْبَرْهَة) دی.

بَرْهَم: جاوی تی بیری بمعی لهوی جاوی
بزوگونی و دشتگوتری (بَرْهَم الیه).

اَلْبَرْهَة: بپرو تلمطمه می هیندین
پهین و به دروست نهیه بی خودا
پنظمه بر بنیری بؤسر نادمیزاد
و خورونی گۆشتی بیان بهلاوه
حرامه و بملگمی له تلمطمه
دشوگوتری: (برهمی).

اَلْبَرْهَة و اَلْبَرْهَة: حرری درخت.

بَرْهَن: بملگمی هینایه وه لمر داواکمی و
دشوگوتری (برهن علیه).

اَلْبَرْهَان: بملگمی یه کالاکرمه و
له زمانستی منطیق دا بریتیه له
قاعیده و قیاسیک که له چمند
پیشه می (مقدمات) پیک دی و بهای
ریاضیه بملگمی بورهان لهویه
(قضیه یه) بهمه پینیک که پیک
هاتوه له چمند پیشه می یه می
سملیندراو.

بَرَا اَلْبَرْهَة بَرَا: لوتومنه می دروست کرد.

بَرَا اَلْجَمَل و غیره: لوتومنه می له لوتی
حوشترکه کرد.

بَرَا الْقَلَم أَوْ السَّهْم: قهلممه که یان
سمره ترکه می تاشی.

بَرَا اَللَّشَى: خودا لهوشتمی بیدی هینا،

دروستی کرد.

اَبْرَى الْجَمَل و غیره: لوتومنه می له لوتی
حوشترکه کرد.

اَلْبَرْهَة: له تلمطمه می جهوکه له زهره یان
لهشتیکی تر دروست دشگوتری
له تلمطمه می لوتی حوشتر دشگوتری بی
لهوی لقر بار بیری، یان لافرت
له لوتی خوی دهکا بی جوانی و مگوو
چون گوواره لهگوو دهکا و همرو
(اَلْبَرْهَة) ناوه بی هموو له تلمطمه می
و مگوو باز نهو خر خال و گوواره
لهو چوره شتانه.

اَلْبَرْهَة: لؤغمته که له (اَلْبَرْهَة) همرو ناوه
بؤلدرای قهلم و دلو صابون
لهو چوره شتانه و بهو بلیسه
صابونش دشگوتری: کمدوی
بهکار هینان دمه پینتیه و.

اَلْبَرْهَة: بونهور، خهک.

اَلْبَرْهَة یَسْتَتِي: رهبانکی مسیحی به
لهناکامی جمو جؤل و همولان بی
چلکساز لهنا بی مسیحی دا
سمری هملدا نه راه پهرین و جمو
جؤل به راه پهریمتی (لرتر) لهنا جام
درا بانگه و نزی لهوی دمکرد که تاک
له دمه لاتی که نیسه رزگاری بیو
بهرامی به خودا بهر برسیار بی
هر که سمو خودی خوی و
له بهرامی بهر لهمه دا رهبازو بیرو
بؤجونی (کاثولیک) یش همبو که
(له رولنکسیه) شی بی دشگوتری.

بروتستو: به لگنام میکی رسمی به لسمر
داوی خامن مبعست دمنوسری بڑ
سه لاندنو جسماندنی نموی کابری
بهرامبر پاهندی کلومپالی می
نیونیان نیو وفا بهودندو بهلنی
خوی ناکا ۵ بروتون بهنیکه له
پیکامی نمو قسباره همره
بجکولمبی بی دگوتری زمره.
بروز الصوره وحرما: جوار حیوی بڑ
رسمکه دانا ۵ جوار حیوی بڑنهو
شله دروست کرد.
الهرقة: پراوه پیکردنی شتیک پیش
نموی بڑجهماور صایش بکری
بڑدنایی بوون لمگونجای.
الهرقة: نمو سهوزایی به که
لهسمرقاتا زهوی دلدبهوشی ۵
بههممو نمو روکانش دگوتری
کمیال ناکاو بهسر زهوی دا پهل
دمعائو بان دعبیتهموه.
برق العرة أو الحجر وحرما: دارمکه بان
بهردمکی تاشی، دگوتری: (هرپار)
نموه سنگزاشه، دارتاشه ۵
لهپندی پیشیان دا هاتووه دهلی:
(أعط القوس بارها) کارمکه بهمره
نمستوی خامن کار.
برق القلم: لایمکی قلممکهی دادا بڑ
بهرنووسین.
برق السفر والجوع الانسان والجمل:
سهمرو برسایمتی نادمیزادو
حوشتری لاواز کرد.

البرق الشين: نموشته توشی لاوازی
بوو.
باراه في الأمر: بهربرمکانی کرد جوی
لدموکرد چی کرد نمویش همان
شتی رهجو کرد.
باری امرأه: لمکل زنمکی ریک
کهوتن کمیک جیابهنموه.
إبترى العرة والحجر: بهمانا (براه دئ).
تباری الرجلان: دووپیاومکه پیشم کی
یکتریان کرد، همره که بان
هملس و کهوتی و مگوو نموی تری
کرد.
قبرى له: خوی بڑترخان کردو
بهلدسوزی هملی دا کارمکی بڑ
نهتجام پنا.
البرى: کل و خول ۵ مهخلووقات.
البراء: هممو نمو وردمو خشتو
خولی لمانکامی تاشین و بهرنهوی
شت دمکهویته خوار.
البرائة: بهمانا (البراء دئ) ۵ بهروچی
ناوکومل ۵ حوشتری لوتهوانه لهلوت
کراو ۵ حوشتری قلمو، حوشتریک
بهردموام بی لسمر رویشتن.
البرائة: دارتاشی، سنگزاشی.
البراء: نهوکسمی کارمکی بهریتیه
لهدارتاشی بان سنگزاشی.
البراء، البرائة: قلمم دادر،
همرشتیک قلمی بی دابری بان
داروشتی وای پی داتاشری و مگوو
تمشوی.

بَارِجٌ لِي الشَّيْءِ: شانازی پیو مکړدو خوی
پژوه هلکښا.

بَرْجُ الشَّيْءِ: بهمانا (بَرْجَه) دی.

بِجَارِجِ الرِّجَالِ: نمو دوو بپاوه خویان
بویه کتر هلکښا.

الْبَرْجِجُ: پادشاه مروی چاکه.

بَرْجَه بَرْجاً: لستې بڼه دی دا ه سږ

بڼه دی چال کړدو ناوکی دهر پریږند

ه به کړ چان کموته ویزی ه لریدا

تا گرموله کړد.

بَرْجُ الْقَرْسِ: که ونامکمی چمانندوه.

بَرْجُ الرُّجُلِ: شاپړوی پیاوړه کی برد

فهرجی کړد.

بَرْجُ بَرْجاً: پستی جووه ناوه ووهو سڼی

دهر پریږی.

بَرْجُ الْقَرْسِ: پستی چال بوو دمکوتری:

(هر اَبَرْجُ وهی بَرْجاً)، (ک: بَرْجُ).

بَرْجُ: ملکه چ بوو.

إِنْبَرْجُ هَرُ الْقَرْسِ: بهمانا (بَرْجُ) په.

تَبَارِجُ: روښت بهښوی روښتنی که سڼک

پستی چال بوو یو ناوکی دهر پریږی

ه وگوو دانښتنی نمو دانښت.

تَبَارِجَتُ الْمَرْأَةِ: ظاهره که سمنی

دهر پریږند ه (بَارِجُ الْقَرْسِ) نسپه که

دسته کڼی بولای ورگی چو مانندوه

پژوهی دمی بگاته ناو.

بَارِجُ عَنِ الْأَمْرِ: دواکه وت له کاره که.

الْبَرْجُ: لبه لانی نزم، شوونی چال و

نموی له لبه لانی.

الْبَرْجِ پری: نه خوښی به که به هو ی

که مېوونی (فیتامین ب) وه پمېدا

دېږی دل لاواز دمکاو ښلتېه ابی

نم عصاب دمخاته وه.

المباراة: کی پر کی وهرزی به له نیوان

دوو تاخم دا پان له نیوان دوکس دا،

(ک: مبارات) ه.

المباراة: بهمانا (البراءة) واته هلمه

تاش.

بَرْجُ: لمر وښتندا پهلې کړد ه لږ شکاو

هملات ه زوری چم و چول کړد.

بَرْجُ الرُّجُلِ: پیاوړه کی به میز راپسکاو.

بَرْجُ الدَّابَّةِ: ولاغه که می به توندی راکښاو

لری خوړی.

بَرْجُ الشَّيْءِ: نه وشته می چار صهر کړدو

رنکی خسته وه ه لری ستاندو لری

دامالی ه فرقی داو نه پدېه وه.

الْبَرْجُ: تېز وه، نه وکسه می به پهلې

بهر ټکانا دهر و ه که سڼک گورج و

کول و ه همیشه له جم و چول دلی ه

مندالی تازه پی که ښتوو سوکه له

له سطر دا.

الْبَرْجُ: بهمانا (الْبَرْجُ) وه (الْبَرْجُ)

بهمانا (الْبَرْجُ) وه.

بَرْجُ بَرْجاً: خوی هلکښا، خوی

هه لانه وه.

بَرْجُ علیه: گڼه لی پی کړد.

بَرْجُ الشَّيْءِ: شته که می چوان کړدو

رازانده وه.

الْبَزْزُوكَا: میهنی و مرزقاری و جوتیاری.
بَزْزُو الْحَبْ: تۆۈمكەى و عاشاند، بىناۋى
زەۋىيەكە دا بىلاۋى كىردەۋە
بۆلەۋى پىرۋى.

بَزْزُو الْقَنْز: دىنكە تۆۈمكەنى قىزىلچە ناۋ
دېزىمكەۋە.

بَزْزُو فَلَانًا بِالْمَعَا: بەگۈچان لىفلا نكەسى
دا.

بَزْزُو الْقَصَارِ الْغَرَب: چىل شۇرۇ چىل كۆتەكە
بەگۈچان لەكراسەكەى دا بۇ لىۋى
پاك بېتەۋە ۋ چىل دىمىرلە سىر
ناۋو تەپ دىمىرلەۋى ئىمىجار لىمىر
تاتىمىردىك بەدار پىرى دىمىشلىرى
بۆلەۋى پاك بېتەۋە.

بَزْزُو الْقَنْز: بىمانا (بَزْزُها) دى.

بَزْزُو الطَّعَام: خۇراكمەى رازىندەۋە ۋى
لى كىردەۋەسى بېتەۋە.

الْبَزْزُورُ مِنَ الرِّجَالِ: پىۋاۋى گومانۋى،
دىل پىس.

الْبَزْزُورُ: لىۋىتۈۋە كىمىزەۋى دىمىرلە
بۆلەۋى پىرۋى ۋ مىنلەۋ ۋەچەۋ
نەۋە ۋ زىۋىت، (ك: بَزْزُور).

الْبَزْزُورُ: لىۋى تۆۈۋى بىزەۋى دا دىمىشلىرى
بۆلەۋى پىرۋى، (ك: بَزْزُور) ۋ
ئەۋمىيەۋ دىنكە زىۋىتون ۋ
ئەۋشاقانچە لەگەل خۇلردىن
دادىمىرلە.

بَزْزُورُ قَطْرًا: تۆۈۋى گىلەمكى سالانچە
لىمىرلە (لىمان الحىل) ۋ لە لىۋىلەنى
ۋلاتى مىمىرۋ ۋلاتانى جەۋى

دەريای ناۋمىرست دەۋى ۋ كەسنىك
زۆر قىمىز بىۋ پىسلى بۆلەۋى
لىمىرۋىۋى لىۋىگىلە دەخۇا
بۆلەۋى پىرۋى.

الْبَزْزُورُ: لىۋىتۈۋى زۆرى مىنلەۋ پىرۋى.

الْبَزْزُورُ: دىمىرلەۋى لىۋى دا دىمىشلىرى

بۇ زەۋىت ۋ لەۋلاتى مىمىر

تاتىمىرلە كىردەۋە بىلەۋى پىمىز ۋ

لىۋىلەۋى زەۋىت ۋەچەۋ دا

بەۋىتەۋىلەۋى دىمىرلە كە تاتىمىر

دىمىرلەۋى ۋەچەۋ بۇ تۆۈۋى كىردەۋە

داچاندىن.

الْبَزْزُورُ: تۆۈۋى قىزىلچە.

الْبَزْزُورُ: جوتىار ۋ ەچەۋى بازى راۋ،

(ك: بازىر).

الْبَزْزُورُ: لىۋىلەۋى ۋەچەۋە لىۋىلەۋى كەچەۋ

شۇر پۇشاۋىلەۋى پىرى دىمىرلەۋى بۇ

پاكىۋەۋە.

الْبَزْزُورُ: بىمانا (الْبَزْزُور).

الْبَزْزُورُ: زەۋىتەۋىلەۋى لەۋلات ۋەچەۋى

لەۋ دىمىرلەۋى دىمىرلەۋە كە بۇ

راۋكردىن بەگۈچانچەۋى.

الْبَزْزُورُ: بىمانا (الْبَزْزُور).

الْبَزْزُورُ: پىۋاۋىلەۋى مىنلەۋ زۆر ەچەۋى.

بَزْزُورُ لَيْسَ نَزْرًا نَزْرًا: بىسەر

بىرەۋىلەۋى دا زىل پىۋى رولى

كىردەۋە، لىۋىلەۋى پىۋىلەۋى داھاتۋە

(مىن عَزْ بَزْ) ەچەۋىلەۋى پىۋىلەۋى

پىۋى سىرەۋىلەۋى چەۋى سىلاۋى

ۋەچەۋىلەۋى ۋەچەۋىلەۋى.

- بَزَّ الشَّيْءُ: شتمگی مهرکشها، بموندو
 تیزی رای پساندو کیشی کرد.
- بَزَّ قَرِيْبُهُ: بهمانا (بَزَّه) دی.
- الْبَزَّارَةُ: کوتالفروشی + میهنمی
 کوتالفروشی.
- الْبَزُّ: جوری که له بَاشاک + جوری که
 لهجهک.
- البَزُّ: گوی ممک.
- البَزُّ: جهک.
- البَزَّازُ: کوتال فروش.
- الْبَزَّازُ: جهک و سیلاح + شیوه و رخسار
 + نیشانه.
- بَزَّغَ الصَّبِيَّ بَزَاغَةً: مناله که قسهخوش بوو
 عاقل و زهر بوو + نازیه بؤ قسه
 کردن و لمکس ناخوالهوه + لهویمری
 شوخ و شنگی بدمست هئنا.
- بَزَّغَ الرَّجُلُ: لهویمراوه بوو به گموره
 دهمرستی نتمومگی + دمگوتری:
 (هر بَزَّغَ، و بَزَاغَ).
- بَزَّغَ الصَّبِيَّ: بهمانا (بَزَّغَ) هاتوو.
- بَزَّغَ الشَّرَّ: شهر بمرها بوو تا دیمستا
 دلممرکاوهتموه.
- بَزَّغَتِ السَّنُّ بَزَّغًا وَبَزَاغًا: دلمنگه
 گؤشتی پوکمگی قهقشت و
 دهرکوت.
- بَزَّغَتِ الشَّمْسُ أَوِ الْقَمَرُ أَوِ النُّجُومُ: خور
 یان مانگ یان لستیره لملسو
 دهرکوت + له نورن دا دهمرموی:
 ﴿فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازَاغًا﴾.
- بَزَّغَ الطَّيْبُ الْجِلْدَ بَزَّغًا: پزیشکمه
 پیستمگی ههلهپری و خونتمگی
 رهوان بوو.
- بَزَّغُهُ: بهمانا (بَزَّغُهُ) دی.
- بَزَّغَ الْبَطَارُ الدَّائِيَّةَ: بهیتارمه که بهممبستی
 چارهمرکردن دهرزی بهکی سوکی
 لمزور ستمی نازلمکه دلمپگمانده
 دهماری.
- ابْزَغَ الرِّيحُ: سهرتای بههار بهیدابوو.
- البَزَاغَةُ: ددان.
- المِبْزَغُ: کتیردی پزیشک تیغی
 عمهملپاکردن.
- بَزَّغَ بَزَّغًا وَبَزَاغًا: تسی لن کرد (بَزَّغَ
 الشمس) بهمانا (بَزَّغَ) به.
- البَزَّغُ: نامپرتکی موسیقاییه، جوریکی
 بچوکه لمتنبور دشوبهپته عود.
- البَزَّاقُ: بهمانا (البَصَّاقُ) وقته: تف.
- بَزَّاقُ النَّابِ بَزْلًا وَبَزْلًا: کلمبکه دهرکوت
 + دمگوتری: (هر بَزْلًا).
- بَزْلُ الْبَعْرِ: حوشرمه که گلمبی دهرهاتن،
 لملش کلمبکه لملمنی دگانه
 همشت نؤ سالی.
- بَزْلُ الرَّجُلِ: بیاوکه لمزموونی تمواو
 بوو، بهنپو زور لمزمون و جورتم دا
 تئیمری.
- بَزْلُ الرَّأْيِ وَالْأَمْرِ: دیشمه که جینگر بوو
 کارمه که سقامگر بوو.
- بَزْلُ الشَّيْءِ: شتمگی ههلهپری.
- بَزْلُ الشَّرَابِ: کوبه شمرهیمگی کون کرد

دمپالتورئ، شراب پالتونك، (ك):
مَازَل).

لِلْمِزْلَةِ: شراب پالتونك و مكوو
(چاپالتونك).

بَزَمَ الْقُرْلُ: قسمة رفق و زير بوو.

بَزَمَ عَلَيْهِ: به دندانی پيشمونه (كلمه) ی
گمستی.

بَزَمَ عَلَى الْأَسْرِ: لسمركارمكه بهر دموام
بوو سوور بوو لسمركردنی.

بَزَمَ بِالْبَاءِ: بهوئمركه خورسه هلسا.

بَزَمَ الرَّجُلُ بِالْمَةِ: رۆژگار نهو بیاوی توشی
جوړتم و نهاممستی کردوه همزار
دمدی سمری بینووه.

بَزَمَ الشَّيْءُ: شته کی شکاند.

بَزَمَ النَّالَةَ: بهمدو پمنجه (پمنجه)
شایمتومان و قامكه گموره)
خوشرتمکی دوشی.

بَزَمَ الْوَكْرَ: به پمنجه شایمتومان و قامكه
گهوری و قمری نامیری
مؤسیفاکمی گرت.

بَزَمَ فُلَانًا الشَّيْءَ: شته کی لفظانکس
ستاند.

الْبَزِيمُ: بروانه وشمی (ایزیم) لمبیتی
(الف) دا.

الْبَزَامَةُ: تمنگانه و جوړتم و ناخوشی.

الْبَزَامَةُ: تمنگانه و ناخوشی ه په کزهم
نان خواردن لمشهو و رۆژنك دا ه
کیشی سی دیرهم.

الْبَزِيمُ: لقی شکی دارخوما کشتی بی

بُونَه و می شرابه که بېته دهر و
برئی ه شرابه کی پالوت و صافی
کرد.

بَزَلُ الْأَمْرِ وَالرَّأْيِ: بهیاری لسمر کارمكه
دلو بهر انچه ووه.

بَزَلُ الرَّأْيِ: بهرو بوجونی تازمی داهیناو
بیدمستی خسته و لاته ووه.

بَزَلُ الْحَاجَةِ: نیشمکی چی به چی کرد.

بَزَلُ الرَّأْيِ وَالْأَمْرِ: کارمكه سمری گرت و
سه قامگر بوو.

بَزَلُ الشَّيْءِ: بهمانا (بَزَلَةُ) دی.

انْبَزَلَ: شفق بوو، قه لسا، دپا، درزی
برد ه دمگوئری: (بَزَلُ الْجِلْدُ بِالْمِ
و السَّاءِ بِالْمَاءِ): بېسته که همدپاو
خوینی لی هالمدور، کوندنمكه دپاو
ناوی لی جو.

بَزَلُ الشَّرَابِ: کوپمكه قه لسا و درزی
برد مپمکی لی دژا.

البازِلُ: ددن گاتی روانی که لمبوک
دمدمکوئی.

البازِلَةُ: برینیک لمبیت دمکری و
خوینی لی دئ ه هر گهل و پهل و
مال و سامانیک پیاویستی
دمستمبریکا.

البَزَالُ: نهو شوینمبه قه لسا و پان
دپاو و شلممپمکی لی دیتمدور.

البَزَالُ: نامیرتکه کوپهو بهرمیل و
بوری و شتی لهو جوړی بی کون
دمکری.

المِيزَالُ: نالمتیکه شرابی بی

أَهْزُو: ھاوتا ھاوشان ۋە (هَزُو الشَّيْءُ) ھاوشان و ھاوتايەتى.

هَسَى: ۋاتە بىسە لەبنەرەت دا وشەكە ھارسىيە.

هَسَى: دىنگىكە پشپىلەي ھى دەردەكرى.
هَسَى هَسَى: دىنگىكە خوشىرى ھى بانگ
دەكرى بۇ دۇشەن ھىروا ھىروا بىزنى
ھى بانگ دەكرى بۇ دۇشەن ۋە
دىنگىكە بانگى پشپىلەي ھى دەكرى
بۇنەمەي دىستەمۇبى.

هَسَا ھە هَسَا ۋە هَسَا ۋە هَسَا: ھىگرى ھىو، خوى
پىئو ھىگرى.

هَسَا ھىلامر: ھىوگەر ھاھاتو ھىگرى ھىو ۋە
ھىھىچ ھىچى لەقەلم ھى ۋە
ھىوگەيە ھى گرە.

هَسَى ھَسَا ھَسَا: ھىمانا (ھَسَا) ھى.
هَسَا: ئولغەتى ھىوگەر ھىگرى ھىو.
هَسَى: خىرا رەقى ۋە (هَسَى ھالالە ار
الشا) ھىگرى گرە بۇ دۇشەن.

هَسَى ھىنەم: ھىولى دا دوىرەمكى بىھاتە
نەپەنەن.

هَسَى ھىلما: ئاۋەكە ھىسەرزەمىيەكەدا
ھىلا ھىو.

هَسَا: دىرەختىكە لەبنەرى گۈزى
(الطبيب) تۇو تۈكەلە تۇوى بۇنەمەي
ھىشپارەمەي ھىمە.

هَسَى: سارە ھىلا ھىلا، (ك: هَسَى)
ۋە (تەھەت الھەسەي): ھىسەي
ھىو ھىو بى سەروىر.

ھىسەرى ھىن ھىلەي ھى گرە
ھىگرى ۋە گرە ھىلە ۋە تەشوى زەمە،
ھىسەمەي تەشوى، (ك: هَسَى).

هَسَا: ھىمانا (الھەسەي)، (ك: هَسَا).
هَسَا ھىزۇ: گۈنى ھىلەست و سەرنەي دا
بۇنەمەي ھىسەكە ھىسەستى ھىن
ھىسەكە ھىنەي.

هَسَا ھىرەل: ھىوگە سىنگى دەرەپەمەي ھىو
ھىشى ھىل ھىو.

هَسَا ھىزۇ: ھىزى دا، گۈرى ھىست.
هَسَا ھىرەل ھىزۇ: ھىوگەمكى مەكەچ گرە
ھىلەمەي بۇ ھىرە.

هَسَا ھىزۇ ھىزۇ: سىنگى دەرەپەي ھىو سىكى
ھىمانا ھىو.

هَسَا ھى: ھىزەرى گرە، ھىلەمەي
ھىرە.

هَسَا ھىلامر: ھىسەركەمەدا ھىلەست
ھىو گۈزەزلى گرە.

ھىزى: سىنگى دەرەپەنەي ھىشى ھىل
گرە.

هَسَا ھىرەل: ھىوگە ھىنگاۋەكەنى
ھىراۋەن گرە، ھىسەمەي دىرەزى
ھاۋىشەن، خۇى ھىلەشە ھىسەكە
كەلەي ھىو، لاقى ھىوۋنى شى
زۇر لى دىدەي ھىچى نە.

ھىزى: ھىزى ھىزى ھىوگە ھىن ھىزى
ھىماناۋەندى كەمەلىيەن ھىلەمەي
گۈرەن، ھىسەي ھىسەي ھىلەمەي
ھىزىن، لى ھىوگەنى ھىشەي ھىسەي
ھىمە.

نَمُوئى بَهْیْتَه فَرَوُ یا مَهْمِئى.
 بَسَرَ الْبَسَرِ: خورما کالَمکەئى تیکەل کرد
 بهخورمای تەپو سرکه.
 بَسَرِ: توشى نەخۆش مایەسیرى بوو.
 ابَسَرَ النُّحْلُ: دارخورماگە خورماگانى
 بوونە بەرسیلە ۵ خورماکالەمکانى
 خوش بوون.
 ابَسَرَ الْمَرْكَبُ لِي الْبَحْرِ: کەشتیەگە
 لەدەریادا وەستا.
 بَاسَرَتِ الدَّابَّةُ: نازەلەگە پێش وەخت
 بەگەل هات.
 ابْتَسَرَتِ الرَّجُلُ: قاجى تەزى و نال بوو،
 قاجەگە لەکارگەوت.
 ابْتَسَرَ بِالْقَيْمِ: بەوشلە دەستى پێکرد
 لەمەندیش پێفەمەردا هاتووە دەلى
 هەرگالى پێفەمەر لەسەفەردا
 هەلبەستایە دەیفەرموو: (اللَّهُمَّ بَكَ
 ابْتَسَرْتُ).
 ابْتَسَرَ النُّطْلُ وَالْحَاجَةُ: پێش وەخت
 تەلقیخى خورماگانى کردن پێش
 وەخت کارەمەئى نەنجام دا.
 ابْتَسَرَ الْفَاكَةُ: بەتەپو ناسکى میوەمەئى
 لى کردموه، دەگوتى: (ابْتَسَرَ
 الرَّايِ) راي خۆى دەپەرسى پێش
 نەموئى جەوان پەرسى لى بکاتموه.
 ابْتَسَرَ لَوْلُهُ: رەنگى گۆرا، رەنگى بزرگا و
 روى ترش بوو.
 تَبَسَرَ: داوای خورمای نەگەبوی کرد.
 تَبَسَرَ الرَّجُلُ: قاجى تەزى.

بَسْبُوسَة: حەلەبە کەلەناردى گەنەم و
 شەمکرو رۆن دروست دەکەیت.
 بَسَرَ اللَّبَنُ: شیرمەئى لەسەر رەبازی زانی
 لەمرنەس باستۆر تەعقیم کرد.
 الْبَسْرَا: تەعقیم کردنى شیره لەسەر
 رەبازی باستۆر.
 الْبَسْتَارُ: باغەمەمەگە درەختە خورمای
 پەرت بەلوى تێدن کەمەکرى لەمێوان
 دارخورماگان دا گشت و گال بکەیت.
 الْبَسْتَانِي: باخەوان.
 الْبَسْتَنَّةُ: زانیاری بەخۆیوکردنى باغو
 باغچەکان و ح———وێنەئى
 و مەهرەینانیان.
 بَسَرَ بَسْرًا وَبُسْرًا: پەلمەى کرد، روگرۆی
 نیشان دا.
 بَسَرَ بِالشَّيْ: بەوشتە دەستى پێکرد.
 بَسَرَ لِّلَانِ التَّخْلَةَ بَسْرًا: هَلَا نَكْس تەلقیخى
 دارخورماگەئى کرد پێش نەموئى
 کالى بى (پێش وەخت مۆتۆر بەئى
 دارخورماگەئى کرد).
 بَسَرَ الثَّبَاتُ: گۆرەگیاگەئى شەین خواردو
 کرد، هەربەنەناسکى مەپى تێدا
 لەوەرەند.
 بَسَرَ الْقَرْخَةُ: بڕینەمەئى قەلاشتەموه پێش
 نەموئى چاک پێتەموه گۆشتەموهزەون
 پێنێتەموه.
 بَسَرَ الدَّائِنُ: قەرزەمەئى وەرگرتەموه پێش
 نەموئى کالى بى.
 بَسَرَ السَّفَاءُ: شیرمەئى خواردموه پێش

تَبَسُّرُ النَّهَاتِ: زهوی همگولی
 بؤدمهینانی رومکهکه پئش لوموی
 بهماسایی سمردهرینی ۵ وگوو
 نهومی کهخاگه لیومی بههار
 گمنگرکه بهبهی لیزانسی خلیان
 زهوی همگولی گمنگرکه
 دمدوزنهوه هیشتا سمری
 دمرنههیناوه.

الباسر: مایهسری.

الْبَسْرُ: روگری ۵ دموتری: (وجه بر
 وباس) ۵ همرواناوه بی ناو گمتازه
 بهمتازه لهاسمانهوه دیته خوار.
 الْبَسْرُ: خورما پئش لوموی پتباگو
 شیرین بهی ۵ میومی تهری تازه
 لهمرجوریک بی ۵ همرشتیک تازه
 پتباگو سمرهتای بی ۵ همروا ناو
 گمتازه لههمورموه دهاریته
 سمرزهوی.

الْبَسْرُ: تاکی (الْبَسْرُ) همروا ناوه بی
 همموو رومگی که تازه
 سمردهرینی.

الْبَسْرُ: نهودرخته خورمایهه که
 خورما بهرسپلمکانی ناپنه روتلبو
 شیرین نابن.

الْبَسْرُ: بای واده، بایهکه دهپته
 نیشانهی نهوه گهاران بارین نزیکه
 ۵ (الْبَسْرَةُ) بهمانا (الْبَسْرَةُ) دی.

بَسُّ الرُّجُلِ بَسًا: پیامکه داوی کردو
 همولی داو تپکوشا ۵ قاوتی دروست
 کرد ۵ قاوتی پهیدا کرد.

بَسُّ الشَّيْ: شتمکی وردو خاش کرد،
 قورلان دهمرموی: «رَبَّتْ الْجِبَالُ
 بَسًا».

بَسُّ الشَّيْ رَفِه: نهوشتهی بژوه پئکردو
 زوری لی رژی زوری لی فموتا ۵
 دموتری: (بَسْتُ مَه الْأَيْامُ) رۆژگار
 کاریگهیی خوی تینا کرد، پیرو
 لاولزی کرد، گونی کردبوو ۵
 لهحمدیشی مولهلدا هاتوو دهلی:
 (ومعی برده لَدُسُ منها) بوردمیکم
 بی بوو کون بو بوو.

بَسُّ عَلَيْهِ عَقَابَةً: دوژمنمکانی ناردنه
 سمر، نؤکرو پاساولمکانی ناردنه
 سمر بؤنهومی زبانی بی بگمبنن،
 نهزیمتیا دا.

بَسُّ لَه مِنْ تَغْيَرٍ بِخَيْرٍ: کسینکی کرده
 جاسوس بهسمریهوه بی نهومی
 هموالمکانی پی بگمبننو
 لههلس و کموئی ناگاداری بکا.

بَسُّ الْأَبْلِ وَبَهَا: بههیشی حوشرمکانی
 ئازوتن ۵ یان لمکانی ریشتنی
 بههلمدا هیواشی کردنهوه بهوشی
 (بس بس).

بَسُّ بِالْأَلَةِ: بهوشی (بس بس) حوشره
 شیردمرکهی هیواش کردهوه
 بؤنهومی رابوستیو بیدوشی.

بَسُّ الرُّجُلِ: پیامکه دهرکرد دوری
 خستهوه ۵ (بَسُّ الْأَبْلِ) بهمانا (بس)
 دی ۵ لهپنکی پیشیناندا هاتوو

دهلئ: (الاباس قبل الابهاس) نمرود
نیانی گردن پیش دواگردن و
پرکشی کردن.

إِبْسَ: رؤی رابورده دهگوترئ:
(إِبْسَ الحية على وجه الأرض) ه
ماركه بهسمر زهوی دا رؤی گشا ه
بهمانا بلاو بونهوه دئ دهگوترئ:
(إِبْسَ الماء على وجه الأرض) ناومكه
بهسمر زهوی دا بلاو بووه.

أَبْسَ: مینیهی (أَبْسَ) ه ناویکه
لهناومگانی شاری مهککه.
أَبْسَ: هشیلهی خومالی.

أَبْسَ: ناویکه لهناومگانی شاری
مهککه.

إِبْسَ: شوان ه حوشرئ شیرنمدا
مگمر بهلاوانننهوهوه ههون
لمکهلدن و پشی پشی بوگردن، (ك:
بُسَ) ه همروا ناوی ناوتمتیکه
بوومته هوی ههنگرسانی شمپی
بهسوس که له نیوان دوو هوی
گهوری عمرهب دا زیاد لهسی سال
بهردهوام بوو، لهدست رهشی و
خرابهکاری دا بوومته صونه ه
لهمهندی پیشینان دا هاتوو دهلئ:
(أَشَام من البوس).

الْبَيْسَ: خوراکی کهم.

الْبَيْسَ: قاصت، یان نارد تیکه
بمزیت یان رۆن یان شتی
ترکریی و دوی گولاندن بغورئ ه
نان وشك بگریتهوهوه ورد بگری و

تیکه یهناو بگری و بغورتهوه.
بَسَطَ الشئ بسطاً: شتمکی بلاو کردهوه
ه (بَسَطَ يده او فراعته) دهستی خوی
راخست باسکی راخست ه همروا
دهگوترئ: (بسط کله ونشر اسامه)
لهسی دهستی کردهوه، بهمنجهگانی
بلاو گردنموه.

بَسَطَ يَدَهُ في الاتفاق: دهست بلاوی کرد،
زهاد لهپتویست مال و سامانی خمرج
کرد.

بَسَطَ يده اليه: دهستی یارمندی یان
خرابهکاری بو دریز کرد.

بَسَطَ لسانه اليه: بهخرابه یان بهجاکه
باسی کرد.

بَسَطَ الله الرزق: خودا رزق و رۆزی
بوپمندگانی زورکرد.

بَسَطَ فلاناً: فلانکسی کهیف خوش کرد ه
پتفه ممبر (د.ج) دهربازی فاتیمه
کچی دهمرموی: (بَسَطَ طي
مائبطها) تموشتمی فاتیمه دلخوش
بکا منیش پیری دلخوش دهم.

بَسَطَ المكان القوم أو الفرائض النائم:
شوئنهکه یان جیگه یان نوستنه که
بهرفراوان بوو بۆیان زیادهی
همبوو.

بَسَطَ فلاناً على فلان: فلانکسی بهسمر
فلانکس دا بلا دهست کرد، ریزو
شکۆمهندی پئیدا.

بَسَطَ القلز: پاساوو بیانومکی لی قبول
کرد.

بَسَطَ مِنْ لَيْلَانٍ: شەرمو ھەمەي لى
ھەلگرت.

بَسَطَ لِسَالَهُ: زمانى گرەيمەو بەرمەوانى
کەوتە ئاخاوتن.

بَسَطَ يَدَهُ: دەستى پارمەتى و بەخشندەمى
بۆ ئاتاچان درۆزکرد.

بَسَطَ وَجْهَهُ بِسَاطَةٍ: دەم و ھاوى
دەروشايمەو.

بَسَطَهُ: دانیەوى کرد

بَسَطَ الشَّيْءَ: شتەمەي بەلا و کردەو،
ئاسانى کرد و گۆزگەمى تێدا
نەما.

بَسَطَ الشَّيْءَ: شتەمە بەلا و بەو،
(البسط يَدَهُ) دەستى پیاومەتى و
پارمەتیدانى درۆزکرد.

بَسَطَ لِسَالَهُ: زمانى گرەيمەو کەوتە
قەمکردن.

بَسَطَ لَيْلَانٍ: فلانکەم کەيف خۆش
بوو، شەرم و ھەمەي وەلانا.

بَسَطَ النَّهَارَ: رۆژگار درۆزبوون.
قَبَسَطَ: بەلاو بوو، دەرگۆتري: (قَبَسَطَ لِي
كَلَامَهُ) ھەمگەنى رۆنگرەنمەو
گوزارشى لىمىرو رەگەنى خۆى دا
خۆى پاراست.

قَبَسَطَ لِي السَّيْلَةَ: بەھەموو وڵات دا
گەرەو ھەموو شوپىنگى پەشكى.

الْبَاسِطُ: ناوێكە لەناو ھەوانەكانى
پەرەردگار.

الباسطة: قامەتى پیاو بەجۆزىك

دەست ھەلپى بۆ ھەما.

الْبَسَاطُ: زەوى پان و بەز.

البَسَاطُ: ھەرشتەك رەبەرىو بەلا و
بەركەتەو، ھەروا بەمەنا زەوى پان
دەو، دیزەو مەنەمەي گەورە
جۆزىكە لەراخەر لەخورى و دەزو
دروست دەرگۆتري.. بەگۆردى پەرى
دەرگۆتري: قالى، ھەرش، (ك: بَسَطَ).

البَسَطُ: لەزمانى پەرسى ھەمەي
ھەمەرزى كەرتى ئاسانى بە.

الْبَسَطَاءُ مِنَ الْأَذَانِ: گۆزگەمى پانى
گەورە، (ك: بَسَطَ).

البَسَطَةُ: زەمەو بەمەي زۆر، ھەروان
دەرگۆتري: «وَزَادَهُ بَسَطَةً لِي الْعِلْمِ
وَالْجِسْمِ».

البَسَطَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافرەتى جوان و
نەرم و نەك، نان كەلەندارد و شەرو
ھەلەكە و شەكر دروستكەرى.

البَسِيطُ: پەنجەوانەي مۆرەكەبە
شتەك ئاسان بىر گۆزى گۆزى
تێدانەمەن، بەكەيكە لەبە ھەركەنى
ھەروە زەوى پان و بەرھەراوان.

الْمُكَبَسَطُ: رۆبەرى تەخت و پان و بەز.
بَسَطَ الرِّمَّةَ: گۆشتى رەن تەوئەيل و سەرى
تەكەل دەرگۆتري پاشان دەرگۆتري.
بَسَقَ الشَّيْءَ بَسَقًا: شتەمە بەرزبوو
گەشتە شوپى خۆى.

بَسَقَ الرَّجُلُ: پیاو كە ناوو شۆرەتى
بەلاو بوو، دەرگۆتري: (بَسَقَ أَصْحَابَهُ)

(هَوَسَلٌ)، (ك: هَسَلَه).

بَسَلُ الطَّعَامِ أَوْ الشَّرَابِ: خَوَارِدَنَمَكِه يان شەربەمەكە گۆڭرەنى بەسەردا هات و بەكمەلگى خوارىدن و خوارىنەمەو نەھاتە تەڭمەو گۆڭرا.

بَسَلُ الْيَوْمِ وَالْفَرْقِ: رۆژمەكە تونىدو تېز بوو قەمەكە زېرو ناخۇش بوو.

بَسَلٌ لِلأَمْرِ: سەرزەنشتى ڧلانى كەرد و (بَسَلَ عَنْ حاجته) پەلەى لەئىشەمەكى كەرد.

بَسَلُ الشَّيْءِ: كەم كەم لىي وەرگەرت (بَسَلَ الدَّقِيقَ) ئاردمەكەى لە هەنلەك دا.

بَسَلٌ بِأَمْرٍ أَوْ سَأَلَةٍ: ئازا و بەھەلەمەت بوو چاۋنەتەرس و بى مەنەت بوو و لەكاتى شەردا گۆڭر و مۆن بوو (هە باسل).

أَبَسَلَ الشَّيْءُ: شتەمەكى قەدەمە كەرد.

أَبَسَلَ لَفْسَهُ لِلْمَرْتِ وَالضَّرْبِ: مەلى دا بۆمەردن و لىندان و هەچ پەلە قازەى نەكەرد، خۆى راھەتەسا لەسەر ئازارەكانى و چاۋەرەلنى ئاكام بوو.

أَبَسَلَ الشَّيْءُ فَلَاكاً: شتەمەكە يان ڧلانكەسى كەردە بارمەتە.

أَبَسَلَ فَلاناً لِلْهَلَاكَةِ: ڧلانكەسى تەسلىمى تەنەچاۋن و هەلاكەت كەرد و ڧورئان دەھەرمەوئ: «أَنْ يُبَسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ».

أَبَسَلَ فَلاناً لِمَعْلَمَةٍ: نەشەمەكى بەڧلانكەس سەپارد و خەستەى نەستەى.

(وَبَسَقَ عَلَى أَصْحَابِهِ) بەسەر

ھاۋەلاننى دا لەناو ھاۋەلاننى دا بەرز بوو ھاۋە ناۋو شۆرەلنى پەیاۋەتى نەو دەنگى داھەمە ۋ لەھەمەشى (بەن الخبيلة) دا ھاۋو ھەھەرمەوئ: (كەف بَسَقَ أَبُو بَكْرٍ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ).

بَسَقَ لِي الشَّيْءِ: لەۋشەدا كەرا مەبوو لىزان و كەر دەرەست بوو ۋ (أَبَسَقَتِ الثَّائِلَةُ وَالْجَارِيَةُ وَغَرَمَا) شەر لەگەوانى ھوشەرمەكە يان لەمەمەكى ڧەرمەتە كە ھاۋە دەرمەو بەمەى نەمەوى بىچەوى بووئ، مەنەلى بووئ.

بَسَقَ عَلَيْهِ: بەسەردا بەرزبوو گەورەو شۆمەند بوو.

بَسَقَ لِلان: ناۋو شۆرەلنى پەیاۋەتى بەرز بوو.

الْبَاسِقَةُ: ھەورى سەو و بى خەۋش و رەنگ رەن ۋ پەتەمەبەر لەۋمەسلى ھەوردا دەھەرمەوئ: (كەف لرون پراسلھا).

بَسَاةُ الْقَمَرِ: بەردەڭكى سەو سەلفە ھەمەشە دە دەمەشەتەو بەمەورەى بى ڧەگەورەى بەردە سەخەڭ.

الْبَسِيقَةُ: زەوى يەك كەمەردى رەشى تەنەابەن.

بَسَكِيَّت: بەسكەت، لەئاردو شەمەو ھەنكەو رۆن دەرەست دەكەرى.

بَسَلٌ بِأَمْرٍ: لەناكامى رە ھەنەلانى روى گۆڭر بوو يان لەمەوى ئازاھەتەمەو ۋ (هە باسل)، (ك: بَسَلَ وَبَاسَلَهُ) ۋ

بَسْلَةُ: لەمەردا بەر بەرەمگانی کرد.

بَسْلَ رَجُلُهُ: دەمو حاوی خۆی زۆر گرزو مۆن کرد.

بَسْلَ الطَّمَامَ لَو الشَّرَابِ: خواردەمەنییمکە ەیان شەرابەمکی ترشاندو لەمەلکی خست.

اِسْتَبَسَلَ لِفُلَانٍ لِّلْمَوْتِ: ڤلانکەس خۆی تەسلیمی مردن کرد.

كَبَسَلَ الرَّجُلُ: ەپیاومکە ڕوی گرز کرد لەمەلکامی رڤ ەەلسانی و ئازایەتی خۆی ئازاکردو وری بەمخۆی دا.

كَبَسَلَ الرَّجُلُ: دیمەنی ناشرین بوو، گرزو مۆن بوو.

اِسْتَبَسَلَ لِفُلَانٍ: ڤلانکەس ەپرکێشی شەری کردو خۆی خستە ناوی و گەانی خۆی بۆمردن داناو لەگەانی خۆی ەورد.

اِسْتَبَسَلَ لِّلْمَوْتِ لَو الطَّرِبِ: بەمانا (اِسْتَبَسَلَ) ەاتوو.

الْبَابِلُ: شێر ە شیرێ ترشاو ە سرکە ی تام گرزو ە ەسمی ئونسو زەبری ناخۆش.

بَسْلٌ: بەلێ.

اَلْبَسْلُ: شتی حەرامو نەمشیاو، ڤەدەغەکراو، گوشتراوی رومکی عوصڤورو خەنە ە ەپیاوی دەمو

جاواناشرین، نەکلەووت و رمزا گران. بَسْلًا لَهْ: ەاوار بۆئەو (بَسْلًا بَسْلًا)

نامین نامین.

اَلْبَسْلَةُ: رومکێکی ڤالە ەلساەو سالانە

لەمەپێری قەرنیاتی ەپەولە شێویمو ە جۆرەگانی زۆرن گەلاکە ی ئۆومکە دەکوئێنێرئو دەخوێر.

اَلْبَسْلَى: بەمانا (اَلْبَسْلَةُ) ە.

اَلْبَسْلَى: صیڤە موبالەغە ە ناوێکێشە بۆ شێر.

اَلْبَسْلَى: ڤاشماوی شەراب گەلەمەکی ەمەرداخ دا بەمێنێتەموو شەوی ەمەردا تێپەری.

اَلْبَسْلَةُ: بەمانا (اَلْبَسْلَى) دێ ە تالی تامی ەمەندێ خۆراک ە ترەس.

اَلْبَسْلَى: شێر.

بَعَمَ بَعْمًا: دولێوی ئێک کردنەموو ددانی

بەباشی دەرکەوتن ە واتە ەپکەمەنی ەپێدەنگ ەمەوش سوکترین جۆری ەپکەمەنەو جواترین شێویمەتی، زەردەخەنە.

كَبَسَمَ: بەمانا (اَلْبَسَمَ) دێ ە جرزو غونجە گە ەپرێتەو.

اَلْبَسِمَةُ: جۆرێکە لەحەلوا گەلە گونزی ەپێندی و شەگرو گەمێک ئاردو رۆن تروست دەکری.

اَلْبَسِيمُ: ڤوک ە ەمروا لولەبەکە لە دار ەیان لەمەعدەن ەیان لەو جۆرە شاگردان (دەمەڤەلە ی) نێرگەلە ی دەخرفتە سەر (ك: قَبَسِيمُ) ە.

بَسْلٌ: (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ) کرد ە ەیان نوی.

اَلْبَسَنَ: شێومو روخساری جوان بوو،

پێستی جەستە ی نەرم بوو.

(ك: بُشْرَاءٌ)، (هي بشيرة)، (ك: بشائر).

أَبْشَرَتِ الْأَرْضُ: زموى سمرقندى رومى لى هاتدمرموه.

أَبْشَرَ الرَّجُلُ: پياوكمه كميفخوش بوو دمگوترى: (أبشره) پرى دلخوش بوو ه لىمفورئان دا هاتووه: ﴿وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾.

أَبْشَرَ النَّافَا: حوشترمكى بمكهل دا ه يان حوشترمكه كهلى گرت.

أَبْشَرَ فَلَانًا: فلانكسى كهيف خوش كرد.

أَبْشَرَ الْفَرَجَ وَجْهَهُ: كميفو شادى دهمو جاوى گمش كردموه.

أَبْشَرَ الْأَدِيمَ: پيستمكهى جوان كرد.

أَبْشَرَ الرَّجُلَ: نهمزونهكى تهواو بوو (هر مَبْشَر).

بَاشَرَ رُوحَهُ مَبَاشَرَةً وَبَشَارًا: پيىستى لمپيىستى ژنكمى كموت ه لمكهلى حوت بوو ه لىمفورئان دا هاتووه دمهمرموى: ﴿وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ﴾.

بَاشَرَ الْأَمْرَ: بؤخوى سهروكارى ئيشمكى كرد ه (بَاشَرَ الْعَمَلَ) بمين ناومندو واسپته، خودى خوى كارمكى نهمجام دا.

بَاشَرَ النَّمِيمَ فَلَانًا: كارگهرى نازو نيممتم لىسهر فلانكس دمركموت.

الْبَاشِرَةُ: جهوالئىكى نهمستوره كهله (بن شمى) كهتان دروست دمگري ه

زمبيلهكمه بهرجنهمكه بمين دمك له لى دارخورما دروست دمگري ه گاسنى حوت، (ك: بواسر).

بَسَنَ: بممانا جوان دئ ه دمگوترى: (حَسَنَ بَسَنَ) جوانو شوخ.

الْبَشْتُ: كوله يال پيستمكه ه پؤشاكيكه لهخورى دروست دمگري نهمستوره قولى نين ه لادئپهكان زمستان لمبهري دمكين.

بَشَرَ بِهِ بَشْرًا: كميف خوش بوو (بَشَرَ فَلَانًا بِالْأَمْسِ) فلانكسى بمكارمكه دلخوش كرد (بشر فلاناً بوجه طلق) بهرويهكى خوشهوه فلانكس بهروو روى بووه.

بَشَرَ الْأَدِيمَ وَغَيْرَهُ بَشْرًا: پيستمكى كمون كرد ه هلاشتييهوه.

بَشَرَ الشَّارِبَ: سيملى كورتكرمنموه همتا وى لى هات پيىستى ژنرموى سيملمكانى دمركموتن ه لهحمدينى پيئهمبمردا هاتووه (أمر ان لبشر الشارب بَشْرًا).

بَشَرَ الْجَرَادُ الْأَرْضَ: كوله جى رووهك لمزموى دا همبوو خواردى.

بَشَرَ بِالشَّى: هيواى موژدى لى كرد.

بَشَرَ بِالْخَبْرِ بَشْرًا: بمهمهوالمكه دلى خوش بوو.

بَشَرَ بَشَارَةً: جوانو شوخ بوو (هر بشر)،

وَمِنْهَا تَنِي شَتَه كَمَا هـ قورسان
دەقەرموئ: ﴿يَسْتَشِيرُونَ يَنْفَعُهُ سُنَّ
اللَّهِ وَلَقَدْ﴾.

استَشِيرَ لَللَّهِ: بەمانا (بَشْرَة) دئ.

الْبَشَارُ: (البَشَارُ مِنَ السَّاسِ) ئادەمیزادی
ههچ و ههچ و خوێری.

البَشَارَةُ: هەموالی دڵخۆشکەر کە لەوێ
پێش موزدە پێداو ئاگای لێ نمبوە
هـ هەمرا ئەو خەڵات و موزدانەمە
کە موزدە پێداو دەندانە موزدەمەر،
(ل: بشار) هـ (بشار) بەمانا دەفو

تەمێل و لەو جۆرە شتانەمە.

بَشَائِرُ الصَّبْحِ: بەرەبەیان و سەرمەتای
رۆژبوونەو.

بَشَائِرُ الرَّجُلِ: دێاردە جوانەکانی
روخسار.

بَشَائِرُ الْمَاكَةِ وَالزَّرْعِ: نۆبەرمو باکورە
میومە بەروبوومی کشت و گان.

البَشْرُ: گەشەنەومی روخسار.

البَشْرُ: ئادەمیزاد.

البَشْرَةُ: روی دەرمەکی پێست هـ (بَشْرَة
الأرض) ئەو گزووگیلەمی بەکەم جەر
دەرمەکوئ.

البَشْرِي: موزدە، موزدانە.

البَشْرِيَّةُ: گۆمە ئێکێ ئە موعەتەزێلە
لەسەر رۆبازی بێشەری کورێ
موعەتەمێر.

البَشْرُ مِنَ الرِّيحِ: ئەو باهەبە کە
موزدەمی بارانی پێیە.

بَاشَرُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: دوشتمەکی خستە
بەمانەگەموو بەهەگەموو نوساندن هـ
پێنەمبەر (دخ) لەبارانەموو دوعای دا
فەرموویەتی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ إِيمَانًا
بَاشَرًا بِهِ لِقَائِي).

بَشَّرَتِ النَّاقَةُ أَوِ النَّخْلَةَ: حوشترمە یان
دارخوماگە نۆبەرمەکی دەرمەکوئ.

بَشَّرَتِ الرِّيحُ بِالْعَيْثِ: باهەبە لەگەڵ
خۆی دا هەمووێکی بارانای هێنا هـ
قورسان دەقەرموئ: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ
يُنْزِلَ الرِّيحَ مَبْشَرَاتٍ﴾.

بَشَّرَ لَللَّحَا: هەموالیکی دڵخۆشکەرمی
بەفەلانکەس راگەیاندا هـ قورسان
دەقەرموئ: ﴿بَا زَكْرِيَّا إِذَا بَشَّرَكَ
بِالْحَمِّ اسْمُهُ يُتَقَى﴾.

بَشَّرَ صَاحِبُ الشَّيْءِ النَّاسَ: خاوەنی
شەرمەت و بانگەوزی ئایەن وادی
پاداشتی خۆدیان دا بەخەڵک هـ
قورسان دەقەرموئ: ﴿وَبَشَّرَ الْبَلْبَنَ
أَتْسُوا وَغَلَبُوا الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ
جَنَاتٌ﴾.

إِنتَقَرُ الشَّيْءِ: توێکی لەشتەکە
کردەو، کەولی کرد، پێستەکی لێ
دانێ.

ثَبَّاسَرُ الْقَوْمِ: خەڵکە کە مژدە
خۆشییان دەدا بەهەگەری.

ثَبَّسَرٌ: کەیف خۆش بوو هەلەمە
کێشا.

إِسْتَبَشَرَ: کەیف خۆش بوو هـ دەگوێری:
(استَبَشَرَ بالشَّيْءِ) موزدەمی خۆشی بە

بَشَّحَ الطَّعَامُ وَالْكَلَامُ: خورندمگه ناخوش
بوو قسمگه زېرو رفق بوو.

بَشَّحَ خَلْقُهُ: لمېر وشكى و ناخوشى
خورندمگه شورگى تمسك بووه
خورندمگى پېدا ناحى.

بَشَّحَ الرَّجُلُ: بۇنى دمى گۇرا، دمگوترى:
(بَشَّحَ فَمُهُ).

بَشَّحَ خَلْقُهُ: رهوشى ناشيرين بوو، دل و
دمرونى پيس بوو.

بَشَّحَ وَجْهَهُ: روخسارو ديمنى ناشيرين
يوون.

بَشَّحَ الرَّادِي: دولمگه به ئادمميزاد يان
بمناو تمنگېر بوو.

بَشَّحَتِ الْحَقِيقَةُ أَوِ الْعَرَّةُ: دارمگه گرنى
زۆر بوو.

بَشَّحَ بِالْأَمْرِ: بهكارمگه تمنگمناوو جارس
بوو.

بَشَّحَ بَعْدَرَهُ: هلمتمى بۇ دوژمنمگى برد،
بمگوندى بهلامارى دايه.

أَبَشَّحَهُ الطَّعَامُ أَوِ الشَّرَابُ: خۇراكمگه يان
شمرابمگه هينده ناخوش بوو لىرى

تۇراو بۇى نه خورا.
أَسْبَحَ الشَّيْءُ: شتمگى بهناشيرين

دايه قهلهمو لىرى ناپلزي بوو.
بَشَّحَ بَشًّا: حاوى تىپېرى و زۆرى

سهركرد.
بَشَّحَ الشَّيْءُ: شتمگى هه لگرت.

بَشَّحَ الثَّوْبَ: بهميوشى گراسمگى برى.
بَشَّحَ فَلَانًا بِالْعَصَا: بهگلچان لىفلانكسى دا.

التَّهَانَةُ: تمباشيرى همموو شتىك
سمرمناو نۇبىرمگه ملى و مگوو
سمرمناو دياردمى بهرمېمان،
نۇبىرمى مېموو گول و نۇبىرمى
خۇرماو ميوى تر و لمو رلگمو
دياردانهى بهموى رهشماوه لىسمر
زموى دياردمگون.

التَّشْفِيعُ: بانگه و زاسى بۇ ئاھين.
الْمُبَشِّرَةُ: ناميزى رازاننمهوه.

الْمُبَشِّرَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ناھرفتىك
كهله همموو رويهگه وه جوان و بى
عهيب بى.

الْمُبَشِّرَةُ مِنَ النِّسَاءِ: بهمانا
(الْمُبَشِّرَةُ دى).

الْمُبَشِّرَةُ: پېشمگى ئاوازي موسيقا.
بَشَّحَ وَجْهَهُ بَشًّا وَبَشَاشَةً: دممو حاوى

جوان و گمش و روناك بوو، روخوش
بوو و (بَشَّحَ فَلَانٌ فَلَانًا) فلانكس
بمپيكنين روى گهشموه بهرمو پوى
فلان بووه.

بَشَّحَ لَهُ بَخْرٌ: بهشى دا، خيبرى پىگرت.
أَبَشَّحَ الْأَرْضُ: زموى يكمم رومكى خوى

رولند، سمرمناى گزوكياى دهرخست و
گزوكياكمى راساو تىك هالا.

كَبَشَّشَ بِهِ: بهمانا (بَشَّشَ دى).
أَبَشَّشَ: دممو جاو، روخسار.

بَشَّحَ الطَّعَامَ بَشًّا وَبَشَاعَةً: خۇراكمگه
تاممگى ناخوش بوو، دمگوترى: (بَشَّحَ
الطَّعَامَ) خورندمگى بۇ قوت نمجوو.

دوولمت بوو.

إِنْتَشَكَ فَلَانَ: فلانكس درؤى كرد.

إِنْتَشَكَ الْكَلَامَ: درؤى تېكمن هسهكانى

كرد ۵ بېسمر دستهكى و سطرعى

قسمى كرد ۵ (إِنْتَشَكَ عَرْضَ لِّلان)

ناموسى فلان گمسي شكاند.

أَلْبَشَكَى: گورج و گۆن و چمسته سووك:

دمگولدرئ: (نَالَةُ بَشَكَى وَامْرَأَة

بَشَكَى) خېرا روو چمسته سوكه.

أَلْبَشَكَى: ئاسنىكى درئزى سمر

گولچانپيه نان و صمموونى پى له

لەندوروو څرن دمردهيئدرئ.

بَشَكَوَر الْعَمَل: شو قه فلانگميه شانه

همنگوونى پى لهمنگه لان

دمردهيئدرئ.

أَلْبَشَكَى: خاويلپيهكى گه ورميه لهگمرماودا

بمكار دمهيئدرئ.

بَشَمِ مِنَ الطَّعَامِ بَشَمًا: زؤرى لهو خوارنده

خوارد تالپى وهرز بوو ئينته لاي

كرد.

أَبَشَمَةُ الطَّعَامِ: زؤر خؤرى كؤنهمنامى

هزرى تېك داو لمبپاتى گؤرى.

أَلْبَشَامَةُ: درهختيكي بؤنخوش و تام

خؤشه، سيواكى پى دمكرئ،

گه لاكمى ورد، بى بمره، كه گه لاكمى

بېرى يان لايكى بېرى شېرى سېى لى

دئ.

أَلْبَشَمَلَةُ: درهختيكي بمرداره، لمبېرى

دار گولمكانه ۵ له ولاتى مېصرو

قمراخهكانى ولاتى شام دهرؤى.

الْبَاشِقُ: باشوو، جؤرىكه لمبزو هملؤ

گورج و گۆله و بالشمېمكى بمتواناو

بمزمهره گؤشت خؤره چمسته

درئزو دمنوكى كورتو چهماومه،

(ك: بواقى).

الْبَشِيقُ مِنَ الرِّجَالِ: نموكه سسميه

خؤدمخاتمكارى ومهاوه لى رزگار

نابى.

بَشَكَتِ الدَّابَّةُ بَشَكَأً: ولاخمكه

به خېرپى لهغاردان دا همنگاوى

هملئنا.

بَشَكَتِ فَلَانَ: فلان درؤى كرد (هر باشك

ربشاك).

بَشَكَتِ الشَّيْءُ: شتمكهى بېرى لىكى كردموه،

پارچه پارچهى كرد.

بَشَكَتِ الدَّابَّةُ: به خېرپى ولاخمكهى لى

خوپرى لئزوى.

بَشَكَتِ الثَّوْبُ: قوماشمكهى درو به

دروانيكى خراب، لهقه لهكانى لېك

دووربوو.

بَشَكَتِ الْعَقَالُ: عمگالهكمى كردموه، شلى

كردموه.

بَشَكَتِ الْكَلَامَ: هسهكانى تېكمن به درؤ

كردن، (بَشَكَتِ الْعَمَلُ) كارمكى خراب

لەنجامدا.

بَشَكَتِ الشَّيْءُ: شتمكهى تېكمن به شتى

تركرد.

أَبَشَكَتِ الْكَلَامَ: به مانا (بَشَكَتِ) دئ.

إِبْتَشَكَتِ الْحَبِيطُ وَاصْرَه: دمزمكه پچمرا،

بَصَرَ بَصَرًا وَبَهَارَةً: زانی، ناگاداریبوو، ناسی.

بَصَرُ بِهِ: پټی زانی، دیتی، تپتی روانی بڼه لوی څاڅو دهېنای.

أَبْصَرَ لَإِلَانَ: فلانګس به چاو سهرېګردو بیښی ۵ به چاوی دل و عقل شتمګی زانی و ښګی راستی دوزیمه ۵ هاله شاری به صره.

أَبْصَرَ النَّهَارُ: روژی روناګ بهیدابوو شمو نهما وی لږهات همموو شتیکی تپندا دهېنلرا ۵ (أَبْصَرَ الطَّرِيقَ) ښګه ناشکراو دیاربوو، نیشانهګانی بهېشی دهېنلرا.

أَبْصَرَ إِلَيْهِ: روی تیتګرد (أَبْصَرَ الشَّيْءَ): شتمګی بیښی ۵ بوی روانی څاڅو دهېښی.

تَبَاصَرَ الْقَوْمُ: جهماوهرمګه یمګزبان بیښی ۵ همنډکیان همنډکیانی دی. قَبَصَرَ: تیښکری و لږی وردېډوه، (تَبَصَّرَ الشَّيْءُ): له شتمګی کولایموه بزانی چیه و چی بډهردمګه و ۵ سهری کرد بزانی څاڅو دهېښی.

إِسْتَبَصَرَ: بهمانا (أَبْصَرَ) به (إِسْتَبَصَرَ) الطَّرِيقَ وَالْأَمْرَ: رېبازمګه ناشکراوو دهرګوت، زانلرا ۵ (إِسْتَبَصَرَ مِنْ أَمْرِهِ) ډهه ۵ بوو به څاوون عقل و قامو لهناپښی څوی حالی بوو تیګمیی ۵ (إِسْتَبَصَرَ الشَّيْءَ) شتمګی روناګردوه.

بَشَنَسَ: ناوی مانګی نژیهمی سالی قیبطلیمو دمګه وپته وهرزی بههار. الْبَشَنَسُ: رومکیکی ناوېبه له پېړی نیلوفهره، بهروالمت له جړم و زه لکاوډا دهری، لهناو هه وزی ناوډا دهر وپنډری.

بَضَعَى الْكَلْبُ: سهګه ککلی لهقاند بهتمه مای لهوېوو شتیکی بهلوتموه بهی، یان یو څوېردنه پېشه ووه رازی کردنی څاوونی.

بَضَعَى الْأَبْلُ: خوشترمګه لهکاتی خوندیه یو څویندن ککلی باداو بههله رلی.

بَضَعَى لِي دَعَالَهُ: لهکاتی دوعاو پارانهمدا لهمنګوشتی شایه تومانی بهرز کردنه ووه رای وماندن.

بَضَعَى بِسِفِهِ: شمشیرمګی راوهماند. بَضَعَى الْجُرُزُ: پیچوومګه چاوی هه لټان. بَضَعَى الْأَرْضُ: په کم رومکی رواوی زمو دهرګوت.

بَضَعَى الرَّجُلُ لِلْمَرْأَةِ: پیاوګه فشمی یو نظرمته مګه کردو دلخاری لهګه دا لهنجام دا.

تَبَصَّصَ: بهمانا (بَضَعَى) به. الْبُصْبَاصُ: نه سپکی شپیه، شینایی زور بڼه دیاربوی.

الْبُصْبَاصُ: خوشتری همد باریکی گزو لاواز. لهومو ګه لایه ک به پڼوه مای ۵ ناوی کم ۵ روژی گهرم ۵ شیر ۵ نان. بَصَرًا بَصَرًا: بیښی ۵ بهر به پټی زانی.

الباصِرُ: جاوی تیزو بینا ۵ (الباصرة)
بِی مَیْنَه بَمَکاردی.

البَصَّارَةُ: توپکلی فول و گهای (ملرخی)
پان پنگه بکولی و بیته گیا پرزانه
بِی خولردن.

البَصْرُ: جاو، هیزی دیتن لهکاتی
تیکمه لَبوونی تاریکی و رووناکیدا
لسمرمتای شموو گژاندا.

صَلَاةُ الْبَصْرِ: نوژی شیوان پان نوژی
بمهای ۵ دنگولری: (لغته بِن سَح
الأرض و مصرها) لَشوئِنیکی جَزْلمونی
نومد گرد، کس نمیبینیم.

البَصْرُ: بمردی سپی نمرم ۵ قوری
لینج و بمردلی.

البَصْرُ: بمردی سپی نمرم.
البَصْرُ: زوی باشی گله سوور ۵ توپکل
۵ بمرزی و نستووری همموو شتیک
نه ملاو نملای.

البَصْرَةُ: زوی رفق و بست ۵ بمردی
نمرم که سپی تیلدای ۵ قوری لینج
که بمرده وردمی تیلدای ۵ شاریکی
گهوره له عیراق لسمر کمنداوی
فارس ۵ (البصرکان): بمره و کوفه.

البَصْرَةُ: زوی باشی گله سوور ۵
تارمایی و پاشماوی شیر.

البصرین: لهوانه پال شاری بمره
دمدرین ۵ نه حوییهکانی بمره.

البَصْرُ: ناویکه لهناو مغانی خودا ۵
کوزرو نابینا.

البَصِيَّةُ: هیزی هست پتکردن ۵
زنیاری و لزموون ۵ بهلگه ۵
جاویدری و جاسوس ۵ پند
و مرگرتن و تمنی بوون ۵ بمردمه
همموو دهرگا دایگری ۵ همرشتیک
بکرتنه مقاتال و پاریزمر ۵ که مینک
له خوین که نیشانهی لسمر
برینداربوونی نیچمر، (ك: بَصَائِر،
و بَصَائِر).

البَصْرُ: جاویدری و سمرپرشتیاری
پاریزمری شت.
بَصْرٌ بَصِيحًا وَبَصَاءً: دره و شامیه.

بَصْرُ الْمَيْنِ: بمتلهی جاوورانی ۵ (بَصْرُ الْمَاءِ)
ناومکه پرزا.

بَصَصَتِ الْأَرْضُ: زوی سمرمتای گزو
گیاکمی دهرکهوت.

بَصَصَ الْجَزْدُ: بیجوو مکه جاوی کردموه.
تَبَصَّصَ الرَّجُلُ: پیاو مکه ممرایی گردن
(ماستاوی گرد).

بَصَّحَ الْمَاءُ بَصَاءً: کم کم ناومکه پرزا.
بَصَّحَ الْعَرَقُ بَصَاعَةً: عارقمکه لمن مووی
جهستمی هاته دهر.

تَبَصَّحَ الْعَرَقُ: بهمانا (بَصَّحَ دِئ).
البَصَّحُ: کونی بچووک بچووک کمناوی
پها نمیه.

البَصِيحُ: سمرهتی جازراو، سمرهتی
زنگول زنگول.

بَصَقَ بَصَقًا: لهوی لهناو دمیدنبوو نفی
کردموه.

بَسَقُ الشَّاةِ: مهرکمی دۆشی و بیچوو
لهسکیدا بوو.

البُصَانُ: تڭ کەرپۇڭکری ۵ ههروا نهو
خلتهو پلته که کۆنمنداناس ههناسه
لهکاتی نهخوشیدا دهری ددها.

البُصَاقَةُ: (مصافة القمر) بهرده سیخرو
بهردیکی سپیه دمهروهشپلتهوه.

بَصْلُهُ مِنَ الثَّيَابِ: روتی کردموه ۵
پۆشاکهکی لهبهردا رنی.

تَبَصَّلَ الثَّيْبُ: توپکلهکی وکوو
توپکله بهاز سواری یهکتر بوون.

تَبَصَّلَ لِلأَمْرِ: قازانکسی لهپۆشاک رووت
کردموه ۵ دهگوتری: (تَبَصَّلُوهُ)

زۆریان پرسیار لیکرد تا ههچی
پرنههنا.

البَصْلَةُ: ههباره روهکیکه بنکهکی
کهوانهیهبه لهزۆر گلا پندهکا، رگی

ورد وردی ههمن لهزۆریهوه به
گلهکهدا رۆدمهمن، لاقو پۆپیشی

ههمن، کهمیک لهزمووی بهرز دهینهوه
۵ ههیه پهیروامیهو دمهخوری، ههیه

پهیرواه نهیه ناخوری وکوو بنکی
سهوسمن ۵ خرابی سهر، هیلکهی

سهر، (ك: بَصَل).
البُرسَلَةُ: ئامپریکه: دهورو بهری پی

دهاری دهکری.
بَسَمَ بَصْأً: به سهره پهنهچی مۆری کرد.

البَصْمُ: جاوه قلامک.
البَصْمُ: نهستورایی پۆشاک ۵ جلی زۆر.

الْبَصْمَةُ: شوپنهواری مۆر به جاوه
قامکهوه.

بَصَا بَصْرًا: زێدهرموی کرد له
لیکۆلپنهووی لـهـموی لای
دوژمنهکی پان قهرزدارهکی
ههیه.

بَصَا الحِیوان بَصْرًا: زۆر ههولیدا گونی
نازلامکه سهره ناوبکا.

البَصْرَةُ: پشکۆ لاکر.
تَبَصَّضَ لِلأَمْرِ: ههموو مافپکی بۆ فلان

وههگرت.
الْبَصَاضُ: من الناس والحيوان: خاومن

هیزو توانا.
البَصْبَاطَةُ: نهوکهسهی جهستهی تیرو

پهرو رهنگی پێستی صافو بێگهرد
بی ۵ پێستی تهرو ناسک بی.

بَضُّ البَدَنِ: بضاضة وبضوضه: جهستهی
تیروپهرو بوو تهرو ناسک و گمش بوو

۵ دهگوتری: (بَشْرَةٌ بَضَّةٌ وبضضة:)
پێستی تهمنک تهرو تازه.

بَضُّ المَاءِ بَصًّا وبضضاً: ناهکه پهروا، له
جهرمکهوه دلۆپ دلۆپ تکهی کرد.

بَضُّ الحجر: بهردمهگه ناوی لی رهوان
بوو ناوی لی هاته دهر وکوه عهرق.

بَضُّ عَيْنِهِ: فرمیسکی باراند.
بَضُّ: تهرو تازهبوو، پێستی ناسک و تیرو

پهرو بوو.
ابْغَضُ الثَّيْبُ: شتهکهی له ریشه

دهرکیشا.

تَبْضَعُ حَكَّةً: ملای خوی ورده ورده
و مرگرت، کم کم همز کم می
و مرگرت موه.

الْبُضَاعَةُ: پاشماوی کم له ناو کمله
بیاامو حاجتدا دمینتته موه
دمگوتری: (مالی السقا بضاعة) له
کوندنمکدا چوپ ناوی تیندا نهماوه.
بَضَعَ الدَّمْعَ بَضْعاً: فرمیسکه که له جاو تزاو
قلمیس مان، هه لنموورین، نهمزان.
بَضَعَ مِنَ الْمَاءِ رِبَةً: تیر ناو بوو، گهدی
پربوو له ناو.

بَضَعَ مِنَ اللَّانِ: لفظان چارز بوو له
دوبارو سرباره گردنمووی
ناموزگاری بویه ناموزگارییه کانی
پا برین.
بَضَعَ لِّلَانِ: بازرگانی کرد.

بَضَعَ اللَّحْمَ: گوشته که یارچه یارچه
کرد.

بَضَعَ الْجِلْدَ: پیستمه که هملدی و شمی
کرد.

أَبْضَعَ الْفِیْئَ: شتمه که کرد به کالای
بازرگانی.

بَاضَعَ الزَّجْجَةَ: سر جیی ژنمه که خوی
کرد، له کهلی جووت بوو.

بَضَعَ الْجِلْدَ وَاللَّحْمَ وَغَیْرَهُمَا: بهمانا
(بَضَعَهُ دِئ).

إِبْضَعَ الشَّيْءَ: شتمه که مرگرت بوو،
لنبووموه، هملدرا.

تَبْضَعَ الْعَرَقُ: عارقی لمبکی موومکانی

لَمْشِیْمُوهُ كَمْ كَمْ هَاتِمْدَر ه
دمگوتری: (تَبْضَعَتْ الْجِبْهَةُ)
ناوجهوانی عارقی کرد.

أَسْبَضَعَ الشَّيْءَ: شتمه که کرده کالای
بازرگانی ه همر لم بارموه پهنلک
همیه دهلی: (كَمْشِیْبِیْعِ الْقَمَرُ إِلَى
هَجْرٍ) خورمای برد بؤ هه جمر بؤ
فرؤشتن ه (دؤشاوی برد بؤ
شینکایملی).

الْبَاضِعَةُ: برینیک پیستمه که برایی
خوینی لیندیه.

الْبِضَاعَةُ: نهو کالای سامانیه که
بازرگانی تیندا بکری، (ك: بَعَاتِج).

الْبِضْعُ: له ژماردا (له سیوه تا نق) دمکا،
دمگوتری: (بَضْعَةُ رَجَالٍ وَبَضْعُ نِسَاءٍ)
له فورئاندا دمفرموی: (لِلْبَيْتِ لِي
السَّجْنِ بَضْعُ سِنِينَ).

الْبُضْعُ: هاوسر گری ه گرنبستی ماربرین ه
ماربی ه بیلامانی لافرت، (فمرج)،
(ك: بَضْعُ رَاضِعٍ).

الْبِضْعَةُ مِنَ اللَّحْمِ: یارچه گوشت ه
دمگوتری: (هَرُ بَضْعَةٍ مَنَى).

الْبِضِیْعَةُ: نهو شتمه کالای دهخرتیه
سر.

لِلْبِضْعِ: مقست.
بَعَثَ بَطْنًا: به سستی رؤی، تممبل بوو
(أَبْطَأَ) دواگهوت.

بَطَّاهُ: ژنوانی کردموه له کارنک که
سوربوو لمرر نهنجاملدانی.

بِطَا: بهمانا (بَطْرُ دئ).

بَطَا: بهمانا (بَطَا) به * (استبْطاه):

داوی لیگرد خوی دوا بغاه، تمببلی

بکا * به تمببلی لمقللم دا.

بُطَان: دگوتری: (بُطَان ما لعل کلا

بُطَان ما کان کلا): تمببلی نمگرد،

دوانمگموت.

بَطْبَطُ البَط: مروپه که دستی کرد به

همرو قازه * لهناو ناومگدا خوی

نقوم کردو مهلی کرد.

بَطْبَطُ رَأی لالان: بیرو بوجوونی فلان

لاوازیوو.

بَطَّحَ الشی بَطْحاً: شتمگی بلاو کردهو،

رای خست * (بَطَّحَ المکان)

شوئنگه تهخت کرد، رکی

خست.

إِلْبَطَح: فراوان بوو * (إِلْبَطَحَ فلان) بهرو

دم راکشا، لسمر سکی پالگموت *

(إِلْبَطَحَ) بهمانا (إِلْبَطَحَ) به.

كَبَّحَ السَّيْلُ: لافاومکه به پانتایی دۆلمکه

هات * (تَبَطَحَ فلان) فلان کس

دابمزی بۆ لبه لانی خوار ممکه.

اسْتَبَطَحَ لِلْكَانَ: شوئنگه بهر فراوان

بوو، تهخت بوو.

الْبَطْحُ: شیوی پانو پۆم که لافاوی

پیدا بهرواو همنکی زیخو لبو

بهرده ورده بهجی بیلی * شوئنگه

له خوار ممکه چونکه ههمان

دیارمی پیوه دیاره، (ك: أَبَطَحَ) ه.

البَطْحُ: بزرگانیدن و ورئهمکه

لماکامی له رزو تاوه له نه خۆش

دیاری دهدا.

البَطْحَاءُ: بهمانا (الأَبْطَحَ) ه.

البَطْحَةُ: مسافهمکه به ئمندازی

قامتی ئادمیزادی راکشاو.

البَطِيعَةُ: بهمانا (الأَبْطَحَ) ه.

أَبْطَحَ: کالهمی له لا زۆر بوون * کالهمی

خوارد.

كَبَّطَحَ: کالهمی خوارد * له خوارمزم

دابمزی و نیشته جیبوو * دهگوتری:

(البَطْحُ عَمِرَ مِنَ التَّبَطْحِ) نیشته

جیبوو له ممکه باشره له نیشته

جیبوو له خواره زم.

البَطِيعُ: کالهم * رومکی سالدنمه

بهسمر زهویدا بلاو دمبیتموه

له پیری کولمکه * بهرمگی خبر

یان درئز یان مهلمو درئزه *

جۆری زۆرن * حیجازیمکان پیی

دهلین: (البَطِيعُ):.

المَبْطَحَةُ: شوئنی زۆری کالهم لَی بپروئ،

(ك: مَبَطَحَ) ه.

بَطَّرَ الشی: شتمگی دراند، شمی کرد

(هر بَطَّرَ) (هر بَطَّرَ).

بَطَّرَ فلان بَطْرًا: فلانکس جوستو جلاک

بوو، زنده رهویکرد له کمیفو شادیدا

(بَطَّرَ بالأمی) بهوشته بارگران بوو،

لسمر شانی قورس بوو * سهری

سوپماو حمیران بوو * (هر بَطَّرَ).

زَنایِ جوله‌گه ۵ جِژره بالندهمک
بالی کورتن و گُشتنه، له دهشتمکانی
باشورو لهدم دهریاگان زُوره.

الْبَطْرُكُ: پیتسه‌وی نمصرانییه‌گان ۵

سمرۆکی سمرانی نوسقوفه‌گان ۵
زَنایِ جوله‌گه، (ك: بطارک، بطاركة).

بَطَشْ به بَطْشاً: بمشیوهی توندو تیز

په‌رگیش کردی، قوردان دهمرموی:

﴿وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ﴾.

بَطَشْ بالشی: به توندو تۆلی گرتی ۵ له

ره‌وایمندا هاتوو (فاذا مرسى باطش

بجانب العرش).

بَطَشْ علیه: هه‌لممتی برده سمر.

بَطَشْ لی العلم باع بسط: بوو به دهریای

زانباری و زانست (هو باطش و بطاش

و بطش).

باطش لالان فلاّ مباحشة و بطاشاً:

فلاّ نکس و فلاّن هه‌ریه‌گه‌هان

په‌لاماری له‌وی لاری دا،

هه‌ریه‌گه‌هان له عاست خۆپه‌وه

دهستی درێژ کرد بۆ له‌وی په‌لاماری

له‌وی تر بدات.

بَسَطَ الدمل و محرو: گوانه‌گهی درێ،

دومه‌لمه‌کی دهرکرد.

بَطَطْ: بازگانی به‌ مرای کرد، مرای

کردنه کالای گه‌رین و هه‌روستن ۵

له‌ونده مانوو بوو به‌ستی لیم.

بَطَطَ الْمَجْبِئ: هه‌وهرمه‌کی پان کرده‌وه،

درێژی کرده‌وه.

بَطِرَ النعمة: نازو نهمه‌مکانی به‌گه‌مو بی

نرخ زانی و کوفزانی نهممتی کرد ۵ له

قورنادا هاتوو دهمرموی: ﴿وَرَكْمٌ

أَطْلَكْنَا مِنْ لَرِيَّةٍ بَطِرْنَ مَيْتَهَا﴾.

بَطِرَ الْحَقُّ: حه‌ق و راستیه‌کانی پاش گوی

خستن و په‌سهندی نه‌کردن به

ناحه‌قی له‌قه‌لم دان.

بَطِرَ الشئ: له‌وشته‌ی دزاو رفی لئی

هه‌له‌ا به‌بی له‌وی شیاوی له‌و رق

لێبوونه بی.

أَبْطَرُ: که‌یف خۆشی کرد ۵ (أَبْطَرُ لِلأنا

ذرة) له‌رکیکی خسته سمر شانی

فلاّن که‌مه‌توانی نه‌نجامی بدا.

البطير: حه‌قه جه‌ناوی دهمه‌ریزی بی

حه‌ما و رۆجوو له‌ گوهره‌پیدا.

الْبَطِير: په‌زیشکی ئاژول.

الْبَطَارِيه: په‌یل، باتری ۵ خه‌زانیکی

بجوکه‌و جه‌ن شتیکی تی

هاخنه‌راوه کیمیا ئاسا کاری خۆیان

ده‌کهن ته‌باری کاره‌بایی وه‌هر

ده‌هینن و له‌کاتی پێویستدا

هه‌له‌مگرت ۵ جه‌ند جۆریکی هه‌یه.

تَبَطَّرَقَ: به‌ لارو له‌نجمو مرای ئاسا

رۆشت.

الْبَطَارِق: په‌یوی درێژ داوه‌ل.

البطريق: لوت به‌رزو له‌خۆ رازی و

به‌میز ۵ بالندمی هه‌له‌مو گۆشتن ۵

سهرکردمه‌کی رۆمانه‌گان به‌وو ۵

لێزان و کاراما له‌شهردا ۵ سمرۆکی

سهرمک نوسقوفه‌کانی مەسیحی ۵

ه دگوتری: (بَطْلُ البَحْ) (بطل
الدلیل) (هو باطل).

بَطْلُ العَاملِ: کرکارمکه بی کار مابهوه
نیخی دعست نمگهوت.

بَطْلُ حَدِيثِهِ بَطْلُهُ: قسمگانی قسمشمیری
گالته بیون.

بَطْلُ بَطْرُلَةٍ: نازیبوو، پالموانبیمتی نواند ه
(هو بَطْلُ)، (ك: ابطال).

اَبْطَلُ: شتی بمتالو بی بناغهی هینابه
ناروه.

اَبْطَلُ فِي حَدِيثِهِ: بمانا (بَطْلُ) مبه.

اَبْطَلُ الشَّيْنِ: شتمکی پوج کردموه.

هملیومشاندموه ه دگوتری: (اَبْطَلُ

البَحْ، والحكمم والدلیل والعمل) له

هوراند دهمرموی: ﴿ولا يبطروا

اعمالكم﴾.

بَطْلُ العَاملِ: کرکارمکه لمار خست

ه (بَطْلُ العمل) وزی لی هینا.

فَبَطْلُ: خوی نازگرد، خوی به نازاو

وره بمرز نیشان دا ه شوین رببازی

پوج و سرگردانی گهوت.

فَبَطْلُ القَسمِ: شتی بمتالو پوجیان

خسته ناراوو کاریان پیکرد.

الْأَبْطَرُلَةُ: نهوشتمیه له پشکنین و

شحص گردندا دهرنهجیت (ك:

ابطال).

الباطلُ: بمانا (الْأَبْطَرُلَةُ) دئ ه

لمزراووی شمرع زان و یاسا ناساندا

شتیکه بناغهی نمب و له بنمرمتدا

الْبَطْطُ: نمو کسمی منجمهلی رون

تیندا هملگرتن دروست دمکا ه

نموکسمی بازگانی بهوجوره

قابو قاجاغموه دمکا.

الْبَطَّةُ: جوری که له پهلمور دشوبهیتته

مراوی وهن لهو بالو ملی دریزتره

ه کورتمو توکمیه.

الْبَطِيطُ: دوژن، سمرسورمان ه پیلو

بمبی مل.

المِيطُ: نمو کیزدو ههقومیه که دومهلی

بی شقی دمکری، (ك: مِيط).

المِيطَةُ: بمانا (المِيطُ) دئ.

البطاة: پارچه وهرهقمهکی بجووه

له کاغمز یان له شتی تر همدئی

شتی تابهتمندی لسممر

دمنوسری.

البطالة الشخصية: پهرمیه که یان

(پهراویلکهیمکه) ناوی تاکمگانی

خیزانی تیندا دمنوسری یان هی

همندیکیان و بمگوتری پژیوستو

به لگه نامیمکی رهسی بپروا

پیکراوه، (ك: بطالق، بطاقات).

بَطْلُ الشَّيْنِ بَطْلًا وَبَطْرُلًا وَبَطْلَانًا: شتمکه

بمفیز جوو، ههوتو وهرنهگرمیهوه،

دهگوتری: (بَطْلُ دَمِ القَتْلِ) خوینی

کوژراووه بمفیز جوو همرکاتی

توله لمبکوژمکی نمکرمیهوه به

کوشتموه یان بمخوین وهرگرتن ه

نهوشته فاسید بیوو، بهپارمکی

ههلو مشایوه، حوکمکهکی پوج بیوه

گرت، (هو بطون).

أَبْطَنُ الثَّوْبِ: گِرْفانی بُو کراسه که کرد

• دِگوترئ: (أَبْطَنُ لَلنَّاسِ): فلان

کَمَسِي بِسَمَرِ نَهْنِيهِمَكَانِي دَا

لَاگادر کردموه.

بَطْنُهُ: لمورگی دا، (بَطْنُ الثَّوْبِ) گِرْفانی

بُو کراسه که کرد.

تَبَطَّنَ الرَّادِيَّ وَالْكَلَّا: چووه ناو شیومه که

ناو باوانمگو پینیدا گمرا • (لَبَطَّنَ

الْأَمْرَ وَفَلَانًا) له شته که کؤلییه ووه

ناومرؤکی زانی، لاگادربوو بسمه ریدا.

اسْتَطَبَّنَ الرَّادِيَّ وَفَرَسَهُ: چووه ناو

شیومه که.

اسْتَطَبَّنَ أَمْرَهُ: نهئنی ئیشی خوی زانی.

اسْتَطَبَّنَ الْأَمْرَ: کارمگی له دلی خویدا

شاردموه.

الْأَبْطَنُ: دِعمارِکه له قاجی پتسه ووی

نمسیدا.

الْبَاطِنُ: ناوِکه لِمناوه جوانمکانی

خودا، واته زاناو لاگادر بسمر

همموو نهئنی و شاردریواو مگندا.

الْبَاطِنُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: ناومرؤکی ئموشته

(الْبَاطِنُ مِنَ الْأَرْضِ) شوئنی نه ووی

چال، (ك: أَبْطَلُ وَبِطَانٍ).

الباطنة من الرجل: نهئنییه مگانی بیوا.

الباطنية: گروپِکَن له شیمه پنیان

واپه شمریمعت روی ئاشکراو دیوی

نهئنی هیمه، بمتنهویل و راسته و

پاسـتمـکردن دِزمانـدرئ.

بِوَجِّ بِي بِهِ بِنِجْمُونَمِي (لَا بَدَّ) که

بناغهی همیمو همندی ممرجی

بیویستی تینین.

الْبَطْمُ: قِمزوان • دِمنکه سموزه • له

پتیری فستقه • درمخته مگی له

چوار ممر بُو هشت ممر

بمرز دِبهتسموه • له کینوو کمر

دِمرؤ، قِمزوانمگی بمانسکی و

بمرهتی دِمحورئ درمخته مگی

بِمرگردی پنی دِگوترئ: دِرمهمن،

بِنِشْتِشِي لِي دِمرؤ، له گوردستان و

ولای شامو گهَن شوئنی تر دِمرؤ.

بَطَّنَ الشَّيْءَ بَطْرًا: شته که نهئنی بوو •

(بَطَّنَ مِنْ فُلَانٍ وَبِهِ) بوو به پتیری

نه وو پشتگیری لهو کرد، (بَطَّنَ

الرَّادِيَّ وَاتَّيْتُ بَطْلًا): که وته ناو

همدی دؤلمکه پان ناومرستی

ماله که ووه هاتوچوی تینیدا کرد •

(بَطَّنَ الْأَمْرَ وَالرَّجُلَ) لِمکارمگی

کؤلییه ووه بیوا مگی پشکنی و

ناومرؤکی زانی، گابرای ناسی و

نهئنییه مگی زانی • له ورگی گابرای

دا • دِگوترئ: (بَطْنَةُ الدَّاءِ) ورگی

تووشی نه خؤشی بوو.

بَطَّنَ بَطْلًا: سَك ئِشَمِي تووش بوو.

بَطْنُ: که بَخْوش بوو، ئَمَر دِماخ بوو، مال و

سامانی زۆر بوو دِموله ممد بوو.

بَطْنُ: ورگی گموره بوو • (بَطْنُ الْمَكَانِ)

شوئنه که دوور بوو.

بَطْنُ: سکی نه خؤش که وته، سَك ئِشَمِي

بالی بیوه دهنری بؤ ناو دمارمکان.
 لِلْبَطَانِ: ورگ زل ۵ زور خور.
 الْمَطْنُ: نوموی گهدمی پچوک بی ۵
 سک پچکوله ۵ قعد باریک ۵ نمسپیک
 سک و پشتی سپی بی بالی جهستی
 هر رهنکک بی.

الباطیه: کوپمی گهوره له شوشه یان
 شتی تر که بؤ مپی و شراب
 بهکاری، (ک: براط).

بَطْرُ بَطْرًا: له ناومرستی لیوی سمری
 لویهکی ل هاتبی ۵ دمگوتری: (هر
 أَبْطَرُ وَهِيَ بَطْرَاءُ).

البطارة: نهو لومیه کهله گوانی
 مهربانیه ۵ میتکه، قیتکه له
 شمرگی نازلدا همره لومی
 نافرمیش دا.

الْبَطَرُ: بهمانا (البطارة بی).

بَطْرَمَ: لیوی سمری بمرزگردموه له
 رها چرخاندی.

بَطْرَمَ: بهمانا (بَطْرَمَ) دی ۵ همره بهمانا
 له حیمتی و نهماییه.

بَطَّ الْعَارِفُ الْعَرْدَ بَطًّا: کهمانجه ژمنکه
 دهنستی دایه کهمانجهکی بؤنوموی
 بیژمنی.

أَبْطَ فَلَانٌ: فلان قهلمو بوو، (بَطْلَانُمَا
 بَطْلُوا وَبَطْلُوا) گزشتی گرت گزشتن
 بوو.

بَقَعَ الْمَاءُ: ناومکه قلهه هلیس کرد لهکاتی
 هاتنه دهرموی له گزمو تمنکه و

البطان: پشتینیکه لهر گزشتی سک
 دهمسری ۵ دمگوتری: (فلان مریض
 البطان رخی البال) فلان کس
 پشتینی پانهو دلی نارامه.

البطانة: دیوی ناوموی پؤشاکه
 پیچهموانمی دیومگهی دهرموی ۵
 نهپنی ۵ دؤست و نزیکی پیوا که
 نهپنی و بهنا مهکییمکانی ناشکرا
 بکا ۵ له زنیاری پزیشکیا (البطانة)
 بریتیه لهو بهرده (طلاییه): که
 ههمو (أرعبه) خوئنییمکان و
 لهمفاوییهکانی داپؤشیوه له ناوموه،
 (ک: بطان) ۵.

الْبَطْنُ من کل شیء: دیوی ناوموی شت ۵
 سک ۵ همکجار مندانپوون،
 هینکهکردن، بهروبووم دهرکردن ۵
 دمگوتری: (نشرت المرأة بطنها)
 نافرمتمکه مندالی زور بوون.

الْبَطْنُ: سک نپشه.

البطنان من الثمن: ناومرستی شت.
 البطنة: زور خواردن و گنده بهربوون له
 خوراک.

البطن: بهربوو، دمگوتری: (کس بطن).
 البطن: بمنزلیکه له بمنزلمکانی مانگ
 ۵ سی کوچکی سی نمسیری
 پچوک: که سی گزیمک پیک دینن ۵
 کلزایی پچوک ۵ نهو دوو کلزاییه
 پچوکی لای خوارووی دل که
 خوئنیان تپدا کلامهپتتموه لهوژوه

شتی وا ۵ (يَتَخَّ الرجل) بیاومگه
خیزا قسمگانی کردن و پیومرویی.
الْبَقْعُ: لاسایی گردنموی ناوه کله
زمرهگمی دیتهدمرموه.
بَقْعُهُ بَقْعًا وَبَقْعًا: بتمنیایی ناردی ۵
دمگوتری: (بَقْعْتُ اليه له) ناردی
رموانهی کرد.
بَقْعٌ لِلأنا من نومه: فلانکسی بهخهبر
هینا، لهخمو راستی کردموه.
بَقْعْتُ الله الخلق بعد موتهم: پیومرومگار
دوای مردن نادمیزادمگانی زیندوو
گردنموه و بلاوی پیگردن بی
بهمهشت و دژهخ.
بَقْعُ البحر: گوریمی پی بستنمومگمی
کردموه و حوشمگمی بمره لا کرد.
بَقْعٌ لِلأنا على الشيء: فلانکسی هه لنا
بؤکردنی لهوشته.
بَقْعٌ عليهم البلاء: به لای بهسردا دان.
ابْتَقَتْهُ: بهمانا: (بَقَعْتُ) ۵ له حمیث دا
هاتووه دهمرموی: (أتاني البلاء أياها)
لابغالی لهخمو راستیان کردمموه.
الْبَقْعُ: هه لساو راهسکوت ۵ (البَقْعُ في
السر) بهخیرایی رویی.
الْبَقْعُ حاجة: بوی راهسکوت.
تباعدت اللوم على كذا: خه لگه که
همندیکیان داوایان له همندیکیان
کرد بی گردنی فلان شت. بهکریان
هه لنا بؤکردنی.
تَبَعْتُ: راهسکوت، سور بوو لهسر

لهمجامدانی فلان کار.
الباعث: ناویکه له ناوه جوشهگانی
خودا.
بَعَثْتُ: شوئنیکه له نزیک شاری
ممدینه، دوا شمپی نیوان لهوسو
خمزرج لهو شوئنه گرا
لهسردهمی جاهیلینا.
الْبَعَثُ: بوژانهوه، زیندو بوونموه، روژی
قیامتو زیانموه.
الْبَعَثُ: نؤیردراو، شاندا رومنگراو چ تاك
بی چ گؤ.
الْبَعَثُ: کومه لیکمی بیکینراوه بی
لهمجامدانی کاریکی تابیمتی کاتی
رموانه دمگرتن، هیه بهعنهگمی
سیاسییه، هیه بی مهبستی
خوئندنه... هند.
بَقَرُ الشيء: شتهگمی بهرت و بلاوه بیکرد
(بقر الضاع) همندیکی هه لاندوه
بهسر نموانی گمی دا دان.
بَقَرُ المغرء: شته شاردراومگمی دمرهینا ۵
له قوراندنا دهمرموی: (إذا بقر
مالي القبر).
بَقَعَ السَّطَنُ بجاء: سکی هه لندری و
ریخولهگانی دمرکهوت.
بَقَعَ الأرض: زموی هه لندری ۵ دمگوتری:
(بَقَعَ الأرض أباراً) بیری زوری له
زموییمگدا لینا (بَقَعَ المكان) له
ناویمستی زموییمگدا روئینشت،
وهستا ۵ (هو باعج وبمج).

اَبْعَدَ: بمانا (بَعْدَ) دئ.

تَبَاعَدَ: بمانا (اَبْعَدَ) هاتوو دگوترئ:
(تَبَاعَدَ عَنْ رَحْمَةٍ).

كَبَعَدَ: بمانا (تَبَاعَدَ) دئ دگوترئ:
(كَبَعَدَ مِنْ رَحْمَةٍ).

اسْتَبْعَدَ: دوور گهوتموه، (اسْتَبْعَدَ الشَّيْءَ)
شتمگى به دوور لهقه لم دا د
دووری خستموه.

اَلْتَبَعَدَ: وشمېگه لهجباتى ناوه لمکاتى
زم گرندا دگوترئ: (اَهْلَكَ اللهُ
اَلْتَبَعَدَ) له حديث دا هاتوو
دهغرموئ: پياوښک هاته خرزمت
پيغمبر (د.خ) وئ: (ان اَلْتَبَعَدَ لَدِ
لِي) مېمېستى خوی بوو.

تَبَعَدَ: پېچمونه (تَبَعَدَ) به زمرښکى
ناسنوور دارو موېهمه تاليفاضه
نمکړئ ماناکى ديارى نادا.

اما تَبَعَدَ: وشمېگه بمزوری له وتاردا
بمکار دهغیرئ د نیشامى لهوجه
وتارېږز له باسېکموه دهجېته سر
باسېکى تر، هر بړيه بم وشمېه
دگوترئ: (فصل الخطاب) د (وَبَعَدَ)
بمانا (اَمَّا تَبَعَدَ) وهن
بمنمېزئ (اما بعد) بهېز نېيه.

اَلْتَبَعَدَ: نېون دووری شتېک له شتېکى
دېکه دگوترئ: (تَبَعَدَ لَه) دووری
له رحممت پوی و هېلاتو تېنا
چوون بمى لموې دگوترئ:
(اَلله لَو تَبَعَدَ) واته خلون ولوو

بَعَجَ البَطْنُ: بؤ موبالمېه واته زۆرى
هه لېرى يان زۆرى هه لېرن د (بَعَجَ
المَطَرُ الارضَ) بارن زموى هه لېرى،
چونکه زور به لېزمه بارى.

اِنْتَبَجَ: بهرغراون بوو، لاملو لهولای
ناوه بوون د شقو پهق بوو.

اِنْتَبَجَ السحابُ: هور بارانېکى زۆرى
بارند د (اِنْتَبَجَ فلان بالحدث): هان
کس کهوته قسم درېزئ به
قسه گانې دا.

تَبَجَّجَ: بمانا (اَلتَّبَجَ) دئ.

بَعَدَ تَبَدُّاً: پېچمونه نزيکه د لئاو چوو
د له لاوتنموه زۆرى گوت دوور
مکه موهوه.

بَعَدَ تَبَدُّاً: بمانا (بَعَدَ) هاتوو د (هر بعد)
د (تَبَعَدَ) به دووری خستموه د
به هېلاکى برد، تېناچوو.

اَبْعَدَ فلانَ: زور دوور گهوتموه د
لېسوور دمرچوو، زېده رهوېکرد.
اَبْعَدَ لِي الامرَ: لماره کمدا رۆچوونى
لنچامدا.

اَبْعَدَ الشَّيْءَ: شتمگى دوور خستموه.
باعد مبادء ريعاداً: بمانا (اَبْعَدَ) دئ
همروها بمانا خوی ئ
دوور خستموه و ستمى لېکرد.

باعد بين الشيئين: دوو شتمگى لښک
دور خستموه د هورئان دهغرموئ:
(فقطرا رينا باعد بين اسرارنا).

تَبَعَدَ: بمانا (اَبْعَدَ) دئ.

بكا ومكوو نموه كمر وئشك كه
دعيرى دعيوئ خورزگار بكا.

البَقَصْرُ: له نادميزلدا ئېسقانىكى
بچوكه لمنئون دوو سميئدا.

بَقِضَةُ الْبَقَرِ: بَعْضاً: مېشولە گىستى.
بَقِضُ الشَّيْ: شتمكى پارچه پارچه كرد.

بَعْضُ الْمَكَانِ بَعْضاً: شويئمكه مېشولە
زۆر بوو.

ابْقَضَتِ الْأَرْضُ: زوهرهكه مېشولە
زۆر بوو.

بَعْضُ الشَّيْ: شتمكى پارچه پارچه
كرد.

كَبَعْضُ الشَّيْ: شتمكه كمريت كمريت
بوو.

بَعْضُ الشَّيْ: بېشيك له شتمكه جا زۆرى
يان كه.

الْبَقِصُ: مېشولەو مېش و مېگىزى
ئرى زيانبەخش.

بَقَطُ: زېمىنلىق كرد له نظامى و كارى
خريابو هملس و كمولى ناشيرين.

بَقَطُ الْخَبْرَانِ: گيانلەبەرەمكى سەر بېرى.
ابْقَطُهُ: ئەرەبىكى خستە سەر شانى كه

ناتوانى لىقچاسى بىدا.
بَسَّحَ الْمَطَرُ وَالسَّحَابُ بَقّاً: ئاوى باران و

همورمكه به رېزىمەو لىگىزە رۇايە
سەر زەوى.

بَسَّحَ الْمَاءُ بَقّاً: زۆرى ئاوى بېنىكرد (الْبَغَاغُ)
زۆرىنى ئاوى له همورا كالو كىرسە.

بَقِيَ الرِّبَابُ بَقّاً وَبَقَاً: رۆزىمەلەنى دۆلە

بۇجۇنىكى قول و خەزمو خۇگىرىيە.
بَقْدَانِي: وشەيمكه بۇ ئاگانار كىرنەوه،
واتە: ئاگانارى دواوت به.

الْهَمِيدُ: دوور: دىگوتى: (الْأَمَامُ غَيْرُ
بَعْدِ) كەمىك مايموه.

بَقِرَتِ الشَّاةُ وَالنَّاقَةُ بَقَرًا: كىشلى كرد
مەركەمەيان حوشەمكه كىشلى كرد.

بَقَرُ الشَّيْ: كىشلى پېئىدا، بۆى هاويشت.
ابْقَرُ الْأَمْعَاءَ: چى لىمىخەلەيدا بوو

دەرى هېنا.
بَاقِرَتِ الدَّابَّةُ خَالِهَا سَابِرًا: ئازەلەكه

كىشلى به دۆشەرمكه كرد.
الْبَقَارُ: نەبىي گەورە.

الْبَقَرُ: كاۋىز كىرەوى ئازەلە ۋە كىشلى
ئازەلى كاۋىز كىرەوى، جگە له رەشە

ولاخى مالى.
السُّجُ: سەر حوشەرىك بەكەلىكى

سولرى بى، بەكەلىكى ئاوسىبون بى،
ئەمەش كالىكە ئەمەنى بگاتە چوار

سالى.
الْبَقَرُ، الْبَقَرَا: شويئى ھاتنە دەرەوى

كىشلى.
بَقْرُهُ بَقْرَةً: لىشويئى نەگۈنچاۋ لىكى

بلاۋ كىرەمە، وردو ھارى كرد.
تَبَقَّرَ: پەرتو بلاۋ بۆۋە.

بَقِيَ الشَّيْ بَعْضاً: شتمكه تېكەوو،
پەلەمەلەرى كرد.

تَبَقَّصْنَ: لىمناۋ بىاۋىش و دىستىدا
پەلەمەلەرى كىردو ويستى خۇلقاتار

گهوره لهناکاویک گریهوه ۵ (بعل)
الحيوان والإنسان بَعْلًا):
گیانلمهرمه پان ئادمیزادمه
دهمی کردهوه، تا هیزی تیندا بوو
نهراندی.

بَقَّ عَنْ الشَّيْ: بهردمی لهسر ههلمالی ۵
(بَقَّ الْمَطَرُ الشَّدِيدُ الْأَرْضَ) بارانمه
به خوږهم و لیزمهکه زهویهکهی
دری.

بَقَّ الْبُرْ: بیرمهکی ههکهکند ۵ (بَقَّ
الْجَمَلُ) حوشتمهکی سهربری.

بَقَّ: بۆ موبالمغیه.

ابَقَّ فِي الْكَلَامِ: له قسهکانیدا توږمه
سهر کیش بوو.

إِسْبَقَ: شفق بوو (الْبَقَّ السَّحَابُ
بِالطَّر) هومرهکه به بارینی باران
شفق بوو ۵ (الْبَقَّ فِي الْكَلَامِ) بهمانا
(إِسْبَقَ) هاتوو.

تَبَقَّ الْمَطَرُ: به خوږهم بارانمهکه باری
(بَقَّ فِي الْكَلَامِ) بهمانا (الْبَقَّ) هاتوو.

الْبَاقُ: بارانی ناوهخت و هاومروان
نمکراو کمبه ریزنمه دلویهی گهوره
بباری ۵ همروا بهمانا لافاوی
همرستهی دی.

بَعَكَ بِالسَّيْلِ بَعَكَ: بهشمشیر لهملاو
لهولای دا ۵ (بَعَكَ جَسْمَهُ بَعَكَ):

جهستهی نهستوووو نمکههوت بوو.
الهمكره: بهکتر ههتان و بردن و
شهر و همرا.

الْمَكْرُوكَةُ: کلومهتیک له ئادمیزاد پان
جهلمهیک حوشتر له قهرهبالی و
تیکرلاند بیز و بجن ۵ شوینمواری
خینل و هۆز له هوبهسو گوندو
ههوارمکانیاند ۵ ناوهراستی خانوو
کههر و سابلت و رهمال ۵ (بمكره
المصيفَ والشاء) گهرمهکی گهرمای
هاوین پان کاتی سههۆل بنندان و
جهرگهکی سهرمای زستان، (ك):
بماکک ۵.

بَعَلَ بَعْلًا وَبَعُولَةً: هاوسهرگری کرد، زنی
هینا پان شوی کرد، دمگوتری: (بَعَلَ
الرَّجُلَ وَبَعَلَتِ الْمَرْأَةُ).

بَعَلَ عَلَيْهِ: قهرمانی پیکرد، لیبی توږمبوو
خوی بهسرمهوه بادهدا.

بَعَلَ بِأَمْرِهِ بَعْلًا: به کارمهکی واتی وږما
لوشی سهر سوږمان بوو.

بَاضَلْ مِیَاعِلَةً وَبَعَالًا: زنی هینا،
هاوسهری پهسنگرد ۵ یاری و

دهستبازی لهگهل ژمهکهیدا کرد.

بَاضَلْ الْقَرْمَ قَوْمًا آخَرِينَ: همنهیک لهو
هۆزو ههومه زنیان له همنهیکیان
خواست.

ابَعَلَتِ الْمَرْأَةُ: ئافهرتهکه گوږپههلی
مێردهکهی بوو.

تَبَاعَلِ الزَّوْجَانِ: ژن و مێردهکه یاری و
دهستبازیان کرد.

تَبَعَلَتِ الْمَرْأَةُ: ئافهرتهکه نهمرکی
سهرشانی بهرامهر مێردهکهی

بهمجهینا ۵ دمگوتری: (بعلت
زوجها).

استبقل: زنی هینا.

استبقل النبات: رومککه بهیج نمک و
ماندو بوون له رمگه کانیموه ناوی
خواردموه پیویستی به ناودانی
خاومنی نمکرد.

البقل: میړد ۵ زن ۵ تمبولگه و بهرزیی زوی
که ناوی جوگا نهمگرتنموه، تمنا به
ناوی بارن لایدری ۵ کشتوکالیک بهیج
ناودنیزکردنی له رمگه کانیموه ناو
بغواتموه ۵ خاومن شتو لپهرسراوی
(ک: بقال رطل و مرل).

بقل: ناوی بتیکه عمره به کان له پیش هانتی
نیسلامنا بهرستشیان بواگردوه ۵
قورلان دهغرموی: ﴿الذخرون بقالاً
وکلزون احسن العالین﴾.

البقله: زن ۵ خیزان.

البعیم: بهیکمری لمدار تاشراو، بیایوک
زمانی تیکمل و تیکمل بیو له
دعمدممی و جهلمحانی دا تپهشکی،
نمتوانی بهجوانی ولام بداتموه.
بسا الشی: به نمانمت و خوازراو
نموشته و مرگرت.

ابناه: به نمانمت پیندا.

استبعاد: به نمانمت و مرگرت.

بفتح النالم: نوستوومکه پرخه پرخی
هات، همناسی له لوتیموه دا.
بفتح لی الکلام: له قسمکردن د رومان

نمبوو قسمگانی تیکمل و تیکمل و
بی سرو بهر بوون.

بفتح لی السر: له رویشتن دا بهلمی کرد
(فتح الشی) شتهگمی لیر پیندا.

البهاغ: لاسایی گردنموه و گپرانموه
دعگه.

البهغ: بهرک ناومگی نزدیک بی له
لپوارمگی.

بهغه بقتا و بقتا: لمانکاو رو بهروی
بووه و تمریقی کردموه.

باهغه مباحثه و مباحثا: موافجه منی
کردو لمانکاو رو بهروی بووه.

بفت لوله بکتا و بکتا: بهلمی سبو و رمشی
تپدا بوون ۵ (هو ابلت و هی بقاء).

البقات: بالندیمکه رنگی به له که
همباری پچوکه له پینری بازو
هملویه بهلام له فریندا تمه به له.

البقات: رسته خملک و کومملگی
لاندیمزاد و همه جؤر.

البقيث: گتمی خراب.

بفتند: خوی گرد به بهغداپی، خوی
پال بهغداد دا ۵ خوی و مگوو له ملی
بهغدا لیکرد.

بفتند علیه: خوی بهسمردا رانواند،
خوی بهسمردا راوغشانند.

بغداد: پایتمختی حکومتی غیرافه و پیشی
دمگوتری: (مدینه السلام) لاسر شمتی
دپجله هملگه وتووه، شمبو جهغرمی
منصوری عباسی بنیاتی ناوه.

الْبَهْلَاءُ: حملوا بهمه له ناردو رُون و
پنیر یان قشده دوست دمکری.

الْبَهْلَاءُ: بارانی کهم و نم نم.
بَقِضَ الشَّيْءُ بُهْلًا: شتمکی بوغزانندو
رقی لَبْهَوَه (هر باغض و بغرض).

بَقِضَ الشَّيْءُ بُهْلًا: شتمکه بوو به
بوغزانندو رقی نه هلسا.

بَقِضَ الشَّيْءُ بِهْلًا وَبَهْلًا: بهمانا
(بغض) به.

الْبَهْلَاءُ: رقی نه هلسا، ناخوشی ویت.

بَاهْلُهُ: پاداشی دایهوه به رقی لَبْهَوَن و
بوغزاندن له تولمی بوغز.

بَهْلُهُ إِلَيْهِ: وی لیکرد ناخوشی بوئی و
زوری رقی لَبْهَوَن.

تَبَاهَضَ الْقَرْمُ: خملکهکه همندیکیان
همندیکیانی ناخوشی ویت.

تَبَاهَضَ إِلَيْهِ: رقی و قاری خوی بو
دهربری.

الْبَهْلَاءُ: لهوپهری رقی و قین و قار.

بَقِضَ الدَّمُ: خولون وروا و سر ریژی کرد.

بَقِلَ الْبَرْقُ: زنی لهوقهوه هینا و
زهنی به نزلدو نهویمان گهیند.

الْبَهْلَاءُ: نمو کسمی سهرپهرشتی و لاغ
بکا.

الْبَهْلَاءُ: هیسرا دایکی ماینه و باوکی
گویند رُوْه، (له: اَهْلًا).

بَقِضَتِ الْهَيْبَةُ بُهْلًا وَبُهْلًا: ناسکهکه
به دمنگی نهرم بو بهچووومگی

بَقَرُ الرِّيحِ بَهْرًا: رضمیا هملیکردو باران
باری.

بَقَرُ الْمَاءِ الْأَرْضَ بَهْرًا: ناومکه کهمیک
زهوپیمگی هارو کرد ه پوری کرد
بؤنموی نهرم بیتهموه و بیکیلی.

بَقَرُ بَهْرًا: تینووی بوو ناومکه تیراوی
نمکرد.

الْبَهْرُ: دهردیکه تینوایمتی زیاد دمکاو
بمانا و تینوایمتیهگمی کهم

نابیتهموه ه ناوی بهس بوو.

الْبَهْرُ: کشت و کال کمدوا باران بارین
بکری، گلمگی بتمیری و شیدری

دممینیتهموه همل لمزمووی دهردی.

بَقِرَتِ الدَّاهِيَةُ بَهْرًا: ولاغمهکه سمکولی
کردو له رویشندو گورج بوو.

بَقِرَ فَلَانُ الدَّاهِيَةَ: هلانکس ناوزهگی
لهولاغمهکه دا ه بهطاج لیبدا

بؤنموی خیرا بهروا ه (بَقِرَ الشَّيْءُ
بِالسَّكَنِ) شتمگی بهکید هملدی.

بَقِضَتِ السَّمَاءُ بُهْلًا: ناسمان بارانیکی
کسمی باراند ه دمکوتری: (بَقِضَتِ

السَّمَاءُ الْقَرْمُ وَالْأَرْضُ) ناسمان
ریشنه بارانیکی بهسمر خه لک و

زهویدا باراند.

بَقِضَ الْمَاءُ وَخَرَهُ فِي الْكَوَةِ: تمپ و تلوو
شتی و مها له کولانهکموه هاته

زوروموه.

بَقِضَ الصَّبِي إِلَى أُمِّهِ: مندالکه گریا بؤلی
دایکی و هانای بؤ برد.

ياغت المرأة مباحة رفاة: بهمانا (بغت)
دئ.

انفسى الشئى: داوى شته‌كه‌ى كردو
همولى دستمبهر كردنى دا ه
قورئان دهمرموى: ﴿يبتغون فضلا
من الله ورحوانا﴾.

انفسى: وا پئويست بوو، وا باش بوو ه
دمگوترئ: ﴿بغى لفلان ان يفعل
كذا﴾ وياشه فلانكس نمو كارمبكا ه
(ما بغى لفلان ان يفعل كذا):
پئويست ناكا فلان كس نمو بكا ه
جوان نبیه واپكا ه نابى بيكا ومكوو
قورئان دهمرموى: ﴿ماكان بغى لنا
ان نتخذ من ذلك من اولياء﴾.

تباغى القرم: خه‌لكمه همنديكبان بهسر
همنديكباندا دست درؤزى كرد.

قبغى الشئى: زنده‌ره‌وى كرد له
داواكرنى شتمكه دا.

الباهة: ماده‌يكى صنعاعيه له ورده‌ى
سليلازى كفاور دروست دمگرئ، له
دروستكرنى قلمبى فوتوغرافيدا
به‌كاردئ ناماده باشى لمراده
بهمدرئ قيدايه بؤ سوتان.

الباغى: ستمكارى به‌غيزو لوتبهرز،
سنور شكبن وياخى بوو، (ك: بغاة)
دمگوترئ: (فلة باغية) له جه‌ديش
پتفهمبه‌ردا دهمرموى: (زئل عمار،
تقتله الفلة الباغية).

البغنى: ستم ه دهرج‌وون له‌پاسا ه

باراندى، به‌همموو خاومن دمنگيك
دمگوترئ: (انغم صرله) ه دمنگى
نمردو له‌سرخؤ بوو.

بغم الحديث لفلان: قسمكه‌ى بؤ فلان
كس روون نه‌كردموه (هر باغم)،
(ك: باغم).

البغام: دمنگى ناسك ه باراندى ناسك،
كارمامز.

البغو: ميوه پيش گميشتنى ه گولى
درمختى جه‌لاوى ومگوو زى و
شيلان و درو درمختى تىرى
له‌وجؤره.

بغى لفلان بيا: فلانكس له سنور
دهرجوو ه له قورئاندا دهمرموى:
﴿لَئِنْ بَغْتِ إِحْسَانًا عَلَى الْآخَرِى
لَفَآبِلُوا إِلَيَّ لَيْحٍ حَتَّىٰ لَأِيءَ﴾ هيتنه‌و
ئازلوى نايه‌وه، باهمندى پاسا و
قانون نمبوو ه به لافرمئى داوئن
پيس دمگوترئ: (بغت المرأة)
لافرمته‌كه بهد ره‌وش بوو.

بغى الشئى بلمة: داوى نموشتمى كرد،
خواستى ه دمگوترئ: (بَغْتُ لَكَ الْأَمْرَ)
و (بَغْتِكَ الْأَمْرَ) به‌زؤرى كمبو
داواكردن و خواستن به‌كاربن
دمگوترئ: (بغى) واته: دهرپته بابى
(الفعال) و فرماني ئ دروست دمگرئ.
البغاه الشئى: يارمئيدا له‌سر داواكه‌ى ه
دهشگوترئ: (آبغى ضالتي): يارمئيم
بده بؤ دؤزنده‌وى گومبوكمه‌م.

- لوتبهرزی و خرق بهمز لزانى ۵
 زینهرقی سئور شکاندن ۵ رزینی
 برین و هموکردن و تیکهجوونی ۵
 دنگوتری: (بدی، الجرح علی بقی)
 برینمکه لسمروهه گۆشتهومزونى
 هینایمهوه و لماناوهه بیس بووه
 گنسی گردووه.
 البیسی: لافرمی داوین بیس که
 لشفروضی بکا.
 البیسی والبیسی: داخواری و ناوت ۵
 دنگوتری: (لکن بئشک لراب
 الآخرة) یان (لکن بئشک الحق) ۵
 همروا دنگوتری: (هو ابن بقی)
 نموه له تۆوی حمرام و مدی هاتووه.
 بقیقت الیدر بقیة: دیزمکه قلهه قلهی
 کرد، دهنکی قلهه قلهی کوئینی
 دیزمکه هات.
 بقیق الماء عند نزوله فی القلة ونحوه: ناومکه
 لمکاتی هاتنه دمرهوی له جهرهکه
 قلهه قلهی کرد.
 بقیق الرجل: بهاموکه زۆری قسه کرد ۵
 (بقی علیا الکلام) قسمی پرو بوچ و
 بیمانای بسمردا فری دهن.
 البقیاتی: دم و لیو.
 بقیر البطن ونحوه: ورگی ههلدی.
 بکرت الفتنة القرم: هیتنمو ناشووب نموه
 هۆزهی پهرت و بلأو کرد ۵ له
 حمیدیشی پیقه مبردا هاتووه
 دهمرموی: (ماتای علی الناس فتنة
- باقرة لدع الخلیم حیران).
 بقیر الأرض: زهویمهکی پشکنی و شوینی
 ناومکی دۆزیبهوه.
 بقیر المسألة: له معسه لمکی کۆلیموه ۵
 دنگوتری: (بقیر لی بنی فلان) لمکارو
 بارینانی کۆلیمهوه و حال و مزعی
 نهونی زانی.
 بقیر البطن: سکی ههلدی ۵ همروا دنگوتری:
 (بقیر الرجل) بهاموکه گا کیوی بینین و
 لمانکاو جای بیکموتن و وانی ورموا
 عمقلى نیک هوو.
 البقیر: ههلدی (بقیر) ههلدی.
 قبکیر فی الکلام: زۆری قسه کردن و
 زۆری دروزه بینا.
 قبکیر فی العلم والمال: زانیاری و مال و
 سامانی خوی پهره بینا، زۆری کرد.
 القییر: بهاویتکه نه خیری همیه نه
 شم نه بیاموتی پی دمری نه
 شمیری لی جاومروان دمری ۵
 رمگیتکه له مؤقی جاوا ۵ کۆمه لی
 حوشرو شوانمکانیان.
 القیر: رمه و لاخ بههموو جۆرمکانیموه
 به مالی و کۆبیبهوه.
 بقیر الماء: ماسیبهکه دشوبهیتنه رمه
 و لاخ.
 القکار: بهخپوگاری رمه و لاخ (شوانی
 گاران).
 القلال: حوشری ناوسی وها سکی
 ههلدی و بپچووهکی دمریکهوی ۵

- بېچومكە بېتەدەر بەھز دانەمۇ ۋ
 كراسىتكە بەخەكمى سىرئەسەر
 دىكرىتەمۇ، قۇلى نىيە.
 البَقْسُ: درەختكە مەشۇبەيەتە درەختى ئاس
 دارەكمى رەقۇ سەختە بىر ئامبىرى
 جۇرۇ جۇرى ئى دروست دىكرى.
 بَقْطَا: ئاۋە بۇ جۇرىك ئان.
 بَقْطُ مَنَاعَةُ بَقْطَا: كەلۋ پەلەكانى
 كۆكرىنەمۇ ۋ بەستى.
 بَقْطُ الرُّجُلُ: باغچى دا بە پىاومكە
 بۆلەمۇ بە سىيەك يان بە جوار
 بەك بەخىۋى بكا.
 بَقْطُ: پەلەي كىرد ۋ (بَقْطُ الْجِبَل) جۈۋە
 سىر كىۋمكە.
 تَبَقْطُ الْخَبَرُ: وردە وردە مەۋالەكمى
 ۋ مەركىت.
 الْبَقْطُ: كەلۋ پەل ناۋمال ۋ كۆمەلىك لە
 خەلك.
 الْبَقْطُ: ئەم مەۋمەيە لەكالى رىنن ۋ
 چىنىنى درەختەكمدا ھەلەمەۋەرى ۋ
 دىكرىتە سىر زەۋى.
 بَقِ الْجِلْدُ بَقَاً: بېسى جەستى پەلە پەلە
 بوۋ، رەنگىكى تىرى تىكەلاۋ بوۋ ۋ
 دىكرىت: (ھو اَبَقَ ھى بقاء).
 بَقِ الْمُسْطَقِي: ئاۋى بىسىر جەستى
 خۇلىدا كىرد ۋ جەند شۈيىنكى لە
 جەستە تەپبوۋ.
 بَقْعَةُ: جەستى پەلە پەلە كىرد ۋ
 دىكرىت: (بَقِ الْمَطَرُ الْأَرْضُ)
 بارانەكە ھەمۇ ۋلاىى نەگرتەمۇ
- بەلە پەلە لىى بارى.
 بَقِ الصَّبْغُ السَّرْبُ: بۆيەكە ھەمۇۋ
 كراسەكمى رەنگ نەگىرد.
 بَقِ: پەلە پەلاۋى بوۋ.
 الْبَقْعُ: بەلەك ۋ بەردە سىخۇرۇ.
 الْبَالَعَةُ: پەلەي گەۋرە، زۇرزان ۋ ۋىيا ۋ
 دىكرىت: (رَجُلٌ بِالْقَةِ) پىاۋىكى ۋىياۋ
 فېلزان ۋ ھەمىشە بەلگاۋ ھەزەرە.
 (طَالِرٌ بِالْقَةِ) پالندىمكى ۋىيا كە ئاۋ
 دىخاۋتەمۇ خىرا خىرا بۆلەم لاۋ
 لەۋلاي خۇى دىپرونى.
 الْبَقْعَةُ: زەۋى كە بەردى پىچوك پىچوكى
 تىدا بىن ۋ دىكرىت: (سَلَةُ بَقْعَاءُ):
 سالىكە ھەندى پەروبوۋى باشە
 ھەندىكى خراپە ۋ ھەم ھەرزانىيە
 ھەم گرانى.
 الْبَقْعَةُ: پارچە زەۋىيەكە بەھەندى
 تاپەتمەندى لە زەۋىيەكانى
 دىۋوربەرى جىياكىرەتەمۇ ۋ
 پارچەيەك لە رەنگ پىچەمەۋەنى
 رەنگەكانى دىۋوربەرى بى.
 الْبَقِيعُ: ۋلاىىكى مەزراۋ بەر ھىراۋان ۋ
 درەختى جۇراۋ جۇرى تىدا بىن ۋ
 گۇرستانىكە لە مەدىنە نەزىك
 مەگموتى پۇفەمبەر (د.خ).
 بَقِ الرَّجُلُ بَقَاً: پىاومكە زۇرى قەسەكرىد
 بە چاك ۋ بەخراپ.
 بَقِ الْمَرْأَةُ: ئاۋرەتمەكە مىندالى زۇر بوۋون ۋ
 (بَقِ السَّمَاءُ): ئاسمان بارانى باراند
 بە خۇرەم ۋ لىزەم.

بَقِيَ الْمَكَانَ: شویتمکه میثولمی زوربوو.

بَقِيَ الْجَرَابُ: کوندمکمی دری، حی تیندیوو
دعری هیئا.

بَقِيَ الْكَلَامُ: به دنگی بهرز قسمی کرد
(بَقِيَ الْخَبْرُ) هوالمکمی بلاو کردهو.

بَقِيَ الْمَالُ: مالو سامانهکمی بلاوه پیکردو
لدمستی دا.

بَقِيَ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ وَالسَّاءُ وَالْمَكَانُ: بهمانا
(بَقِيَ) میه.

بَقِيَ خَيْرًا أَوْ شَرًّا: زوری خیریان شهر.
بَقِيَ لِلْمَكَانِ: بهمانا (بَقِيَ) میه.

الْبَقَا: کلاخی خرابی ناو مان.
الْبَقَا: پان و پورو بهر فرایوان و ناشکراو
عمهان و میثولمو همر بالندیمکی
لمو جورییی.

الْبَقَا: زور بلو.
الْبَقَا مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی زور بلو و
جمعه جهناو.

الْمَيْكَةُ: زنی زور بلو و جمعه جهناو.
بَقِيَ الشَّيْءُ بَقْلًا: دمرکمو (بَقِيَ الْأَرْضُ):
زمو گزو گیاهی خوی روند و (بَقِيَ
الرَّعِي) پاووان و لومرگا که سموز بوو.

بَقِيَ رَجُلٌ وَجَهٌ الْغَلَامُ: دم و جاوی شو و کوره
مووی لی دمرکمولن، رهشی هات.
بَقِيَ الْمَايَةُ: گزو گیاهی بو نازمهکان
کؤکردهو.

أَبْقَلَ: بهمانا (بَقَلَ) هاتووو.
أَبْقَلَ الْقَوْمَ: خهلمکه گزو گیاهان دمست
کمو و نازمهکانیان لمانا گزو گیادا

لومراند.

بَقَلَ الشَّجَرُ: له لهملاو لهولای
دمرختمکهدا گه لای سموزی به هار
دمرکمو که دمشوبهینته نینوکی
بالند و (بَقَلَ الْمَايَةُ) گزو گیاهی
دمرخواردی نازمهکانیدا و (بَقَلَ
النَّات) شو رومکی به بهمل
حیساب کرد.

أَبْقَلَ الْمَايَةُ: له گزو گیادا نازمهکانی
لومراند.

أَبْقَلَ الْقَوْمَ: شو هوزه بهقلیان دا به
نازومهکانیان، نازومهکانیان لمانا
گیاهی بهقلدا له و مراند.

بَقَلَ الْمَايَةُ: نازمهکان بهقلیان
خواردو هملو بوون.
بَقَلَ الرَّجُلُ: پیاوکه جووه دمر بو
بهدمستهینانی بهقل.

الْبَقْلَاءُ: پاهله (گیاههکه بهمرکمی
دمکولیندری و دمخوری)،
الْبَقْلَى: بهمانا (الْبَقْلَاءُ) و.

الْبَقْلُ: گزوهکه بهی دمک، (ک:
برالبل) و.

أَبْقَلَ: رومکیکه نادمیزاد دهیکاته بژوی
خوی یان بهمشکی لی هلدیمبژیری و
خواردیممنی لی دروست دهکا، (ک:
بقرل) و.

الْبَقَالُ: بهقل، سموزه و میوه فروش.
الْمَيْكَةُ: شوی میقل.
بَقْلَاءُ: پاهلاوه.

براکمی کرد بۆلەۋى بىرايمىتى و
خۆشەۋىستىيان بىردەۋام بى.

الباقي: بىردەۋام و بىردەۋام تر: لى
قورلان دىھىرمىۋى: ﴿وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ
رَّأَيْتُ﴾.

البالي: بىردەۋام و نەگۈرۈۋ ۋ ناۋىكە
لەناۋە جۈنەكەنى خودا.

الباقيۃ: ماۋەۋە پەزىمەندە ۋ قورلان
دىھىرمىۋى: ﴿فَهَلْ لَرَى لَهُمْ مِّنْ نَّالِيَةٍ﴾
ۋ (الحياة الباقية) زىھنى دۈرۈز.

البقيۃ: ھىشەنەۋە.

البقيۃ: پاشماۋى شت ۋ ماۋەۋە
پەزىمەندە گراۋ.

بَكَاتِ الْهَرُ بَكْنًا: بىرەكە ئاۋەكە كەم
بوو ۋ (بَكَاَ الْحَيَوَانُ الْجَلْبَابُ)
ناۋەلەشەردەكە شىرى كەمبوو.

بَكَتِ الرَّجُلُ بَكَاءً وَبَكْنًا: بىۋەكە قەسى
كەم بوو، قەسى كەمى كرد ۋ (ھىر
بَكِيٌّ)، (ك: بَكَاءً) ۋ (ھىي بَكِيٌّ
وَبَكْنًا).

أَبَا فَلَان: ھالان كەس خىيرو بىرى كەم
بوو.

بَكَتِ الشَّيْ: شەككە ھەۋەندى ۋ ھەندى
لەشتەكەنى بىسەرىك دا دا.

البَكْبَكَة: ھاتن و رۇيشن و ھەرىۋالى.
بَكْنًا بَكْنًا: لىيىدا، بە ھەلەس و كەۋىتىكى
ناھۋان بىرەنگارى بوۋە ۋ بىمەنگە
بىۋى دا، سەرى كۈتەلمەۋە
سەرزەشتى كرد.

بَكَتِ الشَّيْ: مەۋىزەنگەن
بىجەۋەنگەن لى سەكەنا زى بوۋن و
ھورس بوۋن و نەپەنتۋانى لى
ناغەل و شۋىنى خۇيان ھەلەس.
أَبْنَم: گىيەكى دەرمانىيە بىزىشك سوۋى
لىۋەردەگىن، لى بىنەمەلدا گىيەكى
ھىندىيە.

بَقَى الشَّيْ بَقَاءً: بىردەۋام بوو جىگىرىۋو
(بَقِيَ مِنَ الشَّيْ) زىدەۋو لىنى ۋ لىنى
مايەۋە ۋ قورلان دىھىرمىۋى: ﴿وَوَدَّرَا
مَابَقَى مِنَ الرِّسَالِ﴾ ۋ لىسو سوۋەى
ۋ مەرتان نەگىرۋوۋە ۋازى لى بىنەن.

أَبَقَى عَلَى الشَّيْ: بارىزگارى شەككى
كرد ۋ دىگۈلترى: (أَبَقَى عَلَى فَلَان)
بەزىمى بە ھالان كەسەل ھاتەۋە
سۈزى بىر دەرۋىرى ۋ ھەروا
دىگۈلترى: (أَبَقَتِ الْجِلْبَابُ): نەسەكەى
ھەندى تۈنەلى رۇيشنى خۇى
ھىشەنەۋە ھەۋو ھىزو تۈنەلى خۇى
بەكارنەمەنە ۋ (أَبَقَتِ الْأَرْضُ)
زەۋىيەكە ھەۋو ئاۋەكەى
ھەلەنەزى (أَبَقَى الشَّيْ) شەككى
ۋ مەكو خۇى ھىشەنەۋە.

بَقَاءً: ۋازى لى ھىنا تەركى كرد.

بَقِيَّ مَن: لىنى مايەۋە، لىنى زىدەۋو ۋ
(بَقِيَ الشَّيْ) ھەۋلەدا ئەۋەشتە
بەپەنتەۋە.

استبَقَا: ۋەستى بىپەنتەۋە ۋ دىگۈلترى:
(اسمىلى أَسَاءَ) ھەۋۋى لى ھەلەى

بَكْتَه: بۆ موبالغەمە (بَكْتَه).

بَكْرُ بَكْرًا: بەیانی زوو لەمال دەرچوو ە
پەلەى کرد زوو رۆی.

بكرت الشجرة: درەختەكە زوو بەرى
پێگمەند.

بَكْرُ بَكْرًا: پەلەى کرد ە (اَبَكْر) بەمانا
(بَكْر) مە.

باكره: دەست پێشخەرى بۆکردو بەیانی
زوو چوو بۆی.

إِبْتَكِرَ زُرِّي لَمْخُوِي كَرْد بَهْيانى زوو
دەرچوو.

إِبْتَكِرَتِ الْمَرَأَةُ لَافَرْتەكە پەكەم
مندالی کوپ بوو.

ابتكر الفاكهة: نۆ نوخشی میوهكەى
ومرگرت ە (إِبْتَكِرَ الشَّيْءُ) شتەكەى
داهینا.

الابكار: سەرەتای بەیانی تاكاتای
رۆژهلاتن.

الهاكِر، الهاكِرَة: نۆ نوخشی میوه ە
عەجەلەكاری لە هەموو شتێكدا.

الهاكِرَة: پەردەى كچێنى لافەرت پێش
نەوى شوپكا.

اَلْبَكْرُ: حوشەرى تازه پێگمەشتوو جوانووه
حوشەر، (ك: اَبَكْر) ە بۆ مێینە
دەگوتری: (اَلْبَكْرَة) لەمەندى
پێشیناندا هاتوو دەلى: (جاءوا على
بَكْرَة اَبهم) واتە: هەموویان هاتن.

اَلْبَكْرُ: نۆبەردى هەموو شتێك ە پەكەم
مندال بۆ باوك و دایك چ نێر چ مێ

ە كچولە ە کوپ كەژنى نەهێنای ە
هەر كەردەمەك كە لەو مەنیش
نەگرتی و هەوونەى نەبێ ە
دەگوتری: (لار بکر) ئاگرێك لە
ئاگرى تر وەرنەگرتی ە (و طمعة
بكر) بڕینیكى بێ وێنە ە (خل بكر)
سەرگەمەكى بەهێزو كەسکون.

البكرة: غەرغەرە ە پارچە دارێكى
خەرى ناو گلۆره گندرو دەزوى
لەسەر هەلەمكری.

اَلْبَكْرَةُ: سەرەتای رۆژ ە بەیانی تا
رۆژهلات ە رەشە خەلێكى عەرمب
بە سەجەمەنى هەمووی دەلێن:
(بكرة) (باجر).

المِبْكَارُ: كەسێك خوى بەوه گرتبێ
هەموو رۆژێ بەیانی زوو لە مال
دەربجێ یان كاریك ئەنجام بدا.

بَكْسَ عَصَةً: دوزمەكەى خۆى بۆردا
بەسەریدا زال بوو.

بَكْسَ الْعَقْدَةَ: گرتكەى كەردووه ە دەگوتری:
(بکش عقدا بعرضه) گرتی گوریسی
حوشەر بەستنەموكەى كەردووه.

اَلْبَكَّاشُ: چا و بەستكار و فێلەزان و
دەستێ.

بَكَمَهُ بَكْمًا: بە توندی لێیدا، بەهەلسو
كەموت و قەسەى ناشرین روبروى
بۆوه.

بَكَ الشَّيْءُ بَكًا وَبَكَةً: کوتایی و نەجەر
ونەجری کرد، دەگوتری: (بَكَ عَفْه)

ناخاوتنى نيه ۵ وادىي به كسيك
دمگوتري: (نكسم) كه ناتوانى
بمجانى راي خوى دهربري ۵ (هر
ابكم وهي بكما).

نكسم نكامة: له قسمگاني بهرپيموه جا
بمنمنقهست يان نميتوانى دريژه به
وژارمكى بدا.

نكسي نكسي رنكاه: دوو جاوي بهموى
خممهوه هرميسگيان بارانند ۵
دمگوتري: (نكي الميت وعليه وله) بؤ
مردوومكه گريا، لاوانديموه ۵
كسميكش زور بگري بنى
دمگوتري: (نكي) و (نكاه).

نكاه: وى ليكرد گريا (نكاه) گريانىدى.
نباكي: خوى گرياند.
نكاه: و مگولى گريانى هينا.
النكاه: زور گريان.

الهلين: مادهمكه هلزي بمنرخه و رنكى
زيوى هميه.

الهلانما: بمشيك لمخونى رويشتوو.
نبلل المتاع بلبلة ولبالا: كالاهى پمرت و
بلاو كردمووه تظرو توناي كرد.
نبلل القوم: هوزو خيالمكى خستوله نيزو
تنگرو تيگوشيموه هميه گه يان
رايمكى هميه له ناوونيك ليددا.
نبلل فلاها: فلان كسى خسته ناو
خمنضت و دله راوگر و پمارموه.

نبلل الله الينة الخلق: خودا زوبانى
خملكى خودا خودا كردموه.

ملى شكاند، (بك الرجل) پياومكى
چمماندو ژربراري كرد لميوتى داو
شكاندى، كسامهتى روشاند ۵ (نك
الدابة) باري فورسى لمولاخمكه
بارگردو بمزهخت ليى خوي.
ننكاه الجمع: همنديكيان پاله پستوى
همنديكياندا.

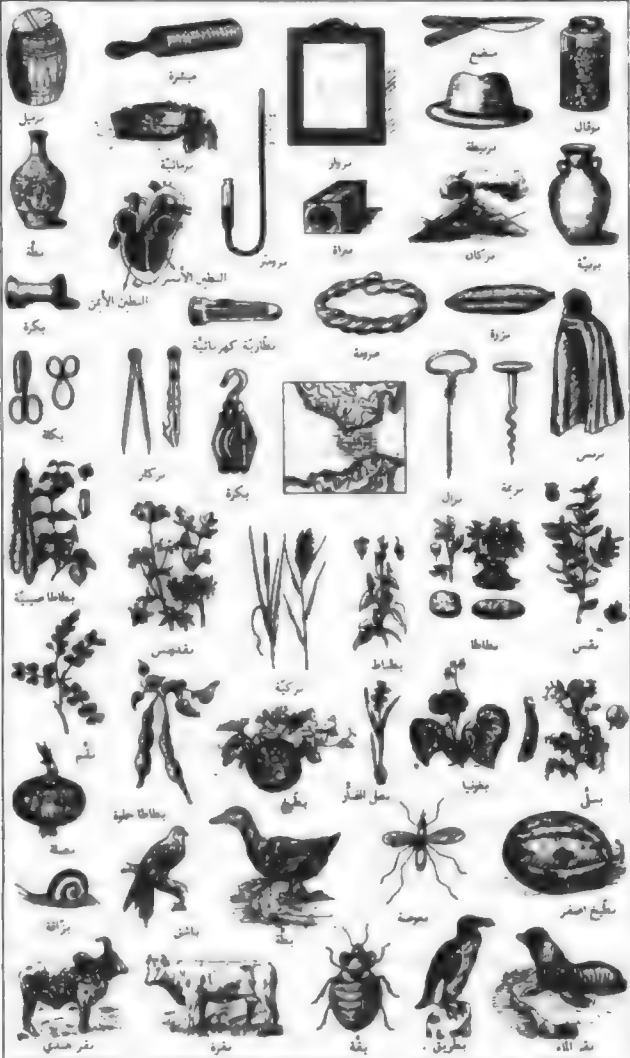
النكاه: نه حمنق و زور بلى و چمه
چمناو كسيك جوداوازي نيوان
چاكو خراب و راست نكاه.
نكاه: مكمكه، (شارى مكمكه پروز).
نكسل الشئ نكلا: شتمكى تيكم و
پيكم كرد، قسمكى به
پنجمونموه گنرپيموه.

نكسل: بؤ موبالمغى (نكسل) ميه ۵
دمگوتري: (نكسل عليها حديثه)
قسمگاني ن چمواشه كردن و
تيكم و پيكم كردن.
نكسل في الكلام: قسمگاني تيكم و
پيكم كردن (نكسل في منه)
لمرويشتن دا خوى راوشاندو هيزي
كرد.

النكالة: خوارممنيمكه له نارودو
قاوت و ناو و رن دروست دمكري.
النكسل: دمگهولى شهر.

النكالة: شيوه و روخسارو سمر و شكن.
البكيلا: بيمانا (البكالة) هاتووه.

نكيم الرجل نكما: پياومكه نميتوانى قسه
بكا، لاله، به سروشت زمانى

بَلَّحَ صَدْرُهُ: سنگی فراوانِ بُوو ه (هو ابلج
وهي بلجاء).

أَبْلَجَ: بُوو به خاوهنی روناکی ه (ابلج
الصبح) بهمانی دهرگهوت.

أَبْلَجَ الْحَقُّ: حق ناشکرا بُوو.

أَبْلَجَتِ الشَّمْسُ: خور دهرگهوت ه (أَبْلَجَ
الأمس): نیشمگی رون کردموه.

أَبْلَجَ، أَبْلَجَ، أَبْلَجَ: بهمانا (بَلَّحَ) به.

أَبْلَجَتِ: روناکی خور لهکاتی گزنگی
بهماندا ه سپیایمتی نیوان دوو برؤ،

سپییای نیوان زولفو گوینجهک.

بَلَّحَ بَلْحًا وبلرحا: ماندوو بُوو عاجزیوو.

بَلَّحَ الْبَرُّ: ناومگی نما ه (بَلَّحَ بِشهادته):
شایمتیهکمی شاردموه.

أَبْلَحَتِ النُّخْلَةُ: دارخورماکه خورماکانی
پیومینی مزریوو.

أَبْلَحَ الْأَمْرُ لِلأَمْرِ: فلانکمی ماندوکرد،
دسمهوسانی کرد.

بَالَحَ الْقَوْمَ: بهریرمرگانی کردن
بهناحق بمسهرماندا زال بُوو.

بَلَّحَ: ماندوو بُوو لهکارمکه دابرا.

تَبَالَحًا: نینکاری بهکترهان کرد.

أَبْلَحَ: بهروووومی خورما همتا سموز
برو پیتهگمیشتب.

بَلَّحَ بَلْحًا: فیزی نواند، خوی بهزلزانی،
شانازی کرد به خرابهکاری و

پیدینی ه (هو أَبْلَحَ وَهِي بَلْحَاءُ).

تَبَلَّحَ: تمکمبوری کرد.

تَبَلَّحَ: قهبه بُوو، گۆشتی زور بُوو.

تَبَلَّلَ: بُو موطاومعهبه.

أَبْلَهَالُ وَالْبَلَهَالَةُ: نموبهیری غممو
نارحمهتی و دله راوکی.

أَبْلَهَالُ: بولبول بالندیمکی بهوکتو دنگ
خوشه دنگ خوشییمکی به نموونه
دمهیندرنتموه ه به لولمی مسینمش
دگوثری: بولبول، (ك: بَلَّال).

أَبْلَهَالُ: بالندیمکی ناوپه نمیری
ومرزی سالد لهشاری (دمیاط) ی
میسر زور دمی.

بَلَّتْ بَلْعًا: دابرا.

بَلَّتِ الرَّجُلُ: بهاوکه له قسمکردن کهوت ه
(بَلَّتِ الشَّيْءُ) شتمگی بهریموه،

بهچراندی دایری.

بَلَّتْ: بهمانا (بَلَّتْ) دای.

بَلَّتْ بَلَاةً: قهصیح بُوو (هو بلیت وهي
بلیت).

أَبْلَتِ الرَّجُلُ: بهاوکه بهبهلکه دم
کوئی کردو نمبهیشت قسه بکا.

أَبْلَتَ لِلأَمْرِ مِثْلًا: فلانکمی سویندا.

تَبَلَّحَ: خوی به لیزانو نهحبیبو
وهجاخزادمو قسه ماقول زنی و لای
هوشیاری عاقلمنندی لیذا.

بَلَّحَ الصَّحْبَ بَلْرَجًا: بهمانیدا، گزنگی
بهمانی دهرگهوت ه (بَلَّحَ الْحَقُّ)
حق و رستی دهرگهوت ه (بَلَّحَ
الباب) دهرگگی کردموه.

بَلَّحَ وَجْهَهُ بَلْحًا: له خوشیاندا دم و جای
گمشابهوه.

سنورمکانی لمنستؤ دگرئ).	بَلَدُ بِالْمَكَانِ بَلَدًا: نمو شوئنهی کرده
البليد: گسپکه له زهرمکی بی بهش	نیشتمان و ولاتی خوی.
بیو کارو باری خوی بی	بَلَدٌ بَلَدًا: ټیگه‌بشتنی کم بوو، نیشاتو
هملنه‌سوړئ.	هیزی لاوازیوو ٥ گمردن کهچ بوو
بَلَدُج: ماندو گول بوو نیمزانی رښازی	ستمی قبول کرد.
راستی خوی بگریته بهر ٥ وادهی	اَبْلَد: پالی لږدایه‌وه کاریکی بوخوی
داو نه‌پیرده سمر، خوی ته‌مبه‌لی	نمچام نمدا ٥ به عمل و کالقام بوو
هملنژاردو پالی ن دایه‌وه.	٥ (اَبْلَدُ بِالْمَكَانِ) نمو شوئنهی کرده
قَبْلُخ: وادهی داو نه‌پیرده سمر.	ولاتی خوی.
اَبْلُخ: نافرمتی قه‌له و زه‌ملاخ.	اَبْلَدُ لِلْأَبْلَدِ: نمو ولاتمی خسته
بَلَم: لمرسان خوستی له‌خوی بهی.	نمستوی فلان کمس ٥ به لږه‌زی
اَبْلَم: گمروو همرچی به‌یوونلی به	له‌ویندمرتی نیشته‌جری کرد.
گمرووه‌وه همه له پوری هه‌ناسه	بَلَد: له‌کاره‌کیدا که‌مترخه‌م بوو
نه‌وشتانه ٥ شمشیری کول و نه‌بې.	وازی ن هینا ٥ لمبر لاوازی که‌وته
بَلَوَر: کردی به بلورث ٥ مسه‌لمکه پان	سمر زه‌وی ٥ (بَلَدُ السَّمَرِ) نهمپه‌که
فکرو بو‌چوونمکی پالفته کردو	له غاراندنا پېش نه‌کوت.
گری کوږمکی ټینا نه‌هښت.	بَلَدُ السَّحَابِ: هومرکه بارانی نه‌باراند
قَبْلَز: یو موطاومعی (بَلَوَز) هاتوو.	٥ (بَلَدُ فُلَانٍ) فلان کمس نه‌جولا.
اَبْلَوَز، اَبْلَوَز: به‌ردیکی سبی شهمفاهه	قَبْلَد: گیل و کالقام بوو ٥ خوی به‌گیل
٥ جوریکه له شوشه.	خسته ناووه.
اَبْلَاس: په‌لاس جوره پو‌شاکیکی	اَبْلَدُ وَ اَبْلَدَة: شوئنیکی سنوردار
زبری نمستوړه.	(شاره‌وانی دپاربی) شوئنی
اَبْلَس: لمبر شمرم کردن و واق وړمان	به‌ره‌راوان پیی دمگوئری: (اَبْلَد) له
پان بی به‌لگمی زمانی گراو قسهی	فوران دمهمروئ: ﴿وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ
پېنه‌گرا.	يُخْرِجُ نَاجَةً بَازِنَ رَهْ﴾.
اَبْلَس: جوره همنجریکه.	اَبْلَدِي: نموکه‌سهی پالی شار دمدري،
اَبْلَس: نيسك.	واته: شارستانی.
اَبْلَسَان: دره‌ختیکه گولتیکی سبی	البلدية: شاره‌وانی (دمزگایمکی رسمی
پچوکی له شیوهی هېشوو همه ٥ له	دمسه‌لات پندراوه کارو باری شارو

هميه بؤنهموي ناوو شلمممني تري
هي بگوزرتيموه ۵ وا دهبي وشمه
سوك دهكري (يا) كمي ئي دهكرتيموه
دهكوتري: (الْبَلَّاسُ).

هَلْكَ الدَّارَ بَلَا: خانوومگی رخصت کرد
(بمردی که له لهختی خانوومگدا
ریزبند کردو رایخت).

بَقْعُ الْأَرْضِ أَوْ الْحَائِطُ: تَمَخْتِي زَمُونِيهَكه
يان دیوارمه‌کی رُك خست، راسته و
باستمی کرد.

اَبْلَطَ الرَّجُلُ: پیاوکه هائی ئی دایهوهو
تهمههئو تهوهزل هوو دهستی بو
کارئک نهبرد ه مایه هوچ هوو
ئیفلاسی کرد ههچی نهما.

الْبَلَطُ الدَّارُ: بِهَمَانَا (بَلَطَ) دَى.

زویبیه که می شتوه تمبو توژی
پیوه نه هیشته گه یاندیه سمر
ساخو رهایی.

اَبْلَطَ اللُّصُ لِلْأَمْرِ: دزدكه هيچي بۇ فلان
كس نهمشتهوه همووي برد.

بِالطَّيِّبِ أَمْرًا: لَمَكَارُو بَارِي خَوْدَا زِنْدَه
رُؤْيِي كَرْدُو زُور تَنَكُّوشَا.

هائٹ لالاً: وازی لہلائکس هینا و
هه لائ و زورانبازی لگه گن کردو
جهمبرهیان لیک و مرهینا و شمري
لگه گن کردو.

هَيْطُ: له ریشتمندماندوو. هَيْطُ الدار والأرض: رهسپزی کرد، ریشی خست.

پنیری درخته بهوریه‌کانه، له‌برئ
جۆرمه‌کانی له‌و درخته روئیکسی
بۆنځۆش دهرده‌شێدرئ له‌ناوچه‌ی
(عین شمس)ی قاهره دهرۆ.

بِسْمِ: سَمَرِ دَاخِست، دهم و جاوی گرزو
مُؤن بوو.

تَبَلَّسْ: بمانا (اَلَسْمَ) هیه.
اَلَسْمَ: جۆره درمختهکه (یان بلی پیری
لهو درمختانهه) که له‌لوق
قه‌مه‌کانیان برهنه‌دار بکړئ بنیشتو
لینجاپه‌یک دهرمدن پو پواری
پزیشکی سودی ئ وهرمدگړئ، هم
جۆره درمخته به زوړی له ولاته
گرمه سپړه‌کاندا دهرئ ۰ درمختی
داره بمن دار غوزوان لهو پیری هیه.

الْبَلَسُ: نِيْعٌ.

الْبَشْفِيَّة: رېښازېځې شېوعېيې پټې وايه
محاله کړه لگا په گسر له ياسای
سرمایه دار پوهه بازېدا بډ ياسای
شېوعې، به لگو پټوېسته قوڼاغيځې
گوستنه وه (انځالي) همې تېږدا
ياسای هر وړمزی پېرو بکړئ.

بَلَّغَهُ مِنَ الْمَالِ: هَبْجَى مَالٍ وَ سَامَانَ بُو
نَهْيشْتَمُو هَمْ مَوِى بُوخَوِى بَرْد.

بَالَعَةُ: ههلممتی بو برد.
بَلَعَةُ: بهمانا (بَلَعَةُ) دی.

تَبَلَّصَ الشَّيْءُ وَلَهُ: بزمه‌نی داوی لیکرد
به نه‌نی بملوایا گهرا بژنه‌وه‌ی
بیدرزفته‌وه.

الْبَلَامِي: چهارمیه که دوو قولفهی

بَلَطُ أَلَا: پهله پیتکمی له گوڅکچکیدا
نازاری پیگه یاند.

فَيَا طَرَا بالسيف: به پیوه شمیره
شمشیریان کړدو بهرنگاری په کتر
بونموه.

السَّلاطُ: جوړه بهر دیکه زهوی پی
دادبه پوځی دیواری پی ریک دمخړی
دیکوړی پی دمکړی ه (بهری جهلان
بهری مهم مهم) جوړیکه لهو بهر ده.
السَّلاطُ مِنَ الْأَرْضِ: زهوی په کی ساغو
رهق که باران و لافاو تمپو توژی
پیوه نه میشتی.

السَّلاطُ: پاله خانمی پاشاو دارو
دمسته کی.

البَطُ: بر ممد، ناسنیکه، کارتیکه کاری
تیز کړنده وهو خر کړدن و راستمو
پاسته کړدن پی نمنجام دهری.
الْبَطُ: جوړه پاچیکه داروشتی
لهو جوړی پی دمپړی.

الْبَطُ: ماسیه که له پپری (بولتیماکان)
به توپنیکتی برزنگی پان شانمی
جستمی داپوځراوه ه له روپاری
نیلو همدی دهر پاچمی میسر دواو
ناوه شیرینه کانی شامدا همیه.

البَطوط: دار بهرو دار وښ، (وښو)
درمختیکي گهرمه قعد ناستوره له
پپری درمختی بهرو پیوه، لمکو نستان
که لالی شینکاملی زوړه.

بَلَطَحَ: لسمر پشت لسمر زهوی راگشا.
بَلَّحَ الْمَاءَ وَالرِّيقَ - بَلَعًا: ناوه کی

خوارید موه، تفی قوت دا.
بَلَعَ: بهمانا (بَلَعَ) به.

أَبْلَعَهُ الشَّيْءُ: واپکړد به او که شتمه
قوت بدت، تینی بو هینا به زوړ
خواریدنه تالکمی پی قوتدا.

أَبْلَعَنِي رَيْقِي: که میک مؤلتم دهری.
بَلَعَ الشَّيْبُ فِي رَأْسِهِ: پیری لسمرو
ریشیدا دهر کهوت.

أَبْلَعَهُ: بهمانا (بَلَعَ) دی.
تَبْلَعُهُ: بهمانا (بَلَعَ) دی.
تَبْلَعُهُ الشَّيْبُ فِي رَأْسِهِ: پیری لسمریدا
دهر کهوت.

الْبَالَعَةُ: بهلوعی ناو، (ک: برالبع
وبالبع).

أَبْلَعُ مِنَ النَّاسِ: زوړ خور ه (وسعد بَلَعَ)
ممنزلیکه له مهنز لکانی مانگ.
الْبَلْعَةُ: قومه ناو ه ووجه دهرمان.
الْبَلَاغَةُ: بهلوعی ناو.

الْبَلْعُ: حبو دهرمانیک قوت بلری ه
زهر و حاجتی پان و پوړ هر چی
تینی بهای قوتی دها.
أَبْلَعُ وَالْبَلْعُ: رپړهوی خوراک له
گهرو ودا ه رپړهوی ناو لمانا زهویدا،
(ک: بلاعم وبلاعم).

بَلَّغَ الشَّجَرُ بَلْرَغًا وَبَلَاغًا: ومختی رنپو
جنینی بهرو پووی درمخته که هات ه
(بَلَّغَ الغلام) کوپکه بالغ بوو، پیگمی.
بَلَّغَ الْأَمْرَ: کار که به کولتا گمی.

بَلَّغَ بِالَاغَةَ: زمانی رهوان بوو هسمو وتاری

البلاغ: نومويه مېسته که جوان
رېښونې و قسمگانش کارېگرېښ ۵
له لای زلفهاني به لاسه ۵ نومويه
وتارمه که له گسل داخوای حال و
مقام به ک بگړتېم ووه
رستمگانشې فصیح و رهوان بن.

البُلغة: نومويه پېداوېستی چې به جن
بکاو لیس زیاد نمېږي ۵ جوړه
پېداوېکه له ولای مضرېږي.
الثبلة: حملېکه له دولته دېستړي
تا دگاته ناوېرېرکه.

البلوغ: بالقي ۵ پېگه پشتمن کولنه داسې
زاورې له پیاو نافرمتدا.

الْبُلُغ: سرمنجام کولایې، دمگوترې:
(بُلُغٌ مِّنَ الْفُلَانِ، بلغ مبلغ الرجال)
نمنده زېږه که له مال و سامان.

الْبُلُغ: به لاسه، ټيکه لېږه که له
ټيکه لېکانې جهسته، ځيرازانېکه له
ريگي فورگه موه دېته ناو دم.
بَلَقَ السِّلَّ الْأَحْجَارَ بَلَقًا وَبَلَقًا: لاهواوه
بهردهکانې رادان.

بَلَقَ الْبَابَ: دمرگاکي همموو کردموه.
بَلَقَ الْفَرَسُ وَحَرَهُ بَلَقًا وَبَلَقًا: نه سپه که
به لک بوو توکي جهستې به لای
رهش و سپې ټيندن دمگوترې: (هر
أَبْلَقَ وَهِيَ بَلَقَاءَ).

أَبْلَقَ: خېمه، رشمالي دروستکړاو له
موو.

بَلَقَ الرَّجُلُ: سرسام بوو نه پزایي چې بکا.
بَلَقَ الْفَرَسُ، بَلَقًا وَبَلَقًا: به مانا (بَلَقَ) دئ.

شیرین و خوش بوو دمگوترې: (هر
بلغ وهي بلقاء)، (لک: بُلُقَاء) ۵ ودمېږي
دمگوترې: (بُلُغُ الْكَلَامِ) قسمه کي
بمليغ و رهوانه.

أَبْلَقَ الشَّيْءُ: نوموه شتمې گمانده
شوېښې خوی.

بَالِغٌ لَيْسَ مِبَالِغًا وَبَالِغًا: همون
ټيکوشاني ټيندا کردو زېده وړي
له همون و تمه لاکانېدا کرد.

بُلُغُ الشَّيْبِ فِي رَأْسِهِ: پيری لاسر
دمرگه وت.

بُلُغُ الْفَارِسِ: سورمه که دصتي جده وې
دريز کرد بونوموي نه سپه که زياتر
غارېدا.

تَبَالُغٌ لَيْسَ الْهَمُّ وَالرَّحْضُ: غم و نه خوښي
نه و گمېشته نوموېرې.

تَبَالُغٌ فِي كَلَامِهِ: به زور وېستي زمان
رهوان بې و و تمکاني بمليغ بن.

تَبَلُّغٌ بَكْلًا: ټيکېځای پېکرد ۵ (بُلُغُ
الشَّيْءِ) به زور نارحممتي و هموندن
بوی پېگمې ۵ کولې نمد تا
بهدستي هېدا.

البلاغ: بې راگېماندن و مکوو: (هلا بلاغ
للناس) يان نوموشتېه که به موه موه
دمگېه مېست ۵ دمگوترې: (لي هذا
الأمر بلاغ) له کاردا گېځېته چېدي
پنويست نېيه ۵ هرو و شمي (البلاغ)
بريتيېه له بلا و کړاوېه که بميانېک که
دهخونديرتېم ووه خه لک پتي دمرزن.

أَبْلَقُ الْفَعْلُ: تمسپهکه ومچهو نمومکانی
به لکه بوون.

بَلَقَ ظَهْرَهُ بالسَّوْطِ: پشتی به گورزو
شوپک دایری.

إِنْبَلَقَ الْهَابُ: دهرگاهه گرایموه.

إِنْبَلَوْتُ لَوْنَهُ: رنگی به لکه بوو.

أَبْلَقُ: رملو سبی له رنگنا.

بَلَقَ الْبَلْدُ: ولات جۆل بوو هیچی نیذا
نه ما له دیاردهی ناومدنی.

أَبْلَقُ: ولاتو زموی خالی له هه موو
شتیکی دیاردهی زیان هه دمگوتری:

(مکان بلق) و (طریق بلق)، (ك):
بلالق).

بَلَّ مِنْ مَرَضِهِ بَلًّا وَبَلًّا وَبَلًّا:

له نه خۆشییه که ی چاک بۆوه
تمندروستی هاته وه باری جارانی.

بَلَّ الرِّيحُ بَلًّا: بایه که شهومی له گه
خۆی هیئا.

بَلَّ الشَّيْءُ بِالماءِ وَنَحْوِهِ بَلًّا وَبَلًّا:

شته که شهومی نیذا شه و نماوی
کرد.

بَلَّ الرَّجُلُ بَلًّا: بیامو که له کێشه و
ملمان نیذا زمان بیس و جنیو فروش
بوو.

أَبْلَّ العَرَّةُ: حله دره که ناوی ل هاته خوار
(أَبْلَّ الرِّيحُ) نمخۆشه که چاک بوو.

أَبْلَّ فُلَانًا: ریکه وتی فلانی کرد بمشیوهی
زمان بیس و جنیو فروش.

بَلَّلَهُ بالماءِ: شه و نماوی کرد.

أَبْقَلَ: تمر بوو، فلان کس له
نمخۆشییه که ی ره ما بوو هه وهزعو

حالی باش بوو.

تَبَقَلَ: بهمانا (أَبَقَلَ) به.

الْبَالَةُ: شه و تم و خیزو فم.

البالول: ناو (ألبال) بهمانا ناوه هه

هه رشتنیک گمرووی به تمر پکری.

الْبَلَاةُ: شه و تم (ألبلة) بهمانا

(الباللة) به هه هه تمر و تازمی

روخساری گمنجی هه دهو له مهندی دوا

همازی هه دمگوتری: (ریح بله) واته:

بایه که شیناره، تمری بیومه.

أَبْلَّةُ: خیزو فم هه تمندروستی

خۆشگوزهرانی هه زمانه وانی و قسه

شمه یی.

أَبْلِلَّةُ: گمنه کوتاو (گمنه یان زورات

دمگرتنه ناووه و دهکوئیندری و

دهخوری).

بَلِمَ بَلْمَةً: لئوی نهستوو بوو.

أَبْلَمَ الرَّجُلُ: بیامو که به دهنگ بوو هه

لجی نهستوو بوو.

بَلِمَ: بهمانا (أَبْلِمَ) به هه (أَبْلِمَ) لیج

نهستوو.

الْبَلَامُ: لغاو، (ناسنیکه دمگرتنه دمی

نمسه ووه بۆ ژیر بارگرنی).

أَبْلَمَ: بهلم هه (ألبالان): هه ما، گه رماو،

ناتری گه رماو.

أَبْلَاكَةُ: نه و که سهی له گه رماو و

خزمت دهکا (ناتری گه رماو).

دښکوتري: (أبلاه علرا) زوری
عوزوړيو پانووی بوه پاناموه همتارزی
کرده (أبلی الثوب) کراسه کمي کون کرد.
بالی للاً: ویه: زور گرنگی دایه
فلانکسی.

بلی الثوب: کراسه کمي کون کرد ه (بلی
الفر للاً) سمفهرکه فلانکسی
ماندو کرد.

اېکلا: به تالی کردموه ناسی.

البله: ناخوشي و هورتيمکه توووشی
نادمميزد دېج بولموی دهرېکوهی
تاجمند خوراگرو پشوو درنزه ه
همول و تیکوشانی زورو
لهرادېهر لمارک دا.

البلری: بهمانا (البله) هاتوه.

البلری: کميکه به لای گموری
به سمر دا هاتی.

أبلیة: به لا ه لسمردمی پش نیسلام
دا به وحوشهش گوتراوه (أبلیة)
که خاونه کمي مردی و بریدیان
لسمر قمبره کمي به سبیتانموه
تامندر بولموه.

أهم: لای نمتوری عودو کهمان.

بجیه: بهنجی کرد.

أهلیج: گیایکه له پیری گیاهو گزی
دهرمانه خوارونی لادممیزد
کژدکات، له پیری بازنجانمونه.

أهند: لای گموره ه لمرانوی پانسان دا
خاکی تمولوو سر به خزه لمانون.

أبلیط: بهرديکی روخامپیه وه
نهمنده فورس و پتمو نییه.

بلیه بله: ولامه: عملی زمعیضو کمه ه
بی نگایو کم هوش به سمریدا زاله
ه دښکوتري: (هو ابله وهي بله).

کباله: خوی بهی عمل و گیل
نیشاند.

کبله: بهمانا (بله) به ه رنگای ن گووم
بوو توش ناخوشي بوو.

البله: دښکوتري: (عش ابله) نهانی
خوش و ناز بهروردهی، (شباب
أبله) گمنجی نظامی ناز بهرورده.

بله: (اسم فعل) همرمان دښمنی، واته:
وازی ن بینه.

البلهارسیا: نمخوشیبه که توووشی
نادمميزدو لامل دېج له کمیه
خوننیه کاند دوی و دمحیته
میزه لاندموه، زانایه کی له لمانی
کمانوی (بلهارس) لهو فابرسی
دویزیموه.

بلاه بلرا وبله: به تالی کردموه ه (بلاه
الفر) سمفهرکه ماندوی کرد،
پرستی ن پری.

بلی الثوب وبله: کراسه کمي
(پوشاک کمي) رزی ه (بلی الدار)
خانومکه هواتو شوینموازی نهما.

أبلی فی الامر: همول تمه لای تیدا داو
زوری زنده روی لمار کمي دا کرد.
أبلی للاً: فلانکسی به تالی کردموه ه

ئاگرەكەيان گەشمەكەن بۇ زۆر
نەخۇشى كىم و زوخاوى سودى
ھەمە.

الْبُسْلِينُ: دەرمانىگە ناھىلى جەرائىم
گەشمەكەن بۇ زۆر نەخۇشى كىم و
زوخاوى سودى ھەمە.

الْبُسْرُ: ھامى ئىوان ھامى ناۋەراست و
ھامىكە بىكۆلە.

الْبُسْطُ: يەكەمەكى دىيارىگراۋە لەزارەۋى
چاپ و ھامىنى دا ئەندازى
ھەرقەكەنى پى دىيارى دىكرى ە
لەزارەۋى بازار و بازارگەكەنى ولاتى
مىسردا بەشىگە لەسەد بەشى
پارە رىيال.

الْبُسْجُ: روۋەكىكى گولەۋى يە لەبىرى
(فىولا) بۇجوانى بۇگولەكەنى
دەچىندىرى، بۇنى خۇش و ەتراۋى
يە.

بُسْقَ غَمْلًا بَقَا: نىش و كارى خۇى
بەشىۋى رىك و پىك و پلان
بەزىۋەرد، دىگوتىرى: (بَقَا الْفَرْسُ)
بەزىز نەمامەكەنى چەقاند.

بُسْكُ الْخَدَمُ: خىزمەتچى يەكە نەينى
يەكەنى ناۋەمالى بىل و كرىنەۋە
بۇخەلگەنى دەرەۋى خىزانى باس
كرىن.

بُسْكَ بِالْمَكَانِ: لەۋشۋە نىشتەجى بوو
جىگىر بوو، دىگوتىرى: (بُسْكَ لِي)
عزە لەبىز و شىكۋەندى خۇى دا
راۋەست.

الْبُسْفُ: شۋىنى راۋەستانى گەمى لەمىندا
بۇنەۋى پارى لى دىگىرى پان لىرى
بارىكرى ە بەشارىكى گەۋرەش
دىگوتىرى كەمەندى گوندو
شارۋەكى پىۋە بەستراپنەۋە.

بُسْفُ الشَّيْ: ئەۋشەتى كرىدە بوندوقىيە.
الْبُسْفُ: جۋرە دەرەختىگە لەبىرى
دەرەختە بىتولەپەكەنە، ھەندى جۋرى
دەرۋىندىرىن بۇيەرەكەى، ھەندىكى
دەرۋىندىرى بۇ جۋنكرەنى باخ و
رىگاۋ بان ە ھەروا (الْبُسْفُ) ناۋە
بۇگولەۋە ساچمە لەقەبارى دىنكە
بوندى دا لەشەرو راۋەشكاردا
دەھاۋىزىرى.

الْبُسْفِيُّ: زىرى ولاتى بوندەقە ە (جۋرە
ئالتونىگە لەولاتى بوندوقى ئىتالىا
دەردەھىندىرى).

الْبُسْفِيُّ: لولەمەكى ناۋ كىلۋرە ەكۋو
لولە تاپرو ساچمە زەن بوندى
پى دەھاۋىزىرى بۇراۋە پەلەۋەرو
ئەۋ جۋرە شتانە ە ئامپىرىكى
ئاسىنە گولەى رەصاصى پى
دەھاۋىزىرى.

الْبُسْفُولُ: بەندۋى (بەندۋى سەعات).
بُسْفِيرُ: لەولاتى مىسەر بەلەمۋى تىرش
دىگوتىرى.

الْبُسْزِينُ: بەنەزىن (شەلمەنىيەكى
گىرگىتۋە بەھۋى بالۋاتى نەۋەۋە
پەيدا دىبى، بەزۋى بۇكارى كرىنى
نەۋەمەكىنەنە بەكارىدى كەلەناۋەۋە

الْبَنُكُ: بانقا، فەرمانگه‌یه‌که هه‌له‌ستێ
 به‌پاره‌وه‌زگرتن و پاره‌دان به‌چهند
 شێواز مامه‌له‌ له‌كه‌ل خه‌ك ده‌كا.
 بنگه‌وت: به‌رتیبه‌ له‌وبارچه‌ كاغه‌زانه‌ی
 خه‌ك مامه‌له‌یه‌ان به‌ده‌گه‌ن
 له‌شوینی زێرو زه‌و و وه‌كوو ئیستا
 باوه‌ خه‌لك و حكومه‌ت زێرو زه‌و
 به‌زمه‌نه‌ ده‌گه‌ن و دایه‌نه‌ین
 له‌جیاتێ ئه‌وان دینار و لیره‌ و ریال و
 ته‌مه‌ن و دۆلار .. هه‌د به‌شێوه‌یه‌كی
 تایبه‌تی و نموونه‌ی چاپ ده‌گه‌ن و
 مامه‌له‌ی به‌ ده‌گه‌ن.
 البنگام: سه‌عاتی ره‌مل.
 بَنَ بِالْكَانَ بَنًا: له‌وشوینه‌ مایه‌وه‌ وه‌گری
 بوو.
 أَبْنَتِ الدَّابَّةُ: كارو باركه‌شێ
 حوشه‌كه‌ی مانده‌ كردو له‌شوینی
 خۆی كه‌وت.
 أَبْنَتِ السَّحَابَةُ: هه‌وره‌كه‌ چهند رۆژێك
 بارانه‌كه‌ی به‌رده‌وام بوو.
 بَنَى الْمَاشِيَةَ: ئازمه‌كه‌ی به‌سته‌وه
 دایه‌بست بۆنه‌وه‌ی قه‌له‌وێ.
 البنان: حاوه‌ قامك و ناوی باخێكه‌ له
 (الزهر).
 البِنُ: چینی به‌زو به‌و و هه‌ركاتێ ئازمه‌ك
 قه‌له‌و به‌وو ده‌گه‌وترێ: (تراكب)
 جسمها بنا علی بن: ته‌مبه‌قه‌ له‌سه‌ر
 ته‌مبه‌قه‌ به‌زو به‌و له‌جسته‌یه‌دا
 سواری یه‌ك به‌وه.
 البِنُ: ده‌نگی دره‌ختێكه‌ كه‌له‌حه‌به‌شه‌و

چهند شوێنێکی تر ده‌روێ، نه‌و
 ده‌نگانه‌ ده‌بروێن و دوا‌ی
 ده‌هه‌ر دێن و شه‌رابی به‌ناگا
 كه‌مه‌وه‌یان لێ دروست ده‌کری، به‌ی
 ده‌گوترێ: (هاوه).
 البُنِي: جۆرێكه‌ له‌ماسی سه‌ی به‌زۆری
 له‌روباری نیل دا هه‌یه‌ و به‌شتی
 زه‌ردی مه‌یله‌و زه‌یتونی یه‌، سکی
 ره‌نگی زه‌وی یه‌، باله‌کانی ره‌نگ
 په‌رتمه‌قانی مه‌یله‌و سووره، به‌شه‌وه‌ی
 خه‌رو ده‌می به‌جگۆله‌یه‌ له‌هه‌ردو
 ته‌نیشتی زه‌یه‌یی یه‌ك هه‌یه‌
 بۆزێده‌ هه‌ست کردن و جه‌سته‌ی
 زۆری هه‌قل تێدان.
 بَنَى الشَّيْءَ بَنًا وَبَنَاءً: دیواره‌کانی
 به‌رز کردنه‌وه‌.
 بَنَى مَجْدَهُ: شکه‌مه‌ندی و به‌یاوه‌تی خۆی
 به‌نیات نا.
 بَنَى السَّفِينَةَ: كه‌شتی یه‌كه‌ی دروست کرد.
 بَنَى بَزْجَتَهُ: ژنه‌كه‌ی گواسته‌وه‌ له‌گه‌ل
 جوه‌ به‌رده‌ی زاواو بۆكێنیه‌وه‌.
 بَنَى عِلَى كَلَامِهِ: به‌شتی به‌قه‌سه‌كه‌ی
 به‌ست و شوینی كه‌وت.
 أَبْنَى فَلَانًا: ده‌سه‌لاتی بێدا بۆنه‌وه‌ی
 خاوه‌مه‌كه‌ی دروست بكا.
 أَبْنَى بَزْجَتَهُ: ژنه‌كه‌ی گواسته‌وه‌و
 له‌گه‌لی دا جه‌وه‌ به‌رده‌ی زاواو
 بوکێله‌وه‌.
 أَبْنَى: به‌مانا (بني) یه‌.

إِنْتَسَى الرَّجُلُ: نهوپیاوه کوپری بوون،
چمند کوپتیکی همهه.

إِنْسَبْتِي: خانومکه دروست بوو ۵ (بؤ
مطاموعه‌ی (بنی) هاتووه).

كَبَنِي الْجَسْمُ: جسمته‌ی تیکسمپراو
گۆشتن بوو (بنی فلان) فلانکسی
فلانی کرده کوپری خوی.

اسْتَكْبَتِ الدَّارُ: خانومکه روخواو
پتویستی به‌تازه کردنهوه همهه.
الْإِبْنُ: مندالی نیرینه.

إِبْنُ الْحَرْبِ: پیاوی نازا ۵ (ابن الليل وابن
الطريق): دزو جهرده ۵ (ابن السبيل):
رئبوارو کاروانچی ۵ (ابن آری)
چمقل ۵ همروا (ابن عرس) و (ابن
لبرن) و (ابن مخاض) ... هتد.

الْأَبْنَاءُ: کوپمکان، کوپگمل ۵ ومچهو
نهوه‌ی هۆزتیکی فارس که‌له‌یهممن
دا ژیاوه و له‌گمل عهرهب دا ژنو
ژنفوازییان کردوه.

إِنَّمُ: لؤغمته‌یکه له (ابن) پیتی نونمکه
به‌سمر و ژئرو بؤر دمخوتندریتموه.

الْهَانِيَةُ: په‌راسویه‌که له‌په‌راسوی سنگ
۵ بناغه‌ی خانوو ۵ په‌ک قاجی ئاژه‌ل
۵ دمگوتری: (القی فلان بواله) له‌و
شوینه مابه‌وهو چیگیر بوو، داسکناو
چمسه‌پا ۵ (القی الْهَلْدُ بوابه) ولاتمکه
خپروو بیتری خوی به‌سمر
دانیشتوانمکان دا رشت.

الْهَيَاءُ: خانوو باله‌خانه، (ك: اهنه) په ۵

به‌لای نه‌مخوپیه‌گانه‌وه بریتیه له‌وه
کۆتایی وشه په‌ک جؤر سمر و ژئرو
بؤری همپرو گۆزانی به‌سمر دانمبه،
همرحمنده هۆکاری گۆزپانیش
همبن.

الْهَيَاءَةُ: وستایی دیوار دانان ۵ خودی
باله‌خانهو دیوارمکه.

الْهَيْئُ: کچ، مندالی مینیه، (ك: بنات).
بنات الصفر: غمرو نارحمته ۵ (بنات
الدهر) به‌لاو چورتم ۵ (بنات العشر)
دوو کۆمه‌له نه‌ستیرمن کۆمه‌لیکیان
گهورمو کۆمه‌لیک به‌چوک.

الْهَيَاءُ: کسه‌یکه به‌شهمکی وستایی
دیوارکردن بی.

الْهَيَّاحُنُ الْأَحْرَارُ: ریکخراوو کۆمه‌لیکی
نه‌ینی بوون، به‌په‌رموو په‌رؤگرامیکی
وردی ناوخوی خویان همبوو،
ئهمندامه‌گانیان زؤر هاوکاری
په‌کتریان دمکردو به‌تمنگ په‌که‌وه
بوون همرحمنده گمل و نهمه‌وهو
ژئدو به‌مالهمان جپاواز بوو،
ئهمانه له‌سمده‌ی چوارده‌همم دا
ریکخراوتکی توندو تۆلیان پیکه‌وه
ناو به‌جه‌یهان دا بیرو باوه‌ری خویان
بلاو کردموه، ریکخراومکه‌یهان ناو نا
(الماسر) و په‌رؤگرامکه‌یهان بریتی
بوو له (ماسونیت).

الْهَيْرَةُ: چاوی (ابن) واته کوپه‌متی،
کوپبوون.

الْهَيَّانُ: دیوار، بناغه‌ی دیوار.

بۆر دراو رەنگى گۆر، رەنگى سىس

بۈۋ

بُهِتَ الرَّجُلُ: بۆر دراو بىمەنگە سەرى

سورماو ھېچ بۆنەگوترا ۋە قورنان

دەقەر مۆى: ﴿بُهِتَ الَّذِي كَفَرَ﴾.

بَاثَتْ فُلَانًا: بىمبوختان پىكرىدىن

روبىمەرى فلانكىمىس بۈۋە ۋە

دەقەر مۆى: (فلان ياحىث بُيَاثَتْ)

فلانكىمىس قىسەدەك ھەممەي

بوختانە.

بَاثَتْ الْقَوْمَ: خەلگەكە ھەندىكىيان بۇ

ھەندىكىيان بوختانى ھەلبەست.

الْبُهِتُ وَالْبُهِتَانُ: درۋى ھەلبەستراۋ.

الْبُهِتَةُ: بەمانا (الْبُهِتَانُ) ۋە.

بُهِتَرْتُ بَيْتَرًا: درۋى كرد.

بُهِتَ إِلَيْهِ بَيْتًا: بىرە گۈشادىيەۋە بەرەۋ

بىرى ھۈۋ.

الْبُهِتَةُ: روخۇشىۋ جان بەبىرەۋە

ھون ۋە گاي كۆۋى.

بُهِتَ الشَّيْءُ بُهِجًا: شتەكە كەيف

خۇشى بىسەردا رۇند.

بُهِجَ الشَّيْءُ بُهِجًا وَبُهِجَةً: ھون ۋە قەشەنگ

بۈۋ، كەيفخۇش ۋە تەردەماخ بۈۋ

(بُهِجَ فَلَانٌ كەيف خۇش بۈۋ، خۇى

رۇزاندەۋە ۋە گەشاۋە ھون بۈۋ.

ابْهَتَ الْأَرْضُ: گزۈگياكەي ھون خۇى

نۈندۈ رۇزاندەۋە ۋە (رأْبُهِجَ فَلَانًا)

بەمانا (بُهِجَةً) ۋە.

بَاغَبَتْ: قەسى خۇشى لەگەل كىردو

الْبُهِتَةُ: دىۋار، بىناغەي دىۋار، پىكەتەي

دىۋار، ئەۋ پىكەرمەي خراۋەتە سەرىك

ۋە (الْبُتَّةُ) ھەمان مانا ھەيە.

الْبُهِتَةُ: ھەرجەسى دىۋار پى،

ھەركەرسەيەك بىكرى بەدىۋار ۋە

كەسەي پىرۇز.

الْبُهِتَةُ: رۇچكە لاپى كەلمەپىگەي

گەۋرە دەپنەۋە.

الْمُبْتَأ: بەمانا (الْبَاءُ) ۋە ھەمىر پان

پارچە خەمەۋ لىپادىكە كە بازىرگان

كالاكانى خۇى پى دادەپۇشى ۋە

(حروف المبالي) ئەۋپىتانەي ۋەشى

لى پىك دى.

بُهِتًا بِهِ بُهًا وَبُهُرًا: ۋەگىرى بۈۋ پىۋەي

راھاتە نارەزى نەزىكەۋنەۋە بۈۋ

لى.

بُهِتَ بِهِ بُهًا وَبُهُرًا: ۋەگىرى بۈۋ بەدىتىنى

گەشاۋەۋە.

الْبُهَائِيَّةُ: تاقەپىكەن درۋىزە پىلەرى

رەبازى (الباهى) ۋە لەسەردەستى مىرزا

ھسەن كەنارناۋى (بهاء الله) ۋە،

دروست بۈۋ ۋە لافى جىپەنگەرى

لى دەدەن لەمىرۋ باۋەرو دىلەرى

دا، تارمايى پەكى ئاپىنى

مەسەپىيان پىۋە دىارە.

بُهِتَ الشَّيْءُ بُهِتًا: شتەكە سەرسامى

كرد توشى سەرسەپمانى كرد.

بُهِتَ فَلَانٌ بُهًا وَبُهُتَةً وَبُهُتَانًا: بوختانى بۇ

فلانكىمىس ھەلبەست.

بُهِتَ الرَّجُلُ بُهًا: پىاۋەكە بە بەلگە

بَهَرَتْ لِلْأَمَةِ النَّسَاءُ: فلان نافرمت
لهجوانی دا بالا دست بوو بهسمر
هموو نافرمتگان دا.

بَهَرَتْ فَلان لِنَفَرَةٍ: فلانکس هاو لهمکانی
خوی سرسام گردو بهسمریان دا
زال بوو.

بَهَرَتْ: همناسه پرگیی پرگهوت بهوی
ماندو بوونهوه.

أَبْهَرَتْ: گهوته نیومړی ه څنګی جوان و
نهحېب زادهی مارمگرد ه شتیکی
سهری خسته ناروه ه رهوشت و
لهخلاقې گډړا ه هر رږزو جوړه
ههلس و گهوتیکی همه ه دوی
همزای دعو لهمنند بوو.

بَاهَرَةٌ مِهَارَةٌ رِهَارَةٌ: شانازی
بهسمر اگرد.

إِبْهَرَتْ: همناسه پرگیی پرگهوت ه
بمدړی لای شتیکی لی دا.
إِبْهَرَتْ لِي الشَّيْءُ: زېدهموی لهشتهکه دا
گرد ه هموو توانای خوی تیډا
بمناهی کردهوه.

إِبْهَرَتْ: بؤ موطاوعمی (بَهَرَةٌ) هاتووه.
تَبْهَرَتْ: روناکی گرد (تَبْهَرُ الْإِنْسَاءُ)
زهرهکه پر بوو.

إِبْهَارُ النَّهَارِ أَوِ اللَّيْلِ: کات بوو
بهنیومړی یان نیومشهو.

إِبْهَارُ عَلَيْنَا اللَّيْلُ: شهومان درېز بوون.
الْأَبْهَرُ: جوړتکه لهپمړی بالنده ه
پارچه زهوییهک لافاو نمېگرتهوه.

الْأَبْهَرَانُ: دوشا پرکه دهماری سهرکی

شادمانی پریهخشی ه لهجوانی و
راز او هسی دا بهرامپمړی گرد
دهگوتری: (بَاهَجَتِ الْمَرْأَةُ رِبَّهَا)
نافرمتکه لهجوانی و راز او هسی دا
هاوشانی هاو لهمکهپمړی.

بَهَجَ الشَّيْءُ: شتمکمی جوان گردو
راز اندیپهوه.

إِبْهَجَ بِالشَّيْءِ وَلَهُ: بهوشته لهواو
دلخوش بوو کهپمی هاتی.

تَبَاهَجَ بِلِلان: بهروخوشی و پتکمنینهوه
پیشوازی لفلان گرد.

اسْتَبْهَجَ بِهِ: بهدیتنی کهپم خوش بوو
گمشاپهوه.

لِلْبَهَاجِ: دلخوشکمره ه ښکایي هپنمر
بسو دل و دهرن، نافرمتی
تازمېگمپهشتوی جوان و رازوه.

بَهْدَلٌ لِي مِثْلِهِ: بهگورجی روی، گډشتی
سهر سنگی و لهمرز هگهوت.

الْبَهْدَلُ: بېچوی کهمیتار ه بالندهپمکی
سهوزه.

الْبَهْدَلَةُ: بناغدی مېمک ه پارچه
گډشتیکه لهمل دا لهزور پینهقاډا.

بَهْرَةٌ بَهْرًا رِهْرًا: مانسوی گرد تاتوشی
همناسه پرگیی گرد.

بَهَرُ الْأَنَاءِ: پمړی گرد (بَهَرُ الشَّيْءِ لِلْأَنَاءِ)
نموشته فلانکس سرسام گرد.

بَهَرُ الْقَمَرِ النَّجْمُ: مانگ بهروناکی خوی
نمستېر هکانی داپوشین.

بَهَرَتْ الشَّمْسُ الْأَرْضَ: روناکی خور
هموو زهوی داگرد.

خونن که خون دهن بؤ (آهن)ی
لای راستی دل.

البَهَارُ: همشتیک که جوان و
دروشاوی بی ۵ پهلوی سپی لهنسب
دا ۵ گوله بهماره که وهرزی
بهماردا دهری.

البَهَارُ: کؤل و بار ۵ زهرنیکه و مکوو
مسینه ۵ چوله که بهمهشتی ۵
چوره ماسیه که لمپیری (القرضیه)
دریژه هستی به توکل شانه
ناسایی بچوک داپوشراوه.

البَهْرُ: ههوتان ۵ سرسورمان ۵ دهگوتری:
(بَهْرُ له) واته: داوشان و تیلدا چون
بؤ نمو ۵ سر سورمان بؤ نمو.

البَهْرُ: همناسه برکی لمیر ماندویون ۵ بارجه
زوی بان و بؤ (لله البَهْرُ شهوتیکه
رونکی مانگ نمتیرمکانی داپوشبیں.

البَهْرُ: ناشکرا ۵ دهگوتری: (لعل ذلك
بَهْرُ) بهناشکرا نهوی کرد.

البَهْرُ: ناوهراسقی شت ۵ بپرنک
لمشیمعی نیسماعیلین له خورناوای
هیندوستان و خواروی پاکستانی
خورهلات دا دهلین.

البَهْرُ: ناظرمتی رسهن و خانمدان ۵
دهگوتری: (لالله بَهْرُ لهره).

بَهْرَجُ الشَّيْ: شتمکی والی کرد هموو
کس بتوانی سودی لی وهرگری،
دهگوتری: (ماء مَبَهْرَج) ناویکه هموو
کس دتوانی بهیته سمری و بشی

خوی لی هملینجی ۵ (مکان مَبَهْرَج)
شویتی گشتی و هموایی ۵ همرکسی
بیوی دتوانی بهیته ناوی: (واته
پاوان نیه).

بَهْرَجُ لِلانَا: تاوانی خرابهکاری لهر
فلانکس لابر.

بَهْرَجُ الكلامَ وَغَرَّةُ: قسهکی
بهمهلبسزوا لقهلام دا.

بَهْرَجُ: بوو به موباح بؤ هموو کس.
البَهْرَجُ: شویتی گشتی یان شتی بهره
بؤ هموو کس ۵ شتی بهتال و بی
بناغوه ناشمرعی.

بَهْرَمُ الشَّيْ: بهرنکی گوله عوصفور (که
رنکیکی سوره) رنکی کرد.

بَهْرَمُ: رنکی گوله عوصفوری گرت.
بَهْرَمُ: مرهخ.

أَلْبَهْرَمُ: روهکی گوله عوصفور ۵
کمنیسمتی بؤلادهدن دهلین (لرون
بهرمانی).

بَهْرَةُ بَهْرُ: مسته کۆلهی لهنسنگی دا ۵
بههیزو زهخت پالی پیوفا باشمو
پاش کشاندیهوه.

أَبَهْرُ: بهمانا (بَهْرُ) به.

بَاهَرُ الشَّيْ: بپشیمکی بؤلاشته که
کرد.

بَهْرَتُ اَشْيَاءَ کَثْرَةً: زورشم بهدی
هیتاون.

بَهْسُ بَهْسُ: نازیبوو، ورهی بهرزبوه.

بَهْسُ: لهریشتن دا لارو لهنجی کرد.

بیاوه خوځان نامادګر د بډ شمر و
بهرامبهری بهقه لانګو ګوځان.

اَلْبَهْسُ: روخساری ګمشاوه ه دموۍ تهر و
تازه ه (دموم): جوره میوۍ که
له ولای میسر و همنئ ولای تر
همه سمیری و شمی (الدرم) بکه.
بَهْسُ بَهَا: تینوی بوو (اَلْبَهْسُ عَنْ کَلَا)
لهو شته ګڼر اېموه.

بَهْسُ الرِّجْلِ: بیاوګمۍ روت ګرد،
مال و سامانګمۍ لی ستاند.
بَهْسُ رُت: روت بوو پښاکۍ لمبر دا
نهما ه ګلمګانی داګمنن ګرنۍ
به قومار.

بَهْسُ الحَمَلُ بَهَا: بارګمۍ فورس بوو
بپرستی لی بری.
اَلْبَهْسُ الحِمْلُ: بهمانا (بَهْسُ) به.
اَلْمَبْهَرُشُ: ګمسیکه زهاد لمټوانۍ خوی
نمرګۍ خرابیته سمر.

بَهْسُ: فورس و ګران و ناخوځ بوو.
بَهْسُ بَهَا: بارګمۍ ګران بوو بپرستی
لی بری (بَهْسُ فِرْکَةُ) بېسمر
بهرامبهرګمۍ دا زال بوو.
اَلْبَهْسُ الحِمْلُ: بارګمۍ فورس بوو بپرستی
لی بری.

اَلْبَهْسُ حَوْثُ: حه و زګمۍ پر ګرد.
الباهظ من الامر: ګاری ګران و
ناخوځ و لمټواندا نمبوو.

بَهْسُ بَهَا: نه خوځۍ بلمګۍ توشۍ بېختۍ بوو
د مګوتۍ: (هو اَبَهْسُ و هي بَهَا)، (ک: بَهْسُ).

اَلْبَهْسُ: دموۍ تهر و تازه دموۍ میوۍ که
بهمنندازۍ سیوکی ګموره، بېختۍ کی
نمستوری سوری همه درختمګۍ
لمېرې درختۍ خورمایه پری
د مګوتۍ: (شجرة الدوم).

اَلْبَهْسُ: شېر ه بیاوی لازا ه
نامدیزلای لارو لمنه ګمر ه
د مګوتۍ: (رجل اَبَهْسُ و امرأة
بَهْسُ)، (ک: بیاوی).

اَلْبَهْسِيَّةُ: لافمنګۍ له خوارۍ ګان
شوځن رېسارو بېرو بډوونۍ
نموبه بهمۍ ګورۍ همبهمۍ
ګورۍ جابر ګموتون.. و تویانه
نیمان بریتیه لمدان بیانۍ زانیاری
د مېرمارۍ خودا بهمایۍ بېغممېر
(د.خ) ولسۍ لمدګل تاقمۍ (قدمرۍ)
بمګان په ګمګرنموه له ودا
ګمده لاین: نامدیزلای بډوونۍ
ګردموۍ خوی به دی دېنۍ.

بَهْسُ بَهَا: خوی نامدګر بډبېګمنین،
خمریکه بې بېګمنۍ.
بَهْسُ الی الشئ و به: شته ګمۍ بې خوځ
بوو، بهوېستی نموبوو.
بَهْسُ عنه: لینی ګوځیوه.

اَبَهْسُ: ګمیف خوځ بوو دمو و چاوی
ګمشاېموه.

تباخش الرجلان: همریکه له دو بیاوه
کاګوځی په ګریان ګرت.
تباخش الرجلان بمعا ولس: نه دو

لهجه ماوهرمه كه هيناو گوى نمدانى
هيچ رنومايى و لى پنجهينه وى
لمگه ل نمكرن.

بَهْلُ الْأَرْضِ: دوى لىموى زموى به گى تۆو

کرد ناوى تېگرت.

بَاخَلْ بَعْضَهُمْ بَعْضًا: خه گه كه كۆبوموه
بۆ موباهه له كردن و دانوگرنى لىموه
كه خودا نمفرىنى بكا لموانه يان
كه سته مكارن له حمديش پيغه مبردا
هاتوووه دهفمرموى: (من شاء باهله،
ان الحق معي). لىموى دىموى و
ئاماديه، شم نمفرىنى لمگه ل
دكم، بېگومان حق لمگه ل منه.

إِبْتَهِلْ إِلَى اللَّهِ: له خودا پارايه وه، زۆرى

دوعا كردن و نوزايه وه.

إِبْتَهِلْ الْقَوْمَ: خه گه كه شم نمفرىنى يان
کرد.

تَبَاخَلْ الْقَوْمَ: به مانا (ابتهلوا) دى.

تَبَهَّلْ الْقَوْمَ: به مانا (تَبَاهَلُوا) دى.

اسْتَبَهَّلْ: به مانا (بَهَّلْ) دى.

أَبَهَّلْ: درختىكى بچوكى هميشه
سهوزه ده شو بهيته درختى
عمر عمر.

أَبَهَّلْ: شتى بمره لاگراو بى شوان و

سمر بهرشتيار ۵ كوژراوى بى ريز ۵
دهشگوتري (سازت على التَهَلْ) واته:
پهردى حىماو حورمه تى دراند،
ئه وئاظره ته سنوور شكينى كردو
ئه وئاو خوى بمره لا کرد.

الْبَهْلُ: بياوماقولى ريزدار كه هموو

أَلْبَهْلُ: نه خۆشيه كه رنگى سروشتى
بىست لادىماو په لمبه لى سى تيدا
دهر ده كه ون.

أَلْبَهْلُ: به مانا (البهال) ه.

أَلْبَهْلُكَتِ الْمَرَأَةُ فِي مِشِيَتِهَا: ئاظره كه
بى سى سى و لى سمره خۆ روى،
بى نمازو هيزموه هىنگاوى هه ئينا.

أَلْبَهْلُكَتِ: لاوى تازم بېگه شتوى همسته
نرم و نيان ۵ (امراة بَهْلُكَتِ) ئاظره تى
نرم و شل و تازه بېگه شتوو.

بَهْلُهُ بَهْلًا: ئيهمال کرد، وازى لى هينا ۵
دهشگوتري: (بَهْلُ النافلة) وازى
لى سمر بهرشتى كردنى لىموى يان
خوشترمه هينا ۵ بمره لای کرد
بۆ خۆى بىموى.

بَهْلُهُ: نمفرىنى لى کرد ۵ له حمديش
پيغه مبردا (د.خ) هاتوووه دهفمرموى:
(من ولي من أمور الناس شيئاً لىم
يعظم كتاب الله لىم بهله الله).

بَهْلُ بَهْلًا: بى بىكار و لىش روىشت، بى
چمك بوو چمكى نىما ۵ (بَهْلَتِ
المرأة) ئاظره كه بىموى بىموى
مېردى نه ماو مندا لىش نيه.

أَبَهْلُهُ: به مانا (بَهْلُهُ) به ۵ دهشگوتري:
(أَبَهْلُ الرَّاعِي رعيته) شوانه كه
ئاژه ئىمكانى ئيهمال كردن ئىيان گىرا
بۆ خويان هۆن ده لىموى و لىموى
ده لىموى و لىموى گارى بى سمر يانه وه
نمبوو ۵ يان فمرمانى واکه وازى

رموشتی جوانی تیدان ۵ پیاوی قسه
خوژو دهم به پیکمین و قسه
نمستق.

البهلران: پالوان و یاریزان له جوړه
یاریهک نا وگکو و ریشتن بهسر
حملی رابه لگرا و نا.

اَبَهَمُ الْأَمْرُ: کارمه لیل و ناهار بوو،
رون و ناشکرا نییه.

اَبَهَمُ الْأَمْرُ: کارمکی چه واهمکرو
شینوادی راستیهکانی شاردنه وه.

اَبَهَمُ الْقَلْبُ وَصَمْرَهُ: قفلهکی داخست و
ناواوندی بگریته وه کمس نازانی
بیکاته وه.

اَبَهَمُ فَلاناً مِنَ الْأَمْرِ: فلانکهسی
لهسرکار لابردو لهویشه دووری
خسته وه.

تَبَهَمُ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: نیشهکی لی شپواو
نالوز بوو.

اَسْتَبَهَمُ فُلاناً: فلانکهس کارمکی
لهسر نیکه ل و پیکه ل بوو.

اَسْتَبَهَمُ الْأَمْرُ: کارمکی لی شپواو لی
عاصی بوو.

اَسْتَبَهَمُ عَلَيْهِ الْكَلَامُ: قسمگرنی لی عاصی
بوو زمانی گروا هپی بونهات.

الْإِبْهَامُ: قامکه گه وری دست و قاچ.
الْأَبْهَمُ: نادمیزادی بیدنگو کهم دوی
۵ بیزمان، نازول، گیانله بهر جگه
لناده میزاد.

الْبُهْمَةُ: بهر خوله چ نیر چ می، (ک:
یهام).

الْبُهْمَةُ: بهردی رمقی لوس و پته و
کاری نالوزو تهم و مزوی ۵ پیاوی
نازادو سرکه و تو که و ا بکا
دوژمنه کی هژی سرکه و تنهکانی
نمزانی ۵ لهو شومانمی مانگیان
تینا دهرناکه وئی، (ک: بُهْم).

الْبُهْمُ: رمش ۵ (لیل بهیم) لهوشه وانه
لهنژوان پوه تابمانی مانگیان تینا
دهرناکه وئی ۵ (لون بهیم) رمنگیکه
رمگی تری لهگه ل نمبی (بهگرمگی
سادبی) (صوت بهیم) دمنگیکه
رهجمه و لرهانه وئی تیدانه بی.

الْبُهْمَةُ: هه موو گیانله بهر کی جوار
بی لهوشکانی و دهریانا جگه
لهدرنده، (ک: بَهَام).

الْبُهْمُ: لهوشتمه بهمستهکان همستی
بی نمکری نمگر لهمست پیکراوان
بی، بیرو هژش نهیدوزن ته وه نمگر
لهواری عهقلکاری دا بی.

الْبُهْمُ مِنَ الْأَفْیَاءِ: لهوشتمه
نیشانه کی پیوه نه بی بی جیا
بکهینه وه لهشتی تر.

الْبُهْمُ مِنَ الْأَجْسَامِ: بیدنگو بی قسه.
الْبُهْمُ مِنَ الْكَلَامِ: قسمو رسته بهک
ماناکی رون و ناشکرا نمبی.

الْبُهْمَةُ مِنَ الْأَسْمَاءِ: به لای
نه هوپیه گانه وه لهو نیسمانه
به تمنیا بوخو یان ماناکیان دیار نیه
وهکوو نیسمی نیشاره و نیسمی
موصول و نه میرمکان.

الْبَهَنَانَةُ: نافرمتی قالب سووکی قسه
خوښ و لمسر مخو.

بَهَنَسَ لِي مَشِي: لارو لهجمنی کرد، خوږ
بادا.

كَبَهَنَسَ: بهمانا (بَهَنَسَ) به.

أَبَهَنَسَ: شير، (ك: بهالسي) ه.

بِهَا الشَّيْ بَهَاءُ رِبَهَاءُ: شتمكه جوان بوو
قوژ بوو (بها فلان) بالا دست بوو
بمسر فلان دا.

بَيَّيْ بَهَاءُ رِبَهَاءُ: بهمانا (بَهَاءُ) به.

بَيَّيْ الْبَيْتُ: مالګه خالی بوو، خانوګه
ګمسي تپدا نهما.

بَوَّ بَهَاءُ رِبَهَاءُ: شوپنګه بهر فراوان بوو.

أَبَيَّ: جوان و قوژ بوو (أَبَيَّ الشَّيْ)
شتمګه چوژ کرد دګوتري: (أَبَيَّ
الْبَيْتُ) خانوګه چوژ کرد (أَبَيَّ
الْجِلْبَ) پشتي نسيپګه چوژ کرد.

باهاد: شانازی بمسردا کرد.

بَيَّيْ الْبَهْرُ: نيشمګه بهر فراوان کرد.
إِبَهَنَسَ: شانازی کرد.

بِهَامِي اللَّسْمُ: خه لګمګه شانازيان
کردن همريګمګيان به چوژك خوږ
هه له خنابه و مو خوږ هه لګمګشا.

الْبَهْوُ: ګوشادی و ويسمت له مهر شتي دا
بي ه دګوتري: (هر من بهر من
العش) له ګوزموني خوښ ديه.

بَهْوُ الْبَيْتِ: پيش مال ه بهر دمرګا ه شوپنی
تابېمتي بهر موه چووني مېوان،
(ك: أَبَهَاءُ).

الْبِهَاءُ وَالْبِهَاءُ: چووني و شوخي و شمنګي
ه دېموني جوان ه بريسګه بويه و
بويه.

بِهَاءُ الشَّيْ وَالْبِهَاءُ بَرَاءُ وَبَرَاءُ: شتمګه

ګټري موه، ګټري موه، بؤ لای ګټري موه

ه قورګان دغرموي: (قورګاروا بلغني

مَنْ اللَّيْكَ دګوتري: (بهاء به واليه وبها

عليه) هه لای ګرت، دني پيدا نا ه

دوګاندي: (بهاء فلان فلان): فلانګسي

له شوپن فلان کوژري موه.

أَبَاءُ الشَّيْ: ګټري موه، شتمګه

ګټري موه بؤ شوپنی خوږ

أَبَاءُ فَلَانُ مَنَزَلًا: شوپن و چيګای بؤ

فلان ناماده کردو ديه مزراڼد.

أَبَاءُ فَلَانُ: فلانګسي هه لای بؤ نه وې

دن بهراستی پګان دېني.

أَبَاءُ فَلَانُ بَفْلَانٍ: له تولهی فلانګسي

دا فلان کوژري موه

بساوډ: خوږنګه فلان هاوشاني

خوږنی فلان بوو

أَوَّ الرَّجُلُ: بپاوګه هاوسمري بؤ خوږ

پميدا کرد

بَوَّ فَلَانُ مَنَزَلًا: فلانګسي له منزل دا

نيشته جی کرد.

بَوَّ الْمَنْزَلَ: منزل و شوپنی حوانه وې

بؤ ناماده کرد

بَارَا الْقَتِيلَانِ فِي الْقَصَاصِ: نه و دوو

کوژراوه له تولهی هاوشان بون.

كَبَرًا الْمَكَانَ يَبْه: نه و شوپنې کرد

البابُ من الكتاب: بهشتك له
كتيبه كه، كؤمتهك مسنه له و باس
كه پهيو منديان بهيكترموه همين.
البابي: بالان و نيسمته به بؤ لاي (باب)
همرو ناوه بؤ (الوريد الباي) كه
شادماتكي گموره له هممو قمناته
همزمبيگانه وه خوښي بؤ دئو ترمدا
كؤدهيتوه و دهجته ناو جمرگه وه
نمجار لهووه دبش دهيتوه.

البايه: سهرو سهمره ه گروپيكي
بمناو موسولمانن زور شتي تازه
هه لاو بيدعتيان خستوته ناو
ناينه كميانه وه ه لسمدمي
سيانزمهمي زاپيني دا له ولائي
فارس گروپه كميان دامرازوه و پان
مرزا علي محمد دمدرن.

البواب: پيشي دهرگاگردن.
البواب: دهرگوان پاريزرو جاويزي
دهرگا ه نمو كوني له نيوان ريخوله
گموره و پخولمي دوانزه گري دا هميه.
البوابه: دهرگاي سهرمي باله خانه و
مزگوت و نمو جوړه شتانه.

البواسير: بوتاسيوم، (عونسوريكي
فلزي نمره).

البوتقه: بوته، نمو ناميرمي لاثوني
تيبا دهتوښننموه.

باله بولاي: لي كؤليه وه ه دمگوتري: (باث
عنه) وردوهارو تهررو توناي كرد
(باث الراب) گل و خوله كمي
دهرهنا ه (باث المكان) زمويه كمي

نيشتعاني خوي، تينا ديمزي و
جنگر بوو.

استباء المكان: به مانا (بروا) هاتوه.
استباء فلاناً بفلان: فلان له شوښي
فلان كوزرهموه.
الباء: مارهرين، گريهستي مارهرين
ه جوتيوون ه (جماع).

الباءه: گريهستي ماره بهين ه جوتيوون
(جماع) ه له حميت دا هاتوه ه
دهرموي: (من استطاع منكم الباءه
فلتزوج) همرگسي له نيوه تواناي
زنهناني هميه بازن بهين.

البواء: هاوشان، دمگوتري: (فلان براء
للان) فلان هاوشاني فلانه له توله
ستاندنموده ه وه لام، دمگوتري: (براء
راحد) ياك وه لام، تمنا وه لاميك.

البينه: شوښ و دوروبهر، حال و وزع
دمگوتري: (ينه طبيعه، ينه اجتماعيه،
ينه سياسي).

البياه: مهنزل و شوښي همونه وه ه
دمگوتري: (هو رحيب الباءه)
دمست و دل فراوان و چاكه كارو
ناسراوه.

باب له بؤبا: بوو بدمرگه واني.
بؤب الباب: دهرگاي بؤ دروست كرد (بؤب
الكتاب) كتيبهمكي باب باب كرد.
بهرپ الباب: بهمانا (بؤبه) دي.

الباب: دهرگا، نمو شوښي ليومي
دمجيه ناومان.

الباج: نارمقی ناوموی ران و رهپسکه

یان نارمقی هموو جهستمه.

الباجه: بؤ مینه بهکاردئ ه همروا

بهمانا پانتایی لیه لانه ه به لاو

ناخوشی و جورته، (ک: بواج).

الباج: رنگای راست ه دهگوترئ: (جمل

الکلام باجاً واحداً) بهک مانای بؤ

رستمکه دیاری کرد ه (الناس باج

واحد) نادمیزاد بهکسانن،

جوداوازییان تیندیه، (ک: أبراج).

باج برجا: دهکموث ه (باج فلان بالسر)

فلانکس نهتنیهکمی ناشکرا کرد ه

دهگوترئ: (هر باج و برج).

باج غصه: بهرامیرهکمی بؤرپاو

بهسمری دا زان بوو.

آباهه: دهی خست ه حه لالی کردو

رههای کرد ه دهگوترئ: (آباهه

الشی) برپاری دا نهوشته رهویه

بکری بخوری.

استباجه: به لای زانایانی نوصولی

فیهوموه هوکمهکه داخوای نهویه

نادمیزاد سهرپسکه لمنیوان کردن و

نهکردنی دا.

الإباحية: رههابوون لمسنووری یاساو

رهوشت ه گروپیکن نهوهرت

دهکمنهوه که نادمیزاد توانای

نهومی همپ خوی بهارنزی لمشته

نهی لی گراومکان و نمنجاسدانی

فرمان بیگراومکان ه ملکایمتی

همگمندو گلی تری تیکرد.

آباهه: لئی کولیهوموه: (آباهه عه)

بههممان مانا.

آباهه: بهمانا (آباهه) به دهگوترئ

(آباهه عه).

استباجه: دههیننا، خستیه رو ه

دهگوترئ: (استباجه لالنا) نهومی

لدمرونی فلان دا بوو وروژاندی.

باج البرق بزجا و برجا: بروسکه روناکی

دا یان جار دواجار روناکیهکمی

دوباره بؤوه.

باج فلان: دهمو حاوی گمشابهوه، پاش

نهومی روضحاری جرج و جرجا بوو

سمر لمنوی لمر و لازمی لیهوه

دهکموتهوه ه هاواری کردو قهراندی

ه دهگوترئ: (هر باج و برج): مانندو

بوو بهستی لی بپا.

باج فلان باجه: فلانکس بروسکه لئی دا

ه به لای توش بوو دهگوترئ: (باجت

علیه باجه) به لای بهسمر هات.

باج الشر الناس: شمرو نهگبهتی هموو

خه لکی گرتهموه.

برج البج: بهمانا (باج) دئ ه (برج

فلان): هاواری کرد.

الباج البرق: بهمانا (باج) دئ ه (الباجت

الباجه) به فلانازل بوو ه دهگوترئ:

(الباجت علیهم البرج) به لایان

بهسمردا باری.

تبرج البج: بهمانا (باج البرق) دئ.

لەسالى داھاتوودا زمرع بکړئ.
 بار العمل: کارمکه جیری خوی نمرگرت،
 مېمېستمکې نېمېنکا، دگوتړئ:
 (هو بالر)، (ک: بۆر وئور).
 بار الشئ: پماتای کردموه.
 أبارة: فھوتاندى لەناوی برد ۵ (ابارة)
 بھمانا (بارە)دئ.
 الباريا: حمصير (الباري) بھمانا
 (البارياء)دئ.
 البارئة: بھمانا (البارياء)دئ.
 البرار: زموى بھيار نەکێلدرابى و زمرع
 نەکړې ۵ ھان زموپەک بە بھيارى
 ھێلدرابېتھوہ بۆلھوى لەسالى
 داھاتوودا زمرع بکړئ.
 البور: زموپەک بھمەلکى ھېچ نەپە.
 البوري: حمصير ۵ جۆرە ماسپيەکە
 بھزۆرى لەنزیک گوندی پوروى
 ولای میسر ھمە.
 البورق: خوتپەگە زۆر بھناسانى لەناوی
 گەرمدا دھوتوتھوہ بەلام لەناوی
 ساردا درەنگ دھوتوتھوہ.
 باز بۆزا: لەشوتپنیکھوہ گوستفھوہ بۆ
 شوتپنیکى تر.
 الباز: جۆرکە لەمەلۆ بۆ راوگرډن
 بھکار دھیننډرئ، دوى لھوى
 لەسەر لھوکارە رادھیننډرئ، (ک):
 أبواز، (بواز)ه.
 البوز: دھمو دھورو پەرى دھم، (ک: أبواز).
 بلسه بۆسأ: ماچى کرد

تاكه كسى رعت دمهکنهوهو داخوای
 نهومن ملکپەمتى و لافرت ھەموانى
 بئ زن و مێردایەتى نەمێنئ.
 الباحة: گۆرمەیان، پانتای ۵ خورماى
 زۆر ۵ (باحة الماء): زۆرینەى ئاو،
 ئەستورایى ئاو.
 باخ بوعأ و بوعأ و بوعأ: ھینى بۆوہ
 داسکنا.
 باغت النار، و باخ الحر و الفطس و الحسى
 و الحرب: دامرکەھوہ.
 باخ فلان: فلان ماندو بوو بھستى لئ
 بھرا، رقو ھینى نیشتھوہ.
 باخ اللحم: گۆشتەکە بۆنى کرد، بھمەلکى
 خواردن نەما.
 أباح النار: ناگرمکەى کوژاندھوہ ۵ (أباح
 الفسة و الحمر) ھیتنھو شەرو
 ئاشوبەکەى کوژاندھوہ.
 أباح عن نفسه من الظهية: ماپھوہ
 ناگەرما کز بوو، سێبەر داھات.
 البخ: تیکەل بون و بھسەرەمکدا ترشان.
 البوالة: بۆلەى لەقالب دانى ئالتون.
 البوذية: ئابپینیکى بھربۆوہ
 لەھیندوستان و خۆرھەلاتى دووردا
 (بۆدای ھیندى) سالى (۵۶) پ.ز-
 ۴۸۲ پ.ز) داھینناوہ.
 باو الشئ بۆزا و بوارا: شتەکە ئێدھوو
 فھونا ۵ بئ نرغ بوو لەکارگەوت ۵
 بارت الارض: زموپەکە ئاوسدان نەبوو
 ۵ ھان بھبھيارى ماپھوہ، بۆلھوى

إِنْبَاشُ: الرَّجُلُ نَزَعًا: بِهَاوَمَكِهِ هَاوَكَارِي
دمنگه دمنگو هات و هاواری کرد.

إِسْتَبَاشُ: بِهَشْ كِهوت.

الْبُوشُ: رَنگ و روخسار، (ك: أَبْرَاس).

الْبُوشُ: بِهَمَانَا (الْبُوشُ) دئ ه رومگتکه
لەرومگمگانی زەنگاو مگان همریبالغ
مومعممر لەشیووی قەغەزلاو
جمنگمل دا، (ك: أَبْرَاس).

الْبُوشُ: جُورَنگه لەگەشتی.

بَاشُ نَزَعًا: دَم و جَاوِی جَوَان و رَا زَیْمَوَه
دوی ئەموی پەلە پەلەمی رمشی
پێتوویون.

بَاشُ بِالْكَانَ: لَمُوشَوَنَه مایەمومو جینگیر

ب و و

بَاطُ نَزَعًا: دَوِی دَمَسە لَانْدَارِی و
شکۆمەندیی زەلیل و داماو بوو،
دوی مەولەمەندیی هەزار بوو.

بَوطُ: رومگتکه لەزەنگاو همریبالغ و
لەوەلەنگراو مگان دا هەیه ه

بَاحُ الرَّجُلُ نَزَعًا: بِهَاوَمَكِهِ دَمَسَتِی بِلَاو
کەرمەوه ه دنگوتری: (بَاغُ مَالِه)
لەمال و سامانی خۆی بەخشی و
دەستبەلایی کرد.

بَاحُ لِي سِرَّ: لَه رۆپێشتەمکی دا
هەنگاو مگانی درێژ کردنەوه.

بَاحُ الشَّيْ: شَتَمَكِی بـهـمـال پـێـواو
مەزەندەمی کرد ه هەروا دنگوتری:
(بَاغُ الطَّرِيقِ) بەهەنگاوی درێژ
رۆژگەکی بێرە

بَاشُ الرَّجُلُ نَزَعًا: بِهَاوَمَكِهِ هَاوَكَارِي
دمنگه دمنگو هات و هاواری کرد.

بَاشُ الْقَوْمُ: جِهْمَاوَمَرَمَكِهِ زُور بـوـو
تێکپانەوه هاوێشت و دەستیان کرد
بەهات و هاوار و قیرمو هەرا.

بَاشُ الشَّيْ: شَتَمَكِی تێکەلای شتی
ترکرد.

بَارَقَةُ: بـهـشْتَنَگ نامازی بۆکرد.

بَرُوشًا: زُوربـوـن و تێکەل بەیهکتر بون.

إِنْبَاشُ مَن كَلَا: قَیْزِی لـهـو حـوـرە
شتانەکردەوه.

تَبَارَشًا: بـهـر دـو تـهـر یان لەیهکتر گرتن.

تَبَرُوشًا: بـهـمـانَا (تَبَرُوشًا) دئ.

الْبُوشُ: کۆمەتێک خەمک تێکەومەپاوان و
بێن و بچن ه غەوغاو قیرمو هات و
هاواری بکەن، (ك: أَبْرَاس) ه.

الْبَرُشِيُّ الْبُرْشِيُّ: هەزاری خێزان زۆر.

بَاصُ نَزَعًا: دَوْر کەوتەوه و بەناخۆشی
بێرە گەشت.

بَاصُ لَلان: فَلَان کەس هەلات و خۆی
حەشاردا.

بَاصُ لِي الشَّيْ: زَیْم حَرقی کردو زۆری
هەولدا زوو بگاتە جێ.

بَاصُ لَلان: پَیْش فَلَان کەس کەوت و بۆی
دەرجوو ه پەلەمی لی کرد نەپێشت
لەکارمە و ردبێتەوه بزانێ چۆنە.

بَرُوشُ: رَنگس رۆن بـوـوه ه (بَرُوشُ
الْفَرَسُ) ئەسپەمە لەمەپەنی

غار کردن پێشکەوت.

بَرُوعَ لِي سَه: ههنگاوی دره‌زو خه‌رای
هاویشن.

انْبَاح: درنژ بویه، دهگولری: (الباعت الحیة) مارکه دوی لیموی پاپوکمی بهستبوو خوی راست کردو خوی درنژ کرد بؤنموی هیرش بهری.

إِسْنَاءُ الرَّجُلِ: پیانکه بازی هاو بیست
(الْبَاعُ الْمَقْبُولُ مِنَ الصَّفِّ)
پنشمه رگه که هیزشی بود (الْبَاعُ
لَهُ فِي السِّلْعَةِ) له مامه له گردنو
هرؤشتن دا جاو بیوشی کرد.

إِنْبَاقَ الْمَاءِ: نَاقَهُ يُووِيهِ بِهَرُزٍ وَتَكْوِيهِ
بِلَاوِيُووِهِ.

قبوْع: درفش بوهه (قبوْع الرجل)
 بهاءوکه دهستی یارمفتی درفش کرد
 (قبوْع للخير) بوخیرکردنو
 بهخشین بهدلسازی بهوه لی برا.

البائع: كار ناسك، بيجوه ناسك ه
فرۇشیار.

الباع: مسافری نڙوان هـردو بهرمدمستمکه رایان دڙی بڙاستو چمپ ۵ دمگوتری: (فلان طویل الباع) واتـه باقی بهـرزـه ۵ (وطویل الباع لی کذا) لهوشتمدا دست رښشتوو بالادستمه گمبـیشتوټـه نهو بهری سنوور.

الباحة: بمردم درگا، بمردمگا ۵
(البزغ) (البزغ) بمانا (البزغ) ۵
نيسانك لمدوامك گموري

دستہ وہ دست ہے دعا۔
البرکات: سیفہ موبالغہ۔

ابلاغ علی فلان: هینرشی ناپه‌وای کرده
سهر فلان.

کټرغ: وروڼو هډنو، توپېوو
 دټکوټری: (کټرغ به الدم) خوښی
 راساو زه مخنی به رزېووو مرد.

عَبْرَةُ الشَّرِّ: شَمْرُو نَازِبُوهُ كَه بَمَرْبَلُو
بُوو زُوو شَوْنِي گَرْتَهُو.

گنجینه: بهمه ردوزمنه گهی دا زال
بوو.

الْهَوَاءُ: گزو خۆل بهگشتی ۰ گلێکی
هێنده ورد که دستێ بۆ بهری وه
حهواگه موی ۰ ئادهمیزادی خوێنپو
ههتیو مچه و نهحه مق ۰ بۆنی خوش.
بۆلًا و بۆلًا: هاسید بوو هه وئا ۰ گوم
بوو.

هَلَّتِ السَّيْفَةُ: كَشَتِيهَ كِه نَقُوم بَوو.
الرجلُ: پياوه كه دروِي كرد، هِنْتِه و
نَاسُوبِي هِنَانِه وَاَلَه وه، كَشِه وه
نيزاعِي خَسْتِه وه.

ساق بلان: پمپنی سمرهاتکی
مفلانکمن گردو لمشوینیکی
نابهاروه جاویری کرد.

بالت الداهية للآء: فلانكس به لاو
كارماتى توش يوو.

فلاناً وعليه: غمدری لفلانکس کرد ۵
دمگوتری: (بالترا علیه) واته
گه لکله که کیان لری کردو بهناحق

- کوشتیان ۵ (باق الشیء) شتمکی دزی.
 بُرئَی فی البریق: هوی بمکرمنا (زوپنا) دا کرد.
 بُرئَی الکلام: قسمکائی رازنندنه وه.
 الباق: بستموزم هملقولا ۵ (باق علیهم الدهر) زمانه ستمی لی کردن.
 بُرئَی الرباء فی الماشیة: نمخوشیمکه بمنوا نازملکان دا بلاو بووه.
 بُرئَی الرجل: پیامکه دروی کرد، بوختانی هملیست.
 الباق من المتاع: کالای خراب و بی نرخ.
 الباقیة: به لاقو کارسات ۵ شمر و همرا، (ک: براق).
- الباقیة: دسکک لگیاو گز، سواتیک لمگنهممو وینجهو گولمگنمو جۆ.
 التبرئ من کل شیء: بمهیزو تموزم، دمگوتری: (هذا یوق من المطر) نممه تاومبارانیکی بهلیزمه و خوږم و بمهیزه.
 البوق: نامبریکی کلوره هوی پیندمکریو دمنگی لی دی وککو سشالو بلوژرو زوپنا .. ۵ هند ۵ دمگوتری: (هذا یوق لیلان) نموه پروپاگمنمکمری فلانه، بمنارموا مدحی چاکه و پیامتی نمو دمکا، بووهته زوپنا زمنی خملک ۵ شتی بمنالو بی بناغمو هملیسراو، شایمتی بدمرؤ ۵ کسکیک نهیتنی نهباریز، (ک: ابراق، وبلان).
- الْجُرَّة: تاومبارانی بهخوږم و لیزمه، (ک: بوق، بولات).
 الجُرَّاء: زوپنا زمن، کمرنالیدر.
 بَالُ التَّیْمِ بُرْکاً و بُرْکاً: حوشتمکه فعلمو بوو ۵ (بالک الامر) کارمکه تیکه و چمواشه بوو.
 بَاک فُلاناً بُرْکاً: خوی تینهمخوشاندو بالمیستوی لمگن کرد.
 بَاک القوم رأیهم: نمو کومه بهیرو بوجونه گانیان بمیست گمبشت و رنگه چاره کیشمکمان بؤنهمدؤزیهوه.
 بَاک الشیء: نمخسکاری لمشته کما کردو هملیکولی.
 بَاک الناع: کالاکمی کری.
 بَاک غِنِ الماء: ناوی کانیهکی بمداروشتی وا شلمقاند بؤنهموی بیتهدمر.
 بَاک بُدْلَةُ الْمِسْک: پارچه میسکهکی لمنوا دسستمکائی دا هملکوفت بؤنهموی بؤنمکی بلاوبیتهموه ۵ دمگوتری: (هو بالک)، (ک: بُرْک، رَتِک) (وهی بالک)، (ک: بوالک).
 بَارِکُمْ: بهموی هاوسیمتی و هاوپتی یهوه تیکه لاویان بوو.
 اباک الامر علیه: کارمکی لی چمواشه بوو نهیتونی رنگه چاره بؤ بدؤزیهوه.
 الباکة: دارخورمای گهوره و رنگه دمگوترای بمهیز.

البَرَكَا: تَنَكَمَل بون.

البَرَكَا: ئادەمىزنى قەسەخۇش، قۇز ۋە لارو لەنچەگەرو بەغىر.

بِال بُولَا: مېزى كىرد، ھەرجى مېزى ناومىزەلەنى ھەيە دەرى كىرد ۋە (ھو بال، بۆل).
بال فلان: فلان گەرى خستەو، مەندالى بوون.

بَال الشَّم: بەزەگەتوئەو.

أَبَالُ: مېزى پى كىرد ۋە مېزى پى بەخودا كىرد.

بَرُل: بەمانا (بال) ھاتووە ۋە (بَرُل) بەمانا (بال) دى.

استبَالُ: مېزى پى كىرد، واى لى كىرد مېز بكا ۋە دىگوتى: (استبال الطيب المریض) پزىشكەگە داواى مېزى نەخۇشەگە كىرد بۇ پىشكىن.

البال: حال و مزع ۋە شتى گىرنگو بەنرخ ۋە دىگوتى: (أمر ذوال): كارىكى گىرنگو بەمەند وەردەگىرى ۋە ھەروا دىگوتى: (فلان رغي الال، ناعم البال): فلانكىس گوزەرفىلۇش و دل ئارامە.

البال: ھىلو ئاوت ۋە پاچ ۋە ماسى سەرگەو.

البالة: شەرىف يان گوتىيەكى گەورەيە بەمەستان لۇكەو پۇشاك و شتى واى لى دەھاخەن و بەتمەل و قەيد دەپچىرەتەو.

البُول: نەخۇشەيەگە نەخۇشەگە زۇر مېزەمكا ۋە مېزەجەگە.

البُول: مېز، شەمەنپەيەگە گورچىلە دەرى دەداو لەمىزەلەدان كۇدەبىتەو تادەپكە دەروە.

البُرَّة: كەسەك زۇر مېز بكا ۋە (البال) نەوشوئەنى مېزەمكى لىو دەردەجى.

البُرَّة: ھەرشەك بېتە ھۇكارى مېزگەرنى زۇر وەكوو خوارنەو بېرەو خوارنى شوتى ... ھەند.

البُرَّة: نەوشەنى مېزى لى دەكرى ۋە ئاودەست.

البُرَّة: كوندەبەبو، بالندەيەگە زۇرتى بەشەو دەردەگەو، بەنپەشانە نەگەمى و شوم دادەنرى، بەزۇرى ھەزى لەوئەنە و چۆلەوانى پە ۋە روخسارو رەنگى نەشەرىن و دەنگى ناخۇشە.

باله بَرُأ: لەپەوۋەتى مەردەپەتى دا بەسەرى دا بالا دەست بوو.

البان: جۇرە درەختىگە قەدەگە مام ناوندەگە نەرمو شەكە ئافرىتى قىت و قۇزو جۋانى پى دەشوبەنرى لەبالا پەرزى و شكى دا.

البُسران: كۆلەگە رەشمال، ستونى خېمە، (ك: أبنة، بون بون)

البُسون والبُسون: نىۋانى دۈشت دىگوتى: (بەنما بون بەد) مەسەلەنى نىۋانىيان دورو درەزە.

بَاءَ لِّلَانِ بَرَاءُ: فَلَانِ جَارِزٌ بَوُو (بَاءَ
الحِرَانِ) نَازِلْمَكْه كَزَبُوو.

بَاءَ لَهْ بَرَاءُ: وَمَعُوشْ خُوهَانَمُوو تَنِي
گهیی.

بَاءَ لَلَانِ: نَمُورِنِي لَمَقَلَانَكَمْسِ كَرْد.

اِسْتَبَانَ السَّيْلُ الشَّجَرَةَ: لَا قَاوَمَكْه
دِرْمَخْتَه كَمِي لَمَشُوئِنِي خُوِي
جولانْد.

اَسْتَبِيَةِ الرَّجُلِ: بِيَاوَمَكْه شَيْتِ بَوُو.

اَلْبَاءُ: مَارْمِهْرِيْن ۵ جَوْتِهون ۵ (اَلْبَاهَةُ)
بِهَامَانَا (اَلْبَاهَةُ)ئِي.

اَلْبُوهُ: بَالَنَدِهِيْمَكْه لَمَكُونَدِه بَمَبُو بَهوكَرَمُو
لَمُو دَمَجِي، هَمِرُوَا بَه (بَال) دَمَكُوَتَرِي
كَمِهْمَرِي بَالَمَكَلَنِي هَمَلُورِن.

اَلْبُرْهَةُ مِنَ الرَّجَالِ: بِيَاوِي لَاوَزِي
بِمَتَمَاعِ وَتَرْزُلِ ۵ (اَلْبُرْهَةُ)
لَمُو بَهْمِرُوِيه يَان لَمُو خُوَرِيهِي
بِمَشَمَدَمَكَرِي بُوْنَهْمُوِي بَكَرِيْتَه
لِيَقَمِي نَاو شُوْشَه مَمَرَمَكَمِب ۵
هَمِرُوَمَا لَمُو بَهْرُوُو بُوْشُو بَه لَاشُو
خُوْلَمُورَمِي بَا رَاقِدَمَا.

اَلْبُوهُ: بِيْجُوهُ حُوْشَر ۵ بِيْئَسْتِي بِيْجُوهُ حُوْشَر
بِهَدَمَكَرِي لَمَكَاو بُوْشُو بَه لَاشُو
لَمَحُوْشَرَمَكْه نَزِيك دَمَكَرِيْتَهْمُو
بُوْنَهْمُوِي شِيْر بَدَاو بَدُوْشَرِي.

اَلْبُرِيَّةُ: بِيْزِيه، مَادِهِيْمَكْه خَانُوو دَمَرگَاو
بِمَنْجَمَرَمُو شَتِي وَاي بِيْ بِيْزِيه دَمَكَرِي.

بَسَابَ لِّلَانِ بَيَّأُ: فَلَانَكَمْسِ جُوْگَاي
هَه لَمَكَمْنَد.

اَلْبَيْبُ: جُوْگَاي نَاو تَا دَمَكَاَنَه لَمَسْتِيْرُو
حَمُوَزَمَكْه ۵ هَمِرُوَمَا نَاوَه بُوْ لَمُو
كُونَمِي لَهْ لَاي خُوَارُوِي حَمُوَزَمَكْه
دِرُوْسْت دَمَكَرِي بُوْنَهْمُوِي نَاوَمَكْه
لِيُوَه بَهْرُوَا بُوْدَمَرَمُوَه.

اَلْبَيْبَةُ: بِيَمَانَا (اَلْبَيْبُ) هَمِرُوَا نَامِيْرِيْمَكْه
گِيَا طِيْبَانِي تِيْدا قَانْگ دَمَدَرِي
بُوْنَهْمُوِي بَمَدُوَكْه لَمَكَمِي مِيْشُوْلَه
بِمَتَمَكْنَهْمُوَه.

بَاتِ لِّلَانِ يَتَا وَيَتَا وَمِيْنَا وَمِيْنَا وَيَتَرْتَا:
فَلَانَكَمْسِ شَمُوِي بَمَسْمَرْدَاهَاتُو
مَاهِيْمُو، جَانُوْسْتِيْنِي يَان نَمَنُوْسْتِيْنِي.

بَاتِ الشَّيْ: شَمُوِي بَمَسْمَرْدَا تِيْبَهْمَرِي ۵
دَمَكُوَتَرِي: (عَمَزِ بَالْتِ وَشَرَابِ بَالْتِ).

بَاتِ فَلَانِ: فَلَانَكَمْسِ زُنِي هِيْنَا ۵ (بَاتِ لِي
مَكَاَنِ كَلَا) شَمُو لَمُوْشُوئِنَه مَاهِيْمُوَه.

بَاتِ يَفْعَلُ كَلَا: بَمَشَمُو لَمُو كَارَه دَمَكَا.

اَلْبَاهُ: شَمُو هِيْشْتِيْمُوَه نِيْرُزْنِي نَمَا.

بَيَّئْتُ اَلْبَيْتَ: خَانُوُوِي دِرُوْسْت كَرْد ۵
(بَيَّئْتُ الشَّيْ) شَمُو هِيْشْتِيْمُوَه ۵
بَمَشَمُو دِرُوْسْتِي كَرْد، شَمُو بِيْلَانِي بُوْ
دِرُشْت ۵ شَمُو نِيْزَاي كَرْدَنِي كَرْد ۵
بِيْظَمَمِبَر (د.خ) دَمَطَمَرَمُوِي:
(لَا حِيَامِ لِيْنِ لَمْ يَبَيْتِ الصَّبَامِ).

بَيَّئْتُ رَأْيَهُ: بَهْرُو بُوْجُوْنَهْمَكْه لَمَكَهْوُو
بِيْزُوْنگ دَا.

بَيَّئْتُ الْقَرْمَ: شَمُو لَمَنَاكَو هِيْرُشِي بُوْ
بَرْدَنُو جُوُوَه سَمَرِيَانِ زِيَانِي
بِيْگَمِيَانَدَن.

الْبَيْوتُ: نهوکارى خاونهکهى گرنكى
بى دداو شهونخونى بۆدەکا.

الْبَيْرُكَةُ: نهو ددانەن گەناگەمون.

بَيْحٌ بِالْأَمْرِ: بەنهيئى هەوالى بى
گەيانەد.

الْبَيْحَانُ: نهوگەسى نهئىنى خۆى
دەدرکەئى.

بَاهُ بَدَأَ وَيَأْدَى وَيَسْرِدُ: تێداچوو
کۆتايى بى هات.

بَاهُتُ الشَّيْءَ: خۆرناوابوو.

أَبَاهُ: لەناوى برد، هەوتاندى.

الْبَيْدُ مِنَ الطَّعَامِ: خوارىنى خراب.

الْبَيْدَاءُ: ساراو چۆلەوانى، (ك: بىد).

الْبَيْدَانَةُ: كەرەكۆى.

بَيْدٌ: نېسمە بەمانا (غير) هاتوو بەمانا
(من أجل) یش هاتوو ە پێغه مېمر
فەرمويمتى: (أنا الصّح العرب بيداني
من قریش ونشأت لي بني سعد).

الْبَيْدُ: هەوتێنەرى چرو جانەومر ە
مادەمەگە چرو جانەومر دەکوژى
بەگترپاو جەرائیمەگان لەناودەبا.

يَسْفَرُ الْخَطِطَةُ وَغَرَهَا: گەنمەكەى لەسەر
خەرمان دا کۆکردەوه.

الْبَيْتَرُ: خەرمان، کۆمەلە گەنمى
سورکراو دوى گێرەکردن، (ك:
بيادر).

الْبَيْتَقُ: شارەزاو چاوساغى رێبواران ە
سەربازى پيادە.

الْبَيْتَقُ: بەمانا (البندق) دى.

بَيْتُ النَخْلَةِ: لقو پۆپو چقلو
هەزگەلى لەدارخورماگە لى
کردەوه.

تَبَيْتٌ: بۆ موطاوعمى (بَيْت) هاتوو.

تَبَيْتُ الطَّعَامِ: خوارىنەكەى بەشەو
پێش نوستن خوارد.

تَبَيْتُ الرُّجُلِ مِنْ حَاجَتِهِ: نەبەيشت
پياومەگە بەشەو پێداويستى خۆى
چى بەجى بگا، بـووو لەمەپەر
لەمەردەمى دا.

الْبَيَاتُ: نيوشمەو، دەگوترى: (أناهم
الأمير بالأسل) لەناکاو لە گاتى
نيوشەودا بەلایەخمى گرتن.

الْبَيَاتُ الشَّتْرَى: حالەتێکە یارمەتى
روەکو گيانلەمەر دەدا بۆ ئەوهى
لەوهەرزى ساردى زستان دا بتوانن
بەنەندى و نارامى هەلەبکەن.

الْبَيْتُ: خانوو مال، شوێنى تێدا
جەوانەوه ە تەختى مال ە کەعبەى
پەرۆز، (بيت الله) : مزگەوت (بيت
الرجل) خێزانەكەى (بيت الشعر)
شيعرى خاوەن وەزن و قافیه كەبێك
هاتبى لەسەرەدرو عەجى (بيت
القصيد) جوانترين دێرى قەصيدە ە
مەبەستى سەرەكى لەقەسو گشت و
گۆ ە دەگوترى: (جارى بيت بيت)
چەرنەكەم مالم بەمالیەومەمى،
(ك: آيات و بېوت).

الْبَيْتُ: بۆنۆ (البَيْتَةُ) شێوهى مانەوه، خانوو.

الْبَيْزَرُ: نالای گموره، (ك: بيارق).

الْبَزْرُاطِيَّة: همرمانپهوايي گردن
لهرنگمي همرمانبهره پلهو پايه
بهرزماكانهوه.

باز بَزْراً و بَزْراً: لنهاوچوو ههوتا * (باز
هه) لري لادا.

الْبَيْزَارُ: راهبمري بالنده گوشت خورو
بهچنك و دنوكه درفندهكان لهسر
راوگردي نيچير * وهرزئرو جوتيار،
(ك: بازرة).

الْبِيْزَارَةُ: بۆمپينه بهگاردئ * عمصاي
نمستور.

الْبَيْزَرُ: عمصاي نمستور * داركوئي حل
شتن.

الْبِيْزَرَةُ: پيشمي راهبناني بازو ههلاو
نهو چۆره بالندنه بۆ گاري
نيچيري.

بَاسَ بَاساً: تمكه ببوري بهسر خهك دا
كردو لهزيمتي دان.

باضت الدجاجة و غيرها بيطأ:

مريشكه هيلكه هيلكمي كرد * يان
ههربالنده هيلكه گمريكي تر *
دهگوترئ: (هي بالضي)، (ك: بوالضي).

باضت يده اورجله: دهستي يا قاضي
هاوسا، ليري وكوو هيلكمي لري
پهينا بوو.

باضت الأرض: زموي همرجي رومكي تينا
بوو ههمووي وهدرناو شين بوو.

باض السحاب: ههمرگه باراني باراند،

(باض الحرف) گمرما تاوي سمند.

باض المرؤ: شوپگه دارمكه وشك بوو *
(باض فلان بالكان) فلانكس لهو
شوئنه چيگير بوو (باض منه)
لهبري ههلات.

باض القرم: جووه پهناي نهو ههوهوه *
لهوگهلهي لهبيخ دهرهينا.

باض فلانا: لهسپيمتي رنگ و روخساردا
بهسرفلانكس دا بالا دهست بوو
نهو لهفلان سپي پيشت تر بوو.

أَباضَ الشَّيْءُ: شتمكه سپي بوو، (أَباضَ
الرجل والمرأة): ژنو پهواكه مننالي
سپي پيشتيان بوون * (أَباضَ الكذا):

گياو گزو لهومرگه وشك بوو بهري.
أَبَضَ الرجل والمرأة: ژنو ميردمكه سپي
پيشت بوون.

بَاطَضَ: لهسپي پيستي دا شانازی
بهساردا كرد * بهدهنگي بهرز
روبهروي بووه.

بَاطَضَ: بۆشاکي سپي لهبرگرد (بَاطَضَ
العين) چاو بينايي نهما.

بَاطَضَ الشَّيْءُ: سپي كرد، شتمكه
بهمرنگي سپي بۆهمكرد * دهگوترئ:

(بَاطَضَ النحاس) بهمادهي ههسدير
مسمكه روگمش كرد * (بَاطَضَ
الرسالة ونهوها) نامهكي (كتيپه

دهستنوو سهكه) ي هاگنوووس كردهوه
* چاريكي تر سهملهنوي
رهشنوو سهكه نووسيهوه.

اَبْطَاشُ: کلاو خودی ناسنی لاسمر کرد.

اَبْیَضُ: سپی بوو ۵ دِگوتَرئ: (اَبْیَضُ الرَجُلُ) دِمو جِوای گِش بوو، نیشانهای گِشخووش و شادی لئ بدمرگموت.

اَبْیَاضُ: ورده ورده سپی بوو.

الْاَبْیَضُ: نهوشتهی رنگی سپی تَندا بی همووی سپی بی ۵ زِبو ۵ شمشیر ۵ دِگوتَرئ: (رَجُلٌ اَبْیَضٌ) رنگی روخساری جوان و بیگهرده پهلهو رمشایی پیوه دیارنیه ۵ (لِلان اَبْیَضُ): فِلَانکِمس داوینپاک و ناموس پارنزه ۵ (مَوْتُ اَبْیَضُ) مرگی موفاجات ۵ مردنسی لَمَنکاو کلهو مِیَش نهخووش نهبووی.

الْاَبْیَضَان: ناووشیر، ناوونان بهزو گمنجی.

الْبِیاضُ: رنگی سپی ۵ شیر ۵ ماسپهکه لروباری نیل دا همیه، جهستی هیج توپکی پیوه دیارنیه دوو شتی شیوه بالی بهشتی هموه همن ۵ کاغمز ۵ دِگوتَرئ: (اَلْبِیاضُ دَوَاةٌ وَبَیاضٌ) هلهمو کاغزم بویینه ۵ پینستی بی موو ۵ زوی بهک ناوهدانی تَندا نمب ۵ دِگوتَرئ: (اَلْبَیاضُ سَوَادِي بِاخِه) همت منو نهو لیک حیاناپینهوه.

الْبِیضاءُ: مینمی (الْبِیضاءُ) ۵ خور ۵

گتم ۵ دیزه ۵ داوی نیچیر ۵ شهوی مانگه شهو ۵ ولته نهوشهوانهی لَمَنپورموه تابمیان مانگ بدمرمومیه ۵ کهلممانگیک دا سن شهو وادهی ۵ (اَلکَبَّةُ البِیضاءُ) بهو پوله سمربازی دِگوتَرئ کهکلاو خودمیان لاسمر کردوه ۵ (اَلْاَرْضُ البِیضاءُ) زوهیمک گیای تَندانهبی ۵ (اَلحَبَّةُ البِیضاءُ) بهنگی بهمیز ۵ (اَلبَد البِیضاءُ) نیممئی گهره بی مانهووبون و منمت ۵ دِگوتَرئ: (كَلِمَةُ لِمَارْدٍ عَلٰی سَوْدَاءٍ وَلَا بِیضاءٍ) قسم لهگن دا کرد نه بهخراب نه بهچاک ودهامی نهدهاموه ۵ (اَسْر البِیضاءُ) کونیهی نادمیزادی رمش پیسته ۵ (اَم البِیضاءُ): دیزیه.

الْبَيْضَةُ: هینگی بالنده ۵ کلاو خوده ۵ هاوسان و بهیهدوونی لو لمانا جهستدا ۵ بهمرجین (اَسْر) مکه بشوبهپته هینگه، وادهی عهرپ لافرت دِشووبهپتن بهینگه لسهپهپتی جهستی و پارنزلوی دا.

بَيْضَةُ الشَّيْءِ: بنهماو بناغی شت.

بَيْضَةُ الْقَوْمِ: پهناو لهخوگرتن و یارمتهینیان بۆنهوانهی هاناپان بۆدهمن.

بَيْضَةُ الدَّارِ: ناوهرستی خانوو ۵ دِگوتَرئ: (الرَّغِيَّةُ بَيْضَةٌ) نهپنییهکی ناشکرا بوو (لِلان بیضاءُ البلد): فِلَانکِمس پهواماقولی شاره.

البَيْتَةُ: بمتاهمتی ناوه بۆ هیلکمو گمروی
میرو.

بَاعَهُ الشَّيْءُ رِبَاعَهُ مِنْهُ وَلَهُ نَيْعاً وَمِيبِعاً:
شتمکمی بیخ فروششت.

بَاعَ عَلَيْهِ الْقَاضِي حَقَّهُ: دلدور مالی کابرای
فروششت بمری نموی رازی بی.

بَاعَ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ: خوی خزانده ناو
مامه لسی فروششپارو گپارموه
بۆنموی مامه لگمیان تیک بدو
بۆخوی ببیته فروشپار یان کپیار.

أَتَاهُ: شتمکمی رانواند بۆ فروششتن.
بَاتِعُهُ مِيبَاعَةً وَبِيعَاً: گری بهستی

کپین و فروششتی لهگهلدا کرد
بَاتِعَ ثَلَاثاً عَلَى كَلٍّ: وادی دایمو
گری بهستی لهگهل دا مۆر کرد بۆ
نموکاره.

أَتَاهُ: مالمکمی کپی (باتاغ له)
مالمکمی بۆ کپی.

الْبَاعُ: بهمانا (بیخ) فروشرا، رهواجی
بوو.

تَبَاعًا: گری بهستی فروششتن گمیان مۆر
کرد.

اِسْتَبَاعَهُ: داوی لی کرد که مالمکمی
لی بکپی.

الْبَيَْاعَةُ: کالو شت و مهک.

الْبَيْعُ: گۆپنموی مالی نرخداره به مالی
نرخدار.

الْبَيْعَةُ: سمرپهرشتی کردنی مامه له
یان گری بهستمکمی.

نَيْعَةُ الدِّيكِ: نموشتمیه تمنها یهک جار
رویدا.

نَيْعَةُ النَّهَارِ: روناکلی رۆژ.

نَيْعَةُ السَّامِ: دوگی خوشتر.

نَيْعَةُ الصِّيفِ: گمرمای هاوین.

الْبَيْاضُ: وستای سپیکاری ه که ج
فروش ه هیلکه فروش.

لِلْبَيْضِ: لاسمیکن له (الترنفة)
شونکمو تروی هاو لاتی (المنع) ه

نهم ناو میان لهوه و مرگرتووه که
جلی سپی لمبردمکمن ه

به پیچمو نانی نمونمی له
عمباسیه کان که پوشاکی رشیان

دمبۆشی ه همروا هم تراقم و گروپیک
ملکه جی خه لافسی عباسی

نموبوین له و ناو میان به سمردا
دابهریون.

بِطَرِ الدَّابَّةِ: سمی نازه لگمی هه لاشتموه
بۆنموی تیماری بکا.

قَبْطَرٌ: بهزۆره ملی خوی کردوه به
پزیشکی نازمل.

الْبَيْطَارُ: پزیشکی نازمل ه دهگوتری:
(مر عالم بطار) زفاو شارمزابه

له چار سمر کردنی نمخوشیه کان
نازملدا، (ک: باطری).

الْبَيْطَرُ: بهمانا (البطار دبی)، (ک: باطرة) به.
الْبَيْطَرَةُ: پیشمی بهیترکاری میهنی

پزیشکی نازمل.

بَاطَ نَظًّا: دوی گزی و لاوازی هه لمو بوو.

لەسپەكە لەغارەدان دا تیزرۇ بوو،
سەرى بەرزو نەوى دەكردمو.

يَقْرَ الْمَكَانَ: ئەوشوئەنى كرده مەنزىل و
شوئنى ھەوانەوى خۇى.

كَبِيرُ: جۇلا، (ك: بىلەر).

الْيَقْرُ: دىزى گەورو بەرھراوان،
كۆلەنە.

الْبَيْلُ: وردەگىا گزى ناو قەمەزاو
بەشەلان و زۇنگا و گارتىخى
مارتاش.

البيمارستان: خەستەخانە.

بَان مە وعنە بِنَا و بىرئە: دورگەوتەو،
لەرى جيا بوو و دەگوترى: (بانت

المرأة عن زوجها) ئەكە
لەمىردەكە جيا بوو لەرى
دورگەوتەو (بانت المرأة من زوجها)
ئەكە لەرى ئەلەو
لەمىردەكە جيا بوو (ھى بان).

بانت الفتاة: كەمەكە شوى كەرد (بان
فلان): فلانكەس سەمەرى كەرد.

بانت النخلة وحرها: دارخورماگە
زەربەزو ھۆج بۆو.

بَان الرُلْدُ بِالْبَايَةِ بَرْنَا: مەنداكە خرابە زىر
سەپەرشتى ئافرەتە تەلەفراوگەو،
بەتەنە بەخىوى دەكا.

بَان الشئى بَانَا: شەكە ئاشكەرا بوو رون
بوو.

بَان الشئى: شەكە ئاشكەرا كەرد و روى
كەردەو.

الْبَيْتَةُ: عىبادەتخانىمى مەسچىمەكان
(گەمىسە).

الْبَيْسُ: ئەو كەسە باش بىزانى شت
بەرۇش و دەللى ھرۇشتن.

الْبَيْعُ: ھرۇشيار، مامەلەجى، لەزان لە
ھرۇشتنى شت دا.

بَاغِ الدَّمِ بَيْعًا: ھەلجەو ھەرومى ھەنا و
(باغ فلان) فلانكەس تەداجوو.

تَبِيعَ الدَّمِ بِلَان: زەختى بەرز بوو تا
بەسەرى دا زال بوو ھەرى بۇ نەگرا.

كَبِيعَ الْمَاءُ: ئاومەكە بەتمەوزم لەشونى
ھاننەدەرمەوى ھەلجەقى كەرد،
ھەلجەو.

كَبِيعَ اللَّحْمِ: شەمەكى زۇر بوو (كەش
علە الأمر) كەرمەكى لە شىوا.

الْبَيْعُ: سەرى لىو بەھوى ھەلجەون و
بەرزبەنەوى خۇن.

يَقْرُ: لەشونىكەو گەستى پەو بۇ
شونىكى كەرد لەلەدى و ساراو

گەستەپەو بۇ شار و مەندو بوو
بەستى لە پەرا و ھەتتا تەداجوو و

ھاسىد بوو كەلگى نەما و دەگوترى:
(يَقْرُ لى ماله) بەزوى مال و سامانى

خۇى لەناو بەرد و زۆر بەتمەنگەو بوو
بۇ مال كۆكەرنەو و گەمەنى

لەوشتە پەيدا كەرد و سەرسام بوو و
(يَقْرُ الفرس) ئەسپەكە ھەجى

پەشەمە ھەلنا نوو كى سە لەزەمە
جە ھەند (يَقْرُ الفرس لى المذو)

بان الشی بینا: جیای کردموه لری دهری
 ۵ دمگوتری: (بان صاجه)
 له ماهوله که جیابووو لری دهری.
 آبان: ناشکراوو رون بووه ۵ (ابان
 فلان) همستی خوی دهری لموی
 ویستی بیلی گوتی.
 آبان اینه: که که خوی بشویدا.
 آبان رکنه مال: ماله که (همندی
 له ماله که) له مبهلی کورمه که کرد.
 باینه: لری جیابووووو جری هیشت ۵
 دزله منی کردو پنجه مونهی
 نهو جوالیه وه.
 بین: ناشکراوو رون بووه ۵ دمگوتری:
 (بن الشجر) دره ختمه که چروی کرد
 سمرقای که لاکه دهر کهوت.
 بین القرن: شاخی نازله که دهری داو
 دهر کهوت.
 بین الشی بینا: و تیاناً: شتمه که
 ناشکرا کردو رونی کردموه.
 بین البنت: که که به میردا.
 تیاناً: نهو دو که سه هری که میان
 به لایه که دا رژی و لیک
 دور که و تنه وه ۵ دمگوتری: (ابان
 مایه ما) لیک جیابووووهو لیک
 دوور که و تنه وه.
 تیان اللسان: نهو دوو وشمه
 هری که میان مانا که دهره خش
 و مگوو دوو له فظی (الانسان) و
 (الفرس).

بین: بڑ موطاومعی (ش) هاتوه.
 بین الشی: ناشکراوو رون بوو.
 بین الشی: له شتمه که وردبووه
 تابه موای مسله که بی رون
 بووه دمگوتری: (بین لی امره)
 دلتیای له کارمه که خوی دا پهیدا
 کرد.
 استبان: دهر کهوتو رون بووه ۵ (استبان
 الشی): شتمه که رون کردموه ۵
 ناسی، زانی.
 البان: حوره ته لافلانیکه که پهیاو که
 ناتوانی زنگه که بغاتوه زور
 نیکاحی خوی مگر به گری
 بهستیکی لازو دوی برینی چمند
 قزناغ و همبونی چمند مخرجی.
 البانلة: مال و سامانی که تابهت دمکری
 به که لکوری نهو ماله ۵
 له مندی ولاتو لای هندی نهو وه
 بریتیه لهو مال و سامانی تابهت
 دمکری به کج له کاتی به شوانی دا.
 البیان: به لکه ۵ دم و نهی رهوان و
 شیرین ۵ نهو باسی: که حقیقه منی
 و مزع رون بگاتوه ۵ بان له دوتولی
 خوی دا پهیاو که بگه بهنی ۵ عیلمو
 زانستی که به هوای زانیین و
 کار به کردنی نهو عیلموه دتوانری
 به که مانا به چمند شیوازی جیابیا
 دهری به شیوهی تمشیهو مه جازو
 نیستیمارمو کیناهه.
 البیان: نامیرای موسیقیه جاوه

قامكى سېۋى و رەشى ھەن بەھەنچە
لى دەدرئ ۋ پىرى دەگوتىرئ:
(پىلىق).

البىانلا: نامىزىكى مۇسقىلە گۇرۇنى
بىزى گەپىدە لەكۇلى خۇى دەنىۋ
بەدەست ھەلەپسورپىنى.

البىايى: گروپىكىن لەشىمە توند
رەمەكان شوپن رىبازو بىرو باۋەرى
بەيانى كورى سەمەانى ئەمىمى
كەوتون لە كۇتايى سەردەمى
خەلافەى ئەمەۋىيەكان دا پەيدا
بوون ئەۋەپان پال دەدرئ كەدەلەين:
گىيانى خودا نازل دەپىتە
سەرچەستەى ھەندى ئادەمىزادو
بەخوداپان لەقەلەم دەدەن.
يىن نىن: ھالىتىكە لەننۇن دوۋشت دا ۋ
دەگوتىرئ: (هذا الشئ ليس بجيد ولا
ردي ولكن يَنْتَن).

البىين: بۇ دركانلىنى ۋىرانى و تەفرەقە
خولزى و شومو نەگەبەتى
بەگاردەپىندىرئ.

البىين: بۇشاى نىۋان زەۋى و
ئەستىرەكان ۋ مەسافەى دوور تاجاو
ھەتەربكا.

البىين من الپار: بىرى پان و قول.
البىين: رون و ئاشكرا ۋ زەمانەموان و
شەجۋان، (ك: ابناء وبناء رابان).

البىئە: بەلگەى رون و ئاشكرا.
بە لە نىھا: ئىگەبى و سەرنجى راگىشا.
يىئا تىپىا: رونى كەدەۋە، ئاشكراى كەد
ۋ كەپفۇش بوو پەلەى كەد
بۇيەدەستەپىنانى ئەۋشەمى ھەزى
لى بوو شوپنى جوان و لەبارى بۇ
ئامادەكەد.

البىي: كەسنىكە ھەتپو مەبى و بى
ئەمەل و ئەمەل بى ۋ كەسنىك
نەناسراۋ بى پىرى دەگوتىرئ: (ھر
بن بى) ۋ ھەروا كەسنىك نەناسراۋ
بى پىرى دەلەين: (ھو ھان بن تان).

ت: پیتی سییممه له بیتکانی هیجاء ۵
 دمبیتنه نیشانی میینه وکوو
 (کاتب - کاتبه، کب - کبت) ۵
 لهگه لهلدا به گراومیی به تیی
 بریز دمنووسری. لهگه لیسمدا به
 خیری دمنووسری ۵ پییشی
 دمگوتری: (هائ التانیث) چونکه که
 لمسری هملوئسته دمکری وکوو
 پیتی (ه) دیتنه گوتن. جاری و
 دمبی نمو جوره (ت) خراشه بؤ
 موبالغه بهکاردمهینرین (علامه) و
 (لهامة). وا دمبی (ت)ی خر دمکریته
 نیشانو جیاگردنموی تاک و کؤ ۵
 وکوو (خجر) و (سجرة). (ت)
 دمکریته پیتی سویند خولردن
 لهگه دوو ناوی پمرووردگارد
 (الله) (ترب الکعبه).

تَا تَا تَا: (پیتی) تیی له هسهکاندا زور
 دوباره کردمه بهموی همیوونی
 عمیبیک له زمانیدا ۵ خوی باداو
 هیزی نواند خوی به تازاو نمبرد
 له قهلم دا.

تاتا الطفل: منداکمه کموته گاکوکه
 کردن.

التاء: گمستیکه له هسهکردنیدا زور
 پیتی (ت) دوباره بکاتومه.

تَارَ علی العمل تَاراً: پمردوم بوو لمسر
 نیش کردن پاش موموی مومیهک
 لئی دلیرا.
 تَارَهُ البصر: جاوی به دودا گنرا (الز)
 الیه البصر: جاوی تیری و لئی ورد
 بووموه (تَارَ فلاتاً بالصا) به گؤجان
 لفظانکسی دا.

التار: جاریکه مومیهک، (ک: تسر و
 بتار)

تَارَ الجرح تَاراً: برهنهکه گؤشتموزونی
 هیناموه.

تَارَ القوم فی الحرب و غیرها: لیک نزهک
 بوونموه.

تَتَقَّى الرِّعَاءُ أَلْفًا: زمرهکه پریوو ۵
 دمگوتری: (تقی فلان) همراکلی تیر
 خوراک بی، تیر ثوابی، یان زور
 کمیف خوشبین یان خهفتهبار بی،
 یان رهی هلسی.

تَتَقَّى العُصْبَى: منداکمه لهکاتی گریانیدا
 جار جار مممکی دایکی دمگرت.

تَتَقَّى الفرس: نهمهکه نیشانی پمیداکردو
 تیزرو بوو ۵ له پهنلی پیشیناندا
 هاتووه دملی: (أنت تَتَقَّى وأنا مَتَقٌّ
 لکشف لظن) ۵ نمتق زوو رقت
 هلسی و من زوو بگرم نیر چون
 پیکموه ههلیکمین؟

أَتَانِ الرَّهَاءَ وَهَرَهُ: زهره‌کمی پرکرد و
(أَتَانِ الْقَرْسِ): زُی کهنه‌کمی زُور
توند کرد.

الْبِشَاقُ: نادمیزدی سوورده زوو
هم‌چوو ناماده بُو شمر.

أَتَاتِ الْحَاسِلُ: ظاهرته سک پرکه به
سکّک زیاد له منداکیکی بوو.
دمگوتری: (هي مُثِم)

تَاَمَّ الْفَرْسُ وَهَرَهُ: نهمسکه لیکنان
لیکنان بازی هاویش.

تَاَمَّ أَخَاهُ: لمگهل براکمینا لمه‌لیک بوو
(دوو لانهمه).

تَاَمَّ الشَّرْبَ وَهَرَهُ: هوماشکه به دوو
دهزو چنی (ره‌هل و پوپه‌کمی لیک
چودا بوو).

التَّوَامُ: مروزی، صمدف.

التَّوَامِيه: درو مهران.

التَّرْتُمُ: دوو لانه، منداکک لمگهل برای
یا خوشکی لمه‌لیک بووبی.

الثَّمِيم: به‌مانا (الْقَرْمَه) (الْقَرْمَه) به‌مانا
(الْقَرْمَه) دئی و دمگوتری: (هما لَرْمَه)
(وهما لَوَمَان)، (ك لَوَالِم).

تَوَالِم النجوم واللال: نمو نهمستیره
مروله‌یامن که تیک چر ژمین.

التَّرْمَة: شتیکه له کمزاهو په‌چوگره
سه‌غنی نیه ظاهرته سولری دمی.

الْبِتْنَامُ مِنَ النِّسَاءِ: نمو ظاهرتمه که
همموو جاری بمسککک دوو منداکی
بین، (ك: متالم).

كُتِّبَ الصَّيْدُ: وله: دای بُو نیچهرکه
نایموه فیل لیگرد بونموه نیچری
بکا دمگوتری: (تاءن فلان) فیل
له‌فلانکس کرد.

كُتِّبَ: به‌مانا (كُتِّبَ) دئی.

كُتِبَ الشَّيْءُ كُتِبَ رَجَبًا وَرَجَبًا: شته‌که
بره‌یموه، نما کوتابی هات.

كُتِبَ الْفُلَانُ: تیدا چوو به گوشت چوو هه‌موتا
خمسارو مهند بوو و دمگوتری:
(كُتِبَ يَدُهُ تَبَا لَهُ).

كُتِبَ: لاوازیوو به‌ربوو داهیزا.

كُتِبَ الْحِمَارُ وَهَرَهُ: گویندزکه پستی
جدمو بوو، بریندلربیوو.

كُتِبَ الشَّيْءُ: شته‌کمی بره‌یموه کوتابی هی
هینا.

أَتَمَّ اللَّهُ تَوَكُّعَهُ: خودا هیزو توانای
که‌مکرده‌وه زمغیزی کرد.

كُتِبَ: هه‌وتاندی و مافی خوی نمدايه،
زیانی پیگه‌ماند و دوعای لیگرد
گوئی یاخودا به گوشت چی.

كُتِبَ الْمَشَاءُ الطَّرِيقُ: ره‌یوارکان
رنگه‌کمان تمخت کرد به‌موی زور
پیدا هاتو چوکرندموه.

اَسْتَبَّ الطَّرِيقُ: رنگاکه ناشکراو دیاره
بُو کمسکک پیدا به‌روا.

اَسْكَبَ الْأَمْرُ: نیشکه باری خوی
گرتو ریک گه‌وتو دام‌مزاو
چیگریبوو و دمگوتری: (اَسْكَبَ
الْأَمْرُ وَالنَّظَامَ) ناسایش و یاسا بالا

دهستن ه کاروباری هاو لاتیان
بهشتیوی ناسایی دهرژن.

نَبْتَسَب: پیریو نادهمیزادمه که کوه
سالهوه.

الثَّابُوتُ: نهو یغدان و سندوقه به که
کهل و بهل تیدا هه لده گری ه بهمانا
سینگیش دئ دمگوتری: (ماژدعت
تابوتی شینا لفقده) ههر شتیکی
خستبیتمه سینگمهوه نهفه و تاوه
ههر لمبرمهو له پادم نه جهوتوه ه
له نامیری ناعوریشدا (تابوت) نهو
پارچه ناسنه یا دارمه که لمبرمه که
ناوی پی هه لده هینجن ه له لای
مبصریه کۆنهکان (تابوت) بریتی
بووه له سندوقیک له بورد یا لمدار
دروستکراو لاشی مردووی تیخراوه
زور وینهو نه خشی تیدا کراوه که
رنگدانهوهی بیرو باوه پی
مبصریهکان بووه دهرباری ژبانی
قیامت.

الثُّبُوت: بهمانا (التابوت) ه.

قَبْرُ الشَّيْءِ ثَبْرًا: شته که تیدا جوو فموتا
(قَبْرُ الشَّيْءِ) شته که ی فموتاند
شکاندی له ناوی برد.

ثَبْرٌ ثَبْرًا و ثَبْرًا: فموتا له ناو جوو.

ثَبْرُ الشَّيْءِ: بهمانا (ثَبْرٌ) دئ.

الثَّبْرُ: ورده ئالتون و زهو پیش نهوهی
بتوینریتمهوه بگری به قالد پان
خشل.

الثَّبْرِير: شت: دمگوتری: (ما اصْبَتْ منه

ثَبْرِيرًا) هیچ شتیکم لهو دست
نه که مواتوه ه (ههر له نه فیدا
به کار دهیندري).

قَبْعُ الشَّيْءِ ثَمًا وَثَبْرًا وَثَبْرًا: شوژن
شته که کهوت بمدو له ودا هات ه
دمگوتری: (قَبْعٌ لَلْأَمْرِ) داوی
ماهی خوی لیکرد ه (قَبْعُ الْمَصْلَى
الامام) نوژر خوژنهکان شوژن پیش
نوژمه که پان کهوتن و نیقتیلان
پیکرد ه (وَلَيْسَ الْأَخْصَانُ الرَّيْحَ)
لقه دارمکان له گهل باه کهدا
شکانهوه پان کرد.

اَتَّبَعَتِ الْمَاشِيَةَ وَالرَّحْمَا: ئازمه که بووبه
خاوهن بیجوو ه بیجوو که ی دوی
کهوت.

اَتَّبَعَ فَلَانٌ لِي كَلَامِهِ: فلان کس له
هه کهانیدا دوو وشه ی هینان به که
کیشیان هه بوو وشه ی دووهمیان
مانای به که میانی جهخت دم کرده وه
ه جا وشه دووهمه که هه مانای
وشه ی به کهم بهه خشی پان بی مانا
بی ه و مکوو (تسیم رسم) (حسن
بن).

اَتَّبَعَ السَّائِرَ عَلَى فَلَانٍ: خاوهن
قمرز که ی هه و اله کرد بۆسه
کا بریمکی تر.

اَتَّبَعَ الشَّيْءُ: شته که ی کرده تاببع و
په پوست به نه وه وه، لهوی بهست و
به نه وه وه هه لواسی.

تَابَهُ مُتَابِعَةً وَتَبَاهَا: بهدوی دا گمراو
لښی کڅلیمه وه.

تَاتَعَ فَلَانَ الْعَمَلُ لَوْ الْكَلَامُ: فلانکس
سمر بهر شتی کارمکی کرد، باشی
جری به جی کرد، جونی لښجامدا.

تَاتَعَ بَيْنَ الْأَمْرِ: به بهر دوازی شوین
کارمکانی کموتو به رڼک و پټکی
هولئ لښجامدانیان دا.

تَاتَعَ فَلَانٌ بِمَالٍ لَهْ عَلَيْهِ: فلان داوی
ماله مکی خوی لی کردموه.

تَاتَعَ فَلَانًا عَلَى كَذَا: رزمامنلی
دهرېری بؤ فلان کمس لاسر فیسار
شت.

تَاتَعَ فَلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: پارمندی فلان
کمی دا لاسر کارمه.

اتَّبَعَ الثَّيْبُ: به دوی شتمکدا
رؤیشت و شوین پټی هه لگرت و
دگوتری: (الْبَحُّ الْأَمَامُ) شوین
لیمامکه کموت و مکوو ټوی کرد.

اتَّبَعَ الْقُرْآنُ وَالْحَدِيثُ: به گوږدی
فرمودی فورسان و حمدیت
هلس و کموتی کرد.

اتَّبَعَ فَلَانًا بِالْدِّينِ: داوی قمرزمکی له
فلان کردموه.

تَتَابَعَتِ الْأَشْيَاءُ: شتهکان به زنجیره
به دووی په کدا هاتن و دگوتری:

(تَاتَعَ الْفَرَسُ): ټسپمه کموتی کرد
به شپږمه مکی و سوارمکی
نهمه مزنی هیچ هملېزو دلمزی
نمکرد.

تَتَبَعَهُ: بهیدوی و لاسرخؤ بمشونښدا
گمراو ههولئ گمېشتن به
حمقیقت و واقعی دا.

اِسْتَتَبَعَهُ: داوی لڼکرد شوینی کموتی.
الْاِسْتَبَاحِيَّةُ فِي الْأَدَبِ: رڼبازنکه لاسایی
رڼبازی شاعیره پښو و مگان
دهکمنموه.

التَّابِعُ: شوینکه وتوو، خرمستکار، همر
گمسیک شوین په کڅی تر بکهوئ،
(ك: تَبَعَ، تَابَعَ، تَبَعَ، تَبَعَ) له
زاراوی نه حویپه گاندا تابیع
بریتیه له وشه پک ټیعرایی وشمی
پښووی وهرېگری.

التَّابِعَةُ: بؤ مټینمی (التابع) به کار
دده پندری: (ك: تَوَاعَى) دگوتری:
(دولة تابعة لدولة أخرى) ټمو ولاته
سمر به خؤ نیه شوینکه وتووی
دهولمتیکي تړه.

التَّابِعِي: ټمو کسانمن به موسولمانی
هاوه لانی پټفه مېهریان دیتېن و به
موسولمانیش مردېن.

التَّبَاعَةُ: (تَبَاعَةُ الْأَمْرِ) سهرمنجایی کارو
ټمو دهر لښجامی لښی دهکمو ټموه
دگوتری: (لِي لَيْسَ فَلَانٌ بِتَابِعٍ)
له لایمن فلانه وه ستمیکم لښی
کراوه.

التَّبَعُ: شوین کموتوو لاسایی کمروه
دگوتری: (هوَ يُتَّبَعُ لِسَاءٍ) ټمو پیاوه
ژنانییه لاسایی لافرمت دهکاتموه
پان زؤر شوین راو بؤ جوونی لافرمت

وتارمکی کردو تامو خوئی تیکردو
وهرزی و ماندو یستی لسمهر
گوهرمکانی لایرد ه

اَتَبَلْ: بهمانا (تَبَلْ) دئی ه (تَوْبَلْ الطعام)
بهمانا (تَبَلْ) دئی. دهگوتری: (تَوْبَلْ)
کلانه.

التَّابِلْ: نمو دهرمان و هارپوه و تامانهی
تیکه ل به چیشته دهگری: (ک):
توابل.

التَّبَالْ: هرؤشیاری دهرمانی کیشته و
زهرده جهومو بههارت.
التَّبَلْ: دوژمنایتمی ه تۆله ستاندنموه.
(ک: تَبَلْ).

التَّرِبَالْ: نمو تمپ و تۆزو وردمو خلتو و
ژمنگ و چلکمبه که له ممعمن
هملدنموهری لهکاتی کوتان و
سورکردنموهیدا.

التَّرِبَلْ: بهمانا (التَّابِلْ) دئی: (ک: توابل) ه.
تَسِبَنَ لَنَا وَتَابَتْ: تیکمیی و جوان له
کارمکانی وردبۆوه.
تَسَنَ الماشية لَنَا: کای کرده لافلی
ناژمهکان.

تَبَنَ: بهمانا (تَبَنَ) دئی.
تَبَنَ فَلَانًا: دهرپیی کورتی لهپیی فلان
کمی کرد.

التَّبَنَ: دهرپیی کورتی لهپیی کرد.
التَّبَانْ: کا هرؤش: (ک: تَبَالْ):
التَّبَانْ: دهرپییکی کورته دهگاته سهر
نهژنۆو شهرمگا دادمهپۆش.

دهگهوی ه بیجهوی ناژمه: (ک):
أَبَاعَ ه.

التَّبِيعُ: بهمانا (التَّابِعَ) بۆ تاک و بۆ کۆ
بهکاردی: (ک: أَبَاعَ).

التَّبِيعُ: سنبهر ه شازنی همنگه: (ک):
تَبَاعَ وَتَبَاعَ وَتَبَاعَ ه نازناوی
پاشاکانی بهمنه: (ک: تَابَعَهُ).

التَّبِيعَةُ: نهومیه شتیک شوین کهوتووی
شتیکی تریبی.

التَّبِيعُ: بهمانا (التَّابِعَ) ه خوینگرو تۆله
وستین ه خزمهتچی داواکاری ماف ه
گوهرمکه: (ک: يَاعَ، رَبَاعَ وَرَبْعَهُ).

التَّبِيعُ: توتن، له پنگمی جگهره کیشان و
ههلمزینهوه بهکاردی.

التَّبِيعُ: دهرمانیکه بۆ ههلاچوکردنی
جرو چانهومر بهکاردی.

تَبَلْ فَلَانًا تَبَلًا: تۆلهی له فلان کس
کردموه.

تَبَلْ الدَّهْرُ الْقِسْمَ: زهمانه بهلاو
کارمهساتمکانی خۆی ئاراستمی نهو
گهل و نهتمومه کرد.

تَبَلْ الحَبُّ لِلانَا: سۆزو خوشمهویستی فلان
کمی نهخۆش خستوو و عمل و
هووشی لپستاندوو ه دهگوتری: (هر)
مبول و تبول.

تَبَلْ الطَّعامُ: بههارت و زهرده جهومو نمو
چۆره شلانهی له چیشتهکه کرد ه
دهگوتری: (تَبَلْ کَلَانَهُ) هسهی
خۆش و نوکمی تیکه ل به

دمشگوترئ (سَلْمَةُ تاجرة) کالایمی
رهواجنداره.

التجارة: نهو کالو شتو مهکانمه که
نال و گورپان پی دمکری به
مهمستی قازانج.

التجّر: شوئی بازارو بازرگانیکردن ه
دوکان ه دمکوترئ: (بلد متجّر)
ولایتیکه شوئی بازرگانی کردنه،
شاریکه بازرگانی تندا زورو رهواجه.
ارض متجّر: خاکیکه بازرگانی زوری
تندا دمکری کالای زورو بی شماری
بؤ دمگویریتومه، (ک: تاجر) ه.

تحت: زهر، پیجه و نهی (لوق) سمر و
نمگر نیسههتی بؤ لایمی
دمکوترئ: (تحتی) و (تحتانی).

التحت: گمنجی شیر دراهو، (ک:
نحوت).

تحتة: جولاندی رای وشاند.

تحتج: جولا، بزوت کهوته جمو
چون.

التحتة: دنگی جمو جولی رۆپشتن
ه تمقه تهق و خرمه خرمی
رۆپشتنی کاروان و گاران و نازدن ه
خشمو خشیمی پیخواس.

التحترة: چینی زهوی که گاسنی
جوتیار نایکاتی، چینی خور
کئیلراومکه.

أتحه: دهای پئدا، دهای بؤ نارد.

إتحه: بهمانا (أتحه) دئی.

الثبن: کا ه وردگراوی لاسکی گمنمو
جو، که گیره دمکری و ورد دعبی ه
به سوراخی پان فایه ناویک
دمکوترئ که نزیکمی (۲۰) کس
تیر ناویکا، (ک: آبان).

الثبن: کسیکه دهست نمگیرس بی و
دهست لمهمموو شتیک بدا.

الثبني: کایی، رنگ کایی ه دمکوترئ:
(لرب ثبني) واته: رنگه کهی رنگی
کایه.

الثبن: کادین، (ک: مابن) ه (القبنة)
کادین.

التجّاب: نهوی دمتویتموه له بمرده
زهو نهو خلتمو پاشمی لئی
دممپنیتومه.

التجّاب: عمرهقی زهو که دهکتی له
بمردی ممدن.

تجّر لجراً وتجارة: خمریکی کاری
بازرگانی و نال و ونره ه کپین و
فرۆشتنی لمنجامدا.

تاجر لئان فلائ: بازرگانی لمگن دا
کرد.

إتجر: بهمانا (تجر) دئی.

التاجر: نهو کسمیه خمریکی کاری
بازرگانی و کپین و فرۆشتن و
شارمزابی باشی لهو بولوردا ههمی ه
عمره به ممبرۆش دملین:
(تاجر، ک: تجر، تجار، لجان).

التاجرة: بؤ مئینه بهمکاردی ه

دوو ولات ۵ نيشانه‌ی رنگاوبان بؤ
له‌وى رنگاوبان رنگاگه‌ی ئى نىك
نمجه، (ك: تخوم) ۵.

تَلْعُجْ: بالئىمه‌كه له پېرى به‌له‌ومرى
مريشك ناسا له ولاتى فارس دا
هميه.

التَّنْرُكُ: بهرگرىكردن ۵ دهگوترى: (هر
دولتري) هېرش بهرو به دمه‌لاته
به‌سمر دولتمه‌گانيدا.

تواجيديا: ترازيديا.

تراخوما: چاو هيته.

تَرْبَ الشَّيْءِ تَرْباً: گلى خسته سمر،
دهگوترى: (تَرْبَ الجلد) گلى خسته
سمر پيستمه‌كه بؤله‌وى دماغ بېي.
تَرْبَ تَرْباً: گلو خولى رېكموت ۵ (تَرْب
المكان) گلو خولى زور بوو.

تَرْبَ الرِّيحِ: باهه‌كه گلو خولى هينا.

تَرْبَ لَلان تَرْباً ومُتَرَةً: فلان كس همز كمو
۵ له دوعا كرندا دهگوترى: (تَرْبَت
بدا) توش خسارتمندي بې.

اَتَرْبَ: مالو سامانى زوربوو،
دولتمه‌منجبوو ۵ (اَتَرْبَ الشَّيْءِ) گلى.
به‌سمر دا كرد، (لَارَبْ) هاوپنېمتى كرد.
تَرْبَ: به‌مانا (اَلرَّبْ دى) ۵ (تَرْبَ الشَّيْءِ)
گلى خسته سمر شته‌كه ۵ دهگوترى:
(تَرْبَ الكتاب) گلو خولى خسته
سمر كته‌په‌كه.

كُتَرْبَ: خوى له قورو خۇلجا وهردا،
قورو چلپاوى پيژه نووسا

التَّحْفَةُ: عهنتيكه‌و ناياب ۵ هر شتى
نرخسى هه‌منى و شوپنموارى
كۆنپنمېت پېي دهگوترى: (تحفة).

المُتَحَف: مۆزه‌خانه، شوپنى تپدا
هه‌لگرتنى شتى عهنتيكه‌و كۆن.

التَّحْتُ: كانتورى چل تپدا هه‌لگرتن،
سيه‌مى له‌سمر نووستن ۵ جۆله‌ى
مۆسيقارو گۆرانى پيژمگان.

التَّحْفَةُ: سېوره‌ى قوتابخانه ۵ كورسى
له‌سمر دانېشتنى قوتابى.

تَحْفَحُ غَتَضَةً: هه‌مگانى بى مانابوون له‌بهر
لاله به‌ته‌مى لىي حالى نه‌دمبوو،
وشمگانى وكمو پيويست بؤ دهرنمېران.
التَّخْشِرُوانُ: كه‌ژاوميه‌كه دوو دمه‌سكى
له‌پيشه‌موه دوو دمىك له دواوه
له‌شيوه‌ى داره ممي‌تدا به‌لام پانتره
دوو ولاخ هه‌لى ده‌گرن.

تَحَّجَّ العَجين رَحْرَه: هه‌ويرمه‌كه هه‌لات ۵ شل
بووه چونكه ئاوى زور بوو.

تَحَّجَّ لَلان: ناره‌زووى خواردنى نهما.

اَتَحَّجَّ العَجين ولسره: ئاوى زور
له‌مه‌ويرمه‌دا تا نهرم بؤوه شل
بؤوه.

التَّحَّجَّ: هه‌ويرى ترشاو، هه‌ويرى شل.
تَحْفِجُ المَال: مالو سامانى پيكه‌وه نا (تَحْفِجُ لَلاناً
صديقاً) فلانى كرده هاوپنلى خوى.

تاخُمُ المَرْطَعِ المَرْطَعِ: شوپنه‌كه جيرانى
نه‌و شوپنه‌مه.

التَّخْمُ: سنورو به‌رزيى نيوان دوو ملك

لَوْتُو: چمستەى شل بووه ۵ پان قسەمکانى نەرم و نپان بوو.

لَوُجَ لَرَجَا: خۆى پەنھان کرد.

لَوُجَ لَرَجَا: کارەمەى لَ نالۆزبوو، نیشەمەى لَ شىوا.

لَوُجَ الشَّرِب: قوماشەمەى بە رنگى سوور رەنگ کرد.

الشرج: نارنج.

الشرج: کەسێک ئەعصابى پەهێزى ھەب.

لَوُجَ الكلام: کەلامەمەى رونکردەووه و ناشکرای کرد.

لَوُجَ كلامٍ غيره: لە زمانپکەموه ناخواتنى بەکێکى تری وەرگێرا بۆسەر زمانیکى تر.

لَوُجَ لفلان: ئێنامەى فلان کەسى نووسى، پاسکرد.

الترجمان: وەرگێر، (ك: تراجم، و تراجمه).

الترجمة: ئێنامە، مێژووى ئێان و ھەلس و گەوتى ئادەمیزادێک.

لَوُجَ لَرَجَا: خەفەتبار بوو، خێرو خۆشى کەم بوو.

الترجة: خەفەتبارى کرد.

لَوُجَ: بەمانا (الترجة) دى ۵ (لَوُج) بەمانا (لَوُج) ھاتوو.

المتارج: ھۆکارى خەم و خەفەت ۵ دەرگوتى: (ترجة المتارج).

المتارج: ئێانى گولە مەرگى ۵ لافاوى کەم و پەچر پەچر.

التراب: نیشەمانى سینگ، لە خوار ھۆلکەى گەردندا.

التراب: زەوى نەرمەلان ۵ ھەر جەپەك لە زەوى گلاوى و نەرمەلان بێ.

التراب: گلا و خۆل ۵ لاسکى تەشى، ئەو شوپنەى رێسراوەمەى لەسەر ھەلەمکەى.

التراب: ھاوتەمەن (بەرزوى بۆ مێپینە بەگاردی)، (ك: اتراب).

التراب: گلا و خۆل ۵ زەوى.

التراب: گلا ۵ سروشتى زەوى ۵ دەرگوتى: (أرض جيدة الرية).

زەویەكە سروشتى خاوەمەى باشە. گۆر ۵ بەشێک لە رووى سەرەمەى زەوى ئەو زەوى گەسنى جوتیار

دەرگاتى، (ك: لَوُج).

التراب: ئەو کەسەى کاروبارى گۆرستان بەرێوہ بیا.

التراب: گەمى سوور، گولە گەم.

لَوُجِ الباب: دەرگاوەى داخست.

التراب: جۆرە ئاسنیکە لە ناووه دەرگى بێ دادەخرى ۵ جا سورگى بێ

باشکۆل بێ، گیلۆن بێ، (ك: لرابس).

التراب: جۆرێکە لە جەرو جانەوهر و ھەشەمەت زۆر وردبەمەن کە

گۆرگیاو رووێک دادەوھشین.

التراب: تۆرپین، ئاسنیکە ھەلەمخۆل بۆلەمەى ھێزى ھەوا پان بوخار پان لاوى بە تەوزم بگۆرێ بۆ ھێزێکى مێکانیکى.

الْتَرْجُ: لمبرهن پٽچيدا بريٽيهه له
 هه لمبرهن و گردنه موی برهنينک که
 زور قول نمیی.
 تَرُ العَصْرُ: حجره ترأ و ترورأ: نمنامیکی
 جمستہ لی بووه برپاموه.
 تَرُ لیلان عن بلادہ: دوور کموتہوہ،
 دمگوتری: (تَرُ عن لومہ)
 لمنتمہو مکی داپراو گۆشه گیر بوو.
 تَرُ الرجل: پپاموکه خوی داپشتو جمستہ
 برپووه، ئیستقانی تیراو بوو ۵ لمبرسا
 لمشی داهیزاو برستی لی برآ ۵ (تَرُ
 الحبران): ناؤہ لکہ همرچی له
 گہ دہیدل بوو فریتی دایہ دمرهوه ۵ (تَرُ
 العَصْرُ): نمنامہ مکی برپیموه.
 تَرُ لمرارة: جمستہ لی خوی داپشتو
 لیکنسراو پتہو بوو.
 اَتَرُ العَصْرُ: نمنامہ مکی برپیموه (اَتَرُ
 الشئ) شتہ مکی دوور خستہوہ.
 الأتريد: کوری بچکۆلہ، (ک: اناير).
 التُّرُ: یعنی تمناف، گمرادہ هیلیریو به
 ناستی شو جینی دیوار رادہیستری
 ۵ دمگوتری: (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ)
 دمتخمه سمر رنگای راست و بی
 کۆسپو تہگہرہ.
 تَرَوُ لَرُزَا و ترورأ: وشک بووه چرچ بوو ۵
 دمگوتری: (تَرَوُ لَحْمُهُ) گۆشتی
 جمستہ لی وشکل بوو رمق بوو.
 تَرَوُ لیلان: فلان برسی بوو ۵ مرد ۵ (تَرَوُ
 اذنب الابل) به موی نمخۆشپیموه

گۆنچکمی حوشتر مکان توکی پښوه نمما.
 تَرَوُ لَلأ تَرَوُ: فلانکمی خست، به
 زهویدا دا.
 تَرَوُ اللحم تَرَوُ: گۆشتہ مکی وشکل بوو
 به مزی تښدا نمما.
 تَرَوُ الماء تَرَوُ: ناومکه بوو به سمهؤل.
 اتره: وشکی کردهوه.
 التُّرَال والتُّرَال: مردنی گت و پر، مهرگی
 ناگه مان موهاجات.
 التُّرِي: خمیات، جل دروو.
 تَرُسُ: به متمر ویکهوتن مرد (التُّرُس)
 به مانا (تُرُس) دئی ۵ (تُرُس) به مانا
 (تُرُس) هاتووه.
 التُّارِسُ: خاوهن تیر، تیر فروش.
 التُّرُسُ: تیر کمر شو کسمی پیشی
 دروستکردنی تیرہ.
 التُّرَاسُ: خاوهن تیر، تیر درسکمر.
 التُّرُسُ: تیر شو موی لشمیردا خوی لی
 دہبارتزی به ممال و زریو
 سہنگرو شو جوړہ شتانه، (ک):
 اتراس، یراس و ترسة و ترُس.
 التُّرُسُ: (دووبارہ) ناوه بڑ سورگی،
 پاشکۆل کله دواوه دهرگی بی قائم
 دہکریو داخستنه مکی بی پتہوتر
 دہبج جالہ ناسن بی یان له داریی ۵
 له نامیردا ناوه بڑ پارچه ناسنیکي
 گہوانہی دداندار وککوو مشار
 لمشیووی قورسی سہعات یان
 ناعوروو شو شتانه.

بهرمیله‌که، گوزمکه، منجه‌له‌که‌ی
په‌کرد.

قَوْعَ الْبَابِ: دهرگاه‌ی داخست.

إِتْرَجَ الْإِلَاءُ: زهره‌که په‌بوو.

تَشْرُحُ: په‌له‌ی کرد ۵ ده‌گوتری: (تَشْرُحُ
الِهَ بِالْشَرْ) په‌له‌ی کرد بۆ شهر
له‌گه‌ل کردنی.

الْأَتْرَجُ مِنَ السَّيْلِ: لافاونک په‌راوهری
شیوکه به‌ ۵ (سِرَ الرِّج) رقیشتنی
بمه‌له.

التَّرْجُ مِنَ الْآيَةِ: هابی په‌ له‌ ناوو شتی
وا.

التَّرْعَةُ: ده‌می جوگا، لیواری جوگی
ناو، همناتی پان و به‌رهاروانی ناو بۆ
ناوینری یان بۆ هاتوجوکردنی
به‌له‌م ۵ دهرگای خانوو ۵ پلیکانه‌ی
په‌یزه‌و قادرمه ۵ باغچه‌ له
شونینکی به‌رزایی.

التَّرَاعُ مِنَ السَّيْلِ: نه‌و لافاوه‌ی شیوکه
په‌ بگا.

قَوْفَ النَّبَاتِ: گیاه گزو روومکه‌که ته‌پرو
تازه‌ ناسک بوو، ناودارو به‌رمونه‌ق
بوو.

تَرْفُ لَالان: هلاتکس به‌ناز به‌رومردمو
گوزهران خوش بوو (هو تَرْف) ۵
هَلان گه‌س له‌سمر لیوی بیتکه‌و
زله‌ه گۆشتیکی سروشتی همه‌ه ۵
(هو اترل وه‌ی تره‌اه)، (ک: ترف).

اتْرَل لالان: هَلان سوربوو له‌سمر
به‌غی و گوهریوون و خرابه‌کاری.

التَّرْسَةُ: سوله‌حفظتی دهریا، کیسه‌لی ناو
ناو.

الْمِثْرَاسُ: نه‌مو کۆسپو ته‌گهرانه‌ن که
له‌به‌رمردم په‌شهرموی دوژمن
دادنه‌نرین بۆله‌موی نه‌ملوانی
به‌نامانج بگا ۵ (ک: مئاریس) ۵ به
کوودی مئمه‌ریز.

الْمِثْرَسُ: نه‌مو شتی له‌ ناووه‌و دهرگای
په‌ی دانه‌خیری وه‌کوو سورگی و
په‌شکوژ، (ک مئاریس) ۵.

تَرْصُ الشَّيْ تَرَاةً: شتمکه هابم کراو
زه‌بت کرا ۵ (هو تارص و تریه‌ی)
ده‌گوتری: (میزان تریه‌ی)
ته‌رازووهمگی زه‌بت کراوو ورد
خوینه‌وه‌یه‌ دزی و هزی تیندا نا‌کری
۵ له‌ حه‌ده‌شی په‌هه‌مه‌به‌ردا هاتووو
ده‌مه‌رموی: (له‌و وزن رجاء المزمون
و خوله‌ بمیزان تریه‌ی مازاد احدهما
على الآخر) واته‌: موسولمان نه‌وه‌یه
ترس و هیوای له‌خودا به‌رامبه‌ربن.

اتْرَصَةُ: هابه‌می کردو ریکی خست
(تْرَصَةُ) به‌مانا (تْرَصَةُ) دی.

المِثْرَاسَات: رمی راست و ته‌عه‌یل کراو.
تَرْصَةُ مِنَ الْقَصْدِ تَرْصَاً: له‌ ویه‌ست
مه‌به‌ستی خوی لایه‌داو روی په‌ی
له‌شتیکی ترکرد.

قَوْعَ الْإِلَاءِ: هابه‌می په‌کرد (تْرِعَ إِلَى كَلَا)
په‌له‌ی کرد بۆله‌وه‌.

اتْرَجَ الْإِلَاءُ: هابه‌می په‌کرد

اَتَرَفَ فَلَانًا: نازو نيعممتى بهسمر فلان
دا رشتو به ناز پهروهردهيځرد.

اَتَرَفَ النِّعْمَةَ فَلَانًا: نازو نيعممت وای له
فلان کمس کړمووه لهخوې بابې بې.
تَرَفُهُ: به مانا (اُترله) دئ ۵ خُوراك و
بژړوی باشی بؤ دسته بهر گرد.

تَرَفُ: کموته ناو نازو نيعممتوه.
اِسْتَرَفَ: لهخوې بابې هوو طوغیانی
گرد لمېر دهولمه مندی خوې له
خوځوځړا.

التَّرَفُ: نازو نيعممت ۵ شتی جوانو
ناسك كه پېشكېشی هاوهمگېمتی
دېكې ۵ خوارډنی خوځو بمتام ۵
زېده گوشتېك كمېه سروشت
لېناوېراستی لېوی سېروو پېدا
بووې ۵ پهرداخو ګلښك ناوی پې
بخوړېتهوه، (ك: تَرَفَ).

التَّرْفَاسُ: زورېدی جوړهګانی ګارګ.
تَرَفًا فَلَانًا تَرَفًا: لمگېرډنی فلانی دا ۵
بهلاملی کړشا.

التَّرَفُّوُ: بېنه څاڅا، نېسټانېکه لمنځیان
څوړڅوړاګمو سنگدا ۵ څوړلېان
دېمېرموئ: ﴿كُلًّا إِذَا نَلَقْتِ
التَّرَافِي﴾.

تَرَكَ الشَّيْءَ تَرَكًا وَتَرَكَا: شتهګی وه لاناو
وازی ئې هېنا ۵ دېسګوړئ: (تَرَكَ اَلْمَيْتَ
مَالًا): مردوېکه مالو سامانی جهېښت.
ترکه ډلېلې ګلڼا: وای گرد ښووه بکا ۵
(هو تارک ومړاڪ).

تَرَكَ فَلَانًا تَرَكًا: فلان کمس نافرمتېکی
کمس نمويستی مارمګرد ۵
نافرمتېکی ماره گرد کمس داخوازی
نمګړېوو.

تَرَكَ الْبَيْعَ رَاضِيًا وَلِيَّهُ: صولې لهګېل
گرد لمسر ښووی وازله معامه لمکه
بېنئ ۵ (اَلتَّرَكُ الشَّيْءَ) به مانا
(ترکه) دئ.

تَتَارَكَ الْأَمْرَ بَيْنَهُم: وازيان له نېشه که
هېنا.

التَّرَكُ: تاقمېکېن له مغولنه ګان ۵ به
تاکهګېمان دېگوړئ: (ترکي)، (ك):
اُتراك)ه.

التَّرَكَةُ: هېلکه دواي ښووی بېجووېکې
ئ دېته دهر.

التَّرَكَةُ: مېرات ۵ ښو مالو سامانې
شاده مېزاد دواي مردنی لېی جې
دېمېنئ (التَّرَكَةُ) به مانا (التَّرَكَةُ) دئ.

التَّرِيكُ: هېشووه خورما ۵ هېشووه ترئ
پاش ښووی مېوهګېمان ئې جنرا.

التَّرِيكَةُ: ګموره کچې څېرمو خولزېښی
نمکړاو ۵ کچه عازېب کله مالی
باوګېدا بېنېښتهوه ښوې بؤ نه کړئ ۵
پاشماوې لافاو ۵ ښو داشګانډن و باج
که مګړدنه مېوه پېه که سالانه
څېرمانګې باجو دهرامت بؤ ښو
کسانې تووشی زېرموړو زیان بوون
برئ له باجه که ګم دېکاتهوه، (ك):
تراک، ترېک، تَرَكْ)ه.

الثَّام: شمع مندهظم.

ثَرَمِي: خوی لشمر و نازاوه شاردموه.

خوی پمنا دا.

الثَّرْمِي: درمختی که دهنکه بهریکی

زور تالی همیه ه جوره ترمزیکه

شتی سارد پان گهرم بؤماوهیهک

تیپدا هه لئیکری و سارییهکی پان

گهرمییهکی لمدست نادات.

الثَّرْمِي: زبر زمین، سرداب.

تروجرالی: لایهیهیهکه روبهریکه به

رسمی بهیانی پلهی گهرمی لسمر

دیاری دهکری و تۆمار دهکری.

ترومتر: نامیزی که پلهی گهرمی و ساری

ههوی بی تۆمار دهکری.

تَرَه تَرَا: کهوته ناو توپهاتهوه.

الثَّرَا: شتی بهتال و پوج.

الثَّرَفَا: ساراو چۆلوانی، رنبازی

پچوک و لای کله رینگای سهرمی

دهینهوه ه شتی پوج و بی بناغه ه

هسه بی سوود و بی کملک.

تَرَفَا تَرَفَا: له کارکردنا ته بهیل و لسمره

خوبوو، ته بهیلی کرد.

اَتَرِي: کاری پمک له دوی پمکی

لهمجامدان، له نیوان کارمکانیدا

پشوویهکی دا.

الثَّرِيقَا: نومیه بهشیویهکی

میکانیکی ناهیلی ژهر له گهمو

ریخۆلموه هه لیمزری.

تَسَع القَرَم: بههزی خۆیهوه خه لکهکی

کرد به نۆکس، واته نهوان ههشت

بوون بهخۆیهوه بون به نۆ ه

دهگوتری: شهو نۆیهمی ههشت

کسه کانه.

تَسَع الشَّي: نۆیهکی هه لگرت ه دهگوتری:

(تَسَع القَرَم) نۆیهکی ماله کی نی

ستاندن (تَسَع الحَبَل) حبله کی

کرد به نۆ بهش ه نۆلا.

اَتَسَع القَرَم: هه مومکه بوون به نۆ ه

نۆ رۆژ خوشترمکانیان جوونه سهر

همومکه بۆ ناو خو لردنموه (اَتَسَع

المدد) ژماره کی کرد به نۆ.

التاسوها: رۆزی نۆیهمی مانگی

موحه رمه.

الثَّغِي: بهشیک لهنۆ بهش، (ك

اَساع) ه.

التَّجَعَا: ژماره دوا ژماره ههشت و

پیش ژماره (ده).

التَّحِي: بهمانا (التَّسعة).

تشرین: ناوه بۆ دوو مانگ له مانگمانی

سال (تشرین) یه که مو (تشرین) ی

دووه، (ك: تشارین).

لَعِبَ لَعِبَا: ماندوو بوو، بیرستی نی بپرا،

توشی چورتم و نارحمیتی بوو.

اَتَعَبَ القَرَم: خه لکه که نازمه کانیان

ماندوو بوون.

اَتَعَبَ الاسان والغيران: وای کرد

نادمیزادمان، نازمه کان ماندوبین

ه دهگوتری: (اَلْعَبَ رَكَابَه) پلهی نی

کردن له رۆشتندا خهرا بپهژن.

تَفَتَّتِ النَّابَةُ لِی الرَّمْلِ: ولاغمکه، هر که قاجی
 له لبه لانهکه چمقین و حموق بوون.
 تَفَتَّحَ فُلَانٌ فِی کَلَامِهِ: فلان کس له
 قسه کردندا زمانی گجراو همرچی
 کردی قسه که ی بؤ نهات.
 تَفَتَّحَ الشَّيْءُ: شته که ی راتهکاندو بهتوندی
 خستیه جوله.
 تَفَتَّحَ فِی کَلَامِهِ: (فتح لی کلامه).
 تَفَتَّى لِنَفْسٍ: هلمنگوتو رهپورو کهوته
 سمر زمو ی.
 تَفَتَّى اللَّهُ فُلَانًا: خودا فلان کس ی
 لهناوپردو هفوتاندی د دنگوتری:
 (هو ناعی وهی متعوس) د پیغمبر
 (د.خ) فمرموویمتی: (فیس)
 عبدالدیار والدرهم) هفوتاوو به
 هیلاک جووه د نمو کس ی بهندی
 دینارو دیرهم بی د لهبندی
 پشیماندا هاتوو دملی: (لمست
 العجلة) پهلمکردن هفوتینمره د
 پهلمکردن لمناوی برد.
 تَفَتَّى: هفوتاندی.
 التَّمَسُّ: شمرو نهگیمتی د دنگوتری
 (فساله) خودا لمناوی بهری.
 التَّمَلُّ: گمری فورگی هیلنجای.
 لَقِبَ الشَّيْءُ لَفًا: شته که عمهپو خهوشی
 تیندا پهیدا بوو، گوروا بؤگمی کرد،
 چلکن بوو، بههیلاک جوو.
 قَبِ الْجَبْرَانُ: نازلمکه بی زمانه که برسی
 بوو.

اتَّهَبُ: عمهپوری کرد.
 تَفَتَّحَ التَّكَلُّمُ: قسه که مرکه چونکه ددانی
 کهوتبوون قسهکانی نمیسران.
 تَفَتَّحَ كَلَامُهُ: قسهکانی دووباره کردنهوه و
 رونی نمکردنهوه.
 تَفَتَّحَ الطُّحْلُ: وستی بیکمینه که ی
 بشارتتهوه بؤی نمکراو له پرمی
 بیکمین ی دا.
 تَقَرَّرَ لِمُرٍّ: ههلقولا، ههلقولا، دنگوتری:
 (لکر السحاب والرق) هومرکه
 بارانی زوری ههلقولاند، دهمارکه
 خوینی زوری لی هات د (لکر القدر)
 دیزکه مهنجهلمکه ههلقوو د (لکر
 الجرح) برینه که خوینی لی هات.
 تَقَيَّ لَفًا: رهی ههلساو سوور بؤوه.
 التَّقِيَّةُ ثَلَاثَةُ الشَّيْءِ: وهرزو کاتی شت.
 تَقَفَّتْ: چلکن بوو دوی نهوهی خاوین بوو.
 تَقَفَّتِ الرَّجُلُ: پیاومکه قسه ی زانی
 وهرگرتن و حیکایمتی زانی
 کؤکردنهوه.
 التَّقَالُ: کس ی که سمو روودای
 نافرمان کؤیکاتهوه و گرنگیان بنیدا.
 تَقَّتْ لَفًا: ریش تاشین و روژ لهخودان و
 خو نارابشدانی واز لی هینا چلکن
 بوو دنگوتری: (هو لیفت).
 تَلَّتِ الدَّمُ لِلْكَانِ: خوینه که ی لهو شوینه
 ههلسوا.
 التَّلَثُّ: نمو حال و مزعمیه توشی
 لیهرام بهستوی حه ج دهبی و مکوو

نهموی وازله ریش تاشین و رۆن
له خۆدان و خۆ ششتن دینێ.

اَنفَعَهُ: سێوێکی دایه ە دەرگوتری:
(اَلْحَنَکَ مِنْ اَلْحَنَکَ).

اَلتَّفَاحُ: سیو (جۆرمگانی سیو زۆرن).
اَلتَّفَاحَةُ: واته سێوێک ە له زانیاری
تەشریفا به سەری ران دەرگوتری،
واته ئەو ئێسقانه خەری ناو
خەوزی سمت ە دەرگوتری: (ضرب
على تفاحه) له هەردوو تۆپی سمتی
دا.

اَلتَّحْفَةُ: باغی سیو، (ك: مغالحه).
اَنفَرَّ اَطْلَحُ: سەرھەڵی جەروزی
خورماكه دەرگهوت.
اَلتَّفَرُّ: سەرھەڵی پەمەلبوونی روومك،
ئەو گیاوگرو گارك و شانەیی لەوێر
دەرختە دەرۆی.

اَلتَّفَرُّ: ناوهراستی لێوی سەرو.
تَفَّ تَفًّا: تەفی کرد، تەفی لێکرد: (تَلَفَّهُ) بێی
گوت: تەف.

اَلتَّفُ: چلکی ژێر نینۆك ە لەكاتێكا
ئادەمیزاد شتێکی زینە خەرق پان
فێزەون دەبینی دەلی: (تَفَّ)، (ك:
تَلَفَّهُ).

اَلتَّفَانُ: جۆری ئەو روومكە گول
لوسەپنەیانەن كەلە زەلگاودا
دەرسكێن ە لە مەسەر پێی دەلێن
(النجفیه).

اَلتَّفَالَةُ: تەف.

اَلتَّفَالُ: پیاوی خۆپەڕی و ناكەس بەجە.
اَلتَّفَانُ تَفَانُ الشَّيْءِ: كاتو وەرزی شت ە
دەرگوتری: اَمَلْتُكَ تَفَانًا وَعَلَى تَفَانٍ.

اَلتَّفَةُ: گیانەلمەرێكە بە ئەندازەیی
پشیلەو لە پێپەری پشیلەمە هەر
گیانەلمەرێکی بۆ هەلبەگەوی نیچەری
دەگا و دەبخوا جگە لە گوشت هەج
شتێکی تر ناخوا.

تَفَّلَ تَفْلًا: تەفی کرد (تَفَّلَ لِي اُذُنُهُ) بە
گوێبە جەرپەند سەركاندی بە
گوێجەكەیدا ە (تَفَّلَ الْمَاءُ) ناوكمەیی
لەناو دەمیدا هێناو بەرد بۆی قوت
نەجوو.

تَفَّلَ تَفْلًا: بۆنی جەستەیی گۆڕا ە
دەرگوتری: (تَفَّلَ لَلان) بۆنی خۆشی
لەخۆ ئەداو جەستەیی بۆگەنی کرد
ە دەرگوتری: (هوَ تَفَّلَ، هِيَ مَغَال).

اَتَفَّلَهُ: بۆنی جەستەیی گۆڕی.
اَلتَّثْفُلُ وَالتَّثْفُلُ: رێوی پان بێنجووو
رێوی.

اَلتَّثَالُ: تەف ە كەف.
اَلتَّثُلُ: بەمانا (اَلتَّال) دئ.
اَلتَّثُلُ: كەم ە دەرگوتری: (ما اصاب منه
الا تَفْلًا) شتێکی كەم نەمێ ئەو
دەستی نەكەوتووو.

اَلتَّثْلَةُ: ھاڤێكە تەفی تێدەكەری ە وەكوو
ئەموی بۆ نەخۆش دادەنرێ تەفو
بەلقەمەیی تێ فەری بەدا، (ك مغال).
تَفَّتَهُ تَفْنًا: دەری کرد.

التکلیک: شازمیزی له دانانی پلانی
شهر له میدانی شهر دا بۆ سوپا و
هیزی جه کنار.

تلك الرجل تکرک: بیاومکه نهحه قو
ناپیاو بوو، بوو به گالته چی خه ک
لماوحوو، (هو تالک)، (ک: لکالک).

تلك الشئ: شته که ی بیهه وه، لیک
جیاگرده وه (تلك الطبخ وخره):
پیی لینا و پلشانده وه.

استلك التک رهبا: دوخینی له
دهربنکه هه لکیشا.

استلك بالحریر: دوخینی له قومانی
حریر دروست کرد.

التک: نهقره میکی موسیقایه.
التکة: دوخینی درهیی، (ک: یکک).

التکیک: نهوکه سهی هیج راو
بۆ چونیکی نه بی.

التک: نهوشتهیه دوخینی بی له دره بی
هه لدمکیشری، (ک: تاک).

التکة: خانویه که تابهت دهکری بۆ
کۆبوونه وه زیکری دهروشان.

التلب: خهسار بوون و ههوتان و تلبا
چوون (دهگوتری: تلبا له رتلبا).

الترب: بیههوی ما کهری کپوی نه گهر
تعمنی سالتیک بی (جاشه کهر،
(ک: توالب).

التلبانی: رابوونی دوو فکروه
و تهبوانیه که بهسهر دلی دوو کهسی
لهیه که جیاو لهیه که دووردا
را ده بووری لهیه که کاتدا.

التنان: (تنان الشیر): کاتو وهرزی
شت.

التفن: جهک و دزوتنی.
تفه لهما و تفرها و تفاعه: کهم بوو بی نرخ
بوو ریسوا بوو.

تفه الرجل: بیاومکه هیج و پوچ و نهحه قو
دهرچوو، بی نرخ بوو.

تفه الطعام: خوارنه که بی تام و لهززهت
بوو.

اتفه في الطاء: له بهخشش دا کهم
بهخش بوو.

اتفنه: قاهم و پتهو کرد.

تفن أرضه: ناوی له زهه پیمکه ی گرت
بۆ نهوهی به پیت بی و خپرو هه پید.

تتفنت البشر: بیره که قوپتی لینجی بی
بهردی ل هاتمه در.

التنن: بهاوی عاقل و زهره
تبهیمهت و سروشت (قوری بی

بهردو جهو و تیکه له به قوره شین
که له بنکی بهر ده دههینری (

پاشماوهی ناوو ته رهسوبات، کلس و
ژمنگی قوره له تهو گلیک ناوکه ی

سهری نه مابی و شه قار شه قار
بوو بی.

التفنة: کلس و ته رهسوباتی ناو.
تکتک الفرس: نهسه به که رۆیشت و هکوو

نهوهی بهسهر ناگرو حقن و درکا بی
هه لینج.

تکتک الطبخ: پیی له کاله که نه ناو
پلشانده وه.

الثَّلْدُ: بَیْجَووی هه لَو، (ك: اَنلاد و نلاد).
الثَّلْدُ: بهمانا (الثَّلاد) دئ ه دگوترئ:
(امراة تلد) ناطرقتی خاومن رهوشتی
بهرز.

الثَّلْجُوب، نامیزیکه شتی دوور نزیك
دهخاتمهوه به گاردمهیندرئ بؤ
دیاریکردن و زانیسی جؤنیهتی
نمستیرمکان.

قَلَعَ الْإِنْسَانُ وَالْجِرَانُ لَعْلًا وَلَوْعًا: نادمیزادمه
سمری دهرهینا لههنا شتیكمه كه
خوی لههناها مه لاس دبوو ه دگوترئ:
(قَلَعَ رَأْسَهُ وَقَلَعَ رَأْسَهُ).

قَلَعَ الرَّجُلُ لَعْلًا: بیاومه ملى درنژبوو،
بالای بهرزبوو ه دگوترئ: (قَلَعَ
عَنْقَهُ،) (هو اَنلَع وهي لَعْلًا).

قَلَعَ الرَّجُلُ: بهمانا (قَلَعَ) ه هاتووه
دگوترئ: (قَلَعَ قَنْقَهُ).

اَنلَعَ الْغِيَوَانُ وَالْإِنْسَانُ: بهمانا (قَلَعَ)
هاتووه.

اَنلَعَ الرَّجُلُ: بیاومه ملى درنژکرد
(اَنلَعَتِ الْمَرْأَةُ الْحِمْيَاءَ): ناطرقتی
جوانمه سمری بهرزکردموه
بؤنومهی ته ماشاکمران جاویان هئ
بکموئ دگوترئ: (هي قَلَعَ).

قَلَعَ فِي مَشْيِهِ: لهرهشتن دا ملى
درنژکردو سمری بهرزکردموه.

قَلَعَ فِي مَشْيِهِ: بهمانا (قَلَعَ) هاتووه
قَلَعَ السَّجْمُ: ملى درنژکرد بؤ
راستبوونموه و همستان.

تَقَلَّ: بهگورجی رؤی، به زمخت و تپیزی
جهله به نازمهکمی لیخوری.
تَقَلَّ الشَّيْءُ: به تووندی شتمهکی
راهسکاوت.

تَقَلَّ لِلْأَسَدِ: فلان گمسی خسته ههلهق و
نارحمتهوه.

التَّلَاحِلُ مِنَ الرِّجَالِ: بیاوی گتمه و
گوشن و دست و قاچ نمستور.

الثَّلْثَةُ: هیزو توانا، توئکلی دار دگورئ
به قاهی ناو خاورنموه، (ك):
للَّيْلِ.

قَلَدَ الشَّيْءُ تَلْرَدًا: شتمه کؤن بوو ه
(قَلَدَتْ مَاشِيَةَ فَلَانٍ) نازملى فلان
له لای خوی زاونیهان کرد ه به
میرت بؤی مانموه.

قَلَدَ الرَّجُلُ بِالْمَكَانِ رَفِي الْقَوْمِ تَلْرَدًا:
بیاومه مایموه، جیگر بوو،
نیشتهجئ بوو.

قَلَدَ: بهمانا (قَلَدَ) دئ.

اَنلَدَ الرَّجُلُ: بیاومه بوو بهخاومن
مال و سامانیکی باش و رهمن ه
دگوترئ: (مال تَالِدٌ وَمَالٌ مَلْدٌ
وخلل ملد) واته کؤن و له میژنه.

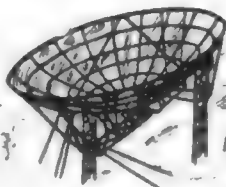
قَلَدَ الرَّجُلُ: بیاومه مال و سامانی
کؤکردموه و لئی نمبهخشی.

الثَّلْدُ: مان و سامانی کؤنینه و رهمن و
ساغ و بر عمیب.

الثَّلْدُ: بهمانا (الثَّلاد) دئ، (ك: تَلْرَد
و نلاد) ه.

ترمومتر كجولي

راديو تلسكوب

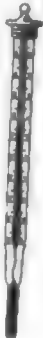
ميكسكوب

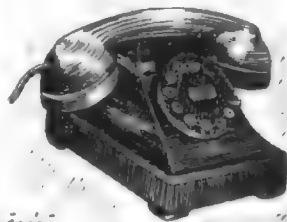
جهاز تلفاز لاسط

دراسة الجوانب

دراسة الجوانب

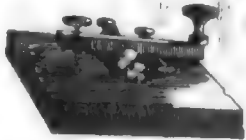
ترمومتر زئبقى

تلفون

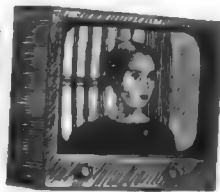

تلفون يعمل في السفن

ترمومتر زئبقى

جهاز تلفاز مرسيل

تلفزيون

لِّلْفَزِيُون: ئامېرىكە دىنگو رىنگ
دىگوزىتەۋە بەھزى مەۋجەكەنى
كارمەبىي.

الْفَسُون: تەلەفون ۋە ئامېرىكە دىنگ
دىگوزىتەۋە لە شۇنىڭكەمە بۇ
شۇنىڭكى ئىر.

تَلَك: ئىسمى ئىشارەتە بۇ تاكى مېنەنى
دوور.

تَلُ فُلان تَلَا: فلاتىكەس كەۋتە خوار.
تَلُ المَاءُ الْقَرَقُ وَحَرَمَا: ئاۋمەكە دۆلۈپە
دۆلۈپە ھانە خوارمەۋە داچۇرا.

تَلُ فُلان تَلَا: فلاتىكەس بە غەزەپىداۋ
خستى، كۈشتى ۋە رەپەرو رۈۋ بەسەر
دەمەدا خستى ۋە ئورمان دەمەرمۈى:
﴿قُلْنَا اسْمَلْنَا وَلَكُلَّ لِنَجِين﴾.

تَلُ النّاقَةَ: حوشىرىمەكە پەيخدا، بەسەر
ئەۋزۇدا خستى.

تَلُ المَاءُ: ئاۋمەكە دۆلۈپە دۆلۈپە پالاۋت ۋە
ئاۋمەكە بەسەردا ھەلپشت.

تَلُ الشَّيْءَ لِي يَدِ فُلان: شتەكەى خستە
دەستى فُلان كەسەۋە ۋە شتەكەى
دەتە دەست فُلان ۋە دىگوتىرى: (ھە
مەلۇل رەلەل).

تَلُ المَاءَ وَحَرَمَا: بەمانا (كُلَّ) دى.
كُلَّ: خستى، كۈشتى.

التَّلَالُ: گومرا، دىگوتىرى: (الضلال ابن
الضلال) لىكەتەكە بىتەۋى زىدەۋى
بەكەى لە دەرىپەنى گومراپى
پەكتەكە.

تَلَعُ فُلان: سەرى بەرز كىرەۋە بۇ
ھەلەسان ۋە پېشكەۋت.

تَلَعُ لَلَامِر: كارمەكى دىپەركەۋە جەۋە
بىنچو بىناۋىي.

اسْتَلْعَ لِلْخَبَرِ: جەۋە بىنچو بىناۋىي
ھەۋەكە.

الْطَّمَةُ: تەۋەكە، ئەۋى لەزمۈى بەرز
بەۋەپتەۋە، شۇنى ھەلپەنى ئاۋ لە
بەرزەپەۋە بۇ نىزەپى ۋە دەۋاۋى
دۆلۈ شىۋ.

التفراغ: پەرسەكە.

قَلَبَ لَنَفَا: فەۋتە، تەكەۋە، لىكەكەۋت ۋە
دىگوتىرى: (ھەلُفَ رتالَفَ).

اسْتَلَفَ: فەۋتەندى، لەكەرى خست ۋە
دىگوتىرى: (الْأَلْفَ مَالًا) بە
دەستبەلۋى مالۋ سامانى خۇى
لەنەۋەرد ۋە دىگوتىرى: (فُلان عَمِلَ
مَتْلَفَ) فُلان كەسپكەرى چاكەۋ
دەستۋە دىل ھەۋانە.

الْطَّلَفُ: كەردو بانۋى ھەپمە دۇ.

الْمِثْلَالُ: فەۋتەنەۋە مالۋ سامان
سەۋەكە، (ك: مەتالَفَ) دىگوتىرى:
(فُلان عَمِلَ مَتْلَفَ: عَمِلَ مَتْلَفَ).

الْمُتْلَفُ: چاۋگى مېمىيە ۋە سارەپەكى
كاكى بەكەكى كە زۇرچار
ئادەمىزادى تېدا توۋشى مەرك بېي،
(ك: مەتالَفَ).

الْمُتْلَفُ: بەمانا (المُتْلَفَ) دى، (ك: مەتالَفَ).
لِلْمُتْلَفَةِ: بەمانا (الْمُتْلَفَ) دى، (ك: مەتالَفَ).

الثَّلَاثَةُ: گومرایی: دمگوتری: (جاء بالاضالة والافالة).

الثَّلْ: نَمُو گِردو گردو لکانه که لمناسستی رو بهری زهوی دور و بهرمان بهر زترین ه لمکیو نزمترین، (ک: لال و لول و لال) ه. الثَّلْ: جنراویکه تیومی را نَمُو دیوی ببینری.

الثَّلْ: تمری ه تمروبری، شینار.

الثَّلَّةُ: چاوگه و به کجار دهگه منی ه راکشان و تلاوتل کردن ه توینکی دره ختی خورما که دمکری به نامیری ناو خوارنده ه.

الثَّلَّةُ: چاوگه و شیوه دیاری دمکا ه ته مبهلی ه حال و مزینکی نالهار. الثَّلَى: مری سر بر او.

التَّلُول: همشتیک بهناسانی کونترول نمکری.

الثَّلِيلُ: گهردن، مل، (ک: اَبْلَة و لَلْ و لَلِل).

الثَّلْ: به میزو توانا ه رمی جه پندراو ه ناممیزادی خاوهن بهرست و هیز، یان لازملی به میزو توانا.

التَّلُول: نهوگه سبی به سروشت تیکس بر او بهتوبی.

الثَّلِيصَةُ: تَلِيص، تَهْر، شریف، جهوال و خمراری گهره.

التَّلَام: هر درزو هلم پینک لزهیدا بکری و مکوو ختی جوتو گا، (ک: لَم) ه.

الثَّم: بهمانا (القام) دی، (ک: اَنَام).

الثَّم: جوتیار، سهان و هرزیز ه ناثون چی، موشه دهمی دریز که ناثونچی بهکاری دهمینی ه شاگردی ناثونچی.

الثَمَره: کُومَه نیک تعلیمات و دلب و نهری ناپینی جوله که به که دهمار دم له مالم گنایانه گنر دراومته ه. ثَمَرَةً لفلان وعنده: لای فلان کس بوومته شاگرد.

الثَّمِيذُ: خزمه تکاری ماموستای ناپینی یان پیاوی گهره و شارعا لهن و زانست ه قوتابی زانست ه و ل ه م رز گارمدا تابه تکراره به قوتابی پچوک کهله قوتابخانه کنده مدرس دمخوینن، (ک: تلامذ و تلامذة).

ثَلَّةٌ لَهَا: ههوتا، لمانوچوو ه (ثَلَّةٌ لفلان) سرگهردن بوو، کهوته دلهراوکیوه ه عمل و هوشی لمدستدا بههوی ترس یان غم و بهزارهه یان بههوی عیش و سوزم و ه دمگوتری: (رجل تاله العلي) پیاویکه عملی نیه، (ک: لَه) ه (رجل تاله الشی) پیاوی شت لیگوم بوو یان شت لمبر جروه.

ثَلَّةٌ: عملی نهماره ه دمگوتری: (هو مطره و مطره العلي).

الثَلَّةُ الشَّيْخُ: شتمکی ههوتلف، (الثَلَّةُ للانا) ههوتکسی سرگهردن کرد ه عمل و هوشی برد.

أَتَلَهُ لَئْلًا الشَّيْءُ: شته‌کمی له‌بر فلان
 کس برده‌وه ایی گوومکرد.
 قُلْتُهِ الْهَمُّ أَوْ الْحَمَلُ أَوْ الْعِشْقُ: غم‌و
 به‌زاره یان ترس و بهم یان عشق‌و
 خو‌ش‌مویستی سرگردانی کرده‌وه
 عَمِلْتُ وَهْشِي بَرْدُوهُ.
 اِتَّلَهُ: سرگردان بوو دله راوکیی
 تووش بوو.
 تَكَلَّمَ: به‌مانا (اَللَّهُ) دی.
 اَتَّكَلَهُ: بیابانی سامناک و هومتینمر،
 (ک: مَقَالَةٌ).
 تَلَا لُئْرًا: شوینی کموت و دواکه‌وت و
 بِنَجْوَه نازله‌تیکی کری.
 تَلَا لِلْأَلْأ: شوین فلان کس کموت لمنیش‌و
 کاردا.
 تَلَا الْأَبْلَ وَغَرَهَا: حوشره‌کی راونا،
 دهریکرد (تَلَا لِلْأَلْأ) وازی لِهیندا،
 دهنکی لَ دهری ره‌سوایکرد.
 تَلَا الْكِتَابَ وَغَرَهُ تَلَاوَةً: خویندیمیه‌وه (تَلَا
 الْكِتَابَ وَالسُّنَّةَ) پاهندی ناوهرؤکی
 فورشان و حمیدیت بوو بمگوئری
 نعمان ره‌فتاریکرد.
 تَلَا الْخَبَرَ: هه‌والی دا، نمو هه‌والی
 راگه‌باند.
 تَلَا قُلْيَا: شوینی کموت.
 تَلَّيْتُ لَلَّيْ: دواکه‌وت و (لَّيْ) من الشهر
 والسَّنَنِ وَغَرَهَا) بمشک لمانگ
 یان له قهرزکه ماوه.
 اَتَلْتُ الْمَرْطَجَ: زنه شیردهرکه

مَنْدالام‌کمی له‌کاتی له‌شیر
 برهنه‌مویدا شوینی کموت دمگوئری:
 (هي مثل ومثلية)، (ک: مَقَالَةٌ).
 اَتَلَى لَئْلًا: بَیْش فلان کموت و پاش
 خو‌ی دا.
 اَتَلَى الشَّيْءَ شَيْئًا: نمو شته‌ی شوین
 نمو شته خست.
 اَتَلَى الشَّيْءَ: شوینی شته‌که کموت‌و
 له‌مستوی خو‌ی گرت.
 اَتَلَى فَلَانًا عَلَى فَلَانٍ هَمًّا: فلان کس
 حمواله‌ی سر فلان کرد بو
 وهرگرتنی حقه‌کمی.
 اَتَلَى الشَّيْءَ وَمِنْ الشَّيْءِ: هه‌ندیکی
 له‌وشته هینته‌وه.
 تَلَاهُ لِي قَتْلِهِ: شوین فلان کموت
 له‌کارو کردموه‌دا، هاوبمشی کرد،
 بوو به شمریکی.
 تَلَا فَلَانٌ الْقَمْنِيَّ: گورانی له‌گه‌ل
 گورانی بیژمکه‌دا گوت به‌دهنگیکی
 نزمتر، یان به‌دهنگیکی جو‌داو‌از.
 قُلِّي: راست بووه بو لمانجاملانی نوپز و
 نهرزکه‌ی خو‌ی به‌جی هینا و
 که‌وته گه‌انه‌لاوموه و مرد.
 قُلِّي الشَّيْءَ: شوین نه‌وشته که‌وت.
 قُلِّي الشَّيْءَ شَيْئًا: نه‌وشته‌ی خسته دوا
 نه‌وشته و دمگوئری: (قُلِّي الْفَرِيضَةَ
 نَالِلَةً) به‌شوین لمانجاملانی قهرزدا
 سوننمقی گرد و لمدوا به‌جی
 هینانی قهرز سوننمقی لمانجاملدا.

تَالَتْ الْأَسْرَ وَالْأَحْيَاءَ: رولدو مگان به شوین همکا هاتن، شتمگان ریزوون.
تَلَّى: شوینی کهوت ۵ مال و سامانیکی زوری بپیکه و منا.

تَلَّى عَنْهُ حَتَّى اسْتَوَاءَ: به شوین ماضی خوی دا گهراو وازی لینه مهینا تا و مرگرت.

تَلَّى الشَّيْءَ: همنیکی لهشته که هیشهته ۵ دهگوتری: (تَلَّى حَقَهُ عِنْدَ فَلَانٍ) بپیکی له همنکه می لای فلان هیشهته.

اسْتَلَّى: داوای دنیایی و زمانه می کرد.

اسْتَلَّى فَلَانًا: داوای له فلان کس کرد شوینی بکهوی ۵ هورنانی بؤ بگوینی ۵ مؤلمتی داوای لیکرد شوینی بکهوی. داوای له فلان کس کرد کارتی زمانه بداتی، مؤلمتی داوای لیکرد کارتی زمانه پییدا.

اسْتَلَّى فَلَانًا شَيْئًا: فلان کسی بهمدو شته کهدا نارد.

الْقَالِي: بهشی دووم له (قَضِيهِ شَرْطِيهِ) به لای منطقیه مگانه وه.

الْقَالِي: باقی ماندهی قمرز یان شتی تر. السَّالَاءُ: بریتیه له ضهانه تیک لهشتیک دهنووسراو دهدرا به ربهوار بؤنموی کس ریگری نمکا.

حَمَالَهُ مَكْرَدْنِي قَمَرَز يَان شْتِي تَر. السَّالَاءُ: بهمانا (الْقَالِي) دئ ۵ بهمانا حهواله گردنیش دئ.

الْقُلُّ: همرشتیک دوا شتیک بکهوی ۵ بیجووی لازل کانتیک لهشیر دهریت هوهو بهشووین دپیکه موهوه.

الْقُلُّ: همر کسپیک شوینکه وئوو بر و بؤخوی سمر بهخو نمیر.

الْقُلُّ: کسپیک زور سویند بغوا ۵ زور دمو له مهنجی.

الْقَلْبَةُ: بهمانا (الْقَلْبِي) دئ ۵ دهگوتری: (وَلَعِ كَلِمَةً لَّيْلَةً كَلِمًا) نهوه کهوته پاش نهوه وه.

الْقَرَالِي: سمت و پاشوو ۵ بؤهی نمسبو خوشتر حاجی دواوه کلک ۵ (کلک و پاشوو) ۵ له کمز اووه نمستیره بهشی دواوه ۵ یان بهشی دواوهی خنلی کوجهر ۵ تاکه می (تَالِ) و (تَالَةِ).

تَمَّكَ: توتنیکه دهگرتنه نیرگه لهوه بؤ کیشان.

قَمَّ الْكَلَامَ: هسهگانی به پیتی (ت) ی پان (م) کؤتایی بر هینا.

قَمَرٌ قَمَرًا: خورمای دهر خواردا. قَمَرَتْ نَفْسَهُ بَكْلًا قَمَرًا: نموشته به لاوه خویشوو.

اَسْتَرَّ الرُّطْبُ: بهر سیله که بووبه خورمای گه پیوو بپیکه پشتوو.

اَقْرَبَتِ النِّغْلَةُ: دارخورما که خورمای پیوهوو.

اَسْتَرَّ لِفَلَانٍ: فلان کس خورمای زور بوو.

اَنْمَرُ لَلَاكُ: خورمای دهرخواردی فلان
کمی دا.

قُرُ الرُّطْبُ والنَّخْلُ: بهمانا (اخر) دئ.

قُرُ الرُّطْبُ: خورما تهرهکی وشک
کردموه، مشتاخی نایموه.

ثَمَرُ اللحمِ: گوشتهکی پارچه پارچه
کردو و وشکی کردموه.

ثَمَرُ: خورمای خوارد (ثَمَرُ الرُّطْبُ)
روتابهکی وشک کردموه.

ثَمَرُ اللحمِ: گوشتهکی پارچه پارچه
کرد.

الثَّامِرُ: خاوهن خورما.

الثَّامِرُ: درختیکه له درهختی نهم
دهجی.

الثَّنَرُ: بهری دهرخورما به
وشکه و مویوی.

ثَمَر و ثمران: جۆرهگانی خورما.

الثَّامِرُ الهندی: بهری درختیکه له
پنیری (القرنبه) له ولاتی

گهرمهسیردا دهرئ و بهرهمی
بهکهلکی خواردن دئ و بژوه، بژ

حالمی قههزبون و گیرانی گمه
نهرمهکرهویه و شهریبی لئ دروست

دهکری و مزرو خوش و بهسووه و
پنئی دمگوترئ: (الحَمَرُ).

نهر الحناء: گوله خمنه.

الثَّامِرُ: خورما هرؤش.

الثَّنَرُ: بالندهیمکی حیوان و شیرین
روخساره له چۆلمکه بهوکره.

زۆری حمز لهخواردنی خورمایه.

اَلتَّمْصَاحُ: گیانلهبهریکی (بهرمانی) به

لهپنیری خشوکهگانه لهشیویه

کهمتیاردا به جهسته و قهباری زلو

زههلاحه، کلک درئو قاچ کورته،

لهسر پشتی و سهری و کلکی جهلی

تیزوو پتهوی پیون و هکوو هی

کیمه.

قَصَكُ السَّامِ لَمَكًا وَلَمَرَكًا: دوگی

حوشترهکه بهرزبووه درئزبووه

دمگوترئ: (لَمَكَتِ النَّاقَةُ) حوشترهکه

دووگهکی بهرزبووه و (لَمَكُ الْبَنَاءِ)

بالهخانمکه بهرزبووه بلنجدو

ههروا دمگوترئ: (لَمَكُ شَرَفِ فُلَانٍ)

کهسایمتی و شهریبی فلان ناوی

کردو بهرزبووه و (لَمَكُ الْحَسَنِ)

جوانیبهکی تهواوبوو گهپشته دوا

پلهی شوخ و شنگی.

التَّامِكُ: قهپوچکی دوگی حوشتر:

حوشتریک دوگهکی زل بی، (ك:

توايك).

الثَّامِرُ: رومکیکه و مگوو گولمه، پان

رومکیکه بژنی خوژه، و مگوو رومکی

لؤبیا دهرئ، تامی و مگوو تامی

قهمرغول وایه دمجوری و بژنی

ههمناسه خوش دمکا و له ولاتی

عوممان زۆره.

قَمَّ ثَمًا وَلَمَامًا: تهواوبوو، پتهوو بههیزبوو

و دمگوترئ: (قَمَّ خَلْقَهُ) خوی

دهرشت و کامل بوو.

تري به تهاوبی.
 التَّمَامُ: تهاوی شت ه (ليلة التمام) شمای
 چوارده لمانگی قهمریدا که مانگ
 خشت دبی و کامل خوی دهنوی و
 دهبته (بدر) دهگوتری: (بدر تمام).
 لیل التمام: دریزترین شهو لساندا
 کشمای بهلایه.
 التَّمَامَةُ: باقی ماندی شت ه (تَمَامَةُ
 الشَّيْءِ) تهاوگره شت.
 التَّمُّ: شتی تهاو ه پاچ ه بیل و بهمیره،
 (ك: يَمُّ يَمَّةً).
 التَّمُّ: نهوشتهی کامل و تهاوبی.
 تصیم: خیلکی عمره بن له خیلکانی
 ولای نمجد.
 التَّيْمَةُ: نوشته دو عایه دهگرفته مل
 بؤ بهرگری له چاوزار، (ك: لمانم).
 التَّمُّ: کلای دهماری ناوک.
 تَصَوُّز: مانگی دهی حسابی سوپانی و
 مانگی حمولی رؤی.
 لَعَةُ اللَّحْمِ وَاللَّبَنِ وَغَرَمَا لَمَهَا وَنَمَاهُ:
 گزشته که یان شیر که بؤگنی کرد،
 که لکی نما.
 اللَّيْثَةُ مِنَ الْمَاشِيَةِ: نمو نلازمیه که
 دوی دوشین شیر کهی دهبرکی.
 قَتَا بِالْمَكَانِ تَرَةً اَوْتَاءَةً: نمو شوینه ماهیه
 ه دهگوتری: (تأ على الأمر رفیه)
 بهر دهاو بوو لمسر کار کهی و
 تهبدا کار بوو.
 التَّائِبُولُ: رومکی که له پیری فولول.

تَمَّ عَلَى الْأَمْرِ تَمًّا: بهر دهاو بوو لمسر
 کار که ه (كَمْ الْقَيْنَ عَنْهُ) به نوشته
 چاوزاری لمسر لایرد.
 اَتَمَّتِ الْحَامِلُ: نافرته سک بهر که کاتی
 مندالبونی نزهک بووه ه مانگ و
 رژی سکبری تهاوگره (هی تمم).
 اَتَمَّ التَّبْتُ: روم که بهر زبووه
 گولمکانی دمر کهوتن.
 اَتَمَّ الْقَرْ: مانگ بوو به مانگی شمای
 چوارده و خشت بوو خوی رازندهوه.
 اَتَمَّ إِلَى مَرِضٍ كَلًا: بولای فلان شوین
 چوو کردی بهمانجی خوی.
 اَتَمَّ الشَّيْءُ: شته کی تهاوگره.
 اَتَمَّ فَلَانًا: پاچی دایه فلان بپلی دایه
 فلان.
 تَمَّ عَلَى الْجَرِيحِ: بریندار کهی گوشت.
 تَمَّ عَلَى الْجُنْدِ وَالطَّلَابِ: سهر بازو
 فوتابه کانی سهر ز مهر کردن
 بؤنهموی بزانی ژماره یان چمندهو
 کی نامانجهو کی نادباره.
 تَمَّ الصَّبِيُّ: نوشته جادوی بهسر
 مندالمکوه کرد.
 تَتَامَ اللَّحْمُ: خه که که ههمو یان هانتو
 تهاو بوون.
 اِسْتَمَّ الشَّيْءُ: شته کی تهاوگره.
 اِسْتَمَّ النَّمْعَةَ بِالشُّكْرِ: دوا ی کرد
 بهشوکر و سوپاس نیعمه کانی
 تهاوبکا.
 التَّيْمَةُ: تهاوگره، همر شتی که شتیکی

گه لاکمی دمجورئ پیئ دموکوترئ:

کولمکه هیندی.

اَلتَّيَالُ: کورت، (ک: تایل و تابله) میه.

اَلتَّيَالَةُ: بهمانا (اَلتَّيَال) دی.

اَلتَّيَالُ: تمبهن و تمومزل.

اَلتَّيَالُ: بهمانا (اَلتَّيَال) دی.

تَنْتَلِ البَيْطَةُ: هیلکه که پیس بوو،

که لکی نهما خوینی تیکموت.

تَنْتَلِ الرَّجُلُ: پیاوکه چلکن بوو دوی

نوموی خاوین بوو. دوی نوموی به

عاقل و زیر دمهاته پیش جاوو

خوی نه حمتی کرد.

اَلتَّيَالُ: کورت، (ک: تایل) ه (اَلتَّيَالَة)

بهمانا (اَلتَّيَال) دی.

اَلتَّيَالُ و اَلتَّيَالُ: بهمانا (اَلتَّيَال) دی.

تَنْتَن: وازی له دۆستمکانی هینا و گموله

که ل خه لکانی تر.

اَلتَّيَالَةُ: داشقبندیکه چمند جۆریکی

همه به تله رفشان بۆ جوانی به سمر

چله کانیاندا دمیجورون.

اَلتَّيَالُ: درهختیکه له پیری درهختی

سنه و بهر.

اَلتَّيَالُ: جۆره درهختیکه له پیری

سنه و بهر مکان.

تَنْتَنُ: بالکان توخا: لمو شوینه مایه و،

دمکوترئ: (تَنْتَن علی الأسیر و له)

له سمر نه و کاره بهردوام بوو تینیدا

هال بوو.

تَنْتَنُ: تووشی بهدخۆراکی بوو گمدی

ترشاو تمبیمتی تیکجوو خمریک

بوو برشیتمه و.

اَلتَّيَالَةُ: زۆرخۆری تووشی

توخمه و تینته لای کرد.

تَالَمَةُ: الحَرْب و الحَرْب: وری

بهرز کردمه و له سمر دا دامه زراوی

کرد.

تَنْتَنُ: بالکان: بهمانا (تَنْتَن) دی.

اَلتَّيَالَةُ: تمنوور دوستکمر.

اَلتَّيَالَةُ: فرنی نان تینا برژاندن

تمندووری نانکردن، (ک: تانیر).

اَلتَّيَالَةُ: یاری تینس، یاری به که لمنیوان

دوو که سدا دمی کرد له نیوانیاندا

شمبه که به که همه و تۆبه ریشه که

لمنیوان همدوو کیاندا دمه و بزرئ

بهشتیکی تابیمتی.

اَلتَّيَالَةُ: ساراو بیابانیک که بی ناوو بی

هاو دنگ بی، (ک: تالاف).

اَلتَّيَالَةُ: بهمانا (اَلتَّيَالَة) دی.

اَلتَّيَالَةُ: تمنمکه، زمره نیکه له صمطیح ه

جۆریکی لری هم و جوشنیکه قاومی

تینا دموکوترئ.

اَلتَّيَالَةُ: درهختیکه بهرداره بهرمکه

بهزوری ناسک و نوماه دمیجور.

اَلتَّيَالَةُ: دور که و تمه و، (اَلتَّيَالَةُ: المَرْضَى الصَّي)

نه خۆشی نه بهیشت مندا لکه گهشه

بکا.

تَانُ: تینته: بهراوردی گرد

له نیوانیاندا، بهمکی گرتن و

بهرام بهری کردن.

الثَّنُّ: هاوشانو بهرامبهر، کس، (ک):
اټان) ه.

الثَّنُّ: گيانلمېرېکي لىمسانمېه هم
بېرؤو خشوکه هم بالنداره، چنگي
گيانلمېرى شېرى هميه، بالي
هه لؤى هميه، کلکى ماري هميه ه
لمهندي له ولاتان دمکرتنه
رهمزکى نمتهمويى له قاچو
دستينا جوار نينؤکى تيزو رنک
هميه نينؤکى پېنجه له له يى
دستينايه ه سري توکنه ه ماري
گوره، نلديها.

لُ: لاساي کردنموى دهنکيکه ه تيرا
خوپړنى خوشتره، بانگکردنى
سهکه.

تَهْتَه: لىمسانمېه (لُ لُ) دووباره
کرده وه به لؤى زمان توريموه ه
له جوار چيوى شتى بمتالو بوجنا
سوپايموه.

التَّاهَةُ: هر شتېک بېنناغه وتورمات
بى.

التَّاهَةُ: تاکمکى (تاهه) ه يان زمانى
تور بى و کم لىمسهى حالى بى.

التَّاهَةُ: شه پؤل بمرزبوموى دهر يا ه
نيسوان سمرانسرى کپوو دؤل و لى
خاوروويان ه هر شوپنېک بى دشت
بى ه هر شوپنېک بملوى گيزلوکه و
زريانموه لافاوه زيخ و لى تيدا پيدا
ببى ه پياوى سمرگمردنى خاوم ترو
فېز، (ک): تاهير، تاهر).

تَهْمُ اللَّيْنُ وَاللَّحْمُ تَهْمًا: گۆشتمکه بؤگمى
کرد، شيرمه بېرگا و بؤنى کرد،
(تَهْمُ الرَّجُلُ): پياومکه بؤنى
ناخؤشى ليهات ه نمتوانايى و
لتمبلى لى دياريدا.

تَهْمُ الْبَحْرُ: حوشرمکه له وېرى پاوانمکى
به لاهه خوښ نمېوو بؤزؤ بوو ه
تووشى نىمخؤشى (حمرور) بوو گزو
لاولزبوو.

تَهْمُ الْحَرُّ: گهرما تاوى ساندو هه وى
شمال کهم بوو.

اتَهْمُ: هاته ولاى تيهامه (الَهْمُ الْبَدُ)
شارمکى بى ناخؤش بوو ناوو
همواکى بى نمکوت.

تاهم: هاته ولاى تيهامه.

تَهْمُ: به مانا (تاهم) دى.

تَهْمَةُ: زموى ولاتنکى نزمابيه،
کهوتلته نيسوان گمنارى دهر يا و
کيوهکاني حيجاز به لاي به مندا،
(ک): تهالم) ه.

التَّهْمُ: نهو زموييمى رووى له دهر ياه.

التَّهْمَةُ: شارى تيهامه ه گومان.

التَّهْمُ: نهو کسميه زؤر هاتو و جؤى
شارو ولاى تيهامه بکا.

تَاهُ تَوْبَةُ وَمَتَابُ وَتَابَةُ: له تاوان پەشيمان
بؤوه.

تَابَ اللهُ عَلَى عَبْدِهِ: خودا يارملى بهندهکى
خوى دا بؤ لؤبه گردن و وزهينان له
گونا، (العبد تالاب) (وا الله تالاب).

- استتابة: داوی توبهکردنی لیکرد.
- الثرة: دان پیاوان و پشیمان بوونموده و از هینان لمتاوان و سوربوونه لسمر نموده کمله داهالتودا ناگه پرتنهوه بوسمری.
- لوت: بهکم مانگی سالی قیبطیهکانه.
- الثوث: جینسی درختیکه کلمه پیری (القرصیه) به بڑ مبهستی سوود و هرگرتن لمبرهکی دهر و ندری و بهخپو دهری، بهرکهکی خورکی نادمیزاده، سوود لهگه لاکمشی و هر دهری ۵ گرمی ناوری شمی پی بهخپو دهری ۵ جورهکانی زورن.
- الثریاء: بهر دیکه دهاندری و دهری بهکل و چاوی پی دهری.
- الثرثه: زوپیبهکه درختی تووتی زور ل نه پیت.
- ثرجه: تاجی لسمر کرد ۵ رهشی کردموه، (ثروج) بڑ موطاوعه کی (ثوجه) دی.
- التاج: خاوهن تاج ۵ دهری: (امام تاج) واته پیشه وایمکی خاوهن تاج.
- التاج: جوره کلاویکه دهرینه سمری پاشا و ملیکمان بهروالعت له زپرو جموهرت و شتی بهنرخی تر دروست دهری: (ک) لیجان و (الواج) ۵.
- التاجی: شارهگو دهماری تاجی ۵ که دهماریکه لهشیوی تاجسدا تمغزیمه دی دها.
- الثریح: له زانیاری رووهک دا توینکی ناوموی گوته.
- الثریة: پارچه بهکه له توینکی ناوموی گوته.
- لثاح له الشی لثاحاً: بڑی دستمهر بوو بڑی هلسورا.
- لثاء الماء ثوراً: ناومکه رهوان بوو، جاری بوو.
- لیر الرجل: تار لپیدا.
- أثار الیه الرمی: چمند جازیک تیرمکی بڑ ناراسته کردهوه دهری: (أثار الیه النظر) دوباره سهری کردهوه.
- تاوره: جار لمدواجار بڑی گمراههوه و سهری کردهوه.
- التارة: کات و زمان.
- التور: سغرو وماننده لمنزو گمل و نموده ۵ هاپیکه ناوی تپدا دهرینهوه، (ک) اوار ۵.
- الترا: نامه ی ناسمانی گمب چهرمتی موسا نیرنراوه و تاپیمته به بهنو نیرانیلیپیموه.
- التره: نافرمتی خزمتمچی و کارمهر گمبناو شهیدا بان دهری.
- لثاف بصره لولاً: همیشه سهری نهوشتهی کرد.
- لثاف بصره عنه: چاوی ل لادا و چیدی سهری نهکرد.
- الثالة: عهپ ۵ زینه ۵ پیوستی ۵ دواکوتن.

الثَّوْلَةُ: بهمانا (الثَّالِثَةُ) دئ ۵ بهمانا
تاوین و ههله دئ.
ثاق لَوْلاً و تَوَلَّاهُ و تَبَّاهُ: حمزی
لیکدر، سۆزی بۆیهوو.
ثاق الی الشئ لَوْثاً: ویستی نهوشته
بکات.
ثاق علیه: سوربوو لمسمر رَنَک و بَنَک
کردنی لَمَوکاره و چاکسازی له
نیشه کهیدا.
ثاق منه: لَیْی ترسا ۵ (ثاق من المرض) له
نمخوشییه که چاک بووه.
تَبَّی الی الشئ: حمزی لهوشته کرد.
قَالَ لَوْلَا: چارهمری سیهرو جادووهمکی
کرد.
ثَالَ بِهِ: تَشْکَا، تَازارو مهینهتی
پتکه میندرا.
الثَّال: بِنَجْووه همنگ، پوره همنگ.
الثَّوْلَةُ: سیهرو جادو، موروتکه نافرمت
بهکاری دمهتَنَی بۆلوهوی لای
میردمکی خۆشه ویست بهی.
الثَّوْلَةُ: بهمانا (الثَّوْلَةُ) دئ ۵ بهلاو
کارساتی سامناک.
الثَّوْلَةُ: کومه لَیک نادمیزاد بهمانا و
خانوو مندا لکانیانهوو.
ثَرَمَ الصَّبِيُّ: گوارهی لهگوئی مندا لکه
کرد.
الثَّرَنَةُ: گوارهی گول گموره ۵ دانمی
لوتلوی بهچکاله کمله زیو دروست بگری
۵ هتکمی نوعامه، (ک: لُوم و لوم).

أُمُّ ثَرَمَةٍ: به صمدف دموگوتری.
تَارَنَ الصَّبِيُّ راسه: چاوبهستی له
نَیجهرمه کرد، چارَنَک له لاوه بۆی
چوو چارَنَکَتر له لاوه بۆی هات.
الثَّرَنَةُ: ماسیهمی گموره به، وادهبی
شمش معتر درَنَدهبی گۆشته کهمی
به تازمهی و بهخوی گراوی دهخوری
۵ وادهبی لهناو رَوْن زهیت دا سوور
دمگریتهوو.
ثَقَّاهُ فِي الْمَازَةِ لَوْثاً و تَوَّاهُ: رَنَگای ن گووم
بوو.
ثَقَّاهُ فِي الْأَرْضِ: بهناو زهوی دا رَوَی
بهسمر گمردانی ۵ لهناو چوو ۵ خوی
بهمل زانی ۵ عَمَل و هَوَشی
تینکموو.
ثَرَمَهُ: رَنَگای ن گووم کرد ۵ فهوتاندی
۵ سمرگمردانی کرد.
الثَّرَمَةُ: سمر ن تینکمر ۵ دموگوتری:
(فَلَاةٌ لَوْثَةٌ)، (ک: أَثَرَاهُ).
الثَّرُ: تَاک، تمنیا ۵ دموگوتری: (وَجْهٌ مِنْ
خَيْلِهِ بِالْفِ لَوْثٍ) واته بههمزار کس:
بههمزار تَاک ۵ دموگوتری: (جاء لَوْثاً)
راستموخو هاتو هیچ بهیچ بهمنای
نمکرن ۵ گوربسیک که
پتهوویه کهمی دوو چمندانه بهیتتهوو.
الثَّرَا: ساتَنَک لشمعو یان له رَوُز.
تَوَّاهُ الْجَوْرَ تَا: بهداخ حوشرمکی نیشانه
کرد.
تَوَّاهُ الْمَالَ لَوْثاً: مالکه بهخو و چوو هیوای
گمرفتموی ن ناکری.

تَوَى الْإِنْسَانُ: نادمه میزد که لمانا چوو
فهوئا.

أَتَرَى مَالَهُ: مالو سامانه که می
بمیزد او فهوئا ندی.

الْتَرَى: داخله که سور دگر تیره به
رانی نازده که یان به ملی یان به
گویند که میدا دهنری ه لمر شوی
سه لیه.

الْتَرَاءُ: به مانا (الْتَرَى) دی.

الْمُرَاءُ: شوی به میلا که وون و فهوئا
ه هکاری فهوئا همر بویه
دگوتری: (الْتَرَاءُ) به میلی
فهوئا نهره.

لَى: نیسی نیشار به بۆ تاکی مینه.

لَاح لَه الشَّيْءُ لِحاً: شتکه بوی
دمسته بریو.

لَاح لَه الْأَمْرُ: به سمر کار که می بالا دست
بوو ه (لَاح لَى مِشْتَه) لارو لهنجه
کرد.

أَخَاخَهُ: نهندهزی گرتو خوی بۆ
ناما دگر.

الْتَّيْحَانُ وَالْتَّيْحَانُ مِنَ الرَّجَالِ: به یوکی
وابه خۆ لشت ه لده فورتین و
لما کاما تووشی به لارو کارسات
دهی ه که سیکه تووشی زور کاری
گوره و سامناک دهی ه به نیسی
خوشه ویش دگوتری.

الْتَّيْحُ مِنَ الْحَيْلِ: نهسیکه له رؤیشتندا
سهر که مش و خاوم نیشاته خۆ
به ملاو به ولادا دما.

الْتَّيْحُ: به یوکی که زور عه جول و جمو
جولگه بری، خۆ تیره فورتین بی
خۆ لهو کارانه ه لده فورتین که هیچ
به یوسف دیان به موهه نییه ه همر
وابه کاری مهنده گراویش دگوتری.
الْتَّيْحُ: که سیک خۆ لکاری لابه لارو شتی
وا ه لده فورتین که به یوسف
به موهه نییه نیت دمه ویتنه
ناوگیشو سمر نیشو جورتموه ه
هروا به نیسی سمر که مش و
تعیایش دگوتری.

الْتَّيْدُ: هندی و هینم ه دگوتری:
(لَيْدُكْ بِمَا هَذَا) لمر خویه به له
پهل مه که ه دگوتری: (لَيْدُكَ فَلَانًا)
لما که فلان کهس هندی و هینم به.
الْتَّيْرُ: نرگه ه نمو داره لسته و وره
که نه مسرو نه و سمری دهنریته
سمر دیوارو لهما جار لایه کی داره کان
دهنریته سرنه و.

الْتَّيَارُ: جمو حویتی سهرانسه ریه له
ناوی دهریا لوشه گاندا به ریزه وی
ه لگرنی چورمکانی (با) کاریگری
تیه که وی ناوی گهرم دما بۆلی
ناوه سارده کان و به بهجه وانموش ه
نه و می ه لریژانی ناو له
به رزاییه و به رمو خوار ه دگوتری:
(لَرِسْ تَارُ): نهسیکه له رؤیشتندا
وگوو شه بۆلی ناو دهر و ه هروا
سهر گردانی به هیزو تر زل ه له
زانستی سروشتدا: سه یالکی

وَأَلْسٍ وَلِيسَةٍ هـ (لحۃ النمس) ريشه
نَیْری: گیاهه که رنگه مکانی
دعگوئیندری و دعخوری.

الْثَّیْرَاءُ: کۆمهلی نَیْریه قهرمکان.
لَاعِ الْجَمْدِ وَحَمْرِهِ لَمَأً وَلَمَأً وَلَمَأً:
بمستله که و سمولمه که توایه ووه
رللی.

لَاعِ الْمَاءِ وَحَمْرِهِ: ناومکه بمسر زمویدا
بلا و بووه.
لَمَعِ الدَّمُ وَالْقِي: خوئنه که یان رشانه ووه که
هاته دهر.

لَاعِ السَّبَلِ: سونبوله که همنلیکی وشک
بووه و همنلیکی بمتری ماهه ووه.
لَاعِ بِالشَّيْ: نهوشتمی بمدمستی خوئی
گرت.

لَاعِ إِلَى الشَّيْ: حمزی لهوشته کرد (لَاعِ
إِلَى فَلَانٍ): پهله له فلان کمس کراو
بهره ووه (لَاعِ السَّمْنُ وَحَمْرِهِ)
روئنه که به پارچه نانیک هه لگرت.
لَاعِ الطَّرِيقِ: رینگه که بری.

أَنَاعَ لَلان: فلانکس رشابه ووه، (أَنَاعَ
قَتْنَهُ وَذَمَّهُ): خوئنه که یان
رمشومگی هینابه دهری ه (أَنَاعَ
الْقِي): خوارنه که هینابه ووه.

تَابِعَ عَلَى السَّرِّ: پری بمشهردا کردوو
بمهله بوو بۆ هملگرسانی.
تَبَّعَ بِالشَّيْ: شته که بمدمست گرت.

تَبَّعَ السَّمْنُ: روئنه که توانده ووه رهوان

کهمرمباهیه له قهبارهی کارمبا
گهینه مریدا دیوو دهری.

كَانَ لُزْأً وَلُزْأً: توندو پتمو بوو (كَانَ السَّهْمُ
لِی الرِّمَّةِ) ترمکه له که وانه که دا
وهلمرزمو جمو جوئ کموئ.
كَانَ فَلَانٌ لُزْأً: بمسر فلان کمسدا باله
دمست بوو.

کایزه: بمسریدا باله دمست بوو.
کَتَبْتُ لِي مَشِيْتَهُ: له روئشتندا هملبزو
دابهزی کرد.

لَیْسَ لِيْسَ: دهرگردنی نَیْریه قهرمه ووه
تَیْرَ أَخَوِیْنِیْمَتِی.

تَابِ الْجَدَى كَيْسًا: بَیْهوه بزنمه که بوو به
نَیْریه قهره.

تَبَسَّتِ الْعَنْزُ كَيْسًا: بزنمه که شاخه کانی
وهکوو شاخی نَیْریه کئوی لَیْهات له
درئویدا.

تَابَسَتْ: پاله بمستوی دا.
تَبَسَّتِ لَرَسَتْ: جوانو نهسه که ی راهیناو
زیرباری کرد، (تَبَسَّتِ فَلَانًا عَنْ كَذَا)

رمدی دابه ووه و قسه کانی هوج
کرده ووه.

تَابَسَ الْمَاءُ: شهبۆل دهریا که شه ره
فۆجیان کرد.

اسْتَبَسَّتِ الْعَنْزُ: بزنمه که وهکوو نَیْریه
قهری لَیْهات.

الْثَّيْسُ: نَیْریه ی بزنو ناسک ووه
حمیوانه کئوی نهگمر تهمنی له
سالی که تَیْپه ری (ك: تَیْوس و آهاس

چارچار نەخۇشمەكە بى ھۇشى
بەسەردا دى ۋ ھەنئى پەلە لەسەر
پىست دروست دىكا.

لىل: رومگىكە لەپىرى (الحبازىة) پە لە
لاسىگەمى ھەبل و گونى دروست
دەكرى.

قام لىما: گۇشە گىرېو وازى لەمەك
ھىنا.

قام الرى والھىب فلا: عىشق و سۇزو
خۇشەويستى دل و دەروونى
فلا نكسى دىگرت و كرى بەمەندى
خۇى و عىقل و ھۇشى برد.

اقام: مەرىكى سەرىرى.
ئىمە الھى والھىب: عىشق و
خۇشەويستى و دللىرى عىقل و
ھۇشى بىردوۋە ۋ (اقام) بىمانا (اقام)
دى.

الئىم: كۆيلە ۋ پۇيە عەرب دەلىن:
(ھىم الله، ھىم اللات).

الئىنا: سارى پان و پۇر، دىگوتى:
(ارض لىما): سارو جۇلەوانىيەكى
كوشندەو بەھىلا كېرە ۋ ناۋىكېشە
بۇ ئىستېرى (الجوزاء).

الئىنە: مەرىك لەمالەۋە بەخىو
بىكرى و شىرەكى لەمالەۋە بىدۇشرى
ۋ نوشتەو مىروى شىن بۇ دەقى
جاۋەزار ۋ مەرىك لەكاتى
بىرسيامەتىدا سەر بىردى ۋ ھەر
مەرىك لە چل سەر زىلتر بى.

الئىن: ھەنجىر.

تايغ الجىل فى مئىتە: حوشەركە لە
رۇشەن دا شانەكانى خۇى
جولاندن.

تايغ السكران: سەرخۇشمەكە خۇى لى
فېندا.

تايغ فلان: بە سورېوۋنەۋە بىرەو
بىرى شەرىوۋ ھىزى لى ھو.

تايغ فى الامر: لەكارەكەدا رۇچوۋ،
نەپھاحى زۇرى كرى.

تايغ للقيام: خۇى نامادەكرد بۇ
ھەلسان.

الائىغ: ئەو كەسى پەلەبىكا بۇ
نەھمەقى و نەظامى ۋ (الائىغ من
الماكن) ئەو شۇنەمە تېرەۋىكە
بەسەرىا رابورى.

الثامە: كلۇ فرۇ (كلۇ فرۇ گەۋرە).
الئىغ: ئەو شەلمەننىيە كەبەسەر
زەۋىدا رەۋان بىرى.

الئىغە: چل سەر بىزن و مەر، ئەنەزەى
زەكات (نەپھاحى زەكات).

الئىغ: ئەۋكەسى پەلە بىكا بۇ شەرو
نالاۋە.

الئىمان: بىمانا (الئىغ) دى.

الئىنە: گرانەما نەخۇشەيەكى
گواستەۋىيە، ۋاقە نەخۇشەيەكە لەم
نەخۇشەۋە دىگوتىزىتەۋە بۇ
پەككى تىر.

الئىفوس: تايەكە (نەخۇشەيەكە) پەلى
گەرمى جەستە بەرز دەپتەۋە.

التين الشوكي: همنجری درکاو
(شوکي).

التیان: همنجر فروش.

الماتة: زهویمک همنجری زوری.

المثیئة: بهمانا (الماتة) دی.

لاه لُها رتهانا: فیزو لوتبهرزی نواند.

تاه لی الأرض: رنگای لی گوومبوو،
بهسمرگردانی رؤشت.

تاه بصره: بهردموم سمیری نهوشتهی
کرد.

تاه بصره عنه: جاوی لی ههلبوارد.

اتاه: رنگای لی گووم کرد.

تیته: بهمانا (اتاه) دی.

تیته الشی: شتمکی لی گووم بوو.

تیته لسه: خوی سمرگردان کرد.

الایه (بلد آیه): ولاتیکی نمدوززرومی
کس شارمزی نابی.

الثیة: ساراو بیابانیک نیشانهی تیدا

نمبن ه دگوتری: (ارض تبه)
زهویمکی سمر گردانکمره.

التهیا: بهمانا (الیه) دی.

التهیان: من الرجال: پیای نازاو جاو
نمترس.

التهیان من الجمال: وشری سمر رمق که
لغاو نعدا.

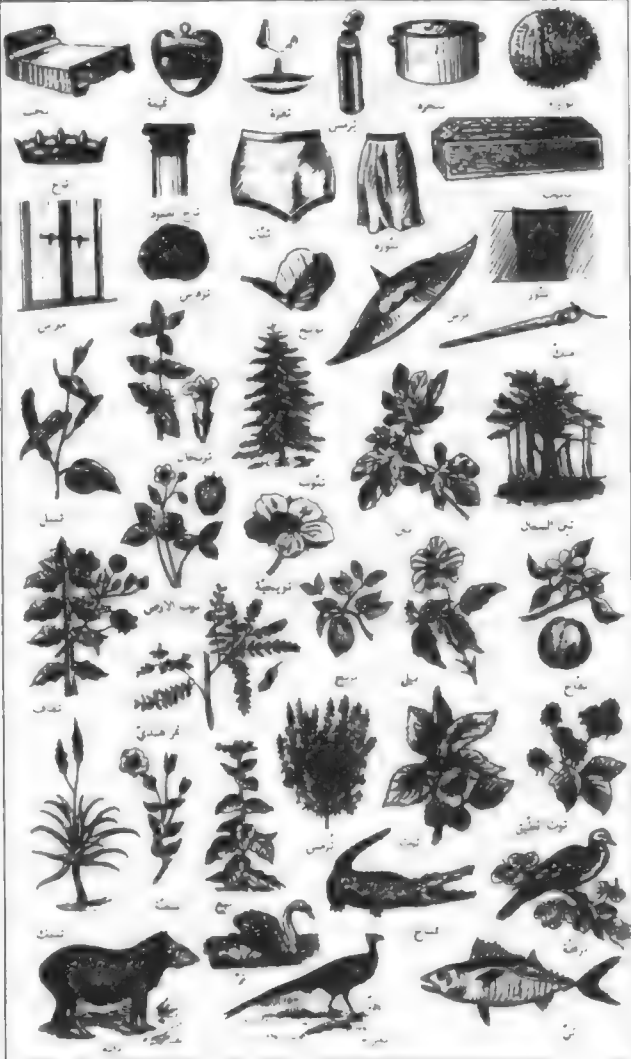
التهیان: پیای نازا واته بهمانا (تهیان)
دی.

الماتة من الأرض: بهمانا (الیه) دی.

المثیة من الأرض: بهمانا (الیه) دی.

المثیه من الرجال: پیای زور گوومپاو
سمر لی شیواو.

التيوقراطية: جۆرتکه لهیاسای بهرنوه
بردن که فرمانبرهوا دمهلاتی
نایینی و دنیایی همی.

ثَابِتٌ لِّهِ الْمَرْحُ: نَمَخُوْشِيْ بِالْوَكْمِي تَوْش
بُوو.

ثَاثِلٌ جَسَدٌ: بِالْوَكْمِ لَمَسَرِ جَمَسَمِي
دَمَرَكَمَوَت.

الثَّوْلُسُ: بِالْوَكْمِ، بِلَوْنِي بِجَوْنِي رَهَقُو
خَرَمَخَرَمِن لَمَسَرِ بَيْتِ بَيْدَا دَعْنِ بَه
نَمَنَلَمَزِي نَوَكُو بِجَوَكُر، (ك: ثَالِي) ه.

لَأَيِّ الْخَرَزِ لَأَيِّ: مِرومَكَمِي كُونِ كَرَدِ
دَمَكُوْتَرِي، (ثَايِ الْأَجِيمِ) بَيْسَتَمَكَمِي
كُونِ كَرَدِ.

لَيْسِي الْخَرَزِ لَأَيِّ: نِيْوَانِ كُونِي مِرومَكَمِ
هَمَلَمَوَشَاوِ لَأَوَلَا بُوو، كُوونَمَكَمِ
هَرَاوَنَرَبُوو.

الْأَيِّ وَالْثَايِي: بِيْتَوَه جِوونِ لَيْتِكِ
هَمَلَمَوَشَانِ ه زَمَعِيْفِ بُوونِ،
شُوْنَمَوَلَوِي بَرِيْنِ، دَمَكُوْتَرِي، (رَأَبِ)
الْأَيِّ وَرَكَفَ شُوْنِي بَرِيْنَمَكَمِي
سَاپَنَزَكَمِدُو كُوْشَتَه رَزِيوَمَكَمِي نِ
بُوو.

إِبْجَاجُ السَّاءِ وَلَمَرَه: كُوْزَمَكَمِ، كُوْنَدَمَكَمِ،
تَمَنَمَكَمِكِه هَمِ بُوو
إِبْجَاجُ الرَّجُلِ: هَبَاوَمَكَمِ هَمَلَمَوِ كَمَتِه بُوو
كُوْشَتَمَكَمِي دَاخُوْرَا.

ثَبْتُ ثَبَاً: لَه سَمَرَمَلَمُوْ دَانِيْشَتِ مَكُوو جُوْنِ
بِيْ تَمَحِيَاْتِ دَاخَمِيْشِيْ.

ثَبْتُ ثَبَاً وَثَبْرَاً: جِيْگَرِ بُوو، دَمَكُوْتَرِي،
(ثَبْتُ بِالْمَكَانِ) تَنْبِيْدَا جِيْگَرِ بُوو.

ثَبْتُ الْأَمْرِ: كَارَمَكَمِ رَاسَتِ دَمَرَجُوو
جَمَسَا.

ثَبْتُ ثَابَةً وَثَبْرَةً: دَامَمَزَرَاوِ

خَوْرَاگَرِيوَوِ ه دَمَكُوْتَرِي، (فَلَانِ ثَابَتِ
الْقَلْبِ) فَلَانَمَكَمِسِ دَلِ دَامَمَزَرَاوِ
وَرَه بَمَرَزَه (فَلَانِ ثَابَتِ الْقَدَمِ).

الْثَبْتُ الْجِرَادُ: كُوْلَمَكَمِه كَلَكِي لَه زَمَوِي
جَمَقَانَدِ

الْثَبْتُ الْأَمْرُ: كَارَمَكَمِي جَمَسَاوِنَدُو رِيْكِي
خَسَتِ.

الْثَبْتُ الْكِتَابُ: كَتَبْتَمَكَمِي تُوْمَاگَرَدِ
(الْثَبْتُ الْخُصْلُ) بَهْلَمَكَمِي رَاسَتِي
خَسَتَمَرُو.

الْثَبْتُ الثَّيْنِي: لَمَوِ شَتَمِي بَمَتَمَوَاوَمَتِي
زَانِي رَاسَتِيْمَكَمِي بِيْكََا.

الْثَبْتُ فَلَاناً: فَلَانَمَكَمِسِي بَمَنَدَكَمِدِ،
هَوْرَانِ دَمَطَرَمَوِي، ﴿وَأَذِ يَمْكُرُ بِكَ
الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْثُرُونَ أَوْ يَقْتُلُونَ﴾ ه
لَه جِيْوَلَكِي وَتَوِيْزِي هَوْرَمِيْشِدَا
دَمَرَبَارِي بِيْغَمَمَبَرِ هَاتُووَه (اِذَا
أَصْبَحَ فَلَايَرَه بِالْوَلَاقِ).

ثَبْتُ الثَّيْنِي: بَمَانَا (أَلْبَنَه) دِيْ.

ثَبْتُ فَلَاناً: لَمَكَاْتِي تَمَنَكَاَنَدَا وَرَمِي
فَلَانَمَكَمِسِي بَمَرَزِ كَرَدَمَوَه لَمَسَرِ
مَمَبَسَتُو ثَامَانَجِي خُوِي جِيْگَرِي
كَرَدِ ه هَوْرَانِ دَمَطَرَمَوِي، ﴿ثَبْتُ
اَللّٰهُ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِالْقَوْلِ الْاَلَاثِ﴾.

ثَبْتُ فِي الْأَمْرِ وَالرَّأْيِ: لَمَسَرَمَخُوْ بُوْ
كَارَمَكَمِ جُوو بَهْلَمِي لَه نَمَنَجَاوَمَتِي
دَا نَمَكَمِدِ.

اَسْتَبْتُ فِي الْأَمْرِ وَالرَّأْيِ: بَمَانَا (ثَبْتُ)
دِيْ.

لَبَّحَ السَّلَامَ وَالْخَطُّ: قسمو
نوو سینه کانی تیگه نو پیکه ن کردو
رونی نمکردنموه.

لَبَّحَ لَبَّحًا: ناوقه دی نمستور بوو،
دمگوتری: (فَرَّ لَبَّحٌ، هِيَ لَبَّاحَةٌ)
لَبَّحَ الرَّامِي بِالْعَصَا: شوانه که
گوجانه کمی خسته دوا خویه و مو
همردو دعتی خسته سمری.

الْجُبَّةُ: ناوقه دی شت که نمستور بنو
بمرز پیته ووه، (ك: أَلْبَاحٌ) ه همر لم
بارموهیه دمگوتری: (تَبَّحَ الْبَحْرُ وَتَبَّحَ
الصَّنَدُ وَتَبَّحَ الظَّهْرُ) ه همروا ناوه بو
بالتدیه که شوانه دفنائینی.

الْجُبَّةُ: مام ناومندی له نیوان باش و
خرابنا.

إِلْتَجَرَ الرَّجُلُ: پیاووکه هه لسه مینیه و مو
بمشوکا لمکاتی ترسانیندا.

لَبَّرَ فُلَانٌ لُبْرًا وَلُبْرًا: فلانکسی فه و تاو لمناو
جوو ه فوران دهمرموی: (لَبَّرَ لَبْرًا
الْيَوْمَ لُبْرًا وَاحِدًا وَادْعُوا لُبْرًا كَثِيرًا).

لَبَّرَ الشَّيْءُ: شته کمی لمناو برد (لَبَّرَ فُلَانًا):
ناهومیدی کردو دهری کرد.

لَبَّرَ عَنِ الشَّيْءِ: لمو شته حمبسی کردو
نمپیشت دعتی بیگلانی ه دمگوتری:
(هو مَبْرور) ه فوران دهمرموی:
(وَرَّيْ لِي لَبْرًا يَا لِبْرَ عَنِ مَبْرَرًا).

لَبَّرَ الْبَحْرُ: دهریا شه پؤل هاویشته.
لَبَّرَتْ عَلَى الْأَمْرِ: بهره وام بوو له سمر
کارمکو وازی ئی نه هینا.

الْثَبَاتُ: لمکل و گلاکه و تن، دمگوتری:
(دَاء ثَبَات) دهر دیکه ئادهمیزاد
لمکل و گلاکه و.

الْثَبَاتُ: ثمو حمبل و پتمهیه بارو
بارگهنه یی دهمسری زن و
کور تانی ولاغی یی قایم دهری.

الْثَبْتُ: پیای و نازای وره بمرزو
خوړاگرو چاومترس ه ئافلمندی
راستگلو خاوم و ادمو بهیمان ه
دمگوتری: (فُلَانٌ ثَبْتُ الْخَصْمَةِ) واته
له کاتی گنشمو شمپیش زمانی
هه له مناکاو قسمی ناشیرینی ئی
نابیسری.

الْثَبْتُ: بملگه و دهلیل ه پهرهیه که
بملگه یی تیدا تو مار بکری.

لَبَّئْتُ الْخَدَثَ: ثمو دهمترم و پهرهیه که

ریوایمت و ممتی ثمو حه دیشانه یی

تیدا تو مار کراوه که حه دیش

گنرموه که ریوایمتی کردوون، همروا

ناوی ماموستا کانی یی تیدا تو مار

کراوه ه پهرستی کتیب ه (رجل

لَبَّئْتُ): پیاووکه بهرو پیکراوه،

قسمه کانی و مردمگرن، (ك: أَلْبَاتُ) ه.

الْثَبْتُ: که لایمی مو شه نه نمپی نیبه.

رجل ثَبْتُ: پیاووکه نه خوشی

له قاجی خسته ووه له سمرجی

که و تووه.

لَبَّحَ الرَّجُلُ لُبْرًا وَلَبَّحًا: پیاووکه له سمر

نوکه بهنجه یی قاجمکاتی هه لروشا.

لَبَّرَهُ مِنَ الْأَمْرِ: لَهُو کارهی منع کرد و
نهیشت خهریکی بی.

تَابِرُوا فِي الْحَرْبِ: تَبَكَّرُوا هَبْرَشِيَانْ بَرْدُو
شان بهمانی همکتر جمنگان.

الْثَبَّارُ: دِگوتری، (هَرُ عَلِي لَبَّارِ أَمْسِ)
نهو لهسهر جاودتری فرمان و
حوکه مگانیمتی.

الْثَبْرَةُ: جَوْره گلیکه و مگوو هسل وابه،
له نیوان دوو تونی چینهکانی زوی
دابه ه همرکاتی رمگی دار خورما
گمیشه نهو توپزه دموستی و حی
دی روناچن. ه همروا ناوه بو
عمه باراوینک له گپودا ناوی زوری
تپدا کؤدمیته وه.

تَبَّطَ عَلَى الْأَمْرِ لَبَّاطًا: لهسری وستاو نهیتونی
جیدی همنگاوبنی ه دِگوتری، (تَبَّطَ
عَلَى الْأَمْرِ) لهسهر نهو کاره وستاندی.

تَبَّطَ ثَلَاثًا عَنْ الشَّيْنِ: فَلَا نَهْ كَمَسِي
دمسته وسان کردو هیوانی کردوه،
ته مبهل و ته موزلی کرد، لاوازو
هونگرانی کرد نهیتوانی کاره که
نمنجام بنا ه هورشان دهفرموی،
(وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ).

تَثَبُّطٌ: مَوْلَمَتی داو جاودروانی کردو
گیرو گرفت هاتنه پئیش.

تَبَقَّتِ الْعَيْنُ ثَبَّاطًا: جاومکه فرمیسکی
هاتنه خوار (تَبَقَّ التَّهَرُّ) جهمهکه

لیوان لیو بوو له ناوو ناومگی
بهخیزایی پیندا ری.

تَبَّيْنُ الْكُوبِ: هَمْرَافی کراسه که ی

نوشتاندهموو دوری.

تَبَّيْنُ لِي الْكُوبِ: هَمْنِیکی له کراسه که ی

هملدهموو بهدمستی گرتی و کردی
به بهرگوش و همنئی شتی تپکرد.

تَبَّيْنُ الثَّنِي: شته که ی کرده
بهرگوشه که موهو هملی گرت.

الْثَبْنُ فِي ثَرِيهِ: له کراسه که ی بهرگوشی
دروست کرد.

الْثَبَّانُ: نهو بهمشی له کراسه که دِگوتری به
بهرگوش و شتی تپدا هملدِگتری.

الْثَبَّةُ: نهو سوزگی و سه لهو به چنه به که
مبوی تپدا هملدِگتری.

الْثَبَّيْنُ: به مانا (الْيَانِ) دئ.

الْمَثَبَّةُ: کیمیه که شافرت ناوینده و
نامیری نارامیشی خوی تپدا
هملدِگتری.

لَبَّيْ الشَّيْ ثَبَّيًّا: شته که ی کؤکرده وه.

لَبَّي الْمُرَا: پیاومکه پابهندی بلانی
پاوکی بوو شوین پپی نهوی
هملدِگرت.

لَبَّي الْجَمْعِ أَوْ الْجَمِشِ: خه لکه که یان
جهمشه که پؤل پؤل کرد.

لَبَّي الْمَالِ: پارِزگاری مال و سامانه که ی
کردو کؤی کردوه، گمشی بی کرد.

لَبَّي الشَّخْصِ: جهند جار و مضو نهانی
نهو شهمسه ی له لپانی دا دوباره
کردوه.

لَبَّي اللَّهُ النِّعَمَ لِلشَّخْصِ: بهرودرگار نازو
نیممته ی خوی بهسهر نهو
شهمسه دا رشت.

الثَّجَّةُ: باغ و باخچه‌یه که هموزی ناوی
تَنْدَیْنِ و شوئنی وای تَنْدَیْنِ ناویان
تَنْدَا پَرمَمنَدَه بکری ه جال و
چوئلیه‌یک بارینی باران به‌خوهره
دروستی بکا.

الثَّجْرُ: به‌مانا (الثَّجَّاج) دئی ه
دمگوتری، (عین لُجوج).

الْشَّجِج: لالار ه دمگوتری، (اکسظ
الرادی بشججه).

الْمِثْجُ مِنَ الْمَطَرِ: به‌مانا (الثَّجَّاج) دئی ه
وتار پیژدی دهمو گشت جوان و
شمرین و قسه رهوان ه (الحسن)
دهرباری فیبنو ععباس دهلی، (انه
كان بِعَجَا).

لَجَرُ الْقَمَرِ لَجْرًا: خورماکی تیکه‌او به
تلبه دوشاوی خورمای کال و
نمگه‌پیو کرد.

لَجِرَ الشَّيْ لَجْرًا: شتمکه نمستوورو بان
بوو ه دمگوتری، (هر لجر والجر).

لَجِرَ الشَّيْ: شتمکی بان گردوم،
به‌فرزوش کرد ه دمگوتری، (ل حمه
لجی): له گاشتمکی‌ها نمرمیه‌یک همه.
الْأَلْجَرُ: تری نمستوری بَنَک کورت، (ک:
لَجِر).

الْأَجْرُ: شتی نمستورو بان (خمبه‌لُاسه).
الْأَجْرُ: ناوم‌استی شت ه دشتاپیمکی
نزم له زموی (جالایی) دموروبیری
هولگی گهردن ه په‌له په‌له گیای
لیرمو لهوی.

الْهَبَّةُ: کۆممل و پَیژنَک ه به‌تابیمتی
کۆمه‌لَیک سوارچاک، (ک: بَیرون،
کبات) ه له فورئاندا ده‌فرموی،
(وَأَنْزَلُوا لِتَابِ أَوِ الْفِرَاوْ جَمِيعًا).
لَقِمَ بِمَا لِي بَطْنُهُ ثَمًّا: ثَموی له سکیدا بوو
دهری هاویشت.

لَقِمَ الْحَرْزُ: مورووهمکی شکندن له‌که‌لکی
خستن.

لَقِمْ: بؤ موطاومعی (لَقِمَ) هاتوو.
لَقِمْ الرَّجُلُ: پیاومکه به ولی ناشمرین
دهمی کرابهوه.

لَقِمْ: به‌مانا (لَقِمَ) دئی.
لَقِمْ الشَّرْبُ: کراسه‌کی در شیتال
شیتال بوو.

لَقِمْ اللحمُ: گۆشتمکه دلز او هملزوری.
الْثَّيْ: توپکله‌خورماو خورمای خراب،
وردمکاو خشت و خۆل و خاشاک ه
همموو شتیک که دمگوتری و ورد
دمکری.

الْثَّاءُ: توپکلی خورماو خورمای
خراب.

لَجَجَ الْمَاءُ: ناومکه رهوان بوو هملزابه
خواری.

لَجَّ الْمَاءُ لَجْرًا: ناومکه رهوان بوو هملز او.
لَجَّ الْمَاءُ لَجًّا: ناومکه ریواندو
رمهای کرد.

الْثَّجَّاجُ: شاوی به‌خوهره هملز او
له‌به‌زابه‌موه، فورئان ده‌فرموی،
(وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُفْصِرَاتِ مَاءً لَّجَّاجًا).

الْخَنُّ لِلأَمْرِ: گهله‌کۆمه‌کی له
فلانه کەس کردو بۆسه‌ریدا زه‌ل
بوو ە دۆگوتری: (الْخَنُّ هُم وَالْمَرَضُ
وَالْجَرَحُ).

الْخَنُّ الشَّيْءُ مَعْرُفَةً: نمو شته‌ی
بەتەواوی زانیو بەباشی بۆی
ناشکرا بوو.

اسْتَخَنَ مِنْهُ الشَّيْءُ: بەمانا (الْخَنُّ) دئ
ە دۆگوتری: (اسْتَخَنَ مِنْهُ الْأَسْرَمُ
وَالْمَرَضُ وَالْأَعْيَاءُ).

الْخَنُّ: لەش داهێززان و تەمبەلی و
هونگرانی بەهۆی نۆستەنەوه یان
ماندووبوونەوه یان نەخۆشی.

الْخَنُّ: بەمانا (الْخَنُّ) دئ
لَفَقَ الْمَطَرُ لَدْنَا: بارانەکە بە خۆپرەم
هەڵپۆو باری ە دۆگوتری: (لَدْنَا
السَّحَابُ): هەورەکە بارانی
بەخۆپرەمی باراند.

لَفَقَ الرَّادِي: شێوەکە ئاوی پێدا جاپی
بوو. (لَدْنَا بَطْنُ الشَّاةِ): ورگی
مەرکەمی هەڵپێ.

لَفَقَ الْخَيْلُ: نەسپەکە پەرەلا کرد.
إِلْتَقَى بَطْنُهُ: ورگی داگەوت، شۆر بۆوه.
لَقِمَ الْأَبْرَصُ: جاپاتیوی لەسەر
مەسینەکە (قۆرپەکە) دانا.

الْثَدَامُ: جاپاتیو (پالێووس).
لَقِنَ اللَّحْمَ لَدْنَا: گۆشتەکە بۆنی گۆرا.
لَقِنَ لَلان: فلانکەس گۆشتی زۆر بوو
قەلەو بوو، قورس بوو.

الْثَجِيرُ: تله‌ی هەرشێک کە بگوشی
وگکوو تله‌شوکی تری.
الْثَجِيرُ: له خەمیزه‌ران نمو جۆره
خەمیزه‌رانه‌یه کە ناوکه‌ی کلۆری.
لَجِلَ لَجَلًا: گەمە‌ی گەوره‌ بوو، ورگی
داچۆپو شوپ بۆوه.

لَجَلَتِ الْمَزَادَةُ: کۆنەکە کشاو بەرە‌ه‌وان
بوو (هو انجلُ وهي لجلاء).
لَجَلُ الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی گەوره‌ کرد
قەبارە‌ی پێ دا.

الْأَجَلُ مِنَ اللَّيْلِ وَالرَّاهِي: ناوهراست،
بەشی زۆری شەو، بەشی زۆری
دۆله‌کە.

لَجَمَهُ لَجْمًا: خێرا سەرفی کردو پالی
پێوه‌ نا ە گە‌رانییە‌وه.
لَجِمَ لَجْمًا: بە‌گورجی گە‌رپه‌وه‌.

الْجَمُّ: (الْجَمَّتِ السَّمَاءُ) ئاسمان بەخۆپرەم
بارانی باراندو بە‌ردەوام بارانی باراند.
لَجِمَتِ السَّمَاءُ: بەمانا (الْجَمَّتِ) دئ.
لَخَفَجَ: دەنگی گە‌رپه‌و هەرخە‌فرخی هات.
الْخَشَعَةُ: دەنگێکە گە‌ر ناخۆشه‌.

لَخِنَ لَخْنَةً وَلَخَانَةً: نەستووو رەق و
نە‌کە‌ه‌وت بوو دۆگوتری: (هو لَخِنٌ).
الْخَنُّ فِي الْأَمْرِ: زە‌ه‌ره‌وی له کارکە‌دا
کرد، دۆگوتری: (الْخَنُّ فِي الشُّؤْ)
زە‌ه‌ره‌وی کرد لە‌ه‌م‌کردن و
زە‌ه‌نگە‌یان‌دن بە دۆژمن.

الْخَنُّ فِي الْأَرْضِ: زە‌ه‌ره‌وی کرد
لە‌ه‌م‌کردن لە‌گە‌ڵ دۆژمنە‌کانی دا.

ثُرْبٌ: شتمه‌ی له كه لك خست و تېكه‌ل
بمشتی تری كرد

ثُرْبٌ لِلْأَمْرِ، وعلیه: لوم‌ی فلانكسی
كرد به تاوانمگانی له‌كمداری كرد ه
خورشان دهم‌رموئ، ﴿لَا لِلزَّيْبِ
عَلَيْكُمْ﴾

الثُّرْبُ: بمرزو پیوونکی تمکه گه‌دمو
ره‌خولمگان دادم‌وشی، (ك: ائرب
وئروب).

ثُرْتُ لِي الشَّيْءُ: شتمه‌ی زور تېك هه‌لداو
تېكه‌لاوی كرد ه دمگوتری، (لُرُتْ لِي
الاکل والكلام وهو لولار).

ثُرْتُ الشَّيْءُ: شتمه‌ی تمفرو تونا كرد.

الثَّرَارُ: زور بلځ، كمسیكه زور هسبكا
بمېن پېوېست
ثُرَّةُ الْخَيْزَرِ ثُرَاءُ: نانمكه‌ی كموت كموت
كردو بمشورباو تم‌ی كرد (نانمكه‌ی
تېگوشی) ناشمزمكه پېنې دمگوتری:
(لاره) نانمكه (مشرود) پان (لرید) به
كوردی (تېگوشاو پان تریث).

ثُرَّةُ الدَّيْحَةِ: ناژه‌لمكه‌ی به بهرد پان
تېسقان پان شتېگی گول سهرېری،
گیانی دهرجواند بمېن نه‌ومی
خوړگی هه‌لېږی.

ثُرَّةُ الثُّرْبِ: کراسمه‌ی له‌خم هه‌لکېشا
رمنگی کرد (عانشه غ)
دمگوتېتموه، دملج: (لَاعَذَتْ عِمَارًا
ها لد لردنه بز عفراڼ).

ثُرْدُ الْمَطْرِ الْأَرْضِ: بارانمكه كمه بارى

ثُبْنُ الرَّجُلِ: پهاومكه گوشتی زور بوو،
قه‌لهو بوو ه گوشته‌مكى دام‌وړا (هو
نُثْنُ).

ثُبَّتِ الْمَرَأَةُ: ناظرتمكه گوشتن بوو
قه‌لهو بوو بمشپویمېكى ناظراً.

ثُبَّ لَدَارًا، ثُبَّ: تم‌ی كرد ناوړشپنې كرد.
ثُبَّ لَدَى: تم‌ی بوو ه (لدىت المرأة)
ناظرتمكه مېمكى گموره بوو،
دمگوتری، (هي لثباء).

ثُبَّاهُ: خوراکى پېدا، شیرى مېمكى
دهرخوارد دا.

الثُّبَى: به‌رز بوونموى دو مېمكه
له‌سمر سېنگى پیاو پان ژن ه به
سروشت مېمكى ناظرتم شیرى تېدا
كؤ دمېتېموه ومگوو چؤن گوانى
نازملو همندى گيانلمېمرى تری
شردهر شیر لمگوانپان دا كؤ
دمېتېموه، (ك: اَلِدْ وَلَدِي).

ثُرْبُهُ ثُرْبًا: سمرزمنشتى كردو
بمناوانمگانی له‌كمدارى كرد.

ثُرْبُ الْمَرِيضِ: كراس و پؤشاكى لمېمر
نه‌خؤشمكه داكند.

الثُّرْبُ الْكَبْشُ: به‌رانمكه پيوو به‌زى
زور بوو

الثُّرْبُ فَلَانٌ: فلانكس به‌خشش و
عمطای كمه بوو ه به‌شوین
به‌خشېنمكه‌پدا منملى كرد.

الثُّرْبُ لِلْأَمْرِ: لوم‌ی فلانكسى كرد
به‌هوى ناوانمگانمېموه له‌كمدارى كرد.

- كه ميگ زموى رشاندو مستايهوه.
ثردت خلتنه: ليئوى قه لشت قه لشت بوو.
ئورد الرجل من الحركة: بپاومكه به
بريندارى لمه مرمكه هاتمه دهره
گيانى تندا مابوو.
اثره الهجر: بهمانا (ثرده) دئ.
اثره: بارانى كه م به باران.
الثريد: تينگوشا (نانى وردكراو بگريته
ناو شورباوه) كهلى مەى و شراب.
المشراد: ناميريكه نازولى پى
دهكوژريتهوه..
المشرد: كاسه و هابى تينگوشا (تشرىب).
لُور السائل لُورا ولرورا: شلمه ميني كهى زور
بوو ليشاوى هينا دهكوژرى (لُور اليرز
والسحابة والعين) ناوى بيرمه زور بوو،
همورمهكه به خورم بارانى باراند، جاو
فرميسكى زورى هه لپشتن.
لُورُ الشاة والنالة: مرمكه حوشترمهكه
شيرى زور بوو.
لُور الطعنة: بريتهكه خوئنى زور لى
هات.
لُور الشئ: شتهكهى وردكردو لماناوى برد
دهشكوژرى، (لُور السحابة مائه)،
همورمهكه بارانهكهى رژاند.
لُور المكان: شوئنهكهى ناو رشين كردو
شئ دار بوو
لُور من الخيل: شمسي خوشر و بهراهم.
لُور الطعنة: بهرو پولى مى كه لمشير
لُور الخامة: كههرو گواخيلكى رزموانو باخهوان.
- لُورمه لُورما: بهدمى گنشاو ددانى
شكاند، لمريشهوه ددانى دهرهينا.
لُور لُورما: ددانى شكا به لمينهوه دهرهات ه
(هر الرم)، نهو بپاوه ددان كهله
ددان شكاهه (هي لورما) بو زن. له
حه ديتشا هاتووه ددانى، نهى ان
يضى بالفرماء، بيفه مبه (د.خ)
نهى كردووه كه نازولى ددان كهلو
ددان دهرهاتوو بگريته قوربانى.
لُورمه: بهمانا (لرمة) هاتووه.
لُورم: بوو به ددان كهل.
لُورم لُورمه: همدى له ددانى شكاو
كهل بوو.
الاورم: له عيلمى (عروض) دا نهويه
قه ميس و خرمى تندا كؤبينتهوه.
الاورمان: شهو و زور، زهمانهو مردن.
لُورم الطعام: خوارنهكهى به خرابى
نامادكرد نهيزانى چاكى لينى.
لُورم الطعام: خوارنهكهى به جوانى و
رئك و پيكي نه خوارد ددست و
به نجهى خوى تى هه لگيشان.
لُورم غملة: كارمهكهى به خرابى نه انجام دا
دلسوزى و ددست رهنجى تندا نه كرد.
لُورم غملة: ديله پيوى ه چالايى ناوهراستى
لئوى سهرهوه.
لُورم: عونصوريكى فلزيه رهنكى
سمنجاييه.
لُورا المال لُورا: مالهكه كه شهى كرد
زيادبوو.

الثري: زوى ۵ شوموم ۵ گل ۵ بهخشش.

الثرأ: زور بوونى مالو سامان.

الثرؤ: زورى مالو سامان و زورى

ئادهميزاد ۵ پتقممبهر (د.خ)

ههرموويتمى (ما بحث الله نيا بعد

لوط الا لي ثروة لي لومه).

الثرؤ (في علم الاقتصاد): ههر مالو

ساماننيك بگرتته ملك و نرخدار

بيو جمنديتمى دياربي.

الثرؤ القرمية: كومهتى هيزه بهرهم

هينهرمكاني دولمت.

الثرأ: كومهتيك ناستيره له شكلى

كملهكانا خي دعوتون وشى النجم

بومته ناو بزيان ۵ جوره كلؤبيكى

كارمياش هميه پيى دموگوتري، (لريا).

الثرأ: زوركمر، دموگوتري، (هذا مشرة

للمال) نموه مالو سامان زور دما.

ثعب لعا ولطوطا: موى ريشى يان موى

برؤى تملك بوو ۵ ورگى گموره بوو،

جمو جولى كدم بوو (هرلطف).

ثعب الصبي ثعبا و ثعبا: منداكه

بمنسپايى يكمم همنكاوى هملتنا

۵ دموگوتري، (هو عيشى الثعب) نموه

ومكوو منداك دهرؤا.

ثعب الماء والدم و غرهما ثعبا: فيجقمى به

ئاومكهمان بهخوننهكه كردو جارى

بوو ۵ پتقممبهر دهمرموى، (بجى

الشهد برم اللهامة وجرحه يصب دما).

ثرو القرم لظراهم: نمو كومنو تاقمه

بمسهر هاوشانهمكانياندا سمركهوتن

له زمانهو دولتممنلىدا بالادست

بوون.

ثرو المطر الواب لريا: باران زهوييمكى

تمرو شيداركرد.

ثرو الأثر فلانأ: نمو كاره فلانمكسى

تممبى خواردو كرد لمسهر رمقى

خوى وازى هينا.

ثرو لريا: مالو سامانى زور بوو (هر لريا

لري و لروان).

ثرو بكدا: مالو سامانى بهو شته زور

بوو، له خملكى بيى لاناچ بوو.

ثرو الأرض لريا: زهوييمكه شى هينايهومو

نهرم بوو، (هي لريا و لريا).

ثرو بالشى: بهشتكه كهيف خوش بوو.

اثرى: دولتممند بوو.

اثرى الأرض: زهوييمكه گلى زور بوو.

اثرى المطر: بارانكه زهوييمكه شيدار

كردو شوموى ن پميدا بوو.

اثرى ملين الرجلين: نمو دوو پياوه

پمومندى دؤستايهتيهان بهردموم بوو.

ثرى الرجل: پياومكه دهستى لمسهر گل

داندا.

ثرى فلانأ: فلانمكسى ئاوپهرؤن كرد.

ثرى الله القرم: بهرورديگار نمو

ههموى زوركرد

ثرى الرجل المال: پياومكه مالو

سامانهكه زور كرد.

إِشْعَبَ الْمَاءُ وَالنَّمُّ وَاسْرُوحَا: ناولكه روقي،
فيجھمی کرد و خونتمكه هم لرزا.

إِلْتَمَبُ الْمَطْرُ: باران به خوردن باری.
الْأَعْرَابُ: همرشلممنیهک به تهرزم
بروا به سفر زویدا.

الثَّغْبُ: شَوْفَنِي بَيْتَا رُقِشْتَنِي نَاو لَمَاو
شِيوَدَا، رَهْمَوِي نَاو، (لَا: لَمَان).

الشمبان: ناوڻي گشتي به ٻڙ هه موو
گيانله بهر ڏي خشوڪ دريڙ ٻي و ٻي
هڃ ٻي.

نعمان السكك: حۆرۈككە لەمپىرى
خىشۈككە كان.

الثَّبَّةُ: جُورِيكَ لِمَسَرِّ مَازَلِهِ يَاف
هَؤُلَى بِبَيْدِهِ وَتَرَى (سَامِ أَمْرِي)
مَسْرُوعِي سَمُورَه، جَاوِي
دَمْرِبِهِ يُون، تَوَشِي هَمْرَكْسِيكَ بِي
دَم دَمَكَا تَمُورَه ۝ لَه كَا زَنَدَه
زَمُورَاوِي يَه بِي سَمَكَا نَه ۝ هَمَر
شَوِي نِيكَ بَكَمَزِي زُور بَمَزَه حَمَمَت
جَاك دَمْبِي تَمُورَه، (لَا: لَمْبَه)

الشعوب: سفرا، تیکه لیمیکه جمسته
دهری دندا، چور مکانی زورن.

الْمُتَّعِبُ: هَلْ وَسَّكَ شَوْنِي نَاوَيْتَا رُؤِشْتَن
لَه حَمَوَزو عَمَمَارَاو، (ك: مَغَاف).

لَفَعَّ الرجلُ؛ پیاوکه له هسهکانیدا پیتی
(ث) ی زور بهکارهینا، زمان فسک
بوو ۵ چمند جاریک پهك له‌دوای
پهك رشاموه.

التفتيح: لونلوو * صمدف * خورى
سوور.

لَفْجَرُ الْمَاءِ وَالْحَوْءُ: نَاقِمَتِي بِمَسْمُودَا رَشْتِ ۵
ناوی رشت.

الْقَنْجَرُ: المَاءُ وَالْمَطَرُ وَالدَّمْعُ: نَافِثُ هَلْزَا،
بَارَانْ هَلْزَا فَرَمِيَسْكَ دَبَارِيْن ۵
دَعَكُوْتَرِي: (الْقَنْجَرُ: الْعَيْنُ دَمْعاً
وَالسَّحَابَةُ قَطْرًا).

إِن تَجَرَّتِ الْجَنَّةُ: منجهد که په‌پوو له
تريت ۵ منجهد که ژناوکه‌ی
لسمروه ژاوه ۵ بیر که په‌پوو
ژاوه‌ی سهره‌زی کرد.

المُتَعَمِّرُ: لافاوی گموره ۵ ناوم استی
دعربا ۵ پیغمبر له حمدین کدا
دعفرموی: (کملها الأخضر المتعمر).

اَلْعَدُوُّ: خورمى تازه پيگمىشتوو ، نمو
هيشوه خورمايهى سمرانسمرى
پيگمىشتىو و ژرهموى بهرسيلمى
ه پالمى تىرو تازه ه كمف و رۆن ه
دمگوترى: (سرى لى)، همروا
دمگوترى: (ماله لى) ولا معدن نمكم
نه ژور هيجى نه.

لَعَلَّ لَفْراً: ہستی بالوگمی زور ن ہمدا
ہو ۵ شوین ہوانہ کان کہوت و
لگنہ ہوانہ کہماندا دروی کرد۔

القر: به دوو هه والهان داجوو
لمکیرانه و میان دا دروی کرین.

الثَّغْرُ: نَمُو شَلَمَه نِيْمِيه كِه لِه درمختی
 (السَّمر) دِهْمُورِی و مِکُوو بَنِشْت،
 کَلَمَه دَارِمِ بِن دِهْمُورِی، نَمُو
 شَلَمَه نِيْمِيه دَاچُو پَوَه زَمَرَنکی
 کُوشَنده، نَمِگَر بَکَرِ تِه چَاووه

نَازَارِيكِي وَاي نَ پَمِيْدَا دَمَكَا
دَمِيكوؤى، (ك: اَلْعَار).

نُفُورُ الْأَنْفُ: لَوْتُ شَهْقَارُ شَهْقَارُ بُوو ۵ لَه
لَوْتُ دَا پِيْتَكِه پِيْتَكَمِي سَبِي نَ
پَمِيْدَا بُوو.

الشَّعَارِيرُ: قَهْلَشَانَو شَهْقَارُ بُونِيَكِه لَمَنَاو
لَوْتَا پَمِيْدَا دَمَبِي ۵ رَمُوَكِيَكِه وَهَكَوَو
هِيَلِيُون دَمَبِي.

النُّسْرُودُ: پَيَاوِي كُورْتِه بَاآي نُهَسْتُور
(كُولَمَبَنِه) ۵ دَمَكِي سَبِي كِه لَه لَوْتَا
پَمِيْدَا دَمَبِي ۵ جُورِه كَالَه كِيَكِي مَمِيْلَه
دِرَنَزَه، (ك: لَمَارِي) ۵ لَه حَمِيْدِي
پَنِيْغِه مِمَرْدَا هَاتُووه دَهَلْ، (يَخْرَجُ لَرَم
مِنَ النَّارِ لِيَنْتُونِ كَمَا تَبَتِ النَّارِي).

لُعِطُ الْمَاءِ وَاللَّحْمِ لُعْطًا، نَاوَمَكِه ، كُؤَشْتَمَكِه
تَامَو بُونِيَان كُؤَرَا.

لُعِطُ الْجِلْدُ: پِيْئَسْتَمَكِه بُوْگَه نِي كُردو شَهْقَار
شَهْقَار بُوو.

لُعِطُ الشَّفَةِ: نِيُوَمَكِه هَه لَآوَسَاو قَهْلَشَا (هَر
لُعِطٌ رَهِي لُعِطَةٌ) ۵ هِيْلَكَمَكِه پِيْس
بُوو پِيْئِي دَمَكُورِي، (لُعِطَةٌ).

لُعْطُهُ: شُكَانْدِي وَرْدِي كُرد.

الْشَّعِيْطُ: وَرْدِه لَمَبُو وَرْدِه گَلْ كِه (بَا)
دَمَبِيْنَسُو لَه پَمَنَاو پَاسَارْدَا كُؤ
دَمَبِيْتَه وَه.

لُحٌّ لُحًّا: رَشَاپَه وَه.

الْثَّغِيُّ الْقَيْئُ مِنْ فِيْهِ: رَشُوْلَه دَمَبِي پَه
تَهَوْژَم دَمَرْجُوو

الْثَّغِ الدَّمُ مِنَ الْأَنْفِ وَالْجُرْحُ: خُوْنَن لَه

لَوْتُ يَان لَه پَرِيْنَمَكِه دَمَرْجُوو.

لُعِلْتُ أَسْنَانَهُ لُعْلًا: دَدَانِي سَوَارِي
پَمَكُوبُوون وَكِه وَنَنَه سَهْرِيَكِه ۵
دَمَكُورِي، (هِي لَعْلَاه)، (ك: لُعْل).

لُعْلُ السِّنِّ: دَدَانِي نَارِيَك وَپِيْئَك بُوون.

لُعْلُ ذَاتِ الصَّرْعِ: ژَمَارِي گَوَانَمَكَانِي زِيَاد
لَه نَاسَايِي بُوون.

الْعَمَلُ الْقَوْمِ عَلَيْنَا: خَهْلَكَمَكِه پَنِيْجَمَوَانِي
مَمَبَسْتُو وَيَسْتِي نِيْمَه جُوْلَانَه وَه.

الْعَمَلُ الْأَمْرُ: كَارَمَكِه نَاوُوز بُوو وَاي نِيْهَات
نَازَانَرِي جُوْن حَارَه مَمَرِي بَكُورِي.

الْأَنْفُلُ: كَمَسِيَكِه دَدَانِي سَوَارِي پَه ك
بُووِيُون دَدَانِي رِيَك نَمِيْن ۵ پَيَاوِيَكِي
كِه وَرْدِه نَاوِيْدَر كِه زُوْر پَيَاوَمْتِي نَ
بُوو مَشِيْتَه وَه، (ك: اَلْعَاغِل).

فُعَالُهُ: عَهْلَه مِي جِنَسَه بُوْرِيُوِي ۵ تَرِي
رِيُوِيْلَه ۵ لَه وَرْمِي وَشَك.

الْفُعْلُ: دَدَانِي زِيَادَه كِه لَه پَشْت دَدَانَه
نَاسَايِيَه كِه وَه هَاتَبِي. گَوَانِي زِيَادَه لَه
گَوَانَدِيْنِي حُوْشَرُو نَاوَه نِي شِيْر دَهْرِي
تَر ۵ نَادَمِيْزَادِي بَه خِيْل وَحِرُوَكِي
هَمْتِيُوَمَجِه ۵ گِيَانَلَمَبَرِيَكِي بَجَكُوْلَمَبِه
كِرْمِيَك لَه حَمُوْزُو بَهْرَمِيْلِي نَاوَادَا
پَمِيْدَا دَمَبِي كِه بُوْگَمَن دَمَكَاو پِيْس
دَمَبِي، (ك: لَعْلُول).

الْفُعْلُولُ: دَدَانِي زِيَادَه ۵ گَوَانَدَارِيَك
گَوَانِي زِيَادَه مِي هَمِيْن ۵ پَيَاوِي تُوْرَمُو
تَه وَسَن، (ك: لَعَالِيْل).

الْفُعْلُولُ مِنَ الْجِيْشِ: كِه ژَمَارِي
تَاكَه كَانِي زُوْر بِي ۵ گِيَانَلَمَبَرِي

گوندار که گوانی زندهی همی.

الْمُتَلَقَّةُ: خَاكٍ وَوَلَاتِيكَ رَهْوَى زَوْرِي.

(ك: مفاعل).

لُغْلِبَ الْمَكَانَ لُغْلِبَةً: نَمُو شَوَيْتَه رَهْوَى زَوْر

بُووه.

لُغْلِبَ الرَّجُلُ: نَمُو پیاوه ترسنوڪ بوو

و مكوو رَهْوَى رقتاری كرد همر

خَوَهَمَكِشَان وَ فَرْتَو فَنِيْلِي هَمَبُوو

كَلْمَلِبَ الرَّجُلُ: بِهَمَانَا (لُغْلِبَ) دئ.

الْغُلْبَةُ: پېړی گېلنېمېری رَهْوَى ناسايه،

و مكوو حموونه ديارى دمكړئ بُو فَرْتَو

فَنِيْلِي هَمَرَاخِي رَمَب خَوَار تېزايى

نووكمى هَمَحَكَه كه لمدايكى دپېړئ

هَمَلُوسَك وَ شَوَيْتِي دمرحوونى نَو

لَمَحَمُوزَو عَمَبَارَو، (ك: لعالب) ه.

الْغُلْبَةُ: دېتله رَهْوَى هَمَخَوْشِيهَك كه

تووكى جمسته و فَرَزَى سَمَر

بِرَوْتِيْنِيْتَه وَه.

الْغُلْبَانُ: نېره رَهْوَى هَمَبَاوَى نازاو

زېرمك و لِيْهَاتَو.

الْغُلْبِيَّةُ: بَاَز هَاوِيْشْتَنِي نَمَسْه

بَمْشِيوِي رَهْوَى.

لُغْبَ الشَّاةِ وَ لَحْرَهَا لُغْبًا: مَمْرَمْكِي سَمَرْبَرْي

هَمُوشْتَرَمْكِي سَمَرْبَرْي.

لُغِبَ الرَّجُلُ بِالرَّمَحِ: بِمَرْمَب لَمْپَاوَمْكِي

دَاو بَرِيَنْدَرِي كُرد.

كَلْمَلَتِ اللَّشَّةُ بِالْأُذُنِ: پوكمكه خوښى ئ

هَات، خوښى بَمَرْبُوو.

الْغُتْبُ: هَمَر شَتِيك تونديځ و بَتَوَيْتَه وَ

و مكوو سَهْوَؤَل، رَوْن، نَاسَن، زِيو ه

نَوَى پاشماوَمَى لَافَاو كه لَمْجَاو

چَوَيْلَا دَمْيَنْتِيْتَه وَه لَه سَنِبَهَرِي

كَيُوْدَا بِي، (ك: أَلْعَاب وَ لَعِبَان) ه

لُتْغَعَ الطِّفْلُ لِي الشَّيْءِ: مَنْدَالَمْكَه پَيْش

نَهْوَمِي دَدَانِي بَرْوِيْن بَه پوگَمْكَانِي

نَهْو شَتَمِي گَمَسْت، پِيْئِي رَوْگَمْزِي.

لُتْغَعَ التَّكْلِمُ كَلَامَهُ وَلِي كَلَامَهُ: قَسَمْكَمْرَمْكَه

قَسَمْكَانِي بَمْرَهَوَانِي نَمْكُرد هَمَانِي

تِيكَهْل پِيكَهْل بُوو، پَاسَاي

قَسَمْكُردَنِي رَنَك وَ پِيك نَمْبُوو.

لُفَّرَ الْجِدَارَ وَ لَحْرَهُ لُفَّرًا: كَهَلِيْنِيكِي

لَمْدِيوَاوَرْمَكُدا كُرد.

لُفَّرَ لِلْأَنَّا: دَدَانَمْكَانِي فَلَانِي شَكَانْدَن (لُفَّرَ

سِيْنَه) دَدَانِي كَيْشَا.

لُفَّرَ الْفَلَامَ لُفَّرًا: دَدَانِي پَيْشَمْهَوِي مَنْدَالَمْكَه

كَهْوَتَن

الْفَرَّ الْفَلَامُ: مَنْدَالَمْكَه دَدَانِي حَمَوَت

سَالَمِي كَهْوَتَن هَمَرِيْمِي نَهْخَمْي

دَهَلِي، مَوْسُولْمَانَانِي پَيْشَوو وِلْيَان بِي

پَاش بُوو (أَنْ يَلْمُرَا الْعَصِي الصَّلَاةَ

إِذَا الْفَرَّ): مَنْدَالَمْكَانِيان فَيْرِي

نَوِيْزَبَكَمَن كَاتِي دَدَانِي حَمَوَت

سَالْمِيَان دَهْكَوَت.

الْفَرَّ: كَهَلِيْنِيكَه لَمْسَمَرَانَسَهَرِي

كَيُوْمَكَانِدا بَهْدِي دِي هَمُوشَوِيْئِيكَه

تَرْسِي نَهْوَه هَمِيْئِي دَوُزْمَن لِيْئِيه وَه

هَيْرَش پِيْنِي هَمُوشَاوَرِي

دَهْكَوَيْتَه سَمَرْدَمَرْيَا دَهْكَوَتَرِي:

(لُفَّرَ)، (ك: لُفَّرَ) ه

الْفَرَّ: كَهَلِيْن، كَهَل، بَمَنْدَمَن ه

الثانیہ: ناواخنی کماوا چاکمت ۵
 ھووری سپی کہ ھمنڈیکان
 دھکونہ سمر ھمنڈیکان.
 الثر المایہ: ولاغھمکی بہ پالوھکی
 بمستومہ، لہ دواوہ لئی خوری،
 دھگوتری: (الفرہ بیغہ سرو).
 الثر الدایہ: لمدواوہ ولاخھمکی لئ
 خوری.
 استلتر لریہ، ربہ: داوینی کراسھکی کڑ
 کردومو لمانورستی خوی قلمی
 کردو بہ پشٹینمکیموہ بمستی
 خوی نامادگرد بڑ زورنبازی.
 استلترت الماض: پھرلیمکی پانی
 لمنیو پانی خوی رابردوہ
 بہ پشٹینمکیموہ بمستیموہ، لہ
 حمدیت دا ھاتووہ: (انہ امر
 المستحاضہ ان تستلتر) پیغمبر
 ھمرمانی بہ لافرمتی بی نویزکرد
 کہ پھرلیمک بہ ناوپانی خویان
 ھمرن و بہ پشٹینمکیمانوہ قلمی
 بگمن وگوو دایبی.
 الثر: قابیشیکہ لہ لای دواوی زین
 شمتک دھری و بمین کلکی
 ولاغھمکنا دھری و لہ ھردوو
 سمرموہ پھزینہ گموہ بہ
 کورتانمکموہ قائم دھری، بھگوردی
 پنی دھگوتری پالو.
 الثر: بڑ دینمو خاومن جنگ و
 نینوٹک، زنیہ (فمرحبیمتی)، (ک:
 الضرر ولفار).

کھلمبری کیو ۵ ھولکمی گمردن.
 لقم اللرن لغما: رھنگہ کہ سپی بوو وھگوو
 گولی درمختی شوغام.
 لقم الکلب: سمگمکہ ھاربوو زیانہ
 خرؤبوو.
 لقم الوادی: دۆلککہ درمختی شوغامی
 لی روا.
 لقم الراس: سوی سمری وگووگولی
 درمختی شوغام سپی بوو.
 لقم الطعام الاکل: خوراکہ کہ بغورمکی
 نوشی قلمووی و تمبملی کرد.
 قاغمہا: سمرزنشتی کرد.
 الثغامہ: درمختیکہ بھرمکی و
 گولہمکی سپین لہمبرزایی کیومکان
 دھری ۵ کھوشک دھبی زیاتر سپی
 دھبی، (ک: لغام) ۵.
 لقت الشاة وحرھا لغاء: مھرکہ باراندی.
 لثی الشاة وحرھا: مھرکہ وانی کرد
 بارہ بار بکا.
 الثاھی: مھر ۵ دھگوتری: (مالہ لاغ ولا
 راغ) نہمہری ھمہ نہ حوشتر ۵
 ھیچی نیبہ.
 الثاھیہ: مھر، دھگوتری، (مالہ لاغہ ولا
 راغہ) نہ مہری ھمہ نہ حوشتر.
 لثا الینزل لثنا: ھملجونی منجہلمکی
 داسرکاندموہ، گولہمکی شکاندموہ.
 الثناہ: دھنکہ خمدول.
 لثد الرزب و غیرہ، ناواخنی لہ پڑشاکمکہ
 کرد.

تَقْلَقْ لَلْأَمْسِ: سمر فلانه کسم کموتو
بمسریدا زال بوو
تَقْلَقْ لَلْصَارِخُ فِرْکُ: پالموانه که
هاوشانکه می خوی بؤر دای ژیر
خویندا.

الثَّالِثُ: نمو کمولمیه نمو هارچه
قوماشمیه لمزیر بمردانی ناشدا
لهکاتی باراش هاریندا رادهخری بؤ
نوموی ناردکه می لسمر کؤ ببیته وه
ه لهحمیدیندا هاتووه دهمرموی:
(وتدلهم الفان دق الرحی بظافها):

فیتنو ناشوب بمسریاندا دهباری و
دمیانکوتی و مگوو چون ناش هارای
خوی دمکوتی و بمسمر
که ولمناشمکه دای دهباری نسی ه
بمردش و دستاری ژیریو ناش،
(ک: تَقْلَقْ).

الثَّالِثُ مِنَ الدَّوَابِّ وَغَرِهَا: پمزی
تممیمه و لاغسی گرانرؤ ه که
بمزمبرو زنگ نمب زغمه پری.

الثَّالِثُ: نمو که ونو قوماشمیه له ژیر
دستارو بمردانشا رادهخری لهکاتی
هارینی گتمو جؤدا ه نمو خشت و
خولمیه لمزیر ناودا کؤ دبیته وه ه
تلپه شوک و تلپه همرشتیک
بگوشری ه له لای عمرجه
سارانشینمکان به خوارینیک
دمگوتری، شیر و ماست نمبی ه
و مگوو دانه و نلمو نان و خورما ه
پیغممبمر فهرمووی، (من کان معه

الثَّالِثُ: فونچکی دمنکه خورما،
لهوشتمی پمرومندی ناوکه
خورما که مو فونچکه که
دستمبهرمکات ه نمو لکه
دارخورمایمیه که دوی رنن
چنینی هیشوه خورماکان همندی
دمنکه خورما و مگوو پاشمروک
بمسمر درمخته که مو دمپینه وه،
(ک: لَفْلَقْ).

لَقْلَقَ الْمَاءُ وَلَحَرَهُ لَفْلَقًا: فوړاوو خمستایی
ناوکه ژیر کموتو ناوه صافه که
سمرکه وت.

لَقْلَقَ الرِّحَى: کموله ناردی بؤ ناشه که
راخست له خوار بمردشمکه وه
کمولمکی راخست بؤ نوموی
ناردکه بچیته سری.

لَقْلَقَ الشَّيْءُ: په کجار نمو شتهی بلاو
کردموه، پهرته ولزهی کرد.
لَقْلَقَ الْمَاءُ وَلَحَرَهُ: به مانا (لَقْلَقَ) دی.
لَقْلَقَ الْقَرْمُ: خه لکه که گمشتن به
خوار دهممینه که.

لَقْلَقَ الرِّحَى: له خوار بمردشمکه وه
کموله ناردکه می راخست.

تَقْلَقَ الشَّيْءُ: شتمکی و مگوو کموله
نارد له خوار خویموه راخست.

تَقْلَقَ لَلْأَمْسِ عَرَقٌ سَرٌّ وَبِهِ عَرَقٌ سَرٌّ:
دهمارتکی خرابی تینا بوو بهووی
نمو دهماره خرابیمیه وه له خلاقی
جوان و سه خاوت و به خشندهی
لهدستدا.

لَقَبُ لَنْهَضَطْنُ هَمَر كَسَنَك
 دانه‌ویله‌ی همه به پان نانی همه پان
 خورما با خواردن ناماده بگا.
 لَقَبُ يَهْ لَقْنَا: دمستی هاوسان و وزی
 له کارگردن هینا.
 لَقَبُ الدَابَّة: ولاشمکه بندمستی و نمو
 شوینده‌ی دمکه‌ویته سمرزموی له‌کاتی
 پالکوتن و پیخدانی دا نه‌ستور بوو
 خاراو رمق بوو.
 الْقَبُ الْعَمَلُ يَدُ: کارکردن دمستی
 خارااندن و پېستی بمری دمستی
 نه‌ستور کردو وشکی کرده‌وه.
 لَقَبُ الرَّجُل: خوی له بپاوه‌که نزیک
 کرده‌وه و او پېمستی کرد تا نه‌ینسی
 نیشو کاره‌کانی زانی و له‌نیازو
 مبه‌ستمگانی حالی بوو.
 الْقَبُ: نه‌زَنُو، نمو به‌شعی له جمستی
 ولاغ له‌کاتی پالکوتن و پیخدانی دا
 دمکه‌ویته سمر زموی و دمخاری و
 نه‌ستور دهیی ۵ به‌عل گوری حوسه‌ین
 دمگوتری: (ذو القَبَسَات) چونکه
 ناوچه‌وانی به‌موی سوژده‌بدنی زورده‌وه
 خارا‌بوو رمق بو‌بوو.
 لَقْنَا لَقْنًا: به‌شوینی داهات، شوینی کموت
 (لَقَا الْقَوْمَ) خه‌لکه‌مکی دمرکرد.
 الْقَبُ الْبَلَدُ: سی کوچمکی بو
 منجه‌لمکه ناماده‌کرد.
 لَقَبُ النَّارِ قَرِيًّا وَقَبَاةً: ناگره‌که
 هه‌لگیرسا، کلپمی کرد.
 لَقَبُ الرِّزْدِ رَغْرَه: چه‌رخمه‌که، نه‌ستیی‌ه‌که

بره‌سکه‌ی ن دهرکه‌موت.
 لَقَبُ الْكَرْبُ رَغْرَه: نه‌ستیرمه‌که روناکی
 دا، تاریکی شه‌وی گونکرد.
 لَقَبُ الْبُرْكَ: باسه‌که ده‌نگی دایه‌وه و
 مشهوربوو
 لَقَبُ الرَّاحَةِ: بۆنه‌که بلاو بو‌وه‌وه
 مونجی دایه‌وه
 لَقَبُ رَأْيِهِ: رایه‌مکی به‌سمند بوو،
 مبه‌ستمه‌مکی پیتکا.
 لَقَبُ الْعَرْدُ: به‌له دارمه‌که ناوی تېجوو نرم بوو.
 لَقَبُ النَّاقَةِ: حوشترمه‌که شیری زور بوو.
 لَقَبُ الشَّيْ لَقْبًا: شتمه‌کی گونکرد دراندی.
 لَقَبُ الشَّيْ وَاللُّوْ: نه‌و شتمی دره‌وشابه‌وه
 سورا‌سی زور بوو سوره‌لگیرا.
 الْقَبُ النَّارُ: ناگره‌کی هه‌لگیرساند
 (الْقَبُ الرِّزْدُ) چه‌خماخی ن داو
 پیرشکی دهرکه‌موت.
 لَقَبُ الْعَرْدُ: دارمه‌که ناوی هه‌لمزی ناوی تن
 زه‌یا.
 لَقَبُ الطَّالِرُ: پالندمه‌که له هه‌وادا به‌رز
 بو‌وه‌وه بۆ چه‌وا.
 لَقَبُ النَّارِ: ناگره‌کی هه‌لگیرساندو خوشی
 کرد.
 لَقَبُ الشَّيْبُ لَقْنًا وَلِه: فلا‌نه‌که‌س پیری ن
 دهرکه‌موت ۵ دمگوتری: (لَقَبُ الشَّيْبُ
 الشُّفْرُ): پیری له موومگانی
 جه‌سته‌ی دیاری دا.
 الْقَبُ: به‌مانا (إِلْتَحَقَ) دئی ۵ گونی کرد
 دراندی.

تَقَبَّ: به هوی رزین و بی کهک بوونی
دراو هلووری.

تَكْتَبُ النار: ناگرمی هه لگرساند.

الْأَلْطَرِب: بهو کهسه دهگوتری: خو
لهه مموو شتیک هه لگورتین
الْثَقَاب: دهنکه شقارته که ناگری پی
دهگرتنموه.

التَّقَبُّ: کونی لهه ممووادیو، (ك: أَلْطَب
و تقرب و القاب).

التَّقَبُّ: بهمانا (الْقَب) دی، (ك: لَقَب) ه.
الْقَابَةُ: نامیری که بو کونکردنی شت
به شیموی کونی که وانمی (درهل).

الْثَرِب: بهمانا (القاب) دی.
الْمُتَقَبُّ: رنبازی گه وره که خه لکی
به هوی پندار پشستی زور به
پیدامووی دوستی دهکن.

المِثْقَاب: نامیری که ددانی تیزی پینچاو
پینچی بهه ممرغه کانیموه همن بو
نه نجامنی کونی که وانمی.

الْمِثْقَبُ: نامیری کونکردن ه رنبازی
نیوان کوفه و مهکه، (ك: مِثَال).

لَقَبَ لَقْلًا: زهره و وریا بوو.

لَقِبَ الْحَلَّ: سرکه که تیزی و ترشییه که
زیاد لهه ندازه بوو زمان دهسوئینی
ه (لَقِبَ الْمِلْمَ وَالصَّنَاعَةَ) زانیاری و
پیشسازی چاک فیربووو به حیوانی
نه نجامان دها.

لَقِبَ الرَّجُلُ لِي الْحَرْب: لهه ممره فیرهای
پیاومکه کهوت.

لَقِبَ الشَّيْ: فرسمتی لهو شته هینا ه
هورتان دهه مرموی، (وَأَقْلَرَهُمْ حَيْثُ
لَقِبْتُمُوهُمْ)

لَقِبَ الْحَلَّ لَقْلًا: بهمانا (لَقِب) دی.

لَقِبَ لَلان: فلانه کهس لیها توو کاراما
دهرجوو.

لَقِقَهُ مِثْقَةً رَقْلًا: کیشمی لهه لدا کردو
به چمک بهرامبری کرد ه بهگانشو
سوحبت بهرامرگانی کرد بو لهو
دهری بها که لیها توو کارامه.

لَقِلَ الشَّيْ: خوارایی و ناراستی به کانی
لهو شته راست کردموو ریکی خست.

لَقِلَ الْإِنْسَانُ: ناهمه زادمکی بهرومرده
کردو تهریمی دداو فیزی زانستی
کرد.

لَقَلْنَا: شو کۆمه له بهکریان فیزی
زانین و دست رنگینی کرد.

لَقَلَّ: بو موطاومعی (لَقْلًا) هاتوو
دهگوتری، (لَقَلَّ عَلَى لَلان و ل
مدرسه کدا).

الْقَالَةُ: زانین و زانیاری و کارامایی
لهه منمکاندا.

الْقَالَةُ: نامیری که له دایان له ناسن
رمبی پی راسته و پاسته دهگرتن،
چالایی که لگه کانی پی راست
دهگرتنموه، (ك: الْقِيَّةُ و لَقْلًا) ه.

الْقَالَةُ: پارکردن به شمشیر.

لَقَلَّ الشَّيْ يَدَهُ لَقْلًا: شتمکی به دست
هه لسمکاندو کیشمکی دباری کرد

وَأَقْلَهُ الْمَرْضَى لِلْأَمْرِ: سواری شانی
بوو بهمیری دا زال بوو.

تَقْلَهُ: هورسی کرد (تَقْلَ الحرف لی
الکلمة): پیتهمی هورس کرد له
وشمگداو تمشدیدی خستسمر.

تَقْلَ عَلَى فُلَانٍ، لِمَسْمَرٍ فَلَانِمَكْسٍ گِرَانٍ
ناخوش بوو.

تَتَاقَلَّ حَلِیْه: بههورسای خوی خوی
خستسمر

تَتَاقَلَّ عَنِ الْأَمْرِ: لِمَكَارِمَكْدَا تَمَبْهَلِی
نوندو هونگران بوو زوو نمجاسی
نمدا.

تَتَاقَلَّ إِلَى الْمَكَانِ: لِهَوِ شَوْنَه پالی
لیدایهوهو پیی راهاتو تئیدامایهوه.
الْقَائِلُ: بهمانا (تَقَالَ، دئ ه هورنان
دهمزموی: ﴿إِلَى الْأَقْلَمِ إِلَى الْأَرْضِ﴾).

اسْتَقْلَّ الشَّيْءُ: شتهکه هورس بوو
اسْتَقْلَّ لِي نَوْمَه: خهوی لی کهوتوو
خهوی خوش بوو
اسْتَقْلَّ فُلَانًا: فلانکسی بهرمزا هورس
لهمدم دا.

الْقَائِلُ: هورس ه کسبک نمخوشی
لهجیی خستبی.
الْتَقَالُ: هورس، (ك: لَقْلَ).

الْتَقَالَةُ: نمو شته هورسمیه دهخزیته
سمر کلامهلی همروم کاغهمزی
سمرمیز له فرمانگهکاندا بو
نهموی بهرتو بلاو نمبنهوه.

الْتَقْلُ: لَقْلَ الشَّيْءِ: هورسای شتو کیشی ه
باری هورس ه همرشتیگ لسممر دل

ه (تَقْلَ غِیرَه لی الرزن) له کیشدا
لهکسمانی دی هورس تربوو،
نموشته لمشتی تر هورس تربوو.
تَقْلَ لِقْلًا وَقَالَ: هارسنگی درایهوه،
هورسایهکهی لهوی تر زیاتر بوو.
تَقْلَ الْأَمْرَ، کارمکه زور گرانو ناخوش
بوو.

تَقْلَ الرَّجُلُ: پیامکه عاقلو داممزاو بوو.
تَقْلَ الْمَرِيضُ: نمخوشمکه نمخوشیهکهی
تینی بو هیناو کوشندهبوو.

تَقْلَ يَدَهُ، تَقْلَ سَمْعَهُ، تَقْلَ لِسَانَهُ، دهمستی،
گوچکهی، زوبانی کزو لاواز بوو
ومکوو بهویست کاریان نهکرد.

تَقْلَ عَنِ حَاجَتِي: لِمَكَارِمَكْدَا مَنَدَا تَمَبْهَلِی
کرد.

تَقْلَ الشَّيْءِ أَوْ الْأَمْرِ عَلَى النَّفْسِ: نمطسی
نموشته یان نموکارهی بهلاوه
ناخوش بوو.

تَقْلَ الْحَامِلِ، لِمَارْمَتَكْه سِکْهَیْهَکْه
دیاریداو دمرکهوت.

تَقْلَتِ النَّبَاتُ: رومکهکه لاسکهکانی
تیراویوون.

أَقْلَتِ الْحَامِلُ: لِمَارْمَتَكْه سِکْهَیْهَکْه
دیاریداو دمرکهوت ه (هي مَقْلَ) ه
هورنان دهمزموی، ﴿لَقْنَا أَقْلَتِ
دُعَا اللَّهَ رَبُّهُمَا﴾.

الْقَلَّ فَلَانًا: کوچکی گرانس لِمَکُولِ
فلانکس نا ه دگوتری: (أَقْلَهُ
الْمَرْمَ) و(أَقْلَهُ الرزن) و(أَقْلَهُ النورم)

گران بی وکوو همرزو تاوان و نمو
 جوړه شتانه، (ک: اقبال) ه (اقبال
 الأرض) نمو لمانا سکيدا
 حصارمراوه ه فوران دمهرموئ،
 ﴿وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَ﴾
 الثَّقْلُ: کالو شتو مهک ه شتی
 بمنرخ و همنتیکمو گرنګه
 پیغمبر دمهرموئ، (الی تارک
 لیکم الثَّقَلین کتاب الله و عولی).
 الثَّقَلَانُ: بهرې نادمیزادو جندوکه ه
 فوران دمهرموئ، ﴿سَتَفْرُغُ لَكُمْ
 أَنَّهُمَا الثَّقَلَانِ﴾.
 الثَّقَلُ: فورسای ه نالوشی و نارینکو
 پیکي تمندروستی جهسته ه کالو
 شتو مهک.
 الثَّقِيلُ: فورس و گران، (ک: لقلاء
 و اقبال) ه جوړیکشه له دمنګو
 ناوازی گورانی.
 الثَّغَالُ: نمندازمېګی زور بهووک
 (مضال الشی) نهوخنمی شتمکه
 لهکېشدا ه فوران دمهرموئ، ﴿إِنَّ
 اللَّهَ لَا يَعْظُمُ بِثَقَالِ ثَرْوَةٍ﴾ له زارووی
 کېش و ترازودا کېش و جندیمېمتی
 میثقال درهممیک و سح بهش له
 حموت بهشی دهرهمیکه (۷/۴)،
 (ک: مطلق) ه.
 مثاقیل: نمړک و خمد و خفمت ه
 دمکوثری، (اللی علیه مثاقیل) نمړک و
 خمد و خفمتی خسته سمرشانی.

الثَّكَلَةُ: نمو نامېری زموی پی
 دمکوثریتهمو دهمسپوړیتهمو.
 الثَّكِلُ: الرَّأْسُ أَوْ الْحَبِيبُ ثَكِيلٌ وَلَثَلٌ:
 منداکمې پان خوښه وېسته که ی
 له دمست داو بوی گریا (بمزوری بؤ
 نافرمت دمکوثری) ه له رستدا بهم
 جوړه همړی نېړینمو مېینه
 دمکری ه بؤ پېاو دملتی (هر نکل
 و لکلان)، بؤ نافرقتیش: (هی ناکله
 و لکلی) ه له میانې دوعاکردن له
 پمکک دمکوثری، (لکنه اُمُّه).
 الثَّكَلِ الْمَرَأُ: نافرتمکه بهردموام بوو
 له گریان و شین و زړوځا.
 اَثَکَلَهَا اللهُ: خودا منداکمې ن
 ستاندهوه.
 الثَّكُلُ: لدمستدنی خوښه وېسته.
 الثَّكُلُ: نه و نافرتمه شین بؤ مندا له
 مردوومکې بکا.
 الثَّكْنَةُ: لیواو سوپای جهنگاوهران ه
 شوین حه ونه نمو سوپا، (ک: لکن
 و لکنات).
 لَقَبَ الشَّيْءُ لُبًّا، دلاقمی لمشته که کرد
 کونی تېکرد.
 لَقَبَ لُلَانَا: پرخنمی له هاننه کس گرت به
 که م بایه خی دانا.
 لَقَبَ الْقَاعَ: کالکانی هه لموګنې کرد
 لَقَبَ جِلْدَهُ لُبًّا، پېستی ویک هاتموه تیچوو
 لَقَبَ الْقَدَمَ، هاجمکه قلیشی تېکهوت
 لَقَبَ الْغُرْبَ، پوښاکه که چلکن بوو.

ثَلَبَ الرَّجُلُ: پیادوکه بعههپو لهکه
تولمه تبارکرا، ژینامی خوځی پی
ناشین کرا ۵ (الثَلَبُ والثَلَبُ)
عههپدار.

الثَلَبُ: روخنګر، عههپګر.
الثَلَبُ: عههپو لهکه، (ک: مثالب).

ثَلَّتْ الْحَبْلُ وَغَرَهُ: حمله‌کمی سی لو
کردومو پای داو کردی به حمله‌یکي
نه ستوری پتهو.

ثَلَّتِ الْعَمَلُ: سی جار کاره‌کمی نه‌نجام
دا.

ثَلَّتِ الشَّيْءُ: سټیه‌کمی شته‌کمی وهرګرت
۵ دموګوتري: (هو مظلوث).

ثَلَّتِ الْأَنْهَارُ ثَلَاثًا: سټیه‌کمی ته‌واو کردو
بوو به‌سټی روست.

الثَلَثُ الشَّيْءُ: شته‌که سټیه‌کمی مایه‌موو
دویمش لمسی به‌سټی رژی.

الثَلَثُ الْقَوْمُ: هوممه‌که بوون به‌سټی
پټرو تاقم.

الثَلَثُ الْحَامِلُ: ناظرته سکېرکه
منډالی سټیه‌می هټنا، سټیه‌م
زاروکی بوو (هي مثلث).

الثَلَثُ الشَّيْءُ: شته‌کمی کرد به‌سټی
به‌سټی.

ثَلَّتْ: سټیه‌مجار هات.
ثَلَّتِ الْبُسْرُ: هټشوه خورماکه سټیه‌کمی

بوو به خورمای روطلوبو شهرین.
ثَلَّتِ الشَّيْءُ: شته‌کمی کرده سی به‌سټی ۵
سی جار ده‌سټی کرد.

ثَلَّتِ الثَّرَابُ: شهره‌کمی کولاند تا
دویمش له سی به‌سټی رژی.

الثالوث: نهو شته‌ی لمسی به‌ک هاتین.

الثالوث الأقدس: سی نوټنومی
سهرکی مه‌سحییم‌گانه (پاوک و
کورو مریهم).

ثَلَاثٌ: سی سی، دموګوتري: (جاء القوم
لثلاث) واته سی سی هاتن ۵
(الثلاثة): سی شهمه.

الثلاثة: سی ۵ بډ نیرینه دموګوتري:
(الثلاثة) بډ میینه (ثلاث).. (لثلاثة)
رجال ولثلاث نساء).

الثلاثين: سی، (سی جار ده).

الثلاثي: نهو شته‌ی نیسبت بدری
بډلای (لثلاثة) ۵ هرشتیک لمسی

به‌سټی به‌ک هاتین ۵ دموګوتري: (رسم
لثلاثي، تقسم لثلاثي، کلمة لثلاثة).

الثَلُثُ والثَلُثُ: به‌سټیک لمسی به‌سټی، (ک:
الثلاث).

خط الثلث: جوړیکه له‌خه‌تی عمره‌بی،
قاعینمو پاسای خوځی همیه.

الثَلُثُ: جاری سټیه‌م ۵ لهو شته‌می
دوباره ده‌بټیه‌مو، (ک: الثلاث) ۵

دموګوتري: (حسِ الثلث) لگمر
نه‌خو‌شمه‌که عاده‌تی واپوو

نه‌خو‌شیه‌کمی بډ دموګوتري‌موه له
رژوی سټیه‌م.

ثَلَّتْ: سی سی، دموګوتري: (جاءوا
ثَلَّتْ) سی سی هاتن.

لثَلَّثْتُ: روبهریکه سی هیلای راست
 دموری دمدن ه شهریکه تهونده
 کولای تا دوبمش ریشتین
 لثَلَّثَ الماءَ لمحوه للوجا: تاوکه سارد بوو.
 لثَلَّثَ صدره: رازی بوو دلبابوو.
 لثَلَّثَ الماءَ وغیره لثَجاً: بمضرو سهولای
 خسته ناو تاوکهوه.
 لثَلَّثَ السماءَ القمر: ناسمان بمضری بمسر
 نمو هومعدا باراند.
 لثَلَّثَ الماءَ لثَجاً: تاوکه سارد بوو.
 لثَلَّثَ نفسهُ بالشئ: نفسی به شتمکه رازی
 بوو (لثَجَ لثَبُهُ) دلی رازی بوو چونکه
 بمضنی پیداگرد.
 اَلثَلَجَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بمضری باراند.
 اَثَلَجَ الرجلُ: بهاوکه بهناو بمضرا
 ریشت.
 اَثَلَجَ للاساء: فلانکمی دلباکردو
 متمانمی تمولوی پر داو کهیف
 خوشی کرد.
 الشلاجی: شتی زور سبی رنگ ه
 دمگوتری، (نصل للاجی) لاسنیک
 سبی رنگه.
 السَّلَجُ: سهول (لثاوی بهستوو)، (له:
 للوج).
 السلاج: سهول فروش.
 السلاجة: نامیری تاوسارکردن و شوینی
 تپدا هه لگرتنی خوراک و
 پارتیزکردنی له خرابهپوون.
 السَّلَجَة: شوینی سهول.

لَثَجَ الخوانُ لثَجاً: تاوکه توراندی.
 لَثَجَ لثَجاً: جهستمی ریخاوی بوو بیس
 بوو.
 لَثَجَهُ: بیسی کرد، ریخاوی کرد
 بهیسیای نازل و بیسی کرد.
 لَثَجَ الخوانُ والعُسی: تاوکه، منداکه
 بیسیای شلی کرد توراندی.
 لَثَجَ الشئُ: شتمکهی بمریخ و بیسیای
 بیس کرد، ریخی تپه لسوو.
 السَّلَطُ: ریخ و بیسیای شلی، چ هی
 نادمیزاد بی چ هی گیانلمبری تر.
 لَثَجَ الرأسُ لمحوه للثا: سمی بریندار کرد
 قرنجاندی.
 لَثَجَ المطرُ والريحُ الرطبَ والبُسْرَ: باران و
 بای بهمیز له خورما کهپومو له
 خورما نگههپومکانی دا و مراندی
 برینداری کردن.
 لَثَلَّ الكثیرُ لثلاً: گلی تمپولکهکی
 داروخاند.
 لَثَّ الدارُ: خانومکی روخاند
 لَثَّ عرقه: دمه لاتی لی ستانف
 لمضرماتروایی خست.
 لَثَّ الرعاء: هرچی له قاپهکدا بوو له
 زمرهکدا بوو بردی.
 لَثَّ للثا: فموتا لثا و جوو.
 لَثَّ أسنانه: ددانمکانی کهوتن ه ددانی
 هملمورین.
 اَثَلَّ الرجلُ: بهاوکه مضرو مالاتی زور
 بوو، خوری زور بوو.

اَللُّ فَمَةُ: ددانی کموتن.

اَكْلُ الشَّيْ: شتمکی روخاند.

اَثْلُ البَاء: بیناکه روخا.

اَنَثَلَ النَّاسُ عَلَيْهِ: خه لک لمسری کو بوونموه.

اَثْلُ البَاء: باله خانه که روخا.

اَثْلُ الثَّرَاب: تمبو توژ هه لساو لمگن رشمبا رقی.

اَثْلَةُ: خوری دهگوتری، (لن کشر اَثْلُ) فلانکس جهسته توکنه ه

جه لعه مبروبزن ه نمو گامی دمرئی لمبرو کومه ل دمرئی، (ل: لال) ه.

اَثْلَةُ: کومه لک شاده میزاد ه هورنان دمه رموی، (لَلَّةُ مِّنَ النَّارِ لَيْنَ، وَلَلَّةُ مِّنَ

الْآخِرِينَ).

اَثْلَةُ: به هیلاکچون.

لَقِمَ الْجِدَارَ لَلْمَاءُ: درزی که شمه بیتی لمدیور که کرد.

لَقِمَ الْإِنَاء: لاهه کی شکند، هراخی لاهه کی شکند ه دهگوتری، (لَقِمَ لِي مَالِهِ وَلِي

عَرَفَ) مال و ناموسی لمدلر بوو.

لَقِمَ السِّيفَ: شمشیر که کول کرد وای لیکرد شت نمبری.

لَقِمَ الشَّيْ لَلْمَاءُ: نمو شته درزی تی بوو کونی تی بوو ه دهگوتری، (لَقِمَ

الرَّادِي) واته هراخه گانی روخانه ناو شیو که موه.

لَقِمَ الطَّرِيقَ: رینگا که هه لکندرا ه (لَقِمَ السَّكِينُ): کپرد که تیزایی نماغا کول

بوو ه (لَقِمَ الرَّجُلُ): پیاو که بی

عمقلو گموج بوو سروشتی ناشیرنو نماغا بوو.

لَقَمَةُ: به مانا (لَقَمَةُ دِي) ه (لَقَمَ) به مانا (لَقِمَ) دی.

لَقِمَ السُّرْمَ عَلَى فُلَانٍ: نه هه موو لاهه که موه خه لکه که بی فلانکس هاتن و لری خپوونموه.

لَقِمَ: بومطاومعی (لَقِمَ) هاتوو.

اَللَقَمُ: به لای زانایانی عه روزوه لرتاندنی (ف) به نه (فُغرلن).

اَللَقَمَةُ: نمو شوینمه درزی تی بوووو شمی بردوو.

لَقَمَ الْخَبَزَ لَمَاءً: نانمکی وری کرد ه (لَمَاءُ رَأْسُ) سری هرنجانند.

لَقَمَ الطَّعَامَ: خوردمه منیمه کی هرنجانبه ناو روژنم که موه.

لَقَمَ فُلَانًا: جهوری دمرخواردی فلانکس دا.

لَقِمَ فُلَانٌ: فلانکس له قسم کردنا زمانی گیراو نه بتوانی قسه بکا.

لَقِمَ الشَّيْ: شتمکی جه پاندو به تمه ورم رایت مکانند.

لَقِمَ قِرْكَةً: هاری له ماوشانم که گرتو به سمریدا زال بوو.

لَقِمَ نَصْلَ السِّيفِ وَحَصْرَهُ: تیرم که دولاهه نیانم که موه.

لَقِمَ الْإِنَاءَ: لاهه کی داپوشی.

لَقِمَ الْعَصَلَ: کاره کی جه وانشم کرد به مایشی نمنجانی نماغا.

لَانْ: فَلَانْ كَمْس نِشَات و جَم و
جَوَلِ كَم بُو.

الْمَدَّةُ: بِهَمَان (كَمَدَة) دئ.

الْمَدَّةُ الْقَيْنُ: جَوِي رَشْت بِمَكَلِه سَوِيحَانِي.

الْمَدَّةُ: جَوَوِه سِر كَوَلَاوَمَكِه ه (الْمَدَّةُ الْمَاءُ)

بِهَمَانَا (كَمَدَة).

اسْتَعْنَدَ الْمَاءُ: بِهَمَانَا (كَمَدَة) دئ.

اسْتَعْنَدَ فَلَاكَا: دَاوِي خِنِرو جَاكَمِي

فَلَانْ كَمَسِي كَرْد.

الْإِحْدُ: جَوَرِه كَانِيَكِه مَادِمِيَكِي بِلَوِي

رَضَنگ قَصْدِيرِي هَمِيَه رَقَو نَاو

هَمَلَوَلِه ه وَرْد دَمَكِرِي وَ دَمَكُوتِرِي وَ

جَوِي بِرِي دَمَقَزَرِي.

الْمَدَّةُ: نَاوِي كَم و رَاوَسْتَاو كِه نَاوِي

تَرِي نَمِيَتَمَسِرُو نَاوِي بِرِي نَمِرُو ه

شَوِيَنِيَكِ نَاوِي تَنِيَا كَوْبِيَتِه وَ وِه

وَمَكُو حَمُوزُو عَمَبَارَاو.

الْمَدَّةُ: بِهَمَانَا (الْمَدَّةُ) دئ.

لَمَرْدُ: هَوَزِيَكِن لِه عَمَرَبِه دَوَابِرَاوَمَكَان

كِه حَمَزَرَعَتِي صَالِح پَنَفِه مَبِيرِيَان

بُوو، بِهَمُوزِي تَاوَان و سَمِرَبَنَجِيِيَان

خُودَا سَمِرَلَمَبَر لَعَنَاوِي بَرْدَن.

لَمَرْدُ الشَّجَرُ لَمُورَا: دَرَمَخْتِه كِه مِيوَمَكِي

دَمَرَكِه وَت.

لَمَرْدُ الشَّيْ: شَتِه كَمِي پَيَكَمِي وَ كَامَل بُوو ه

دَمَكُوتِرِي: (مَر مَالَة) مَالِه كَمِي زُور بُوو.

لَمَرْدُ لِه: مِيوِي بِرِي كُز كَرْدِه وَ

الْمَرْدُ الشَّجَرُ: دَرَمَخْتِه كَمِي گَمِيَشْتِه كَاتِي

بَمَرَكِرْتَن.

لَمَرْدُ لَلَا: فَلَانْ كَمَسِي رَاگِرْت لَمَنِيَش

بِرِي لَمُوِي بِشَوِيَدَاو بِهَمُوتِه وَ وِه

دَمَكُوتِرِي: (لَمَنِيَشْرَا بِنَا سَاعَة):

سَمَاعَتِيَكِ وَزِيَان بِرِي لَمَنِيَش هِيَنَانِي

بِرِي لَمُوِي بِهَمُوتِه وَ وِه.

لَمَرْدُ مَن الشَّيْ: لِه لَمَنِيَشْمَا نِيَشْمَكَمِي

رَاوَسْتَاو وَزِي لِي هِيَنَا.

الْمُتَامُ: كَمَسِيَكِه دُورَمَتِه كَمِي بُوَرَبِنَاو

بِيَشْكِنِي.

الْمُتَمُّ: سَمَكِ سَمَكِي رَاو (سَمَكِ جَوُورِ

رَضَنگ و قَمَبَارِي زُور هَمِيَه).

لَمَجْ الْأَشْيَاءُ لَمَجَا: شَتِه كَانِي تِيَكِه لَو كَرْدَن.

الْمَسْجُ الثَّيَابُ وَظَهْرَا: بُوَشَاكَمَكَمِي

نَمَخْشَانْدِ گُول و نَمَخْشِي تَنِيَا

كَرْدَن و رَضَنگَاو رَضَنگِي كَرْد.

الْمُشِيحُ: لَمُو كَمَسِيَه دَمَسْت رَضَنگِيَن بِرِي

لِه بِمَرَاوَزِ دُرُوسْتَكِرْدَن بِرِي كَرَس و

عَمَبَاو نَمَخْشَانْدِنِيَان.

لَمَدَّ الْمَاءُ: نَاوَمَكِه كَم بُوو.

لَمَدَّ الْمَكَانَ: شَوِيَنِه كَمِي نَامَا دَمَكِرْد و مَكُورِ

حَمُوزُو عَمَبَارَاو بِرِي لَمُوِي نَاوِي

تَنِيَا كَوْبِيَتِه وَ وِه.

لَمَدَّ الْمَاءَ: نَاوِي لَمُوزُو پَمِيَا كَرْد ه

زُورَبِي نَاوَمَكِه بِمَقَمِ جَوو.

لَمَدَّ التَّاقَةَ: حُوشَرَكَمِي دُوشِي.

لَمَدَّ لَلَا: هَمَرَجِي مَال و سَامَان هَمِيو

لَمَفْلَانْ كَمَسِي سَتَانْدُو هِيَجِي بِرِي

نَمَهِيَشْتِه وَ وِه.

لَمَدَّ الْمَاءَ: نَاوَمَكِه كَم بُوو، دَمَكُوتِرِي: (كَمِيَدُ

لَمَنْ الشَّيْءُ لَمْنَا: هَمِشْت يه‌کی شتم‌کی
برد.

لَمَنْ الْقَوْمُ وَغَيْرَهُمْ لَمْنَا: هَمِشْتَم کسی
قوم‌م‌کی بوو.

لَمَنْ الشَّيْءُ ثَمَلًا، شتم‌که نرخ‌ی بمرز بووه،
گران بوو (هو لَمِين)

الْمَنْ الْقَوْمُ: قوم‌م‌که بیون به هَمِشْت.

الْمَنْ السَّلْمَةُ: کالاکه نرخ‌ی بمرز بووه.

الْمَنْ الشَّيْءُ: نرخ‌ی بؤ شتم‌کی دانا.

الْمَنْ لَلْأَمْرَ، وَلَفْلَانِ سِلْمَتُهُ: نرخ‌ی
کالاکه‌ی دابه فلاان.

لَمَنْ السِّلْمَةُ: مَزْمَنْدِی نرخ‌ی کالاکه‌ی کرد.

لَمِنَ الشَّيْءِ، بؤ ثَمَو شته هَمِشْت کۆل‌م‌کو
پایه‌ی بؤ دانا.

الْثَمَنُ: نَرخ و به‌هابه‌ک که کپ‌هارو
فرۆشیار بمرز مَزْمَنْدِی و مری دِگَرَن ه
جان‌رخ بی یان کالایی، (ک: اَلْثَمَان).

ثَامَتُهُ فِي السَّلْمَةِ: لَم‌نَرخ‌ی کالاکه‌ی مامه‌لی
لِگَمَن کردو موناقشه‌ی کرد.

السُّمْنُ: بَمَنْرَخ ه به‌مانا (السُّمْنُ دئ،
دِگَورئ،) (هَذَا لَمْنُ ذَاكَ وَتَسْمِيْنُهُ)،
(ک: اَلْثَمَان).

الْثَمْدَرُ: گۆم‌م‌کی بیپاو ه قِراخ لوت ه
پیش‌ی لوت، (ک: لُتاد).

الْثَنُطْبُ: شیشه ناسنیکه لقه
دارخورماو شتی وای بی گون
دِگَورئ بؤ دوست‌کردنی قه‌م‌س و
گورسی هم‌مر.

اَلْثَنَتِ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌که گیامرده‌له
گنده‌گیای زؤر بوو

اَنْتِ الْهَرَمُ: لادیوارمه‌که هم‌رمه‌که لاواز
بوو تَبْکِ روخا.

لَتَنَ: گنده‌گیای خوارد لَمْنَا و پۆشو
گیا مرده‌له‌دا لَمُوِرا.

لَتَنَ الْفَرَسُ: وِلاخه‌که باری قورس بوو
خمریک بوو ورگی بگاته زه‌وی.

الْتَنَ: گپاوشکه‌لی که مَیْزُو گنده‌گیای
که نمشو نمای نمبی، (ک: اِنَان).

الْتُنَّةُ: لای خواروی گم‌دمی وِلاخ ه
تالخاله موی پالانه قاجی وِلاخ که
خمریکه لَم‌زه‌وی بیدا، (ک: لَتَن).

لَتِيَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی دوو لؤ هینابه‌وه
هم‌ندیک‌ی بَمَسَر هه‌ندیک‌ی دانه‌وه
(لَتِيَ صَدْرَهُ عَلَي كَذَا) سنگی خوی
بَمَسَر داناو داپپۆشی ه قورسان
دِغَرموئ، ﴿اَلَا اَنَّهُمْ يَتَرَن
صُدُورَهُمْ لِيَتَخَفَرُوا مِنْهُ﴾.

لَمِنَ لَلْأَمْرَ عَنِ كَذَا: فَلَان‌م‌ک‌سی وَاَلِیْک‌رد
واز له فلاان شت بیئنی.

لَمِنَ عَنَانَ لَرْمِيهِ: لَفَاوی نَسپه‌که‌ی
باندوه، جله‌وی توند‌کرد بؤ لَم‌وه‌ی
نَهْمَلَن نَسپه‌که خیرا بپوا.

لَتِيَ عَالَةً عَنِي، رَوی نِ وەرگپرام.

لَتِيَ فَلَانًا عَلَي رَجْهٍ: فَلَان‌ک‌سی به‌ری
خویندا ناردوهه هِج‌ی بؤ نَم‌کرد.

لَتِيَ مِطْلَهُ: لوت‌بِهرزی نوانسو خوی
بمزل زانی ه قورسان دِغَرموئ،
﴿لَا يَلِي عَطْفِي لِيَحِيلَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾.

لَتِيَ فَلَانًا: بووه دووم کسی فَلَان‌ک‌س.

اثنی الخیران: نازل مکه مدانی که موت و
بوو به دوو ساله.

اثنی علی فلان: باسی فلانکسی کرد
به باشمو به او متی مکنی خستنه رو.
ثنی الشیء: شتمکی کرد به دوو.
ثنی فلاناً: بهمانا (ثنی) هاتوو.

ثنی بالأسر: کارمکی خسته دوا کاریکی تر.
ثنی الکلمة: نیشانی ته ذنییه به
وشمکه و نا.

ثنی الحرف: دوو خالی خسته
سر بیتکه.

اثنی الشیء: شتمکه به سمر به کدا
هه لدرایموه همنیکی که و تهر سمر
همنیکی.

اثنی الشیء: بهمانا (اثنی) دئ.

اثنی فی مشیء: له رؤیشتندا لارو
لهنجی کردو خوی بادا.

ثالوا علیه: باسی بی او متی و
مهردایه تییان کرد.

ثثنی: بهمانا (اثنی) دئ.

ثنی فی صدره کذا: دله راوکتی کردو دوو
دل بوو له نهجیامدنی کارمکدا.

اثنناه: له یاسا گشتیه که چمرتی
کردو به یاره گشتیه که نه بگرته و
ه خورشان دظه رموی، ﴿إِذْ أَلْهَمُوا
لَهَبْرَئِيلَ مَعْجِیْن. وَلَا یَسْتَرْهِنُ﴾.

الاثنان: ناوی ژماره دوو به نیرینه.
یرم الاثنین: رژی دوو شمعه.

الاثنان: ناوی ژماره دوو به مینه.
اثناعشر: دوو ژماره تیکه لکراون (۲+
۱۰)، دهگوتری: (جاء اثناعشر رجلاً).

اثناعشره: دوو ژماره لیکسراون
(اثناعشره) بی مینه به کاردی
دهگوتری: (جاءت اثناعشر امرأة).

الاثناعشری: ریخو لهی دوانزه گری ه
ریخو له به گشتی.

اثنای: شتیک که له دوا شتی
پله به کمه و بی ه دهگوتری: (أمر
لاری) واته نه و کاریکی پله دوو
زور گرنگ نیه.

التعلیم اثنای: ژوناغیکه بو
خونا مادمکردن بوو چونه و ناو
زانکوه.

الثانية: چرکه، به شتیکه له شمعت
بهشی دقیقه، (ك: لوان).

الثانی من الاشیاء: نه و شتمیه
دو و لایه نمیه.

الحکم الثانی من الاشیاء: به یاریک دوو
کۆمه ل دهریان کردی.

المعاداة الثانیة: به یمانیکه له نیوان
دوو گه لدا به سترایی.

اثنی: بهمانا (اثنی) هاتوو ه کاریک
دوچار نهجیام بدی

اثناء: بی و مندی و لاخا زنجیریکه هر
سمری دهگوتیه قاجیکی
ولاغمکه و، (ك: ائیه).

ثناء: دوو دوو، دمگوتری، (جالوا ثناء)
دوو دوو هاتن.

الثنية: مانه و پیه گانن به پیره و گاری
مانی که پروایان و لپووه دوو خودا
همن (خودای خپرو خودای شمر)
بهرونکای تاریکی ناما ز میان پو
د ممکن.

الثني من النساء: ناهرم تیک دوو جار
مندالی بیی ۵ مندالی دووه.
الثني من الجبل والحيّة والحومما: که خوارو
خنیج بیو دولاو سی لابی پته وه.

الثني من الجبل والوادى: نزمایی و حال و
چولمه گانی کیوو دۆل.

الثني من الرب: نومیه دوولو بکریته وه
له ههراخمه گانیپیه وه هه لیدر تهموه ۵
دمگوتری، (مضى ثني من الليل)
سمعاتیک لمشمو رؤی، (ك: انشاء)
۵ دمگوتری، (جاء لي انشاء الامس)
واته: لمانومندی گارمکه دا هات.

الثني: همر هه یونیک که لپمی
کهوتبن، (ك: ثناء و لپان).

الثنية: داننیک له جوار که لپمی پتشمه وه
(دوو ددانی خوارو دوو ددانی سهر)
۵ رینازی ناویکیوو کمز ۵ دمگوتری،
(لجان طلاع الثياها) هانکس نازاو
به جهرگو هاونمترسه، خو پو
ناخوشی و جورتم رانمگري ۵ ههول
دهدا پیاوختی بکاو گاری مەردنسه
نهنجام بدو ناوو شورت پو خوی
دمستهمر بکا.

الاستناء: شتی جهرتکراو ۵ دمگوتری،
(هر ئهتسی) واته، دلموژی من و
دوستی بهسندگراوم.

الثنيان: ناده میزادی بی هه لویت و بی
راو پو جهون ۵ شوپنگه و تهی کهسانی
دیگو مستاوچی.

الثاني: نمو نایمه قورثانیپانهی
دمخویندرین و دووباره دمکریته وه.
الثني من الأتار: نمو ریعی دولتی
یه کمکه ۵ دمگوتری، (جاء القرم
مشی) هه و مکه دوو دوو هاتن.

الثني من الشعر: نومیه ههردو
شپهرمه قافییه کهمان سهره واکه مان
یهک پیت بی ۵ ههروا ناوه پو دیوانی
ممولانا جهلال الدین رؤی به زمانی
فارسی لمبولری (تصرف).

ثاب ثوبا وثوباناً: گهراپیه وه (ثاب الى الله)
تۆبمی کردو پۆلای خودا گهراپیه وه.
ثاب الماء: ناومکه له ههوزدا کۆ بووه.

ثاب ماله: ماله کمی زۆر بوو، کۆمهل بوو
ثاب القرم: هه و مکه بهشون یهکتردا
هاتن.

الثاب: گهراپیه وه، گهراپیه وه.
اثاب لاساً: ریزی له هه لانکس ناو
رینلینانی پو دیاریکرد ۵ قورنان
دههه رموی، ﴿فَلَا تَنْهَوْنَهُمْ﴾ بئاً قالوا
جئات لجرى... ﴿﴾

ثابته: بوی گهراپیه وه له رزو تاکه پو هاتمه
۵ دمگوتری، ﴿لارته الصبحه﴾ و لاره المرض.

(رجل طاهر الشرب) بهباوئکه
داوئنهک و بی عصب و خموشه).

ثوب الماء: نهو بهتسمه کز به نه له
منه لافنی دلیکی دا تئیه
دهمینتیه نهو تا له دایک دهی نه توبه
قوماشیکه به نه مندازی جودا جودا.
الْثَوْبُ: کراس هرؤش.

الثیب: لافرتیکه کج نهی نه کهنی
نه مای.

الْكَأْبُ والثَّابَةُ: خانوو مال و بهناو
شوینی همونهوه نه هورنان
دهمرموی: ﴿وَزَادَ جَعَلْنَا الْآيَةَ مَكَاةً
لِّأَناسٍ زَانِغَةٍ﴾ نه کومنگای نادمیزاد
نه پدانش.

الْمُتْرَبَةُ وَالْمُتْرَبَةُ: پادش نه هورنان
دهمرموی: ﴿الْمُتْرَبَةُ مَن عِنْدَ اللَّهِ
خَيْرٌ﴾.

لَرَّ لَوَزَانًا وَلَوْرًا وَلَوْرَةً: رهنه و وروژا،
هرت و بلا و بویه نه دهگوتری: (لار
الدعان والغبار ولار الدم بفلان ولار
به الحصة ولار به الشر والغضب ولار
الماء من بين كذا): به تموزی ناومکه
همه لولا نه (ولار به الناس) خهنگه که
هیرشیان بؤ کردو له دهوری گرد
بیونهموه.

أشاره إشارة وإشارة: وروژندی، بلاوی
کردهوه، هرته وازی کرد، هورنان
دهمرموی: ﴿فَأَكْرَبُ بِهِ لَقَاءُ﴾.
أشارَ الْأَمْرَ: کارمکی خسته به رهباس و

لَوْبُ: گهر بهوه نه بانگی کرد، بانگ نه
کردنه که دیووباره کردهوه.

لَوْبُ الصَّلَاةِ: بانگه وازی کرد بؤ
به جهینانی نوئیه نه دوی
له نهجامنی هرز مگان نوئیه
سونمندی کرد.

لَوْبُ: به کراسه که نامازی کرد بؤ
نهوی بهیندی،

لَوْبُ فَلَانٍ: ریزی له فلانکس ناو
موکافمنی دایهوه

لَوْبُهُ عَمَلُهُ: لاسر کردهوه که پادشی
دایهوه نه هورنان دهمرموی: ﴿قُلْ
لَوْبُ الْكَفَّارِ مَا كَاثِرًا يَفْعَلُونَ﴾.

لَوْبُ الْمَرَأَةِ: لافرتیکه بیوه زن بوو، بی
میرد مایهوه.

تَلَوْبُ: خوی تهرخان کرد بؤ خیر و
چاکه.

تَلَوْبُ الْمَرَأَةِ: لافرتیکه بیوه زن بوو.
استثابه: ناوی پادشی نه کرد.

الْثَّابُ: نهو بهیه بهمهیزیه بهیش
بارینی باران همنهنگا.

ماء ثالب، نهو ناومیه که شمبوی
دهریا دهیوائ بؤ قهراغ و له حال و
چوئیه دهمینتیهوه.

الشراب: پادش نه بهخشش نه هورنان
دهمرموی: ﴿وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ
الْثَّوَابِ﴾.

الْثَّوْبُ: پوشاک نه هر شتیک نادمیزاد
بهکنه پوشاک خوی نه دهگوتری،

بهرجسته بوو ۵ دهگوتري: هر
اثرل وهي لولاء، (ك: لول).

الثال: هه لولواو پالو پيومان، رادرا.
انثال عليه الناس: خه لك لتي
كوبووهوو له هه موو لاهه كموه
هاتنه سري.

انثالت عليه الافكار: زور بيوو بلوچوني
جياحياي بوبه ميبابوو نميزني
به كامهيان كارپكا (وانثالت عليه
المبارات) وشوو رستمى جوراو
جورى بو هاتن نميزني كامهيان
بليو كامهيان بنووس.

كثرت: بهمانا (انثال) دى.
الاثرت: گيلو خير تيدا نمبوو،
تممبهل و خوتپري و هيچ لدمست
نمهاوو ۵ دهگوتري: (شيخ ازل من
شيخ اثارله).

الثرت: كومهلى همنگ (پوره ههنگ).
الكرم: سمر، گياپه كه له پيږي
(زهنه قبيمه) نزى كه دى دو سن
بست بمرز دهبيتوه، بنكه كه دى
لهزهوى دا رمو و پيشه بارىكى
همه ۵ بونيكى كه سكونى ناخوشى
همه، لهئامادهگردي خواردمه نيدا
بهكاردمه پيږي، هرروا له بواري
پزىشكيشنا بهكار دهپيږي.

الثرينى: ناره كه دهكرتته زير

ليكولينه موو گرنگى پى دا ۵ بويه له
نمهردا هاتوو: (اثرى القرآن لان له
غير الاولين والآخرين): له قورنان
تيغكرو و ورد بهنموه بهخمنه
بمرباس و ليكولينه موه پيگومان خيرو
چاگمى پيشينان و نموانمى له وندوا
دینه كورى لئانهوى تپهيه.

ثارت: شارو و ثارو: قهله ميازي بويهو
پهلامارى دا.

ثرت: بهمانا (الارت) هاتوو.
كثرت: بهمانا (لار) هاتوو.
ثارتا: قهله ميازي بهكتر بوون و
پهلامارى بهكيان دا.

استارت: بهمانا (الارت) هاتوو.
الثر: كه لگا، (ك: لران) ۵ بورجيكه
له بورجهكانى ناسمان.

الثر: شورش و راهپرين دزى دهسلات
۵ راهپرين و بمرخودانه له لاهن
جهماومره وه بو بدمه پيږي
گورنكارى بنهرتى له بارودوخى
سياسى و كومه لايه تيدا.

الثر: زموهيك زورى كه لگا ن
همبن، (ك: موار) ۵.

ثال لولا: شيتى ن دمرگوت وه ن زور
بهزمنى نا ۵ گيلو نظام بوو.

ثال الثرى: شتهكى هه لولاندو ترساندى.
لول لولا: جهواشه بوو، شيتييمكى تيدا

گونتهکه مهر بږ نه وهی بکړئ
بمنان.

لوی بالکان رفه لواه، لهو شوینه جیگر
بوو مایه وه وورشان دهمرموئ،
﴿وَمَا كُنْتَ لَأَوِيًا لِي أَهْلِ مَدْيَنَ...﴾.
الشری بالکان: لهو شوینه مایه وه
تنبیذا نیشته جی بوو.

اسری فلاک بالکان: فلا نکسی لهو
شوینه جیگر کرد.

لواه بالکان: بهمانا (الواه) دئ.

لشره: داوی لیکرد که له خانوئکدا
نیشته جی بکا.

الثایة: شوینی تیدا کردبوونه وه
چمند بمرديک دهمرینه سهرهک
بږ نیشانهی گوږه پنگا له کږوو
کهږدا ه بږ نه وهی رڼوار شارهزا بی
ه خیمه به که له چمند چله دارو
کراس و بهرږ دروست دکړئ.

الشره: تمبولکمو گردولکه ه جاری وا
دهبی لسمر هم جوړه تمبولکانه
چمند بمرديک دهمرینه سهرهک

بږ نیشانهی تولمرنی شوینی جږل
الشری: نیشته جی جیگر بوو ه میوان،
(ک: ألرباء) ه هږدمو مالیک
لامادکرانی بږ میوان، (ک: ألرباء).
الشری: بږ میینه بهکار دئ، (ک:
لوايا) به.

لشری: منزلو شوینی هوانه وهو
تیدا مانه وه ه وورشان دهمرموئ،
﴿أَلَسَ لِي جَهَنَّمَ مَلُوءٌ لِلْكَافِرِينَ﴾.

ابو مشری: خاومن مال.

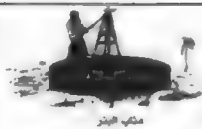
ام مشری: نافرمتی خاومن مالو
لپسراوی ناومال (ربة البيت).

ثیبت المرأة: نافرمتکه بیومزن بوو.

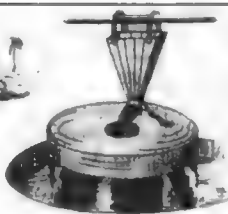
ثیبت المرأة: نافرمتکه بیومزن بوو.

الشیب: نافرمتک کچینی نه مایج.

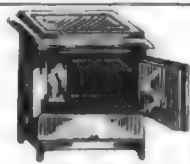
القیل: گایه کی ته من درنژد، به سمر
زهویدا بلاو دهبیته وه همدئ شوینی
بهی دهاتین (زمیج).

مكب البئر

كفل

مكينة

شجرة

مثلث متساوي الاضلاع

مثلث متساوي الساقين

مثلث قائم الزاوية

كوب

مثلث منفرج

طريقة رسم مثلث متساوي الاضلاع

خيل

فاكهة عذري

كاتب

شعر

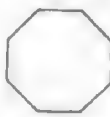
مكب

كاس

عشب الحليب

مشتق

طريقة رسم مثلث

شجرة

الضربة والسماعة

مذبح

كبد

كوب

مذبح

جیم: پنجمه ٻیٺی پهز بهندی ٻیٺمکانی
هیجابه.

الجازولین: جوړیکه له بهرهممکانی
نموت.

جڼ جڼ: بانگورنی خوشتره یو سمر
ناو.

جَا جَا الابل: بموتنی (جی جی) ه بانگی
خوشرمکی کرد یو ڼو خوړندموه.

الجوجوؤ: شوونی بهیمگمبشتنی سمره
نیسانی سینگه ه پټی کشتی،

لمفرماشتیکی نیماسی علیدا
هاتووه دهلی: (کای نظر الی مسجد

کجز جوء سفینه او نعامه جائه)، (ک:
جآجی).

جَابْ جَابْ: ګله سورمکی فروشت ه مال و
سامانی پیکه مونا.

الجاب: ګله سوریکه ږنگی پی
دمکړی ه ناوک ه نادمیزادی دم و

چاو ګرؤ ه کمړه ګڼوی ه شپږ.
الجاب: یو مینه بهکاردی.

جَابَةُ الْبَطْن: ښوون ناوک و بهر.
جَاتْ بِخَيْلِه: بمفورسی بمکولمکیموه

توانی بهرو.
جَاتَ الرَّجُلُ: بهلومکه هوالمکانی

ګوسته وه (هو جات و جات).
جَتَّ جَاتًا: به تمبیل هه (سابه سهری) ه

که شته فورسکمی هه لگرت زور
بمزه حمت هه لویه سهری.

جَتَّ جُتًا: ترسا، (هو مجرت)، پټمهمبر
(د.خ) دهریاری جارتیک بینینی

جوبهرنیل دهمرموی: (لَجِئْتُ مِنْهُ
لِرَقَا).

أَجَانَةُ الْحِشْلِ: ګولمکه منډووی کردو
پرستی لی پری.

إِلْبَاسَاتُ النَّخْلِ: درهخته خورماکه
کهوته سمر زمو.

الْمِزْدَرُ: ګولمکه منگی ګڼوی، (ک:
جادر).

جَاوْ جَاوْ وَجْوَارًا: دنگی بهرز کردموه ه
دمکوتری: (جَاوْ الْفَسْرُ) مانگکه

پورنندی ه (جَاوْ الی الله) هاورو دلو
هیفانی بولای خودا کرد لایه مو

پاریموه ه له فورنندا دهمرموی:
(إِذَا سَمَّ يَجْأَرُونَ) ه پټمهمبر

(د.خ) دهمرموی: (کای نظر الی
موسی له جَوَارِ الی رَبِّهِ بِالْقَلْبِ).

جَاوْ الْبَت جَاوْ: رومکهکه درنژ بوو،
بهرز بووه.

جَاوْ الْأَرْض: زمویمکه ګزوګامکی پاتی
کردو بهرز بوووه.

جَتَّ جَاوْ: لمسنگی دا ګیر، پارومکه،
ناومکه له سنگی دا ګیر.

جَائِلُ: ترسانندی (هر مُجَال)، دمگوتری:
(رجل مُجَال): پیاویکی ترسنوکه.

اجْتَالُهُ: خستی، بهزوی دا دا.

إِلْجَأَتِ الشَّجَرَةَ: درمخته که لهره گهوه
هه لکه مندر.

جَيْئَلُ: که متیار ه لهره و شعیه و باوه (الهی)
ناخزیده سر ناگوتری: (الْجَيْئَل).

جَيْكَلُ: که متیار.

الْجَيْئَلُ: همرشتیک که توه زه به لاج بن.
جَایِ علیهِ جَایاً: گستی.

جَایِ الشَّيْءِ جَاوُا وَجَایاً: بپندی کرد ه
کلیدایهوه ه بهستییهوه ه له پندی
پیشیناندا هاتووه دهلی: (أحق
لا یجای مَرَعَهُ): گیل و نغما میکه تف
لهدمی دا ناوستی، واته: ناتوانی
نهینی لهدلی خویدا بهیئیتیهوه.

جَایِ السُّوْبِ: کراسه کهی دوری و رنگ و
پتکی کرد.

جَایِ السَّاءِ وَالْعُلُ: کوندکه و نغله کهی
پینه کرد.

جَایِ الْبَذَرِ: سمکولکهی بؤ منجه لکه دانا.

جَایِ الْقَتَمِ: پارزگاری مپو مالاته کهی کرد.

جَاسِيَ الْفَرَسِ وَالْحَوِ: جَای و جزوۀ:

سوراپیه کهی مهیلوه لیل بسوو،
دمگوتری: (کیسه جَاوَأَ): که تپیه

یه ک رنگ لیل و ژمنگاوپیه.

أَجَایِ الْبَذَرِ: سمکولکهی بؤ منجه لکه

دانا پارچه پتستیک یان شتیک لهره

جَوْرَه دهخزیده لهره منجه لهرهوه.

الْجَزَارُ: پشانهوه و سکچون که توشی
لهدمیزاد دهی.

الْجَزَارُ: لمپیاوان مهبست پیاوی که توه

جوارشانهوه ه له باران: بارانی زورو

به خورده و لیژمه ه له گزوگیا:

رومکی تمرو تازمو ناسک و تیر ناوه.

الْجَسَائِرُ: شت لمبین گبران و بهناخوشی

قوتسدانی خوارده منیبیه ه

جوزانهوه و خوران و پیدابوونی

ترشاپیه له هورگدا.

جَبَزُ بِلَاءٍ جَزَاً وَجَزَاً: هورگی بملاو گهرا،

ناوی لمبینی گهرا، (هر جَبَزُ وَجَبَزَ).

أَجْزَأُ: لمبینی گهراند، وای لی کرد

خوزاکه که لهورگی بگیری.

جَاقَتِ نَفْسُهُ: خهوه ناره حمتی، ترس و

بیمی رولمزیدی بوو.

جَاشُ إِلَهٍ: روی تیکرد.

أَلْجَاشُ: نفطس یان دل، دمگوتری: (هر

رابطُ الْجَاشِ): دل هایم و وره بهرزه،

لهمنگانمدا خوراکرو پشو دریزه.

الْجُفْرَشُ: سینک ه پیاوی که توه

جوارشانهوه ه بهشیکی شهو یان

کؤمه لیک خه لکه.

جَائِلُ جَائاً: به عمرزی دانا، خستی،

ترساندی.

جَایِ الشَّجَرَةِ: له پگو و پشهوه

دره ختمه کهی هه لکه کند.

جُنْفُ الرَّجُلِ جَالًا وَجَوَالًا: پیاوکه ترسا ه

برسی بوو.

الْجُنَّاءُ: پارچه پیستیکه یان پارچه
قوماشیک یان دارتکی تهخت
دهخړته ژر منجهلوه، (ك: جَاء).

الْجُنَّاءُ: پینه.

جَبَّ السِّفَ والبصر جَبَّاً وجَبَّوهُ:
شمشیرکه گول بوو نه پری چاو
کزبوو نه پینی.

جَبَّ هُنَّ الشَّيْءُ: لږی ترساو خړی
شاردهوه.

جَبَّاً عليه: گوزو گومبت لږی دمرکهوت ه
له حمدېنی ئوسامدا هاتووه دهلی:
(لَمَّا رَأَوْا جَبَّراً مِنْ أَعْيَتِهِم).

جَبَّاتُ الحَيْةِ: مارکه بهنم سپایی کشاو
خړی شاردهوه.

جَبَّاتُ الأرض: زموږه که قاجکی ژور
بوو.

أَجَبَّا عَلَيْهِم: له بهر زلیمه بهسری دا
روانین

أَجَبَّا الزَّرْعَ: بهر وپووسی کشتو کاله کی
شیندرو کرد، پېش له وې بهر مکی
پې بگا فرؤشتی، خواردی.

أَجَبَّا الشَّيْءَ: شته کی شاردهوه،
دهگوتړی: (أَجَبَّا مَالَهُ): مال و
سامانه کی له لږ سر اوانی زمکات
کړ کردنهوه شاردهوه.

الْجَبَّةُ: عمبار او تکه له کټو داوی تڼدا
کړ دمېته وه، (ك: أَجَبَّ، جَبَّاه).

الْجَبَّاءُ: فارک، کارگ ه تمخته لاری قاپقاپ
ه تمخته به که دمرته بنکی نعل.

الْجَبَّاءُ: نافرمته مېکی فیت بووېن.
الْجَبَّاءُ: ترسټوک (الْجَبَّاءُ) بهمانا (الْجَبَّاءُ)
دی.

جَبَّه جَبَّاً وجَبَّاهُ: بری کټایی پې دڼی
ه هر لم مانا لومو به که پټه مېر
(د.خ) دهفرموی: (الإسلام يجب
مأمله) واته: نیسلام هم مو داب و
نمریتکی پېش خړی له کوفرو
بییدنی ه لاجو د مگا و نایانه پل.

جَبَّ الحَصَا: گونی دمره ن ه (جَبَّ فلاناً)
بهسری دا زال بوو.

جَبَّ التَّغْلُ: دره خټی خورما کی
موتور به گرد تڼو ه کی بهسری دا
رشت.

جَبَّ البحرُ جَبَّياً: حوشر دوگه کی
پوگایه وه برایه وه (هر أَجَبَّ، می
جَبَّاهُ)، (ك: جَبَّ) ه دهگوتړی: (امراة
جَبَّاه) نافرمته کی سټی نین، گؤشت
بهرانیه وه نیه، یان سنگ و مېکی
گه وړه نین.

أَجَبَّ اللَّبَنُ: ماسته کی رڼی ل ویدی
هات، رڼی همبوو.

جَبَّاهُ عَاجَته وجَبَّاهُ: بهسری دا زال بوو،
دهگوتړی: (جَبَّاهُ لِي الْقَبْرِ)
له میونداری و سه خاوت دا له و
باشتر بوو ه (جَبَّاهُ المرأةُ صاحبها):
نافرمته کی له جوانیدا زال بوو
بهسری دهسته خو شکه مېدا.

جَبَّيْ: بهگورجی رڼی قاجاندی ه

لحمه ديثلك دا كه (مورق)

ريوايتمى كردووه دهلى: (المسك
بطاعة الله اذا جيب الناس عنها كالكار
بعد الفار).

جَبَبُ الفرس: بهلەمكى قاجى ئەسپەكە
تانه زىوى بوو.

إِجْتَبُ: جبهى لىبەرکرد ە (إِجْتَبُ
الشئ) شتمكى بېرەووه.

إِجْتَبُ: بۆ موطاوعە ھاتوو، دىگوتى:
(جَبَبُهُ لاجِب).

كِبَابُ الرجلان: ئەو دوو بىاوه ۈن
بەزىيان كرد ھەرىكەيان خوشكى
ئەوى تریانى مارەکرد.

إِجْتَابُ: گرانى كوشندەو ھاتو ھەرى
(الْجَبَاب) بەمانا (الْجَبَاب) دئ ە شتى
بى نىرخ و بى بايەخ ە شتىكە
دەكویتە سەرماستاوى شىرى
خوشتر وەكوو رۆنە كەرە دەجێ.

الْجَبُّ: بىرى ئاوكە پان و پۆر بى، (ك:
اجاب ، وجاب وجب).

الْجَبَالِيَّة: بىرێكێن لە موعتەزىلەكانى
بەمىرە، كە رێبەرەكەيان ئەبوو ەل
موھەممەدى گورى (عبد الوهاب)ى
جوبائىيە سالى ٢٠٢ ك مردووه
نيسبەتى ئەبو ەل بۆلاى كوندى
جوبەيە كە ھەرىمێكە لە خوزستان.

الْجَبَّة: كەواپەكى ئاو دامانى قۆل ھشو
ھۆلە، پەخەكەى سەرمەلەمەر
لەسەرەموو بۆ خوارەموو گراومە،

لەسەر پۆشاكوو لەبەردەمگرى.

الْجَبَّةُ: زى ە ئەملاو ئەولاى چاوه پان
برۆكانەمى ە بۆ خانوو: ناومەستى
پەتى بۆ شىرو رمب: كالانەكەمى ە
ھەروا ناوھ بۆ ئەو شوێنەى قاچ و ران
پێك دەگەن، (ك: جَبَبُ وجاب)ە.

الْجَبُوب: زەوى رمق و پتەو ە گلو خۆل.
الْجَبَّةُ: ناومەستى رێگە.

الْجَبَّت: ھەرشىتێك جگە لەخودا
بەرسىشى بۆ بگىر ە كاهىن و
كولەوفەنى ساحىرو جادوباز، خودى
سەحەرەكە ە قورئان دەفەرەمۆ:
(يُزَيِّنُونَ بِالْجِبِّ وَالطَّاعُوتِ).

جَبَبَ: قەلەوويو (جَبَبَ الرجل):
پىاوەكە بەمەبەستى خودا بەرسى
بە جىهان دا گەرا.

كَبَبَ: دۆلەى ئاوتیدا خوارنەموى
خوشترى پەيداكرد.

الْجَبَبَةُ: ھابىكە دیزەمەكە: گۆشتى
كوتەكوئىراوى تى دەگىر و تىیدا
دەكوئىندىر و دەگىرتە ھاورمەو
لەسەفەرو كاروان گەردندا دەگىرتە
تیشوو، (ك: جابج).

الْجَبَبَةُ: بەمانا (الْجَبَبَةُ) دئ ە
زەرفىكى جەرمىنە (دۆلچەبەكە)
خوشترى تىدا ئاو دەدرئ ە
زەنبىلەبەكى جەرمىنە گلى تىدا
دەگوئىزىرتەو، (ك: جابج) لە
ھەدىشى عورومدا ھاتوو دەلى: (ان

مات شی من الابل لخلد جلده لاجعله
جبابج یُثَقِّلُ لَهَا).

الْجُبْنَانَةُ: ثَمَو شَوْنَهْمَه جَهَك و
تَمَقَه مَمْنَى تَبْدَا هَلْ مَكْرَى.
جَبْدُ الْيَنْبُ جَبْدًا: تَرْتَكَه بُولْمَكَانَى بِجُوك
بُوون و وشكَمَل بُوو.

جَبْدُ الشَّيْ: شَتْمَكَمَى بُولَى خَوَى
رَتْمَكَانِدو كَشِش كَرْد ه لَه حَمْدِش
بَهْمَه مَبْرَدَا هَاتُووه دَهْمَرَمَوئ:
(لَجَبْدَنِي رَجُلٌ مِنْ عُلْفِي): لَمْدَوَاوه
بِياوَنِيك پُوشاكه كَمَسَى رَتْمَكَانِدو
بُولَى خَوَى كَشِش كَرْدَم.

اجَبْتَدَ: بَهْمَانَا (اجْتَلَبَه) دئ.

الْهَيْدَةُ: بَهْمَانَا (الْمَجْدِب) دئ.

جَبْرُ جَبْرًا وَجَبْرًا: حَاك پُؤوه چاكى كَرْدَموه،
رَتَكى خَسْت، وَاي لَن كَرْد بَهْمِته وه
شَوْنَى خَوَى يَهَك بَكْرِته وه،
دَمَكُوتَرئ: (جَبْرُ الْعَظْمِ الْكَبِيرُ).

جَبْرُ جَبْرًا وَجَبْرًا وَجَبْرًا: چاكى كَرْدَموه،
شَمَبَكوه موشه مَمَاي لَن بَسْت.

جَبْرُ الْفَقِيرِ وَالْغَنِيِّ: پَيُويسْتايى خَوَى بُو
هَمَزَارْمَكه يان بُو هَمْتِيومَكه دَابِين كَرْد.
جَبْرُ غَظْمَةٍ: لِيَسْقَانَمَكَمَى بَرْدَموه شَوْنَى
خَوَى و لَمَافَو شَمَبَكَمَى پَيُويسْتى
لَن پَنچَا.

جَبْرُ مَالِقَدَه: بَارْتَه قَاي ثَمَو شَتْمَى لَه
دَهسْتى داوه (لَمَكِيسَى حَوو)، پَنِى
بَه خَشِ.

جَبْرُ الْأَمْرِ جَبْرًا: كَارْمَكَمَى رَتَك خَسْتَموه و

هَمَلَى سَمْتَكَانَد.

جَبْرُ لَلَانَا عَلَى الْأَمْرِ: فَلَانَكَمَسَى نَاجَار كَرْد

لَمَو كَارَه لَعْنَجَام بِنَا.

الْجَبْرَةُ عَلَى الْأَمْرِ: بَهْمَانَا (جَبْرَةُ) دئ.

الْجَبْرُ الْعَظْمُ: بَهْمَانَا (جَبْرُ) دئ.

الْجَبْرُ لَلَان: دَوَاي هَمَزَارِئى دَعُوْلَه مَمْنَد

بُوو دَارِئِيْمَكَمَى كَمَشَمَى كَرْد.

الْجَبْرُ الْعَظْمُ: بَهْمَانَا (جَبْرُ) دئ.

تَجَبَّرَ: فِيزِى كَرْدو خَوَى بَه زِلْزَانِ.

تَجَبَّرَ الْعَظْمُ الْكَبِيرُ وَالْفَقِيرُ وَالْغَنِيُّ:

بَهْمَانَا (جَبْرُ) هَاتُووه.

تَجَبَّرَ الشَّيْ: شَتْمَكَه خَمَرِيَكه بَارِى

خَوَى بَكْرِئ و رَتَك بَكَمَوئ ه

دَمَكُوتَرئ: (لَجَبْرُ النَّبْتِ وَالشَّجَرِ):

رَوْمَكَه كَه دَرْمَخْتَه كَه دَوَاي سِيس

بُون و لاوَزِى نَاهِيَكِيَان نِيَكَمَرِيَه وه

سَمَرْلَه نَوئ سَمُوز بُوونَه وه ه (لَجَبْرُ

الْكَلْبِ): لَمَو مَرْمَكَه كَزُو كِيَاكَه دَوَاي

نَهَوَى مَهْر و مَالَات خَوَارِدو بُوِيَان

سَمَرْلَه نَوئ هَمَلِيَدِيَه وه شِين بُووه.

تَجَبَّرَ الْمَرْضُ: نَه خُوشَه كَه بَارو دُخِى

تَه نَدْرُوسْتى بَهْرَمو بَاشِى دَمْرُوا

خَمَرِيَكه چَاك بَهْمِته وه.

تَجَبَّرُ لَلَان: فَلَانَكَمَسَى هَمْنَدئ لَه و مَال و

سَامَانَمَى لَمْدَهسْت دَابُوو دَهسْتى

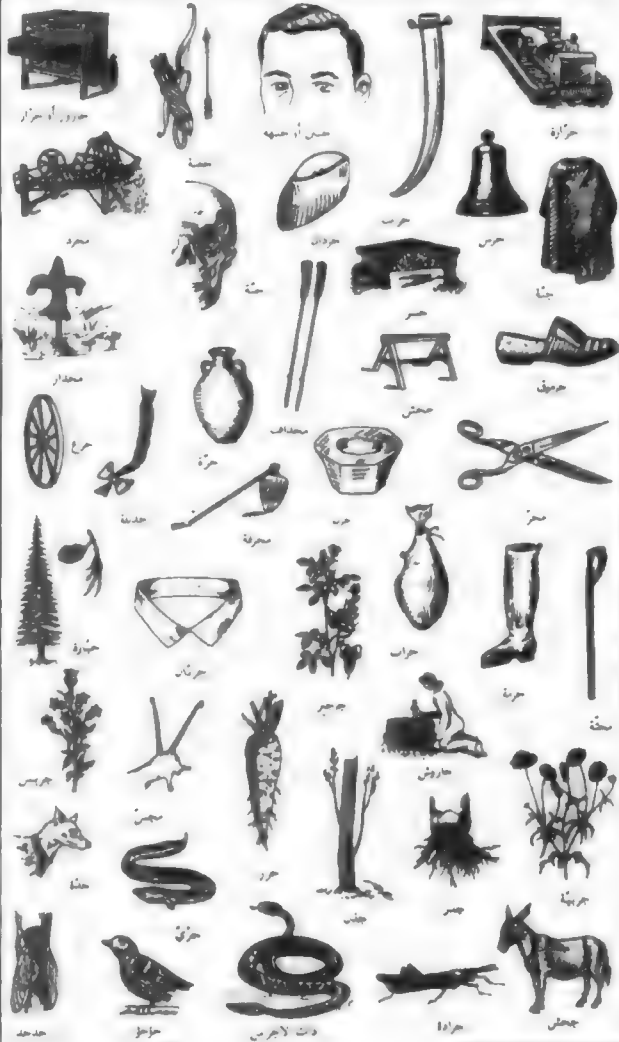
كَمَوته وه ه (لَجَبْرُ الرَّجُلِ مَالًا):

بِيَاومَكه مَالِى دَهسْت كَه وَت.

اسْتَجَبَّرَ الْفَقِيرُ: هَمَزَارْمَكَه بَه هَوَى

بَارِيو كَرْدنى خَيْرِ خَوَارِزَان و مَزْعِى

نَابُورِى بَاشِى بُوو.

شەپكەى ئىسقانە شكاومكەى بى
هەلەبەستەنەو، (ك: جبار) .

وسەھب الجبەر: ئەو رەبازو بىرو
بۆجۈنەبە پەپروكارانى پېيان وابە
بەندەگان ناچارن لەسەر گردنى
كارمگانىيان و بۆ خۇيان ھىچ
دەسەلاتىكىيان تۇندا نىە .

ەلم الجبەر: بەشپكە لە بەشەكانى
زانستى رىاضە (مەتەاتىك) .

الجبەرىي: نىرخ دانانى تەوۋمى،
دىيارەكردنى بەھەى كالا لەلەپەن
دەسەلاتى قەرماتىرواۋ نەبى بەھىچ
جۆرىك لەونرخە لەپەھىن .

الجبىاء: شكاومەندى كىرىاء .
الجبەرىيە: تەكەبورو خۇبەزلزانى ە
رەبازى ئەوانەبە پېيان وابە كە
ھەرجى دېتە سەر رەنى ئادەمىزاد
لەلەيانىدا لە ئەزەلدا بۆى دىارى
كراوۋ بەندە ھىچ دەسەلاتىكى نىە
لە ئەنجامەندى كارمگانىدا .

الجبوروت، ھارو قەھر .
الجبىورە: ئەو شەپكەو لەمفلفو
موشەممەبە كە لەسەر ئىسقە
شكاومە .

جىبرىل: فرىشتە نىگا ھىنان، ھەروا،
دەگوتى: (جوبرىل): جىبرىن .
جبس المظم الكس: ئەندامە ئىسق
شكاومەكى گرتە گەج .

جبس فى مشىتە: لەرۋىشتن دا خۇى
بەدادو فىزىو نازى كەرد .

استجبر لالاً: زەندە رەوى كەرد
لەچاگەكەردن و پارمەتەندى
فلازىكەس و زۆر ھەولى دا كەم و
كۆرى ھەزارەكە چارەمەركا .

الجباز: تەكەبۇرگەردن و خۇبەزلزانى
الجباز: بەھىرۋچوون، خوۋن و بىرىنكە
تولەستاننەھەى تۇندا نىە، قەرمىو
ناكرىتەو، دەگوتى: (ھرب جبار)
خوۋن وەرگەرتن و تولە ستاننەھەى
تۇندا نىبە ە بەمانا (بى تاۋانى)
ھاتوۋ، دەگوتى: (انا منە جباز) ە
ھەروا لەپەش ئىسلامدا ناو بوو بۆ
رۆزى سى شەمە .

الجباز: كارى ھەلەبەستەنەھەى ئىسقانى
شكاو، وەستەى و دەست رەنگىنى
لەو بواردا ە ھەروئاۋە بۆ ئەو
شەپكەو لەمفلفو موشەممەبە
دەخرىتە سەر بىرىنكەو شوقنە
شكاومەكەو، (ك: جبار) .

الجباز: ناۋىكە لەناۋە چوئەگانى خۇدا ە
بەمانا خۇبەزلزان و ھىزكەر ھاتوۋە ە
بالادەستى چەوسىنەروھەى بى بەزەبى،
دەگوتى: (اللب جبار) دىكى بى
رەھم و بى بەزەبە، پەندو ئامۇزگارى
ھەلناگى: (ك: جبار) ھەروا ناۋە بۆ
دەختى خورما كە بەرز دەبىتەوۋو
لەۋدا نامىنى دەستى بگاڭ .

الجبەر: ئەو كەسەبە زۆر بى بەزەبى و
بى سەر رەقو خود پەسەندى .
الجبەر: پىاۋى ئازاۋ بەجەرگ، ئەو

الْأَجْبَسُ: بیاوی لاوزو ترسئوك.

الْجَبَّاسُ: نەمو گەسەى جیبیس دروست
دەكا ۵ لىفافو گەچەكە نامادە دەكا
بۆ تىگرتنى لەشۆئە شكاوگە ۵
گەچ فروش ۵ سروشت و شك و
تەمبات توندو رهوشت ناشرين.

الْجَبْسُ: گەچ، گەرسەى بېناو بېناسازى
۵ ماددەپەگە لەگىرەتاتى
(گالىسىوم)ى ھاپو وردگراو ۵ بیاوی
وشكو رمزا گران، بیاوی لەنیمو
گىل و فەشەگەر ۵ بېچوو ورج، (ك):
اجاس و جبرس).

جَبَلُ الله الخلق جبلاً: خوداوئەند
دروستكراوانى بەدەپەئانوان.

جَبَلٌ عَلَى كَذَا: لەسەر ئەوە راي ھەنا،
دەگوترى: (جبلت القلوب على حب
من احسن اليها).

جَبَلُ الشَّيْءِ: شتەكمەى توندو پتەوگەرد ۵
(جبل لافاً على الشئ والامر):
فلانكەسى لەسەر فلان شت و فلان
كار راھەئناو وای ئى كرد پانەندى
بىو و لىي لانەدا.

جَبَلٌ جَبَلًا: كە ئەو زەبەللاخ بوو، نافولاو
نەكەموت بوو (هو جبل وجبل).

الْجَبَلُ: بەرمو گىو رۆيى ۵ گىوئىكى توش
ھات ۵ بىرى ھەلەكەندو گەبشتە
دەمارە خاكى پتەو ۵ دەگوترى: (اجبل
الشاعر): شاعىرەكە ھەسەى بۆ نەگراو
نەمەتوانى ھەستى خۆى دەبرىئ.

الْجَبَلُ لَان: فلانكەس لەكارەكەمەدا تى
شكاو سەرگەوتونەبوو ۵ جىروكو
دەست قوجاو بوو بەخشش و
عەملاى نەبوو.

الْجَبَلُ لافاً: فلانكەسى بە جىروكو
بەخىل بىنى.

الْجَبَلُ لافاً على الشئ والامر:
فلانكەسى لەسەر فلان شت و
فلانكار راھەئنا.

جَبَلٌ: لە گىوگە نەھانە خوار، كەوتە
گىو و لەوئى نىشتەجى بوو.

جَبَلٌ: بېپەو دەولەتى كرد.

جَبَلٌ: جوو كىو ۵ (جبل فلان مال
لنلان): فلانكەس ھەموو مالى
فلانكەسى بۆخۆى برد.

الْجَبَلُ: نەتەو، كۆمەئىك لە نادەمیزاد،
گۆرپەن، (ك): اجبل و جبول).

الْجَبَلُ: گەل و نەتەو، كۆمەئىك
نادەمیزادى زۆرو زەبەندە.

الْجَبَلُ: بەمانا (جبل) دى ۵ درەختى
وشكەو بوو.

الْجَبَلُ: ھەر شتێك لەرووبەرى زەوى بەرز
بێتەووە لە بەرزایى گەردۆلكەو
تەپۆلكە تێپەربەكا، (ك): اجبل و جمال
واجبال ۵ دەگوترى: (فلان جبل)
فلان خۆگرو جەسپاوە ھىچ شتێك
ناى لەرزىئە ۵ رەش سەپى نەتەووە
بەپاو مافول ۵ زناو لێھاتوو.

لَيْسَ الْجَبَلُ: مار ۵ بەلاو كارەسات.

خودی شته که دیته کاهموه، هیچ
هیزکی دهرکی کاری تر نکا.

الْجَبِلُ: کۆمهلتیک ئادهمیزاد ۵ بیاوی
دهمو چاو ناشیرین و رهاگران.

الْجَبِلَةُ: هۆزو خیتل و سروشت.

الْجَبَالُ: نەکلەوت ۵ دەرگوتری: (اسراة
مجال) نافرەتی جەستە زەبەلاج و نافۆلا.

جَبْنٌ جَبْنًا: ترسا له شتێک که شیایوی ئی
ترسان نییه.

جَبْنٌ جَبْنًا وَجَبْنًا وَجَانًا: بێمانا (جَبْنٌ) دئ
۵ (هو جین و جان و هی جین و جان)
۵ دەرگوتری: (هی جَبَانَةُ).

أَجْبَنَهُ: بێترسۆکی لافەلمەدا ۵ وای ئی
کرد بترسی.

جَبْنَهُ: بێترسۆکی حیساب کرد، وای ئی
کرد بترسی.

أَجْبَنَهُ: بێمانا (أَجْبَنَهُ) دئ ۵ شێرمەکی
کرد بێ پەنیر.

تَجَبَّنَ اللَّبَنُ: شێرمە وەکۆ و پەنیری لێهات.

التَّجَبُّنُ: له زاراوی پزیشکاندا گۆرانی
نەنسیجەیی داھێزاون و کرمۆل بۆ
پارچەبەمکی هەوێر ئاسای رەنگ
گەدەمی، یان رەنگ زەردیکی کال له
پەنیر بچێ.

الْجَبَان: ترسۆک پێچەوانەیی ئازاون
نەبەرد.

جبان الوجه: روتەنک، بێحەیاو شەرم
جبان الکلب: میواندارو سەخی
سروشەت: (ک: جـبـاء).

دەنگدانەوه، دەرگوتری: (ما انت الا
کاتبه الجبل مهما یقل لقل): تۆ وەکۆ
دەنگدانەوهی شاخ و دەهای هەرچی
بەرگوتری دەلیتیتهوه، ئەمە
بەگەستێک دەرگوتری کە
شوێنکەوتەیی خەلک بێ و هیچ راون
بۆجونی نەبێ و جەماعەتی
(ئەشەمو بێلا) بێلا.

الْجَبِلَةُ: زەوی قایم و پەمو کە پاچا و
قوڵیک کاری تر نەکەن ۵ هیزو
توانا ۵ سروشت ۵ عەیب و عار ۵
دهمو چاو ۵ پێستی دهم و چاو.

الْجَبِلَةُ: بێمانا (الْجَبِلَةُ) دئ ۵ گەل و
نەتەوه ۵ کۆمەلتیک ئادەمیزاد ۵ له
زانستی ژێنەداری دا مادەبەکی
لەنجی پێکەتەبەکی موعەقەدی
کیمیایویە ئەم مادەبە بێهەماو
ئەساسیکی سروشتیە بۆ
گیانەبەر و دەرخت و روک.

الْجَبِلَةُ: پێکەتەیی شت و سروشتی شت ۵
گەل و نەتەوه ۵ کۆمەلتیک ئادەمی.

الْجَبِلُ: نەتەوه ۵ کۆمەلتیک ئادەمیزاد ۵
قورئان دەفرموی: ﴿وَلَقَدْ أَضَلُّ
بَيْنَكُمْ جِبْلًا كَثِيرًا﴾.

الْجَبِلُ: بێمانا (الجبل) دئ.

الْجَبِلَةُ: دروستکردن و پێکەتە ۵ نەتەوه
۵ قورئان دەفرموی: ﴿وَالْقُرْآنُ الَّذِي
خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَ الْأُولِينَ﴾.

الْجَبِلَةُ: جەم و جۆلی سروشتی ۵ ئەم
جەم و جۆلەیی بێهیزی سروشتی

الْجَبَانُ: سارو بیابان ۵ گۆزستان.

الْجَبَانَةُ: بھمانا (الْجَبَانُ دئی، (ك: جابن).

الْجَبِينُ: شریك توند بووی بویته بھنیر

بھمتیگھولیکھ بھکی تابھمتی.

الْجَبِينُ: بھشیک لھ ناوچھوان پھشتی

زولف لای راست و لای چھپی

ناوچھوان ھمرچھمنھ لھ کتیبی

لھ ھمھمدیدا دھلئ: (جھمین و

جھبھه) تھوئلھ.

الْجَبْنَةُ: ھەرشتیک پیاو ھەلینج بۆ

رۆدی و چرۆکی، دھگوترئ: (الولد

مَجْنُونُ): مندال وادھکا باوک و دایک

رۆدی لھزانی خۆیاندا بھن.

جَبْنُهُ جَبْهًا: بھناوچھوانی خۆی کئشا ۵

بھشتیک روبھروی بووومھ کھ پیی

ناخۆش بوو ۵ پئوسیتاتی بۆ جیبھجی

نھکرد بھ ئالومئیدی گئپھمھ.

جَبْهَ الشَّيْءِ فَلَا: شتھک بھ شئومھکی

چاومھوان نھکراو توشی فلانکھس

بوو بھمی نھوی خۆی بۆ ئامادھکا.

جَبْهَ الْمَاءِ: چووھ سمر ئاومکھ بۆ

ئاوخواردنھوو وھئ جامی ئاوی ئاو

خواردنھوی ئ نھبوو.

جَبْهَ جَبًا: ناوچھوانی پان بوو روخساری

شرین بوو (ھو آجھ ھي جھاء).

جَبْهُهُ: ریسوی کردو سھری پی شۆکرد.

اجْتَبَهَ الْمَاءَ وَشَبَّ: تامی ئاومکھ پیی

ناخۆش بوو بۆی قوت نھجوو.

الْأَجْبَه: شیر: بۆیھ نھم ناوھئ ئ نراوھ

چونکھ ناوچھوانی پانھ.

الْجَاهِيَّة: باندھ پان ئازمئ کئوی کھتوشی

ئادھمیزاد دئی و روبھروی دھبئتمھو

نھویش رھشبینی ئ بھدی دھکا.

الْجَاهِيَّة: ترسۆک.

الْجَاهِيَّة: ناوچھوان (نئوان دو نھبرۆو

قزئ پئشمھس)، (ك: جھاء) ۵

بھکۆمھلئک ئادھمیزاد دھگوترئ

رئکھراو و تاقم و پئپئک پئکھاتبی

بۆ دھستھبھرکردنی خنیر پان

رھوانئھمھوی شھپ لھگھلھکھپان.

جَبْهَةُ الْقَرَم: رھش سھی و رابھری نھتمھو

۵ (جَبْهَةُ الْقَبِيلَةِ أَوِ الْمَدِينَةِ): پیاو مافولی

ھۆز پان ھئ شار ۵ (جَبْهَةُ الْأَسَد):

چوار نھستیرھن وئئھئ شیر پان ئ

دئتھ بھرجاوو دھم مھنزلی مانگھ ۵

لھزاراوی مؤسیقاا: بھشی لای

زوروی کھمانجھھ کھبھشکئیک

ھەلەزۆنی خۆی دھنۆئ.

جَبْهَ الْخِرَاجِ وَالْمَالِ جَبْرًا وَجَبَاوَةً: خھراجی

کۆکردھوو.

جَبْهَ الْمَاءِ: ئاومکھ لھ ھەوزدا لھ

عھمباراودا کۆ کردھوو.

جَبِي جَبًا وَجَبَاوَةً: بھمانا (جَبًا) دئی.

جَبِي: بھسھردھمدا رھبھ و پو کھوتھ

سوجدھ ۵ ھەردوو دھستی خستھ

سھر نھزۆی و چووھ روکۆج.

اجْتَبَاهُ: ھەلئ بزاردو کردی بھدۆست و

خۆشەوھستی خۆی ۵ قورئان

دھفھرمۆئ: ﴿وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ

- رَبُّكَ ۞ بِمَآءِنَا هُم مَّسْتَدِينٌ
 وَمَكَو لَهُ قُورَانِدَا هَاتُووه ۞ ﴿وَزَادَا لَمْ
 لَأَبِهِمْ بَاتِيَةً لَأُورَا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا﴾.
- الجَابِي: ۞ نەو كەسەى پارەى خەراج و
 فەرمانگەر و نەو جۆرە شتانە
 كۆدەمكەتەو، (ك: جباة) ۞ بىمانا
 كوللەمش دى.
- الجَابِيَة: بۆ مېينە بەكار دى ۞ حەوزىك
 عەمباراۋىك ئاۋى تى بگرى، (ك:
 جراب) ۞ قورنان دەفەرمۇئ:
 ﴿وَزَجَفَانُ كَالْجَرَابِ﴾.
- الجَبَا: ئاۋى كۆكرامى ئاۋ حەوزو
 عەمبارا ۞ قەراخى گلېنى بىرو
 حەوزى ئاۋ، (ك: اجباء).
- اجْثَالُ الشَّعْرِ وَالرِّيشِ: قىزكە قىش بوۋە،
 قىز بوۋ.
- اجْثَالُ الطَّائِرِ: ئالدىمكە پەرو بالى خۇى
 قىش كىرەنەو.
- اجْثَالُ النَّبَاتِ: رومكەگە بەرز بوۋەو
 ئۆك ھال.
- اجْثَالُ لَيْلَانٍ: ھالانكىس رقى ھەئساۋ
 خۇى ئامادە كىر بۆ شەر.
- اجْثَالُ الشَّيْءِ: شتەكە رانۋىندرا.
- جَثُّ الْحُلِّ جَثًّا: ھەنگەگە وىزەى ھات و
 دەنگى دىنەو.
- جَثُّ الشَّيْءِ: شتەكى ھەنگەند ۞ بېرەو.
- جَثُّ الْفَسْلِ: ھەنگۈنەكى بەكمەشانەو
 دەرھىنا، شانە ھەنگۈنەكى
 ھەموۋى بېرى دەرى ھىنا.
- جَثُّ: ترسا.
- اجْثَثْ: دېرا، لەرىشمۈ ھەنگەندرا ۞ (اجْثَثُ
 الشَّيْءِ) شتەكى بېرى ھەلى كەند.
- الْجَثُّ: دابىرا، كۆتايى ھات ۞
 ھەنگەندرا.
- الْجَثُّ: كەرمەشان ۞ شانە ھەنگۈىن ۞
 ھەرشتىك تېكەل ھەنگۈىنەكە
 بوۋىى لە بالەھەنگو ھەنگى مردو.
- الْجَثُّ: ھەر بەرزىيەك لە زەۋى جىلەبوۋىتەو
 كەمىك لەروىرەكى بەرز بوۋىتەو
 وەكوو تەۋىكە.
- الْجُثَّةُ: لاشە، (ك: جُثَّ واجْثاث).
- الْجُثَّةُ: پورە ھەنگ، (ك: جُثَّ).
- الْمُجْثَثُ: يەمكىكە لە بەھەرەكانى
 عەرۋز، ھەر لەسەردەمى
 عەباسىيەكانەو شاعىران بەو
 راھاتون شىعەرەكانىيان بە زۆرى
 لەسەر ئەم كىشە وتوۋە.
- المَجْثَاثُ: ئاستىكە نەمامە خورماى بى
 ھەلدەكەندىر، (ك: مجاثث).
- الْمَجْثَّةُ: بىمانا (المجاثث) دى.
- جَثَّجَتِ الرِّقَى: بروسكە كە درىزەى كىشا.
- كَجَثَّجَتِ الشَّعْرُ وَالنَّبَاتُ: موۋەكان
 رومكەكان زۆرو پەر بون.
- كَجَثَّجَتِ الطَّائِرُ: ئالدىمكە خۇى راۋەشان.
- الْمُجَاثِثُ: قىز موۋ ۞ كۆزۈگىي پەرۋەر.
- الْمُجْثَاثُ: بىمانا (الاجفاجث) دى ۞
 گىيەكە لەدەشتا دەرۋى گولەكەى
 زەردو بىۋىتى خۇشە.

جَثَلُهُ الرِّيحُ جَثَلًا: رَمَحَ بَاهِكِ بَرْدِي وَ
فَرَّانَدِي.
جَثَلُ الشَّجَرِ وَالنَّبَاتِ وَالشَّعَرُ جَثَالَةً وَجَثُولَةً:
دِرْمَخْتَمَكِه رُوومَكَمَكِه قَزَمَكِه دِرْمَزْ
بُوو تِيكَ هَالَا.
الْجُثَالَةُ: كَهَلَاي هَمَلُومِي دِرْمَخْت.
الْجُثَالَةُ: مِيْرُوهُ رَمَشِي كَهْوَرِه، (ك):
جَثَلُ.
الْجَاثِلِيَّت: بَهَلَاي هَمَلِيَّتْ لَاقِم وَ پَرِي
مَسِيحِييَه خُوْرَه لَاتِيَه كَانَهْوَه
پِيْشَهْوَاي نُوْسَقُوْف وَ كَمَشِيْشَمَكَاْنَه،
(ك): جَثَالِقَه).
جَثَمَ الْحَيْرَانُ وَالْأَنْسَانُ جَثَمًا:
گِيَانَلَه بَرْمَكِه پَان نَادَمِيَزَادَمَكِه
وَمَغَرِي شَوِيْئَه كَهِي خُوْی بُوو
بَه جِيْئِي نَهْمِيْشْت، بَه زَمِيْه كَهْوَه
نُووسَاو دَلِي بِرُوَاي نَمَا جِيْئِي بِيْئِي ۵
(لَا صَبْحَا لِي دِرَاهَم جَاثِيْن).
جَثَمَ صَدْرَه بِالْأَرْضِ: سَنَكِي بَه زَمِيْه كَه
نُووسَا.
جَثَمَ الطَّعَامَ عَلَى الْمَعْدَةِ: خُوَارِدَه مَمْنِيْه كَه
لَه سَمَر مَعْيِيْه قُوْرَس بُوو.
جَثَمَ اللَّيْلُ: شَهْو بُوو بِمَنْيُوْه شَهْو.
جَثَمَ الْبَدَنُ: بَه رَسِيْلَه خُوْرَمَا كَه كَهْوَرَه
بُوو.
جَثَمَ الزَّرْعُ: كَزُو گِيَا كَه لَه زَهْوِي بَه رَز
بُوومَه وَسْتَا.
جَثَمَ فَلَان الرَّابِ وَغَوَه جَثَمًا: فَلَانَكَمَس
كَلَه كَهِي كَرْد كَرْدَهْوَه.

جَثَمَهُ: بَه نَدِي كَرْد هَمَا مَرْد ۵
نِيْشَانَه يَكِي دَاكِرْدُو تِيْرِي تِيْگَرْت ۵
لَه حَمَدِيْئِي پِيْئَه مَبْرَدَا هَاتُووه
دَمَهَرْمُوْئِي: (لَهِي عَنِ الْمَجْمَعِ)
پِيْئَه مَبْر (د.خ) نَهْمِي كَرْدُووه
لَهْوِي مَعْرِيْكَ بَزَنِيْكَ مَرِيْشَكِيْكَ. ۵
بَكْرِي بَه نِيْشَانَه وَ بَه رَدِي تِيْ بَكْرِي.
جَثَمَ الطَّائِرَ الْكُشَا: بَالَنَدَه نِيْزَه كَه
سُوَاْرِي مِيْئِيْه كَه بُوو.
الْجَاثِمُ: مَوْتَه كَه وَ كَابُوْس.
الْجَثَامُ: بِهْمَاْنَا (الْجَاثِمُ) دِي.
الْجَثَامَةُ: گِيْئِي كَهْوَج كَه هَمَرگِيْز
پِيَاوَتِي لِيْ نَهْوَشِيْئَهْوَه ۵ تَهْمَبَلِي
تَهْمُوْزَه لِيْكِي وَ مَهَا كَه هَمَرگِيْز
نَاپَهْوِي جُوْلَه بَكَا ۵ مَوْتَه كَه.
الْجَثَانُ: لَاشَه وَ جَمَسْتَه، شَهْخَس وَ
كَمَسَايَتِي
الْجَثَنَةُ: تَهْمُوْلَكَه، كَرْدُوْلَكَه.
الْجَثَنَةُ: تَهْمَبَلُو تَهْمُوْزَه ل كَمَهَرگِيْز
مَعْيَلِي جَم وَ جُوْلِي نِيْه ۵ مَوْتَه كَه.
جَثَا جَثْرًا وَ جَثْرًا: لَه سَمَر نَمَزْنُوْی دَانِيْشْت
۵ پَا لَه سَمَر سَمَرَه پَه نَجَهِي رَاوَسْتَا ۵
دَمَكُوْرْتِي: (هَر جَاث) ۵ قُوْرْنَان
دَمَهَرْمُوْئِي: «وَلَزِيْ كُلُّ أَثْبَةٍ جَاثِيَّةٌ»،
(ك): جِيْئِي رَجَسِي) ۵ قُوْرْنَان
دَمَهَرْمُوْئِي: «كَمَ لَخْفِيْرَتُهُمْ خَرَلُ
جَهْتَمَ جِيْئَا» بَه قِرْنَمَتِيْكَ (جِيْئَا)
خُوْئِنْدَرَاوَسْتَهْوَه.

جنا الابل ولحمرها جشوا: حوشترمکانی
کلوکردموه.

جائی فلان فلاناً: فلانکهکس بمتعنیش
فلانموه دانیش.

جائی رگبته الی رگبته: لمژنوی به
لمژنویموه نوساند.

جشأ: بمانا (أجشاه) دی.

جشائرأ مجالسا وجشأ: لهکاتی کیشمو
دمدمهسی دا بقیهکتر هملسانه سمری،
یان هملسانه سمرچوک بویهکزی.

الجشأ: پاداشت، نمندازم، هینده
دمگوتری: (عددهم جشأ مته).

الجشأ: بمانا (الجشأ).

الجشأ: کؤممله گل، گلر، جهسته، پشکؤ
ناگر، (له) جشأ وجشأ).

جججج: پهلهی کردو بهگورجی بو
کارهکه چوو ه شانازی بهپیاو
ماقولو گهوره پیاوانی
نتمومکهپهوه کرد.

ججججت فلاناً: فلان شافرت پیاو
ماقولتیکی کم ونئمی لی بووه.

جججج فلان: فلانکس سمروریهکانی
خویانی همزارکردن ه گمرانموه
پاشمکشهکردن ه دمگوتری: (جلرا
لم جججججرا): هملسمتیاں برودو
پاشان گمرانموه.

جججج عن الشئ: وازی لمشتهکه هیناو
دواگموت.

الججججج: گهوره پیاوو سمرورمو

بهخشندهو خاومن کهرم.
الججججج: بهران.

جججج جججأ: رابیکشایهوه، رای خست
أججت الشبعة والکلبه: درندهکه یان
سمگهکه ناوس بوو سکی زل بوو
نزیک بوو بزئی و بیهجوی بیی ه
دمگوتری: (أججت المرأة) شافرتمهکه
دوگیان بوو، سکی گهوره بوو نزیک
بوو مندالی بیی ه له حمدهی
پیفهمیهدا هاتوو ه که تمشیری
(مرأ بامراة فجج لسان عنها) بهلی
شافرتیکی دووگیانی نزیک مندان
بووندا تیپهری پرسیری کرد نه مه
کئییه؟ عهرزبان کرد نه مه
کمنیزهکی فلانکسه.

الججج النبات علی الارض: گیاوگزه
کهبهپاش داجوووه، بهرز نهپهوهوه،
بسمر زهویدا بلاو بووه.

الججج: درهختیکی که بهسمر زهویدا
بلاو بیتهومو بهرز نهپتهوهوه.

جججج الأمر وه جججأ وجججأ: وپرای
زانپاری بهشتهکه رهتی بکاتهومو
بروای پی نکا ه له هورئاندا
دههرموی: (وججججأ بها
وأسقنتها).

جججج فلاناً حقاً ریحقه: ینکاری مافی
فلانکسی کردو دانی بیانما.

جججج جججأ: خپرو بری گم بوو لهبر
نمبوونی یان بههوی جروکی و زدیبهوه
ه (هر جججج، أجججج رهي جججج).

جَبَدَ الْعَامَ: سالتی که هم باران بود (جَبَدَ
الْأَرْضَ) زموی وشک هلاتو بی
خیرو بیژر بود (جَبَدَ الْبَاتَ) گزو
گیاکه کم بود بمردهوام نه بود
(جَبَدَ الْمِثْلَ): زبانی نهنگ و
کوله مرگی بود.
أَجَدَ: مال و سامانه کی بمفری رؤی
خیرو بیژری کم بود.
أَجَدَ لَلْأَمْرَ: فلانکسی بمرزو دهر
لهقه لهما.
الْمَجْرَدُ: ینکاری کردن (لَمْ أَلْجُرِدْ)
لهزارودی نه حویاندا بهو (لَمْ)،
دمگوتری بجیتهمسهر فیعلی
موضاریعی نفی کراو و مکوو
دمفرموی: (وما كان الله ليعذبهم
وانت لهم) و (لم يكن الله ليظفر).
جَعَزَ: خستیه سرزموی و تیکیه وه گلاند.
تَجَعَّرَ: تریل بود تیکیه وه گلا
(كَجَعَزَ الطائر) بالندمکه که و ته
جم و جول و فری.
الْجَعَزُ: پیای کورته باتا، (ك:
جعاد) ه.
جَعَلَ لَلْأَمْرِ: فلانکس دای همزاری
دولم مند بود.
جَعَلَ الْمَالَ وَغَيْرَهُ: مال و سامانی
کو کرده وه (جَعَلَ الْوَعَاءَ)
زمره گهی پر کرد.
جَعَلَ لَلْأَمْرِ: فلانکسی خسته سر
زموی، یان که لهجه ی کرد.

جَعَلَ الدَابَّةَ: ولاغمه کی بمری گرت.
الْجَعْلُ وَالْجَعْلُ: مندالی فه لهوو
تیکسمر او.
جَعَرَ الضَّبَّ وَالْحَرَّةَ: سوسه مار، بز مژه که
جووه کونه وه.
جَعَرَ الْحَيْرَانَ: نالدهمکه دواکه و ت (جَعَرَ
الخير) خیر دواکه و ت.
جَعَرَ الْعَامَ: ساله که بی باران بود (جَعَرَ
عنه) جای به فولاچون.
جَعَرَ الْحَيْرَانَ: نالدهمکی کرده ناو
کونه که به وه.
أَجَرَ الْقَرْمَ: نتموه که که و تنه گرانی و
نه بوونیه وه.
أَجَرَ الْعَامَ: ساله که بارانی نه بود.
أَجَرَ الضَّبَّ: سوسه مارمکی خسته
کونه که وه (دمگوتری: (أَجَحَرَتْ
السُّنَّاسُ): ساله که خله که کی
خسته زبانیکی کوله مرگی و
نه بوونی بزوپیه وه.
أَجَعَرَهُ إِلَيْهِ: ناچاری کردو بهنای بی
برده بمر فلان....
أَجَعَرَ جُحْرًا: زوری بنیانتسا، کردی
به شوینی تیدا حهوانه وه
أَجَعَرَ: جووه ناو کونه وه، جووه کولانه وه.
كَجَعَرَ: بهمانا (الْجَعَرَ) دی.
أَجَعَرَ: حالیکه، کولانه مکه، کونیکه
دمعباو گیانلمبری بچوک دمیکنه
شوینی تیدا حهوانه وهی خویان،
(ك: جُحْر، أجمار، جَحْرَة).

الْجَحْرُ: سالی بی بارانی و گرانی و
ژیانتالی.

السَّجَرُ: پمناو پاسارو شوینی تپدا
حهوانه، (ك: مجاحر).

جَحْشٌ عَنْهُ: ایی گوشه گیر بوو، تمنها
كهوت (هو جاحش وجحش).

جَحْشٌ الْجِلْدُ: پهنه كمی روشاند، برینداری
کرد، له حه دپندا هاتوو دهلی: (سقط
من لرس لجحش ثقیة) له نهمه كه
كهوته خورموه لایمی روشا.

جَاحَشٌ عَنْ نَفْسِهِ وَطَعَهُ بِجَاحِشَةٍ
وجعاشاً: بمرگری له خوئی و غمیری
خوئی کرد شمپی کرد، دهگوتری:
(لئان مجاحش عن خیط رلته)

فَلَا نَكْمَسُ بمرگری له گیانی خوئی
دهگا ه له حه دپنی پهنه مبردا
دهرباره ی شایه تیانی
نه ندامانه كانی چمسته له رۆزی
قیامتدا هاتوو دهلی: (بعداً لكنْ
وَسُخْقاً لَفَنَكُنْ كَت أَجَاحِش).

جَاحِشٌ الْقَوْمَ: هاله پهنه ستوی
كۆمه له كهی داو قهرهانی کردن.
جَاحِشٌ الْأَمْرَ: دمستی له كاره كه
وهرداو رنك و پیتی کرد.

الْجَحْشُ: جاشه كمر، (ك: جعاش) ه
كهسك لهراو بوجوونی خوئی لانددا
پنی دهگوتری (هو جَحْشٌ رحه).

الْجَحْفَةُ: جاشولكه كمری می ه
گورزمهك خوری یان مو لهباسك

دهرهالتی ندری و دهرتسیری، (ك:
جعاش) ه.

جَحَفْتُ مِینَه وَجِعْراً: جاوی زهق بوو،
جاوی دهرپیری (می جاحظه وهر
جاحظ)، (ك: جحظ) ه.

جَحَفْتُ إِلَيْهِ عَمَلَهُ جَحْطاً: سمبری گردو
خرابه كانی بی نیشان دان.

جَحَفْتُ: جاوی تی پری (جَحَفْتُ إِلَيْهِ
بصره) جاوی تی پری.

جَحَاطٌ لِي كَلَامِهِ: له قسه كردنی دا
لاسانی جاحیطی كردهوه (جاحظ)
زانایه کی عمریه خه لکی بمصرایه
ناوی عمری كوری به حرمو سالی
(۵۲۵۵ ه) مردوو.

الْجَاحِظَةُ: گلپنه ی جاو.

الْجَاحِظِيَّةُ: تاقمیتن له زانایانی عیلمی
كه لامو به موعته زله بهناوبانگن
جاری واهیه هالیان دمدن به
جاحظه وه.

الْجَحَاطُ: دهرپیری گلپنه ی جاو:
دهر و پیری گلپنه ی كه ه گلپنه
جاوی زهق.

جَحَفْتُ فَلَانٌ مَعَ فَلَانٍ جَحْطاً: فلان له گه
فلان مهلی به گریان کرد، روی
تی کرد.

جَحَفْتُ الشَّيْءَ: توپکی لهشته كه دامالی ه
شتمگی هه گرت و بردی.

جَحَفَ الْكَرَّةُ مِنْ رَجَةِ الْأَرْضِ: به نامیری
سموله جان تۆپه كهی فزاند.

جحف الشئ برجله: شتمکمی بمطاج هیناو

برد بؤ نموی بیهائی

جحف الرجل: پیاموکه سکی جو، تووشی
نه خوشی سکچون بوو.

جحف الشئ: شتمکمی هه لگرت و رای دا.

جاحل الرجل ربه: پاته پستوی داو
ومگری هینا.

جاحل منه: بهرگری ئی کرد.

اجحف به: بردی ه زوری هه وئدا زهانی
بی بگهمنی.

اجحف بهم الفقر: همزاری هیچی بی
نه هیشتن هموو مالو سامانی
فموتاندن ه نیامی عوممر لمباری
زمکاته وه بهعمدی گوت (انما فرضت
لقرم اجحفتم بهم الغالة) زمکاتم
داناوه بؤ کهسانیک همزاری برستی
ئ برین

اجحف بهم فلان: فلانکهس زهاد لمتوانا
نمرکی خسته سهرشانیان
اجحف ماء البئر: ناوی بیرمکی
هه ئینجا.

اجتحف الكرة من رجه الأرض: تۆپهکمی
فراند.

اجحف الشئ: شتمکمی ئی ستاند.

جباحلوا الكرة بیسهم: تۆپهکه یان
لمنیوان خویاندا هیناو برد، به
صموله جان لهیمکریان فراند ه له
حه دیتا هاتووو دل: (خذوا العطاء
ما كان عطاءً لاذنجا حفت قریش الملك

بین فاراضوه).

جباحلوا في القتال: به گۆجهان و عمصاو
شمشیر به لاماری په گریاندا.

الجحال: سکچون بهموی زور خواردنی
شتیکه وه ه

مرت جحال: نعمانی هموو شتیک ه
(سبل جحاف): لافاوئیک هه موو
شتیک رادا.

الجحفة: پارچه یهک له رۆن ه جورئیک
له سکچوون پاشماوی ناو به
قهرای خه و زمکه وه ه پر به مستی
ئاده میزاد له خوراک و شتی تر ه
چینگایه که له نیوان مه که وه
ممدینه دا.

جحفلة: خستی و تیری تیگرت

تجحفل القرم: خه لکه که کۆبونه وه

الجحیل: سوپای زورو قهرمبالغ، (ک:
جخال)

الجحفة: به گیانله بهری سمداری و مکوو
گوئدر زو له سب و هینستر دهگوتری،
(ک: جخال).

جحفلة جحلا: بهرموی داو خستی.

جحفلة: زنده رموی کرد له بهرمویدانی
دا زور بهتوندی خستی.

الجحال: زهیری کوشنده.

الجحیل: همرشتیک کهتمو زهه للاح بی ه
بائنسی حیریه یان جورئیک له
حیریه ه شای ههنگ، (ک: جحیل
جحلان).

جَحْمُ النارِ جَحْمًا: ناگرمگی کردموه.

جَحْمُ الرجل عینه: حاوی کردنموه
نافوقینموه ۵ دمگوتری: (عین
جاجة).

جَحِيت النارِ جَحْمًا وَجَحْمًا، وَجَحْرُمًا:
ناگرمکه زور بوو بهرمی سمنده
بلیسیدی.

جَحِيتِ المینان: وپرای گهورمی
جاومکان سورابیان زور بوو ۵ هر
اجحْمُ (وهی جحماه)، (ك: جحْم).

أَجَحِمُ عَنْهُ: وازی ئی هینا ۵ (أجحِم
الرَّجُلُ رَغِيْرَةً): خهريك بوو پیاومکه
بفهوتینی.

جَحْمُهُ بعینه: حاوی تی بهرن و زوری
سمیر کردو حاوی ئی لانمدا.

كجاحَمَ: تمنگی پی هه لجنراو کهوته
تمنگانموه ۵ بهخه مو خفطه و
رژدی و چروگی خوئی خواردموه
ناوسکی هه لقرجا.

كجَحْمُ: بهمانا (لجاحم) دی.

الجاحمُ: پشکۆ ناگری زور گمش و زوو
هه لگرساو ۵ شوینی زور گهرم
(جاحم الحرب) ناو جهرگهی شهر ۵
گهرمه ی جهنگ له پهندی پېشیناندا
هاتوو (بن الرُّحْلُ و جاحم التور).

الجحام: نه خو شپیه که توشی حاوی
نادهمیزاد دمیج حاوی دهاوسی ۵
همروا دهرده که سگ دهگری
دهرده سهگی پی دمگوتری،

چاره سهری نه ویه ناو جهوانی
سمگه که داخ دهکن.

الجَحْمَةُ: ناگری بلیسمدار هر جهمرج
گهرو سامناک (الجَحْمَةُ) بهمانا
(الجَحْمَةُ) دی.

الجَحِيمُ: بهمانا (الجَحْمَةُ) دی ۵ ناویکه
لسمناومکانی دزوه ۵ فورلان
دهمرموی: ﴿قَالُوا اِثْرَا اَنْهٗ بَتَّانَا
لَا اَلْقَرُ لِي الْجَحِيمِ﴾.

الْجَحْرُشُ مِنَ النِّسَاءِ: نالرفتی کتمو
زهلام ۵ پهرمزی بهسالاجو ۵ وشزی
بهسالاجو، (ك: جحارم).

جَحْنُ جَحْنًا: پیدایستی مالو مندلکه کنی
دهستمهر نه کرد جا یان لهبر
هه زاری یان لهبر ژدی.

جَحْنُ جَحْنًا وَجَحَالَةً: خوراکه که ی خراب
بوو، توشی بهمدخوراکی بووه،
گهشکردنی زور سسته ۵ هر
جَحْنُ: نهو کورته بالایه ۵ له پهنی
پېشیناندا هاتوو دهلی: (عجب من
ان یَحْنُ مِنْ جَحْنٍ خَيْرٌ) زور سهرمه
جیگی سهرسورمانه که خیر
لهکورته بالا دهست بکمو.

أَجَحْنُ عَلَى عِيَالِهِ: بهمانا (جَحْنُ) دی.

جَحْنُ: بهمانا (جَحْنُ) دی.

الجَحْنُ: شهتلهگیای تهنوی لاواز.
جَحْنًا بِالْمَكَانِ جَحْنًا: لهو شوینه مایه وه
(جَحْنًا الشَّيْءُ): له بئخ شته که ی
دهرهینا.

اجْتَمَعَ الشَّيْءُ: شته‌کمی له بئێخ
دهرهینا.

جَبَحَ: بیاوێکه زۆر روداوی سمیری پال
دمه‌رین و بۆ پێکه‌نین ده‌یانگێڕنه‌وه
ناوه‌کمی (أَسْرَ الْفُحْشَ دَجْرَينَ بِنَ
لَايتَ).

جَبَحَ بِرَجْلِهِ جَبْحًا: به‌هاچی تمپو توژی
به‌رپاگرد.

جَبَحَ لِي صَالَةً: له‌سوژده‌دا گه‌دهی له رانی
جیاکردمه‌وه دوو پائی له‌که‌له‌که‌ی
خۆی دوور خستنه‌وه ۵ له حمدیشدا
هاتووه ده‌لی: (أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَجَدَ
جَبَحَ).

جَبَحَ بِرَجْلِهِ جَبْحًا: به‌هاچی تمپو توژی
به‌رپاگرد

جَعَا الْكَوْزُ: گۆزمه‌ی قَلَبَ کرده‌وه.
جَعَى الشَّيْخُ: پیرمه‌یرمه‌که پشتی کۆم
بوو.

جَعَى الرَّجُلُ فِي سَجْرَةٍ: بیاوێکه
له‌سوژده‌که‌یدا هه‌ردوپایی
له‌که‌له‌که‌ی دوور خستنه‌وه.

جَعَى عَلَى الْمُجْتَمَعِ: له‌سه‌ر ئاگردانه‌که
بوخاری په‌یناگرد ۵ له‌به‌رده‌وامبوون
له‌سه‌رکارمه‌ی وازی هه‌ناو لای دا.

جَعَى اللَّيْلُ: شه‌مه‌که رۆی ۵ (جَعَى النُّجُومُ)
ئه‌ستێرمه‌کان به‌رمو ئاوبوون رۆیشتن.

جَعَى الْكَوْزُ: گۆزمه‌کمی لارکردمه‌وه.

جَعَى الْكَوْزُ: گۆزمه‌که لاریبووه ۵ (كَجَعَى
الرَّجُلُ عَلَى الْمُجْتَمَعِ): بیاوێکه له‌سه‌ر

ئاگردانه‌که بوخاری دروست کرد.
جَبَبَ الْكَأْنُ جَدْبًا: شوێنه‌که وشك بووه
چونکه ئاوه‌کمی ئی لاندرا ۵ ئهو ئاوه‌ی
له‌ومێش ده‌هاته سه‌ری لای بێرا.
جَبَبَ الشَّيْءُ: ره‌خه‌ی له شته‌که گرتو
زه‌می کرد.

جَبَبَ الْكَأْنُ جَدْبًا: به‌مانا (جَدَبَ) دئ ۵
(هو جذب وجدة وجذب).

أَجَذَبَ الْكَأْنُ: شوێنه‌که وشك بوو ۵
ده‌گوتری: (أَجَذَبَتِ السَّنَةُ) ساله‌که
قاتو سه‌ری بوو (أَجَذَبَ الْقَرْمُ):
ئه‌مه‌وه‌که توش به‌لای گرانێ و قاتو
سه‌ری هه‌لت ۵ له‌به‌ندی په‌ننه‌ناندا
هاتووه ده‌لی: (مَنْ أَجَذَبَ إِيْتَجَحَ).

أَجَذَبَ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌که‌ی به‌وشکی و
بێ ئاوی به‌ینی.

أَجَذَبَ فَلَانًا: هه‌لانکه‌سی له‌و شوێنه‌ دانا
به‌لام دلی نه‌په‌گرتو بێی خۆش
نه‌بوو هه‌رچه‌نده زه‌ویه‌که
به‌میت و به‌رمه‌کت بوو.

أَجَذَبَتِ الْأَيْلُ الْعَامَ: سال سالی گه‌رانه
هوشتر نه‌بوو، وشك بوو
له‌ومر نه‌بوو وای لیهات هوشترمه‌کان
چه‌یلکه و چه‌وێلی له‌ومرێ گۆنیان
ده‌خواردو پووش و به‌لانی په‌ناو
پاساریان ده‌خوارد.

أَجَذَبَهُ: به‌ناخۆشی زانی و بێی ناخۆش بوو.
الْأَجَذَبُ مِنَ الْأَمْكِنَةِ: زه‌وی وشك که
ئاوی بۆ نه‌یه و به‌رانی ئی نه‌باری،
(ك: جَذَبَ).

لِلْجَدَابِ: زهوییهک که جاوهرونی
 شهوی لیناکری بهروبوومو
 دنهونله ن بهرهم بهینری (ک:
 مجادب).

اجَدَّتْ: گوری دیارکرد، هملی کند
 الجَدَّتْ: گور، (ک: اجداث) ه هورن
 دهمرموی: ﴿وَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ
 إِلَى رَبِّهِمْ يَنْبِلُونَ﴾.
 الجَدُّجُ: زهوی تمختی سمخت.

الجَدُّجُ: گیانه بهریکه ومکوو کولله
 بهشمو دهمرونی ه بالوکمیهک
 لهجاو بیتمهر، (ک: جداجد).
 جَدَّحَ السَّرِيقَ وَغِيره فی الماء وَغَرَّه جَدْحًا:
 هاوتمکمی تیکه لای ناو کردو
 تیکی هملنا به کهوچی دوفاله.
 جَدَّحَ الشَّرَابَ: شرابهکی به کهوگیر
 تیک هملنا.

جَدَّحَهُ: بهمانا (جَدَّحَهُ) دی.
 لِلْجَدَّحِ: تهخته داریکه بهسمرکه بهوه
 دوو پارچه داری تیکگیرا بهوه
 بهیوست کراوه ه ماستاوو شرابو
 شه جوړه شتانهی پی تیک
 هملهدری، (ک: مجادیج) ه.

جَدَّ جَدًّا: گموره شکومنده ه هورن
 دهمرموی: ﴿وَأَنَّهُ لَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا
 اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾.

جَدَّ فی الأمر: کوشی کرد هملی دا.
 جَدَّ الشَّيْءَ جَدًّا وَجَدًّا: شتهکی بهیهوه ه
 دمگوتری: جَدَّ النَّحْلَ: بهری در

خورماکی ن کردوه، هیشوگانی بهین.
 جَدَّ بِالْشَّيْءِ جَدًّا: پی کیی.

جَدَّ اللَّذِي وَالضَّرْعَ جَدًّا: مدمکه پهان
 گوانکه وشگی گرد شیری تیدانهما
 ه دمگوتری: (جَدَّتِ الشَّاةُ وَغَرَّهَا:
 ممرکه شیری کم بو گوانهکانی
 وشک بوون، (هی جَدَّاه)، (ک: جَدَّ).
 جَدَّ: بمختو شانی هملو (هر مگرد).

أَجَدَّ فُلَانٌ: فلانکس کهوته هملندانو
 تیکوشان و گرگی دن به کارهکانی ه
 ریگای دهمتو راستی گرتهمبر ه
 (أَجَدَّ فِي الْأَمْرِ) لهکارهکدا دلسوزی
 نواندو کوشش کرد.

أَجَدَّ الطَّرِيقَ: ریگاکه تمخت بوو،
 کلاپو تهگمهری تیدانمان.
 أَجَدَّ النَّحْلَ: خورماکه کاتی رینی هات.
 أَجَدَّ الشَّيْءَ: شتهکی هینا به دیو
 بهرهمی هینا.

أَجَدَّ ثَوْبًا: کراسی تازه لمبرکرد ه له
 پهنلی پشپننا هاتوو: (أَبْلَ
 وَاجَدَّ وَاحِدَ الْكَاسِ) پُؤْشَاك كُون
 دمکمو تازه لمبر دهکمو سوپاسی
 خودا دمکم.

أَجَدَّ السَّيْرَ: پهللی کرد له روپشتندا.
 أَجَدَّ أَمْرَهُ: کیشهو نیزای لهگهنا کرد.
 جَدَّ الشَّيْءَ: شتهکی تازه کردوه
 دمگوتری: (جَدَّ الْمَهْدَ) پهمان و
 بهلینی تازه کردوه.

جَدَّ ثَوْبًا: کراسهکی به تازهی لمبر کرد.

- تَجَدُّ الطَّرِجُ: گوانمکه شیرى لمېمر
رؤیى، شیرى تېدانمما.
إِسْتَجَدَّ الشَّيْءُ: شتهکه تازه بووه.
إِسْتَجَدَّ الشَّيْءُ: شتمکهى پمېدا کردو
تازمى کردهوه.
الْأَجْدُ مِنَ الْأَهْرَامِ: وشکمسال، سالى بى
بارانى.
الْأَجْدَانُ: شموو رؤو.
الْمَجَادَّة: ناومرستى ريگاو شهقامرئى،
ريگای سمرمكى، شمو ريگامى
تولمرئى دهنومسمر، (ك: جَوَادَ).
الْمَجْدَادُ: كاتى رننى خورما.
الْمَجْدَادَةُ: تيك هالان و تيك چرزانى لقو
پوې دارخورما و شتى تر.
الْجَدُّ: باوكى باوك (باپى) باومگه وره
باوكى دايك، (ك: أَجْدَادُ وَجَدُودُ
وَجَدُودَةٌ) رزق و رؤو، پلمو
باپمو ريزى لای نادميزاد
قمراخى جهمو روبار، شانس و
بمخت، له پمندی پيشناندا هاتووه
(جَدُّكَ يَرْعَى لَكُمَا) شانس و بمخت
چاو دئرى نيممتمكانت دكا.
جَدُّ الْخِلْطَةِ: رومگيكه شكل و شپوى لمى
گتم دمچى، دملن: شم رومكه
له بنمرمتدا گتم بوومو گورانى
بمسردا هاتووه.
الْجِدُّ: روبمرى زموى، كمنارى روبار
منهوبمري شته دمگوترئى: (طَلَانُ
عَمْسَ جِنًا)، (هذا خطر جد عظيم).
- الْجَدُّ: لايهكى شت، قمراخى روبار.
الْجَدُّ مِنَ الرِّجَالِ: پياوى خاوون شانس و
بمخت، (ك: جُدُونُ).
الْجِدَّةُ: زموى تهخت و بى كمندو لند.
الْجَدَاءُ مِنَ الْأَبْلِ وَالْفِئَمِ: شم حوشتر و
ممرميه گوى بپاى.
الْجَدَاءُ مِنَ السِّنِّ: شم ساله په كم
بارانى.
الْجَدَاءُ مِنَ الْفَارِزِ: شم دشت و ساراپميه
بى ناوبى.
الْجَدَاءُ: همرشتيك تيكهالى و پاوش
بمېمكا كا لملق و پوې دمخت و
لمگوش و حمل.
الْجَدَاءُ: كمنارى روبار، بمشيك لمشت
كه رنگى حيا بى لمېشمگانى تر
دمگوترئى: (جَدَّةُ السَّمَاءِ) ر (جَدَّةُ
الْجِبَلِ) فوران دممرموى: (زَيْمَنُ
الْجِبَالِ جَدَّةٌ بَعْضُ وَخْمَرٌ مُخْتَلِفٌ
أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودَةٍ) همروا
دمگوترئى: (جَدَّةُ الْحِمَارِ): بمزورى
شم په لمى جهستى گوندرئى كه
رنگى جپادمى دمگويته پختى.
الْجَدَّةُ: روبمرى زموى، مله وانكميه كه
دمكرته مى سمگ، (ك: جَدَّةُ).
الْجَدِّيُّ مِنَ الرِّجَالِ: پياوى به بمخت و
شانس.
الْجَدِيدُ: روبمرى زموى، (ك: أَجْدَةُ
وَجَدُّ وَجَدَّةُ).
الْجَدِيدُ: شموو رؤو.

الجديدة: بؤ مئينهيه.

جديدا السرج والرسل: لهولبادو

قوماشه نهرمهيه بهميرى زينكه

يان كورتانهكموه دهلكئيرئ.

الْمَجْدُ مِنَ الثَّيَابِ: لهو پؤشاكهيه

خمتى جيا جياى تئيلبن.

جَنْدَرُ الْجَدْرِى لِي الْبَدَنُ جَنْدَرًا: ناوالمكه

لهجهستى دهرگهوت.

جَنْدَرُ النَّبْتِ: رومكه كسهرى لهخاك

دهرهئنا سهرمئى بههار.

جَنْدَرُ غُنَى الْحِمَارِ جَدْرًا: مى گوئند رومكه

هاوسا.

جَنْدَرُ الرِّجْلِ: بياومكه خؤى پال دهوردا،

خؤى لهپهئنا دهوركه شاردموه.

جَنْدَرُ الشَّيْ جَنْدَرًا: دهور (شورى) بؤ

شتهكه كرد.

جَنْدَرُ جَنْدَرًا: ناوالمى توش بوو.

جَنْدَرُ ظَهْرُهُ: پشتى ناوالمى ئى دهرگهوت.

جَلِيْرَتِ يَدُهُ: بهموى كاركردهموه دهستى

بلؤفئان كرد.

جَنْدَرُ بَكْدَا وَلَهُ جَدَارَةٌ: شياوى لهوميه،

جهئى خؤيمتى لهوه بؤ لهو به

(هر جدير)، (ك: جدراء).

جَنْدَرُ النَّبْتِ: رومكهكه سهرى

دهرهئنا.

جَنْدَرُ: ناوالمى توش بوو (هر مجدور).

أَجْنَرُ الثَّبْتُ: بهمانا (جَنْدَرُ دئ

دهگولترئ: (أَجْنَدَرَتِ الْأَرْضُ)

زمويهكه گياى ئى روا.

أَجْنَرُ الشَّجَرِ: درهختمكه بهرو

بوومكهى دهرگهوت به ئهمنازمى

دهنكه نؤك دهبن.

جَنْدَرُ الثَّبْتُ: بهمانا (جَنْدَرُ دئ.

جَنْدَرُ الْهِنَاءِ: بالهخاتمكهى رابهست.

جَنْدَرُ: ناوالمى ئى هات، توشى

نمخؤشى ناوله بوو (هَرُ مُجَنْدَرُ).

أَجْنَرُ الْجِدَارِ: ديواركهى ههئلئى.

الْجِدَارُ: ديوار، (ك: جَنْدَرُ)، لههورئان دا

هاتموه: (أَوْ مِنْ رِزَاءِ جَنْدَرٍ).

الْبَحْرُ: ديوار، (ك: جدران) ه بناغهى

ديوار ه لههمهئنا هاتموه دهئى:

(اسْقِ أَرْضَكَ حَتَّى يَبْلُغَ الْمَاءُ الْجَدْرَ)

زمويهكمت ناويله تا ناومكه دهكاته

ديوارى سياحهكه ه پان بناغهى

ديواركه.

الْبَحْرُ وَالْجَدْرُ: هاوسانئكه له هورگدا

پهئنا دهبن ه پان بهموى لئيدان

بهريئلر بوونهوه پهئنا دهبن.

الْجَدْرُ: دهنكى لهو مانهيمى كه

خورمى پى مولتوربه دهكرئ ه

لهويلمو ئاغهالى مهرى بزن.

الْجَنْدَرُ: نمخؤشيمكى پؤسته لهم

نمخؤشهوه دهگولترئتهوه بؤ هى

تر، پؤستهكه بلؤق بلؤق دهوستئو

كئيم دهكاو دولئى تؤنكلمكهى رمق

ههئلى.

الْجَمِيرُ: شونئيك به دهويهئا ديوار

دهكرئ.

جَدْعُ الصَّيِّ: خوراکی خرابی دابه
مندالمه.

جَفِيعٌ جَدْعًا: نمداميك له نمدامه گانی
جهستمی پردرا (هر اجدع وهي
جدعاء)، (ك: جَدْع).

جَفِيعُ الْعِلَامِ: مندالمه خوراکه کی خراب
بوو.

الْجَدْعَةُ: به مانا (جَدْع) دئ (جَدْع
فلاسا): به فلا نکهسی گوت لوتت
به پیرین چی.

جَدْعُ النَّبَات: رووکه کی هملهاچی
رئکی خست، وه چی کردو وشکه لی
کرد.

تَهَامَا: نهو دوو کسه دزایمتی
به گزیان کاردو کهوتنه
به پرمه گانی به کتری.

الْجَدَّاحُ مِنَ الْكَلَا: لهو ورو نالی خورس و
خراب.

الْجَدْعَةُ: شوینی برهنی نمدامی
جهستمه، نهو به مشی ماوته وه له
نمدامه بر اووکه.

جَفِيفُ الطَّالَرِ جَدْلًا وَجَدْلًا: بالندمه
فری، باله کورتیله گانی بو دواوه
جولاند.

جَدَفَ الرَّجُلُ لِي سِرِّهِ جَدْلًا: پیاوکه
له رقیشته که دی دایالی هاویشن،
دهستی هینان و بردن.

جَدَفَتِ الْمَرَأَةُ: لافرتکه ههنگای
کورتی هملها، له رقیشتنا شهنگای
پانی نه هاویشن.

الجديرة: ناغل و گهور که به وشکه
که له ک بکری و سروشت.

الْمَجْدَرُ: دار ناو، دنانی بالتهیه ک پان
همرشتی کی تر له ناو کشتو کالو
هه لندمری بو لهووی درندمو
گیان له پیران سلی لښکمنه وه.

الْمَجْدَرَةُ: زموییه کی ناو له لوی و شیاوو
لایه ق و دهگوتری: (هلا الامر مجدرة
لذلك) و (مجدرة منه) شیاوی نهوویه.

المجدر: شیاو و دهگوتری: (اله
لَمْجْدَرُ ان يفصل كذا) نهو شیاوی
نهوویه فلان کاریکا.

جَفَسَ الْأَرْضُ جَدْرًا: لهو و روداو پان
نهو باسهی کولیوه.

جَفَسَ الشَّيْءُ: شتمه وشک بووه وه رهق
هه لها ت و پتمو بوو.

جَفَسَ الْأَرْضُ: زموییه که به به یاری
مایه وه به کشتو کال و نه مام تیدا
جه فاندن ناو و دان نمکریه وه (هر
جاس وهي جادسة)، (ك: جوادسی).

جَدَعَهُ جَدْعًا: لوتی بری، پان لایه کی
لوتی بری و له بهندی پیشیناندا
هاتوو (لاسر ما جَدْعُ لَصْرٍ أَنفِهِ)
به منوونه ده پندرتیه وه بو کاریک
هزار که کی شار دراو بی.

جَدَعَهُ: بهندی کردو خستیه جوار
چیوهی بهندی هانموه.

جَفِعَ عَالَةً: پیناویستی ژهانی مال و مندلی
که م کردمو، به پانی به ختیوی نمکردن.

جَنَدُ الطُّبَى: ناسکه که بازی کورتی دا.

جَنَدُ الحادی: گورانی بیژنی حوشرمکان

(خوبیه خوینده که) له کالی

گورانی به کدا دنگی نووسا.

جَنَدُ السماء بالعِلج: ناسمان به مفری

باراند.

جَدَلُ المَلَأُ السَّيْنَةُ وبالسَّيْنَةُ:

کشتی به وانه که کشتی به که

سمولکه لیخوری

جَدَلُ الشَّيْءِ: شتمه که بری، به به به لیس

کرده وه.

جُدَيْتُ يَدِهِ: دهنستی به به به وه (لبلان

معدوف علیه عیشه): فلان کس ژانی

کوله ممرگی به، ژانی تمگی همیه.

أَجْدَلُوا: گرد بوونه وه گردیانه هاوارو

دنگه دنگ.

جَدْتُ بالنعمَة: کوفرانی نیعمه متی گرد

ناشکوری گرد ه پیغه مبر (دج)

فهرمو به متی (لا تَجِدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ)

بهرامبر نیعمه مگانی خودا

ناشکوری ممکن.

الأجدل: کورته بالا.

الجداف: ناوه مکنش نامیر که ناوی

پن بهرز دفرقه وه بی زرعات و

کشتوکان (ناعور).

الْجَنْدُ: شهرابی دانه به شراب، یان

هرمشتیک دمی زهره که قهپات

نه گرابن ه خشتوخال و کمفو

تلپی له مشرب گرابن و فری درابن

ه گز ه کویه که (أجداف) ه.

الْجَدَفُ: جه لب ه دنگ و خشبه و

خرم و لمبه کانی راگردن.

لِلْجَدَفِ: بالی بالنده، سمولی

به له مه وان (داریکی درنزه، به لای

سرموه شه به که داریکی پان همیه،

کشتی پن ل دمخو درئ.

جَدَلُ الغلام رولد الطیبة و غیرها جدولاً:

منداله که هیزی بهیدا گرد سرپن

کمو و دوی دایکی کمو و.

جَدَلُ الشَّيْءِ: شتمه پتمو بوو.

جَدَلُ الْخَبَلِ جَدَلًا: پتمه که داندو گشتی گرد

زور تیک بالهرا ه دگوتی: (رجل

مجدول الخلق): پیاویکی توندو توله

(حاریه مجدولة الخلق) کمبیز مکیکی

لندام جوان و ریک پیکه.

جَدَلُ الرجل: پیاو که خست و به زمو

ددا ه له دمه دمه و کیشمه دا

بسمیردا زان بوو ه دگوتی: (هر

جیل و یجدل و یجدال).

جَدَلُ الشَّيْءِ: شتمه پاش به ستر او توندو

قایم و قول گرا، پته و بوو ه (هر

أجدل و هی جدلاء) ه دگوتی:

(ساعد أجدل) و (ساق جدلاء) و (درع

جدلاء)، (ك: جدل).

أَجْدَلْتُ الطیبة: ناسکه که بیجو و مکی

لمه کدا و هی.

جَادَلَهُ مُجَادَلَةً وَجَدَالًا: کیشمی لمه کدا

کرمو مونا قشمی کرد ه نورنان

دهمرموئ: ﴿وَجَادِلْهُمْ بَالِيٍّ مِّمِّي
أَخْسَنُ﴾.

جَدَلٌ: کوشتی، خستی، شهیدي کرد
(الْمُجَدَّلُ) شهیدکړاو.

إِجْدَالُ الْفُلَامِ: منډالکه گموره بووهو
له گمډل ډایکیدا دېروا.

إِهْدِلْ: شهید بوو کوژرا ۰ (بُو
مطاوعمه).

تَهْدَالِي الْأَسْرَ: نیزاعیان بېرپاگرد
گمونه کیشمو نیزاعموه.

تَهْدَلْ: کوژرا، شهید بوو (بُو
مطاوعمه).

الْأَجْدَلُ: بازو ههلو، (ك: أجدال) ۰ له
حمیدیدا هاتووو دهمرموئ: (بهری
هری الأجدال) وگوو ههلو
دادیتمنت.

الاجدلي: بېمانا (الأجدل) دئ.
الْجَدَالُ: خورما که دتکمانی
سه وزدهېن و خرؤ که دېن.

الْجَنَائِلُ: زمو، پان زموپیکه لی وردی
تېدا بې.

الْجَدَالُ: نهو کهسهی خورمای کالو
نمگهپو دهرؤش ۰ نهو کهسهی
کوژر له ههسدا بېند دگا.

الْجَدَلُ: رېبازکی موناغشو دمه دهمپه
له نېوان دولاېمن و زیاتردا
هرپیکه پان به لگي خوی دینیتومو
دېموی به لگي بېرامېری پوچ
بکاتهوه، له لای زانما منطقیه

موسولمانهکان بریتیه له قیاسو
بېرامېریکړنیک که پیکدئ لهشتی
سه لېنډراوو مشهور.

الْجَدَلُ: لئنداسی جهسته ۰ نېسقانی ساغ،
(ك: أجدال و جَدَل) ۰ له حمیدي
عانیسمدا هاتووو دهمرموئ:
(العقبة لَقَطْعُ جَدْوْلًا لَا يَكْرَهُهَا
عَظْمُكَ).

الْجَدَلُ: بېمانا (الجدل) دئ.
الْجَدَلُ: دسکهوان ۰ نهو نامېری
لېناو شتیکي قولدا لېناو سندولدا
شتی بی ورد دکرئ.

الْجَدَلِي: نهو کهسهی نېسېت به
جیدالو موناغشه بېری ۰ له لای
زانایانی عیلمی منطقیک نهو
کهسهپه جهدهل بېگار دینن ۰
همروانوه بُو کوژرک تازه بېرو
بالی ن هاتین نمتوانی باش بېری.

الجدليين: نهوانهی که له جهدهلو
دمه دهمېدا بېماناوبانگن وگوو
سه و هه سلطانپیکه کانی پوانان
موغتمزپیکه کانی موسولمانان.

الجديل: هموساری تونلو پتهو له جهرم
پان له موو ۰ ریشمو میش لمرین.

الجديلة: ههغزیکه له دېر دروست
دکرئ بُو کوژرو که ۰ هژزو
عشرمت ۰ ناوچه ۰ حال و رېبازو
بېرو بوجون ۰ دگوتري: (رکب
جديلة رایه): بېرموی بوجون و
عزیمتی خوی کرد.

المجاهلة: لمزفتى دانوسانو گوڤوگودا،
موناڤهشمو دمهدهمپيه بؤ دهرخستى
راستى و بؤردانى بهراسپهر.

المجنل: بالهخانمى بهرز، (ك: مجادل) ه.
المجدام: بنكى لقه دلوخورما.
المجدامه: نهو گوله گهمدى ورد
نمكرايى.

المجداية من النخل: نهو دهرمخته
خورمايمه كه لى و پويى زؤر بن.
المجمة: (المجداية) لافرتو پياوى
كورت بهالا، (ك: جئم) ه توپكى
سرموى دهنكه دانمويله.

المجنل: جوگى ناو (جوگمو جوباريكي
بجوگه لمزموى هملنكهمندرى بؤ
نموى ناوى پيدا بيرى بؤ لاوندىرى
زرعاتو باغ ه چمند هيلكى راست
بكيشرينو نهوجا بهچمند هيلكى
تر بيردري بؤ نموى چمند
خانمهمكى جوار گؤشه پيك بى
نمجار لئاو جوار گؤشهكاندا شتى
مهمبست بنووسرى دمگوترى:
چمدوهل زهرپ، چمدوهل كار،
چمدوهل حسياب، چمدوهل دهرس.
جدا فلاناً عليه جدراً وجداً: بهشى فلانى
دا، داوى خيرو سووى لى كرد.

جدا جدياً: داوى سودو نمضى لى كرد.
اجدى الشئ: شتمكه سووى همبوو.
اجدى فلان: فلان باران لى دا، به باران
تمر بوو.
اجدى الجرح: برينمكه خوئنى لى هات.

اجدى هنه: بى ناتاجى كرد ه
پيناوستيمكانى بؤ دهبين كرد
اجلى فلان: بهشى فلانكسى دا.

جنى الرخل والسرج: لؤر زين و
بهشتمالى بؤ ولاغهمكى دروست
كرد، به مهمبستى پاريزگاريدردنى
بهشى ولاغ قوماشيكي نمرم
دمخريته لؤر زين و كورتانهوه.

اجتداء: داوى بارانى كرد ه داوى
بهخشش و عطاى لىكرد.
استجاء: بهمانا (اجتداء) دى.

الجادى: كوله، كه همول و كؤشش دمكا
بؤ دستكهوتنى همموو شتيك بؤ
نموى بهخوا.
الجادى: زمعفران.
الجاديا: بهمانا (الجادى) دى.

الجداء: بهخشش و عطا ه بارانى گشتى ه
لمكانى دوعاگردنى پيغمهمبر (د.خ)
بؤ بارينى باران نمرموى: (اللهم
استغنياً غداً وجداً طبقاً) ه
دمگوترى: (خير فلان جدا) خيىرى
فلانكس گشتييه بؤ همموو كسه.
الجداء: دمولهمندى و سوودو قازانج.

الجداء: نمندازمى حيسابى زهرپ،
دمگوترى ه (جدا لاله لى لاله لسمه):
ناكام و نمندازمى سى جاز سى نؤيه.
الجداية: نئرو مى له بئجوى ناسك كه
گميشته شمش مانگو بهرمو زوور،
(ك: جدايا).

خوارزبیتی کمرمکی خوی جوابکرد
داواکمی رعتکردهوه.

جَذَبَتِ النَّالَةَ وَالْإِنَّا لَبْنَهَا مِنْ ضَرْعِهَا
جَلْبَابًا: حوشمرکه یاں دِله‌کمرکه
شیرمکی هملگرتهوه، شیری نمدا
(هي جاذبة وجاذب)، (ك: جواذب)
و (هي جذوب)، (ك: جذاب).

جاذِبُ الشَّيْءِ: له شویس خوی شته‌کمی
لادا.

جالب للآءِ الشَّيْءِ: لاسر شته‌کمی
کیشی لگهل فلانکس دا کرد.

اجتَلَبَ الشَّيْءُ: کیشی لگهلدا کرد.

اجتلب: درِز بووه (بؤ مطاوعمه).

اجْتَلَبَ الْقَوْمُ فِي السَّهْلِ: خه‌لک‌کمی
به‌له‌ان کرد له رۆشتندا.

تَجَلَّبَا الشَّيْءَ: کیشمه‌ان تیدا کرد.

تَجَلَّبُ الشَّيْءُ: شته‌کمی درِز بووه.

تَجَلَّبَ اللَّيْنُ: شیرمکی خواردهوه.

الْجَالِبَةُ: له‌زنستی رووه‌کناسیدا

رووه‌کیکه رونیکی بۆنخوشی لی

ده‌ری، گه‌لگمش ده‌جوری

له‌زانستی ماتماتیک دا بریتییه له

هیزیک گاردمه‌کاله قه‌بارمه‌کی

خاوه‌ن جوله لاسر ناستیک و

خیرایه‌کی عمودی پی ددها.

الْجَالِبِيَّةُ: حاله‌تیکه به‌هوی هیزی

کیش نده‌یهوه قه‌بارمه‌ک

قه‌بارمه‌کی تر کیش ده‌کا.

الْجَذْبُ: له زاروهی صوفیان دا ده‌اردهو

حاله‌تیکه به‌سمر نفسی

الْجِدَايَةُ: به‌مانا (الجدايه) دئ.

الْجِنْدِيُّ: بارانی گشتی به‌خشش

ده‌گوترئ: (شغلتي النفقة على عيالي

عن الاتصال على غيري).

الْجَنَفِيُّ: گپسکه نهر، کار، بیجوی بزن،

(ك: أَجْبَد، جَدَاء، جَلْبَان) به‌بورجیکی

ناسمانه له تمعیشت بورجی ده‌لو.

الْجَدِيَّةُ: پارچه قوماشیک له‌زُر زین و

گورتان دم‌کرتیه پشتی ولاغ.

الْجُدِيُّ: ئه‌ستیریکه نزیک قه‌بله به

ئه‌ستیری قه‌بله به‌ناوبانگه.

الْجُدِيَّةُ: خوینی ره‌وان به‌رنگی ده‌مو

جاو به‌پارچه میسک ناوچه زُر

زین و زُر گورتان.

إِجْدَارُ الْبَيْتِ: رووه‌کمه روا وه‌ن بالایی

نمکرد.

إِجْدَارُ لِّلَانِ: فلانکس هه‌لسایه سمر

جوکان بؤ جنیودان.

جَذَبَ الشَّهْرُ جَذْبًا: زوربه‌ی مانگمه

رؤی.

جَذَبَ الشَّيْءُ: شته‌کمی درِز کردهوه

له‌شوی خوی لایکا.

جَذَبَ الْمَاءَ مِنَ الْإِنَاءِ: به‌دهم ناوکه‌کی

هه‌لئوشی له‌جامه‌کهوه.

جَذَبَ الرُّيْحُ: شیرخۆرمکی لشر بره‌یهوه.

جَذَبَ فُلَانٌ حَبْلَ رَئِيلَ: فلانکس به‌تی

به‌یوه‌ندی نیوان خوی و خزم و

دوستی به‌چراند.

جَذَبَتِ الْمَرْأَةُ خَاطِبَهَا: له‌فرته‌که

جَلَدٌ: بهمانا (جَدُّ) دئ.

جَلَدُ الْقَوْمِ: دلاوی له نمتهمهکی کرد
شوئنی بکمون بهلام کسمیان
بهگوئیان نمکردو بههر
بانگموازیهکموه نهجوون.

إِلْجَدٌ: برهیهوه، شکا، دووگمرت بوو،
کمرگمرت بوو ۵ (بۆ مطاوعمه).

جَلَدٌ: برهیهوه و شکا (بۆ مطاوعمه).
الْجَلْدُ: برهوه، شکینراوو گمرت و بهرت
کرو، هورئان دهفرموئ: ﴿لَجَلَّوْهُمْ
جَلْدًا إِلَّا كِبْرًا لَهُمْ﴾.

الْجِلْدُ: بهمانا (الْجَلْدُ) دئ.

الْجِلْدُ: ورده پارچه، نهو پارچانهی له
برهن و برهنهوهی شتیک بهیدا دهب
و مگوو پارچه کاغزوو پارچه مقعباو
پارچه قوماش. ۵ بهرده وردهی زهر،
پارچه وردهی زبو ۵ نهو پارچه
و مرقانهی که ورده زانیاری کاتیان
لهسر تۆماره تا دهخړنه سر
حیساب یان دهخړنه ناو دهفتیری
سهرمکی نووسینهوهی باسمکه، (ک):
جَلْدُ).

الْجِلْدُ: دهانی شکاو ۵ دهگوترئ: (بد
جلاء) و (رحم جَلْدُ) دهستی برا.
الْجِلْدُ: پوشاکیک جهسته داپوژن ۵
دهگوترئ: (ما علیه جَلْدُ) کراسیتی
لهبردا نییه لهشی داپوژن.

الْجِلْدُ: پارچهیهک له کملو بهل بئ
کهکی شکاوو هری درو، (ک): جَلْدُ).

نادمیزاندا دئ بهو هویهوه دل ناگای
له و مزعو حالی خهلق نامینئو
بهیهوهندی دهکا به عالمی بالاوه ۵
بهلای لهغلالتونهوه (جهزه) خپرو
بهیری بالاوه ۵ همنئ له سوفیهگان
دهلین: بریتیه له سوزو و مجد ۵ له
زافستی ریاضدا (جهزب) بریتییه له
هیزنک بههوی نهو هیزموه قهباریهک
کار دهکاته سهر قهباریهکی تر بهی
نهوهی له نیوانیاندا بهیهوهندییهکی
ناشکرا هبی.

الْجَنَبَةُ: دلی خورما، بهوی خورما، (ک):
جَذَب و جَذَاب).

الْجَنَبَةُ: پارچه، (ک): جَذَاب).

الْجُرْدَابُ: خواردمه نییه که له گوشت و
برنج و شهکرو بوندوق دروست
دهکری.

الْجُذْرُبُ: له زاروهی سولایاندا
کهسیکه ههق کیشی کردیی بۆ
خزمت خووی و بههرمو شکوهمندی
خووی بهسهرنا رشتیب بهی
ماندوبوون و خهلوکیشان نهو
بههرمیهی دهست کهوتب.

جَدُّ جَلْدٌ: شکاننی، بریهوه، دهگوترئ:
(هو جلد و جلدو) ۵ هورئان
دهفرموئ: ﴿عَظَاءٌ غَيْرُ مَجْلُوذٍ﴾.

جَدُّ الْخَبْلِ وَجَدُّ الشَّيْ: حملههکی بهی
لنکی جیاگردموه.

جَدُّ الْخَبْلِ جَلْدٌ وَجَلْدًا: هیشووه
خورماکنی ههلهین و چینی.

الْجَذْعُ الْقَصِيلُ وَغَيْرُهُ: حوشترمه بوو
به جهرمه، واته: له جوار
ساليهوه پټی نايه پټنج ساليهوه.

الْجَذْعُ: خوی بهخمبار نیشان دا.
الْجَذْعُ مِنَ الرِّجَالِ: گمنجک تازه
پټگمبشتی ۵ له حوشترمشدا
نومیه جوار سالی تهوو کرښی و
جوبپته سالی پټنجهمهوه ۵ له
ولاخمهبرزه رمشه ولاخدا نومیه
دوو سالی تهوو کرښی، تمهمنی
جوبپته سالی پټنجهمهوه ۵ له
مهرو بزندا نومیه: هشت و نو
مانگی تهوو کرښی ۵ دمگوتری:
(أَعْلَتِ الْأَمْرَ جِلْعًا) کارمکه
گټراپهوه بې سر حالتی پيشووی و
سر لمنوی دستم پي کردهوه.
أَمِ الْجَذْعُ: بهلاو کارصات ۵ رۆزگار و
زمانه ۵ شیر.

الْجَفْعُ: قمدی دیر خورماو قمدی درهختی
تر، (ك: أَجْدَاعُ، جُلُوعُ).
الْجَفْعُ: پهرتو بلاو ۵ دمگوتری: (نَغَبُ
الْقُرْمِ جِلْعٌ بِلَاغٌ) واته: بمهه موو
لایمکنا پهرتو بلاو بوونوهوه.
الْمَجْلُوعُ: هر شتیک بناغه و بنهمای
نمیی و چټگر نمیی.

جَفَعَ الْإِنْسَانُ لِي مَشِيهِ وَالطَّائِرُ لِي طِرَانِهِ
جداً: واته: پهلوی کرد ۵ (جَلَّتْ
الْمِرَاةُ): نافرتمکه له رښتندا
همنگای کورتی ههائینا.

الْمَجْلُوعُ: لایمکی کلچوک، (ك: مَجْلُوعٌ).
جَفَعَ الشَّيْءُ جِلْعًا: له بیخ دهری هینا.
أَجْلَزَ الشَّيْءُ: بهمانا (جَذَرَهُ) دی.
إِنْجَلَزَ: برپهوه، کوتایی هات.
الْجَنْزُ: بنهجو بنهماو بناغی هموو شتیک.
جَفَرَ النَّبَاتُ: نمو رگو و رشمه بهزمویدا
رؤدهجی و خوراک ورمگری.
جَفَرَ الْمَدَدُ: له ژماردا بهو ژماریه
دمگوتری: زهری خوی یان زهری
هیزی دووهی دمگری ۵ بې نومونه
جمزری (۱۰۰) سمد ژماره (۱۰) به ۵
جمزری (۲۵) ژماره پټنجه، جمزری
ژماره (۵) دوجار زهر بگری (۱۲۵)
سمدو بیست و پټنجه.

الْمُجْتَرِ: له گیانلهبرو روومکا،
پټکاتهیمکی (عُضْرِي) زور وردو
باریکه ۵ ریشاله کلوریکه کمپکه
لهرومکا پټوهی پهروسته یان
دعمار لمگیانلهبردا.

المجلور: له زانستی ریاضهدا تهو
نندازمهیه که دمکوفته ویر
نیشانهی جمزروهوه.

جَفَعَهُ جِلْعًا: شپلا، دستی پټدا هینا،
(جِلْعُ الدَّائِبَةِ) ناله کمکی له
شونځنکی بې لومړی بمنځکرد.

جَفَعَ الرَّجُلُ عَالَةً: پهپوهکه خپرو بیړی
خوی له مال و مندا کمکی گرتهوه.

جَنَعَ بَيْنَ السَّيْرَيْنِ: همدوک حوشترمهکی
بمپهتیک بهستهوه.

جَذَلَتِ السَّمَاءُ: ثامن بهری باراند.

جَذَفَ الشَّيْءُ: شتمگی برپیموه.

أَجَلَّنْ: بهلمی کرد (جَذَلَف) بهمانا

(الْجَذَلَف) هاتووه.

الْمِجْذَابُ: (مِجْذَابُ السَّفِينَةِ): سهولمی

لِیْخُورِیْنِ گمشتی، (ك: مِجْذِب).

جَبَلَّ الشَّيْءُ جُثْلًا: شتمگی راست بؤومو

خوی گرت (جَبَلَّ لِلْقَوْمِ

بِحَارِبِهِمْ) له قوممگی راست بؤومو

شمری دؤکردن.

جَذَلَّ جَذَلًا: گمیف خوشبوو (لهو جَلِيلٌ

وَجَذَلَانٌ وَهِيَ جَذَلٌ)، (ك: جُذَلَانِي،

جُذَلَانٌ).

أَجَلَّنْ: گمیف خوشی کرد.

أَجْتَلَّنْ: گمیف خوش بوو.

تَبَاذَلُوا: نمو کؤممله خملکه رفیان

لَیْکَ هَلْگرت و دزایمتی یمکریان

کرد.

اسْتَجَلَّنْ: راست بؤومو خوی گرت.

الْجَذَلُ: قمدی درمخت بنکی شت دوی

لِیْیُونَمُو لَقْمَکَانِ (له حمدیتدا

هاتووه دملی: (یَصْرُ أَحَدُکُمَ الْیَدِی

لِی عَيْنِ أَخِي وَلَا يَصِرُ الْجَلَلُ لِي عَيْنِ)

یمکیک له ئیوه پوشگی لهجاوی

براگهیدا دمیینی وقل برهدار

لهجاوی خوی دا بهدی ناکا (

ههروها دمگوتری: (عَادَ الشَّيْءُ إِلَى

جِذْلِهِ) شتمگی هاتووه سمر بنمائی

خوی (ههروها بهمانا سمری کتو

هاتووه (بهمانا نمو درکه شاخو

دوندهمی لیی بهرز بوونهوه هاتووه

(ههروها ناوه یؤ بره داریک

دهچمقینری یؤ نمووی وشری

گپری خوی پس بغورینی (

دمگوتری: (أَلَا جِلْدٌ جِکَالٌ) نمووه

برهداری خویخووراندینه (ههروا

دمگوتری: (فَلَانٌ جِلْدٌ لِسْلِ أَوْ غَنَمٍ)

فلانکس به باشی خوشر یان مپرو

بزن بهخیو دمگا، (ك: أَجْدَالُ،

جِدَالُ، جُدُولُ).

جَلَعَهُ جَلْعًا: برپیموه، (هو مَجْدُومٌ

وَجَلِيمٌ).

جَلِمَتْ يَدُهُ جَلْمًا: دهستی برپیموه، یان

پهنجگانی نهماون (هو أَجَلَمَ وَهِيَ

جَلْمَاءٌ)، (ك: جَلَمَ).

جَلِمَ: نهخوشی داریانی توش بووه واته:

گولی، (هو مَجْدُومٌ).

أَجَلَمَ يَدُهُ: دهستی برپیموه.

أَجَلَمَ مِنَ الشَّيْءِ: وازی لعموشته هینا.

أَجَلَمَ عَلَيْهِ: سور بوو لسمر نمو شته.

أَجَلَمَ السَّيْرُ: بهمهله رقیشت.

جَلَعَهُ: برپیموه.

إِلْجَلَمَ: برهداریموه.

الْجَلَامُ: گولی، نهخوشیهکه گواشت و پهنستی

نادمییزاد داهورزی و ههلههورزی.

الْجَلَامَةُ مِنَ الزَّرْعِ: نمو پنچک و برزو

پالیمه که له پاش درقینه

دهمینیتیموه.

دا زۆرى چهورى هه لگرتووه.
 تَهَادَى الْقَرْمُ أَنْتَجَرَ: نەو کۆمەلە
 دارەیان لەبن بەردەمکە گیر کردووه
 بۆ ئەوەى لەشونى خۆى لایبەرن.
 إِنْجَلَدَى: راست بوو، راونەست
 لەمالەوه ماپەوه دەرناھوو ە لەگەل
 خێل گەوتو لەخێزانەگەى داپەر
 گەردن کەچ بوو.

الْجَادَى: دەست کورت ە (الجلابة): بۆ
 مەینە پەکارەى ە ھەروەھا
 حوشتریکە گە بێجوى دەبى شىرى
 کەم بى.

الْجَلَاءُ: بنكى درمختى گەورە.
 الْجِلْدُ: پشکوى ناگرى بلیتەدار، (ك):
 جلاء وَجَلَّ ە لە قورئان دا ھاتووه:
 ﴿لَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْهَا خَيْرًا مِنْ جِلْدِ بَنِي
 النَّارِ لَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْهَا خَيْرًا مِنْ جِلْدِ بَنِي
 النَّارِ﴾ ە ھەروەھا
 دەرگوتى: (جِلْدُ شَرِّ): فلانکەس
 ناگرى شەرە (ناگرى بن کابە).

الْجَلْبُ: بنەما ە بناغە.
 الْجِلْدَاءُ: (مجلد الطائر): دندوى پالندە.
 جَرَّ عَلَى الشَّيْنِ جَرًّا وَجَرَاءً: پەلامارى
 ئەوشتەى دا ە (ھەر جەربى)، (ك):
 جَرَّاءُ وَاجْرَأَى.

جَرَّاءُ: ھەلنا.
 اجترأ عليه: بۆزبوو.
 كجراً: بۆز بوو.
 الجَرَّةُ: گەرو ە جۆلەكە گیر ە تەلەو
 داو بۆ گرتنى پالندە.

الْجَنَمُ: بنەما و نەسل، دەرگوتى: (جَنَمُ
 الشَّجَرَةِ وَجَنَمُ الْقَوْمِ) بنكى درمختە
 بێنجەمى نەتەو ە (جَنَمُ الرَّجُلِ)
 ھۆزو ەشرەتى پیاو ە لە
 ھەر موودى بێتەمبەردا ھاتووه (ل)
 یکن رجل من قریش الا له جلم بمكة)
 ھەموو پیاویكى قورەیش
 بێنجەمەى لە مەككەو بوو.

جَنَمُ الْإِنْسَانِ: بنكى ددان ە پوك ە (جَنَمُ
 الْخَالِطِ) بناغەى دیوارو گەلاو، (ك):
 اجدام، جلدوم.

الْجَذْمَةُ: جوگەى دەست.
 الْجَذْمَةُ مِنَ الشَّيْنِ: پارچەمەك بەشیک
 لەشت بێردى و بنکەگەى بێنیتەو
 ە دەرگوتى: (رَأَيْتُ مِنْ يَدِهِ جَذْمَةً
 حَب).

الْجِلْدَانُ: نەو گەسەى کێشەکان پەکاڵا
 دەرگوتەو ە دەرگوتى: (رَجُلٌ مَجْلَامٌ)
 پیاویکە کێشەکان پەکاڵا دەرگوتەو ە زوو
 خزمایەتى تیک دەدەو پەيوەندەبەکان
 دەجەربى ە ھەروا دەرگوتى: (رَجُلٌ
 مَجْلَامٌ الرِّكْضُ لِي الْحَرْبِ) پیاویکە
 لەشەردا گورج و گۆلە.

المجلدانة: پەمانا (مجلد) دى.
 الْمُجَنَمُ: پەمانا (الجلدوم) دى.
 جَلَا جَلًّا وَجَلَدًا: جێگیربوو راونەست.
 جَلَا الرَّجُلُ: پیاوگە لەسەر ئەزى دانیشت
 ە لەسەر پەنجەى ھاجى راونەست.
 أَجْلَى الْقَمِيلِ: بێجۆمەكە لە دوگەمەى

الْجَرِيَّةُ: گمرو.

رجل جَرْبٍ: پیاویتی بهمانی کراوه

الْجَرِيَّةُ: نافرمتی بویر ۵ تلمو داو بۆ

لەکارمکانیدا (رجل جَرْبٍ) پیاویتی

دېنده (زورنکه لمبەرد دروست

بەمانی گەرمو، رووداو مەکانی

دەکری، بەردنیک دەخړتە سەر

بەنیوو پێیان دا تێبەرپوه دەزان

دیواری دەرگاگە و پارچە گۆشتنیک

کارمەکان چۆن.

لە زوورمەکا دادەنری گە دېندهکە

التجربة في العلم: بریتبە لـ

دەجیتە زوورمە دەم دەکاتە

نەزمونگەریبەکی رۆک و پێک شێو، بەکی

گۆشتەکە بەردەکە بەرد دەبیتەوه

تایبەتی و لەرێگە نەخشەو پلاننکی

دەرگاگە دەکری.

دایرەزراوه وه بۆ دەرخستنی ناگامو

إجْرَأهُ: جەستە بەرمەو تەندروستی

گەشتن بە نامەنچکی دیاریکەر.

گەریبەوه دواي ئەموی بێ هینزو

الجرب: هەمبەانە ئەو شتە تیشووی

لاواز بوو.

تە دەکری، (لە: أجربة و جَرْب).

إجْرَأْ الْأَهْلَ: حۆشترەکی سکی پەر بوو

الجَرْبُ: نەخۆشیبەکی پێستە پێی

قەلمو بوو.

دەگوتری گەری.

الجُرَائِضُ: شێر ۵ ئەگەر بۆ حۆشتر

الجَرْبُ: کەشتی بەتان.

بەکار هێندرا مەبەست حۆشتری

الْجَرْبُ: مێینە (أجرب) ۵

گەورەو بەهێز، (لە: جرائض).

زەویبەکە هیچ سەوزایی تێدا

جراثيم: کانیکێ خەلوژی ناسنێنە مادە

نەرو، بەروبوومێکی تێدا نەب.

قەلمەو رەصاصی ن بەرەبەم

الجُرْيَانُ: گەرفانی کراس ۵ کالانی

دەهیندری.

شمشیر، تیزی شمشیر.

الْجَرَايِسُ: بەردنکی رەقو و رەنگاو رەنگە،

الْجَرِيَّةُ: شوێنی گشتوکان ۵ جەرمێکە

عمودو گۆلەمکی ن دروست دەکری ۵

لەسەر لیواری بێر دادەنری بۆ

گرانی، کاشی گرانی.

ئەموی ناوگەکی سەرپێژنەکا، پان

جَرْبٍ جَرَباً: توشی گەرو گۆل بوو

دەخړتە ناو جۆگاوه بۆ ئەموی

خروخۆی تێکەوت، (هو أجرب وهي

ناوگە بەرزو نزمی تێدای.

جرباء)، (لە: جراب و جربی)

الجربياء: پای شەمالی سارد.

جَرْبُ السِّيفِ: شمشیرە (ژنگی هینا.

الجَرْبُ: شوێنی گشتوکان ۵ پێوژنە

جَرْبُهُ جَرْباً وَجَرِيَّةً: چەند جارنیک بەک

بە ئەندازە جوار قەغیز بەگوردی

لەدایەک بەمانی کردەوه خستە

پێی دەگوتری: تەغار ۵ چەوو بەرد

ژێر نەزمونەوه.

گلی تێکەل بێ، (لە: أجربة و جَرْبان).

دَمَكْرَى لَى خَوَارَى پَانَو پَؤِرَه
دَمَكْرَى تَسَكَه تَشَوَوَى تَى دَمَكْرَى
(ك: جَرَج: ه).

جَرَجَرُ الْبَعْرِ: حَوَشَرَمَكَه لَه گَمَرَوَى خُوْلِدَا
دَمَنگى دَووبَارَه گَرْدَمَوَه نَاسَاژَه
بِه نَارَه حَمَلَى خَوَى كَرْد ه (مَر
جَرَجَار وَجَرَجَر وَجَرَجَر)

جَرَجَرُ الْمَاءِ: نَاوَمَكَه قَلْبَه قَلْبَى كَرْد ه
دَمَكْوَتَرَى: (جَرَجَرُ الشَّرَابِ لِي
أَخْلَقِي).

جَرَجَرَتُ النَّارِ: نَاگَرَمَكَه لَرَه لَرَفَى هَات
ه دَمَنگى لَيَوَه هَات.

جَرَجَرُ الشَّرَابِ: شَمَرَايَه كَمَى قَوْمِ قَوْمِ
خَوَارِدَمَوَه يَهك لَه دَوَابَهك.

جَرَجَرُ لِلْأَشْرَابِ: قَوْمِ قَوْمِ نَاوَى
بِه قَوْرَگى قَالَنَكَسَا كَرْد يَهك لَه دَوَا
يَهك نَاوَمَكَه قَوْلَتَه قَوْلَتَى هَات.

الْجَرَجَرُ: كَلَوْر، (مَاءِ جَرَجَرِ): نَاوَنَك زَوْر
خَوْرَه خَوْرَى بِي.

الْجَرَجَرُ: دَمَنگى هَمَوَرَه تَرِيَشَقَه وَ گُوْلَه
گُوْلَى هَمَوَر.

الْجَرَجَرُ: جَمَنَجَمَا نَامِيَرَكَه دَوَى دَرَوَنَه
دَانَمُوْنَلَمَى بِي لَمِيوَشَو پَه لَاشَه كَمَى جِيَا
دَمَكْرَتَمَوَه ه كَرَشَه كَمَى بِي وَرْد دَمَكْرَى.

الْجَرَجَرُ: دَانَمُوْنَلَمَكَه لَه بِيئَرَى رَهْمَه كَانَه
وَمَرَزَنَه لَه شَوْنَى نَاوَو هَمَوَاى مَامِ
نَاوَمَنِيْدَا دَمَرَوَى.

جَرَجِمُ الطَّامِ: خَوَارِدَمَه مَنِيَه كَمَى هَمَمَو
خَوَارِد، (جَرَجِمُ الشَّرَابِ) هَمَمَو
شَمَرَايَه كَمَى خَوَارِدَمَوَه.

الْجَرُوبُ: لَه زَانَسَتَى نَه حَيَاَدَا تَوَنَكَلَتَكَه
لَه سَمَرِ شَبَوَمَى قَوْلَكَه قَوْلَكَه لَه
بِيئَسَتَى نَاژَمَلَدَا.

تَجَرُّمُ الرَّجُلِ: بِيَاوَمَكَه وَنَك هَاتَمَوَه، لَه
شَوْنَى خَوَى دَانِيَشَت ه لَه
بَه رَزَايَه مَوَه بَه رِيوَوَه.

تَجَرُّمُ الشَّيْءِ: زَوْرِيَه زَوْرَى شَتَه كَمَى
بِرْد.

اجْرُلْمُ الْقَوْمِ: خَمَلَكَه كَه كُوْبُوْنَه مَوَه
لَه شَوْنِيَنَكَا جِيَكْرِيُون.

اجْرُلْمُ الرَّجُلِ: بِيَاوَمَكَه لَه بَه رَزَايَه مَوَه
كَه وَتَه خَوَار.

الْجَرُومَةُ: بَنَه مَا ه نَمَو بَه رَدَمِيَه لَه لَای
بَنَى زَمَانَه مَوِيَه لَه كَاتَى شَت
قَوْلَدَانِدَا نَاهِيَلَى خَوَارِدَمَكَه بِيئَتَه
بَوْرَى هَمَنَسَه مَوَه ه نَه وَگَلَو خُوْلَمِيَه
كَه لَه دَمَوَرَوِيَه رَى بَنگى دَمَرَخَتَه ه
گَوْنَدَمِيَزَو ه جَوْرُومَه لَه زَانَسَتَى
نَه حَيَاَدَا يَه شِيَكَه لَه زِيَانَدَارِ پَانِ
رَوَمَك كَه بِيگَوْنَجِي زِيَانَدَارِيَنگى تَرِيَانِ
رَوَمَكِيَنگى تَرَى لِي بَه رَهْم بِي ه
وَمَكُوو هِيَنگُو كَمَى زِيَنَدَمَوَر دَمَنَكَه
تَوَمَى رَوَهك.

جَرَجَتُ الْإِبِلِ الْتَرَفُصِي: حَوَشَرَمَكَه
پَاوَانَه كَمَى خَوَارِد.

جَرَجُ جَرَجَا: دَلَمَرَاوَكِي وَ پَه لَه پَه لَه بِي
كَمَوَت ه هَاتَوَجَوَى كَرْد هَمَلَسَوَا.

جَرَجَتُ الْأَرْضِ: زَمَوِيَه كَه رَهَقِ بَوَو.

جَرَجَه: تَوَشَى قَه لَمَقَى وَ دَلَمَرَاوَكِي كَرْد.
الْجَرَجَةُ: كِيَسَمِيَه كَه لَه بِيئَسَتِ دَرَوَسَتِ

جَرْجَمَ الرجلُ: پیادو مکی خست به زهویدا
جَرْجَمَ البیتُ: خانووه مکی هه لووشاند،
روخاندی.

جَرْجَمَ: بۆ موهاوومعی (جرجم)
هاتوو.

لجرجم الشئُ: شته که کهوته خواره وه
(لجرجم لی الاکل والشرب) زۆری لی

خواردو خواره وه

لجَرْجَمَ فی مکانه: له شوینی خوی ویک
هاته وه دانیشته.

جَرْجَهُ جَرْحاً: برینداری کرد ه (هر وهی
جرح) بۆ نێرو من، (ک: جرحی).

جَرْجَهُ بلسانه: جینۆی بی دا دۆی دوا.

جرح الشاهد: شاهتمه مکی رهدکردوه
پنی رازی نه بوو.

جرح الشئ: شته مکی بهدمست هیناو کسبی

کرد ه هورنان دهفرموئ: ﴿وَقَرَّ الَّذِي

يَقُولُ لَكُمْ بِالْبَلِّ وَيَقْلُمُ مَا جَرَّحَ بِالنَّهَارِ﴾

نموی بهروژ کردوتانه ه (لنلان یجرح

لیماله) فلانکس کاسبی بۆ مالو

مندالی دهکا.

جَرَحَ جَرْحاً: جیراحی توش بوو شاهتمی و

ریواهتمه مکی رعت گراهموه.

جَرْحَهُ: زۆری بریندار کرد.

جَرْحاً، بانیاب و احراس: جینۆیان بی

داو ره خنهمان لی گرت.

اجرح الشئ: شتی خرابی نه منجم دا ه

تاوانی کرد ه هورنان دهفرموئ:

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ﴾

استبحر الشاهد: شاهتمه مکی شیاوی نموه

بوو تانمی لی بهرئو شاهتمیه مکی

رعت بهرئتموه ه دهگوترئ: (کترت

هله الاحادیث واستبحرحت):

حمدیه مکی رهنهمان لی دهگوترئو

راسته مکی گهم.

الجراح: کاسبکار: دهگوترئ: (لنلان

جراح أهله) فلانکس کاسبکاری

مالو مندالی خویتمی

الجراحة: دهست، قاج ه سهگو تاژی و باز

که بۆ راوکردن ره نیندرابن ه

هورنان دهفرموئ: ﴿وَمَا عَلَّمْتُمْ مَنِ

الْجَوَارِحِ مُكَلِّينَ﴾.

الجراحة: برین ه میهنی نینسک

ره بهسته موه ه بهشیکه له زانیاری

تهندروستی که بهزیشک عهمه لیات

دهکا.

الجرح: برینداری جهسته، هه لدرانی

پنست، (ک: جروح).

جَرْجَرَهُ جَرْداً: روتی کرده وه، تونکی

سه ره وهی لایبرد، سهی کرد

دهگوترئ: (جرده من لوبه)

پوشاکه مکی لی داری.

جَرَدَ الْجَلْدُ: موو توکی بهسته مکی لی

کرده وه بهسته مکی سهی کرد.

جَرَدَ الجرادُ الأرضَ: کولله بیتان هرچی

له سهمر روی زهوی هه بوو له

شینا و مردو دهغل و دان هه مووی

خوارد هیچی نه بهشته موه.

جَرْدُ الزَّرْعِ: گشتوگاله که کوللمی پیژمبوو
(هو مجرد) (ارض مجردة): زموی و
زاری کولای ۵ کوللمی زوره.

جَرْدُ: روتی کردو توکللی لمبر لابررد
۵ دگوتری: (جَرْدُ فلان الشرب) رمن
الشرب): کراسمکی لمبر داکمند.

جَرْدُ الکتاب: ناسازمو نیشانمکانی
له کتبه که کردموه.

جَرْدُ الخلد: پیسته که گمنو موومکانی
لن کرندموه.

جَرْدُ السیف من فمده: شمشیرمکی له
کالان دهرهنا.

جَرْدُ القحط الأرض: بی بارانی و قات و
قری زموی روت رهنه کرد.

إلهرة من لویه: پوژاکی لمبردا نمما
روت و قوت بوو.

إلهرة الابل من لویارها: حوشرمه که
کولکی پیژمنما هممووی لن
هملوری.

إلهرة السبلة: گولمگمن له قف
دهرجوو.

إلهرة الشرب: کراسمکی کون بوو.

إلهرة شعر الفرس: توکی نمسپه که
کورت بوو.

إلهرة في سجا: له رقیبمه که پهلای کرد.

إلهرة به السج: رقیبسته که دریژی
کیشاو پهری پیندا.

إلهرة الفرس: نمسپه که له جه لمبه
دهرجوو.

جود السيف من غمده: شمشیری له کالان
دهرکیشا.

جَرْدُ القطن: پهموکی هله جکرد،
پاکیکرد.

جَوْدُ القوم: داوی له خه که که کرد سواکی
لن کردن بمشایان نهدا یان
بمنارهای شتیکیان پیندا.

جود ما لي اخزن أو الخانوت: سهرزمیری
شتومه کی ناوگه نچینه و

خانوته که کردو نرخه که
دهاری کرد.

جَرْدُ جَرْدُ: توك به جهستمه و نه ما
هممووی هملوری دگوتری: (هر

أجرد)، (ك: جَرْدُ) ۵ له حمیدسا
هاتوو: نهملی بهمشت (جرد

مردمکحلون).

جَرْدُ المکان: نهو شوینه شینایی تیندا
نهما، دگوتری: (سماء جرداء):

ناسمانیکی بی هموره.

جَرْدُ شعر الفرس: توکی نمسپه که کورته و
تمنه ۵ (فرس أجرد) نمسپی توك

کورت.

جَرْدُ الرجل: نهو پیاوه بهموی زور
خواردن کولله پیستی لری لن

پهیدلبوو.

جَرْدُ الشرب: کراسمکی کون بوو.

جَرْدُ الشهر أو الهم: مانگ تمواو بوو رور
کوتایی هات ۵ (هر أجرد و جريد).

جَرْدُ: بهموی کولله خوارندموه سکی ژانی کرد.

قهرد من لویه وعنه: روت بوو پۇشاکی
لەبەر نەما.

الاجرد: (لرس اجرد) ئەسپى خۇشەرەو
پېشەرەو ە (لبن اجرد) ماستەكە
توئىزى لەسەرنىيە ە (للب اجرد)
دلو دەرونى بى غەلو غەش.

التجريد: روتكرنەمەو ە لىق
ومرگرتنەمەو دەسلات.

الجاريد: سالى گرافى و قات و ەرى.
الجاريدە: تاقىمىكى شىعە مەزەمبى
زەيدى و توند رەون، خۇيان پال
(ابو الجارود زەيادى كوپرى المنزرى
هەممەنلى) دەدەن.

الجراد: كۆللە، (جرادة) بۇ تاكى نېرو
مېيان بەكاردى.

الجراد: توئىكى نى كراوە.
الجراد: مېيەنى (الاجرد) ە (سخرە
جراد) بەردى لوس و سولەو ە (قالە
جراد) خوشترى زۇرخۇر.

الجراد من الارض: سارايەكى پان و پۇرى
بى گياو و گز.

الجراد: مەتال لەمە شىمە
لەشەرداخوى پى لەمەكى دوژمن
دەپارزىزى ە پاشماوى مال و سامان.
الجراد: پورەدى كۆن (سەپاكۆن) ە
پەروى زەو.

الجراد: جەتە، رىگرتك گە رۇبوارن
روت بكتەمەو ە مەزگەمە
سەپكەمەمەو حاجەتى مە.

الجراد: خوشترى زۇر خۇر
الجراد: لىق دارخورماكە توئىكەمە نى
بەكرتەمەو ە باقى مانىدى مال و
سامان، دەقتمەو تۇمارگەكى خۇراك و
بۇزى سۇپا گە لە دىوانىدا
هەلەمەگىزى ە رۇزنامەمەكى
رۇزنامەمە هەول و رومانەمەكى
ناوومەو دەروى ولاتى تىدا
تۇماردەمەكى، (ك: جراد) ە.

الجراد: شوئى لۆكە پاككرن.
الجراد: لەوشىمە بەزەمەن ەستى
پىدەمەكى نەك بەجەواسەكان.

جراد الطعام وعلية: خۇراكەمەكى
هەموو خوارد ە بەدەستى راستى
خواردى بەدەستى جەمە خەلىكى
ن دور خستەمەو ە (مە جردبان)
لەمەندى پىشەناندا ەاتووە (لا ئەل
شالك جردبان) بەكەمەكى دەگوترى
كە خۇپەرست بى و ەمە
بەزەمەندى خوى مەبەست بى.

الجراد: نانى ئەستور (خەپەلە) ە
كۆلە.

الجراد: سەت، (ك: جراد) ە.
جراد فلان: فلانكەس پەلەمە كىرد ە
زۇرى قەمەكرن.

جراد في الطعام: بەمانا (جەردب)
هاتووە.

جراد الستى: لەتەمەنى شەمەت سالى
تەپەرى.

جردم ما في الآثاء: هرچی له قاپمکهدا
 هه بوو خواردی.
 الْجُرْدَةُ: کوللمهکه سمری سهوزو
 ره شه.
 جَرْدَاتُ الْقَرْعَةِ جَرْدًا: برینه کهی شیوا
 هه وی کرد.
 جَرْدُ الْفَرْسِ: نهمهکه توش نه خویشی
 هاوسانی شارمگی باشوی بوو.
 أَجْرُهُ إِلَى الشَّيْرِ: ناچاری کرد پهنا بؤ
 نهو شته بهری.
 أَجْرُهُ فَلَانًا: فلانکهسی دهرهیناو
 ناچاری کرد پهنا بؤ شوینی تر
 بهری.
 جَرْدُ الشَّجَرَةِ: لقو پژی درمخته کهی کرد
 هه لپاچی هه دهگوتری: (جَرْدَةُ
 الدَّمْرِ) زه مانه له بؤته داوه.
 الْأَجْرُ: هه یزمن، قاجی خوارو ختیج
 پی ششمه میان تمسکو دویمان پان.
 الْجَرْدُ: هاوسانو نهمستور بوونی شاده ماری
 باشوی نازهل.
 الْجَرْدُ: جرج (مشکی گه وره)، (ك: جَرْدَان).
 الْجَرْدَةُ: زهویه که مشکی زووبی.
 جَرَّتِ الْمَاشِيَةُ جَرًّا: نازله که بهرویشتموه
 له وهری خوارد.
 جَرَّتِ الْحَامِلُ: ناظرته دوو گیانه که ماوی
 سک بهر بوونمکهی درژی کیشا.
 جَرُّ النَّاقَةِ: سواری حوشره که بوو له کاتی
 له وهرانی دا.
 جَرُّ الْأَبْلِ: هیدی هیدی حوشره کهی ئی

خوری.
 جَرُّ الْفَصِيلِ: سمری زمانی بیتجووه کهی
 هه لاشتموه بؤ نهوی شیری دایکی
 نهخوا.
 جَرُّ الْحَبْلِ الْأَرْضِ بِسَابِكِهَا: نهمهکه
 به قاجی کاری لهزهویه که کرد هه
 سمکولی کرد.
 جَرٌّ عَلَى نَفْسِهِ جَرِيدَةً: تاوونی نهمجامدا.
 أَجَرْتُ الْبَشَرَ: بهرکه ناوهمه کهی
 کرد زور داجوو بؤ فولایی.
 أَجَرُّ الْبَصَرِ: ریشمه ی حوشره کهی
 خسته سمر ملی حوشره کهو
 بهره لای کرد هه (أَجَرُّ الْفَصِيلِ)
 بیتجووه کهی راکیشا.
 أَجَرٌ لِسَائِهِ: قسمه کردنی ئی هه دهنه کرد.
 أَجَرٌ فَلَانًا الرِّمْحَ: رمبکی له فلانکهس
 دا ربه کهی تینا جیهیشت.
 أَجَرٌ فَلَانًا أَهَابِيَهُ: گوزانییه کانی فیری
 فلانکهس کرد، بهدمنگیک بؤی
 دهگوت لسمجار بهدمنگی ترو
 شیواری تر بؤی دهگوتوه.
 أَجَرٌ فَلَانًا الدِّينَ: هه رزمه کهی بؤ
 فلانکهس دوا خست.
 جَارَهُ: ماتی کرد، دهستی دهستی پی
 کرد.
 جَرْدُهُ (وِه): راهکیشا، کیشی کرد.
 الْجَرُّ: راکیشرا.
 أَجَرُ السَّيْفِ: حوشره که گاوپی کرد
 (أَجَرُ الشَّيْرِ) شته کهی راکیشا.

الْجَرِيْرُ: حَبْلِيْكَه شَتِي هِي رَاكْشِيْرِيْ،
(ك: اَجْرَةٌ).

الْجَرِيْرُ: تَاوَان وَ كَوْنَاه ه لَمَهْمَنْدِي
بَهْشِيْئَانَا هَاتُووه (الْجَرِيْرَةُ تَشْرِك
الْعَشِيْرَةَ) ثُمَّ يَمْنَحُهُ بِمَهْمَنْسْتِي
هَه لَثَان بِو لَمَعْمَامَانِي
هَارِيْكَارِيْكَرْمِيْ يَهْكَزِيْ لِيْ دَعْدَرِيْ ه
بِهَامَانَا خَاتَرُو خَلِيْش هَاتُووه دَهْلِيْ:
(فَعَلْتُ هَذَا مِنْ جَرِيْرِكَ) وَاقْتِه: لَمَبِيْر
خَاتَرِيْ تُوْ ثُمَّ كَارِهْم لَمَعْمَامَانَا.

الْجَرِيْرُ: دِهْرَهْكَ ، دِيْنَكِه.

الْجَرِيْرُ: كُوْمَلَه لَمَسْتِيْرَه.

جَسْرُ جَرَزَا: بَهْخِيْرَايِيْ خَوَارِدْنَهْكَهِي
خَوَارِد.

جَرَزُ الشَّيْءِ: شَتَهْكَهِيْ بَهْيِيْمُوَه، لَمَبِيْخِيْ
دَهْرَهْيِيْنَا.

جَرَزُ الشَّجَرَةِ وَ جَرَزُ الْقَدُوْ: دَرْمَخْتَهْكَهِيْ
لَمَبِيْخ دَهْرَهْيِيْنَا دُوْزْمَنِيْ دَوَابَرُو كَرْد.

جَرَزُ الْجَرَادِ الْأَرْضِ: كُوْلَلَه بِيْتَان هَهْمُوو
شِيْنَاوَمَرْدِيْ سَمَرْزَمُوِيْ خَوَارِد

جَرَاْمُ الزَّمَانِ: زَمَانَه لَمَبِيْخِيْ دَهْرَهْيِيْنَا.

جَرَزٌ لَلْأَنْثَى بِالْشَّمِّ: جَنْبُوِيْ يَهْيَا.

جَرَزَاتُ الْأَرْضِ: زَهْوِيِيَهْكَه بُوو
بَهْمُسُوْتَهْمَرُو شِيْنَايِيْ يَهْيُوَه نَهْمَا.

جَرَزٌ جَرَاذَةٌ: زُوْر خُوْر بُوو يَان بَهْخِيْرَايِيْ
نَانِيْ خَوَارِد.

أَجْرَزَتُ الْأَرْضِ: زَهْوِيِيَهْكَه بُوو
بَهْمُسُوْتَهْمَرُو.

جَرَزُ الْقَرَمِ: لَمُو قَهْوَمَه كَهْوَتْنَه وَتَتِيْكَيْ

رَوْتُو بِيْ كَشْتِ وَكَان.

جَرَزَتِ النَّاقَةُ: حَوْشَرْمَكِه لَاوَز بُوو.

تَهَارَزَا: لَمُو دُوو كَمَسَه خِرَابَهْكَارِيِيَان
لَمَكَمَل يَهْكَز كَرْد.

الْجَارِزُ: شَاظَرْمَنِيْ نَمَزُوْكَ (سَعَالُ جَارِز)
كُوْكَهِيْ تُوْنَد.

الْجَارِزَةُ: (أَرْضُ جَارِزَةٍ) زَمُوِيْ وَشَكُو
سُوْتَهْمَرُوو رَهْقَم.

الْجُسْرُ مِنَ السَّوْفِ: تِيْغِيْ بَهْزَنْدَه ه
شَمَشِيْرِيْ تِيْز ه (الْجُرْزُ مِنَ الْأَهْلِ):

حَوْشَرِيْ زُوْر خُوْر.

الْجُرُزُ: سَالِيْ وَشَكُو بِيْ بَارَان.

الْجُسْرُ: يَهْشَاكِيْ شَاظَرْمَت لَمَخُوْرِيْ وَ مُوو
بَهْيَسْتِيْ مَمَر ه قَهْرُو.

الْجُسْرُ: زَمُوِيْ رَوْتُو سُوْتَهْمَرُوو بِيْ
شِيْنَاوَمَرْد ه لَمَقُوْرلَثَانَا دَهْمَرْمُوِيْ:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ لَلسَّوْفِ الْمَاءَ إِلَى

الْأَرْضِ الْجُرْزُ﴾ ه هَمَرُوْمَا نَاوَه بُوْ

كُوْلَهْكَهِيْ نَاسِن (شِيْلَمَانِيْ نَاسِن).

جَرَسَى الطَّالِرِ جَرَسَاً: بَالْتَدْمَكِه دَهْنَكِيْ لَهْيُوَه
هَات.

جَرَسَى الْكَلَامِ: كُوْرَانِيْ كُوْتُو قَهْمِيْ كَرْد.

جَرَسَتِ الْبَقَرَةُ وَتَحَا: مَانَاكَه
بِيْجَهْوَهْمَكِيْ لَسْتَهْوَه.

جَرَسَى النَّحْلِ لَوْر الشَّجَرَةِ: هَمْنَكِهْكَه كُوْلِيْ
دَرْمَخْتَهْكَهِيْ لَسْتَهْوَه بُوْ لَمَهْوِيْ

هَه لَالِيْ لِيْ وَهَرَكَرِيْ.

جَرَسَى السَّوْرِ الْبَقَرَةُ: كَهْمَكَاكَه بَه
شَاخَهْكَانِيْ لَه مَانَاكَهْمَهْوَه زَمْنِيْ.

هَارَو ۵ (رجل جريش): هياونكى وړه
بهرزو كارو لن هاتووه.

جريشام: (لانون جريشام لي الاقتصاد
السياسي) ياساهاكه نهوه
دصمپېنې: كه پارهى ههلب پارهى
باش لمبازلي وهدر دهنې.

جَرْعَه جَرْعاً: ځنكاندى (جَرْعَ لَلان
بريقه جَرْعاً): قوتى دا.

جَوْضُ بريقه جَرْعاً: به ناروحتى و
خهغهتهوه قوتى دا ۵ له خوړكى
گيرا.

جَرْضُ عَلَيْكَ بريقه: بهرقمونه تفهكهى
قوتدا.

جَرْضُ بِنَفْسِهِ: خهريكېو خوى بځنكېنى ۵
(هر جريش): (ك: جَرْضِي).

أَجْرَتُهُ بريقه: لهخهرو ناروحتى دا
تف لموړكى گيرا.

الْجَرَاخُ: حوشرى گهوره ۵ پان دم
خوارېوونى كاتى مردن كه

مردووهكه دمى دابهغهقى ۵
لمېندى پېشيناندا هاتووه: (حال

الجرىض دون القريض): لهكاتى
ناخوړشى و تمكانهدا نهك لهكاتى

شايى و كهيفخوشيدا.

جَرْعَ الْمَاءِ جَرْعاً: ناوكهى قوت دا.

جَرْعَ الْحَبْلِ جَرْعاً: لاهمېنك له هېزمكن
زال بوو بهسمر هېزمكنى لردا.

جَرْعَ الْمَاءِ وَغَرَهُ جَرْعاً: ناوكهى خوړدوموه ۵
(جَرْعَ الْغَيْظِ): رڼى خوى خوړدوموه.

جَرْسُ الدَّهْرِ لَلائاً: زمانه فلاڼكسى له
بؤتمداوه.

نَالَةٌ مَرْسَةً: حوشرى رام كراوه بؤ
بارو بؤ سوارى.

الْجَارِسُ: زلډ خوړ.

الْجَرْسُ: دهنك پان نزمز له دهنك واته:
سرتنه.

الْجَرْسُ: جولهو دهنك: نامېرېكه لهمس
پان شتېكى لمو جوړه، كلوړې كه

بيجوړېنې، پارچههيكى بهووكى
تېنانه لېي دهنك دهنكى لن دئ.

الْجُرْسَةُ: ههرشه كردن و بهسمر دانمېراندن
بهكمسېك كلرېكى خرابى كړدې.

جَرْثُهُ جَرْثاً: سهى كړد، لويكلهكهى لن
كردموه ۵ خوړاندې ۵ دهگوترئ:

(جَرْثُ رَامَهُ بِالْمِطْ): سمرى بهشانه
خوړاند تا ههموو حنك و

كړېزكهى وروژاند.

جَوْشُ الْجِلْدَةِ: پېستمكهى سوووموه بؤ
نومى لوس بېې.

اجترش لعياله: كاسبى بؤ مال و
مندهلهكهى كړد.

اجترش الشَّيْءِ: شتمكهى دزى.

الْجُرَاشَةُ: نمو خشت و خولميه لهكاتى
خوړدن دا ههلهموهرئ.

الْجَرْشُ: دهنكېكه له ناكاسى خوړدنې
شتى رهق و زېردا پمېدا دمې.

الْمُجْرِشُ: دمرون، دل و دموون.

الجرش: دانموېلهى كمرو و بهرت كراو،

أَجْرَحَ الْحَبْلُ وَالْوَتَرُ: هَمْدَى لَهُ هَيْزَمَكِي زِيَادَكِرْد.

جَرْعَةُ الْمَاءِ: نَلَوِي دَمَر خَوَارِدَا ه دَمَكُوتَرِي: (جَرْعَةُ غَضَصُ الْفَيْظِ): جَار لَهُ دَوَاجَار رَقُو كِنِي خَوِي خَوَارِدَمُو. أَجْزَعُ الْمَاءِ: نَاوَمَكِي قُوت دَا بَمَنَاجَارِي قَوْمَقُوم خَوَارِدِيْمُو ه لَهُ قُورَنَانْدَا دَمَطَرَمُوتِي: ﴿يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكْأَذُ بَيْدُهُ﴾ ه دَمَكُوتَرِي: (جَرْعُ غَضَصُ الْفَيْظِ): رَقِي خَوِي جَار لَمَدَوَاجَار خَوَارِدَمُو.

الْأَجْرَجُ: زَمُوتِي رَمَقَه لَان دَر كَاوِي وَاثَه: جَهْوِي كَل تِيكَه لَوِي سَه خَت بِي و شِيْنَا و هَرْدِي قِيْدَانَمِي، (ك: أَجَارَع) ه. الرَجَمَاءُ: زَمُوتِي رَمَقَه لَان سَوْتَه مَمَرُو، (ك: جَرَعَاوَات) ه.

الْجَرَعَةُ: بَمَانَا (الْأَجْرَع) دِي، (ك: جَرَعَ). الْجُرْعَةُ مِنَ الْمَاءِ: قَوْمَه نَاوَنَك پَر بَمَدَم، (ك: جَرَعَ).

جَرَفَ الْإِنْسَانُ جَرَفًا: نَادَمَمِيَزَاد خَوَارِدِنِي زُورِيو.

جَرَفَ الشَّيْءُ: هَمَمُو شَتَمَكِي رَانَا يَان زُورِيهِي رَامَالِي.

جَرَفَ السَّبِيلُ الْوَادِي: لَاهَاو قَهْرَاعِي شِيوَهَكِي خَوَارِد.

جَرَفَ الدَّمَرُ الْقَرَمَ: زَمَانَه نَمُو قَهْوَمَهِي بَمَهِيْلَاك يَرِد.

جَرَفَ الطِّينَ: خُولَمَكِي مَالِي جَرَفَ الْبَيْتِ: بَه دَاخَكِرْدَن حُوشَتَرَمَكِي

نِيْشَانَه كِرْد.

أَجْرَفَ الْمَكَانُ: نَمُو شُوتِنَه لَافَاوِي بَمَهِيْز لَنِي دَاو شَتَه كَانِي رَامَالِي.

أَجْرَفَ الرَّجُلُ: پِيَاوَمَكَه حُوشَتَرَمَكَانِي لَهُ كِيْپَاي زُورِدَا لَمُومَرَانْد.

جَرَلَهُ، أَجْرَلَهُ: هَمَمُويَان بَمَانَا (جَرَلَهُ) دِي إِهْرَفَ: هَمَمُو شَتَه كَان رَادِرَان ه

(الْجَارُوف): نَامِيْرِيكَه كَمَنَاسَه كَانِي شَارَمُوَانِي بَه كَارِي دِيْنَن بُو مَالِيْنِي جَادَمُو كُولَان.

الْجُرَافُ: نَمُو شَتَمِيَه هَمَمُو شَتِيْكَ رَانَا لَمَنَاوِي بَهْرِي ه دَمَكُوتَرِي: (سَبِيلُ جَرَّاف)، (مُوتُ جَرَّاف).

رَجُلٌ جَرَّافٌ: پِيَاوِي زُور خُور. الْجَرَفُ: مَالُو سَامَانِي زُور لَهُ هَمَمُو جُورِيْكَ ه پَاوَانِي جَهَنگَه لَوِي.

الْجُرْفُ: لَاشِيو كَه لَمُخَوَارِيْمُو نَاو هَمَلِي كُولِيْپِي ه بِن هَمَلُول بُوِي.

الْبُجْرُفُ: بَمَانَا (الْجُرْف) دِي ه قُورَنَان دَمَطَرَمُوتِي: ﴿عَلَى شَفَا جُرْفٍ قَارٍ

فَالْهَارُ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ﴾، (ك: أَجْرَاف، جُرُوف) ه.

الْجُرْلَةُ: نِيْشَانَمِيْهَكَه لَهُ جَهَسْتَهِي حُوشَتَرُو نَالَمَلَا.

لِلْجُرْلَةِ: نَامِيْرِي دَاخَكِرْدَن ه (بَنَانُ مَجْرَف) دَمَسْتُو پَنَجَمِيْهَك خَوَارِدِنِي

زُور هَمَلَكِرِي. لِلْجُرْلَةِ: بَمَانَا (الْمَجْرَف) دِي.

جَرَمَ جَرْمًا: تَاوَانِي كِرْد ه دَمَكُوتَرِي: (جَرَمَ

نَفْسَهُ وَلَوْ مَتَّ، وَجَرَمَ عَلَيْهِمْ: تاوانی

نمناجند.

جَرَمٌ لِلانِ لاهله: کاسبی بڑ مال و مندالی

خوی کرد.

جَرَمُ الرجل: پیاموکی همنا بڑ..

جَرَمُ الشَّيْءِ: شتمهکی بریموه.

جَرَمُ النِّعْلِ وَغَسَّوه جَرَمًا وَجَرَامًا:

خورماکی چنی، میومگی چنی.

جَرَمُ النِّخْلِ وَالنَّخْلِ: کاتی چینی خورماکه

هات.

جَرَمُ السَّنَةِ: سالی تماو کرد.

اجرم لاهله: کاسبی بڑ مال و مندالی

کرد (اجرم الشَّيْءِ) بهمانا (جَرَمَه)

دئ (اجترَمَ الذَّنْبَ) تاوانی کرد.

تَجَرَّمَ: تماوا بوو، بهسرچوو

دمگوترئ: (تَجَرَّمَتِ السَّنَةُ) سالهکه

تماوا بوو.

تَجَرَّمَ عَلَيْهِ: تاوانیکی پالدا که نهی

کردووه.

جَرَمٌ: دمگوترئ: (لَا جَرَمَ) هیچ شکی نیما

نیه، (لَا جَرَمَ لَأَيِّنْ).

الْجَرَامُ: دمکه میوه، ناوکی میوه، دمکه

خورمای وشک.

الْجَرَامُ: غرام، بهشیک له همزار بهشی

کیلیزهک.

الْجَرَامَةُ: نمو خورماپانهی لِمَکَاتِی

لیکردنموی هیشوکان دمکونه خوار

و خورما وشکهل و خورمای خراب.

الْجَرَمُ: جمسته، قهباره، (ك) اجرام و جَرَمٌ

و جَرَمٌ) ۵.

جَرمِ الصَّوْتِ: بهرزی دمگ.

الْجَرَمُ: تاوان.

الْجَرَمَةُ: خورمای نهمگهپیو که نی

دمگوتهموه ۵ نمو کومهله خه لکهی

خورما دمچن.

الْجَرِمُ: خورمای چنراو، خورمای

وشکهل ۵ نمو شتمی دمکه خورمای

بی دمگوترئ ۵ تاوانی گه ووه.

الْجَرِمَةُ: بهشیووی گشتی کاریکی

ناشایستمی ومهایه که سزای لسمربن

۵ بهمانا کاسب و تیکوشهر هاتووه ۵

دمگوترئ: (لِلانِ جَرَمَةُ اهله) فلان

کاسبکاری مال و مندالی خویتهی.

جَرَمَزَ: وَلَيْكَ هَاتَهووه بهسهرهکنا

کهوتهموه ۵ روی نی و مرگراو خوی نی

گیل کرد ۵ دمگوترئ: (جَرَمَزَ عَنْ

الْجَرَابِ) له وه لامدانهوه هه لات و

خوی نی گیل کرد.

إِجْرَمَزَ: بهمانا (جرمز) دئ ۵ دمگوترئ:

(اجْرَمَزَ العامَ) سالهکه ومها بوو باران

کهوته ناوهراستییهوه ۵ له نموهلهموه

نه باری.

تَجَرَمَزَ: کژبووه، (تَجَرَمَزَ اللَّيْلُ) شهو

رابورد (تَجَرَمَزَ عَلَيْهِمْ) بهسمریاندا

کهوته خوار.

الْجَرَامِيْزُ: دمست و قاحی نادمهیزاد ۵

دمگوترئ: (جَمْعُ جَرَامِيْزَةٍ) خوی

کژکردموو گوری گرت و ویستی باز

بنا ۵ له حمدیش عومردا هاتووہ:
(آنہ کان بجمع جرمیزہ و شب علی
الفرس) ۵ همروا دھگوتری: (اخذ
الشئی بجرمیزہ) شتمکی هموو
ومرگرت.

الْجُرْمُؤُ: حمونکے لمانا حموشہ یان
لمانا باخو لمبرزیہ و میہ ناوی
لمبر دمروا بمملاو بمولادا، (ک:
جرامینہ) ۵ بری همجنراو ۵
خانوی بچوک ۵ بنچوہ گورگی
نیر.

الجرمقانی: تاکی (الجرامقہ) یہ
نہ تہ و میہ کی غمیرہ عمرہین
لمسرتای هاتنی نیسلامدا
دابہزیونہ ناو موصلہوہ.
الجرمق: گورہوی ۵ (خرف) کہ لمسر
خوفی تر لمہ کرایی.
جَوْنُ جرونا: بہو کارہ رهااتو باری پیوہ
گرت ۵ دھگوتری: (جَوْنُ الکتاب):
کتیبہ کہ کؤن بوو.

جَوْنُ الْحَبِّ: دانہ و یلمکی هاری.
اَجْرُنُ الْحَبِّ أَر الشَّرِّ: دانہ و یلمکہ یان
خورماکی خستہ سہر خمرمان.
جَوْنُ السَّرَطِ: شورکہ کی نمرم کردہوہ.
اَجْرَتُنْ: خمرمانی دروست کرد ۵
شوینہ کی کردہ خمرمان.
الْجَارُنْ: رنگای کویر بووہ ۵ نامیرو
کائی بہکار هاتوو ہمکموہ.
الْجِرَانْ: دیوی ناوہوی ملی حوشترو

ناوہی تر، (ک: اَجْرِلُہُ و جَرْنُ)
هموہما بہمانا دلو دمرون دی
دمگوتری: (القی فلان علی هذا الأمر
جرالہ): دلو دمرونی خوی بہوکارہ
راہیناوی باری پیوہگرت همروا
دمگوتری (حرب الإسلام بجرانہ):
نیسلام جیگر بوو ہمسا ۵ له
حمدیش عائیشہدا هاتووہ: (حتی
حرب الحُلْ بجرانہ): همتا حق بہ
فورسای خوی خوی ہمساند.

الْجُرْنُ: نمو شوینہی دانہ و یلمی تینا گیزہ
دمگرت واته: خمرمان یان شوینی
وشک کردہوہی میوہ واته: مشتاخ.

الْجَرِينْ: خمرمان ۵ مشتاخ.
جَرَه، جَرَهْد، اَجَرَهْد: ہمہلہ روی.
الْجَرَهْدُ وَالْجَرَهْدُ: ہمہلہ رویشتو.
جَوْرَى اَجَرَى اَجَرَاء:

اَجَرَتِ الشَّجَرَة: میوہ کی خرہ کمبوو.
اَجَرَتِ الْكَلْبَة: دیلہ سہگہ کہ بنچوی
بوون، ترکی.

الْجِرْوُ: هموو شتیک ہمسواوی تمنانہت
همنارو ہمنجرو کالہکیش: وہل
بہزوری ناوہ بی توکے سگ ۵
بنچووہ شیر.

الْجِرْوَة: مینہی (الجِرْو) میہ ۵ حوشتری
کورٹہ ۵ همروا بہمانا رامبونو
خوپینوہ گرتنہ.

جَرِي الفرس وحمرو جریانا: نسپہ کہ
رویشتندا رموتی خوی و مرگرت.

جرت السليمة والشمس والنجوم جرياً:
رؤيشت.

جري الماء ونحوه جرياً وجرياناً: ناوکه
همه‌ترزا، خيزرا رؤی، لوس رؤی.
جری الوادی قَطَمَ على القرى: پهنديکته ن
دهدري بۇ روادويک که زۇر سامناک
بي، شتيک لمنور تپه‌مري بي.
جری إلى کذا: بۇ لای فلانکس، بۇ فلان
شوين، جوو.

جری له الشئ جرياً: نمو شتمی بۇ
بهردهوام بوو.
جری فلان جری فلان: حالو ومزعی فلانکس
ومکوو حالی فلانکس ن هات.

أجرى الماء: ناوکه‌ی بهردهموه رؤياندی.
أجرى السليمة: کهشتيپه‌که‌ی رؤياند.
أجرى فلاناً في حاجة: فلانکس ناردي بۇ
نيش خوی ه وتو وژی لمگه‌ل کرد.
تجاراً في الحديث: وتو وژيانتکرد،
چهل‌ه‌حاننيان کرد.

تجاراً في أموالهم: لمگه‌ل همواو
نارمزوي خوياندا يمکانگير بوون.
استجراه: داوي رؤيینی ن کرد.

الجرية: شيوهو سروشت ه دهگوتري:
(الكرم من جرياه): دامتو دل
فراواني له سروشتو رهوتی دايه،
بمشتيکه له رهوشتو پيکهايمي.
الجرى: رؤيشتن ه دهگوتري: (الرس ذو
أجاري): نسيپيکه جۇرها شيوه
رؤيشتنی همه.

الجرية: بهمانا (الجرية) دي.
الجرية: رهوشتو سروشت.

الجارى: بهماي ومخت، نرخی رۇزانه ه
(الحساب الجاري) ريکهوتن
نامميه‌که لمنيوان دوو لايه‌ندا بۇ
ستوردانان لمنيوان مافو لهرکی
همر دولايه‌ن داو ديارريکردنی
تمصفيهي حيساب له کؤتايينا.

الجارية: کهنيژک، جهتو، لافره‌تی
کؤيله با پورؤنيش بي ه با ه خۇر
ه کهشتی ه هوروان ده‌همرموي:
﴿وَحَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ﴾.

الجرى: باي صمبا.

الجراء: خاترو خوايش دهگوتري: (من
جراك فعلت كذا) لمهر خاتري تۇ
فلانكارم نهماندا.

الجرية: منداي، تممینی بهجوك،
دهگوتري: (جارية تينة الجارية):
کهنيژمکيکه دياره مندا له ه بهمانا
(ومکالت) پش دي.

الجرية: ومکالت بهريکاري ه حيسابي
بهردهمی موجهی موجه‌خۇران، (ک:
جرايات).

الجرایات: له‌زنتی (اقتصاد) ياساو
ريساميکه لمنندازی گالای سمرق بوو
دياري دهکا بۇ همموو کهسنيک ه
(بطاقات الجرايات) له‌زنتی
(اقتصاد) دا چمند کارتيکن لموه ديارى
دهکا که هرکهسه چمند کالاکري.

الْجُرْيَاءُ: ره‌وشت و سروشت.

الْجُرْيُ: وکیل ۵ بَر تَاک و کُؤ و نِیرو مِی

به‌کار دئی ۵ هم‌روا به‌مانا (نَیرو دئی)

۵ به‌مانا (کَرِیکان) بَش دئی (ک: اَجْرَاء).

السَّجَرِ مِنَ النَّهْرِ: دهرای جه‌م و روبار

۵ له‌شع‌مردا بره‌تیبه له بزونی

پیتی (ره‌وی رم‌ها) ۵ له زار‌وی

نه‌حویان‌دا بره‌تیبه له‌حالات و

جه‌نیه‌تی کُوتایی وش‌م و له‌حکامی

ن‌م و حالات و جه‌نیه‌تیانه.

الْجُرْيَالُ: رن‌گو و بویه‌ی سور.

جَزَاتُ الْاِبْلِ جَزْماً وَجْزْماً: حوشره‌که

له‌جیاتی ناو به‌شی و ته‌ری قن‌یاتی

کرد.

جَزْأً بِالْشَّيْ: به‌و شته قن‌یاتی کرد.

جَزْأً الشَّيْ: ن‌م و شته‌ی دابه‌ش‌کرد و

به‌کسان پار‌جه‌پار‌جه‌ی کرد.

أَجْزَأُ الْقَرْمُ: خه‌ل‌که‌که حوشره‌کانیان

دابه‌ش‌کرد.

أَجْزَاتُ لِلْمَرَأَةِ: نافرته‌که من‌دالی

می‌ینه‌ی بوون.

أَجْزَأُ الشَّيْ فَلَائاً: شته‌م‌کی به‌شی

فَلَائ‌ن‌ک‌سی کرد.

أَجْرٌ مَجْزِيٌّ: کَرِیه‌کی گون‌جاوه کی‌فاه‌ته.

أَجْزَأُ الْاِبْلِ: له‌جیاتی ناو شتی شین‌ار و

ته‌ری دابه حوشره‌کانی.

أَجْزَأُ السَّكَنِ: د‌س‌کی بَر ک‌یرده‌که دروست‌کرد.

أَجْزَأُ مِنَ الشَّيْ جَزْماً: به‌شیکی له‌و شته

بَر ح‌وی برد.

'جَزَأُ الْحَاتِمِ فِي أَصْبَعِهِ: نه‌ن‌ق‌می له‌به‌ن‌جه‌ی

ح‌وی کرد.

جَزْأً: به‌شبه‌شی کرد.

جَزْأُ الْاِبْلِ: به‌مانا (أَجْزَأُ الْاِبْلِ) هات‌ووه.

جَزْأُ الشَّعْرِ: به‌مانا (أَجْزَأُ) دئی.

جَزْأُ السَّكَنِ: به‌مانا (أَجْزَأُ) دئی.

أَجْزَأُ به: کی‌فاه‌تی بوو.

الْجَارِلَةُ مِنَ النَّحْلِ: ن‌م و دره‌خته

خ‌ورمایه‌به ناودانی پی‌ویست نم‌ی

الْجُزْأُ: به‌شیکی له‌شت ۵ ن‌م و ماده‌یه‌به

شته‌م‌کی لَی بَیک دئی ۵ (ج‌وزلی

لای‌ج‌ز‌ی): به‌لای زلف‌پاس‌ی

موت‌ه‌که‌لی‌مین‌م‌وه له‌و که‌رته‌به

نه‌و‌من‌ده به‌ک بوت‌وه و قب‌وولی

که‌رت کردن نه‌کا.

الْجُزْأُ: ب‌ن‌کی کلک ۵ د‌س‌کی ک‌یرد ۵

دار‌یکه توله‌می‌وی له‌زه‌وی پی بلند

د‌م‌ک‌رته‌م‌وه.

الْجُزْأُ: ش‌ت‌یک نیس‌بت ب‌د‌ری ب‌ز‌لای

ج‌وزه ۵ ج‌وزلی راسته‌قی‌نه له‌ویه

ته‌ص‌م‌ور نه‌ک‌ری هاویه‌شی ه‌بی ۵

و‌م‌کو و‌عل، ح‌س‌ن.

ج‌وزلی لی‌ط‌الی: له‌ویه له‌ح‌وی

ره‌ه‌تر ه‌م‌ی و‌م‌کو و‌اده‌م‌یزاد

ک‌م‌ب‌شی‌که له‌م‌فه‌و‌ومی ح‌م‌یوان

و‌م‌ل بَر ح‌و‌شی له‌فرادی ه‌م‌ن.

جَزَعَتِ الطَّيَاءُ جَزْصاً: ناس‌که‌کان

جه‌و‌ن‌م‌وه ناو لانه‌ی خ‌زان.

جَزَحَ لَئَانُ: فَلَائ‌ک‌س به‌م‌ر نی‌شی

خ‌ویه‌وه جه‌و‌م‌روانی نه‌کرد.

جَزْخَ لَهُ: به خششی باشی پیتا ۵ بهی
 برس کردن بهکس به خششی دایه.
 جَزْخَ الشَّجَرَةَ: درمختهکی راوشاند بو
 نهوی که لاکهی بوهری.
 جَزَّوُ الْمَاءُ عَنِ الْأَرْضِ جَزْراً: نلومکه روجوو،
 حموی خواردموه ۵ دگوتری: (جَزَزَ
 الْخَبْرُ وَالنَّهْرُ): نلومکه حموی بوو.
 جَزَّوُ الشَّيْءِ: شتمکهی بریموه.

جَزَّوُ الْجَزْرُ: گوشتیمهکی سربرپی (هر
 جازر، جزار، جزیر) دگوتری: (جَزَزَ
 الْفَسْلَ) همنگوینمکی بری.

جَزَّوُ النَّخْلُ جَزْراً وَجَزْراً: خورماکی بریموه.
 أَجْزَدَ الْبَعِیُّ: حوشرکه کاتی نهوی هات
 بریمونهوه واته کولکهکی بریمونهوه.
 أَجْزَدَ النَّخْلُ: خورماکه کاتی ن کردنهوی
 هات ۵ دگوتری: (أَجْزَرَ الشَّيْخُ):
 بریمیردمکه زور بهسالاچوو کاتی
 مردنی هاتوووه.

أَجْزَدَ لَلْأَمْرِ: مریکی دا بهفلانکس بو
 سربرپی ۵ له حمدیسدا هاتوووه:
 (نَفَتْ بَعْدَ فَمِرُوا بِأَعْرَابِي لَهُ غَنَمٍ
 فَقَالُوا اجْزُرْنَا).

اجْزَدَ الْجَزْدُ: گوشتی یمکی سربرپی.
 اجْزَدَ الْقَوْمَ جَزْداً: گوشتی بو
 خه لکهکه سربرپی
 اجْزَدَ الْبَحْرُ وَالنَّهْرُ: شمبولکه میان
 کشانهوه.

الْجَزَارَةُ: میهنه قهسابی، کاری حمیوان
 سربرپی.

الْجَزَارَةُ: سرورپتی حوشری سربرپا که
 دهری به کابرای قهساب له جیاتی
 حوشر سربرپنمکه ۵ له حمدی
 پیغمبردا هاتوووه دهرباری
 قوربانی دهمرموی: (لَا أُعْطَى مِنْهَا
 شَيْئاً فِي جَزْرَاتِهَا) همرآ دگوتری
 (لَسَ خَنْمُ الْجَزَارَةِ) نسیپکی
 دمست و پمل قهوییه دهمار
 دهماروپیه).

الْجَزْرُ: نازل سربرپی ۵ کشانهوی
 شمبول لآوی دهریا بهوی
 کاریگری قهرآخمکانیموه.

جَزَّوُ السَّاعِ: نهو گوشتیه که درمنمکه
 دهیخوا ۵ یان نهو گوشتی لمبری
 دهمینیموه ۵ نهو زهوی و
 شوئانهیه که نزیک دهریان و
 درندهی تیدا دهزی و شمبول
 دهریاکه نابانگاتی.

الْجَزْدُ: نهو حوشریه بهکه لکی
 سربرپی بی.

الْجَزِيرَةُ: نهو پارچه زهوییه ناو
 دهوری بداو ناومکه دی نمپوشن،
 (ك: جزائر، جَزْرَ).

لِلْجَزْرِ: شوینی لآول سربرپی، (ك: مجازر).
 الْمَجْزَرَةُ: بهمانا (الْجَزْرُ) دی، (ك: مجازر).

جَزَّوُ النَّخْلُ وَجَزْراً: درخورماکه کاتی
 نهوی هاتوووه میومکه ن بکرنیموه.
 جَزَّوُ النَّخْلَةَ جَزْراً وَجَزْراً: خورماکی ن
 کردهوه.

- جَزْ الصُّوفُ جَزَأَ: خوریهه‌کی بریههوه.
جَزْ التَّمْرُ جَزَأَ: خورماکه وشک بوو.
جَزْ النُّخْلُ وُفِرَ: بهمانا (جَزْ) دی.
جَزْ القَوْمُ: کاتی برینه‌وی مه‌مکانیان هات.
جَزْ التَّمْرُ: خورماکه وشک بوو.
جَزْ الصُّوفُ وُفِرَ: بهمانا (جَزْ) دی.
جَزْ التَّمْرُ وَالصُّوفُ: خورماکه، خوریهه‌که: کاتی برینه‌موو لیکرنده‌میان هات.
جَزْ المَزَارُ: کاتی دروینه‌و برینه‌وی خوری و لیکرنده‌وی میوه.
جَزْ المَزَارُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: نهو شتمیه لیکراوتمهوه ه نه‌وی زیاده‌مو له‌کاتی برینه‌وه‌دا هله‌دموئی.
جَزْ المَزَارُ: بهمانا (الجَزَار) دی.
جَزْ خُورَى بِدِرَاوُو لِيَكْرَاو. الجَزْ: بهرگن: بهرگی کاوړ له‌سائیکدا ه لمه‌منددا هاتووه (رب جَزْةٌ عَلَى شَاةٍ سَوَاءٍ).
جَزْ: نهو خوری و موو کولک و بهرگنمیه له لازم دمکرنه‌وه.
جَزْ مِنْ الْقَوْمِ: نهو نلاظه‌یه خوریهه‌کی لی کرابینه‌وه، (ک: جَزْال).
جَزْ: مقست، برینگ نامیری لازم برینه‌وه، (ک: مَجَاز).
جَزْ الخُبْلُ: گورسه‌کی له ناوهرسته‌وه دوکمرت کرد.
جَزْ الرادِي: دۆلمه‌کی بری لمباری
- پانیهوه.
جَزَعٌ لَهُ مِنْ مَالِهِ جُزَعٌ: له‌مالی خوی به‌شیکتی بۆ بردا.
جَزَعٌ جَزَعًا وَجُزَعًا: خوی بۆ به‌لاکه نمرگو و هاوارو دادو فیفانی کرد به‌ممبرو خوگر نمبوو.
جَزَعُهُ: هملینا بۆ گریان و هاوارکردن و صمبر نمرگتن.
جَزَعُ البِسرِ والرُّطْبِ: خورماکه نال و بولی تیکه‌وت ه همدیگی گمی.
جَزَعُ الحَرْصِ: هموزمه‌که چوړیکی ناو تیندا ماوه.
جَزَعُ التُّرَى: دهنکه‌کانی بیگ کپشان همتا شوینی لیکلنه‌که‌یان سهی بوو دهنکه‌کان خالصال بوون و وزی لی هینان.
جَزَعٌ فُلَانًا: غهم و نارحمیلی له‌سر دن لاهرد.
اجتزَعَهُ: پارچه پارچه‌ی کرد.
الجزعُ: لئاوهرسته‌وه کمرتی کرد ده‌گوتیری: (الجزعُ الخُبْلُ والجَزَعُ العصا).
تَجَزَعُ الثَّيْبُ: شتمه‌که کمرت بوو.
تَجَزَعُ البِسرِ والرُّطْبِ وُفِرَهما: خورماکه نال و بولی تیکه‌وت همدیگی گمی.
تَجَزَعُ السَّيْفِ وَالسَّهْمِ وُفِرَهما: شمشیرمه‌که شکا.
تَجَزَعُ القَرْمُ الثَّيْبُ: خه‌لکه‌که نهو شته‌یان به‌مبش کرد ه له‌حمیت دا هاتووه: (طرق الناسُ إِلَى غَنِيمَةٍ فَتَجَزَعُوا).

خالد که جو بۆ شکندنی بتی (المری)

«لَجَزَلْهَا بَالَتِین» کردی به دوو پارچه.

جَزَلُ الْبَحْرِ: جدهوی حوشترمه برینی لئ

پهیدا بووه چاک نابیتهوه.

جَزَلُ الرَّاي: راي بۆجونهکه پوچ و بی

کەلک بوو.

جَزَلُ جَزَالَة: گمورهو بمنرخ بوو.

جَزَلُ اللَّفْظ: وشمه کارهگر بوو.

جَزَلُ فُلَان: فلانکەس بوو به خاوهن رهئی

پهسندو جوان.

أَجَزَلُهُ: بهمانا (جَزَلُهُ) دئ.

أَجَزَلُ لَهُ الْمَطَاء: بهخششی چاک و باشی

بۆ دپاری کرد.

استجَزَلُهُ: داوی بهخششی لیکرد.

أَجَزَالُ: لیکرنهوی هیشوی خورما.

أَجَزَلُ: شتی بمنرخ و زۆر له همرشتیک

پس و داری گه ورمی وشک و

لهحمیدیدا هاتوو: (اجمعوا له

خَطْباً جَزَلاً) و همرهها بهمانا

سمخت و بهخشنده هاتوو.

أَجَزَلُ مِنَ الْكَلَام: قسمی رهوان و لهصیح و

په مانا، (ك: جَزَال).

أَجَزَلُهُ: پارچهیهك و دۆدن، مەشكه.

أَجَزَلُهُ: پارچه، (ك: جَزَل) له حمیدیدا

هاتوو لهباری دهجالهوه دهلی:

«يُضْرَبُ رَجُلًا بِالْفِ لِقَطْعَةِ جَزَلَتَيْن».

جَزَمَ جَزْماً: خواردنیکی خوارد تیر بوو، له

شهوو رۆلۆتکنا پهکجار نانی خوارد.

جَزَمَ عَلَيْهِ: لئس بپهنگ بوو و سوور بوو

الجازع: نهرکه.

الْجَزَاعُ: گیاهیکه نازم دکووی.

الْجَزْعُ: جۆزیکه له عقیق و هیل پهرامبرو

گهوانهیی رنگاو رنگی تیسین و

قوایی شیو و ناوهرستی شیو.

الْجَزْمَةُ وَالْجَزْمَةُ: بهشیک لهشو و همده

دار (پنکی درمخت).

السَّجْعُ مِنَ اللَّحْمِ: نهویه رهش و سهی

تیکه لای بی.

لِلْجَزْعِ مِنَ اللَّحْمِ: نهویه بمزو گوشت

تیکه لای بی و نمگر و همری عود

بی، نهویه همدئ لهوهرمان

باریک و همدتیکان لهستورین.

جَزَلُ لِي الْكِلِ وَالْحَرُ جَزْلاً: زۆری بۆ

پتیا.

جَزَلُ: شتمکی فروشت نازانج

پتیوانه و کیشانی چۆنه.

جَزَلُ بِنَفْسِهِ: خوی خسته خهترهوه.

جَزَلُ فِي كَلَامِهِ: بهبی تیفکرین قسمی

کرد.

أَجْزَلُ الطَّيْرِ: بهگۆترهکاری شتمکی

کری.

أَجْزَالُ: کالیهکه نه بزانی به پتیوان

چهنه نهیه نهزماره.

أَجْزَالُهُ: بهمانا (أَجْزَال) دئ.

أَجْزَلُهُ: پارچهیهك لهشت و دگوتری:

(جَزَلَةٌ مِنَ النِّمِّ وَجَزَلَةٌ مِنَ الشَّخْرِ:

جهلمبه نازماتیک و پارچهیهك له مو.

جَزَلُهُ جَزْلاً: بهیهوه و له حمیدشتمکی

خالدی کوری و لهیدیدا هاتوو دهلی:

پټويستی بهیچی تر نه بوو ه
 هورن دهمرموی: ﴿وَالْقُرْآنُ نَزْمًا لَا
 لُجْزِي نَفْسٍ عَنْ نَفْسٍ شَبَّاهٌ﴾ ه
 دمگوتري: (جزی مجزی فلان):
 له شونځی فلانکس جیگر بوو.

جازاء: پاداشتی دایهوه ه سزای دا.

قَبَازِي الدَّيْنِ: قمرزمکي دایهوه، پان
 قمرزمکي و مرگرتوه.

الْمَجَازِيَّةُ: پاداش ه سزا.

الْجَزَاءُ: بهمانا (الجازي) دئ ه له پهندي
 پيشناندا هاتوه ه دهلي: (جزاء
 سمنان) هم پهنده بؤ که سينک
 دمگوتري: له جياتي خرابه کاري
 چاکي بهرام بهر بکا.

الْجُزْءُ: سمرانه، پړه پارمېکه فرمانېوې
 ليسلامې وري دمگري له هندی
 لهواتي موسولمان نابن له جياتي نو
 خزمتگوزاريې پيشکمشيان دمگري ه
 هورن دهمرموي: ﴿حَتَّى يُلْغَطُوا الْجُزْءَ
 عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾، (ک: جزئي و جزى
 و جزاء).

جَسًا جَسًا وَجَسْرًا وَجَسَاءً: وشک بووه ه رډې
 بوو، زېر بوو، دمگوتري: (جَسًا التَّبْتُ،
 جَسَاتُ يَدٍ مِنَ الْعَمَلِ، جَسَا الْمَاءُ).

جَسًا الشَّيْخُ: پياوه پيرمکه گمېشته کؤتابي
 ته مهنې، (هر جاسي).

الْجَاسِي فِي الرِّيَاضَةِ: (جسم جاسي):
 جهسته مېکه مسافه گوزنکاري نه خاته
 نيوان پارچه جياوون پېه کانيهوه.

لسمهر نه تمامداني ه ترسا ه
 نه ميتواني نيشه که نه تمام بدا.
 جَوْزُ الْأَمْرِ: بتمانهي تېدا پهيدا کرد.
 جُزْمُ الْيَمِينِ: سووندي خوارو کاره کي
 روپلندو گهرانموي تېدا نيه.
 جَوْزٌ عَلَيْهِ بَكْلًا: لسمهر خوي جهسپاند،
 بهرعودي بوو.

جُزْمُ النَّخْلِ: خورماکي مزنده کرد، هم
 بهسمرنجداني، نه اندازمکي ديارسي
 کرد.

جُزْمُ الْكَلِمَةِ: کؤتابي فېعله کي زنده دارکرد،
 پيتي لي ورتاند.

جُزْمٌ عَلَيْهِ وَعنه: بهمانا (جُزْمٌ) دئ.

إِجْتَزَمَ النَّخْلُ: بهر و بوومي باخه
 خورماکي کړي.

إِجْتَزَمَ الشَّيْخُ: شتمکي بهر په يوهوه.

إِجْتَزَمَ جُزْءٌ مِنَ الْمَالِ: هه نديکي
 له ماله که هه لگرت.

الْجُزْمُ: له زارووي نه حوړياندا بريتييه له
 زنده دارکردني پيتي کؤتابي فېعله
 موضوع پان کرتاندي پيتي کؤتابي.
 الْجُزْمُ: به شېک له خورما پان شتي تر.
 الْجُزْمَةُ: ژمه خوړدن.

الْجُزْمَةُ: پارچه ه (الْجُزْمَةُ مِنَ الْحَيَوَانِ)
 جهله به نازول له (ده) بهرمو ژووړ.
 الْجُزْمِيَّةُ: رېبازيکي فېلسه فېيه پشت به
 هيژي عهقل دهمېستې بؤ گمېشتن
 به مېهست.

جُزْيُ الشَّيْءِ جَزَاءً: شتمکي بهس بوو

دئ ۵ دگوتري: (اجشرت السفينة

البحر): گمشتيه که دهریا که ی پری.

قهار: بی پروا کار که ی لهنجامدا ۵ ملی

خوی به روز گردوهو خوی هه لیری بؤ

نموی حاوی لهنسته که بی.

قهار: علیه: خوی به سهردا رنوانندو

لوتشکینی کرد ۵ پهلاماری دا

قهار: له المصا: به گزجان بؤی جوو.

البحر: پرد، ههرشتیک به سهریدا

به پرتوه ۵ گهناری جوگا ۵

ههرشتیک بگموتنه نیوان دوو

زهویهوه، (ك: اجسر وجسور).

البحر: لهندامی گهوری جهسته.

البحر: بؤ مینهی (البحر) به کاردی ۵

که نیزکی دست و پهل قهوی و

گۆشتن.

جس الأرض جسا: بی لزهوی نا.

جس البحر: لههواله که ی کۆلیهوهو

تاووتوی کرد.

جس الشئ یده: دست ی له شته که دا

بزانی جیهو جوئه.

جس الشخص یه: زور بهوردی سهری

ئو کابری می گرد بؤ نموی بزانی

کۆیهو خهریکی جیهه.

اجسه ییده: به مانا (جسه) دئ.

جس الابل الکالا: حوشه که دهمی بؤ

لهوهر که برد منهی کرد.

جس الحیر: به مانا (جسه) دئ ۵ قورنان

دهرموی: ﴿وَلَا لِحُسْرَا وَلَا يَنْقُ﴾.

الجباساء: رهپوون و پتموی.

جسه جسد: له جهستی نا.

جسد الدم: خوینه که وشک بوو.

اجسد الثرب روه: بهرمگی زعفران

کراسه که ی بویه کرد ۵ له حه دلی

نمبو دهردا هاتوو دهلی: (ان امر

انه ليس عليها الر الجاسد).

جسد الثرب: به مانا (اجسد) هاتوو.

جسد: بؤ موطاوهی (جسد) هاتوو.

الجاء: خوینی پیس ۵ زعفران ۵

ههرشتیک رنگی زور سور یان زهر

بی.

الجاه: نازاری که له جهسته ده مووی،

یان ههر لهسکه.

الجسد: جهسته ۵ قورنان دهرموی:

﴿فَاَخْرَجَ لَهُمْ جَنَّةً﴾: لهخوار.

للجسد: بؤشاکیک زور به جهستهوه

بنووسی.

المجسد: دهنگیکه له سهر شیوی تاوازو

گۆرانی قهباری خوی وهردهگری.

جسر جورا وجسرة: نازبوو، نازابه ۵

چاونه ترس، بی پهروا لهمرگی

سهرشانی لهنجام دا.

جسر القرم: ئو قهومه پهردیان رابهست.

جسر فلان على الشئ: فلانکس بهرکیشی

ئو شتهی کرد.

جسر الركاب النفازة: کارونه جیههکان

سازا که یان پری.

اجشرت الركاب للنفازة: به مانا (جسر لها)

النَّجَاسَةُ: هَمْسِيكَه لَه پَينَج هَمْسَمَكَان.
 الْجَاسُوسُ: كَمْسِيكَه بَه دَوَا هَمَوَالَو
 رَووداودا بَكِه پَرِي بِي شَمَوِي زَانِياري
 بَدَا بِمَكَمَسَانِي دِي (ك: جَواسِي).
 الْجُبَّاسُ: صِيغَه مَوْبَالَمَغَمِيه ۵ شِير
 چُونَكه بَه چَنَكِي كُوشَتِي بِمَكِي
 شَه تَال شَه تَال دَمَكَا.
 الْجَبِيْسُ: بِمَمانا جاسوس.
 الْمَجْسِي: شَوِيئِي دَمَسْت لِيْلَدَان ۵
 دَمَكُوْتَرِي: (لِلان ضِيْق الْمَجْسِي):
 فَلَا نَكَمَس تَمَنَكَه تِيْزَمِيه.
 الْمَجْسُ: نَالَمَتِي بِشَكْتِيْن.
 الْمَجْسَةُ: بِمَمانا (الْمَجْسِي) دِي ۵ هَمروا
 بِمَمانا (الْمَجْسِي) ۵.
 جَسْمٌ جَسَامَةٌ: گَمورَه زَهَبَه لَاح بَوو
 (جَسِم) زَلَو كَمَتَه.
 جَسْمُ الشَّيْءِ: قَمْبَارِي پَيْدَا.
 جَسْمٌ: بِي مَوطَاوَمَعِي (جَسْم) دِي.
 كَجَسْمُ الشَّيْءِ فِي الْعَيْنِ: نَمَو شَتِه لَمَبَر
 چاوه وِئَنَمِي لَه چاودا هَمِيه.
 كَجَسْمُ الشَّيْءِ: شَتَه مَكِي قَمْبَارَه دَارَكِرِد
 ۵ رَوِي تِيْكَرِدو بَوِي چَوو هَمَلِي
 بَزَارِد.
 الْجُسَامُ: جَمَسْتَه گَمورَه دَمَسْتو پَهَل
 شَمَوِي ۵ (الْجَسَامَةُ) بِمَهَمَان مانَا
 هاتووه بَه لَكُوو زَوِيْمِي كَات بِهَم
 شِيْوه دَمَكُوْتَرِي كَه (ت) پَيْوَمِيه.
 الْجُسْمُ: جَمَسْتَه هَمَرَشَتِيْكَ پَانِي وِشَوِي و
 دَرِيْزِي هَمِي ۵ هَمَرَشَتِيْكَ لَه
 نَادَمِيْزَادو نَاژَدَو رَووَه هَمَسْتِي بِس
 بَكِرِي ۵ هَمَر جَهوَه مَرِيْكَ مَادِي شَوِيْئِي
 بَكِرِي وِشَوِيْئِي وِشَوِيْئِي هَمِي.
 الْجِسْمَانُ: بِه مانَا (الْجِسْم) دِي ۵
 (الْجِسْمَانِي) پَالَدِراو بِي لَای جِيْسَم.
 الْجِسْمُ: كَارِي گَمورَه رَوداوِي سَمَرَنَج
 رَاكِنَش ۵ پَيَاوِي عَافَل
 الْجِسْمُ: شَتِيْكَ پَانِي وِشَوِيْئِي و
 نَمَسْتَووَرِي هَمِي.
 الْجِسْمَانُ: دَمَف لِيْذَمَر مَكَان نَاكَمَكِي (جَاسِي) ۵.
 الْجِسْمَةُ: مَاسِي خَرَو كَالَمَكِي.
 جَسَا جَسْرًا وَجَسْرًا: وَشَك بَوو، رَمَق بَوو،
 نَمَسْتَو بَوو، زَبَر بَوو ۵ نَاوَهَكه بَوو
 بِه سَهْمَوَال ۵ بِه رَمَق مَرَدَمَكه زَوَر بِه سَا
 چَوو گَمِيْشَتِه كُوتَايِي تَمَمَنِي.
 جَسِي جَسِيًا: بِه مانَا (جَسَا) دِي.
 جَنَاتُ لَقْه جَسْرًا رَجَنَاتًا: بِمَعْنِي هِيْناوَه
 بِمَعْنِي هَاتَمَوَه ۵ لَمَتَر سَا يَان لَه مَهَمَو
 نَارَه مَعْتِيْدَا هَه لَجَوو ۵ يَان رَاهِرِيْن و
 كَهوْتَنَه جَم وِشَوِيْئِي هَاتَوِجَو ۵
 دَمَكُوْتَرِي (جَنَاتُ الْبَلَادُ بِأَهْلِهَا، جَنَاتُ
 الْبَحَارِ بِأَمْوَالِهَا، وَالرَّيَاضُ بِرَبَاهَا وَالْبَلَدُ
 بِظُلَمَاتِهَا) دَمَرِي هَاوِيْشَت، پَالِي پَيْوَه نَان،
 بِلَاوِي كَرْدَمَوَه.
 جَنَاتُ الْمَدَةِ: مَمَعِيْدَمِي لَه تِيْزِيْدَا
 بِمَعْنِي هَاتَمَوَه.
 جَنَاتُ الْقَتْلِ: نَاژَدَه كَه قُذِرَه قُذِرِي لَه
 قُورَكِي هَات.
 جَنَاتُ الْأَرْضِ: زَمَوِي هَمَمَوو رَوَمَكِي
 خَمَوِي دَمَر خَمَسْت.

جَشَأَ الْبَحْرُ: دهریا ناوهمکی بهر زبووه.
جَشَأَ اللَّيْلُ: شمو تاریک بوو.
جَشَا الزَّخْشُ: درنده کڼویمکه راهبرې و بازی دا.
جَشَا الْمَدْرُ: دواړمن راهبرې بډمان هات.
جَشَا الْقَوْمُ: شو قومو له ولاتیکه و گواستیانوه بڼ ولاتیکې تر.
جَشَا عَلَى نَفْسِهِ: له خویا دلتهنگ بوو.
جَشَا عَنِ الطَّعَامِ: تڼی له خواردممنییمکه خوارو پش جاوی گهوت.
جَشَأَ عَلَيْنَا الْبَقْمُ: نازو نهممتان بڼ بهیدا بوو.
جَشَأَتِ الْمَعْدَةُ: بهمانا (جشأت) دئ.
إِجْشَاتِهِ الْهَلَاةُ: ناوو همواي شو ولاتمی بی نه کهوت.
فَجَشَأَتِ الْمَعْدَةُ: بهمانا (جشأت) دئ ه دمگوترئ: (فَجَشَأَ الرَّجُلُ): پیاوکه بهمی هینایهوه ه لهمنلی پشپنایاندا هاتوو دهلی:
فَجَشَأَ لِلْعَمَانِ مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ: لوقمان بهمی نهومی تڼی بهمی هینایهوه نه م بهنده بڼ کسک لڼ دهرئ لاهی رهوشنک لڼ بدو تڼیدا نمب.
فَجَشَأَ الْفَجْرُ: لهکاتی بهر بهیداندا با هلی کرد.
الْجَشِيُّ: زور ه کهوانهمکی سوک کهزور بهرتهوه.
الْجَشَاءُ: دهنکیکه لمدم دته دهرهوه لهکاتی تڼر خواردنلدا، بهگورتی بهمننمو، هرتهته.
الْجَشَاءُ مِنَ الْبَحْرِ وَاللَّيْلِ وَغَيْرِهَا: پان پتوونان، راکشان.
الْجَشَاءُ: بهمانا (الجشأ) دئ ه همکدرنی با لهبر بهیداندا.
الْجَشَاءُ وَالْجَشَاءُ: کسک زور غمو خمفت بغواو ناخو ثوف بکا.
جَشِبَ جَشَأً: نهمستور بوو، زبر بوو.
جَشِبَ الطَّعَامُ: خواردمکه بی پخوړ بوو.
جَشِبَ الْحَبُّ: دانو و لهکمی هارې کردی به بروش.
جَشِبَ شَبَابُهُ: گمنجیمتی خوی بهری کرد.
جَشِبَ الشَّيْءُ وَالطَّعَامُ وَالْحَوَى: بهمانا (جشِب) دئ.
جَشِبَ الرَّجُلُ: خواردنو خوارگی زبرو کهمو کوپ بوو ه لهمدیداندا هاتوو: که پیغه بهر (د.خ) کان یا کل الجشِب من الطعام).
جَشِبَ جَشْرَةً وَجَشَابَةً: بهمانا (جشِب) دئ.
جَشِبَ الْكَلَامُ: قسهکمی وشک و بی تامو زبر بوو.
الْجُشْرُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی ناقرای کته.
الْجُشَابُ: جمسته گه وری ناقرای.
الْجُشْبُ: پیاوی گتمو نازا.
الْمُجَشِبُ: نادمیزادی ژبان زبرو دهمستکورت.
جَشَرَ الصَّبْحُ جَشْرًا: بهیانی دهرکهوت بهیانی گزنگی دا.
جَشَرَ الدَّوَابُ جَشْرًا: نازمه که له پاوانهمکه ما بهوه.

جَشْرُ عَنْ أَمَلِهِ: له خزم و خوتشی خوی
دور که و تهمه.

جَشْرُ الدَّوَابِّ: ناز و لگمی بردن بـ
له مورگا * له مزیک مالهوه
له مورغاندن.

جَشْرُ الشَّيْءِ: وازی له شتمه هینا.
جَشْرُ الْإِنَاءِ جَشْرًا: هاپه که، منجه لکه
پیس بوو

جَشْرُ السَّاجِلِ جَشْرًا: قهراخ دهریا که
قورده کی رمق هملها و مکوو بمرد
رهق بوو.

جَشْرُ الرَّجُلِ وَالسَّيْرِ: پیاو که یان
حوشتر که توشی کۆکه میکی وشک
بوون.

جَشْرًا: وازی ئی هینا.
جَشْرُ الْإِنَاءِ: هاپه کی بمتال کرد.

جَشْرُ الدَّوَابِّ: بهمانا (جَشْر) دی.
تَجَشَّرَ: بـ مطلقه می (جَشْر) دی.
تَجَشَّرَ يَطْنُهُ: سکی هه لاوسا.

الجَّاشِرُ: ناز و لی بمره لا بـ کوی دهجی
بجی.

الجَّاشِرِيُّ: نیومر بـ بمره بهمان *
خواردنهوه له بمره میمانا * دموتری:
(شره جاشریه، و شرت الجاشریه).

الجَّشَارُ: کۆکه، یان سینگ خوران و
نیخه نیخ * دنگ گری.

الجَّشَرُ: بمردیکی زهره له دهریادا لهجهوو
صمدف پیک دی.

الجَّشَرُ: بهمانا (الجَشْر) دی * همرهها

نازه لیکه له باوان دله مورپی و
ناگه پته وه بـ مالهوه * یان
کۆمه لیک ناده میزاد له له مورگا دا
بمیینه وه نه مینه وه بـ مالی خویان
* کۆمه لیک ناده میزادی خوپی
ناکس بهجه * دانه و لیلی بههار *
تویکی دهنکه گتم سو.

الجَّشَرُ: بهمانا (الجَّشَار) دی * کۆکه و
هه لامعت.

الجَّشَارُ: خاوشی نازه لی وها که له کیوو
کهژ دله مورپی.

الجَّشَرُ: تودان، کشکۆل * هه مبانه *
جهوال و هژی گهوره.

الجَّشَرُ: هه و زیک که ناوه کی
بهکه لکی خواردنهوه نهیه له بمر
پیس و بۆخه لی، (ک: مجاشره).

جَشَّ الْقَوْمُ جَشًّا: خه لکه که رویشتن به
کۆمه ل و بهمه له.

جَشَّ الْحَبُّ: دانه و لیلی کرده بهرویش *
(هر مجشوش و جشیش).

جَشَّ الْخَبْرَانُ وَغَرَّهَا بِالْعَصَا: له نازه لکه کی
دا بهگۆجان.

جَشَّ الْبَاكِي دَفْعًا: گریاو که فرمیسی
هه لوران.

جَشَّ الْمَكَانُ: شوژنه کی مالی و پاکی
کرده وه.

جَشَّ الْبَرُّ: بیرمکی له قور و لینه
پاک کرده وه.

جَشَّ الصَّرْتُ جَشًّا وَجَشًّا: دهنکی گم
بوو و دهنکی زل بوو.

أَجَشَّتِ الْأَرْضُ: گیاه و گزهمه‌ی لَبَّكْ هالاهو
تَنَجَّجِرْژَا.

إِجْشَّتِ الْأَرْضُ: بهمانا (أَجَش) دئی.

الْجَشْشُ: دهنگی گموره و گرم.

الْجَشْشُ: شوینی رَهْه‌لَان و بهرداوی.

الْجَشْشُ مِنْ الشَّيْءِ: ناوهرستی شت.

الْجَشْشُ: بهمانا (الْجَشْشُ) دئی ۵ بهشیک
لشمو، (ك: جشاش).

الْجَشْشَاءُ: زهوی دهنشت و نهرمه‌لَان که

به‌رده وردهی تَنَدابن به‌که‌لکی

نهمودئی دره‌ختی خورمای تَنَدَا

برویندری ۵ سپل، له‌حمدیش نیینو

عمیباسدا هاتوو دهنرموی: (ما

أَكَلَ الْجَشَاءُ مِنْ شَهْوَاهَا، لَكِنْ لَيْسَ لَمْ

أَهْلُ بَنِي أَلْهَا حَلَال).

الْجُشَانُ: بهمانا (الجش) دئی.

الْجُشَّةُ: کۆمه‌لَبَّكْ نادمیزاد به‌کۆمه‌ل
به‌رمو شوینیک دهرژن.

الْجُشَّةُ: بهمانا (الْجُشَّةُ) دئی ۵ دهنگی

به‌هیز ۵ دهنگیک له لوتموه به‌تدمر

به‌میلو گئی.

الْجُشِيَّةُ: بهمانا (الجشيش) دئی ۵

شتیکه گوشت یان خورمای

ده‌خزته سهر و ده‌کۆلیندری له

حمدیشدا هاتوو که به‌فهمبر

(د.خ) (أَوَلَمْ عَلَى بَعْضِ أَرْوَاحِهِ

بَحِيشَة).

لِلْجَشْشِ: بهمانا (الْجَشْشِ) دئی، (ك: جشاش).

جَشَّجَ جَشْمًا: تهمای زلر بوو هله‌می کرد ۵

دادو شیفانی کرد له‌منجانی له‌دستدانی

خۆشه‌یستی دا ۵ ترسا ۵ له‌حمدیش (این

الخصاصه) دا هاتوو دهنرموی: (أَخَالَ

إِذَا حَضَرَ لِقَالِ جَشَّجْتُ نَفْسِي لِكُرْهَاتِ

الْمَوْتِ) ۵ کۆمه‌ی (جشاشی، و جَشْمَاء،

رجشاع).

تَهَاشَرَا الشَّيْءُ: لهو شته کۆبوونه‌وو

چمپاویان کرد.

تَجَشَّجَ عَلَيْهِ: زلر به‌خه‌میوه بوو سور

بوو له‌سهر له‌منجاندانی.

الْجَشَّيْجُ: نهمو که‌سه‌یه مَال و سامان

کۆده‌کاتموه لَبَّی نابه‌خشیش دلی

برواندا شتیک لَ زایه بکا ۵ بهمانا

(شیش) یش هاتوو.

جَشِمَ جَشْمًا: هه‌له‌وو بوو، هورس بوو، (هر

جَشِمَ و جَشِيم).

جَشِمَ الْأَمْرَ جَشْمًا: به‌ناهمدل نهمو کارمی له

نهمسو گرت ۵ (هر جاشم و جشوم).

أَجَشَّهُ أَمْرًا: کارتکی خسته سهرشانی.

جَشَّمَهُ أَمْرًا: بهمانا (أَجَشَّمَهُ) دئی.

كَجَشَّمِ الْأَمْرَ: بهمانا (جَشَّمَهُ) دئی.

كَجَشَّمِ لِلْأَمْرِ بَيْنَ الْقَوْمِ: له نیوان نهمو گهل و

تاقمدا رئاو شوینی له‌ویان گرتهمر.

الْجَشْمُ: هورسابی، دهره‌می ته‌زویرو

ساخته‌جی، (ك: جَشْمُ)

الْجَشْمُ: هورسابی ۵ ده‌کۆترئ: (أَلْقَى عَلَيْهِ

جَشْمَةً) ۵ هه‌روها به‌مانا سینگو

به‌راسوش دئی.

جَشِنَ جَشْمًا: هه‌له‌وو بوو، زه‌مملاح بوو.

الْبُخْتَةُ: بالندى بچوک.

جَبَّ الشَّيْ: شته‌کى کۆ کردموه، هه‌لى گنر په‌وه.

جَبَّ لِي الرِّهَاطُ جَعًا جَصِيًا: ناخو ئۆلى کرد له‌بهر شته‌کدانى توندی بئىو په‌یوه‌ندى بئیه‌وه.

جَبَّ لَالًا: فلانکسى خسته سهر زهوى ه (جَبَّ) هه‌مان مانای هه‌یه

جَصَصَ الْحَبْرُ: بیه‌جوه گورگه‌که جاوه‌کدانى کردنه‌وهو گنرانی.

الْجَبَبُ: بۆ موطاومعه‌ی (جَبَب) دئ.

جَصَصَ النَّبْتُ وَالشَّجَرُ وَالزَّهْرُ: روه‌ک، خورما، گول سهره‌تبان دهرکه‌وت گلوکیان کرد.

الْجَمْبَةُ: لردان، فیشه‌کدان، (ک): دروستکردن.

جَصَصَ الْبِنَاءُ: بالمخانه‌کى که‌چکاری کرد.

الْجَمْبُ: نه‌و که‌سه‌یه خه‌لک به‌زهوى دا دمدا به‌لام کس ناتوانى نه‌و بخاته سهر زهوى.

جَصَصَ الْإِنَاءُ: قاهه‌کى په‌رکرد. الْجَصُ: که‌چ ه‌جۆرتکه له‌که‌ره‌سەى خانوو دروستکردن.

الْجَمْبُوبُ: کورته بالای ناشرین، لاوازی بن هیزى بن خیرۆ فهر، (ک): جعایب.

الْجَمْصُاصُ: که‌چکار، نه‌و که‌سه‌ی که‌هه‌که به‌ره‌م دئى ه‌فرۆشبارى که‌چ.

جَعْبَرَةُ: به‌عه‌رزى دادا خسته‌یه سهر زهوى ه‌په‌اله‌ی لئو نه‌ستورى کولمبه‌ی وه‌ها که‌هیشتا رنک و په‌نک نه‌کرايى.

الْجَمْصَاةُ: نه‌و شوئنه‌ی که‌چى لى به‌کار دمه‌یندرى.

جَعْبَرَةُ: به‌عه‌رزى دادا خسته‌یه سهر زهوى ه‌په‌اله‌ی لئو نه‌ستورى کولمبه‌ی وه‌ها که‌هیشتا رنک و په‌نک نه‌کرايى.

الْجَمِصَةُ: روه‌ککه له‌په‌رى فهره‌نه‌هل.

الْجَمْعُ: کورته بالای ناشرین و نه‌کله‌وت.

جَصَّ لَالًا جَصًا: فلانکس به‌شئوه‌ی فیزموه هاتوو هۆی کرد.

الْجَمْعُ: کورته بالای ناشرین و نه‌کله‌وت.

جَصَّ عَلَيْهِ بَكْلًا: نه‌و شته‌ی خسته‌سهر. جَصَّ: بازئکى توندی هاوېشت.

الْجَمْعُ: کورته بالای ناشرین و نه‌کله‌وت.

جَصَّ عَلَيْهِ: به‌مانا (جَصَّ) دئ. الْجَيْشُ: رۆیشتنیکه هۆره له‌نجه‌و لارو خۆ بادانئکى ئێله‌یه.

الْجَمْعُ: کورته بالای ناشرین و نه‌کله‌وت.

جَبَّ الْجَمَّةُ - جَبَّ جَفًا: لردانى دروستکرد، په‌رئسکه‌ی دروستکرد

الْجَمْعُ: کورته بالای ناشرین و نه‌کله‌وت.

جَبَّ الرِّحَى: لاشه‌که تمقه تمقى لى هات ه‌هه‌نه‌ی لى دا ه‌له‌مه‌ندى

بَنَشِينَانْدَا هَاتووه دملی: (اَسْمَعُ
جَمْعَةً وَلَا اَرَى طَحِيًّا) بِهَكَمَسِيكْ
دَمَكُوترئ بِه فَسَه هِيَجِي
نَمَهيشَتَبِيَتَمُوَه هِيَج كَرْدَمُوَشِي
نَمِي: ه (هَر جَمْعَا).

جَفَجَعُ الْكَان: لَمُو شَوِيَنه دَنِيشت بِه
شَوِيَمِيَكِي دَلَمِاَوَكِي وَ نَادَنِيَايِي.
جَفَجَعُ بِه: نَارَمَحَتِي كَرْد، جَاوَزِي كَرْد،
دَمَرِي كَرْد، پَمَنَدِي بِِي دَا.
جَفَجَعُ الْاَهْل وَبِهَا: حَوْشَرْمَكَانِي حَوَانَدَن
بُو لَمُوِي پِيخِيان بِدَا يان بُو لَمُوِي
بِيَاَنَكَا لَه تَمُوِيلَمُوُو دَايَانِكَا.

جَفَجَعُ الْجَلْدَر: كُوَشْتِي يَمَكِي سَمَرِبَرِي.
جَفَجَعُ: بُو مَطَاوَعِي (جَمْعُ) هَاتووه
ه خَوِي بِمَمَرَزَدَا خَوِي لَه گِل وَ
خَوَل وَرِدَا تِلَاوَتِي كَرْد لَمَبَر نَاَزَار
يان فَر لِيَهَاتَن يان لِيَدَن.
الْجَمْعَا: شَوِيَنِي تَمَنگَمَبَرُو نَاخَوُش وَ
رَمَن وَ بَمَرْدَلَان ه بَمَنَدِيَنخَانَه ه
نَاوُو هَمُوَا يَمَك كِه نَادَمَبَرَزَاد نَمَتَوَانِي
خَوِي تِيَنَدَا بَغَرِي وَ زِيَانِي تِيَنَدَا بَمَسَمَر
بَمَرِي ه شَوِيَنِي شَمَرُو هَمَرَا.
الْجَمْعُ: شَوِيَنِي تَمَنگَمَبَرُو نَاخَوُش وَ
بَمَرْدَلَان، شَوِيَنِيكْ لَمَزَمُوِي جَال
بُووِي.

جَعْدُ الشَّعْرُ وَغَيْرُه جَمْرَدًا وَجَعَادَةً: قَزِي
كُؤَبُوُوو تِيَكَبَاهَمَلَدَرَا ه قَزِي كُوَرَت
بُووه ه دَمَكُوترئ: (جَمْعُ الْحَدِّ)
كُوَلَمِي جَرَحِي تِيَكَمُوَتَن.
جَعْدُ الشَّعْرُ وَغَيْرُه: مَوَوَمَكَانِي كُؤَاكِرْدَمُووه.

جَعْدُ الشَّعْرُ وَغَيْرُه: بِهَمَانَا (جَعْدُ) دِي.
الْجَعَادَةُ: (أَبُو جَعَادَةَ) نَاوِي گُوَرگه،
كُونِيَمِي گُوَرگه.

الْجَعْدُ: خَر، دَمَكُوترئ: (وَجْه جَعْدُ) دَمُو
جَاوِي خَرُو كَهَم گُوَشْتَه (بَعِيْر جَعْدُ)
حَوْشَرِيَكِي كُوَلگَنه، هَمَرُوَهَا بِهَمَانَا
بِيَاوِي خَرَاب وَ دَمَسْت قُوَجَاوِيَش دِي
ه دَمَكُوترئ: (لِلان جَمْعُ الْهَدِيْن) وَ
(جَعْدُ الْأَنَامِل) ه (رَجُل جَمْعُ الْقَفَا)
هَمَتِيُو مَجَمُو نَاكَمَس بِمَجَه.
الْجَعْدَا: دَانَهوِيلَمِيَكِي خُوَرَسَكِه (أَبُو
جَعْدَةَ) نَاوِي گُوَرگه.

جَعْرَ جَعْرًا: تَمَبِيَاَتِي وَشَك بُووه ه (هُوَ
مَجْعَان: لَه حَمَدِيَشِي نِيَمَامِي
عَوْمَمَرِدَا هَاتووه دَمَلِي (إِنِّي مَجْعَارُ
الْبَطْن).

جَعْرُ الشَّيْءِ وَكُلُّ ذِي يَخْلَبُ: دَرِنْدَمَكِه
بِيَسَايِي كَرْد يان هَمَر دَرِنْدَمِيَهَكِي
جَنگُو نِيَنُوگَدَار بِي.

كَجَعْرَ: حَمَبِلَمَكِي لَمَبَشْتِي خَوِي
شَمَتَمَك دَاو جُووه نَاو بِيَرَمَكِه.

الْجَاعِرَةُ: كُونِي پَاشَمُوَه (قَنگ) گُوُو
بِيَسَايِي هَمُوُو دَرِنْدَمِيَهَك ه لَاسَمَت
كِه بَمَسَمَر دَانَدَا دَمَرُوَانِي ه
(جَاعِرَان) لَاسَمَتَمَكَان، كُؤُوَتَمَكَان.

جَعَارِي: نَاوِي كِه مَتِيَارَه ه (أَم جَعَار)
كُونِيَمِي كِه مَتِيَارَه.

الْجَعَارُ: جَمَبِلِيَكِه كَمَسِيكْ دَمَرُوَانَه نَاو
بِيَر لَه پَشْتِيَنِي خَوِي شَمَتَمَكِي دَمَدَاو.

ناشیرینی گردن و جوینی دا.

الْجَسُّ: زیل و زال سهرنگیونک.

الْجَمِيسُ: کمتو زهلام

الْجَمُوسُ: کولمبندو ناشیرین ۵ بی

رموش و نکله موت ۵ (بۆ نیر و می

بمگاری)، (ك: جماسی) ۵.

الْجَمُشُمُ: مام ناوند، (ك: جماشیم) ۵.

الْجَمُشُمُ: کورته بالای شان و مل قهوی

گردبهر، (ك: جماشیم) ۵.

الْجَمُشُوشُ: رووکیکه سالانیه، بمکالی

دهخوری، بپروانه وشه (الْجَمُشُوشُ).

جَفَطَ عَلَيْهِ جَفْطًا: لمؤر کۆنترولی نه ودا

نهماو یاخی بوو کارو باری خوی

بمشیتوبهکی تر دامه زاندهوه.

جَفَطَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکسی لهو شته

گتیرایهوه پالی پتومنا.

جَفَطَ جَفْطًا: رموشتی ناشیرین بوو، رفی

ههلسا.

اجْفَطَ الرَّجُلُ: پیاوهکه ههلات و بۆی

دهرجوو.

اجْفَطَ فَلَانًا مِنَ الشَّيْءِ: شتهکی لهسه

فلانکس لاهرد.

جَفَطَ عَلَيْهِ: بهمانا (جَفَطَ) دئ.

اجْفَطَ: کمتو زهلام، لوتبهرزو

خۆبهرلزان له خورازی و له خۆبایی

بوو ۵ له حههینجا هاتوو: (الا

ایکم باهل النار کل جَفَطَ جَفْطًا).

جَعَّ فَلَانٌ جَمًّا: فلانکس کلی خوارد.

جَعَّ فَلَانًا: کلی تیگرت کلی بی دادا.

سهرمکهی تری بهدهست پیاوکی

ترهوهیه یان له سینگیك بهسزاه

بۆ نهوی کابرای بیروان نهکمویتنه

خوار ههروا ناوه بۆ داخ و

نیشانه کردنی ناز و له کۆلی دا.

الْجَفَرُ: قشیل ۵ گوو بیسای پرهندهی

خاو و چنگ.

الْجَمَاءُ: کونی پاشهوه.

الْجَمْرَانُ: (أبو جمران): قالونجه ۵ ام

جمران): بازو ههلا ۵ لهای

میسرییه کۆنهکان پهیکرته بۆ

حهههرمهکی رشکهله لهبری

خهنافیسهکان میسرییهکان

بهپرزبان داناه، پاشان تهمیمه و

نوشته یان پیندا کردوو.

الْجُمْرَةُ: نهو دهرین و نهخش و

شوینکارمه که حهبلکه لهناو

قههه کابرای بیروانی دهکا که

دهجیتته ناو بیرمکهوه ۵ حقیهک

قههه بهکی تهستوربی، کولهکی

گهوره بی دهنکه حقیهکه دریزو

گهورهو سهی بی.

الْجَمْرِيُّ: کونی پاشهوه ۵ جۆره

یاریهکی منهلاتنه بهدوانیان

مناداتك ههلهگرن.

الْجَمْرُ: کونی پاشهوه.

الْجَمْرُ: جۆره خورمایهکی بجوکی بی

کهکه ۵ دههبلهکی بجوکه.

جَمَسَ جَمًّا: دابهینا، هینایه کایهوه.

جَمَسَ: بهمانا (جَمَسَ) دئ ۵ قههه

جَعَفَ جَعْفًا: هملی گتیریهوه هملی
کمند.

جَعَفَ لِلْأُنْ: به عمری دادا، مالی بزموی دا.

أَجْعَلُهُ: خستی.

اجْعَلُ الشَّجَرَةَ: درمختهکی هملکمند.

إِلْجَعَفَ: بؤ مطاوعمی (جَعَفَ) هاتووه.

الْجَعَفُ: رامالمر دمگوتری: (سیل جاعف)

لَا فَاوْیَکِی وِهْهَیْه هه موو شتیک

رادمدا.

الْجُعَالُ: به مانا (جاعف) دئ ه

دمگوتری: (سیل جعاف).

الْجَعْفُ: کهم، دمگوتری: (ماعنده من الشاع

الاجعف).

الْجَعْفَرُ: چه، رویار ه حوشریک شیری

زور بی، (ک: جعالی).

أَلْجَعْرِیَّة: تاقمیکن لمشیعی لیماسی،

شونیکه متووی جمعهری صادق ه

ههروها بیریکن له موعتیزله کان.

أَلْجَعْفَلُ: جینسی گهاییکه لای خوروی

به مناو روهک و درمختی تردا بلاو

دهبیتسه موو تیپاندههالی

تهراییمه گمان دهمزئ له مبصر بیی

دهلین: (هالوک) به گوردی خومان

رهنکه تریتره بی.

جَعَلُ: (جَعَلَ اللهُ الشَّيْءَ): خودا لهو شتی

دروستکرد ه له فورئاندا هاتووه

دههرموی: ﴿وَجَعَلَ الظَّلُمَاتِ

وَالنُّجُومَ﴾: تارویکی و روناکی

بهدهیئان، به مانا پاشگویی خستن

دئ ه دمگوتری: (لم اجفل حاجتک

وراء ظهیری) نیشمگتم پاشگویی

نمخستووه.

جَعَلَ الْقِدْرَ: منجه (مکهی به جبعال

لسمر ناگرمکه داگرت.

جعل للعامل: بؤ گریکارمکه گریسی

دیاریکرد.

جَعَلَ: دهستی پیکرد دمگوتری: (جَعَلَ

یلع کل).

جَعَلَ الْمَاءَ جَعْلًا: ناومکه فالونجهی زوری

تیکموت یان زوری فالونجه تیندا

مردار بوونموه.

جَعَلَ الْمَلَأَ: مندا (مکه کورته بالو فه لمو

دهرجوو

أَجْعَلَ الْقِدْرَ: منجه (مکهی به جبعال

داگرت.

جَعَلَ لِلْأُنْ وَلَهُ: گریسی بؤ فلانکس

دیاریکرد.

جعل له مجاملة وجمالاً: گریسی بؤ

دیاریکرد.

أَجْعَلَ الشَّيْءَ: شتمکی دروست کرد،

دمگوتری: (أَجْعَلَ لِي الْخُشْبَ سِرْبًا)

لمدارو تهخته ههروئلهی

دروستکرد.

جَعَلُوا الشَّيْءَ: شتمه گمان له ناو

خوئاندا بهشکرد.

الْجَعَالُ: نهوگری و پاساومیه لهبری

کار و دمگوتی یان بهرتیله ههروها

نامیزیکه منجه لی بی لسمر ناگر

دادمگوتی، دهستگره، (ک: جَعَلَ).

الْجَمَالُ: نَمُو كَرْنِيْمِه يان بَهْرَنِيْلَه كِه
لَه جِيْلَتِي كَار كِرْدَن دَعْرِي، (ك: جَمَالُ).
الْجَمَالَةُ: بَهْمَانَا (الْجَمَالُ) دِي، (ك:
جَمَالُ) ه.
الْجَمَلُ: بَهْمَانَا (الْجَمَالَةُ) دِي، (ك: جَمُول) ه.
الْجَمَلُ: گِيَانْلَه بَهْرَنِيْكَه وَكُوو خُونْفُوسَاه لَه
شُوْنِي شِيْدَفِرُو دَمَوِيْدَا دَعْرِي.
الْجَمَلُ مِنَ الْبَاسِ: نَادَمِيْزْدِي كُوْنَمِيْنَه
رَمَش وَ زُوْر بَلِي وَ نِيْزَلْعَكَار.
الْجَمَلَةُ: دَار خُورْمَاي كُورْت كِه دَهْسْت
نَمِيْكَاتِي.
الْجَمِيْلَةُ: بَهْمَانَا (الْجَمَلُ) دِي.
جَمَّ الرَّجُلُ جَمًّا: بِيَاوَه كِه تَهْمَعَكَارِيْوُو
زُوْرِي هَمْلِيْه كِرْد.
جَمَّ إِلَى الطَّمَامِ: نَارْمَزُوِي بُو خُوْرَاكَمَه
بَهْرِي سَمْنُو زُوْرِي حَمَز لِي كِرْد.
جَمَّ الْبَعِيْرُ: دَهْمِيْسْتِي لَه دَهْمِي حُوشَرَمَه
كِرْد هَمَالِي بُو لَهْمِيْج نَاگِيْرِي.
جَمَّ الرَّجُلُ جَمًّا وَجَمَّاتًا: بَهْمَانَا (جَمَّ) دِي.
جَمَّتِ الْإِبِلُ: حُوشَرَمَه هِيْجِي دَهْسْت
نَه كَهْمُوت بِيْخُوا لِيْسَقَانِي كَرُوْشْتَن.
جَمَّ: قِسْمِي زِيْرُو نَاخُوْش بُوو، دَهْمِي
گِرُو زِيْ بُوو.
أَجَمَّ الْمَكَانُ: شُوْنَمَه كِه كَزُوْگِيَاكَمِي
خُورَاو تَمَوَاو بُوو.
أَجَمَّ الْقَرْمُ: نَمُو هَمُومَه حُوشَرُو
مَالَاتِيَان تُوْشِي دَهْمِيْوُوو.
أَجَمَّ الشَّيْءُ: نَمُو شَتَمِي لَهْمِيْج
دَهْمِيْئَا.

لَجَمَّ: تَهْمَاعِي زُوْر بُوو، زُوْرِي
هَمْلِيْه كِرْد.
الْهَمَامُ: دَهْرَنِيْكَه تُوْوشِي حُوشَر دَهْمِي.
الْهَمَمُ: بَرَسِيْمَتِي.
الْهَمِيْمِي: نَادَمِيْزْدِي بَهْتَهْمَاعُو
جَاوَرَبَرَسِي وَ بَهْمَلِيْه بُو مَالِ
بَهْمِيْدَا كِرْدَن.
الْهَمُومُ: تَهْمَاعَكَار لَهْمَشْتِيْكَ كِه تَهْمَاعِي
تَبَا بَهْكَار نَابِه ه زُوْنِي بَرَسِي.
الْهَيْمُ: بَرَسِي ه جَاو حُنُوْكَيْكَ هَمَرَجِي
بَبِيْنِي حَمَزِي لِي دَهْكَا بِيْخُوا.
الْمَجَمُّ: بَهْمَانَا، (ك: مَجَامُ).
جَمَّ الْجَمَّةُ جَمًّا: بَهْرِي دُرُوسْتَكِرْد.
جَمَّ الْبَقَرُ وَغَرَهُ: قَشَلِي كُوْكَرْدَهْمُو تَا بُوو
بِه كُوْمَه لِيْئِي كِهْمُوو.
الْهَمَّةُ: بَهْرِي دُرُوسْتَكِرَاو لَهْمَتَمُو جُو.
الْبَقَوُ: قُوْر ه نَمُومِي كُوِيْكَرْتَه لَه قَشَلِي
تَهْمَالَه تَا دَهْمِيْئَه كُوْمَه لِيْئِي.
الْبَقَوُ: بَهْمَانَاي (الْهَمَّةُ) دِي.
الْبَقُولُ: بِيْجُوِي نَعَامَه، (ك: جَعَالُ) ه.
الْجَعْرَالِيَّةُ: زَانِيَارِيْه كِه تَبِيْدَا لِيْكَوْلِيْهْمُوو
دَهْمَكِرِي دَهْرَبَارَمِي دِيَارَدَه
سُرُوشْتِيْه كَانِي رُوبَهْرِي زَهْمِي،
بَاسِي كِيْوَه كَان دُوْلَه كَان
دَارَسْتَانَه كَان دَهْمَشْتَا بِيْه كَان،
گِيَانْلَه بَهْرَانِي مَالِي كِيْوِي ه بَاسِي
نَادَمِيْزْدِي كَان هَمُومَهَا بَاسِي
دِيَارَدَه نَادَمِيْزَادِيْه كَان بِيْشِي تَبِيْدَا
دَهْمَكِرِي.

جَفَا الزَّيْدُ جَفَاً: كَمْطَكِه بَمَرْز بَوو.

جَفَا الْقِدْرُ: مَمْنَجَه لَمَكه لَمَكَاتِي كَوَلِين دَا
كَمْطَكِه مِي هِرِي دَا.

جَفَا الْوَادِي غَشَاءً جَفَاً: شِيَوْمَكِه خَشْتَو
خَوَلِي خَوِي فَرِيْدَاو هَمَمَوِي رَا مَالِي.
جَفَا الْقِدْرُ وَالْوَادِي: خَشْتَو خَوَلَو
خَا شَا كِي مَمْنَجَه لَمَكِه يَان هِي
شِيَوْمَكِه لَابِرِد.

جَفَا الرَّجُلُ: بِيَاوَمَكِه مِي بَه زَمَوِي دَا
تَمَرَا حِي كِرِد.

جَفَا الْقِدْرُ: مَمْنَجَه لَمَكِه مِي سَمَرِه نَقُون كِرِدو
بِه مَتَالِي كِرِد ه لَه حَمِيْدِيْدَا هَاتَوو: (رَا لَه
حَرَم الْحَمَر الْأَهْلِيه لَجَفَتُوا الْقِدْرُ):
بِيَغِه مَبِمَر (د.خ) گُوْشَتِي كَمَرِي مَالِي
بَا سَاغ كِرِد، لِيَبَر خَمَلَكِه كِه
مَمْنَجَه لَمَكَانِيَان سَمَرَو نَقُون كِرِدن.

جَفَا الْبَقْلُ وَالشَّجَرُ جَفَاً: لَه بِيَغِه وِه
رَو مَكِه مَكَان و دره خَتَمَكاني
هه لَمَكَمِنْدن و فَرِيْدِي دَان.

جَفَا الْبَابُ: دَمَرَا كَمِي دَا خَسْت.

أَجْفَأَتِ الْأَرْضُ: خِيَرَو بِيَرِي زَمَوِي
رُفِي و تِيْدَا جَوو.

أَجْفَأَ الْوَادِي وَالْقِدْرُ: خَوَلَو خَا شَا كِي
شِيَوْمَكِه يَان مَمْنَجَه لَمَكِه سَمَرَكِه وِتو
سَمَر بِيَرِي كِرِد.

أَجْفَأَ الْقِدْرُ الزَّيْدُ وَبِه: مَمْنَجَه لَمَكِه كَمْطَو
جَلَكِي خَوِي دَمَرَا.

أَجْفَأَ الرَّجُلُ: بِيَاوَمَا (جَفَاً) دِي.

أَجْفَأَ مَاشِيَةً: بِي لِيَخَوِيْن و رِيْگَا بِيَرِي
زُورُو نَالَف پِي نَمَدِن، نَاوَمَه كَانِي

خَوِي مَانِدو كِرِدن.

أَجْفَأَ الْبَابُ: بِيَاوَمَا (جَفَاً) دِي.

أَجْفَأَ الْبَقْلُ وَالشَّجَرُ: بِيَاوَمَا (جَفَا مِمَا) دِي.
أَجْفَأَ: لَمَو كَمْطَو خَشْتَو خَوَلَو
خَا شَا كَمِيه لَافَاو يَان مَمْنَجَه لَمَكِه مِي
دَمَرَا ه فَوْرْدَان دَمَقَمَمَوِي: (فَقَامَا الزَّيْدُ
تَلَقَّبَ جَفَاءً) ه هَمَرَوَا و شَمِي
(جَفَاء) بِيَاوَمَا كَمْشَتِي خَالِي دِي ه
هَمَرَوَمَا بِيَرِي تَكِي رِي مَرَمَوِي
مَوَعْتَمَزِي لَمَكَانِي ه دَمَكُوْتِي: (نَبَذَه
جَفَاءً) گُوْشَه مَكِرِي كِرِدو لَه نَاو
هََاوِيَرِيَانِي خَوِي و دَمَرِي نَا.

الْجَفْتُ: نَامِيَرِي تَكِي عَمَمَه لِيَانِي بِيَرِي شَكِيِيَه
دَوو دَمَكِي هَمِيَه.

جَفِيفَ الثَّرْبُ الْجَدِيْدُ وَالْحَرَّةُ: كِرَسَه نَاوَمَه
خَزِي و خَشَمِي هَات ه كِرَسَه مَكِه
و شَك بُوْتَمَوَه هَمَنَدِي شَمِي تِيْدَا
مََاوَه.

جَفِيفَ الْمَرْكَبُ: كَارَوَانَه مَكِه بِيَرِي كَمَوْت
خَرَمَه مَخَرَمِي قَاچَه مَكَانِيَان دَمَبِيَسْتَرَا.

جَفِيفَ النَّعْمِ: نَاوَمَه كَانِي بِيَاوَمَوَنَدِي
لِيَخَوِيْن كَمَوْتَنَه گَوْرَكِه لَوَفَه.
جَفِيفَ الْمَاشِيَةِ: نَاوَمَه كَانِي كَوَكِرْدَنَمَوَه ه
حَمَوِي كِرِدن.

كَبَجَفَتِ الطَّائِرُ: بَالَنَدَمَكِه خَوِي فَش
كِرْدَمَوَه ه بِيَسَمَر هِي لَكِه كَانِي دَا
كِرَكَمَوْت و بَالِي بِيَسَمَر دَا هِي نَان.

الْجَفَافُ: شِيَوْمَو بُوْشَاك.

الْجَفِيفُ مِنَ الْأَرْضِ: جَالِي نَاو زَمَوِي جَالِي

قولی بانو پۆر ۵ رەشەبای بەمەیز
کەمەسەر ھەرشێکنە پڕوا وشکی بکا
۵ ئافەرتی زۆر بلی و جەقەجەناو.

جَفَرُ جَفْرًا: بەخۆی نازی و ئەکەبوری
کرد، (ھەو جفاخ).

جَالَسَهُ: خۆی بەسەردا بەدا، شانازی
بەسەردا کرد.

جَفَرٌ جَفْرًا: وازی لەئاو ھەندێن ھێناو
جیماعی بۆ ئەکرا.

جَفَرٌ الْجَدِّي: کارلەگە یان بەرخۆلەگە زل
بوو ورگی گەورە بوو.

جَفَرٌ مِنَ الرِّض: لەنەخۆشییەکە ی رزگاری
بوو چاکبۆوە.

أَجْفَرُ: بەمانا (جَفَرٌ) دئ ۵ گومو بوو ۵ بۆنی
جەستە ی گۆزا ۵ کەلەگە ی پان بوون.

أَجْفَرُ هَنَةً: وازی لێ ھێنا تەرکی کرد.
أَجْفَرُ الرِّكِيَّةِ وَغَرَّهَا: بۆر یان ھەر شتیکی

لەو جۆرە ی پان و پۆری کرد.
أَجْفَرُ: لە ئاو ھەندێن و جیماەکردن

کەوت.
تَجَفَّرَ: بۆ مەلاوەی (جَفَرٌ) ھاتوووە.

أَجْفَرُ الْجَفْرِ: خۆی نازشت قەلەو بوو
واتە: کارلەگە یان بەرخۆلەگە

گۆشتی گرت قەلەو بوو، توانای
لەمەر خواردنی پەیدا کردو پێویستی

بەخواردنی شەری داھکی ئەما.
اسْتَجْفَرَ: بەمانا (لَجَفَرٌ) دئ.

الْجَفَرُ: کارلە یان بەرخۆلەگە ی بگاو
ورگی پان بێ ۵ مەندال کە گوشتن

بەبۆ و ورگ پەیدا بکا ۵ بیری ئاو کە
پان و پۆر بێ ۵ ئەم لاو ئەو لای
بەبەرد ھەلە جەنرایی، (ک: اجفار،
جلفار، جلفرة) ۵.

ھەروەھا ناوھ بۆ کتێبێک کە
نیمامی ھەل پان جەعفەری صادق:

روداوی داھاتووی پێشبینی کردوو
لەو کتێبەدا تۆماری کردون.

ھەل الجفَر: زانیارییەکە دەربارە ی
پێتەکان لەرو ی مانایانەووە

نامازەکردنیان بۆروداوی رۆژگار.

الْجَفَرُ مِنَ كُلِّ شَيْءٍ: ناوەرستی شت پان
زوربە ی شت ۵ پان ھالی کەوانەیی

گەورە ۵ درزی دینگەو کۆلەگە کە
لەزمو دا جەقیندەربین ۵ ناوەرستی

سینگە (ک: جفر، جفار).
الجفر: تێردان، پان کەشکۆلێک لەتێردان

گەورەترین لە پێست پان لە دار
دروستکرای ۵ لەپەندێ پێشیناندا

ھاتوووە (لەس لی جفیرە غیر زەندین)
بە کەسێک دەگوتری: خێر و پێری

بۆ کەس نەبێ.
الْجَفْرِ: بەمانا (الجفر) دئ.

الْجَفَرُ مِنَ الطَّام: جۆرە
خواردنە پێشکە ۵ ھێزی

جیماەکردن لەو کەسەدا کەم
بکاتەو کە دەپێوا.

الْجَفَرُ: ئەسپ و ھوشزێ ورگ زل ۵
پان ھەر گیانلەرێک کە کەلەگە ی

پان و گەورە بن.

جَفَسَ مِنَ الطَّمَامِ جَفَسًا وَجَفَاسَةً:

خواردمممنییمکی پیئش چاو کهوت
نارمزوی ناگا.

الْجَفْسُ مِنَ النَّاسِ: پیاوی خراب و بدم
لەگەڵ ئەموشدا هیچی لمارانمیی و
خوئیری و تەمبەل بی ە پیاوی
کەتمو زەبەلاح و وشک تەمبەلات.

جَفَسَ جَفَاسًا: کۆی گردهوو کەمێک گوشتی.
جَفَسَ النَّاقَةَ: بـەسـمـری پەنجەکانی
خوشرەمکی دۆشی.

جَفَسَهُ جَفَاسًا: پڕکرد.
إِجْفَاسًا: بەهۆی نەخۆشی یان ئەو
زەبری پێی کەوت خەریکە بمری و
وا لەگیانە لاودانیە.

إِجْفَاسًا حَبِيبَةً: لاشەکه هاوسا.
الْجَفْظُ: حەبلی کەشتی.
الْجَفِيفُ: کۆزراوی هەلاوسا.

جَفَّ الشَّيْءُ جَفًّا وَجَفَافًا: وشک بوو.
جَفَّ الرَّجُلُ: پیاوێکە بێ دەنگ بوو
ورتهی نەکرد.

جَفَّ الشَّيْءُ جَفًّا: شتەکی کۆکردموو.
جَفَّتِ الشَّيْءُ قَلِيلًا وَقَلِيلًا: شتەکی
وشک کردموو.

جَفَّتِ الْإِنْسَانُ أَوِ الْفَرَسُ: زردی
لەبەرکرد، یان شتیکی خستە
سەرپشتی ئەسپەکی بێ ئەوێ
بەپاریزی لە بریندار بوون.

اجْتَفَّ مَا لِي الْأَمَاءِ: هەرحێ لە قەهەمدا
بوو خواردییەو.

تَجَفَّلَ: بۆ مطاوعەمی (جَفَفَ) هاتوو.
تَجَفَّلَ الطَّائِرُ: باندەکه خۆی فش کردموو
ە بەسەر هێلکەکانی دا خۆی کێکردو
بەلەکانی بەسەردا دان.

التَّجَفُّلُ: ئەو شتەیه شەڕگەر لەبەری
دەگاومکوو زۆی، هەروا سەرچل و
شێوێ کورتان و زینیکە دەخەرتە
سەرپشتی و لاغە بەرزە بۆ ئەوێ
لەبرینداربوون بەپاریزی، (ك):
تجالیف).

الْجَفَافُ: ئەوێ وشک بێتەو ئەو
شتانێ وشک دەکەیتەو.

الْجَفَافَةُ: ئەو گیای گزی و مەکوو
حەشیشە وایە و بلای دەبێتەو.

الْجَفَفُ: زەوی وشکی رەهەلان ە
پێداوێستی.

الْجَفَفُ: کۆمەلێک ئادەمیزاد.

الْجَفَفُ: شتی کلۆر ە ئەو پەردیمێی بەسەر
چەروزی خورماوێ هەبە ە دۆلجە
بە ئەندازەێ نیوێ دیزە بێک بی ە
پیرەمێرد ە تەپۆلکە زەوی نەزۆر
رەق نەزۆر نەرمەلان بی ە
کۆمەلێک ئادەمیزاد ە کەسایەتی
هەموو شتی.

الْجَفَّةُ: کۆمەلێک ئادەمیزاد ە دۆلجە
بەجۆک کە دیزمەیک پڕیکا.

الْجَلِيفُ: گیای وشکەو بوو پۆشو
پەلاش.

الْمُجَفِّفُ: مادەیکە زەیتی لێنجە لە
کەتان یان لەخەمشخاش دەرهست

دمگري ئىمجار كەمىك
 لەخۇشكراوى مەغنىسى تىكەن
 دمگري ئىمجار رەنگى زەبىتى تىكەن
 دمگري بۇ ئەموى زوو وشك بېتەو.
 جَفَلْ جَفَلْ: ھەلات، ھەسلەمبەموو ھەلات
 ۋ بەگورجى رۇي ۋ جاپز بوو ترسا ۋ
 دمگوتري: (لەن جالال القلب).
 جَفَلْ الشَّغَرُ: قىزمەكە ئاكاو تىكەچوون.
 جَفَلْ اللَّيْلُ: قىلەكە بېسابى خۇي ئوردى.
 جَفَلْ الشَّيْءُ جَفَلًا: شتەكەي رامالى و
 رابدان دورى خستەو.
 جَفَلْ الْبَحْرُ السَّمَكُ: دەريا ماسىيەكانى
 ھەلدابە كەنار.
 جَفَلْ الرِّيحُ السَّحَابُ: با ھەورەكانى رادان.
 جَفَلْ الشَّيْءَ عَنِ الشَّيْءِ: ئەو شتەي ئەو
 شتە دور خستەو.
 جَفَلْ الطَّيْرُ وَغَيْرُهُ: ياللىكەي تەرەگرد.
 جَفَلْ لَالًا: رۇيشت و پەلەي كرد.
 جَفَلَهُ: دەري كرد ۋ راي مالى ۋ (الجَفَلُ)
 بۇ مطلقەي (جَفَلَهُ) دى.
 جَفَلُ: بۇ مطلقەي (جَفَلَهُ) ھاتوو.
 جَفَلُ الدِّيكُ: كەلشېرەكە خۇي قىش
 كىردمەو پەرەتوكى گەرنى راست
 بوونەو.
 الْأَجْفَلُ: كۆمەلىك ئادەمىزاد ۋ دمگوتري:
 (دعاهم الاجفل) ھەموو ئادەمىزلامكانى
 بانگ كردن بۇ ئانخوردن.
 الْأَجْفَلَةُ: بېمانا (الاجفل) دى.
 الْإِجْفِيلُ: ئەو كەسەي لە ھەموو شتەك

دمگري.
 الْجَفَالُ: زۆرىنە لە ھەموو شتەك.
 الْجَفَالَةُ: بېمانا (الاجفال) دى.
 الْجَفْلُ: ترسەك: كەسەكە لە ھەموو
 شتەك بىرسى ۋ ھەورى باراناوى ۋ
 جۆرە مېروپەكە رەش و گورەن.
 الْجَفْلُ: شياكەي قىل.
 الْجَفْلُ: كۆمەلىك ئادەمىزاد.
 الْجَفْلَةُ مِنَ الشَّجَرِ: درەختنىكە گەلەي
 زۆرى بى ۋ خورى بېراو.
 الْجَفْلُ مِنَ النِّسَاءِ: پەرەز و ئافرىقى
 بېسالا چو.
 الْجَفْلُ: خورى زۆر ۋ ئەو سەرفرەندان و
 ھەلپەچىن و قونار كىرەنمە كەلە
 روو و زەرەت دمگرتەو كاتى
 زۆر پېرو چى دەپ.
 جَفَنَ الطَّعَامُ جَفْنًا: خۇراكەكەي خستە ناو
 تەشتەكەو (ناو قىسمەكەو).
 جَفَنَ نَفْسُهُ عَنِ الشَّيْءِ: خۇي لە
 خرابەكارى كىرەپەو.
 جَفَنَ: تەشت (سۆنە) دى دروست كىرد ۋ
 سۆنەپەكەي پىشكەش كىرد، خۇراكى
 تېدەبوو ۋ دمگوتري: (إِنَّمَا لُجْنُ لَكَ)
 وەرە لامان سۆنەت بۇ دروست دىكەن.
 تَجَفَّنَ: خۇي پالدىپە خېلى چوئە، خۇي
 بېمەكەي لە ھۆزە چىساب كرد.
 التَّجَفُّنُ: پېلوى جاو ۋ لېمەندى پېشىناندا
 ھاتوو (ئەنە لىشەيد جفن العبن)
 بېكەسەك دمگوتري: كە بۇ شەوبە

اجْتَلَا: بهمانا (جلاه) دئ.

تَهَالَى: بئ مطاوعمی (جالاه) دئ ه
(تَهَالَى عَنْه) لئی دورگه و تهموه.

تَهَالَى فِي سَجُود: لمکاتی سوژده بردن
قولمکاتی لمکلمکوه و ورگی و له پانی
دورخستوه.

اسْتَجَلَا: بهوشک تمبیلی لطفه له مندا.
الْهَالَى فِي عِلْمِ الرَّسْم: نهو به وینه که
به پیچمونه می سروشتی خوی
بهرینه بهرجاو ه و مگوو له وه
همونکه نمر بی وینه که واپته
بهرجاو که رفق و تهمه.

الْجَلَا: لهو کهف و خشت و خالیه
منجمل پان لافاو به ملاو بهولای
خوینا دهبه اوئ.

الْجَلَاةُ: کشتی بهتال.
جَلَبَ جَبًا وَجَلًا: همراو هورای بهر بار کرد.
جَلَبَ الْجَرَحُ: برینه که گزشته و مزونی
هینا به موه قمتاغمی بهست.

جَلَبَ الدَّمُ: خوینکه وشک بؤوه.
جَلَبَ عَلَيْهِ: تاوانی کرد ه (جَلَبَ لِأَهْلِهِ):
کاسبی بؤ مال و مندالی خوی کرد.

جَلَبَ الشَّيْءُ: شتمگی له شوینیکه موه
گواسته موه بؤ شوینیک تر ه
له پمنی پیشیناندا هاتووه: (رب
أَمِيَّةَ جِلْبَتِ مِيَّةَ): زور هیواو ناوات
همیه مردن دین.

جَلَبَ لَلْأَ: همرمشی لفظانکس کرد
به سزادان و گه له کژمکی لیکردن.

خه مری نازایی و به مشو کم بنوی
ه کالانی خه منجرو شمشیر: (ك)
أَجُنَّ أَجْلَانِ جُنُونٍ).

جَنُّ الْمَاءِ: همور.

جَنَّا رَهِيلَ: همردو دیوی کولیره.
الْجَنَّةُ: تمشت سوینه ه بیری بهوک: (ك)
جَنَانٍ، جُنُنٍ ه قورشان دهمرموی:
(وَجَنَانٌ كَالْجَوَابِ) ه له زانستی
کیمیدان به قانیک دمگوترئ:
له سوالتی چینی دروست دمگوترئ بؤ
گرمکردنی شت به کار دئ.

جَنَّا الشَّيْءَ جَلَاءً وَجَفَرًا: تهره بوو
دوورگه و تهموه ه رفق بوو.

جَنَّا فُلَانٍ: فلانکس تمبیلی توندو تیزی
بوو، رهوشتی ناشیرین بوو.

جَنَّا الشَّيْءَ عَلَيْهِ: شتمگی لهر قورس بوو.

جَنَّا الشَّيْءَ: شتمگی دوور خستوه تور دئ.

جَنَّا لِلْأَ وَعَلَيْهِ: روی لفظانکس
وهرگه تراو دمنگی لئ دیری.

جَنَّا الْبَقْلَ: له رمو و رشموه رومگی
همکنند.

جَنِّي الْبَقْلَ: رومگمی دورخستوه.

جَنِّي لِلْأَ: خستی.

أَجَنَّتِ الْأَرْضُ: زهویه که خیرو پیری
نه ما و مگوو کهف و خانسکی سهر
لافاو بی سووده.

أَجَنَّى الْمَاشِيَةَ: نازه له کانی لئ خوهرن بی
ره همانه راوی نان.

جَالَى الشَّيْءَ: شتمگی دوور خستوه.

جَلْبَبَةٌ: جبلیابی لمهر کرد.

تَجَلَّبَبَ: بُو مطاوعی (جلب) هاتووه.

الْجَلْبَابُ: کراس ۵ کراسی ناودامان،

جزدشه ۵ سرپوش ۵ کما ۵ بالتر

۵ عمای نظارت، (ک: جلاب) ۵.

جَلَبَلُ السَّحَابِ وَالرُّغْدُ: همورمه گرمو

لمری کرد.

جَلَبَلُ الرَّجُلِ: پیاوکه زنگمه‌کی

جولاند.

جَلَبَلُ الْفَرَسِ: نه‌سبه‌که حیلای خوش

بوو گری تیدانه‌ما.

جَلَبَلُ الشَّيْ: شتمکی جولاند لمانا‌کی

جولاننده‌کی‌دا دنگیکی به‌هیزی

لیهات ۵ نهو شته‌ی تیکه‌ل به‌شتیکی

تر کرد لمانا‌کی تیکه‌لاو بوونمه‌دا

دنگیکی گهوروی ن به‌دا بوو ۵

زنگی به‌شته‌که‌وه به‌ست ۵

شته‌کی لمبیزنگدا.

تَجَلَّبَل: بُو مطاوعی (جلبله) دی ۵

دمکوتری: (جَلَبَلُ الْقَوْمِ لِلْفِر):

خه‌لکه‌که که‌وتنه جمو جول بُو

سفر.

الْجَلْبَلُ: دنگی به‌هیزی بز گری و گول

۵ منالی روح سوکی وزیا لمنیشی

خویدا.

الْجَلْبَالُ: دنگی به‌هیز

الْجَلْبَلَانُ: کونجی که له توئکله‌کی

دایه‌میش درویننه‌کردنی ۵

دانه‌ونله‌ی گزنیزه ۵ ناخی دن.

الْجَلْبَلُ: زنگی بچوک ۵ کاری گهورو بچوک.

الْمَجْلَلُ: پیای نازاو ره‌کابرو

زهرک و به‌دمو هل ۵ هرمان‌پروی

به‌هیز ۵ پیای ریک و پیک و

نه‌حبیب زاده.

الْمَجْلَلُ: وه جاخزاده و نژاد پاک و

خاوون و بالفته.

جَلَجَ الحِرَانُ التَّبْتُ وَالشَّجَرُ جَلَحًا:

نازه‌له‌که رومکه‌کی خوارد

دره‌خته‌کی خوارد ۵ سره‌ترزو

سهرانه‌سره‌کی خوارد.

جَلَجَ جَلَحًا: نه‌ملاو نه‌ولای سری توکی

پتیه ماوه ۵ توکی سری لهو

دو‌جیگمه‌دا کویوتوه.

جَلَجَ الْبَرْمُ: رۆزکه سامناک بوو زور

ناخوش و به‌کارسات بوو.

جَالَحَ: به‌ر به‌ره‌کانی کرد لی

هه‌لکه‌پیه‌وه ۵ (جَالَحَ بِالْعِدَارَةِ):

دزیمتی خوی بُو ناشکرا کرد.

جَلَحَ الذَّلْبُ: دتله گورگه‌که بیجی بوو.

جَلَحَتِ السُّنَّةُ: ساله‌که هموو

سامانه‌کی برد.

جَلَحَ لَلان: فلانکس رۆشت

به‌خیزی.

جَلَحَ لِي الْأَمْرُ: له‌وکاردا هررای خوی

په‌سند ده‌گوو به‌قسمی کسی تر نا‌کا

۵ له‌سر کارمه‌ی به‌ردوام بوو.

جَلَحَ عَلَى الْقَوْمِ: هیرشی کرده سر نهو

قه‌ومو پشروی کرد.

جَلَحَ الْحِیرَانُ النَّبْتُ وَالشَّجَرُ: به‌مانا

(جَلَحَهُ) دی.

- أَلْجَلُحُ: نازملى كۆلۈمھونىڭ شاخى
نەبى ۋە بانىڭ سىياحى نەبى ۋە
كەزۈمھەك سەرى نەبى، (ك):
اجلاج، ە.
- الْجَلِيعُ مِنَ الثَّيْتِ: ئەو گىياھ گۈمبە
سەرمەكى خورابى.
- الْجَالِغَةُ: ئەو پەرۋ پەرۋ گۈلۈك ۋە تۈمەيە
كە لە رووھەك ۋە درەخت ھەلەمەمەرى
بەھۇز رەشەباۋە.
- الْجَلَاخُ: لاھاۋى بەھىز كە ھەمەو شەتەك
رادەمالى.
- الْجَلْحَاء: نازملى كۆل (بى شاخ) ۋە
گۈندەك شورە نەبى زەۋى بى
درەخت، (ك: جَلْح) ە.
- الْجَلْحَةُ: شەۋى كۈبۈنەمە ۋە
لەسەردا.
- الْمَجَالُ: شىر.
- الْمِجْلَاخُ: سالتىكى گرانى كە ھىچ مال ۋە
سامانىڭ ناھىلى، (ك: مجالغ) ە.
- جَلْحُجُ: بىلان جَلْحُ: ھەلەكەسى خەست
بەزەۋى دا دا.
- جَلْحُ السِّلِ الوادي: لاھاۋەكە قەراخەكەنى
شىۋەكە داپەرى پەرى كەرد.
- جَلْحُ الشَّيْ: شەكەكى دىزەكەدە ۋە
تۈنەكەكى ئى دامالى.
- جَلْحُ لَلان بالسيف: بەشمەش پەرچەمەكى
لەھەستە ھەلەكەس پەرى ئىسى
كەردەۋە.
- جَلْحُ الشَّيْ: بەمانا (جَلْحَةُ) دى.
- جَلْحُ المرسى وغرها: تىزى كەردەۋە.
- الْجَلْحُ: بى ھىز بوۋ، ئىسقاتى جەستەى
پۇلەك تۈنە ھەلەكەنى نە ۋە لەكەنى
سۈزە پەردە قۇلى پەلۈكەردەن.
- الْجَلَاخُ: لاھاۋى شە رادە ۋە شىۋى ھەل.
- الْجَلْحُ: بەردە ھەسان ۋە بەردى جەمە
تەزەكەدەۋە.
- الْجَلْحُ: دەنگى ئاۋ خورەخورى ئاۋ.
- جَلْدُ جَلْدًا: لەپەستى دا ۋە بەپەست لى دا.
- جَلَدَتِ الحية لَلان: مارەكە
بەھەلەكەسىمەۋە دا.
- جَلْدُ به الأرض: پەستەكە بەزەۋى كەشە.
- جَلْدُ لَلان على الأمر: بەزۆر ئەۋ كەرى
بەھەلەكەس كەرد.
- جَلَدَتِ الأرض: زەۋىكە سەھەلەكەندەنى
تەپە پەپە بوۋ.
- جَلْدُ جلادة وجلودة وَجَلْدًا: بەھىز بوۋ ۋە
لەسەر ناخەشى خۇى گەرت ۋە (ھەز)
جَلْدُ كەلەكە (اجلاد) ە.
- أَجَلْدُ: بەمانا (جَلْد) ھاتوۋە.
- أَجَلْدُ لَلان إلى: ۋاپەكە ھەل پەنەپەرى
بۇ ھەلەكەس ۋە موخەجى بى.
- أَجَلْدُ: بەمانا (جَلْد) دى.
- جَلْدُ بالسيف وشره جَلْدًا وَجَلْدًا:
بەشمەش لىسى دا ۋە لەپەندە
پەشەنە ھاتوۋە: (لولا جەلادى غەم
ئەلادى) ئەگەر بەرگەرى نەپەۋە خەۋە
مال ۋە سامەكەمەن ئى دەستانەم.
- جَلْدُ الشَّيْ: شەكەكى بەپەست داپەشى

پيوندانمن كه همدستين بهكاري
ليسان و كوشتني ثنواهي دزي
ناغاگهيان ۵ پيشت فروشي.

الجلید: سيخوار.

للجلاد: شوپك گورز ۵ پارچهيك
پيشت يان پيرو كه نافرمني شين و
شمپورگر پي ليخودها.

للجلد: بهمانا (الجلاد) دي (ك: مجلد) ۵.

للجلد: چيستهي بي گزشت ۵
چيستهييك پيستي به نيسقانهوه
نووساوه گزشتي پيوه نماوه.

للجلد: (حيران مجلد): نازايكه له
ليدان ناترس.

الجلادي: پتمو توندو سمخت ۵
بهردوشاخ ۵ وستا ۵ رهبن.

الجلاد: زموي رهقو پتمو ۵ بهردو شاخ.
الجلد: رويي و پهلي كرد له
رويشتنكهي دا.

الجلد الطر: تيپيري و كاتي دواكهوتني
باريني باران بهردوام بوو.

الجلد به السج: رويشتنكهي بهشيروي
خبراي بهردوام بوو.

جلد في الارض جزأ جزأ: بهخبراي روي.

جلد الشيء جزأ جزأ: شتمكهي پيچايه و مو
توندي كرد.

جلد الشيء إلى الشيء: خستيه پالي.

جلد الشيء بالشيء: نمو شتهي بهم شته
بهست.

جلد على الأمر نفسه: لهسر ثمنجاسدني
كارمكه وري بهرخودا.

۵ دمگوتري: (هذا الكتاب في مجلدین
ولي مجلدین).

جلد اللحم: كوشتييمكهي كه و لكرد ۵
پيستنكهي لي دامالي.

اجتلدوا بالسيوف وغرها: بهشمشير
ليكيان رگيشا.

اجتلد ما لي الانا: هر جي لمطايكمدا
بوو خوارديموه.

تجالدا بالسيوف وغرها: بهمانا
(اجتلدوا) هاتووه.

تجلد: بؤ مطاوعمي (جلده) هاتووه ۵
خوراگري و نازايهتي خوي رانواند ۵
خوي بهنازاو نميرد نيشاندا.

الاجلد: زموي رهقو سمخت.

التجاليذ: (تجاليد الانسان): كولهمناسي
چيستهي نادميزلد.

الجلد: پيشت (ك: اجساد، جلود)،
دمگوتري: (ليس فلان للفلان جلد

النمر): فلانكس دايهتي خوي بؤ
فلان دهرخت.

الجلد: شتيكه له پيرو پال دروست
دهكري لهسر شيوي بهيوه خوشر
خوشترمكهي بي همدخمهلمتني بؤ
نموي شير فدا.

الجلد من الإبل والتم: نمويه نميپيو
همي نمشير، (ك: اجلا، جلا).

الجلد: پارچهيك له پيشت.

جلد الرجل: هوزو عمشورتي پياو.

الجلاد: جهلاپ، نمو ياساوو و دست و

رەزان و خواوەن رەوشت ە شتى
ئەستور و درێزو پتەو ە شەرابى
كۆن، (ك: اجلاس، جلاس).

الْجَلْسَى: ھاوئشین، گێلى تێنەگەشتوو.

الْجَلْسَةُ: يەك دانىشتن، گۆبوونەوهى
كۆمەڵێك خەلك بۆ قەسەكردن و
بەرباردان لەسەر پەرۆمبەك ە
دانىشتنەكە بەگراوە دادەنرێ ئەگەر
رێگا ھەبوو ھەموو كەس نامادى
بێ، بەداخراو حسیب دەكرێ ئەگەر
تایبەت بو بۆ ئەندامەكانى ئەو
كارەو سەرەبوو حیزبو لایەنە.

الْجَلْسَةُ: كەمىك زۆر دانىشتن

الْجَلْسَى: دەورووبەرى گلێنەى چاو.

الْجَلْسَانُ: گولى سەپ، یان گولى
ھەلۆمەرەو.

الْجَلْسَى: ھاوئشین ە زۆر دانىشتو.

الْمَجْلِس: شونى دانىشتن ە كۆمەڵێك
ئادەمیزادى تايبەتى بۆ تێرەوانین و
لێكۆلینەوهو بەرباردان لەسەر
شتێك.

مجلس الشعب: یانەو ئەنجومەنى گەل.

مجلس المرم: یانەو ئەنجومەنى گشتى.

مجلس الاعيان: ئەنجومەنى پیران.

جلسرین: شەمەنبیەكى لێنج و لەزگەبیە

قامى شەڕینەو بى رەنگە.

جُلَّاش: چۆرێكە لە خۆراك، شیرینی لى

دروست دەكرێ.

جَلَطَ الرجلُ جَلَطًا: درۆى كرد ە سوندى

خوارد.

جَلَزَ في الأرض: بەمانا (جَلَزَ) دى ە (جَلَزَ
الشئ) بەمانا (جَلَزَ) دى.

جَلَزَ الشرطي: پۆلیسەكە بەھێواشی
ھاتو چۆى كرد.

الجلاز: ھەرشێك بەسەر شتیكى تردا
خوار بكرێتەوهو تێوهى بپێچرێ.

الجلز: بازەمەكە دەكرێتە لای خواروى
دەسكى رەمبو شمشیرەوه.

الجلز: پیاوى كەتمو ئازا: درەختى
بندوق ە پۆلیس.

الجلز: پۆلیس، (ك: جلوزة).

الجلز: پیاوى گۆشتن و شانو مل
قەوى ە رەپەسمەندو ئافق.

جلس جالساً: دانىشت ە (جلس الطائر):
بانەدەكە ھەلنىشت.

جلس الشئ: شتەكە مايمەوه.

جلس لسان جَلَساً: ڤلانكەس ھاتە
شونىتىكى بەرزایى و پتەو ە

دەگوترى: (جلس السحاب):

ھەورەكە بەرەو بەرزایى رۆپىشتن.

الجلسة: دای نیشاندە.

جَالَسَ: لەگەلى دانىشت (ھو محالى،
جلس) ە دەگوترى: (ھو جلس نفسه)

ئەگەر لەخەلك گۆشەگیر بوو.

تَالَساً: خەلكەكە ھەندىكیان لەگەل
ھەندىكیان دانىشتن.

اسْتَجَلَسَ: داواى لێكرد داينیشى.

الجلس: ئافەرتىك دانىشتن لە ھەوشەو
بەردەرگا و جێى نەھێل ە ئافەرتى

جَلَطَ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ: شتمه‌ی لهو شته
دامالی، روتی کرد ۵ گوشتی به‌گهی
که‌ول کرد ۵ سمری تاشی ۵
شمشیرمه‌ی روت کرد له کالان
دهری هینا.
جَلَطَ السَّمُ: خونی‌که له منیو
دهمارکاندا یان له دهره‌و خست
بووه.

إِجْلَطُ: باشقوی دا، دزی.

اجْلَطَ مَا لِي الْاَنَا: چی له‌قابه‌کدا بوو
خواردیه‌وه: ده‌گوترئ: (اجْلَطَ
الْاَنَا): قابه‌ک‌ی خواردوه.

إِجْلَطَ: بۆ مطاوعه‌ی (جَلَطَ) هاتوو.
إِجْلَطَ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ: شتمه‌ی لهو
شته روت بووه.

الْجَلَطُ: باقی مانده‌ی ماست له‌قابه‌دا ۵
پارچه‌یه‌ک له‌خوین.
جَلَعَ جُلْعًا: بی شمرم و حمایوو قسه‌ی
ناشیرینی کرد.

جلعت المرأةُ: ناهرته‌که خۆی سفور
کردو خۆی بۆ بیگانمو نامه‌هرم
ده‌رخست.

جَلَعَ الشَّيْءُ: شتمه‌ی ده‌رخست، ناشکری کرد.
جَلَعَ الْغَرَبُ: گراسه‌ک‌ی داگمند.

جَلَعَ جُلْعًا رَجُلًا: به‌مانا (جَلَعَ) دئ ۵ به‌مانا
هه‌لگه‌رانه‌وه دهرگموتن دئ ۵ به‌مانا
دهم ده‌هرین و کبیمتیزکردنه‌وه دئ.

جَلَعَتِ الشَّجَرَتَانِ: لیو‌مکان هه‌لقرجان و
به‌کنه‌گموتنه‌وه ۵ ده‌گوترئ: (جَلَعَ)

الْقَم - واللثة): لیو‌مکان
هه‌لگه‌رانه‌وه و به‌گه‌ک‌ی دهرگموت.
جَالَعَ: به‌مانا (جَلَعَ) دئ ۵ (جَالَعَتِ
المرأة): به‌مانا (جَعَلَتِ المرأةُ) دئ.
جَالَعَ فَلَانًا: کیشی له‌گه‌ل فلانکس کرد
به‌شیوه‌ی ناشیرین ولامی دایوه.

إِنْجَلَعَ: بۆ مطاوعه‌ی (جَلَعُ) هاتوو.
تَبَالَعَا: به‌مانا کیشیمان تیکه‌وت و
به‌گه‌ریان به‌جوین داشت له‌کاتی
ده‌به‌شکردنی مال و ساماندا یان
له‌کاتی خواردنه‌وه‌دا یان له‌کاتی
خورمارکردنه‌دا.

الْجَلِيعُ مِنَ النِّسَاءِ: شوم زنه‌یه له‌ای
میرده‌ک‌ی خۆ دانه‌پوشی ۵ له
حمه‌یی پیغه‌مبه‌ردا هاتوو: (جلع
على زوجها حسان من غيره).

جَلَعَهُ جُلْعًا: به‌مانا راسالین و رادان دئ ۵
سه‌ی کردو تویتکی ل دامالی گروی
په‌سته‌ک‌ی ل گرده‌وه ۵ له بیخ
ده‌ری هینا و هه‌لی کهند.

جَلَعَفَ اللَّيْحَةُ: گوشتیه‌ک‌ی گرو
په‌سته‌ک‌ی کهند.

جَلَعَ الْجُلُوفُ: سمری کۆلینه‌و کۆبه‌ک‌ی
لابرد.

اجْلَسَ الرَّجُلُ: پیاو‌که سه‌رقابی
کۆلینه‌و گوپه‌ک‌ی دوور خسته‌وه.
جَلَّتِ الدَّهْرُ فَلَانًا: زمانه مال و سامانی
بی نه‌میشت.

اجْلَعَهُ: به‌مانا (جَلَعَهُ) دئ.

كَبَّلَتْ: بُو (مطاوره)ی جلف دئ ۵ كزو
لاواز بوو.

الْجَالِئَةُ: نَمُو سالنمه مالو سامان
بضموتین ۵ برهنیک گۆشتمکه
بدرئ و ننگانه ناووه.

الْجُلَّاتُ: قور ۵ (جلال الدن)، نَمُو
قورمه دممی کۆلینمو کوپمی پی
سواغ دهرئ ۵ بهخیل و هرورک،
گنیل و نهحمق ۵ کوپمی بهمال ۵
جهستمی بی سمر ۵ گوشتیهک
ناوسک و سروپی پاککرای ۵ نانی
نمستوری بی پیخوژ، خمپلهو
کولنره رفقه ۵ له حمدهشی
عوسماندا هاتوو: (کل شی سوی
جلف الطعام وظل لوب ویت یسر
لفل)، (ک: اجلاف، اجلف جلوف).
الْجُلْفَةُ: چاوگی وشه (جَلَف)مه. ۵
پمکار دمهپمن.

الْجُلْفَةُ: نَمُو شتمه سهی کرای کمول
کرای توئکی لی کرایتهوه.
جُلْفُ الْقَلَم: نَمُو شوئتمه که دادره
لحقه نممکه.

الْجُلْفُ مِنْ الرِّجَالِ: پیای هرورک، (ک:
جلفاء) ۵.

الْجُلْفَةُ: بهمانا (الجلولة) دئ ۵ بهمانا
(الجلولة)ش دئ.

جَلَّفْتُ السِّلْبَةَ: لهوحی گمشیهکمی
لیک بهستن و مرزگانی بهفیروشتی
واپر کردهوه ۵ له حمدهشی عومردا
هاتوو: (لا أجل المسلمین علی اعداء

نحرها التجار وجلفها الجلفاظ)

الْجُلْفَا: نَمُو گسمیه نیوان و درزی تمخته
دارمکان پر دمکاتمه به فیروشتی و
کون بهیان دما، (ک: جلايلة).

الْجُلْفَتُ: نَمُو ناسن و دارمه له مالاو
لهولای بهیژمو هاندرمه
دمهسپنرین بُو نَمُوی کمسیان لی
بهرنهپتهوه (معه جهره).

جَلَّقَ الشَّيْءَ جَلْفًا: بهردمی لهسمر لادا
(جَلَّقَ رَأْسَهُ) سمری ناشی.

جَلَّقَ الحصن: بهمنجمنیق ناگر باران و
بهردبارانی هه لاکمی کرد.
جَلَّقَ الحصن: بهمانا (جَلَّقَ) دئ.

جَلَّقَ: پیکمنی بهحروریک که دوا
خرقی ناودممی دهرکوت.

الْجَلَّالَةُ: تۆز هاتیک، دهرکوتی: (ما علیه
جَلَّالَةُ لَحْم): تۆز هاتیک گۆشتی پنیوه
نهماوه.

الْجَلَّةُ: نَمُو کۆلنندامانهی ئادهمیزاد
پیکمنینانی پی ئمنجام دها.

جَلَّنَ: ناویکی کۆنی شاری دیمشقه.
الْجَلْنُ: دانه و نلیمکه و مگوو گتم وابه
لهولاتی بهمن دهرئ.

الْجَوَالِقُ: جهوال، (ک: جوالیق
وجوالقات) ۵.

الْجَوَالِقُ: بهمانا (الجوالق).

الْمُجَلِّقُ: منجمنیق نامرنکی شهره
بهردی پی ههلههرئ بُو شوینی
دوو، (ک: مجالیق) ۵.

جَلُّ عَنْ مَرْجُئَه جَلَّالاً: دمرچوو له ولاتی
خوی.

جَلُّ الشَّيْءِ جَلَّالاً: زوربمی شتمکمی
ومرگرت.

جَلُّ الدَّائَةِ: جلی خسته سمرهشتی
ولاغمکه.

جَلُّ الْجِلَّةِ: هملی گرتهموو کوی کردهوو.

جَلُّ الدَّائَةِ الْجِلَّةِ: ولاغمکه کشیل و شیاکمی
خوارد.

جَلُّ الشَّيْءِ عَلَيْهِ: راپکیشاو چنی.

جَلُّ جَلَّالاً وَجَلَّالَةً: گمورمو شکو مەند
بوو، (ک: أَجَلَّةُ أَجَلَاءُ): همروا بهمانا

تەمەن دریزی دئ ۵ بهمانا (قال بوو
نەزموون و تەجرەبە لمبیزینگی

داوه) ۵ بهمانا: (پاک و بیگمردو
بهرزو بهرزوه).

أَجَلُّ لِّلَان: فلان گموره بوو، هیزی
پهیدا کرد.

أَجَلُّ لِّلَان: فلانی بهگموره دناو ریزی
لیرگرت ۵ به بیاویکی گموری بینی.

أَجَلُّ الشَّيْءِ: گشتگری کرد ۵ هموانی
بوو ۵ له دوعای نوپزه بارانمدا

دمگوتری: (وابلاً مُجَلَّالاً: بارانی
دلۆبه گمورمو گشتگری.

جَلُّ الدَّائَةِ: جلی له ولاغمکرد.

أَجَلُّ الْجِلَّةِ: بهمانا (جَلَّالاً) دئ ۵ (اجل
الدَّائَةِ الْجِلَّةِ) جلی له ولاغمکه کرد.

قَبَّالٌ لِّلَان: فلانکس کهوتە سألوه
پهروو.

قَبَّالٌ عَنْهُ وَعَلِيه: خوی به بهرز گرتو
خوی بهزل زانی.

قَبَّالٌ لِّلَان: فلانکسی بهگموره دناو
ریزی لئ گرت.

وَقَبَّالٌ الشَّيْءِ: زوربمی زوری شتمکمی
ورگرت.

قَبَّلَ بِهِ: خوی پی دپووشی ۵ (قَبَّلَ

الشَّيْءِ) زوربمی شتمکمی و مرگرت ۵
إجلال: خاترو خواش، دمگوتری:

(لمعت کذا من اجلالك)، (ومن اجل

اجلالك): ئەو ئهشەم لمبەر خاتری
تۆ لئمنجامدا.

التَّجِلَّةُ: بهمانا (اجلال) دئ ۵ هم بهمانا
(الجلال) دئ ۵ دمگوتری: (هم لرم

ذولجللة) و (لمعت هذا من تجلك).

الجاله: کۆمهله خەڵکێک که تازه
هاتبینه ولاتیك ۵ ئیستا همر بهوشه

عەرمبیهکه ناوژد دمگرت،
دمگوتری: (جاله کذا).

الجلال: بهمانا خاترو خواش دئ ۵
دمگوتری: (لمعت کذا من جلالك):

ئەوهم کرد لمبەر خاتری تۆ.
الجلال: زۆرینهی هموو شتیك.

الجلال: پەردە، کۆی (جُلُّ) ۵ (الجلال)

کۆی (جليلة) به.

أَجَلُّ: سەرچل و پەشمەك و خێمەیه که
ولاغی پی دادپووشری، (ک: جلال،

اجلال) ۵ همروا بهشیرای کەشتی
دمگوتری ۵ ئەوکاتە کۆیهکمی

دمگوترئ: له سنوور تڙهپری کردی
لهروی رهوشت و همنو و فیکرموه
دمگوترئ: (منظر جلیل رالح).

الْجَلَّةُ: بهراو، گۆلار که زۆر لایمی
زانستی تیدا تۆمار دمکری ۵ له
بواریک له بوارهکانی همنو
نهمهیدا که مانگانه و همرزانه
سالانه دهردهجن، نهک وۆر نامه
رۆژانه، (ک: مجال مجلات)

جَلَمَ الشَّيْءُ جَلْمًا: شتهکی برهوه تاشی.
جَلَمَ الشمر والصوف: موو خوریمکه به
برینگ برهیهوه.

جَلَمَ الحيوان: گۆشتی سهر ئیسقانی حیوانه
کوشتیهکی دتاشی و لئی کردوه.
اجْطَلَمَ الحيران: کولک و مووکهکی به
برینگ له نازمهکه کردوه.
الْجَلَامَةُ: نهو خوری و موو کولک و
بهرگنه به له حیوان کرابیتهوه.

الْجَلَمُ: برینگ، مانگی پهکشوه.
الْجَلَسَانُ: لسهه کیشی (فَسْلَان) نهو
مقست و برینگه خوری و مووکهکی
به دهردریتهوه، (ک: جلام) ه.
الْجَلْمُ: بهزی ورگو ریخۆله.

الْجَلْسُدُ: بهرد ۵ پیاوی نازاو بهرد
دنگ گهوره ۵ جلهبه حیوان ۵
نازمی بهتەمن، (ک: جلاید) ه.
الْجَلْسُدُ مِنَ الرجال: پیاوی نازاو
به جهرگو و هاونەترس.
الْجَلِيدُ: بهردی گهوره لهناوی کهمدا.

(جَلَسُوا، أَجْلَال) ۵ لاسکی روک و
قهههکهیمتی کاتی گۆلهکی پیوه
نهمین ۵ گۆلی (عَرَفَ الدَّيْكَ) ه.
الْجَلُّ: بهمانا (الْجَلُّ) دئ ۵ له ههموو
شتیک زۆرینهو زۆری دهکهیمتی ۵
له خانوو: دیوار و هۆدهکانی
دهکهیمتی ۵ ههروا بهمانا خاترو
خواهش دئ، دمگوترئ: (فعلت کدا
من جَلِّكَ).

الْجِلُّ: گهروو مەزن ۵ پێچهوانه (الْدِق)
دئ ۵ له حهدهیدا هاتوو: (اللهم
إغفر لي ذنبي كيلا يذنبه وجيل)
ههرواوه بۆ قههه لاسکی روک
کاتی گۆلهکی ن دمکریتهوه.
الْجَلُّ: شتی گهروو کاری مەزن و پیرۆز ۵
له ههمان کاتدا بهمانای
پێچهوانهش دئ ۵ واته: شتی
بچوک و بی نرخ.

الْجَلَّةُ: نامیریکه بۆ خورما لیکردنهوه.
الْجَلْسِي: کاری ناخۆش و چورتم و
تمنگانهو به لای گهوره له پهنی
پیشیناندا هاتوو (لا يُدْعَى لِلْجَلْسِي
الآخرها) کاری گهروو ئهرکی گران
دهخړته ئهستۆی پیاوی خۆی.

الْجَلَّةُ: بهمانا (الْجَلِي) دئ.
الْجَلَالَةُ مِنَ الماشية: نهویه فسهل و
شپاکه بهوا.

الجليل: ناویکه له ناوه جوانهکانی خودا
۵ له زانیاری قهههقههیدا به شتیک

دمنكه گمى دمه راتېښ و بهماست يان
به رڼ تېكېل بكړئ.

الْجَلِيَّةُ: خورما ناوگه گمى دمه راتېښ و
بهماست يا بهرڼ تېكېل بكړئ ه
شوېنېك له خړكه بهر د
پاك كړايتېوه.

جَلَسَ: جاو پوښى لهو شته كړدو
شارديه وه، دهرزاسى له كوڼيمو جى
دوكا خوى ن بې ناك كړد.

الْجَلْبَقُ: خوږى خړى لوسكراوى سواوه،
كه لاگلينه، لهو بونډوقه پېښى
دمه اوږزئ، (ك: الجلامق) ه.

الْجَلْمُ: رومكېكه له پېړى نه بگه كانه.
الْجَلْمُ: بهردى گه وړه تاوږه بهرد، (ك:
جلام).

الْجَلْمَةُ: پمكېك له لېوالمكانى روبره،
(ك: جلام).

الْجَلْمَةُ: بهمانا (الْجَلْمَةُ) دى. توندو
تيزى و جوړتم ه پلان و نمخشه.

الْجَلْمُ: كۆمعلې زور.
جلا القوم عن الوطن ومنه جلاء وجنار:

خه لكه كه له برسان يان لمرسان
نيستمانيان جى هېشت ه فورسان
دمه مرموى: ﴿وَلَوْ لَأَنَّ أَن تَحَبَّ اللَّهُ
عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا﴾.

جلا الأمر جلاء: كارمكه ناشكرا بوو
دمركه وت.

جلا فلان عنه: فلانكس جوى خوى رشتن.
جلا بخره: پوښاكه گمى خوى هړئ دا.

الْجَلْمَةُ مِنَ الْأَرْضِ: زموى بهر ده لان ه
كه بډ پياو بهكار هېترا ه بهمانا
نازاو نه بهر ده ه هروا بهمانا
(مانگا) ش دى، (ك: جلامد).

الْجَلْمَةُ: بهمانا (الْجَلْمَةُ) دى، (ك:
جلاميد) ه دموگوتري: (الْقَى عَلَيْهِ
جلاميده) واته فورسانى خوى خسته
سمر.

جَلَسَ الْقَرْصُ: كه وانه گمى به تيلمه
سرم پنجا.

الْجَلْمَةُ: لهو سرمو جهرمميه كه وانى
پې پېنجرئ، (ك: جلامق) ه.

الْجَلْمَةُ: خيوته، (ك: جلامق) ه.
الْجَلْمَةُ: كولى درمختى همنار.

جَلَمَ الرَّجُلُ جَلْمًا: پياوكمى لهكارى كى
گرنكو ترسناك گټرپه وه

جَلَمَ الشَّيْءُ: شته گمى ناشكرا كړد.
جَلَمَ الْبَيْتُ: خانوومكمى والى كړد بې دمرگاو

بهر دمو بهنجه ره بوو (هر مجلوه).
جَلَمَ الْعَمَانَةُ: ميزمرمكه له پېشه سمرى

بهرز كړدوه.
جَلَمَ جَلْمًا: ناوچه وانى يان و گه وړه بوو

سوى پېشه سمرى بهر وه دواوه
هملرانه وه ه يان هر پېشه سمرى

موى نى نه روا.
الْجَلْمَةُ: كه ته گمى بې شاخ.

الْجَلْمَةُ: بهردى گه وړه خړ ه گمړه ك و
هډېمى هموم ه كه نارېك له دوو

كه نارى روبره ه خورمليه ك

جَلَّاءُ العَدُوِّ أَوْ الْجَدْبُ الْقَوْمُ عَنْ أوطانهم:
دوژمنان گران و قات و قری نهو
قوموسی لمزندو نیشتمانی خویان
دهرپیراند.

جَلَّاءُ النَحْلِ جَلَاءٌ: دوكهلی بهسمر
همنگه لانهکمهدا کرد قانگی دان بی
نهموی همنگوینمکه بیړئ.
جَلَّاءُ السِّيفِ وَالْفِصَّةِ وَالْمِرَاةِ وَخَوَّاهَا جَلَّراً
و جَلَاءٌ: مشت و مالی کردن و منگو
چلکی ن دامالان ه دموگوتری: (جلا
بصره بالكحل): حاوی بهگل رشتن.

جَلَّتِ الْمَاضِطَةُ الْعَرِيضُ عَلَى بَعْلِهَا: ظاهرته
بوکرانینهمومکه بوکهکمی رانواند بی
زواکه، وای کرد حاوی بی بکهوی به
رازووی و جواکراوی.

جَلَّاءُ الزَّوْجِ عُرُوسُهُ: زواکه سمیری
بوکهکمی کرد بهرازووی.
جَلَّاءُ الزَّوْجِ عُرُوسُهُ وَصِفَةُ أَوْ غَيْرَهَا جَلَّراً:
زواکه کارمکریکی پیشکش به
بوکهکمی کرد لهکاتی رازانهومو
خوجوانکرندا.

جَلَّاءُ الْأَنْثَرِ جَلَاءٌ: شتهکمی ناشکراکرد،
پهردی لمسر کارهکه ههنگرت.
جَلَّاءُ فَلَاناً الْأَنْثَرُ جَلَّراً: شتهکمی بی
فلانکمس ناشکرا کرد.

جَلَّاءُ فَلَاناً وَعَنْهُ الْهَمُّ: غم و خفمتی له
دلی فلانکمس دهرکرد.

جَلَّى السِّيفِ وَالْفِصَّةِ وَخَوَّاهَا جَلَّياً وَجَلَاءً:
و منگو و چلکهکمی ن کردنهمو
مشت و مالی کردن.

جَلَّتِ السَّمَاءُ جَلَّى: ناسمان هساو بوو
ههوری بیوه نهما.

جَلَّتِ اللَّيْلَةُ - وَالْجَبْهَةُ: شمو دریز بوو ه
ناوچاوانی پان بوو، موی
پیشهمری پاشمکشیان کرد.

جَلَّى الرَّجُلُ: پیاومکه قزی پیشهمری
بهمرو دوا هه لدرانهوه گردبونهوه
پان همر قزی پیشهمری نهرپوان
ناوچاوانی پاش دهرکوت
دهگوتری: (هو اجلی، وهي جَلَّاءُ)،
(ك: جَلَّى).

أَجَلَى الْقَوْمُ مِنَ الْمَكَانِ وَمِنْهُ: خه لکهکه
لهو شوینه دهرپهرین له ترسان یا
له بهر قات و قری.

أَجَلَى النَّاسُ مِنَ الشَّيْءِ: خه لکهکه لهو
کارسات و جورتمه رزگاریان بوو.

أَجَلَى يَعْنِي: په لهی کردو رؤیشت.
أَجَلَى الْجَدْبُ أَوْ الْعَدُوُّ الْقَوْمُ مِنْ مَكَانِهِمْ:
قات و قری پان دوژمن نهو گمل و
نهمومهی له شوینی خویان
دهرپیراند.

أَجَلَّى عَنْهُ الْهَمُّ: خهمو خفمتی له دل
دهرهاویشت ه لهکاتی پازانهوه بی
نهموش دموگوتری: (اجلی الله عنه) خودا
نهو نهموشیه له جهستهی دهرپهاوی.

جَالَيْتُهُ بِالْأَمْرِ: کارهکمه ناشکرا کرد.
جَلَّى الْفَرَسُ لَجَلَّةً: لهرمبازیدا له سپهکه
پیش گهوت.

جَلَّى الْبَازِي: هه لکهکه سمیری بهمرز کردهوه
نهمجار روانی.

جَلِيَّ بَصَرِهِ: جاوی تیجری و سهیری کرد
و مگوو چون هملو بؤ نیجیری خوی
دهر وانی.

جَلِيَّ عَنِ الْمَسَةِ: بیرو رای خوی دهربری.
جَلِيَّ النَّهَارُ الظُّلْمَةُ: رۆژ تاریکی رانا، رهمالی.
جَلِيَّ الْأَسْرِ وَالْهَمِّ عَنْهُ: کارمگی لمسر
لا برد و خمطتی له دل دهر کرد.

جَلِيَّ الْقَوْمِ عَنْ أَوْطَانِهِمْ: نمو نتمومی له
نیشتمانی خویان و دهرنا
جَلِيَّ فَلَانِ عَرُوسِهِ وَصِفَةِ أَوْ غَيْرِهَا: زاواکه
کاره کمزیک یان دیاری تری
پیشکمشو بوکه گم کرد له کلتی
خوړلاندنمه ودا.

اجْتَلَى الْقَوْمُ مِنَ الْمَوْضِعِ: نمو نتمومه
له شوینه دهرچوون و بلا و هیان
لیکړد.

اجْتَلَى الْجَذْبُ أَوِ الْقُدُّ الْقَوْمَ مِنْ مَوْضِعِهِمْ:
گرانسی یان دوژمن نمو فومومی
لشوننی خویان دهر پمړند.

اجْتَلَى الْعَرُوسُ عَلَى بَعْلِهَا: بوکه گمی بؤ
زاواکه و تواند به ناراپشکراوی
نیشانی دا.

اجْتَلَى الثَّيْنُ: سهیری شتمگی کرد.
اجْتَلَى الْعَرُوسُ بِقُلُوبِهَا: مېر دمه سهیری
ژنمگی خوی کرد له کانتیکا
رازیندرايووه.

اجْتَلَى السَّيْفُ: شمشیرمگی مشو
مال کرد.

اجْتَلَى الْعَمَامَةُ: مېر دمه سهیری
لمسر ناچوونی لای برد.

اجْتَلَى الْعَمَامَةُ عَنْ رَأْسِهِ: مېر دمه سهیری
لمسری کرد موه.

إِجْلَى: بؤ موطاوعمی (جلاه) هاتووه.
قَهَالِيَا: نمو دووه بېمنهینی په کتريان
زانی و لیک ناشکرا بوون.
قَهْلَى الثَّيْنُ كَجَلِيًّا: بؤ معاوعمی (جلاه)
هاتووه.

تَجَلَّى الصَّقَرُ: هملوکه جاوی نوقاندن و
پاشان کردنی موه بؤ نمو
چاومکانی باش بېینن.

اَجْلَرَى: له ولاتی کموه رؤی بؤ ولاتیکی تر.
الأجلَى: روخسار جوان (ابن الأجلَى)
شیره و پیاو ماقول و گه وړه پیا و
بهیانی و کارو شتی ناشکرا.

الجالية: نمو گسانمی له ولاتی خویان
دهرچون و که و لوونه ولاتیکی تر و
کوملک نادهمیزاد که له ولاتیکی
تازده ژيان به سر دهمین، نمو
ولته تازده له مېنمړتدا ژندو
نیشتمانی نموان نییه. همروا وشمی
(الجالية) به له هلی زیممیش
دگوتړئ و همروا به همموو کمسک
دگوتړئ که سمرانه میان ل
بسمنرئ، یا له ژندو نیشتمانی
خوشباندنا مابنموه.

الجال: کل و (ابن جال): پیاو ماقول:
کسک نامسراوین و خه لکی رنزی ل
بگرن، شوین جیگمی دیاری به
په نجه ناماژمی بؤ بکری.

الجلأ: کاری ناشکرا و شاپت و به لکه

ناوچاوانی درێژه.
الْجَنْبَا: جوړه بار په مکی وهر زه.
جَمْعُ فُلَانٍ: فلانکس قسمه کی خوی رون
 نه کړدوه همرینگه مینگی بوو.
جَمْعُ کَلَانَه: قسمه کانی به توپکل کردن.
جَمْعُ الشَّيْءِ فِي مَعْرَه: شتمه کی له دلی
 خوی داهشته ووه ناشکری نه کړد.
جَمْعُ لَلَانَا: فلانکس په بهیلاک برد.
تَجَمَّعَ فُلَانٌ: په مانا (جَمْعٌ) دی.
الْجَمْعُ: شتی ژر پر دراو.
الْجَمْعَةُ: نیسقانی سمر که مینسکی
 له خو گرتووه ۵ په مانا (سمر) دی ۵
 لاده میزد ۵ سهرؤک خیل و
 فهران پر موا ۵ وهجا خزاده ۵ پیاله ی
 ناو خوارینه وه که له دار دروست
 کرابی وه کوو (کاسه) ۵ نامیزی
 پیوانه وکوو قسناخ ۵ هه وچار ۵
 بیری که له زموی هه لول و خراپدا
 لې بدری، (ک: حُفْجُمُ، جَمَاجُمُ)
جَمَعَ الْفَرَسُ جَمْعًا وَجَرَحًا وَجَاحًا:
 نه سپه که سمر کهش بوو په ویستی
 خاونه که ی رهوی نه کړد، (ک:
 جوامح و جُمَاح) ۵.
جَمَعَ الرَّجُلُ: پیاوکه هر په قسمی خوی
 کړدو شوین هه ووه هه ووسی خوی
 که ووت ۵ (هر جامع و جرح).
جَمَعَتِ السَّيْفَةُ: که شتی په که لهر پر رهوی
 خوی لای دواو که شتی په وونه گان نه مان
 توانی کونترولی بکمن.

له داندگاندا ۵ کله سوېحانی ۵ کاتی
 روناکی رؤژ، د مگوتری: (ما الممت
 عنده الا جلاء يرم).
الْجَلَاءُ: کل (کله سوېحانی) له حمیدنی
 نومو سوله مه دا هاتووه: (کرمه
 لِلْمُجِدِّ أَنْ تَكْجَلَ بِالْجَلَاءِ).
جَلَاءُ فُلَانٍ: نهو کونیه و نازناو په که
 دهنیه نیشانه ی ریز لیگرتنی.
الْجَلُوكَةُ: رازاندن هوی بـوک ۵
 نه و دیار په یه زاوا دهنیا به بـوک.
الْجَلِيَّةُ: هه والی راسته راستی رووداو.
الْمَجَالِي: شوینی روتانه هوی سمر نهو
 شوینی لاسر تووکی پیوه نه مایی، که
 زور بهی کات پېش سمر د مگرتنه وه.
الْجُلُوكُومَا: نه خو شیه که نیشانه که ی
 نه و په فشاری خوین له ناو چاودا
 پهیدا دهی.
جَمِعَ عَلَى فُلَانٍ جَمًّا: رقی له فلانکس
 هه لسا ۵ (هر جی).
جَمِعَ الْفَرَسُ: په لسه سپه په که ی جهسته ی
 دریز بووه (هر اجا)
تَجَمَّأَ الْعَرَمُ: هه ووه خویش کړبو و نه وه.
تَجَمَّأَ فُلَانٌ فِي ثِيَابِهِ: خوی کړ کړدوه،
 خوی گرمه کړد.
تَجَمَّأَ عَلَى الشَّيْءِ: خوی به سمر شتمه که
 دا ناو د لېووش.
الْجَمَّا: کهس.
الْجَمَاءُ: په مانا (الجماع) دی.
الْمَجْمَأُ لِرِسْ مَجْمَأً: نه سپه که په لسه ی

جَمَعَتْ لِلْفَارِزَةِ بِالْقَرَمِ: بیابان و ساریه که
 به هژوی دوروی و بمر فروانییه وه نهو
 هژوی بهمه لاک برد.
 جَمَعَ لِّلانِ إِلَى كَلَا: فلانکس پهله ی کرد
 بؤ فلان شت.
 جَمَعَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ زَوْجِهَا: زنکه له ماله وه
 بمرق هه لساوی هاته دهرمو وه
 رقیشته وه بؤ مالی باوانی بمب
 رازی بوونی میزدکه می.
 الْجَمْعُ: تیروکه وونی بی سمرتیره،
 شتیکی سمرخره پیسی قیری
 تیرهاونزی دهیی ۵ تیریکه قوری
 له سمرکه می دهرئی دههاونزی رقیته
 بانندو شتی وه، (ک: جامع).
 الْجَمْعُ: گیانه میری ناو صدهدف.
 جَمَعَ جَمْعًا: لوتبهرزی نواندو خوی
 بهزلزانی و شانازی کرد ۵ (هر جامع
 و جرخ و جمیع و جماع، (ک: جمع).
 جَمَعَ الْعَبِي: مندانکه بازی هاویشت.
 جَمَعَ الْعَبِيَانِ بِالْكَعَابِ: مندانکه کان یاریان
 به تۆپه لمر کرد.
 جَمَعَ الْجَهْلُ وَالْكَعَابِ: نسهپه کی تاودا
 تۆپه کی هاویشت.
 جَمَعَهُ: شانازی به سمر دا کرد.
 جَمَعَ الْمَاءَ وَالسَّالِ جَمْعًا: ناوکه بهستی
 شله مهنییه که رهق بوو
 جَمَعَتْ مِنْهُ: حاوی بی فرمیسک بوو
 فرمیسکی گهم هه لوهراند. (لهی
 جامدة وجود).

جَمَعَتِ النَّائِلَةُ أَوَالشَّاءُ: حوشرمه که یان
 مهرمه شیری گهم بوو
 جَمَعَتِ الْأَرْضُ: زهوییه که بارانی لی
 نهباری.
 جَمَعَتِ السَّنَةُ: سالمه که بی باران بوو
 وشکه سال بوو بارانی تینا نهباری.
 جَمَعَ لِّلانِ: فلانکس دمس قوجاو بوو ۵
 دمگوترئی: (جَمَعَتِ كَفَّهُ): دست
 قوجاو بوو، (لهر جامد و جامد
 الکف).
 جَمَعَ حَقَّ لِّلانِ: مالی فلان چهپا.
 جَمَعَ الشَّيْءُ جَمْعًا: شتمه کی به پییه وه.
 أَجَمَعَ لِّلانِ: فلانکس کهوته مانگی
 (جُرْمَادِي) پییه وه ۵ به خیلی و
 جروکیه که می پهری ساند ۵ خیزو
 بیری گهم بوو ۵ مالی فلان چهپا.
 جَمَعَ الْمَاءَ وَالسَّالِ: نزیک بوو ناوکه
 یان شله مهنییه که بی بهستی.
 الْجَامِدُ: سنووری نیوان دوو هارچه
 زهوی یان دوو خانوو، (ک: جامد) ه.
 الْجَمَادُ: بمشی سییم له بونه و مر دا.
 جَمَادٍ: بهدست قوجاوو جروک
 دمگوترئی: بؤ زمکردنی
 به پیچموانه ی (جماد) بؤ مدح کردن
 بهکاری.
 الْجَمْعُ: سهول.
 أَجَمَعُ: بهمانا (الْجَمْعُ) دئ ۵
 گردولکه به کی رهقه لان و سهخت،
 بهردو شاخ، (ک: أجامد جامد) ه.

أَجْمَدُ: گردوئی که ریخت و سخت له

ز موی، (ک: جماد و آحاد) ه.

جُمَادِي: یکم که همانکه عمره بیهکان

دوو مانگ همن ناویان (جمادی) به

(جمادی یکم) و (جمادی دوم).

جُمَادِي: به روزانی زستان دگوتری:

چونکه لهو روزانه داو دبیته

سه هزل و دهبستی ه لهمنندی

پیشیناندا هاتوو دهلی: (شهر رابع

کُجُمَادِي الْبُرْس) بهگسک دگوتری

که له ههموو حالیکدا ناخ و نؤف بکا

له خۆشی و ناخۆشی دا لهو همر

زاکه بی، دگوتری: (ظلت العین

جمادی) جاوکان بی هرمیسن.

الْجُمَادُ: (سیف جُمَادُ): شمشیریکی

برنده.

جَمْرُ الْقَرْسُ جَمْرًا: به پیوندوه

نسهکه بازی دا.

جَمْرَتِ الدَّابَّةِ: ولاغهکه بازی هاو پشت و

بهگورجی رقی.

أَجْمَرُ الْقَوْمُ: قوم و خویش کۆبونهوه.

أَجْمَرُ الْقَرْسُ: بهمانا (جَمْر) دئ.

أَجْمَرَتِ اللَّيْلُ: شهوکه بهردوام

مانگه شهو بوو.

أَجْمَرُ ثَوْبُهُ: پۆشاکهکی گۆلو پۆین کرد.

أَجْمَرَتِ الْمَرْأَةُ: ئالارمهکه قزمکانی

لهباشه سهری دا کۆکردموو له دواوه

توند بهستی و بهری نهدانهوه.

أَجْمَرُ الرَّجُلُ شَعْرَهُ: بیاوکه قزمکانی

کردنه گودلهو کا کۆل.

أَجْمَرُ الْأَمْرِ بَنِي لُلَانِ: لهو کاره ههموو

خهلی فلانی گرتوه.

أَجْمَرُ الْحَيْلِ: نسهکهی لاوژ کرد وای ن

کرد ورگی بهوک بووه.

أَجْمَرُ الْحِمَارُ الْخَفَّ وَالْخَالِزُ: کرۆکی دارخورما

سمی و لاغهکانی بهمو کرد.

جَمْرُ الْقَوْمِ: خزم و خویش کۆبونهوه.

جَمْرُ الْحَاجِّ: حاجی رهجمی شهتانیان کرد.

جَمْرُ الرَّجُلِ: بیاوکه کرۆکی

دارخورما که بی ه دگوتری:

(جَمْرُ الرَّجُلِ التَّخَلُّ): بیاوکه

درهخته خورما که بی.

جَمَرَتِ الْمَرْأَةُ: بهمانا (أَجْمَرَت) دئ ه

دهگوتری: (جَمَرَتِ شَعْرَهَا): قزی

لهباشه سهری بهست.

جَمْرُ الشَّيْنِ: شته که کۆ کردوه.

جَمْرُ الْأَمْرِ الْجَيْشِ: پاشا سوپا که

کۆکردوه له بهرمکانی جهنگ دا

دهمهزانندن و نه بهیشت بهگمپنهوه

بۆ مالهوه.

جَمْرُ اللَّحْمِ أَوْ الْخَبْزِ: گوشته که بان

نانه که خسته سهر بشکۆ ناگر.

جَمْرُ الثَّرْبِ: کرسه که بوخار پۆین کرد.

أَجْمَرُ بِسَالِ الْجَمْرَةِ: به گۆلو پۆین

پۆشاکه کی رشاند.

جَمْرُ الْقَوْمِ: خزم و قوم کۆبونهوه.

جَمْرُ الْجَيْشِ: سوپا که له بهرمی جهنگنا

قهتیس ما.

الْجَمْرُ: ناو مروکی دار خورما تاکمه کی
(جمارة) ۰ له پهنی پېشیناندا
هاتوو ۰ (جمارة لکل بالفلأسی) بؤ
مال و سامان دمگوتری: په گڼک
په نارمحتی گوی دمکاته وه دواپی
دعبیته میراث بؤ لمبلو نمران ۰ له
زفتی رومکناسی دا په ناو مروکی
رومکه که دمگوتری.
الْجَمْرُ: کومه لگای گهل و نتمه وه ۰ لمغز
نهموی کراوه په کاڅول و گودله.
ابن حم: شهموی زور تاریک ۰ مانگی
په کشه وهی ون.
ابن حمیر: شهمو رؤز.
الجمرة: زولف که دهوندیتمه وه.
الْجَمْرُ: مقملی، ناگردان ۰ نهو شته ی
پشکلی ناگری تیدا داندنری ۰ نهو
داره عوده ی دمسوتی بؤن
پلاو دهکاته وه، (ک: مجامر).
الْجَمْرُ: بخورا بخورد.
الْجَمْرُ: گومرگ وشه په کی (سورکی) به
به عمرعی پی دمگوتری: (مکس).
جَمْرُ الْقَرْسُ وَاخْرَجَ جَمْرًا وَجَمْرًا: نهمه که
به گورگه لوقه رؤسی، رؤیشتنه کی
نزیک بوو لمرکردن ۰ بازی دا.
جَمْرُ الْإِنْسَانِ: به پهل و رؤی.
جَمْرُ فَلَانٍ فِي الْأَرْضِ: رؤی بهما زهویدا.
جَمْرُ فَلَانٍ بِهِ: گاته ی پیکرد.
الْجَمْرُ: باقی مانده ی لاسکی هینشوه
خورما، (ک: اجماز و جزز).

اسْتَجَمَرَ الْقَرْمُ: شهمه که کؤبوونمه.
اسْتَجَمَرَ الرَّجُلُ: پیاوکه به بهرد خوی
پاک کرده وه.
الْجَمْرُ: کروکی دار خورما ناو مروکی ۰
تاکه کی (جمارة) ه همرو ناوه بؤ
گلر ۰ بؤ سر.
الْجَمْرُ: کومل و جهلمب جهلمب ۰
دمگوتری: (عَدَّ فَلَانُ اِهْلَهُ جَمْرًا).
الْجَمْرُ: بهای جولمکمه و نشی
(الیتی) به و تهواو کم ریته ی.
جَمْرًا: هممو: دمگوتری: (جاء القوم
جَمْرًا): شهمه که هممو یان
به کمومل هاتن.
الْجَمْرُ: پشکلی ناگر ۰ له پهنی پېشیناندا
هاتوو (لَوَلَّتْ لَمْرَةٌ لِفَالِ جَمْرَةٍ) بؤ
کمیک دمگوتری: هرلایمی
دزایمی بگری ۰ همرو ناوه بؤ بهرد
وردکه ۰ به زوریش ناوه بؤ نهو بهرد
وردانه ی حاجیه که من ره چی شهیتانی
پی دمکن ۰ تاریکی شه که مگاته
نهمه پری ۰ گهل و نتمه ویمک
په گگرتو و بنو که بیان ل لمرنه پی و
له گهل کسی تر په مانپست و
سویندخؤر نهم ۰ دمگوتری: (هم
جَمْرَةً) نازاو نهمه ردو دلکؤ کی کمرن
له ولات و خیل و نتمه وه بهمانا رقی و
توپه پیش هاتوو له پهنی دهلی:
(امرق علی جمرک ماء) ناو بکه بهسر
پشکلی رقی تورمیته.

شهوٲكى سارده ناو دمبهستن و
دهيښ به سهڅون.

الْجَنَّةُ: ناگر.

الْجَنَّةُ: خورماى وشك ۵ خورماى تازه

پنځه شتووى كشميرين نمبووبى و

نمرميش نمبووبى ۵ جهلمبه

حوشتر، (ك: جُنْس).

جَنَشِ لِبَاتِ الْأَرْضِ جَنَشًا: گياو گزى

زموهيمكى دوريموه.

جَنَشِ رَأْسُهُ: سمرى خوى تاشى ۵

دېگوتري: (جَنَشِ شُعْرَةٍ).

جَنَشَتِ السَّرَّاءُ الشَّعْرَ: ډارووهكه

مووهكانى ههموو ليكردنهوه.

جَنَشَ الْجَنَمَ: جهستمى سوتاند.

جَنَشَ الضَّرْعَ: بېسهرى پمنجه گوانهكهى

دؤش.

جَنَشَ الْمَرْأَةَ: دلدارى لېكېل نافرتمكه

كرد ۵ يان يارى لېكېل كرد ۵ (هر

جامش و جَمَاش) دېگوتري:

(جَمَشَتِ الْمَرْأَةَ).

جَمَشَ الْمَرْأَةَ: بېمانا (جَمَشَهَا) دئ.

الْجُمُورُ: ډاروى موليكردنهوه ۵

دېگوتري: (سنة جمرش) ساتنېكه گياو

گزى هېچ نه هېښتهوه.

الْجَيْشُ: ډاروى روتينېرموه ۵ شونښك

گياى ټى نېروئ.

جَمَعَ الْمَطْرُقَ جَمًّا: شتهكانى كؤكردنهوه.

جمع الله القلوب: خودا ډلهكانى پېكېگير كړدن

۵ (هر جامع و جَموع).

الْجُزْءُ: نمو لاسكو سمره لقو پړپه كه

دانمونلېكهى پېوښه.

الْجَمَّازُ مِنَ الدَّوَابِّ: ولاغى خوڅېړو

بهرامې.

الْجُمُازُ: جېمېكه له خورى

دروستكراي ټولمكاني تمسك پڼ ۵

له حمديندا هاتووه كه پېغمېمېر

(د.خ): (لَوْضًا لِفَاقٍ عَنْ يَدَيْهِ كَمَا

جُمَازٌ كَالْتِ عَلَيْهِ).

الْجُمَازُ: نامېرېكه بؤ سواربوون و شت

گواستنېوه له شپوئى عمره باندې

نمېسپ راي دېكېش.

الْجُمَيْرُ: جؤره دره خټيكه ميوهكهى

دمشوبېته همنجېر.

الْجُمَيْرُ: بېمانا (الْجُمَيْرُ) دئ.

جَمَسَ السِّنُّ وَخَرَهُ جَمًّا وَجَمًّا: رؤنهكه

رهق بوو، بېستى.

جَمَسَ الثَّنْبُ: رووهكهكه ناسكى و

تازمېهكهى نه ماو رهق بوو ۵ له

حه ديندا هاتووه له نيماسى

عومهر يان پېرسى دهر بارهى مشكېك

بگېوښته ناو رؤنهوه، لهوه لامدا وتى:

(ان كان جامساً أَلْقِي ماحوله واكل،

وان كان مائماً أريق كله).

جَمَسَ السِّنُّ جُمُورَةً: بېمانا (جَمَسَ) دئ.

الْجَامُوسُ: گامېش ۵ رشه ولاغنيكه

له مانگا گهورمتره بېخيو دېكړئ بؤ

جوت و بؤ شېردان.

الْجُمَاسِيَّةُ: دېگوتري: (ليلة جماسية)

جَمَعَ الْقَوْمَ لِإِعْدَالِهِمْ: نمو قومو هؤم هؤيان
 حازر کرد بؤ شمې لهگډل دوژمن ه
 قورنان دهمرموي: ﴿إِنَّ النَّاسَ لَذُ
 جَمْعًا لَكُمْ لَأَنْتُمْهُمْ﴾.
 جَمَعَ امْرَأَةً: بهپاري لهسمر کاري خويډا.
 جَمَعَ عَلَيْهِ لِبَاءً: پوښاکهکي لمبرکرد.
 اجْتَمَعَ الْقَوْمُ: خهلمکهکي همکيان گرتو
 راي خويان کرد بميهک.
 اجْتَمَعَتِ الْأَرْضُ: زويههکه روتابهوه بي
 گياوگر بوو.
 اجمع اللدر: منجهلمکه کولي ههلموو
 اجمع للتفرق: شته بلاويووهکاني
 کؤکردموه.
 اجمع الأمر: کارمکي توندو تۆلو پتهو
 کرد ه لمقورانداندا هاتووه ﴿لَأَجْمَعُوا
 كَيْدَكُمْ ثُمَّ اتُوا صَفًا﴾ ه
 اجتمع الأمر وعليه: بهپاري لهسمردا نيازي
 خؤي يهکال پکاتهوه ه لهحمديسدا
 هاتووه (من لم يجمع الصيام من الليل فلا
 صيام له) کسپک شو بهپاري به
 رؤزو بوون نعدلو نبيعت نههيني
 رؤزوي دروست نيبه.
 اجتمع الشيء: شتمکي حازر کرد ه
 وشکي کردموه کزر بووه.
 اجتمع للآث: فلانکسي ومگري خؤي کرد.
 اجتمع الاهل: بهکؤمهل حوشترمکاني ن
 خوړين.
 اجتمع المطر الأرض: بارانمکه بهسمر
 زهويډا باري و ښاو رهوان بوو زهوي

رهغو نمرمي گرتموه.
 جامع السراة: کاري سمرجيني لهگډل
 ژنهکدا کرد.
 جمع لآلا على امر كذا: لهگډل فلاندا
 رهپان پهکي گرت.
 جمع الناس: خهلمکهکي نامادهي
 لهمنجاسدانې نوژو مراسيمي
 جومعه بوون.
 جمع الدجاجة: مريشکهکي هيلکهکاني
 لهسکي خويډا کؤکردموه.
 جمع المتفرق: شته بلاومکاني کؤکردموه.
 اجتمع: بؤ مطاوعهي (جمعة) هاتووه.
 اجتمع الرجل: ريشي پريووه، گهېشته
 تۆپهلاکي گمنجيمتي.
 اجتمع الماضي: پيادمکه پهلې کرد له
 رويشتندا ه لمرهوشتو ومصفي
 پتفهمبردا هاتووه (کان اذا مضي
 مضي مجتمعا).
 قجتمع: همندي لشتهکان پالپان دابه
 پال شتهکاني تر.
 استجمع: بهمانا (لجمع) هاتووه ه
 دمگوتري: (استجمع القوم): له
 ههموو لايکهوه خهلمکهکي
 کؤيوونهوه.
 استجمع السيل: لافاوکه لهههموو
 لايکهوه کؤ بووهوه ه دمگوتري:
 (استجمع الرادي): له ههموو
 لايکهوه لافاو هلسا: هېچ شويښک
 نهما لافاوي ن ههلهستې.

استَجْمَعَ الْبَهْلُ رُحْمَهُ: دانەمۇنلەكە وشك بوو.

استجمع للجبرى أو الرطب: خۇى گىف داو خۇى نامادەكرد بۇ رۇيشتن يان بۇ بازدان.

استجمع الرجل: پياومكە كەيشتە پلىمى كاملى و هيزو توانا.

استجمع له أسره: ھەموو گارە دلفۇشكەرەكانى بۇ دەستەبەر بوو.

اجتمع: ناوتكە بۇ تەئىدو جەختكر دىنەموى ھەموانى بەگاردى ۋ دەگوتتى: (جاء القوم اجمعهم) (ياجمعهم).

الاجماع: يەكلىگىر بووون و رىتكەموتنى كۆمەللىكى تايىمىتى يان ھەموو كەس لەسر كارىكى تايىمىتى، ئەم بەگكرتنە دەپىتە بەلگە لەسر بېرىارو حوكمەكە ۋ فوكەھى مۇسولمانەكان وشى (اجماع) كورت ھەللىدن لە ھاورپى مۇجتەھىدەكان لە جەر خېگنە، لەسر كارىكى ئاپىنى و بىنە ماىەك لەبىنەماكانى تەشرىع دەۋمىردى.

الاجتماع: زانستى كۆمەلەپىتى: زانپارى زانستىكە باس لە دوستبوون و گەشەكردىنى كۆمەللى ئادەمپزاد دەگا ۋ سروشو و قانۇن و ياساى كۆمەلەپىتى باس دەگاۋ ديارەكانىيان دەخلالە بەر

توتۇننىمۇ لىكۆلنىمۇ ۋ دەگوتتى: (رجل اجتماعي) پياۋىكە بەگوتىرى پىداۋىستىبەكانى زىيانى كۆمەلەپىتى ھەلس و كەوت دەگاۋ زۇر تىكەل بە جەماۋەر دەپ.

الجامع: ناوتكە لەناۋە جۈنەكانى خودا ۋ مەگموتىك گەنۇنىزى ھەپنى تىدا ئەنجام بەردى ۋ دەگوتتى: (مسجد الجامع) (أمر جامع): كارىكە گرنەمو خەلك لەسەرى كۆدەپىتمۇ ۋ لەقورقان دىھانلۇۋە: ﴿وَإِذَا كَانُوا مِنْكَ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوا﴾.

كلام جامع: دىق و قىمەكە وشەكانى كەم و ماناكانى جۈن و زۇرن ۋ (يُذَرّ جامع) مەنچەلى گەرە.

الجامعة: زنجىرىكە دەست و مل پىكەمۇ دەپەستى ۋ كۆمەللىك كۆلپزو پەيمانگى خۇندىن و زانستىن ئادەب و زانپارىيان تىدا دەخۇندىردى دەگوتىرلەمۇ.

لدىر جامعة: مەنچەلى گەرە ۋ (جمعهم جامعة) كارىكى گەمورە كۆى كرىنەمۇ ۋ (كلمة جامعة) ماناى زۇر ھەلەگىرىۋ وشەكە بۇ خۇى كورلە ۋ لە جەنەلدا ھالۋوۋ پىقەمبەر ھەرمۇۋىپىتى: (أوليت جوامع الكلم) قىمى بەپىز و پەر مانا فېر كروم.

الجامع: كۆكەرمەۋى ھەممو شىتەك كە
لەبنەمايەك ئاڭقۇ دەپنەۋە ۋە مەكۋو
قەدى دار كە ھىزى ھەممو لقو
بۇيەكەنى تېدا كۇ دەپنەۋە ۋە مەكۋو
كە كۆمەلەك شت كۆيەكەۋە ۋە مەكۋو
دەكۋوتى: (الخر جماع اللهم) ۋە
ھەروا دەكۋوتى: (هذا الباب جماع
هذه الأبواب)، (فلان جماع لىنى فلان)
ھەممو خىزم ۋە كەس ۋە كارەكەنى لىنى
كۆدەپنەۋە، گوئى لەبىرو راكەنى
دەگەرن ۋە بىقەسى دەكەن.

لىر جماع: مەنچەلەككى گەۋرە ۋە پان ۋە
بۇرە، مەپەككى تېدا جىگە دەپنەۋە
ۋە ھەروا دەكۋوتى: (استأجر الأجير)
جماعاً وجماعة) كرىكارى بەكەرى
گەرت ۋە ھەممو ھەققەتەك كرىسى
خۇي داپە.

الجماعة: زامەرى زۇر لە ئادەمىزاد لە
دەمەشت ۋە روۋەك ۋە كۆمەلەك
ئادەمىزاد كە بەك مەبەست كۆيان
بەكەتەۋە.

الجماعية: لەزاراۋى ئابورى سىياسىدا،
بىرىتەپە لە رېئازىكى سۇشالىستى،
ئەۋە دەمەسپەننى كە سوۋى
بەروپوم بەرھەم دەپى بۇ دەۋلەت
بىر ۋە ئىككىنچى تەبىئەت ۋە تەك
نەمىنى ئەنپا مالى دانراۋ بۇ سەرف
گەردن دەپى لەھۋلە جەنۋە
مەكەمەنى تەبىئەتى دا يەننى ۋە
(المعاهدة الجماعية): پەيمانىنامە

نېۋان زىياد لە دوو دەۋلەت
دەگەپەنى.

الجنح: كۆمەلە، كۆپۈۋەكەن ۋە سوپا ۋە
دارخورما بېرى لە دەنكىك نەزانى
سەننەمەكى جىيە، ۋە جىيە
خورمايەكى ئىكەلە لەمەند
جۇرەك كە پەسەند نەمىن، لەزگە ۋە
كەتەرى سور ۋە لەزاراۋى زانستى
رېيائى: بىرىتەپە لە كۆكەرنە
جەند زامەمەك ۋە (بىرم الجمع):
رۇزى قىيامەت (بىرم جمع) رۇزى
عەرەپە.

أيام جمع: رۇزۇنى كە حاجىيەكەن لە
ساراي مېنا دەپنەۋە.

الجنح والجنح: بېكەۋە بە ھەممو
دەكۋوتى: (حتره يجمع بده) يان
دەكۋوتى: (أعطاء جنح الكف) بېر
بەمەشتى شتى پېدا ۋە ھەروا
دەكۋوتى: (أعطاء يجمع لابه) بېر
بەكەسەكە ۋە ۋەرگەرت ۋە ھەروا
دەكۋوتى: (أمرهم يجمع) كارەكەنىيان
ھەممو پەننەنپە ۋە ھەروا
دەكۋوتى: (لعب الشهر يجمع)
مانگەكە ھەممو تېپەر بوو.

الجنساء من البهائم: ئەۋ مائەت ۋە
ھەيۋاننەپە كە جەستەيان ساغ بىر
ھىج بەشىكى ئەجستە نەبۇپنەۋە
ۋە كە بوخوشەر بەكەرىي مەبەست
خوشەرى بىرم

جماعاً: ۋە شەمەكە بۇ گەتەگىرى

هممونى بەگاردئ دىگوتىرئ:
(جسات القيلة جَفَاءَ) ھۆزىگە
ھىمويان ھاتن.

الْجُمُعَةُ: كۆمەل و دىستىمى پىنر ۋ
دىگوتىرئ: (جُمُعَةٌ مِنْ ثَمَرٍ) چىگىڭ
لەخۇرما ۋ يىمانا ئولمىت و وگىر
بوونى يىگىر دئ: دىگوتىرئ: (أَدَامُ
اللَّهُ جُمُعَةً مَابَيْنَكُمَا).

الْجُمُعَةُ وَالْجُمُعَةُ وَالْجُمُعَةُ: رۇزى ھىمىنى
ئەو رۇزى نىوان پىنج شەممە
شەممە لە رۇزانى ھىمىتەدا.

الْجُمَاعُ مِنْ كَلِّ شَيْءٍ: بىگە و
سەر ھەمسەرى ھەموو لىق و
پۇيەكان ۋ ھەرىتىك كۆپىيىتمەو
ھەند شىتېڭ پال پىرىنەلەي ھەند
شىتېڭى تر ۋ كۆمەلگەيىكى تىكەل
لەھەند ھۆزو بىنەمالەي جىياجىيا ۋ
(جُمَاعُ الْجَمْعِ) بىرىتپىيە لەسەر
(جُمَاعُ الثَّرَا) ئەو كۆمەلە
نەستىرىيە كە پىنى دىگوتىرئ: كۆ.

الْجُمُعِيَّةُ: كۆمەللىك يىگەمگىر بىر
مەبەستىكى تاپىلىتى و بىرو ھەزىكى
ھاوبەش لە نىوانىياندا ۋ وگىو
(الجمعة الأخيرة الإسلامية)، (الجمعة
التشريعية)، (الجمعة العلمية)

الْجُمُيعُ: كۆپىمەو ۋ دىگوتىرئ: (حَسْبُ
جَمْعٍ) خىللىكى كۆپىمەو ۋ (وَلَوْ
جَمْعٍ) قەومىكى گىردوگۇن ۋ (وَرَجُلٌ
جَمْعٍ): پىلوتىگە تىكەمىراو بەشان و

شەمكىتە (ھو جىم الراى) ئەو پىلوتە
راپەستىو بىرو بۇجىون ئىرانىيە
(جَمْعُ السِّلَاحِ): كۆكەرمەو ھەك ۋ
(نَالَةُ جَمْعٍ) ھوشىڭكە لە سىكىدا
پىچوو ھەيە، ھەرومەا وشى (جَمْعٍ)
بەمانا سوپايە ۋ ھەم بىر تەنكىدو
گىشتىگىرى بەگاردئ دىگوتىرئ:
(أَخَذْتُ حَقِي جَمْعَهُ).

الْجُمُيعُ: شۇنى كۆپىمەو ۋ
كۆمەلگەي ئادەمىزەد.

الْجُمُيعُ: شۇنى كۆپىمەو ۋ ئەو
خەلگەنەي كۆپىمەو ۋاتە:
ئەوانەي كۆپىمەو ۋەكەيان پىك
ھىناو ۋ شۇنى يىمەك گەپىشتى
دووشەن زىاتىر وگىو (جَمْعِ
البحرين) ۋ ھەروا ناو بىر دىزگاپەك
كە گىرەكى بەلەيىنى زامەنەي پان
فەنن و ئەدەبى زانىست و زانىبارى
بىدا، (ك: جَمْعُهُ).

الْجُمُيعَةُ: شۇنى كۆپىمەو.
الْجُمُيعَةُ: وتارىكى رىك و پىك كە كەم و
كۆپى تىدا نەبى.
المجمر: كۆ ۋ ئاكامى لىكىدانى ھەند
زىمەيەك.

جَمَلُ الشَّيْءِ جَمَالًا: لەشتە پىلوتە بوومەكان
ئەمەي كۆ كىردۆتەو.

جَمَلُ الشَّيْءِ: پىزو پىمەكى تۈنەمەو.
جَمَلُ جَمَالًا: شىمەو روخسارى جۈان بوو
ۋ رەشتە ئەخلاقى جۈان بوو

(لهر جیل)، (ك: جلاء) (وهي جملة)،
(ك: جمائل).

أَجْمَلُ: حوشترمکانی زور بون ۵ (أَجْمَلُ لِي
الطلب) بهجوانی داخوژیمهکی خوی
گهباوند ۵ له حمیدیدا هاتوو: (أَجْمَلُوا
لِي طَلَب الرِّزْقِ فَإِنَّ كُلَّ مَرٍ لَا يَخْلُقُ لَهُ).
أَجْمَلُ الشَّحْمِ: بهزوپیومهکی توندهوه.
أَجْمَلُ الشَّيْءِ: نهو شتهی لمبلاوه
بومکان کۆ کردهوه.

أَجْمَلُ الْحَسَابِ: ژمارمکانی حیسابی
کۆ کردهوه.

أَجْمَلُ الْكَلَامِ: هسهکی بهگورتی
رانوندو شتهکی دهبرپی.

أَجْمَلُ الصَّنِيعَةِ: کردارمکی جوان
نهمنجام داو رازنهبیهوهو زوری کرد.
جَامِلُهُ: بهجوانی ههلس و گهوتی
لهگهلهدا کردو بهمهیر
داخوژیمهکانیهوه چوو.

جَمْلُهُ: جوانی کردو ناراهشی دا ۵ له
دوعاو بارانهوهدا دهگورتی: (جَمَلُ
الله عليك): خودا جوانخاصیت بکاو
لهدلی خهلتکی دا شیرین بپی.

جَمَلُ الْأَمْرِ الْجَمِيش: ههروماندهوا
سوپاکهکی لمبهری شهرههشتهوه ۵
مانهوهی سوپای درۆژ کردهوه.

أَجْمَلُ: بهزوپیوی خوارد ۵ خوی پیر
جهورکرد.

أَجْمَلُ الشَّحْمِ: بهزمهکی توندهوه.

جَمَلُ: بۆ مطاوعهی (جَمْلُهُ) هاتوو ۵

خَوَى جوان کردو بهتهکهلالوف
جوانی بهسمر خوییدا هینا ۵
دهمگورتی: (لَجَمَلُ الْفَقِيرُ):
همزارمهکی پیوی خوارد.

أَسْعَجَلَ الشَّيْءِ: شتهکی بهجوان
لهقهلهدا.

الْجَامِلُ: جهله به حوشتر لهگهله شوان و
بارو بارگهمنهکیدا.

رجل جامل: پیاوێکی خاوهن حوشتر.

الْجَمَالُ: بهلای فهلهسوفهگانهوه
صیفهتیکه له شتهکاندا دهبیندری و
دل خوش دهکاو رزمانهمنلی وهدی
دێنی.

علم الجمال: بهشینکه لمبهشهکانی
فهلهسوفه باسی جوانی و
نهنازمهکانی جوانی و بیرۆکه و
تیوری جوانی دهکا.

الْجَمَالُ: گهسێک شتێک زور جوان بی له
جوانی دا بی وینهبی.

الْجَمَالِيُّ مِنَ الْإِبِلِ وَالنَّاسِ: کتهو
دهست و پهل ههوی و تیکسمر اوو
جهسته تهواو.

الْجَمَلُ: حوشتری گهوره ۵ لهو حوشتره
گهروانه هی وایان همیه دوو دوگی
همیه ۵ لههمنلی پێشینان دا
هاتوو: (مَا اسْرَ مِنْ لَادِ الْجَمَلُ):

گهسێک حوشتر لێ بهخوێ خوی بۆ
ناشیردرتهوه بهکهسێک دهگورتی:
کارێکی ناشکرا بکاو نهشیردرتهوه
۵ ههروا دهگورتی: (وَعَلَدَ اللَّيْلُ

الْجُمَيْلُ: بولبول.

الْجُمَيْلُ مِنَ الْكَلَامِ: رستمی كورت ۵

لەزانپاری رسمدا شیوههکه گرنکی
دهدا به لایمنی شیوهکه.

جَمُّ حَرَمًا: کۆبوووهوه، زۆر بوو ۵

دەگوتری: (جَمَّسَ الْفَرَسُ): بیرمه

ئاومکهی داکموت رۆجو بمتایبمتی

دوی ناوی هه لگۆزتن.

جَمُّ الْفَرَسُ وَغَيْرَهُ جَمًّا وَجَمَامًا: ئهسپهکه

پشوی داو حهسایهوه هیز

پهیدا کردوه.

جَمُّ الْعَظْمِ: گۆشتی زۆر بوو (جَمَّ الْفَرَسُ

جَمَامًا): ئهسپهکه نهپهیری و ئۆومکهی

تێدا کۆبوو.

جَمُّ الْأَمْرِ: کارمهکه نهیهکه بووهوه کاتی

هات.

جَمُّ الْأَلَاءِ وَالْكَيَالِ وَالْغَرَمَا: قاپهکهی

پهگرده ههتا لهسهریهوه رۆا.

جَمُّ الرَّجُلِ جَمَّتْ الْمَرَاةُ: گۆشتیان زۆر بوو

قهلهو بوون.

جَمُّ الْكَبْشِ وَالْمَعْجَةِ وَالْغَرَمَا: پهراغهکه یان

نهرمهکه کۆل بوون! شاخیان نهبوو

۵ له پهمنی پێشیناندا هاتوووه دهلی:

(عند الطاح يَلْبَسُ الْكَبْشُ الْأَجْمَ)

ئهم پهمنه بۆ کهسێک ئی دهری که

هاوه لکهی بهسهردا زالی بهی

بمهوی ئامادهباشی و

خۆحاز کردنهوه ۵ دهگوتری: (جَمَّ

الرَّجُلُ): پیاوهکه بهی رمب (بی

چمک) جووه گۆرپهتی جهنگهوه.

جَمَلًا: شەوی کردوو به حوشترو

سواری بووه بهکەسێک دەگوتری:

هەر بهشمو ئیسهکاتی بهکاو بهشه و

کهه بهموی (ك): جَمَلٌ وَاجِلٌ وَجَمَالٌ

وَاجِلٌ وَجَالَةٌ وَ....)

الْجَمَلُ: حەبلی ئهستور ۵ ماسی ۵ جۆره

ماسی پهکه.

الْجَمَلُ: کۆمەڵێک ئانهمپزاد.

الْجُمْلَةُ: بولبول.

الْجُمْلَةُ: کۆکهموهی هەر شتێک، کۆی شت،

دەگوتری: (أَعَدَّ الشَّيْءُ جَمْلَةً وَهَاءَ

جَمْلَةً) واته: بهکۆ نهک پارچه پارچه.

الْجُمْلَةُ: له لای زانیانی به لاغوه و

نه حویرمهکان رستهیهکه موسنمده

موسنمده ئیلهیهی تێدای موبتمداو

خهپهری لهخۆگرتهی.

الْجُمْلَةُ: هه لاشتیکی کهوانهمیه له

شێوهی دوگی حوشتدایه.

الْجَمَالُ: خاومنی حوشت، شوانی حوشت،

(ك): جَمَالَةٌ.

الْجَمَالُ: زۆر زۆر جوان و قهشنگه.

الْجَمَلُ: حەبلی ئهستور.

حسابُ الْجَمَلِ: جۆرنهکه له حهسبهو ههژمار

لهپهرهپهر هەر پێتێک ئمارمهک

دهدهری پهشوی (أَجَدَ هَرَز).

الْجُمَيْلُ: بولبول.

الْجُمَيْلُ: ئاغرمتی قهلهوو گۆشتن ۵ نهو

کهسهی بهز دهتۆنێتهوه.

الْجُمَيْلُ: بهزی تهاوهی کۆبووهوه.

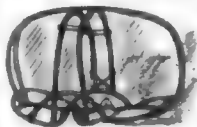
رجل (الطويق - الحرائير)

رجل

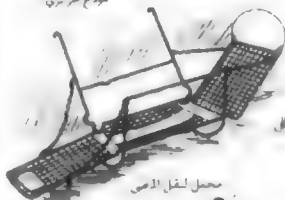

رجل حشيش

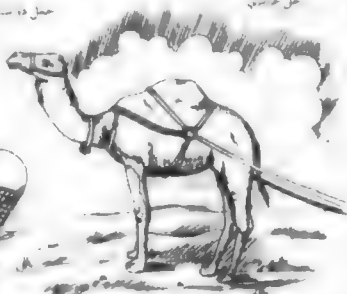

رجل ذو سمان

مودج حشيش

رجل لقل الاص

رجل الحائنه (القطر النعسي)

شكال لو حلال

رجل آسيري

رجل آسيري

مودج (ولاد سمار)

رجل شافي

مودج

جَمُّ النِّسَاءِ: بالخانمکه بهیږ بارکون و
سوئ بان بوو.

جَمُّ السُّطُحِ: سمرپانمکه بهیږ سپیاج و
شورا بوو

أَجَمُّ الْإِنْسَانِ وَالْفَرَسِ وَغَرَمَا:

ناده میزاد مکه هان له سپه مکه

پشوو یان دلو ماندوو پوونپان نمما.

أَجَمُّ الْأَمْرِ: کار مکه نزیك بووو کالی
خوئ هات.

أَجَسْتُ الْحَاجَةَ: پښو سستیبه مکه هاته
پښمموه.

أَجَمُّ الْفَرَقِ: کالی لیک جیابوونه وه هات.

أَجَمُّ الْمَاءِ وَغَرَمَا: وژی له ناو مکه هتیا
کږبوو مووه.

أَجَمُّ الْإِنْسَانِ وَالْفَرَسِ وَغَرَمَا: نارامی

پیدان ه دمو ترئ: (أَجَمُّ نَفْسِكَ)،

(أَجَمُّ لَلان لسانه من الكلام).

جَمُّ النِّبَاتِ: رومکه مکه له خوکه ووت و
پهل و پوی کردن.

جَمَّعَتِ الْمَرْأَةُ: ناظر مکه هزمکانی

کږکړ دنموو کورتی کړ دنموه پښو
نموی و مگوو پیاو بجی.

جَمَّ شَعْرُهُ: پیاو مکه هزمکانی کږکړ دنموو

کا کږ لکانی رڼک خست له حمید شا

هاتوو: (لَقَدْ أَفْلَحَ اللَّهُ الْأَمْمَاتُ مِنْ

النِّسَاءِ) په روم دگار نمفرینی لهو

ناظر متانه کړدوه که فزبان

کږدمکنه مو له پاشه سمرپان

د میان بهستن.

جَمُّ الْإِنْسَانِ وَالْكِتَابِ: قاپه مکه و

پښور مکه یې کړد.

تَجَمَّعَتِ النِّبَاتُ: رومکه مکه له خوکه ووت و

پهل و پوی کردن.

استجم: کږبوو، زور بوو.

استجمت الأرض: زمو ی گپاو گزی روا.

استجم الإنسان والفرس و غرهما: به مانا

(أجم) دی.

استجم الفرس واستجم الفرس واستجم

لفسه: پشوی دایه و ماو مکه لیس

وستانا و مگوو بکه و یتموه.

الجمام: پشودان و شتر اجمت.

الجمام: پېر کړنی قاپ و منجمل و شتی

وا ه منجمه لیک یان تمنه مکه و پېه و

ه سناغیک که دوی ټی کړنی شته مکه

به سمرپه وه پړی.

الجم: زوری نه زور له هه موو شتی ه

هوران د مفرموی: «وَلِكَيْبُورُ الْمَالِ

حَتَّى جَمًّا».

الجم من الشيء: زوری نه لمشت، (ك: جم

وجرم) دمو ترئ: (جم الفرس، الجم

الفرس) کږموی زور.

الجم: زور و کږبوو مو له هه موو شتی ه

نه مگر پښو قاپ و نامیری پیوانه

به کارهات به مانا پړو سمرپه.

النساء: هیلکمی سمر، کاسه سمر،

کملله سمر.

الجمالی: کږبوو مو هزی پښه سمر ه

هزی زور و درنر که به سمر شان دا

په مخش بوین.

الْجَمَّةُ: مَيَّيْنَمِي (الْجَمَّة).

جَمَّةُ الْبَنِي: نَمُومِيه نَامُومِيه دَاكُمُوتَبِي

دَوای نَمُومِي نَوای لِي هَمَلُگُوزَرَا.

جَمَّةُ السَّيْفِي: نَمُومِي شَوِيْنَمِيه كِه

لَمَشُونِي بِزَمَارُو رَمِطَلَمَكَنِيْمِيه

نَاو دَمَكُو تَنِيْدَا كُو دَمِيْتَمِيه

دَمُگُوتَرِي: (جَاءُوا لِي جَمَّةُ):

بِهَكُومَلِن هَاتِن دَاوای خُوْن دَمَكَمَن.

الْجَمُّومُ: زُورُو كُوبُومُومِيه لَه هَمُومُو

شَتِيك، گِيَاو گَزِي زُور، رُومَكُو

دَمَرَه خَتِي چِرُو پَرِي تَر كِه رُوي

زَهَوِيْمَكِه دَاپُوشَن دَمُگُوتَرِي (بَر

جَمُّومُ)، (لَرَس جَمُّومُ الْمَدَر):

لَمَسِيْتَكِه لَه رِيشتَنَدَا دَمَمِيِيُو

بَمَرَدَمُومُ بَاز دَمَاوِي.

الْجَمِّيمُ: زُورُو كُوبُومُومِيه لَه هَمُومُو

شَتِيك گِيَاو گَزِي زُور رُومَكُو

دَمَرَه خَتِي چِرُو پَر كِه زَهَوِيْمَكِه

دَاپُوشِي.

الْجَمُّ: شُونِي رَاوَسْتَانِي نَاو سَنَك

دَمُگُوتَرِي: (لَا لَان رَا سِغَ الْمَجَّمُ)

فَلَانَكَمَس سَنَك هَرَاوَانِه بَمَهِيچ

شَتِيك رَقِي هَمَلَنَاسَتِي بَه

بِيچَمُوَانَمُومِي دَمُگُوتَرِي: (لَا لَان ضَلَّ

الْمَجَّمُ) فَلَانَكَمَس لَمَنَكِه تِيْزَمِيه زُوو

تُورَه دَمِي، (ك: مَجَامُ).

الْمَجَّمَّةُ: هَمَرَشَتِيك رَا حَمَتُو

كِه بِيضُخُوشِي بِيْنِي.

الْجَمَّانُ لُورَلُور: دَمَنَكِه مُورُو لَه زُوو

دُرُوسَت دَمُگُوتَرِي لَمَسَر شِيْوِي

لُورَلُور هَمُورَا بِيْسِنِيكِي جَمَدِرَاوُو

بَمَرَاوِيْز بُو كِرَاو بَه مِيْرُوي رَمَنَكَاو

رَمَنَك لَافَرَت دَمِيكَاَنِه مَلِي خُوِي،

نِيْوَان كَمَرَدَن مَمَمِي دَا دَمُگُوتَرِي.

جَمْمَرُ الشَّيْئِي: شَتَمَكِي كُو كِرَدَمُومِي

لَمَسَر گُورَمَكِه گَلِي كُوكِرَدَمُومِي.

جَمْمَرُ الْكَلَامُ: شَمَكِي كُورَت كِرَدَمُومِي.

جَمْمَرُ لَه الْفَهْرُ وَالِيَه رَعِيَه: هَمُوَالِي

جَهْمَاوَمَرَمَكِي پِيْدَا پَان هَمُوَالِي

هَمَمَدِي لَه جَهْمَاوَمَرِي پِيْدَاو

رَا سَتِيْمَكَانِي لِي شَارَدَمُومِي.

كَجَمْمَرُ عَلِيَه: دَمَسْتَرِيْزِي كِرَدَه سَمَر

(كَجَمْمَرُ النَّاسِ) جَهْمَاوَمَرَمَكِه كِرَد

بُورُوو.

الْجَمَّاهِرُ: كَمَتُو زَمِيَه لَاح، (ك: جَمَاهِر).

الْجَمُّهُورُ مَن كَل شِيْئِي: زُورِيْنِه لَبُو

جَهْوِي كُومَل بُوو، زُورِيَه ي

جَهْمَاوَمَر، (ك: جَمَاهِر) (جَمَاهِر

النَّاسِ): پِيَاو مَافُولَان.

الْجَمْهُورِي: پَالَدِرَاو بُولَاي جَهْمَاوَمَر

(الْحُكْمُ الْجَمْهُورِي) نَمُومِيه كَارُو

بَارِي دَمُولَمَت بَمَدَمَسَت كَمَسَانِيَكُمُوه

بِي گَل هَمَلِيَان بَزُورِي لَمَسَر دَپُو

نَمَرِيْتِيكِي تَاپِيْمَتِي گَلُو

نَمَتَمُومَكَاَن سَمَرَك كُومَارِيك بُو

مَامُومِيه كِي دِيَارِيكِرَاو بُو خُورِيَان

هَمَلَمَبُورِيْن هَمُورَاوَانُو بُو

شَمَرَاپِيك لَمَتَرِي دُرُوسَت دَمُگُوتَرِي

سَمَر خُوشَكَمَرَه.

الْجَمْهُورِيَّةُ: دَمُولَمَتِيَكِه حَاكَمِيكِي

بمهر سنگی دایروانش.

الْحُجَّاءُ: ترو کهوان.

الْحُجَّاءُ: جانی گلر، گلپرچه

جَنْبَ لَلان لی بی لَلان جنابه: فلانکس

لَمناو خِیَلی فلاندا نِیشتَه جی بوو

بمهریسی.

جَنْبَ الرِّیح جنبا: هموا له باشورهوه

هاتووه یان بهرمو باشوور دهجی.

جَنْبَ الِه جنبا: نارمرووی کردو حمزی لی

بوو دیدنی بکا.

جَنْبَ الشَّیْ: لئی دوروکهوتهموه ۵ دوروی

خستهموه ۵ پالی پیومنا، لاتمنیشتی

همنگاوت، خاترو خوابشی نهگرت

رُزَی لیئمننا.

جَنْبَ البَحر: لاتمنیشتی حوشترکهی داخ

کرد.

جَنْبَ الِیت و محرو جنبا: بهکمرتو گلی بو

خانومکه هیئاو دایپوشی ۵ یان

خیزو بییری زوری بهسهردا رشت.

جَنبِ الأرض: به کمرتو یان به مالمال

زهوپهکهی ریک خست و تهختی

کرد.

جَنبِ الفَرَسِ او الأسیر جنبا: کیشایه لاومو

کهناگریری کرد.

جَنْبَ لَلانِ الشَّیْ جنبا و جنبا: دوروی

خستهموه ۵ فورلان دموهرموی:

﴿وَأَجْنِبْنِي وَتَنِي أَنْ لَأُقَدَّ الْأَسْأَمُ﴾.

جَنْبَ جَبْسا: دوروکهوتهموه ۵ هاواری

لاکهلهکهی کرد ۵ بهلادا سور له

هلهبزلرو له لایمن کهلهوه یان

له لایمن بهرلهمانهموه بهرپومی دهبا

بژ ماومیهکی دیاریکراو.

الْجُنْهُرُ: توندو تزل و دامزراوو

جهستمریک و پیک.

مُجَنِّهَاتُ العَرَب: حموت جامعی

عمرهبین هی شاعرانی جینی

دووهمنو لهدوا (الْمُتَلَقَّاتُ السَّجَّة)

لهسمری کژوبنهموه.

تَجَسَّى مِنْ كَلِّ شَيْئٍ: کهسایمتی و

قهبارمو جهندییمت و جونییمت بو

هموو شتیک ۵ لهککه شاخ و درکه

شاخ ۵ گریو لوو هاوسان

لهجهستمی ئادمیزاد.

الْجُمَا: بهمانا (الْجُمَا) دئ ۵ (الْجُمَا)

بهمانا (الْجُمَا) دئ.

جَنَّا جُنْرًا: خوی کژم کردهموو مهیلان

بوو ۵ خوی بهسهردا گوشمهله کرد

۵ دمگوتری: (جنا لی عذره) خوی

نموی کردو بهگورجی رؤی.

جَنِي: (جَنَّا) شانمکانی بهسمرسنگی دا

دمروان پشتی کژم بۆتهموه.

جَنَّا الكِبش و محرو: بهرازهکه

شاخهکانی بهرمو پاش ههلهگهراهموه

۵ (هو اجنا و هی جنابه).

اجَنَّا علیه: بهمانا (جنا علیه) دئ.

اجتنأ علیه: بهمانا (جنا علیه) دئ ۵

(جانا علیه) بهمانا (جنا علیه) دئ.

تَهَانَا علیه: بهمانا (جنا علیه) دئ.

الْأَجْنَا: پشت کور: کهسیکه شانی

اجْتَنِبِ الشَّيْئَ: لاشتمکه دور کھوتھومو
خوی پارسٹ.

اجْتَنِبِ الْفَرْسَ وَهَرَه: نسیپھکھی دور
خستمه.

اجْتَنِبِ الشَّيْئَ: لی دور کھوتھومو

كُتِبَ: لمشی پیس بوو.

كُتِبَ الشَّيْئَ: له شتمکه دور کھوتھومو

دمگوتری: (هو مُتَجَبَّ لَه) نمو خوی
لهو شته دور دمگري.

اسْتَجْتَبَ: لمشی پیس بوو.

الْأَجْتَبُ: بیگانه له خزمایمتی دا، یان
لهزیدو نیشتماندا ۰ شتیک رام نمبی.

الأجتنبي: بیگانه، دهرکی ۰ دمگوتری:

(هو اجنبی لی هذا الأمر) نهو لهو

کاره بیگانههوه دوره نابزانیو

ناگای لی نه ۰ کسینک مافی

نهوه نمبی رهگزنامهی نهو ولاته

ومریگری، (ك: اجانب) ۰

الْجَانِبُ: لاتمنیشتی لادمیزادو هی تریش

۰ شملا، نهولا، ناوچه ۰ بهردمرگای

مال ۰ هژیمو گهرک، (ك: جواب) ۰

همندیکیان دمگوتری: (إله لَمْ يُخْجِ

الْجَرَابُ) فلان لوتبهرزو خوبهزلزانه

۰ غریب ۰ نمو کسهی گمردن کهج

نمبی.

الْجَنَابُ: دموروبهر، دمگوتری: (سُروا

یسرون جَنَابَه) پییان بلی: با

بهدموری فلاندا برؤن ۰ بهردمرگای

مال یان گهرک و هژیبه، دمگوتری:

تینواندا دولاهاشمه، گرمؤلمهوو

(جَنِبَ الهه): شامزوی لای نهوی

کردو کھوته دلمراوکپوه.

جَنِبَ الرِّيحَ: بمانا (جَنِبَ) دی.

جَنِبَ لَلان: فلانکس لمشی پیس بوو.

جَنِبَ حَبَابَ: دور کھوتھومو ۰ نزیک بووه ۰

لمشی پیس بوو ۰ (جَنِبَ): هاواری

لاکهلمکھی کرد ۰ رمشما لی دا بای

ومشت تیکیدا ۰ دمگوتری: (جَنِبَ

الْقَوْمُ أَوْ الزَّرْعُ).

أَجْتَبَ: دور کھوتھومو. (أَجَبَ عنه) لی

دور کھوتھومو ۰ لمشی پیس بوو.

أَجْتَبَ لَلأُ الشَّيْئَ: نمو شتانهی له

فلانکس دور خستمه.

جَالِبَه: لایمنگری نهوی کرد، یان برؤ

بشتگری نهوی رقیس ۰ دوری

خستمه ۰ لهپمندی پشیناندا

هاتوه (لد جانب الروضَ واهری

الجرل) له باخو گولستان دور

کھوتلموه شامزوی ولتسی

سولتممزیمتی.

جَنِبَ الْقَوْمِ: نمو هوزه شریان برههوهو

که م بوو.

جَنِبَ الْعَامِ: سالمکه نههات بوو.

جَنِبَ الْفَرْسِ أَوْ الشَّيْئَ: دوری

خستمه.

جَنِبَ لَلأُ الشَّيْئَ: شتمکھی لفلانکس

دور خستمه.

اجْتَنَبَ: لمشی پیس بوو.

لنهملاى نوموه برؤن ۵ (ولعدوا
جنايتـه) لهنزك نمو
دانپشتن. الْجَنْبُ من كل شئ:
تمنيشت و نملاو نوملاى شتمكه ۵
لاهنزك ۵ بهرامبر ۵ دهگوتري:
(هذا الليل لي جنب مودك) (ماذا
لعلت لي جنب حاجي) له فورئانا
هاتوو دهغرموي: ﴿يَا حُرَّتِي عَلَى
مَا قُرِطْتُ لِي جَنْبَ اللَّهِ﴾، (ك):
جنوب، اجناب) ۵.

جار الجنب: نمو جيرانه مالى بهمالى
تووه نووسلى ۵ (الصاحب بالجنب):
نمو كمسه بهجهسته ليت نزيك
بي، هاورپى سمفرت بي.
الْجَنْبُ في السباق: نوميه پيشمكى كمر
لمتمك نهمكهىدا نهمپنكى تر
وكمكو يمدك ناماده بكا، بؤ نومى
نهمكر نهمكهى شكستى هينا
خيرا نهمكهى تر بكار بينى ۵
كورت و كولمبه.

الْجَنْبُ: دور ۵ فورئان دهغرموي:
﴿قَبُضْتُ بِهِ عَنْ جَنْبِ وَطْنِ لَأَ
يَخْرُؤُنَّ﴾ ۵ بهمانا (نزيكيش) دئ ۵
خزم بپيته جيرانت.

جار الْجَنْبُ: هاورپى سمفرت ۵ نمو
كمسه پابندى وهستهكانت نمين
۵ نمو كمسه توشى حالتى لمش
پيسى بي.

الْجَنْبُ من الشيء: لاهمنى شتمكه ۵
نزيك و نملاو نوملاى شتمكه ۵

(أنا لي جنب فلان) من لمؤزر
چاودتري فلاندام لهؤويهو
ديوهخانى نومدام ۵ همروا
دهگوتري: (فلان رحب الجنب،
خصب الجنب) دهست و دل فراوان و
سمخى سروشته ۵ مردو نمبردو
پياوو، (ك): اجنبه) ۵.

الْجَنْبُ: نهخوشى ۵ (ذات الجنب)
نهخوشيمكه توشى همردى
سپيكان دمبي.

الْجَنْبُ: دزايتمى و نازاوه دل نازاردن
۵ دهگوتري: (فلان ج لي جنب لبح)
فلان زور توندرو بوو له نازاردنى
خهلك و كارى ناشريندا ۵ همروا
دهگوتري: (لرس طرع الجنب)
نهمپنكى سمرنمرو جلمو خوشه.

الْجَنْبُ: يارييمكى مثالنه (دوو مثال
بهرامبر بهمكه همرمكه يان همولى
نومدهدا بهرامبرمكى نمبرگري).

الْجَنْبَاءُ: بهمانا (الْجَنَابِي) دئ.

الْجَنْبَاءُ: لمش پيسى، حالتيكه بهمير
پياوو نافرمت دا دئ لمانكاسى
جوتبون يان ناوهاتنموه بهمير
جوتبون ۵ دهگوتري: (اغسل من
الجنباء) غوسلى لمش پيسى لهخوى
دهرگرد ۵ بهمانا (نزيك، نومولاو
نملا) دئ، دهگوتري: (مَرَّأٌ يَمُرُّونَ
جانبه) پييان بلخ بمنزكى نومدا
برؤن بهلاى نومدا تپهرن ۵

گۆشمگىرى و خۇبارىزى ۋە لە
 ھەمىشدا ھاتوۋە: (عليكم بالجنة
 لانها غفلة) تابۇلتان دىگىرى
 گۆشمگىرى ھەلپىزىرن چۈنكە
 دىمىتە مايمى دىست و داۋىنپاكى ۋە
 ھەروا بىمىرەختىك دىگوتىرى:
 گەلدار بىز ھاپىنان سەوزىچ ۋە ئەو
 گىبا و گزى لىنىۋان دىمىخت و
 رەمىندا دىرۇى.

الْجَنَّةُ: لای شت و نىزىكى شت.
 الْجَنَّةُ: ئەو كىسەپە خۇى لەخەللى تىر
 دىھارنىزى.

الْجَنَابُ: ھاپىنى ھەمناھەنگ و ھادەم.
 الْجُنُوبُ: لای پىچەوانەى باكور وائە:
 باشور ۋە بايەك گە لەولايەمە بى.
 الْجَنِيْبُ: ئەمە ئىسەپى بۇ قەراغ رى
 كىش دىگىرى.

الْجُنَابُ: لقاو شلو سەرنەرم ۋە كەسىك
 يان و لاغنىك لە رۇيشتىدا بىلەنگە ۋە
 بىگانە و غەرىپ ۋە چۆرىكە لە
 خورماى باش، (ك: جُنُب) ۋە.

الْجَنِيْبُ: ولاخى كىشكراو ۋە لاچار
 بەتەنىشتى خوشەرمە ۋە بەھەردو
 تاپەكان دىگوتىرى: (جىنىپتان)، (ك:)
 جنائب) ۋە دىگوتىرى: (لەلان لقاۋ
 الجنائب بىن يەپە) ھالانكىس يارو
 بارگەنە لە پىشەمە دەروا.

الْجَنَبُ: خىرو شەرى زۇر.
 الْجَنَبُ: بەمانا (الْمَجْتَب) دى ۋە كەرتو

(دىراو ھەلەس) ۋە ئامىرنىكە وىكوو
 خاكەناز دىنانى نىيە لای خواروى زۇر
 تەنگ و تىزە ۋە زەمى پىن تەخت
 دىگىرى، گلى پى بەرز دىگىرنەمە
 بۇيەھىزكىرنى دەورو بەرى جۇگا
 ئاۋ ۋە كەوان ۋە پەردە ۋە سىنوورى
 نىۋان دوو دىولەت.

الْجَنَّةُ مِنَ الْجِيْشِ: لايەكى سوپا (جا)
 راست يان جەپ) ۋە ھەر دوولاي
 سوپا پىيىن دىگوتىرى: (مَجْتَبَان) لە
 ھەمىشدا ھاتوۋە دىھەرمۇى: (انە
 صلى الله عليه وسلم يفتي خالد بن
 الوليد يرم الفتح على المجنة اليمنى
 واليسر على المجنة اليسرى).

كَجَنَّتْ: خۇى پال خىزىنى تىردا، خۇى
 كىردە كور و نەمەى خەللى تىر ۋە
 دىزووى لەسەر شت ھەل كىرد
 بەجۆرىك شتەكەى شارەمە
 پالنىكە پالى خۇى پلاۋكىردنەمە
 ھەلنىشت.

الْجَنَّتْ: ئوغەنىكە لە وشەى (جنىس) ۋە يان
 جۆرە زمان لايىيەكە، (ك: جنات
 و جنث).

الْجُنُشِي: ئاسىنگەر ۋە خوشەر خىنگىنە
 زىيە شمشىر ۋە جۆرىكىشە لە
 ئامنى باش، (ك: اجنات) ۋە.

الْجُنَجْنُ وَالْجُنَجْنُ: ئىساقانى سىگ، (ك:)
 جناجن) ۋە.

الْجُنَجْنَةُ وَالْجُنَجْنَةُ: بەمانا (الْجُنَجْنُ) دى.

الْجُنُجُونُ: بمانا (الْجُنُجُونُ دى، لك):
جَنَاحُهُ.

جَنَاحُ جَنَاحٍ وَجَنَاحًا: خواربۇوۈ دىگۈرتى:
(جَنَاحُ الِه وَجَنَاحُ لِه) بەلەى ئەۋىدا
تاشى، قىسمى ئەۋى پەسلىگەرد ۵
شۈن ئەۋى گەۋت.

جَنَاحُ الْإِنْسَانِ وَالْهَوَى: بىسىر يەكدا گەۋت
۵ مەيەلانى گەرد .

جَنَحَتِ السَّيْفَةُ: گەشتىيەكە گەيشتە
تەنگاۋ شانى داداۋ بىزەۋىيەۋە
نوۋساۋ ئەۋرەۋەتتى ۋە رۇيشتىنى بۇ
نەگرا.

جَنَاحُ الطَّائِرِ: بالىنىمكە بالەكانى لَيْك دان.

جَنَاحُ الرَّجُلِ: پىاۋەكە پاپەندى قەرىمان بوۋ.

جَنَاحُ اللَّيْلِ: شەۋ راشكا بەرەۋ كۆلتىنى رۇيى.

جَنَاحُ الْحِرَانِ لِي سِرِّهِ: ئازەلمەكە ئەكالتى

رۇيشتىندا بەھۋى پەلەۋ خىرا

رۇيشتىنەۋە مىلى بۇ پەشەۋە

دەۋرگەرد.

جَنَاحُ لَيْلَانَ عَلَى بَرَقَتَيْهِ: ئازەلمەكەس خۇى

خىستە سىر ھەردوۋ ئانىشىكى ۋ

لەزمەۋى قەلەمى گەرد ۵ پان خىستىيە

سىر سەرىن.

جَنَاحُ عَلَى الشَّيْءِ: روى لەشتەكە گەرد

بەھەردوۋ دەستى خەرىكىەتلى ۋ

خۇى بىسىردا شۇپكەردۋەۋە.

جَنَاحُ أَنْ يَأْكُلَ كَلْبًا: بەلەۋەۋە ئاۋان بوۋ

ئەۋ شتە ئاۋا بىۋا.

جَنَاحُ الطَّائِرِ جَنَاحًا: لەشتەۋى پالى دىۋ قەرى

۵ پالى خۇى شىكەندەۋەۋە لىكى دان.

جَنَاحُ: پالى شىكا.

أَجْنَحَ الطَّيْرُ: شىتەكى خۋار گەردەۋە.

جَنَحَهُ: پالى بۇ دروست گەردن.

جَنَحَ الْمَخَالِفَةُ: بېرىرى دا سەرىنچىيەكى

شىۋاۋ سزادان بىن.

أَجْنَحَ الْإِنْسَانُ: پەراسۋى شىكان.

أَجْنَحَ الرَّجُلُ عَلَى رَحْلِهِ: پىاۋەكە لەسىر

ۋاۋغەمەكى ھەردوۋ ئانىشىكى دادان

۵ خۇى خىستە سىر ھەردوۋ دەستى ۵

لە ھەدەشدا ھاتوۋە كە پەنچەمەۋ

(د.خ) نەخۇش گەۋتوۋە پاشان

تۈزۈك ئازارەمەكى لەسىر سۈك بوۋە

(لەجىتتە) مىلى سەۋەۋە ھىتى دىخىل

المسجد) قورساقى خۇى خىستە سىر

ئوسامە ھوۋە ئاۋمەزگەۋتەۋە.

أَجْنَحَ فِي السَّجَرَةِ: قورساقى خۇى خىستە

سىر لەمى دەستى ۋانىشىكى لەزمەۋى

بەرزگەردەۋە لەگەلمەكەكى خۇى

دوۋرى خىستەۋە بەجۈرۈك ئانىشىكى

ۋەكۈۋ پال دەھاتنە بەرجاۋ.

أَجْنَحَ الْهَيْرَانُ فِي سِرِّهِ: ھەيۋانەكە لە

رۇيشتىندا شۈيۈنى گەۋت.

أَجْنَحَ الشَّيْءُ: شىتەكى خۋارگەردەۋە

دوۋلەى ھەنپاۋەۋە.

كَجَنَحَ: بۇ (مطاۋە)ى (جَنَحَهُ) ھاتوۋە.

كَجَنَحَ فِي السَّجَرَةِ: بەمانا (أَجْنَحَ) ھاتوۋە.

أَسْتَجَنَحَ اللَّيْلُ: شەۋدەھات.

الْجَانِحَةُ: پەراسۋەۋە كۈرەشكان كە

لەسنگەۋە نەزىكەن.

الْجَنَاحُ: بال (نەو ئەندامی بالەندە پێی دەپڕێ ە دوو بال ە قۆل ە بن هەنگل ە لاتەنیشت ە (جناح القصر و جناح البيت) لایەك لەبەلەخانە لایەك لەخانوو ە كۆمەڵێك لەشت ە (جناح الرحى) دوولای بەرداش ە (جناح النعل) تیزلەپەكانى ە (جناح المسكر) دوولای سوپا (جناح الرادى) ئەم بەرو ئەو بەرى شیو ە دەگوترى: (فلان لی جناح فلان) فلانكەس لەوێر جاویدى و سەرپەرشتیاری فلان دایە. جناح السفر: لەسەر سەفەر ە دەگوترى: (هو على جناح السفر) خەریكە سەفەریكا ە (ركب جناحی الطائر) ولاتی جێ هێشت ە (ركب جناحی نعامه) بە لێم ئەمەو خەریكى كارمەكەمەو ژۆر گرتكى پێ ددا ە (هو لی جناحی طائر) ئەدەرەوێو رارایی دایە (غفض له جناحه) گوی ئە مستی بوو گوی رادەپەستی ە لەقورئاندا هاتوو: ﴿وَأَغْضَضْنَا لَهُمَا جَنَاحَ الطَّيْرِ مِنَ الرُّخْمَةِ﴾ ە (فلان مقصور الجناح) فلانكەس دەستەوسانەو هێچى بۆ ئەنجام نادرى ە پەكێكە لە لایەنەكانى ھارى تۆپى پێ ە كە پێك دێ لە پانزە.

الْجَنَاحُ: ناوان ە مەیل كردن بۆ ناوان و گوناه ە هەلگرتنى خەم و خەفەت ە كۆمەڵێك لەشت ە ھەروا دەگوترى: (انا

الك جناح) تەمەزۆم بۆ دیدارتان. الْجَنَاحِيَّةُ: پێتەكن لە شیعە توندرومەكان! شوونكەوتەى عەبدوللاى كۆمى موعاویپەى كۆمى عەبدوللاى كۆمى جەعفرى (ذى الجناحين). الْجَنَاحُ: لا ە ئەمەلا ئەولا ە جاویدى ە بەشتێك لەشەو ە تارىكى شەو ە دەورو بەرى رێگا. الْجَنَاحُ: تارىكى شەو.

الْجَنَاحَةُ: تاوانێكە شیاوى ئەومبە ئەومى ئەنجامى داوە سزا بدێ. الْمَجَنَّةُ: پارچە پێستێكە لە پێشەوى بار دادەنێرێ كاروانجى لەسەر رادەكشی: (ك: مجانح). جَنَدُ الْجُنُودِ: سەربازەكانى كۆكرەمەو (جَنَدُ فُلَانٍ) فلانكەسى كرد بەسەر یاز.

تَجَنَّدَ: سەربازی دامەزاندن ە سەربازی پەیداكردن.

الْجُنَادِي: قوماشێك كە لە دیوار بدێ و دیواری پێ دابپۆشێ ە هەشتێك راخەریب یان پێخەف پێ ە لەحەدیشى سالدایا هاتوو دەلى: (سرنا البيت جُنَادِيْ أَخْضَر) دیواری مالهەمان بە قورماشێكى سەوز دابپۆشیبو ە ئەبو ئەمەبۆب هاتە ژوورەو بێنسى و بەپەلە رۆپە دەرەو، چونكە پێى ناخۆش بوو كە ئەو قوماشە لە دیوار دراو.

جناح فراشة

جناح بصر

جناح طائر

ملقحة زهرة

أزقة (1)

بطن (2)

جناح خفاش

بطن (3)

لحاح النمل

بطن (4)

بطن ورجل (5)

جناح (6)

تألف الأذن (7)

بطن (8)

رجل (9)

جناح بطن (10)

جناح البعوض (11)

برقانة العنكبوت البعوض (12)

جناح طائر باربعة سرجات

جناح البعوض البعوض (13)

جناح طائر البعوض (14)

جناح طائر البعوض

جناح ورجل ١٥ ذوات الجناحين ١٦ صنفات الأجنحة ١٧ صنف الأجنحة ١٨ صنف الأجنحة

أَلْجُنْدُ: سەربازى، يارمەتیدەر و دەست و
پێوەند، (ك: أجداد و جند).

أَلْجُنْدُ: زەمى رەقەلان و سەخت ە بەردێكە
لەقوڕ دەچى.

أَلْجُنْدِيُّ: يەك سەرباز.

أَلْجُنْدِيَّة: ياساى سوپا.

أَلْجُنْدُبُ: جۆرە كۆللەيەكە دەنگى
(سەرە سەرى) ئى دىو باز دەھاوئى و
دەفرى، (ك: جنادب) ە ە لەپەندى
پێشياناندا ھاوو دەلى: (و مَضرُ
الجدب) كارەكە بىپەنەست گەمى و
كێشەكە قورس بوو.

أَمْ جُنْدُبُ: بەلاو كارەسات، سەم و تاوین
ە لەپەندا ھاوو دەلى ە (ركب أَمْ
جندب): واتە تاوانى كردو سەتمى
نەنجامدا ە (و لَع بام جندب) غەدرى
كردو غەبرى بكۆزى كوشتمو.

جَنْفَرُ الثَّرَبُ: پۆشاكەكە رونەقى جارانى
بۆ ھاوئە لە ئوتوى دا، مەشت و مالى
كردمو.

جَنْفَرُ الْكَتَابِ: بىقەلەم بەسەر وشەكان و
كوژاومكاندا ھاوئە تۆخى كردنمو
بۆ ئەوى بگوێننرێنمو.

أَلْجَنْفَرَةُ: نامپێركى دارپەنە پۆشاكى
پێ لەو توو دەدرئ و جەرچ و لۆجى
پێراست دەكرێتمو.

أَلْجُنَادِلُ: شتى گەورەو پەموو بەهێز،
(ك: جنادل) ە.

أَلْجَنْدَلُ: شوێنێكە لە زەمى رۆباردا

بەهۆى زۆر بەسەرا رۆیشتنى
ئاوێكە بەردو شاخەكە پەتەو دەبن
لەپەندى پێشياناندا ھاوو (جندلان
إسلكنا) ە بەدوو هێزى پەتەو
دەگوترئ: كە بەگزیەگدا بچن، (ك:
جنادل) ە.

جَنْفَرُ الشَّيْ جَنْفَرًا: شتەكەى شارەمو ە كۆى
كردمو.

جَنْفَرُ الْمَيْتِ: مردووێكەى خستەسەر
دارەمەیت.

أَلْجَنْزَاةُ: دارەمەیت ە مردو ە پان دارەمەیت و
مردووێكەو ئەوێكەى لەگەلى دا دەچن
بۆ سەر قەبران و كفن و دقنى دەكەن ە
شتێك لەسەرشانى جەماوەر ناخۆش
بىو خەمەلى پێ بخۆن ە دەگوترئ:
(ضَرْبٌ حَتَّى لَرَكِ جَنْزَاةٌ) ئەوێكەى ئى
درا تا بەمردووان خەست (طەس لى
جنازه) واتە مرد.

أَلْجَنْسَايَتِي: ئەو كەسەى لەپێش
جەنازەكەو دەروو قورئان پان
نەكرو ئەهلىلە دەخوێنئ.

أَللَّحْنُ الْجَنْسَانِي: سوود نەكرێكە لە
پێش جەنازەكەو دەخوێندرئ.

جَنْسَتِ الرُّبْعَةَ جَنْسًا: خورماكە
هەمووى تێكرا گەمى.

جَالَسَهُ: چوووە پەرى ئەو، خۆى
وگەو ئەو ئى كرد.

جَنْسُ الْأَحْيَاءِ: هەموو تاكەكانى وگەو
بەك لێكردن كردنى بەبەك

جَنَفٌ، جَيْفٌ جُنُوفًا: لا خواربوو، ستمی
کرد ه دگوترئ: (جف علیه، و عنه)
لایدا (جف لبه) ستمی کرد.

جَيْفٌ جَنْفًا: بهمانا (جَف) دئ ه
لمقورئاندا هاتوو دهمرموئ: (لَمَنْ
عَالَ مِنْ مُوسَى جَنْفًا أَرْبَعًا فَأَصْلَحَ
بَنِيهِمْ فَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) ه پستی کوم
بؤوه.

أَجَنَفٌ: بهمانا (جَيْف) دئ.
أَجَنَفٌ فَلَانًا: له برهاریکی هان دا
ستمی بهدیکرد.

جَالَفَ الْقَرَمَ: خوی له گهلمکی تهره
کردو لپیان دور کوهتوه.

تَهَالَفَ: لایدا، له رنگای راست کلابوو ه
لمقورئاندا هاتوو دهمرموئ: (لَمَنْ
اضْطَرَّ لِي تَخَفَةً غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِلَهِم
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ).

تَهَانَفَ عَنْهُ: لپئ لادا، (تجائف له واله)
پؤی لادا.

تَهَانَفَ لِي مَشِيَةً: له رؤیشتندا خوی
باداو هیزی کرد.

الْأَجْنَفُ: گتمو زهه للاح ه دگوترئ:
(لدح اجنف) پپالیمکی نستور.

الْجُنَالِي: نهوگسمی له رؤیشتندا خوی
باددا هیزو لوتهرزی دهنوئتی.

أَلْيَجْنَفُ: ستممکار (خضم جنف)
رکابرئکی ستمکاره.

جَنَقَهُ: به قوچهقاینی به (منجهنق)
بمردی تیگرت ناگر بارانی کرد.

جینس و پپم پالیدان بهرگمزو
جینسی خویانهوه.

جَنْسٌ: بؤ مطاوعی (جَنَسٌ) هاتوو.

جَنْسًا: لهرگمزا خویان ومکوو پمک
لیکرد.

الْجَنَاسُ: لمرزروی به لاغیاندا نهومیه
دوو وشهیان دوو رسته لهه مموو
پهته گانیاندا پان له زوربهیان دا
ومکوو پمک بچن و مانایان جوودلی.

الْجِنْسُ: بنماو رگمزو جؤر ه له زاروی
ممنتیقیمکاندا نهومیه ده لامت بگا

لهسر زور شت که جؤرکانیان جوودلوز
بن ومکوو (حهیوان) که رگمزنکه زور

جؤری ومکوو (نادهمیزلد) و (لهسپ) و
(رهشه و لاخ) و زور جؤری تری

گیانه بمر دگرتنهوه ه بهیمگه پشتنی
نیرو مئ لمباری سیکسهوه.

الْجَنَسِيُّ: پالدرای بؤلای (جینس) له
زاروی پاساو قانوندا پهیوهننیمکی

باساییه تاکنک دههستتتهوه به
ولا تیکسهوه، وا دهبی پهیوهننیمکه

راسته پنه و بهره پیه، وادهبی
لاومکپهوه بههوی شتی ترموه لهو

هاولاتی بوونه بهدست دهنننری.

الْجَنَسِيَّةُ: صیغه تیکه به لاده میز لادهوه
ده لکی له روی پهیوهننیدی و

گه رانهوهی بؤ نهتموهو گه لیک.

الْجَنَسِيُّ: ماسیه که له نیوان رنگی
سپی و رنگی زهردا.

الْجَنَسِيُّ: شتی رهه و ساغلام.

میرزا اسگاری

میرزا اسدالله خان

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

میرزا اسد

من سكان القب

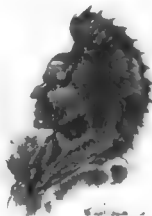
مسي

مكي

من سكان الكونيتو

من هودانكا

مستفي

رئيسة وفد من ضم الحفيد

من سكان حر عشت

من وفد نوي (القام)

من سكان حبه

من سكان صمدلي

من سكان أريمنه نون

جَنَّتُهُ: بهمانا (جَنَّتُهُ) دئ.

الْجَنَّتِيُّ: لهوانمى سمر و گارى منجه منيق

دمكهن ۵ لهو بهردانمى به

منجه منيق دههاونژرين.

الْجَنَّتِيُّ: (الْمُتَحَلِّقُ): منجه منيق، (ك):

منجيات، مجائق، مجالىق.

الْجُلُكُ: تمبور، ناميريكى گورنى و موسيقايه.

جَنُّ جَنَّا: خوى همشاردا.

جَنُّ اللَّيْلِ جَنَّا وَجَنَّا وَجَنَّا: شهو

تاريكى هينا ۵ تاريكى داهات ۵

دمگوترئ: (جَنُّ الظَّلامِ) تاريكاسى

شهو جهو پرتو بوو.

جَنُّ عَلَيْهِ، جَنُّ الشَّيْءِ: شتمكهى دابؤشى ۵

لهفورانداندا هاتوو دهفمرموى: (لَلَّمَّا

جَنُّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَرْكَا).

جَنُّ الْمَيْتِ: مردومكهى كفن كرد ۵

مردومكهى خسته ناو گوروه.

جَنُّ جَنَّا وَجَنَّا وَجَنَّا وَجَنَّا: شيت بوو،

عهقلى لهدمست دا، بؤ زهدمى

لهو مانابهدا دمگوترئ: (جَنُّ جَنُّوهُ).

جَنُّ بِه وَه: سمرى لئى سورماو سمرنجى

راكيشا واى لئ هات بؤى شيت بوو.

أَجَنُّ: بهمانا (جَنُّ) دئ.

أَجَنُّ الشَّيْءِ عَنْهُ: شتمكه خوى همشاردا.

أَجَنُّ الْمَرْأَةَ جَنِيئاً: ناهرمتهكه منداى

كهوته سكوه.

أَجَنُّ الشَّيْءِ: شتمكهى همشاردا، شتيكى

بؤ دانا دابؤشى.

أَجَنُّ الْمَيْتِ: مردومكهى دابؤشى ۵ له

حمديشدا هاتوو: (رَلَّى دَلَن رَسُول

الله وَاجْتَانَه عَلَى وَالْمَاس).

أَجَنُّ الله لَلَّاماً: خودا عهقو ناوهزى

لهفلا نكمس ستاندهوه.

أَجَنُّ الشَّيْءِ صَنَرَةً: شتمكهى له سنگى

خوى دا شاردهوه.

جَنَّتُهُ: بهمانا (أَجَّتُهُ) دئ.

أَجَّتْ: خوى همشاردا.

قَبَّانٌ وَقَبَّالَنَ: خوى به شيت نيشاندا ۵

دمگوترئ: (قَبَّانٌ عَلَيْهِ).

قَبَّسَنَ: بؤ مرطاوعى (جَنَّتُهُ) دئ ۵

دمگوترئ: (لَجَّسَنَ عَلَيْهِ).

اسْتَجَنَّ: خوى همشاردا، ويستى خوى

همشاريدا.

التَّجَنُّ: شيوه قسهى جندؤكه، نهوى

جندؤكه دهيلين ۵ دمگوترئ: (هر

ينطق بالتجنين): بهشيوه قسهى

ههلقو مهلقو بهمانا قسه دمكا ۵

كمس تئى ناكا دهلى جى.

الْجَانُّ: جندؤكه ۵ فورنان دهفمرموى:

﴿لَمْ يَطْلُبْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ﴾ ۵

جؤره ماريكه چاو رهشو و رهنگ

زهردو قهباره گهوره ۵ فورنان

دهفمرموى: ﴿لَلَّمَّا رَأَاهَا لَهْتَرُ كَأَلْهَا

جَانٌّ وَلَّى مُنْهَرَا﴾، (ك: جَنَانٌ وَجَوَانٌ)

۵ له حمديشدا هاتوو دهلى: (أَنَّ

فِيهَا جَنَاناً كَثِيراً).

الْجَنَانُ: له ههموو شتيكدا ناو سكيمنى

۵ دل ۵ له پهندى پيشيناندا هاتوو

دملئ: (اذا ارح الجنان بكت العيان)

۵ همروا بهمانا كاري نهئي هاتوو

۵ شتي شيردراوه.

جنان الناس: كۆمەلى ئادەمىزاد كە

ئەوانىمى دىگەنلەر ناووم

ئادەمبۇشنىن.

جنان الليل: تارىكى شەمى زۇر تاريك.

الجن: بېنچەوانىمى ئادەمىزاد كە رەگەزى

جىندۇكە دىگەنلەر ۵ تاكەكەمى

(جنى ۵ دىگوتى: بات لىلان

سېف جى بىكان خال لا انى ۵).

الجن من كل شيء: سەرەتاو دەستە گۈلى

شت ۵ نېشات ۵ ھىزى شت.

جن الشباب: ھەممى لائىتى گەنجىيەمى.

جن البات: گۈل ۵ چوۋى روووك.

جن الليل: بهمانا (جىئە) دى.

الجنن: پەردە، گۆپ، كەن ۵ شيردراوه ۵

مردو، (ك: اجنان).

الجنّة: باغ ۵ بېستان ۵ بەمەرجى

دەختى ئېلىا بى ۵ بەتابەمى

دەختى خورماو دارى مېو ۵

بەھەشت ۵ ئەو شوپىمى رۇۋى

قىيامەت خودا بېلىوان دەخە ناۋى،

(ك: جىئە).

الجنّة: شېتى ۵ قورئان دەھەرمۇئ: (۵) آم

بۇ جىئە؟ ۵ ھەروا بهمانا جىندۇكەش

ھاتوو ۵ قورئان دەھەرمۇئ: (۵) ۵

الجنّة ۵ الناس ۵ كۆمەلى جىندۇكە ۵

لە ھەموو شىئىكا جۆرە بەھىزو بە

تواناو كامىل ۵ بى خەوشەكەمى.

الجنن: نەمانى عەقلى ناووم، پان

نەخۇشى ۵ شېۋى عەقلى.

الجنن: گۆپ ۵ شتى ھەمشاردراو

داپۇشراو ۵ مىئال لەو كاتەيدا كە

لەسكى داپىكايەمى ۵ بەلەي

پزىشكەكەنەمە بەو زارۇلەمە

دەگوتى: كە لە مىئالدىن داپە تا

تەمىنى دەگاتە كۆتاپى ھەفتەمى

ھەشتەم، لەو بەولاولە پىنى

دەگوتى: (خىل) ۵ لە زانبارى

(أحياء) ۵ بەيەكەم روومى پەيدا

بوو لە دەنكە تۆم دەگوتى زىندو

لەسەرەتاو موترى بەوونى تادىتە

لەئى سەر زەمى، (ك: أجنّة، أجنن).

الجنّة: پارچە قوماشىكە ئافەت لە

شان ۵ مىل خۇى دەئالەتتىن.

الجنن: مەتمەل ۵ دەگوتى: (قَلْبُ لِيلَانِ

مَجْنُونٌ): ۵ لائىكەم ھەباو شەرمى

لەكاو ئەمى ناشى كەردى ۵ پان

دەگوتى: دوۋىناپەمى بگىزىتە بەر

لەگەل پەكەنكا پان لەگەل كۆمەلەك

۵ ھەروا بهمانا گەردن بىند دى.

الجنّة: مەتمەل، (ك: مَجْنُونٌ).

الجنّة: شېتى ۵ شوپى خۇ ھەشاردان

۵ زەھەپەكە جىندۇكەمى زۇرى ھەپى،

(ك: مَجْنُونٌ).

الجنن: شىت، كەسەك عەقلى

لەدەست دەپى، (ك: مَجْنُونٌ).

اجتنی ماءَ المطر: جووه سمر ناوی
بارانه‌گه و لئی خواردهوه.

اجتنی علیه: دست دریزی کرده سمر،
دمگوتری: (جنی علیه جنایه).

اجنی الثمرة وحرها: میوه‌گی جنی.
الجانی: نه‌وگسمه خورما مونتوربه
دهکا ه کاسبکار.

الجنی: همر به‌روبویمک له درخت
لئیکرتیه وه ه له‌مندی پیشیناندا
هاتوه (هذا جنائی وغباره له) به
کسمیک دمگوتری: به‌رزموندی
هاوه‌لمگی پیش به‌رزموندی خوی
بغا ه همرها به‌مانا فارچک دئ ه ناوه
بؤ له‌مو، بؤ تری، بؤ خورمای تهر
گه‌یو که بیی دمگوتری: رولت ه بؤ
همنگون، بؤ زهر، (ک: اجنی واجنائه).

الجنایه: له زاراهوی قانوندا به تاوانیک
دمگوتری شیای سزادان بن یان به
نهدام یان به‌حمیم و زیندانی
هه‌ما هه‌تایی یان ماوه‌یمکی
دیاریکراو، (ک: جنایه).

الجنی: همر میوه‌ک که تازه له
دره‌خته‌گه چنرابی.

الجاهب: ناشکرا ه دمگوتری: (أناه جاهب)
به ناشکرا هات بؤلی.

الجهب: دهم و جاوی گرزو ناشیرین و ره‌زا
فورس.

الجهب: بی حمیاو شاپرو تکاو، (ک:
مجاهب).

المنجرتة: دارخورمای زور به‌رزو هوج،
(ک: مجانین).

جنی جنایه: تاوانی نه‌نجامدا ه دمگوتری:
(جنی علی نفسه) و (جنی علی لومه).

جنی الدب علی لسان: کژی کرد
بؤ نه‌نجامدانی تاوان و خرابه‌کاری.
جنی اللمة و لغوه: میوه‌گی جنی.

جنی جنینا: میوه‌گی له شوینی خوی
لئیکردهوه.

جنی اللمة للفلان، و جنی اللمة للفلان جنی
اللهمب: گزی کردمه، (ک: جناة
و جنة).

جنی جنی: پستی دهریمری سنگی جووه ناومه
ه دمگوتری: (هر اجنی و هی جنة).

اجنی الشمر: کاتی چینی میوه‌ک هات.
اجنی الشجر: دره‌خته‌گه میوه
به‌یادبوو، میوه چن دهستی کرد به
میوه چنین.

اجنی الأرض: زه‌ییمگه شتی چندرایی
زور بوو.

اجنی الله للماشية: به‌رومردگار گیاو گزی
بؤ نازمه‌کان رواند.

اجنی الله للکس الشمر: خودا هیزی
چینی میوه دا به فلان.

جانی علیه: داوی گردنی تاوانیکی
له‌سمر تومار کرد که نه‌یکردبوو.

اجنی الثمرة وحرها: میوه‌گی جنی.

اجتنی المثل: همنگوینه‌گی
کؤ کردهوه.

الْمُهَبَّازُ: رهنه گری شارمزو لیزان به
نهینى کارمکان، (ک: جهالة).

الْمُهَبَّلُ: سمر گموره ۵ به سالاجوو ۵
پیرهمیرد.

الْمُهَبَّلُ: نافرمتى ناشیرینى رهزا گران.
جَهَتْ جَهْتًا: ترسو و رق هه لسان یان
که بیخوشى و تهر دهماخى وای
لیکورد سمنگینی خوی له دستدا،
(هر جامت رمي جهات).

جَهْجَه الْأَطْطَالُ: پالوانه کان له مپیدانی
جمنگدا دستیان کرد به ههلهله
کیشان چهچهه.

جَهْجَه بِالسَّع: حغمی له درندهکه کرد
بۆنهموی و لیزینى ۵ له حمدیشدا
هاتوو دهلی: پیاویکی هۆزی
نهسلهم گورك به لاماری رانه
مهرمکی داو مهریکی برد (لَجَهْجَه
الرجل).

جَهْجَه الرَّجُلُ: پیاومکی له ههموو شتیک
گهرا بهوه.

لَجَهْجَه الْأَطْطَالُ: پالوانه کان له
مپیدانی جمنگدا ههلهله یان کیشا.

جَهْدُ جَهْدًا: گرنگی جهیدیته ۵ له فوراندا
هاتوو: ﴿وَأَنصِرُوا لِلَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ﴾
۵ بهمانا تیکۆشان و ههولسان بۆ
گهشتن به مهبست هاتوو ۵ توشی
چورتو و نارهحملى بوو.

جَهْدُ بَفْلَان: فلانکسی به تالی کردموه.
جَهْدُ لَفْلَان: فلانکس نارهحملى تووش
بوو ۵ به چه ختموه داواى لیکردو

ئیلحاحی لیکرد.

جَهْدُ الدَّائِلَةِ: زیاد له توانای ولاغه که بارى
لینا، یان رنگای به برى.

جَهْدُ الرِّحْلِ أَوْ السَّبِّ أَوْ الْحَبِّ: نهخوشی یان
ماندو بوون یان دلداری لاوازی کرد.

جَهْدُ اللَّحْنِ: ماستهکمی کرده ماستاوو
ههموو رۆن و ههوییهکمی لیکرت.

جَهْدُ الطَّعَامِ: حمزی له خواردنمه که کرد ۵
زۆری لى خوارد.

جَهْدَتِ الْمَاشِيَةُ لِلرَّمَى: نازه له کان زۆریان
له لهومری پاونمه که خوارد.

جَهْدُ الْمَالِ: مالمکمی دابمش کرد ههموی
تهخشان و پمخشان کرد.

جَهْدُ النَّاسِ: خه لکه که توشی قاتو قری بوون.
جَهْدُ الْعَيْشِ جَهْدًا: زیان ناخوش و بهر

چورتو بوو.

أَجْهَدُ: کهوتنه نیو ناخوشی و
کارساتهوه ۵ بوو به خامنی

ولاغیکی زعیضو لاواز.

أَجْهَدَتِ الْأَرْضُ: زهوییه که فشه ل بوو
بهرز بۆوه.

أَجْهَدُ لَه الطَّرِيقُ وَالْحَقُّ: رنگای راست و
حق دهرکهوت.

أَجْهَدُ الشَّيْءُ: شتمه که تیکه لاو بوو.

أَجْهَدُ الشَّيْءِ لِيهِ: خیرا بهربوو، پیری
به خیرایی به جهستهیدا بلاویۆوه.

أَجْهَدُ الْخَيْرُ عَلَيْهِ: دۆژمن به تهواوتی
رقو قینی خوی دهرخست.

أَجْهَدُ فَلَانٌ فِي الْأَمْرِ: فلانکس له
نیشمه کهدا نیحتیاتی کرد.

بِالْقَوْلِ فَإِلَهُ يَتَلَمَّ السُّرَّ وَأَخْفَى) ۵
دمگوتری: (جَهْرَ الْكَلَامِ): قسمگی

راگمیانده به دمنگی بهرز.

جَهْرَ الشَّيْءِ: بهمن پهرده حاوی پیکهوت ۵
نامامدی کردو مزمندهی کرد.

جَهْرَتِ الشَّمْسُ فَلَاأُ: خور حاوی فلاأی
تیکنداو نمیبینی.

جَهْرَ الْأَرْضِ: به نشانمزاری رنگامگی
بپی.

جَهْرَ الْجَيْشِ وَالْقَوْمِ: له پیش حاوی سوپاو
خه لکمکه زور بوون.

جَهْرَ الشَّيْءِ فَلَاأُ: نموشته له پیش حاوی
فلاأ نکس زور گهوره و ۵ روخسارو

جوانی سمرنجی راکتیا ۵ له وصفی
پنجه مبردا گوتراوه: (مَنْ رَأَى

جَهْدَهُ) هرکه می حاوی پی
بکهوتایه سمرنجی رادمکتشاو لئی

سمرسام دبوو.

جَهْرَ لِّلْأَنْبَرِ: فلاأ نکس بیرده کی له
خوپو لیته پاک کرده و ۵ ناوی ئی

همه ئینجا ۵ هلی کند تا گه بشته
ناو.

جَهْرَ السُّلَافَةِ: مشکه کی همزانده
رؤنه کی ئی دهره ئینا.

جَهْرَ الْقَوْمِ: به ناکاو له بهرمیایاندا
به سمریدا دان و غافلگیری کردن.

جَهْرَ الْإِنْسَانِ وَغَيْرِهِ جَهْرًا: حاوی به تیشکی
خور تیک جوون و هیجی نمیبینی.

جَهْرَتِ الْمَيِّتِ: حاوی زوق بوو ۵ حاوی
دهره پی، تَوَزَّكَ خَيْلٌ وَفَيْجٌ بُوو.

جَهْرَ الْفَرَسِ: له سپه که سپهاتییه کی
هممو ناوچهوانی گرته و.

جَهْرَ الْإِنْسَانِ جَهْرَةً وَجَهْرًا: جهسته پی
گمی و خوی قایم کردو روخساری

جوان بوو ۵ (هر أجهر رهی جهراء).
جَهْرَ الصَّوْتِ جَهْرَةً وَجَهْرًا: دمنگی بهرز

بووه.

جَهْرَ لِّلْأَنْبَرِ: فلاأ نکس جهسته رتک و پتک
بوو خوی دارشست ۵ روخساری

جوان و شیرین بوو ۵ (هر جَهر).

أَجْهَرَ: رانگمیانده دهری خست.
أَجْهَرَ بِالْكَلَامِ: قسمگی دهرخست.

ناشکری کرد.

أَجْهَرَ لِّلْأَنْبَرِ: فلاأ نکس به دمنگ گهوره
ناسراوه ۵ یان مندالی جوانی بوون.

جَاهَرَهُ بِالْعِدَاةِ: دست پیشخه ری کرد
له دوژمنایه ئینا.

جاهره بالأمر: کارمگی له لا درکاند.
جَهْرَ لِّلْأَنْبَرِ: فلاأ نکس دمنگی

بهرز کرده و.

جَهْرَ الْحَدِيثِ: قسمگی ناشکرا کرد.
جَهْرَ لِّلْأَنْبَرِ: فلاأ نکس دهری خست که

حاوی زمعیفه.

أَجْهَرَ الشَّيْءِ: بهمن پهرده شتمگی
بینی.

أَجْهَرَ الْجَيْشِ وَالْقَوْمِ: بهمانا (جَهْرَهُم) دت.
أَجْهَرَ فَلَاأُ: له حاو فلاأ نکس دا زور

گهوره و جوانی روخساری
سمرنجی راکتیا ۵ دمگوتری: (أَجْهَرَ

البُر: بیرمکه‌ی له قورو لیته پاک
کرده وه ۵ ناوی لَ دهره‌ینا.

الجَهَّار: به ناشکراو عملمنی ۵ دهگوترئ:
(لقبه نهاراً جهاراً).

الجَهْر: ماوه‌یک له رۆژگار ۵ سالتیکی
ته‌واو.

جَهْرُ الرَجُل: شیوه و روخساری پیاوکه ۵
دهگوترئ: (ما احسن جَهْرَهُ).

الجَهْرَاءُ مِنَ الْأَرْض: زوویه‌کی بانو
پۆرو بی دارو دره‌خت بی گردو
شیوو درکه شاخ ۵ بانووی سه‌ر
دهشت و بان.

الجَهْرَاءُ مِنَ الْقَوْم: کۆمه‌ل و پیرو
تاقمیان ۵ پیاو ماقول و ریش
سپیان.

الجَهْرَاءُ: نه‌وی ناشکراو دیار بی ۵ بی
به‌رده و داپۆشمر بی ۵ قورئان
ده‌مهرموی: ﴿أَنْ لَّزِمَ لَكَ حَتَّى
تَرَى اللَّهَ جَهْرَةً﴾.

الْجَهْرُ: پیاوی نازاو جاو نه‌ترس.
الجَهْر: دره‌وشاوه ۵ دهگوترئ: (وجه
جَهْرٍ روناکایی روخساری دیاره.
الجَهْرُ مِنَ اللَّيْلِ: نه‌و ماستمی له‌گه‌ل
ناوه‌که تیکه‌ل نه‌بووبی به کلویی
مابیتته‌وه.

الجَهْرُ: (جَهْرَةُ الْإِنْسَان): لایه‌نه
ناشکراکانی ناده‌میزاد.

لِلْجَهَّار: نه‌و کسه‌ی سروشتی وابی به
دهنگی به‌رز قسه بکا ۵ هه‌روا ناوه

بۆ موکمه‌ره‌و میکروؤفون.

الجَهْرُ: میکروسکۆپ، (ک: مجاهر).

الْجَهْرُ مِنَ الْأَصْوَات: دهنگیکه زه‌به‌یه‌ی
همه له‌گه‌ل نه‌و دهنگه زه‌به‌یه‌یه
دوو و سه‌ری دهنگی له گه‌رودا زه‌به‌یه
به‌ریک و پیک ده‌نه کا‌به‌وه.

جَهْرٌ عَلَى الْجَرِيح جَهْرًا: په‌لمی کرد له
گوشتنی به‌ینه‌ده‌که‌و زوو له‌ناوی به‌رد.
أَجَهَرَ عَلَى الْجَرِيح: به‌مانا (جَهْرٌ) دئ ۵
له حه‌مه‌نی ئه‌بنو مه‌سه‌ود دا
هاتوو ده‌لئ: (أَلَمْ أَلْهِ عَلَى ابْنِ جَهْلٍ
وَهُوَ صَرِيحٌ فَأَجَهَرَ عَلَيْهِ).

جَهْرَةٌ: جیازییه‌که‌ی بۆ ناماده‌کرد ۵
قورئان ده‌مهرموی: ﴿لَلَّامَا جَهْرُهُمْ
بِجَهَارِهِمْ﴾.

تَجَهَّرَ لِلأَمْرِ: خۆی بۆ کاره‌که ناماده کرد.
الْجَهَّاز: پێداویستی کاروان و بارو
بارگه‌نه‌و نه‌و کلا‌یه‌ی به
کاروانه‌که‌یه.

الجَهَّاز: پێداویستی هه‌موو کارێک پێی
ده‌گوترئ: (جَهَّاز). ده‌گوترئ: (جهاز
العروس، جهاز الجيش، جهاز الميت) ۵
له زه‌نده‌وا (جَهَّاز) بان (جَهَّاز)
نه‌وه‌یه نامێرکی حه‌سته نه‌رکیکی
تایبه‌تی و گرنگ نه‌نجام بدا وه‌که‌وو
(جهاز النفس) (جهاز الهضم) ۵ هه‌روا
به مه‌کینه‌ی نامێرک ده‌لێن: که
کارکی تایبه‌تی بی نه‌نجام به‌درئ
وه‌کو (جهاز العطر، جهاز البخير) ۵

ههروا به کۆمه ئێک خه لک
 دهگوترئ: کارێکی تاییهتی و گرتگ
 نهنجام بدهن وکوو (جهاز الدعاية)
 (جهاز الاستخبارات، جهاز
 الجاسوسية).

الْجَهِيْزُ: دهگوترئ: (صوت جَهِيْزُ):
 دهنگێکه پهله پهله تێدهیه.

لرس جَهِيْز: نەسبێکی قالب سوکه ه
 (لرس جهاز الشد) نەسبێکه گورج و
 گۆل و بهرلهیه.

الْجَهِيْزُ: گورگ ه ورج، بێجوه ورج.

جَهِيْرًا: ناوی ئافرمێتیکه هه موو قسهی
 وتار بێزو قسه که رفکاتی گه له که ی
 بری و کێشه که ی په کالێ کردوه و
 نه وه بوو کۆمه ئێک خه لک گۆ
 بوو و نه وه بۆ سولج و کوژاندنه وه ی
 خوێنێک له پهرێکا ئافرمێتیک که ناوی
 (جهيزة) بوو هاته ژورمو و وتی
 بکوژمه که له یان خزمی کوژراوه که
 کوژراوه و نه ی نێز خه لکه که به
 به گرتیان گوت (قطعت جهيزة لول
 کل خطيب).

جَهَشْتُ لِنَفْسِيْ جَهَشًا وَجَهَشًا:
 جوڵایه وه و خه ریک بوو له پهرمی
 گریان بدا.

جَهَشَ الصَّبِيْ اِلَى اُمِّهِ: مناله که بۆلای
 دایکی روانی و له پهرمی گریانى دا
 ه له حه دیتدا هاتوه ده لئ:
 بێغه مبه ر (د.خ) له حوده مبه ییه

دَهَشْتُ: (لَجَهَشْنَا اِلَى رَسُولِ اللهِ)
 سه مبه رى بێغه مبه رمان کردوو
 خه ریک بوو له پهرمی گریان
 بدهن.
 جَهَشَ لِلشُّرْقِ وَالْحَزْنَ وَالْبُكَاءِ: خۆی بۆ
 خۆشی یان ماته م و گریان ئاماده
 کرد.

جَهَشَ اِلَى الْقُرْمِ: هات بۆلای قه ومه که.
 جَهَشَ فُلَانٌ مِّنْ اَرْضٍ اِلَى اَرْضٍ: فُلَانٌ
 به په له له فُلَانٌ شو ئه وه هات بۆ
 فُلَانٌ شو ئن.

جَهَشَ مِنَ الشَّيْءِ: له شته که هه لات.
 جَهَشْتُ اِلَيْهِ لِنَفْسِيْ جَهَشًا: ویستی خۆی
 به ر شێتیه وه.

جَهَشَ الصَّبِيُّ اِلَى اُمِّهِ: مناله که دایکی
 به نی و خه ریک بوو به گری.

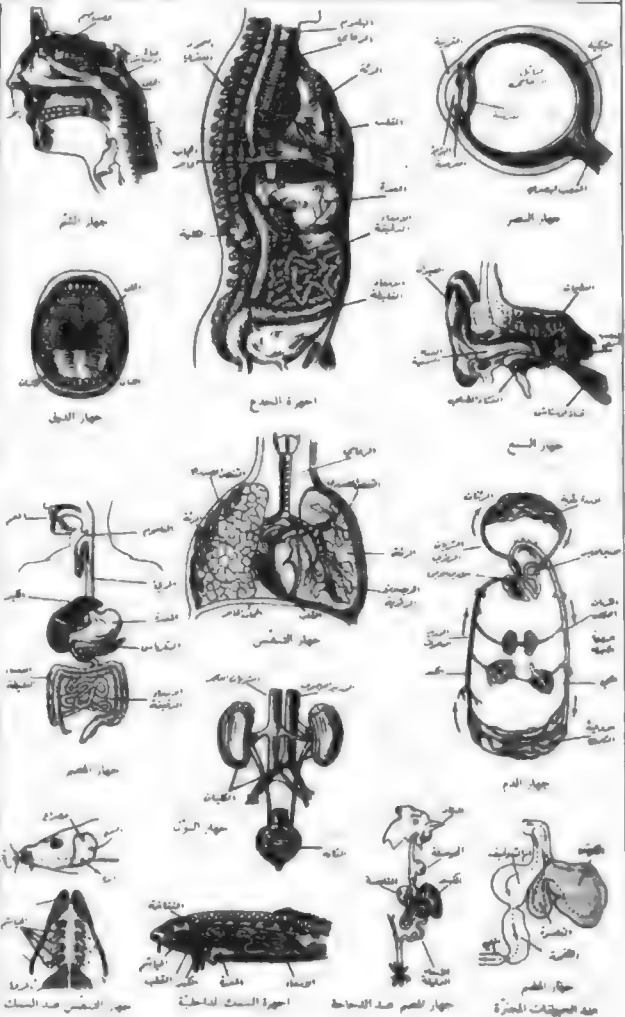
اَجْهَشَ: ویستی به گری ه دهگوترئ:
 (اَجْهَشَ لِلْبُكَاءِ وَ اِلْبُكَاءِ) له
 حه دیتدا هاتوه: (لِاَبْنِيْ لِاَجْهَشْتُ
 اِلْبُكَاءِ).

اَجْهَشْتُ اِلَيْهِ نَفْسِيْ: هێنجهی هاتن و
 ر شایه وه.

اَجْهَشَ فُلَانٌ عَنِ الْاَمْرِ: په له ی له فُلَانٌ
 کرد.

اَلْجَهَشَةُ: کۆمه ئێک ئاده مبه زاد ه فرمێسک
 که له کاتی گریاندا هه لده مهن.

جَهَشَ فُلَانٌ: به سه ر فُلَانٌ دا سه رکه وت ه
 دهگوترئ: (جَهَشَهُ عَنِ الْاَمْرِ) له و
 کاره دووری خسته وه.

اَجْهَضْتُ الْحَامِلُ: نافرتمه که منداله که ی
به ناکامی لمبار خوی برد
دمگوتری: (اَجْهَضْتُ جَنَاحًا) کۆریمه که ی
لمبار خوی جوانده له حه دیتدا
هاتوو: (لَا جَهْضَ جَنَاحًا) (هی عهض
وعهضه)، (ك: مجامض و مجامض) ه
منداله لمبار جووکه پیی دمگوتری:
(مُجْهَضٌ، جهض).

اَجْهَضَ الْجَارِحَ عَنْ صِيده: تازیمه که ی له
نیجیرمه دوور خستهوه.
اَجْهَضَ مِنْ مَكَانه: شته که ی له شوینی
خوی جولاندو لای برد.
اَجْهَضَ مِنَ الْأَمْرِ: په لوی کرد له کارمه
ه له حه دیتدا هاتوو دهلی:
(لَا جَهْضَ لَهُمْ عَنْ الْقَامِ يَوْمَ أَحَدٍ).

جَاهِضَهُ عَنْهُ: داگۆکی لیکردو نهیهشت
بجی بولای ه له حه دیتی
موحه ممه دی کوپی مسله مه ده
هاتوو: (قَصِدَ يَوْمَ أَحَدٍ رَجُلًا، قَالَ:
لَجَاهِضَتْنِي عَنْهُ أَمْرٌ سَلْبَان).

الْإِجْهَاضُ: لمبار جوونی زارۆکه له
مندالان بیته دهروه پێش نهوه ی
تمه منی زارۆکه که بگاته هوار مانگ.
الْجَاهِضُ: نهوه ی له دووگی حوشتر
به رزده بیته وه.

الْجَاهِضَةُ: جاشه که ری تمه من په ک
سال.

الْجَهَاضُ: میوه ی دره ختی ئیراک.

الْجَهْضُ: مندالی لمبار جوو.

الْجَهَاضَةُ: حوشتری پیر.

الْجَهْمِيُّ: به مانا (الْجَهْمِيُّ) دئ.

الْجَهْشُ: نمو نافرتمه ی مندالی بۆ
رانه ووستی هه رکه مندالی له سکی
کهوت پاش ماوه به که لمباری بجی،
(ك: مجامض).

لَجَهْشَمٌ: خوی رانواندو ته که مبهوری
کردو خوی به زل زانی.

الْجَهْشَمُ: که سیک دهمو جهاو که وروه
خهرو قهه ده مستورو که ته بین ه
ناوێکیشه بۆ شیر.

جَهَلْتُ الْقَدْرَ: منجه له که زۆر کولی، به
پێچه وانه ی مانای (جَهَلْتُ).

جَهَلْتُ لِفُلَانٍ عَلَى غِرِهِ جَهْلًا وَجَهْلًا:
فلانکس رهفتاری ناشیرینی له که ل
فلانکس کرد ه له قورناندا هاتوو
دهقه رموی: (قَالُوا أَتُحَدِّثُكَ مُتَرَاً قَالِ
أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ).

جَهَلْتُ الشَّيْءَ وَه: شته که ی نه زانی،
به شته که ی نه زانی ه هورنان
دهقه رموی: (إِنْ لَمْ يَبْرُوا قَوْمًا بِجَهْلَانَةٍ
فَصَبَحُوا عَلَى مَا فَتَنُوا نَادِينَ).

جَهْلُ الْحَقِّ: حقه ی به زانیدا ه (هو جاهل)،
(ك: جَهْلًا، جَهْلًا جَهْلًا...).

أَجْهَلُهُ: وای لیکرد نه زان و نه قام بی.
جَهْلُهُ: به نه قامی له قه له ده، نه سبه تی دا

بۆ نه زانی ه خسته ی به ناو حاله تی
نه قامی و سه ر لئ شیوان و نه زانی به وه.

إِجْهَلَهُ الْقَضِبُ وَالْأَفْهَةُ: رق هه لسان و

دهمارگه ری ومان لیکرد راستی

نه بینتی و جاهیل بی.

بهرتوابن قلآن شت بهو جزرميه له
واقيمشدا به پنجهمونهو بی.

الْجَهْلُ: دریکه (کولومونیکه) بشکو ناگری
پن تیکه دلدرن ۵ بهردی گموره.

الْجَهْلُ: دریکه بشکو ناگری پن تیک
هملددرن.

الْجَهْلُ: حوشتریکه به هیواشی بهروا.
الْجَهْلُ: ساربهک نیشانهی ریگاو بانی

تیدا نه بی ۵ دهگوتری: (أَرْضُ الْجَهْلِ):
زهویهکه نادمیزاد سغری لی دهرناکا

ناتونی پئیدا بهروا، (ك: الْجَهْلِ).
الْجَهْلُ: بهمانا (الجهلة) دی.

الْجَهْلُ: نهویه پان به نادمیزادموه
بنی بونمقامی و نمرانی ۵ له

حمدیشدا هاتوو دهفرموی: (الولد
مَبْنِيَّةُ الْجَهْلِ).

الْجَهْلُ: بهمانا (الجهلة) دی.
الجهل من الترق: نهو حوشتریه سک

نهکا ۵ زهویهک نیشانهو کبوی تیدا
نمین.

جَهْمُ جَهْمًا: به دهمو جاویکی
ناشیرینموه پئیشوازی لی کرد قسهی

رهقی پن گوت ۵ دهگوتری: (جَهْمَنِي
بما اكره) قسهی ناشیرینی پن گوت.

جَهْمُ جَهْمًا: به رویهکی ناشیرینموه
پئیشوازی لیکرد.

جَهْمُ جَهْمًا وَجَهْمًا: دهمو جاوی گرز
بیوو، روی قرش کرد ۵ دهگوتری:

(جَهْمُ وَجَهْمُ).

تَجَافَلْ: خوی به نمران نیشان دا
همرچهنده نمران نبوو.

إِسْتَجْهَلَ: به نهمای له قهلم دا ۵ به
نهمامو کال قامی هاته بهرجاو ۵

ههلی نا بی نهمای ۵ له حمدیشی
نیبنو ععباسدا هاتوو دهفرموی:

(من استجهل مؤناً فعليه إثم) هم
کهمسینک موسولمانینک ههلی بی

نهمای نهوه تاوانی نهو کهمسی له
نهستویه ۵ همروا (استجهل) بهمانا

سوکایمتی پئیکردنیش هاتوو.
اسْتَجْهَلَ الرِّيحُ الْفُصْنَ: بایهکه لقو

بوی درختهکهی جولاندوه.
الْجَاهِلُ: شیر.

الجاهلية: نهو سمردهمو رۆزگاری
عمریه پیش هاتنی نیسلام ۵

فوران دهفرموی: ﴿وَلَقَدْ لَبِى
يُرِيكَنْ وَلَا تَرْجِنْ تَرْجُ الْجَاهِلِيَّةِ

الْأُولَى﴾ ۵ همروها وشعی (الجاهلية)
بهمانا نهو رۆزگارانه دی که

دهکهوئته نیوان هاتنی دوو
پئغه مبرموه که پئی دهگوتری:

زهمانی (فیرم).
الْجَهْلُ: له زاراهوی زانا که لامیبهکاندا

نهویه بهروت به شتیک بی به
پئجهوانهی واقعهکهی ۵ (جهمل

دوو بهشه): (١) الجهل البسيط:
نهموونی زانیاری دهرباری شتیک ۵

(٢) الجهل المركب: بریتیه نهومی

أَجْمَى الطَّرِيقَ وَالْيَتِيمَ: پنهانگهی رون
کرده‌وه ماله‌کمی بی‌دهاری کرد.

جاهاه: شانازی بمسمرها کرد.

جَهَى الشَّجَّةَ: برینه‌کمی گمورمکرد.

الجاهی: ناشکرا، دنگوتری: (آناه جاهیاً)

به ناشکرا هات بی‌لای.

الْجَهْرُ: ته‌پۆلکه، گرد.

جَابَ الطَّيْرُ جَوْباً: بالندمه‌که گه‌وته خوار.

جَاب لَئَانَ الشَّيْءِ: فلانکس شتمه‌کمی

برپیه‌وه ۵ ناوهراسته‌کمی برپیه‌وه،

کونی تیکرد.

جَاب التَّغْلَ: نعلمه‌کمی دارشت.

جَاب الصَّخْرَةَ: بمرده‌کمی تاشی ۵ قورنان

دهرموی: ﴿وَكُمُودَ اللَّيْلِ جَاءُوا

الصَّخْرَ بِالْوَادِ﴾.

جَاب الْأَرْضَ وَالْمَلَاتِ وَالْبِلَادَ: به‌ناو

زه‌ویمه‌کدا رۆیشت ده‌شتمه‌کمی بری

ولاته‌کمی بری به بی‌نا رۆیشتن.

جَاب الْخَيْرَ الْبِلَادَ: هه‌واله‌که به‌ناو ولاته‌

بلاوه‌ی کرد.

جَاب الظَّلَامَ: جووه ناو تاریکاییه‌وه.

أَجَابَتِ الْأَرْضُ: زه‌ویمه‌که گیای رواند.

أَجَابَ لَئَانَ لَلْأَسْ: فلان وه‌لامی

هرسیارمکانی فلانی دایه‌وه ۵

ده‌گوتری: (أجَاب عن السؤال):

وه‌لامی هرسیارمکمی دایه‌وه.

أَجَابَ ظَلْمَهُ: دواکه‌ی قبول کرد ۵

نیشمه‌کمی بی‌جی‌یه‌جی کرد ۵

لعمورلله‌نا هاتووه ده‌رموی: ﴿لَيْلِي

قَرِيبَ أَحِبِّ ذُرَّةِ النَّارِ إِذَا ذُغَانٌ﴾.

جَارِيَةً مُجَارِيَةً وَجَرَاءً: هه‌ریمه‌که له

به‌رامبه‌رمکان وه‌لامی شه‌وی تری

دایه‌وه.

جَرَّبَ الْقَمَرُ: سانگ دونبه‌ی روناک

کرده‌وه ۵ دهرکه‌هوت.

جَرَّبَ عَلَى لَئَانَ بَيْتِ: به‌مته‌ن

فلانکسی پاراست.

جَوَّبَ الشَّيْءُ: شتمه‌کمی ناو بۆش کرد ۵

ناوه‌راسته‌کمی بری کونی کرد ۵ له

حه‌دیشدا هاتووه ده‌لامی: (أَخْذَت

أَهَاباً مَطَرُناً لَجَرَّت).

جَرَّبَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ: بارانه‌که هه‌ندئ له

زه‌وی گرتهموه هه‌ندیکمی نه‌گرتهموه

واته له هه‌ندئ شوین باری و له

هه‌ندئ شوینی تر نا.

اجْتَابَ الشَّيْءُ: شتمه‌کمی کون کرد،

جووه ناوی.

اجْتَابَ الْبَيْتَ: بیرمه‌کی هه‌نکه‌ند.

اجْتَابَ الْبِلَادَ وَالْمَلَا: ولات و ده‌شت و

ساری تمی کرد به‌یاندن تپه‌ری.

اجْتَابَ الْقَمِيصَ: گراسمه‌کمی لمبر کرد

له هه‌دیشدا هاتووه ده‌رموی:

(أَنَاهِ عَمَتَايَ النَّمَار).

اجْتَابَ الظَّلَامَ: جووه ناو تاریکیه‌وه.

الْجَابَ: هه‌لقیشا، دولت بوو به‌رایه‌وه.

الْجَابَ السَّحَابَ: هه‌ورمه‌که لاجوو.

الْجَابَ الظَّلَامَ: تاریکی لاجوو نه‌ما،

دونیا روناک بوو.

فراوان ۵ دشتایی روتمنی نیوان دوو
کټو ۵ کولانی نیوان دوو خانوو ۵
چالایی زموي کم درمخت ۵ ممتل.

الجراب من الرجال: گمړېدو روتمنی
هممېشې.

الجراب: ناستی پرېنده شتی تری پی
بېرېرتهوه ۵ ناستری شت کون
کردن ۵ برېن.

الجراب: ناستنیک شتی پی بېرېرتهوه ۵
ممتل ۵ کراس ظفرت لمبري بکا.
المجرية: وهلام.

جوت جولا: سکی له سمرهوه گهوره بوو ۵
سکی له خاورهوه داجورا (هر اجوت
وهي جولاء)، (ک: جوت).

جاس لالان: فلانکس مالو سامانی
خزمه کانی هولا ۵ وازی له به لکه
هینانموه هینا شتی تری رهجاو کرد.

جاحت الماحة لالان: به لکه مالو
سامانه کای هولا تاندو له بیخ دهری
هینا دموتری: (اعاذکم الله من
جوح الدهر): خودا له به لای زه مانه
بتانهارزی.

اجاحت الماحة المال: به لکه مالو
سامانه کای هولا تاند.

جرح رجله: قاجی روت کرد پیخواس بوو.
الأجرح: بانو پور له ههموو شتیک،
(هي جرحاء)، (ک: جوح).

الماحة: به لای کارصفت که نوشی مالو
سامانی پیاو دهریو لمانوی دها ۵ له
زاراوی شهر عرافانا بریتبیه له

تجارب القوم: نمو قوموه همنیکیان
وهلامی همنیکیان دایموه داخواری
به کریان هینانه دی ریک گوتن.
استجاب: وهلامی بؤ ناردموه.

استجاب له: گوښیستی همرمانه کای
بوو دواکای جی به جی کرد ۵
خوران دهمرموی: (فَلْتَسْتَجِرُوا
لِي).

استجاب الله فلائاً وله ومنه: خودا
دوعای فلانکسی قبول کردو
داخواری به کای بؤ هینانه دی.

استجربة: دواوی وهلامی لیکرد.
النجابة: وهلام، دموتری: (ساء سمعاً
لأساء جابة).

الجراب: وهلامی پرسپار، به پرموه هانتی
داخواری، رمدگردنموی دوا،
وهلاماندوهی نامه، وهلامی رخنه ۵
دمنگی بالنده ۵ له حمیدتا هاتوو
له باسی دروستکردنی کابدا
دهمرموی: (لسمعا جواباً من السماء
فاذا بطائر أعظم من النسر) ۵ له
زانستی موسیقانا به ناواری همشتم
دموتری له پلکانی موسیقانا.

الجراب: کراسیکه ظفرت لمبري دها ۵
ممتل ۵ دولهمی گهوره ۵ جور،
دموتری: (لي فلان جربان من خلق)
فلانکس دوو جور رهوشی تینده
لسمر هیچ جورنیکیان بهر دموام نابی.
الجرية: کملو کملین له همرودا بان له
کټودا ۵ همرودا همر چالو دواکی بهر

- به لَو لَافَاتِيكَ لَه نَاسَمَانَمُو هَاتِي
به رَو يَوومو مِيوِي لَمَو بَردي
هَمووي لَمَو بَردي يان هَمَنِيكي.
سَنَة جَانَة: سَاتِيكي هَاتو قَرِي.
أَلْجَوُحُ: كَالْمَكَة شَامِي.
أَلْجَرُحَةُ: كَارِصَاتو بَه لَو نَاسَمَانِي.
أَلْجِرْحُ: لَمَو كَسَمِي پَيُوِيستِي بَه
هَموو شَتِيكَ بِي، (ك: جَارِح).
جَاخُ السَّيْلِ الرَوَادِي جَاخُه: لَافَاوَكِه
قَرَاخ و بِيجاغِي شِيوَمَكِي دَادِي.
جَرْحُ السَّيْلِ لَلَاتَا: لَافَاوَكِه فَلَانَكَمَسِي
لَمَو بَرْد، كُوشْتِي.
تَبْرَخَتِ الْبُتْرُ: بَرِمَكِه تِيكَ رُوخَا.
تَبْرَخَتِ الْقَرَحَةُ: دَوْمَه لَمَكِه بَه جَهَقُو
شَمَقِي بَرْد.
الْجَوُحُ: خُونِدَان، تَوَرَمَكِه يَمَكِه لَه خَوَرِي
رَهَنَك كَرَو دَمَهَنَدِي.
الْمُجْرَحَةُ: جَانُ.
جَادُ جَرْدَةُ: بَاش بُوو، (جَادُ الْعَمَلُ) كَرْدَمَوَكِه
بَاش بُوو، (ك: جَادُ وَجَالِد).
جَادُ الرَّجُلُ: كَارِي بَاشِي كَرْد قَسَمِي حَاكِي
كَرْدَن، (هَر جَوَاد).
جَادُ الْفَرَسُ: نَسَبِي حَاك بُوو.
جَادُ الْفَرَسُ فِي غَدَرُو: نَسَبَه كِه تِيَزَمُو
بُوو (لَهَر وَهِي جَوَاد) ه لَه پَهَنَدِي
پَيَشِيَانَا هَاتُوو دَمَلِي: رَانِ الْجَوَاد
لَدِ يَغِيْسُ نَسَبِي رَهْمَنِيش
هَمَلَدَجَنكُو ه بَه كَسِيكَ دَمَكُوْتَرِي:
زَوَرَبِي كَرْدَمَوَكَاتِي بَاش بِنَو
- جَارِيكَ هَمَلَه بَكَا، (ك: جَاد).
جَادُ فَلَانُ جَرْدَا: فَلَانَكَمَسِي سَه خَاوَمَتِي
نَوَانِد، مَالِي بَه خَشِي.
جَادُ بَنَفَسَه جَرْدَا وَجَرْدَا: نَزِيك بُوو كِيَانِي
دَمَرَجِي، بَمَرِي.
جَادُ الْمَطَرُ: بَارَان زَوُر بَارِي.
جَادُ الْعَيْنُ: حَاوَمَكِه فَرَمِيَسَكِي زَوُر پَشْت.
جَادُ الْمَطَرُ الْأَرْضُ: بَارَان لَمَو زَهَوِيه بَارِي،
گَرْتِيَمُو ه دَمَكُوْتَرِي: (جَادُ الْمَطَرُ
الْقَرْمُ) بَارَانَكِه لَمَو خِيَلَمَو زَهَوِي
وَلَاتِيَانِي گَرْتِيَمُو ه لَه حَمَدِيَشْدَا
هَاتُوو دَمَهَرَمُوِي: (تَرَكْتِ أَهْل مَكَة
وَلَدِ جِدَوَا).
جَادُ الْهَرِي لَلَاتَا: سَوَزُو دَلْدَارِي فَلَانَكَمَسِي
نَه خُوْشِ خَسْت، بَسْمَرِيْدَا زَالِ بُوو،
بَرِستِي لِي بَرِي.
جَادُ النَّعَاسُ لَلَاتَا: وَشَمُوَز بَسْمَرِ فَلَانْدَا
زَالِ بُوو، (هَر جَالِد).
جَادُ فَلَاتَا: لَه سَه خَاوَمَلْدَا بَسْمَرِ
فَلَانَكَمَسِي زَالِ بُوو.
جِيْدُ فَلَانُ جَرَادَا: فَلَانَكَمَسِي تِيَنُوِي بُوو.
جِيْدُ مِنَ الْمَطَرِ: لَه تِيَنُوَانْدَا بَه هِيَلَاك
جَوو، خَمَرِيك بُوو بَمَرِي ه دَمَكُوْتَرِي:
(أَنِي لِأَجَادُ أَلِي لَقَاتِه): نَارَمَزُوِي دِيَتَنِي
دَمَكَمُو دَمَهَرِمُ بُولَاي.
أَجَادَا: كَارِي بَاشِي نَمَجَامِدَا، قَسَمِي
حَاكِي كَرْد، دَمَكُوْتَرِي: (أَجَادُ الشَّيْ
رُفِيَه): وَيِ أَتِكِرْد بَاش بِي ه لَه
كَرْمَكَمَا تِيَشِي بَاشِي كَرْد.

أجاء فلان: فلانكس بوو به خاوهنى
 نمسې چاك ه له حمديتدا هاتوو
 دهمرموى: (باعد الله من النار
 سبعين خريفاً للمعمر المجد).
 أجادت فلانة: فلان ناهرت منداښكى
 سمخى سروشتى بووه.
 أجاد فلاناً: به سمخى سروشتى له
 قهلم دا.
 أجاد فلاناً النقد والشياب: پارى باش،
 قوماشى باشى دابه فلانكس.
 أجاد الجرد الأرض: بارانكه له
 زوږيپهكې دا.
 أجاد الجرد فلاناً: باران فلانكسى
 كوشت.
 أجرة: كاري باشى كرد، قسمې چاكې كرد ه
 بوو به خاوهنى نمسې باشو رصمن.
 أجرة الشيء وفيه: شتمكې به باشى
 نمنجاند.
 أجرة: له سه خاوتيدا لموى تڼه پراند.
 جرد الفرس في صدره: نسپهكه له
 روښتن ما زوړ باش بوو.
 جرد الشيء: شتمكې چاك كرد.
 تجاردا في الشيء: سمپريان كرد شاخو
 كاميان نيشمكې باشو نمنجاندوه.
 تجاردا في المعارة: سمپريان كرد بزانن
 كاميان به لگمكې به ميژلره ه له
 حمديتدا هاتوو دمگوتري: (انظروا
 أيهم أجود حليفاً).
 تجرة في العمل: دست رهنكېنى له

کاره کېدا کرد.
 جرد الشيء: شتمكې همېژاردو داوې
 كرد شتيكى باش بې.
 استجاد الشيء: بهمانا (جردة) هاتوو ه
 به باشى له قهلم دا.
 استجاد الفرس: هيوى خواست
 نسپهكې نمسې رصمن بې ه
 بهموى نمسې رصمندا گمرا ه
 نمسې چاكې بهيدا كرد.
 استجاد فلاناً: داوې به خششو
 دهمندې ليكرد.
 التجاريد: بارانى زوړ.
 التجادى: زمعمران.
 الجرد: نمسې رصمن، (ك: جرد) ه
 لمقورئندا هاتوو دهمرموى: (إذ
 عرض عليه بالشيء السابق الجاد).
 الجرد: هموز.
 الجرد: بارانى زوړ ه له حمديتى نويزه
 باراندا هاتوو دهمرموى: (ولم يأت
 أحد من ناحية الاخذت بالجرد).
 الجرد: به لای زانايانى نهمخلاقوه
 رهوشتيكه خاوهنكهې هم لحنې بو
 به خشيني شوو شتمې پيوېسته
 بهمخشري بمې بارتمفا.
 الجردة: چاك و باش ه باش مالى بوون، له
 زارامې نهملى هكرو وردبونمندا
 نوموږ به وړكو پتيكى له شتيك
 شتيكى دى بمدى بگا، به باشى له
 مغلزوملقوه پروا بو لموازيه.

جَارِ الدِّينَةِ أَوْ مَكَّةَ: له مذهبند یا له
مذکبه دا مایهوه.

جَارِدَ بَنِي فَلَانٍ وَلِيهِمْ: به هاوسنیته
فَلَان بنمهاله به ختمور بوو.

جَرَّوْ: ستمی پال دا، به ستمکاری له
فهللم دا.

جَرَّوْ الْهِنَاءَ: بیناکمی روخاند.

جَرَّوْ لَلْأُتَى: فلانکسی به زوپدا دا، کوشتی.

اجْتَرَّ الْقَرْمُ: شو خیلنه همندیکیان
بوونه هاوسنی همندیکیان.

كَجَارِ الْقَرْمِ: به مانا (اجترورا) هاتوو.

كَجَرَّوْ: بؤ موطاومعی (جَرَّوْ) هاتوو.

كَجَرَّوْ عَلَى لِرَاشِهِ: کابرا لسمه نوینی
خوی راکشا، پال کهوت.

كَجَرَّوْ خَبَاءَ اللَّيْلِ: تاریکی شو لاجوو
نهما.

اسْتَجَارَ بَقْلَانٍ: پمنای بؤ فلانکس برد،
هاواری بؤ شو برد.

اسْتَجَارَ لَلْأُتَى: داوی له فلانکس کرد

که پمنای بداو ترسی دوژمنی لی
پره و نیتمهوه ه لهورئاندا هاتوو

دعظمومو: ﴿وَرَانَ أَخَذَ مِنَ الْمُتْرِكِينَ
اسْتَجَارَكَ فَأَجْرُهُ﴾ ه دگوتی:

(استجاره من فلان): له ستمو

دهست درژی فلان روزگاری کرد.

الْجَارُ: هاوسرا شوکسمی مالی له پمنای

ماتمهوه بی یان دوکانی له تمنیشت

دوگانتمهوه بی، یان شمیریکی

تیجارت بی ه له پمنای پیشیناندا

جَارُ جَرَّوْ: داوی شموی کرد پمنای بتری،
نهمیلدیری دستی دوژمنی بگاتی.

جَارُ الطَّرِيقِ: رینگامی نمدیپموه.

جَارُ الْأَرْضِ: گزو گیوا روومکی زوپیمکه
زور بهرز بووموه.

جَارُ عَنِ الْقَصْدِ وَالطَّرِيقِ: له مهبستو
رینگا کلا بوو، لایدا.

جَارُ لِي حَكْمِهِ: له پهرامکمی ستمی کرد،
ناحه فی کرد ه دگوتی: (جار علیه

لي حكمه): له پهرامکمی ستمی
لیکرد ه (هر جالی، لك: جَرَّوْ).

أَجَارَهُ: پمنای داو پاراستی، نهمیشت
دستی دوژمنی بگاتی ه دگوتی:

(أَجَارَهُ مِنْ فَلَانٍ): له دستی

فلانکس پاراستی ه لهورئاندا
هاتوو: ﴿وَقَرَّ يُجِرُّ وَآلُ يُجَارُ عَلَيْهِ﴾.

أَجَارَ اللَّهُ مِنْ عِلَابِهِ: خودا له سزی
خوی پاراستی.

أَجَارَ الْمَتَاعَ: کلاکمی پاراست.

أَجَارَ لَلْأُتَى عَنِ الطَّرِيقِ: فلانکسی له
ریبازمکه لادا.

أَجَارَ عَلَى الْقَرْمِ فَلَانٍ: فلانکس لادن له
ریبازی بسمه قومکدا سماند.

جَارِهِ جَارِيَةً وَجَرَاراً: له پمنایدا
نیشته چی بوو، بوو به هاوسنی ه

پهمانی دایه پارماتی بدا،

بیپارژی له دوژمن.

جَارِ لِلسَّجْدِ: له مزگولدا مایهوه بؤ خودا
پهرستی به مهبستی (احکال).

جَارَ الْمَوْضِعِ وَه: نَمُو شَوْنَمِي بَرِي وَ بَنِيْدَا
رُوِي وَ تَمِي كَرْد.

جَارَ بِلَانِ الْمَوْضِعِ: رَايَمِي مَتِي فِلَانِي كَرْد
تَا نَمُو مَوْدَايَمِي بَرِي وَ دَهَسْت
دَرِيْزِي كَرْدِه سَمَرُو خَسْتِيَه دَوَا
خَوِي وَ پَاشِ خَوِي دَا.

اَجَازٌ عَلَى اسْمِهِ: نِيْشَانَمِي لِهَسَرِ نَاوِي
خَوِي دَنَا.

اَجَازُ الشَّيْءِ: رَنگَمِي بَه شَتَمَكَمِي دَاو بَه
جَانِيْزِي دَنَا.

اَجَازُ الْمَوْضِعِ: نَمُو شَوْنَمِي بَرِي وَ بَنِيْدَا
تَنِيْمِي.

اَجَازُ فِلَانَا الْمَوْضِعِ: رَايَمِي مَتِي فِلَانِي
كَرْد تَا نَمُو مَوْدَايَمِي بَرِي.

اَجَازُ الْعَقْدِ: گَرِي بَه سَتَمَكَمِي مَوْرُ كَرْدُو
بَنِي رَاْزِي بُوو.

اَجَازُ الرَّايِ وَالْاَمْرِ: رَايَمَكَمِي پَه سَهَنَد
كَرْدُو كَارَمَكَمِي نَهْنَجَامِدَا.

اَجَازُ الْمَعْلَمِ تَلْمِيْثًا: مَامُو سَتَاكَه بَرُوَا
نَاْمَهَكَمِي دَا بَه فَوْتَلْبِيْمَكَمِي وَ

رَنگَمِي دَا زَانِيَارِي لِي رَوَايَتِ بَكَا.
جَاوَزَ عَنْ ذَلِك: جَاوَبُوْشِي لَه تَاوَنَمَكَمِي

كَرْدُو لِي خُوْشِ بُوو.
جَاوَزَ الطَّرِيقَ وَاسْرًا: رَنگَاكَمِي خَسْتِه

پَاشِ خَوِيْمَوْدَه لِي تَنِيْمِي.
جَزَّ لَهُمْ دَوَانَهُمْ: يَهَكَه يَهَكَه نَاْزِلَه كَانِي

بُو پَهْرَانَنَمُوه.
جَزَّ الدَّرَاهِمُ: پَارَمَكَمِي قَبُوْل كَرْد

هَمَرْجَمَنَد كَه مَو كَوْبَشِيَان تِيْلَا
۳۳۰

هَاتُووه دَمَكُوْتَرِي: (لَدِ يَرْعَدُ الْجَارُ
بِلَذِبِ الْجَارِ) هَمَرُوَا وَشَمِي (اَلْجَارُ)
بَه مَانَمَشِ دَمَكُوْتَرِي: پَهْنَا دَمَر، پَهْنَا
دِرَاو، هَاوَسَمَر (مَيْرَدِ پَانِ زَن)، سَوْنَد
خُوْرو پَهِيْمَانَدَمَرُو پَارَمَتِيْدَمَر، (ك):
جِيْرَه، جِيْرَان، اَجَوَار.

اَلْجَوَارُ: نَاوِي زُوْرو قُوْل هَمَرُوَا
دَمُوْرُو پَهْرِي خَانُوو.

اَلْجَوَارُ: عَمْدُو بَه لَتِيْن وَ نَهْمَان.
اَلْجَوْرُ: سَتَم، (ك): جَوْرَه وَ جَوْرَه دَمَكُوْتَرِي:

(عِنْدَهُ مِنَ الْمَالِ الْجَوْرُ) مَالُو سَامَانِيْكِي
زُوْرو لَه رَدَه بَه دَمَرِي هَمِيَه.

اَلْجَوْرُ: شَتِي رَهْقُو پَهْمُو هَمَكُوْتَرِي: (بَعِيْرُ
جَوْرُ): حُوْشَتَرِي كَه تَمُو هَمَبَارَه كَه مَوْرَه

هَمَكُوْتَرِي (سَبَلُ جَوْرُ): لَافَوِيْكِي زُوْرو تَرَسَنَاك
هَمَكُوْتَرِي (غِيْثُ جَوْرُ): بَارَانِيْكِي زُوْرو

هَمُوْرَمَكَمِي بَه كَرْمَه گَرَم.
اَلْجَوَارُ: زَمُوِي كِيْل، جَوْتِيَار، نَمُو

كَه سَهِي هَمِيْمِيْشَه خَمَرِيْكِي پَاخُو
بِيْسْتَانِ بِيُو نِيْشِيَان تِيْلَا بَكَا.

جَوْرَه: گُوْرَه مَوِي لَهْمِي كَرْد.
جَوْرَه: بُو مَوَطَاوَمَعَمِي (جَوْرَه) دِي.

اَلْجَوْرَبُ: پُوْشَاكِي پَهَاو، (ك): جَوَارَه هَم.
جَاوَزَ الْقَوْلُ جَوْرًا وَ جَوَارًا وَ جَوَارًا: وَ تَهَكَه

بَه سَهَنَدَكَمِي، وَ تَهَكَمِي قَبُوْل كَرْدُو
تَمَنَفِيْزِيْشِي كَرْد.

جَاوَزَ الْعَدْلَ رَغِيْرَه: گَرِيْهَبَه سَتَمَكَه پَه سَهَنَد بُوو،
گَرِيْ بَه سَتُو پَهِيْمَانَه كَمِي جِيْرَه جِيْ

كَرْد، رُوْپَانَدِي، رَهْتِي نَه كَرْدَمُوه.

استجاز للآلأ: داوی له هلاَن کرد
رنگی پی بدا ریویمتی اینوه
بگنیرتموه.

الجاز: نمو کسمبه به لای هوبیمگدا
تپیمرئو تپنوی بی جا ناوی بدنی
یان ناموسولمانگان ه همروا ناوه بؤ
نیرگه (دارنگی نمتوره رانیلدرئو
نممسرمو سمری دارمکانی تری
دمخرینه سمر)، (ك: أجوزة، جیزان
جوزان).

الجازة: نمو بیر ناویمه ریبوار لگهل
خوی هملی دگرئو له قوناغ بؤ نمو
قوناغ یان له بیر ناویمه تا دهگاته
بیره ناویکی تر ه جامه ناویک ه
بمخشش و ریز لئنان، (ك: جرازه).

جراز الأمثال والأشعار: نمو شیعر و
پهندانمن خه لک له م شارموه
دهیانباته شانگی تر و ته زوو بهناو
خه لکیدا باؤو دهینهوه.

الجرکز: نمو ناویمه گشتوگال یان نازهل
دمیخواتموه ه نمو ناویمه ریبوار بؤ
پیناویستی رنگا لگهل خوی دهیبات.
جراز السفر: پیناسو به لگه نامیمکه
دهولمت دهیدا به هاوالتیان
بؤنموه بتوانن سمفر بکمن بؤ
دمرموی ولات همرگاتی حمزبان لئ
بوو، (ك: أجوزة).

الْبُحُورُ من كل شيء: ناویمستی ه له
حمدیندا هاووه دمفرموی: (انه نام
من جوز اللیل یسلی) ه همروا بهمانا

جرزُ الرأی والأمر: رایمکه یه سمند
کرد، فمرمانمکه چی به چی کرد.

جرزُ لهم الدواب: نازمهکانی بؤ ناودان.
اجاز: تپیمری ه دگوترئ: (اجاز
الموضع) نمو شوینه تپیمری.

تجاز عن الشيء: جاو پؤش لمتکه کرد.
تجاز عن الرجل: له پیاویمه خوش بوو
ه دگوترئ: (تجاز عن الذلب) له
تاوانه که خوش بوو.

تجاز في الشيء: زنده رقی لمتکه که
کرد.

تجاز للموضع: بهمانا (جازة) دئ.

تجز في الأمر: به ناجاری تمحممول
کردو جاوی لئ پؤش.

تجز عن الرجل: بهمانا (تجاز) دئ.

تجز في الصلاة: نویمزیمکی کم
کردموو دریمزی پی نهدا، له
حمدینی عمل دا هاووه دمفرموی:
(تجزوا في الصلاة).

تجز في الكلام: قسمکانی به تویمکلموه
کردن.

تجز الدوام: دیرهمهکانی قبول کردن
همرحمنده تمزوریشیان ئیدا بوو.

استجاز: داوی مؤلمتی کرد.

استجاز المسائر للآلأ: ریبوارمکه داوی
له هلاَن کرد همدیکی پاره بدانی
بؤنموه کالاکمی له شوینیکهوه بؤ
شوینیک پی بگوینتموه.

استجاز: داوی لیکرد نازمهکانی یان
گشتوگالهکی بؤ ناویدا.

دەگوتى: (جاسرا خىلال الدىيار)
بەناو كۆلۈن ۋە ھۆبىمۇ خىلەكاندا
بلاۋبوونىمۇ بە مەبەستى ئېكىن ۋە
شېۋاندىنى ۋاتىۋ ئالانكرىنى.

جاس الحارس: وغىرە: حەرسەكە بەشە ۋە
بەناو مالمەكاندا گەپرا.
جاس الشئى: يەستى ۋەردە ۋەردە شەمەكە
بە دەست بېنى ۋە پېنى لېنا.
اچكاس: ھاتۇچۇى كرد.
الجوسى: بالەخانەى بچوك ۋە قەلاۋ
شورا.

جاش جزأ: ھەموو شەو نەۋىستاۋ رۇى.
تېرى لىل: بەشەك لە شەو رۇى.
تېرى للان: ھالانكەس كەمەك لاۋز بوو.
الجوش: سېنگ ۋە ناۋەرەست ۋە بەشى زۇرى
شەو.
الجوش: سېنگ.

الجوش: سېنگە زى، (ك: جواشن) ۋە.
جاء جوعاً وجوعاً وجماعة: بىرسى بوو ۋە
(تېرەق الحرة ولا تاكل بشيها) بە
كەسەك دەگوتى خۇ بېارزى لە
كارى سوكانەو نېشى ئالمبار.

جاء الحى: زىندەمەركە ناۋ سكى بەتال
بوو، لە پەندى پېشىناندا ھاتوۋە
دەلى: (بطن جالغ ووجە مەدون)
سكى بىرسى ۋەدەم جواى ئاراپشكراۋ
ۋە پەكەسەك دەگوتى: بە درۇ خۇ
بە تېرو تەسەل نېشان بەنا، لە
پەندى كوردى دا دەلى: (سك لە

زۆرىنەى شت دى ۋە بەروبوۋىك بە
كەلەكى خوارەن بى ۋە دىرەكى جۈفە
بۇ ئىساسى ناۋ مال بەگاردى.
جوز الهند: دەنكى نەرجېل.

الجزء: بورچىكە لە بورچەكەنى ئاسمان.
الجزء: ئاكى كۆز ۋە جامىك ناۋ ۋە نەو
ئەندازە ناۋى رېبوار لەگەل خۇى
ھەلى دەگرى بۇ پېۋىستى رېگا لە
كانبېەكەۋە بۇ كانبېۋىكى تر ۋە
جۈرىكە لە ئىرى زەردە كە پېگەمى
زۆر زەرد دەپى.

الجزىز: قەراخى شىو ۋە شۈنى قەمومو
زىندە نېشەمەنمان ۋە دەگوتى: (زلنا
جىز بى للان).

الجزء: نەو بىرە ناۋەبە رېبوار لە
قۇناغىكەۋە لەگەل خۇى دەپىا تا
دەگاتە قۇناغىكى تر پان كانبېۋو
بىرە ناۋىكى تر، (ك: جىز وچىز).

الجاز: شۈنى تېپەر بوون ۋە (الجاز لى
الكلام) ئەۋەبە لە ماتى خۇى
لەپدەبى ۋەشەكە بۇ مەنەمەكى تر
بەگار ھېندىرەپى.

مجازة النهر: پەردى سەر رۇبار.
أرض جازة: زەۋبەكە نارى گۈزى
زۆرى لى بى.

الجزىز: سەرپەرشتىار، مەكسۇ ۋەل ۋە
ۋەسە ۋە مامۇستەك ئىجازەتدا بە
قۇتاپەمەكى.

جاس جوساً وجوساً: رارا بوو، ھاموشۇ
بەناۋدا كرد، پېنىدا بلاۋ بوونەۋە ۋە

لَلانَا: سهره رمبېځې بمورگي فلاندا
کرد ه له حميد خدا هاتووه: (ل)
الجاتلة لث الذبة.

جاف الدواء لَلانَا: دهرمانه که جووه ناو
سکي فلانکه سهره.

جَوَفُ جَوَلًا: ناوسکي هېوو ه ناوسکي خالي
بوو ه سکي گهوره بوو ه (هر اجزف
وهي جولاه)، (ک: جوف، وجولان).

أَجَاهُ الطَّعْنَةُ رِيها: به زمبره که ناوسکي
پې همنگاوت.

أَهَالَ الباب: دهرگا که پېوه دابهوه ه
جووه ناو خانوومکه ووه دهرگا که
پېوه دابهوه.

جَوَلُ الشَّيْءِ: شته که ناو کلور کرد.
جَوَلُ الصَّيْدِ: تير که ناو جهرگي
نېچير که ناو سکي همنگاوت.

إِجْتَالَهُ: جووه ناو بوشايي جهسته يوه.
كَبْرُفُ: بؤ موطاومعه (جَرْلُهُ) هاتووه.
كَبْرُفُ الشَّيْءِ: جووه ناو کلورايي
جهسته يوه.

اسْتَجَالَ: بهر فراوان بوو.
اسْتَجَالَ الشَّيْءُ: شته که هاته دهستی
به کلوري.

اسْتَجَرَنَ: بهمانا (استجبال) دئ.
الاجْوَان: گهمو شهرما.

التجريف: نمو بوشايي به دهکوتنه
ناو شتهوه.

التجريف اليرتولي: بوشايي ناو سکه،
دهوره دراوه به پهرده يهکی لووسی

برسا قوړه دئ و کراس لهبره
خشمی دئ).

جاء القدر: برسي و هموار، (ک: جياح
وجووع وجووع) ه (هر جوعان وهي
جرعي)، (ک: جياح وجياح).

أَجَاعَهُ: خوړاکي ئي هغه ه کرد ه
ناچارې برسي يه می کرد.

جَوَعَهُ: بهمانا (أَجَاعَهُ) دئ ه له پمندی
پېشينا ناو هاتووه: (جِرْعُ كَلْبِكَ
يَتَبَسَّكُ): سه که مت برسي بکه
شوئنت دهکوت.

كَبْرُفُ: به له منقسمت خوړي به برسي
کردن دا يان خوړي برسي کرد ه
دهگوتري: (كَبْرُفُ للدواء): خوړت
برسي بکه بؤ دهرمان خواردن.

اسْتَجَاعَ: سات دوا سات خهرگي
خواردن بوو هميشه دهی دهجوړ.
الجوع: برسي يه می ه خالي بوونی گمه له
خواردنه يه می.

النجاعة: سالي بې باراني و قاتو قري،
(ک: جمال).

النَّجْوَةُ: بهمانا (النجاعة) دئ.
النَّجْوَةُ: بهمانا (النجاعة) دئ.

جَاءَهُ جَوَلًا: لهناو سکي دا، ناو سکي
همنگاوت.

جاف الصبة: ناو سکي نېچير که همنگاوت
گولله که جووه ناو سکي يوه و هم
دهو و ديوي نه کرد ه همروا دهگوتري:
(جاف لَلانَا طلعني، وجالت الطنة

ومها كه ريخوله گانی لمانو خړ
گرتوون ه همرؤا ناوه بړ ديوي
ناوومى ديولرى گنده، (ك: تجاريف) ه.
الجائف: رمگيکه به باسكو خړلى
لادمميزاددا دهرؤا تا دمگاته
غوضروق شان.

الجافة: عمېې گموره.
الجبراف: نمخوښى سگهوونه که
هؤارمگمى نمزاندري، به زورى
توشى پياوى به سالحوو دهبى.
الجرافة: جؤره ماسيېکه، گؤشتهکى زؤر
باش نېپه ه له حمديشى مالېکدا
هاتوو دهنرموى: (اکلت رغفا
وراس جؤالۃ لعلی الدنيا الفاء) ه
جؤريکېشه له سيؤه نهمريکى، يان
ميومېکه له سيؤى نهمريکى دهبى.
الجؤف من کل شى: کلارېى و ناوسکيىتى
ه که جارى وا هميه پېرو جارى وا
هميه خاليېه، (ك: اجواف) ه.

الجؤف من الليل: سييمکى کؤتابى شمو.
الجؤف من الارض: ناوسکى زموى جالى
خول و پان، شيوو دؤل.
المجؤف: زؤر کلؤر ه به پياوى
ترسنؤکيش دمگوتري ه له م روموه
که دلى نپه دلى مردوه.
جؤق جؤلأ: ملى نمتور بوو.
جؤق الرجة: دمؤ جاولى خوار بوو (هر
اجوق وهى جؤلأ)، (ك: جوق).
جرق القمر عليه: قوممکه دهنگيان

بمسردا بمرز گردومو همرېکه
له لای خړيوه دهنمېراند بمرسريا.
جرق القمر: قوممکى کؤگردموه.
جرق: بړ موطاومعى (جؤلأ) هاتوو.
جرق لالان: کؤمه لېکى خه لک
کؤگردموه.

الجؤق: کؤمەلک له لادميزاد ه هر
کؤمەلە خەلکک کؤ بېنمؤه بړ
پەک مەبەست، (ك: اجواق) ه.
الجرقۃ: بېمانا (الجوق) دى.
المجرق: نهميه کاکيلەگانی خوارېو
له ناستى پەک نهمېن.
جال الرب جولا جؤلأ وجؤلأ:
تعمو تؤز بمرز بووموه ه له پملى
پيشيناندا هاتوو دملى: (لالبطل جؤلأ
لم يضل).

جال النطاق: پشتهنمکى دمجولى،
دمخزئ لمېر گهورمى و پانى.
جال في الارض: به زمويىدا سوراپوه بېن
نهمى له شوينک نېشتهجى بن.
جال القرى في الحرب جؤلأ: قوممکه له
شمرىدا پاشه گشمان کردو پاشان
هېرشيان برىدموه.
جال سيفه: شمشيرمکى هملسوراندو به
دمورى خړيدا خولى دا.
جال الاسر في نفسه: کارمکه سقامگير
نمبوو، له دليا هاتو جوو.
جال الشئ من غيره: شتهکى هه لېؤرلد.
جاله و به: وى لېکرد بى و بېرى.

أَجَالُ الْقَوْمِ الرَّأْيِ لَيْسَا يَسْتَهْمُ: خەلکەگە
لەمناو خۆیاندا بۆجەونەگەیان لێک
دایەموو چەندو چوونیان تێدا کرد ە
دەگوتری: (أَجَلٌ جَائِلٌكَ): کاری خۆت
بکەو گۆی بەگەس مەنە، پارا مەبە.

جاوله: بەرمەنگاری بوومو دەری کرد.
جَوَلَّ الْجَلَدُ وَلَيْسَا قَهْرِيلاً: زۆر بماناو
والتنا هاتو جۆی کرد.

اجتال في البلاد: بەمانا (جَوَلَّ) دئ.
اجتال من الشيء: لەو شتە هەلی بژارد.
اجتال القرم: قەومەگەمی لە رێبازی
خۆیان لانا، لەبەر بۆجەونەگەیان
هەلی گێرانەموو.

اجتال الشيطان فلاناً: شەیتان سوکاوەتی
بە فلان کردو لە رێبازەگەمی
هەڵبەستو خستە سەر رێبازی
گەلای خۆی ە لە حەدییەدا هاتوو
دەفەرموئ: (اني خلقت عبادي حفاة
لأجتالهم الشيطان).

إِجَالُ التَّابُ: گەو خۆن بەرز بووموو.
اجتال في البلاد: بەمانا (جَوَلَّ) دئ.
تجاولا في الحرب: ئە شەرەدا یەکتریان
هێناو بەردو لێکیان دا.

استجاله الشيطان: بەمانا (اجتاله) دئ.
استجال الربيع السحاب: بانهگە هەورەگەمی
راداو بەردی بۆ شوێنێکی تر.

استجال فلان السحاب: فلانکەس هەورەگەمی
ببینی یا راوەندەو دەهێناو دەهێرد.

الجمال: قەراخی بێر، قەراخی شیو ە

عەزیمەت و سوڕبوون لەسەر شت.
جوال: نەخۆشییەگە توشی ئادەمیزاد
دەبێ بڕەیتییه لەوێ لەگاتی
نووستندا دەروا چەو چوێ دەکا.

الْجَوَلُ: ئەو شتە بە هەلی دەگێرئ
لەسەر رووی زەوی لە گەو و خۆل و
زێخ و بەرد ە دەستە سەرپازی زۆر ە
جەلمە ئازەلی زۆر ە بەردی زلی
بەنکی بێر کە بناغەمی دیواری
بیرەگەمی لەسەر هەڵدەچندرئ ە
عمقو و ئاومو، (ك: احوال).

الْجَوْلَانُ: ئەو پوشو و پەلاش و زێخ و
خشت و خۆلمە کە بە هەڵبەگێرئ
بۆ حەوا.

الجولاني: (بەرم جەولانی): رۆژێکی زۆر
تەمب و تۆزایی ە (رجل جولاني):
پیاویکە خێرو بێری بۆ هەموو
کەسە بەخشش و دەستەندی نزیک و
دوری گرتەموو.

الْجَوْلَانُ: پێڕێکی وەرزشکارن، بەمێ
بەناو وەلتنا دەگێرن.

الْجَوِيلُ: ئەو پوشو و پەلاش و گەلو
خشت و خۆلمە کە بە هەلی دەگێرئ.
الْجَوَالُ: شوێنی هاتوو، شوێنێک
چێگای شتی تری تێدا بێتەموو.

الجَوَلُ: گراسیکە لە مالهووە لەبەر دەگێرئ،
وگەو و بیجاسە و جەزاشە ە لە
حەدییە عانیشەدا هاتوو دەفەرموئ:
(كان النبي (ص) اذا دخل علينا لهن
بجراً) ە هەروا ناوێ بۆ پارچە

قوماشيكي سپي دمخړتته سمر
دصنئى لمو پياوړى قومار چييمگان
قودا همگانى دمخړنى لهكاتى
كلوبونموډا ه ممتل ه دبرهه
ساغ و بې غمش ه زيو ه ويندى مانگ
له زيو دلمېزورئو بغړتته ريزى
مولونكموه ه كمره گڼوى (ك: نجاول).
الجرالقي: جهول ه شتيكه له خورى و مو
دروست دمكرئو شتى تيدمكرئ
ومكوو گونښى و خمرار، (ك: جوالقي)
رجوالقي: ه.

جام جزا: داواى شتيكي كړد، خيږي
يان شمېرې.

النجام: پمداغ بې شت تيدا خولرندموه له
زيو دروست دمكرئ يان لهشتى تر
به زورى بې پيالې مېخوارندموه
بمكاردئ ه دمگوتري: (صب عليه
جام غضبه): رقى خوى بسمردا
رشت، (ك: جامات، اجرام، جوم) ه.

الجمامة: بمانا (الجام) دئ.

الجوم: جاودېرى كارو شوانى شت ه
كهيك شتيان همې.

جان جزا: جوته: رضى دلكرسا ه تاريك
بوو.

الجنون: رضى سپى، بې همدوو ماناكه
بمكاردئ ه همروا بې ماناي روناكي،
تاريكي يان بې رنگيكي رضى رنگي
سورى تيكل بې ه قراخه گاني
هموس، كه پېيان دمگوتري: (جوانان).
الجرنا: خور، منجهل، خوشترى رضى.

الجرنة: خور.

الجرنة: رضى ه گردللكه ه
همباناچوكهيكى خړو كهونهپه
همرس تيوه دپيچري، عمار باشى
عمره گاني تيدا همدمگري ه دبربارى
صيفهتى پيغه مېر (د: غ) گوتراوه:
(لوجدت ليد: زردا ورېا كائنا اخرجها
من جنة العطار)، (ك: جون) ه.

الجرنى: رضى ه جوړيكه له بالندى
هملى بهر ورگو بالماگانيان رضى.
جاء لالا: بكمروه جوم: به خراپه كاري
بهرنگاري فلان بووه.

كجوة لال: هولى پلهو پايه دا.

النجاه: پلهو پايه ريزدارى.

الجماعة: بمانا (الجام) دئ.

الجوهري: حقيقت، كرك، خودى شت.

الجوهري من الاختار: هدرشتيك شتيكي
بمسوودى لى پيدا بى ه شتى
بمنرخ كه دتكه گوهمرى ن
دروست بكري ه له زارواى
هه لسمفندا جهومهر شتيكه خوى
خوى رادمگري، بمرامبرمكى پېنى
دمگوتري: (عمره رضى) كه
دياردهيكه بهشتى ترموه دموسنى،
تاككمكى (جوهري)، (ك: جواهر).

الجرقي: لهوكه سى جهومهر دروست
دكا ه جهومهر فروش.

جوى لال: جوى: فلان سنگى نه خوش بوو
ه سنگى تمنگ بوو ه نه خوشبېه كى

در زوی کثفا ۵ خوشه ویستی بیهکی
به هیز بو.

جَوِّی الماء: ناوکه گژاو بؤنی کرد ۵ له
حمدیسی یمنجوج و مملجوجدا
هاتوو دهلی: (تجری الأرض من
لثیم): زوی به بؤگنیاں پر بو.

جَری التَّلَّة و منه و منه: ناوو هموی
ولاتمکی بی نمکوت، بی ناخوش
بو.

جاری الربی ریه: خوشمکانی بانگ
کردن بؤ سمر ناو.

جَری السَّاء و غره: کوندهکی پینه کرد.
اجْرى الطعام: خوراکه کی به لاوه
ناخوش بو رعتی کردموه.

اجْرى التَّلَّة: مانه وی له و لاتهدا
به لاوه ناخوش بو ۵ له حمدیسی
عورینه دا هاتوو: (الدموا المدينة
فاجتزوها) ۵ دگوتری: (اجْرى
القرم): رقی له قه و مکه هه لسا.

استجری التَّلَّة: به مانا (اجتره) دئ.
الْجِواء: دۆل و شیوی پان و پۆر ۵
پانتایی و بمتالایی نیوان خانومگان ۵
له و شتی دمخرتیه لیر
منجه له وه دوی ناگرتنی لیسر
ناگر بؤنه وی نه و گمریمی زیان
به پۆر خویموه نمکه مینی.

الْجِواء: بؤشایی نیوان ئاسمان و زوی ۵
نزمایی دهشتاییمگان.

جَوِّ کل شی: ناوه وی شتمکه، (ك: جواء
واجواء).

الجَوِّ من کل شی: ناوه وی شتمکه ۵
پارچه زهویه ک که دهماری پته وو
بهره زرونی تپداین.

الجَوِّ: پینه کی کونده و ممشکه ۵ کون له
کپوو شتی تر.

جَوَّالی: ناوه و پتجه مانهی (برالی)
واله: دهرکی ۵ له حه دپته کی
سه لاند هاتوو دهلی: (ان لكل
امرلی جَوَّالاً و برالاً لمن اصلح
جَوَّاله اصلح الله براله).

جاء جِئاً وَجِئاً وَجِئاً: هات ۵ دگوتری: (جاءه
وجاء اليه وجاء به) هاته لای، هینای.

جاء الغيث: باران باری.

جاء الأمر: کارمه رویدا، هات ۵ چسپا.

جاء الأمر: کارمه کی کرد.
جاءاً فلاباً فجاء: له هاتندا بییش
فلانکس کوه.

اجاءَ فلاباً الى كذا: ناچاری کرد فلان
هانا بؤ نموشته بهرئ ۵ له قورناندا
هاتوو دهمرموی: (فَأَجَاءَهَا
الْمَخاضُ إِلى جِذْعِ الثَّغْلِيَّةِ) ۵ له
پهنی بییشناندا هاتوو دهلی:
(شَرَّاً أَجاءَكَ الى علة عرلرب):
تمنکانمیک هالی بمتزوه ناوه بؤ
مؤخی دهماری پازنه بی ۵ به که سینک
دگوتری: زور پیناویستی هبی.

اجاءت المرأة ثریها علی خدیها:
ناظرتمکه سربؤشمه کی خسته
سمر دوو کولمی.

﴿وَلَقَدْ خَرَّبْنَا بِثَمَرِهِمْ عَلَىٰ جِبْرِيلَ﴾.

ناصح الجیب: ثَمین و دست پاک.

جیب الأرض: شوئی جونه ناو زموهیمکه
ه (جیب الثوب) گِرَفان.

جِبَدٌ یَجِدُ یَجَادُ جَدًا: گمرنی دِرُز بوو
جوان بوو (هر اجد و هی جَداء).

الجید: گهردن لای پِشموهوی شوئی
ملوانکه تَیَکَرَنی.

جَبَرٌ یَجْبِرُ جَبْرًا: کورته بالابوو قه مبور
بوو.

جَبْرًا: جهوری کرد بهمادهی جبر.

جَبَرُ الخُرْق: حموزمهکی قول کرد.

الجابر: گمرماییمکه له هورگو سنگا
بهیما دعبی بههوی رق ههلسانموه
یان برسییمتی.

جَبَرٌ: پیتی وهلامه بهمانا بهن دئ ه
سویندهو بهمانا (حمله) دئ.

الجَبَرُ: مادهیمکی سپیه له بهردی جبری
بهرمهم دهیندرئ که به ناگر
دمخرتته پلهیمکی زور گمرموه ه
دوایی بهئاو سارد دمخرتتهوه.

الجَبَرُ: بهمانا (الجابر) دئ ه دروستکمری
جبری یان فروشیاری.

جَاشَ الماءُ جِشًا وجِشًا: ناومکه
ههلقولاو فیهقهی گرد رهوان بوو.

جاش البحر: دهریا کهوته شمهؤلان و
گمس نهپوئرا سواری بن.

جاش بالأمواج: به شمهؤلکانی کهوته
چمو چوئ.

أَجَا النُّفْلُ: بَیلاوهمکی به جهرمی
باریک به (سیرمه) دوریهوه.

جَايَاءٌ جَايَاءٌ رَجِيَاءٌ: له زور هاتندا پِشی
کهوت ه هاتنهمکی لهکمل هاتنی
نمودلبوو.

جَايَاءٌ فَلَانًا: روبهروی فلانکمس بزووه
به لای دا تِیهیری.

جَيِّاَ القِرْبَةُ: کوندکه یان مشکهکی
به سیرمه جهرم دوریهوه.

الجایئة: نمو کِیم و خواویه له برین دئ
الجیاء: نهوشتهمیه تهخته دار بهردی

تهختو شتی وا که منجهلی لهسر
ناگر داگیراوی دمخرتتسمر تا
زهرخوی نمسوئینی.

الجیاءة: بهمانا (الجیاء) دئ.

الجیئة: کِیم و زوخاوی له برین دئ ه
بارجهیمکه له زهر بَیلاو دهرئ ه
تیلمه جهرمیکه شتی پی
دمدوریتتهوه.

جَبَّةُ البطنِ: خور ناوک نیون ناوک و بهر.
الْجَبَّةُ: شپوه هاتن ه دهگوترئ: (جبتنا
جبتنا مبارک).

جَابَ القَمِصَ وخره: گِرَفانی بؤ کراسهکه
یان کهواو چاکهتهکه کرد.

جَبَبَ القَمِصَ: گِرَفانی بؤ کراسهکه کرد.

جَبَبَ القميص: نمو کونهمیه لهکاتی لهبر
کردنی کراسهکه سمری تِیرِ
دهمکهی (ک: جهروب و اجیاب) ه ه
لهفورئاندا هاتوووه دهفرموی:

دملج: (جاءوا يلحم فنجيشت أنفلس
أصحابه).

استجاشت القدر: بهمانا (جاشت) دئ.
استجاش فلاناً: داوای سوهای لیگرد ه
له حمدیشی عامری کوپی
فوههیردا هاتووه دملج: (لاستجاش
عامر بن الطفیل).

الجیش: سوها، کومه لیک خه لک له شمر دا.
الجیشان: هیزو گهنجیهی.

جاش جاشاً: به فیزو خویادانهوه رقیشت
ه دموگوتری: (جاش لی مشیه).
جاش عن الشی: له شتمکه لایداو کلا
بوو.

جاش لی القتال: له شمر دا هه لات ه (هر
جاش رجاش).

جاشختم: شانازی بهسرموه کردن.
جیش من الشی: بهمانا (جاش) دئ.
الجیشی: رقیشتنیکه خلی بادان و فیزی
پتوه دپاره.

جالت المیئة: مردوکه بونی کرد.
جالت المیئة: بهمانا (جالت) دئ ه له
حمدیشی بهردا هاتووه دهمرموی:
(أکلتمُ لاساً جئوا؟).

جالی فلان: فلانکس ترسا.
جالی فلاناً: له فلانکسی دا.
اجالت المیئة: بهمانا (جالت) دئ.
الهالت المیئة: بهمانا (جالت) دئ.

جاش الوادی: ناوی رویارمکه بهمرز
بوووهوه.

جاش المزاب: بهلوسمکه ناوی لی هه لژاو
رموان بوو.

جاش العین: جاو هرمیسکی هه لومراند.
جاش الفرس: نهمسکه کموته جهوه لان
کاتیک ناوژمنگی لیدرا.

جاش القدر: مهنجه لکه کولی و کموته
قلبه قلب.

جاشت الحرب بینهم: شمر له منیونیان دا
بهمرها بوو ه له حمدیشدا هاتووه
دهمرموی: (ستکون فتة لا یهدأ منها
جانب الاجاش جالب).

جاش لنفسه: هیلنجی هاتنی و خهریک بوو
ومرشی ه دلی کموته ترپه ترپ له
ترسان ها له خهفمتان ه له
حمدیشدا هاتووه دهمرموی: (وکان
نفسی جاشت).

جاش نفس الجبان: دلی ترسنوک،
راچله کاو ویستی هه لئج.

جاش الصدر: سنگی له رقی و توره بووندا
کولی و کمفی دهماند.

جاش الهم لی صدره والیه نفسه: دلی وی
بژ جوو داوای شتیکی لی دموکاو کاری
پییمتی.

نجیشت نفسه: هیلنجی هاتنی و خهریک
بوو ومرشی ه له حمدیش دا هاتووه

ماوهيەكى زۆر لە ئاودا دىمكولئىندىرى.

جَيِّم جِيَمَا: نووسى.

الجييم: بېتىگە لە بېتەكانى ھىجا ە ھەروا

ئاوۋە بۆ خوشترى ھارو سەرگەش،

(ك: اجيام، جيمان).

الجيولوجيا: زانىيارىيەگە باسى زەوى دەكا

لە روى دروستبونىيەو ە ئىشتانەى

كارىيان تېكرىدو ە ئىو قۇناغانەى

بېياندا تېپىرىو.

الجيفة: جەستەى مردو كاتى بۆگەن

دەكا.

الجيل: نەتمو، رەگەزى ئادەمىزاد،

جېنىك لە ئادەمىزاد.

الجيل: جەر خېكى رۆزگار ە سېيەكى

جەر خېك كە خەلكى تېنا دەزا،

(ك: اجال).

الجيلاتين: مادەيەكى شېو لىنچەو شت

بەيەگەو دەنووسىنى ە ئاودا

ئاتوئەو، لە ئىسقانى زىندەو ەرو

شتى تر دەردەيىندىرى ھاش ئەو ەى

الْحَبَّ: پیتی شمشمه له ریزی هیجاده، شوئی
ناو پرستی قورگمو لهوئوه دیتهدر.

حَاخًا بِالْحَمَارِ: گولدریزمکی ههنا بی
خیرا رۆیشتن به دنگی (حملهه)
به زۆری سووکی تیندا دگرئی و
دمگوتری: (حاحا).

حَبَّ الْإِنْسَانُ وَالشَّيْءُ حَبًّا: نادمیزادهکه
یان شتهکه خوشه و یست بوو.

حَبَّ لَلأَسَاءِ: فلانکسی خوش و یست
دمگوتری: (حَبَّتْ أَلَى): لای من
خوشه و یست بووی
دمگوتری: (مَأْجَبٌ أَلَى): له یواری مدح و
سهر سو پرماندا.

أَحَبُّ فَلَانًا: فلان کەسی خوش و یست.
أَحَبُّ الزَّرْعِ وَالْبِ: کشت و کالمکه بوو به
خاو من دان و تو بکت.

حَابَةُ عَابَةُ وَجَبَابُ: خوشی و یست و
دۆستانهتی له گهژ دا کرد.

حَبَّبَ الزَّرْعُ: دانەوێڵەکی دەرکەوت.
حَبَّبَ الشَّيْءُ إِلَيْهِ: شتهکی وا لیکرد
خوشی بۆی له قورئاندا هاتوو:
﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ﴾.

حَبَّبَ السَّقَاءُ وَلَهُ: کوندکەکی پرکرد له
ناوو تاو و کوو کوبه ی ئهات.
حَبَّبَ الدَّوَاءُ وَلَهُ: دهرمانهکی و کوو
حەب لیکرد.

أَحَابِرًا: خەلکەکە پەگزیان خوش و یست
له حەبەشدا هاتوو: (كُتِبَ أَذْرًا
لِأَحَابِرًا).

كُتِبَ إِلَيْهِ: خوشی و یست و
خوشه و یستی خۆی بۆ دهربری.
كُتِبَ الْمَاءُ وَلَهُ: لهسەر تاو و کە بلیق
پهیدابوو.

كُتِبَ السَّقَاءُ وَلَهُ: کوندکەکی پرپوو له
تاو و کوو کووبه راووستا.

أَلْحَابُ: ئەو هاوئێزار و مە له نزیك
هەمدەف دەرکەوت و نای
هەنگیوئ و دمگوتری: (سهم حاب)
و (كرة حابة)، (ك: حَوَابُ).

أَلْحَابُ: چەند رێگا یەکن لهسەر رۆبەری
تاو پهیدابەن بههۆی زەختی یا
دمگوتری: (طفا الحباب على الشراب):
بلیقمان و کوو دهنکه مرواری بهسەر
شەرابه گهوه دەرکەوتن.

أَلْحَابُ: شەوێ که دەرکەوتە سەر گۆل و گیا.
أَلْحَبُّ: دانەوێڵەکە لهناو گۆل و
توێکلهکه دابه، و کوو دهنکه گهمن و
دەنکه جۆ هەرشتێک له شێوهی
دەنکه دانەوێڵەدا بێ، و کوو دهنکی
تەسبیح و دلۆپه باران و دهنکه
لهرزە.

أَلْحَبُّ: خوشه و یستی به لای

الْحَبَابُ وَالْحَبَابُ: کورته بالا، کوله بنه،
(ك: حَبَابٌ).

كَحَبَبَتِ الْأَمْصَا: رهنه گان پيكنه
نووسان.

حَبَبٌ: بههوى بهد خوراكپهوه لاوازو
كزيوو.

حَبَبُ الْمَاءِ: ناومكه كم كم هاته
خوارمه.

الْحَبَابُ: مَشِيكَه بهشمو دهپري كلكى
دهدروشيتهوه.

نار الْحَبَابِ: نمو پهپشه ناگرانمن كه
له حهواذا بههوى لَيْك كهوتنى
بهردو شتي واوه پهيدا دهى.

أَمْ حَبَابٍ: دهعباييكه ومكوو (كولله
پهكوله) رهنكاو رهنكه.

الْحَبَابُ: كورته بالا كوله بنه ۵ رومكپكه له
پيږي كولمكه بهرمكى له ولاتي مبصر
پيږي دهكوتري: (بطيخ) له عبراق پيږي
دهلن: (الري) واتنه شوتى.

حَبَرٌ حَبْرًا: كهيف خوش كرد، نازو
نهيغملى بهسمردا رشت ۵ له
قورئاندا هاتووه: ﴿ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَشْمُ
وَأَزْوَاجَكُمْ لَحَبِرُونَ﴾.

حَبَرُ الْبَرَّةِ: بوردمكى پهراويژ جن كردو
وازانديپهوه.

حَبَرٌ حَبْرًا: كهيف خوش بوو، گهشاپهوه.
حَبَرُ الْأَرْضِ: زهوپمكه گياو گزي زوريوو،

زهوپمكه به گيا داپوشرا.
حَبَرُ الْحَرْحِ: برينهكه چاك بووهو نازري ماوه.

فهلمسولمهكانموه نارمزوي نادميزاده
بؤ نادميزهپيكي تر يان بؤ شتي تري
بمنرخو به سوود ۵ همروا ناوه بؤ
مهركانمو گوزمو كوپمى ناو، (ك:
احباب حَبَّةٌ وحباب).

الْحَبُّ: خوشهويستو دلسوزو سوزدار، (ك:
احباب وحبان وحبَّة) دهنگه لؤمى
گياو گز ۵ پالقمى كپوي كه بهكهنگي
بزيو دئ ۵ گوارى پهك گز.

الْحَبُّ: بهمانا (الحباب) دئ ۵ ددلى وردو
پنك و جوانى ومكوو دهنگه مروارى.
الْحَبَّةُ: تاكي كوي (الحب) ۵ همروا
بهمانا بهمشيك له شت دئ ۵ كه
بؤكيش بگوتري: مهبست كيشي
دوو دهنگه حوي مامناو منديپه.

حَبَّةُ الْقَلْبِ: ناخي دل و دهروو.
الْحَبَّةُ: دانمويلى روومكى كپوي ۵ له
حهيدنجا هاتووه دههمروي:
(يَغْرُجُونَ مِنَ الْآثَارِ فَيَتَّبِعُونَ كَمَا تَبَتْ
الْحَبَّةُ فِي خَيْلِ السَّيْلِ).

الْحَبَّةُ: نارمزوي شتي دلخوشكر.
الْحَبَّةُ: نمو شتمى شمرع به
پهمندي بزاني و واجبي نهكردي.
حَبَلًا: نوسلوبپكه بؤ ممدح بهكار
دههيندري.

حَبَلًا فَلَانًا: به فلان كمى گوت: (حَبَلُ)
(حَبَلًا الامر) ممدحي كرد.

حَبْرُ الْجِسْمِ: جهستمكه لاوازيوو كيشي
سووك بوو.

خَبْرُ الْأَسَانُ: ددانگان زهر دبوون.

أَخْبَرَتِ الْأَرْضُ: بهمانا (خبرت) دئ.

أَخْبَرٌ لِلْأَناءِ: فلانکس کمپ خوش کرد.

أَخْبَرَتِ الظَّرِيفَةُ جِلْفَةً: لیدانکه شوئنهواری

خوی به پیستیموه هپشتهوه.

خَبْرُهُ: بهمانا (خبرة) دئ.

خَبْرُ الشَّيْءِ: شتمکمی رازاندموه، جوانی

کرد و دموگوتری:

خَبْرُ السَّمَرِ وَالْكَلَامِ وَالْعَطِ: شیمرو

قسمگان و خهتهکمی رازاندموه وای

لیکورد گوئی لهپیستنی و جاو

لهسپیرکردنی تیرنمبن.

خَبْرُ الْخَوَاةِ: فوتوهمکمی پرکرد له

مهرمکب.

خَبْرُ الْكِتَابَةِ: کتیبهمکمی نووسیموه.

خَبْرُ الرَّسْمِ: به مهرمکب وینهمکمی دیاری کرد.

الْحَابِرُ: کۆرو کۆبوونهموی خوشی و

رابواردن (ناپۆرا).

الْخَبَارُ: وشکهلبوونی پیستی دهست

بهموی نییش پیسکردنهموه و

شوئنهواری لیدان و داخ کردن و شتی

وا بهسمر پیستموه.

الْخَبَارِي: بالاندهمکمی مل درنزه رنگی

خاکیبه وککو فاز دمچی دندوکی

درنزه و نپرو می و تاک و کۆ

همموویان پییان دموگوتری: (جباری).

الْغَبَرُ: زاناو رۆشنپیر، (ك: أخبار و حبره).

الْجَبَرُ: بهمانا (الجبر) دئ و مهرمکمی شت

پئ نووسین.

الْجَبَرُ: هوماشیکه له لۆکه یان له کمتان

بهرهم دهپیندرئ خمتحت بوو

کاتی خوی له ولاتی بهمن دروست

گراوه و چارهکه و سربووشیکی

دروستکراو له حمریر بوو، نافرمت

که لهمال دهجوونه دهموه سمر و

ملی خویانیان پئ دادهپوشی.

الْجَبَرُ: زهردیپمکه دمکوئته سمر ددان.

الْجَبَرُ: کرسی نەرم و نیانی گۆلگۆلاوی و

رەنگاو رەنگ.

لِلْجَبَرُ: شوشی مهرمکب، (ك: محابر)ه.

الْجَبَرُکی: ئادهمیزادی پشت درنزی قاچ

کورت.

جَبَسَهُ جَبَسًا: بهندیکرد، نهپهشت برپوا

پهل بهاوی.

جَبَسَ الشَّيْءَ: نهو مالعی نهو شتی وقف

کرد نه دهرۆشرئ نه دهپته مالی

میراتی، تمنها سوود له بهروبوومهمکمی

دهپیندرئ.

جَبَسَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: نهوشتی بهو شته

داهوشی و تییهموه پینجا.

أَجَبَسَهُ وَجَبَسَهُ: بهمانا (جَبَسَ) دین.

إَجَبَسَ: نهپهشت معنی کرد و پۆ

مطاومعی (جَبَسَ) دئ.

إَجَبَسَ الْإِنْسَانَ رَغْبَةً: بهمانا (جَبَسَ) دئ.

إَجَبَسَ لِسَانَ الشَّيْءِ: فلان کەس

نهوشتی تابهت کرد بهخویمهوه.

قَجَسَ فِي الْكَلَامِ: له قسمکردن کموت،

له قسمکردن وستا.

قَجَسَ عَلَى كَذَا: خوی لهسمر نهوشته

تایبمت کردو پٽيهوه ههلهو گيربوو.
 الحابس: شتيكه ومكوو جهوز ناوی تيدا
 پهزممنده دمکړئ ۵ دمگوترئ: (زق
 حابس): کوندهمهکه ناوی تيدا
 ههلهدمکړئ.
 کلاً حابس: لهوهرگاواواونېکه نازل
 تيدا قمتيس دهمينئ و نئس
 دهرناجن.
 الحباس: شتيكه لمشيوه جهوزدا ناوی
 تيدا پهزممنده دمکړئ.
 الحابس: بهرؤي سويا.
 الحابس: بهنديخانه، شوئي تيدا
 بهندکردني تاوانبارو تۆمتهبار.
 الحابس: نهوشتمبه دهمرته نيؤ رهرهوی
 ناووهو بۆلهوهوی بهريمستی بکا
 ومکوو هفل.
 الماء الحابس: نهو ناوويه ناوی تری
 نهمته سهر زياندهکا.
 الحباس: قورساي و گرڼيمکه لسمر
 زوبان خاومنهکمی نالوانئ ومستی
 خؤي دهرېمئ.
 الحابس: بهندکراو، (ک: حابس) ۵
 (حباس) بؤ مېپينه بهگاردئ، (ک:
 حابس).
 الحابس: شوئي نالقداني نازل ۵
 پشتری ولاخ، ناعمل.
 الحابس: بهمانا(الحابس) دئ ۵ ههروا
 بهمانا جهرحمفي سهر دؤشهکی
 نوستن دئ.
 الحابس الماء: هفل و سمداده که

کۆنترؤی رهوانبون و گيرانهوی ناو،
 غاز، نهوت و نهو جهوز شتانه دمکا.
 حابس له حباس: بؤي کؤکردهوه ۵
 دمگوترئ: (حابس لاهله) پيداويستی
 بؤ مال و منداکهکی کؤکردهوه.
 احبست المرأة بولدها: ناهرمتهکه
 مندايکی قوله رحس بوو.
 حابس له: بهمانا (حابس) دئ.
 حابس الاشياء وحرها: شتمکاني
 کؤکردهوه.
 احبست الشيء: شتمکي کؤکردهوه.
 تحبست القوم: قومکه کؤبوونهوه ۵
 دمگوترئ: (تحبسترا عليه).
 الاحبست: بهمانا (الحابس) دئ، (ک:
 الاحابس).
 الاخير والآخر: کؤمهليک خهک کهله
 هؤزو خئي جيا جيا بن، (ک: احابس).
 احابس قريش: کؤمهليک نادميزادی
 قورميش و گمانه و خوزاعه که
 لهلای کيؤي حوبيش کؤبوونهوه له
 خوار مکهکو پهيمانان بهست دؤي
 پښهمبهرو موسولمانهکان بههنگن.
 الحباس: همرشتيک کؤکراپيتهوه ۵
 کؤمهليکي تیکهل و ههمه جهوز له
 نادميزاد.
 الحباس: ههلاؤ.
 الحابس: رگمزنکن له ولایتي سؤدان ۵
 دانيشتوانی ولایتي حمبهشه ۵
 تاکهکمی (حباس)، (ک: حبان).

الْمَهْبُتَةُ: بهمانا (الْحَبَشُ) دئ.

بلاد الْمُهْبَان: ولاتی نه شیو بیایه نه
رؤزه لاتی نه طریقیای.

الْمُهْبِيَّةُ: نافرمتی حمیه شی، مبینی
(الْحَبَشِي) به ۵ دنگوتری: (روضة
حَبِيبَةُ): باخیکی سه وزو چرو پرو
به دهماخ له سهوزیانا ریش
هه لگه راه.

حَبِطُ الرُّكْرِ حَبْطًا: ژبه که به توندی
دهر پری ورشی هات، گیزی کرد.
حَبِطُ بِالرُّكْرِ: به ژئ بولای خوئی کتشی
کردو نه مهار بهر ملای کردهوه
دهنگی لیوه هات.

حَبِطَ الْقَلْبَ وَالْعُرْق: دل، یان دهمار
به بهله لییناو پاشان هندی بووه.
حَبِطَ الشَّيْ حَبْطًا: شتمه که می کرد.
حَبِطَ السَّهْمُ: تیره که سمری کردو
دهمه که می نه مهنگاوت.

حَبِطَ الْأُتْرُ: کارمه پوچه ل بووه به سمر
جوو ۵ دنگوتری: (حَبِطَ حَقَّةُ):
مافی پشیل کرا.

حَبِطَ فَلَان: پنهانوانی نه می که گومانی
لیندکرا هه لئو که می کرد هیچ
خبرو بیرکی ل هه نه موری ۵
چروک بوو.

حَبِطَ الشَّيْ أَوْ السَّهْمُ أَوْ الْمِرْقُ حَبْطًا:
بهمانا (حَبَشُ) دئ.

أَحْبَطُ الرَّاسِي السَّهْمُ: تیر هاوژمه که
تیره که ی بلند هاویشو سمری کرد.

أَحْبَطُ الْبَرِّ: هه موو ناوی بیرمه کی
هه لینجاو هیچی تینا نه هیشت.

أَحْبَطُ الْحَقِّ: حقه که کی پوچاندهوه،
حملی به پیرودا.

الْمُهْبَانُ: زمینی و لاوژی.

الْعَبَسُ: دنگی کزو نرم ۵ بافی مانده زیان
۵ دنگوتری: (ماه حَبِطُ وَالْمُهْبَانُ) نه
نوزی دئ نه جولای ماوه.

الْحَبِطُ: کهوچه دارنه به می
تایم تیه هه منگونی پی
دهر دهه یندری ۵ یان به دارنک
دنگوتری ههنگو زهرموالی پی
دهر دکرئ ۵ هه روا بهو داره
دنگوتری که به هیومه ژبه که
له لکه که ددرئ بؤ شیکرنه می
لکه که ۵ لئی که مانجه، (ک):
محابش) ۵.

حَبِطَ عَمَلُهُ حَبْطًا وَحَبْطًا: کردهوه کی
به تال بووه.

حَبِطَتِ الدَّابَّةُ حَبْطًا: گه می نازمه که
بای کرد به هیو ژور خواردن یان
به هیو خواردنی شتیک که بوی
نه گونجاو بوو.

حَبِطَ الْبَطْنُ أَوْ الْجِلْدُ: گه می نه ستور بوو
پستی هاوسا.

حَبِطَ الْجَرْحُ: برینه که دوا چاکیو نه وه
شوینه واری ما.

حَبِطَ مَاءُ الْبَرِّ: ناوی بیرمه که رؤجوو دیارنه ماو
وشک بوو ۵ هورن دهفرموی: (أَلَيْنُ
أَشْرَكَتْ أَلْحَبِطُ عَمَلُكَ).

حَبْطٌ دُمَةٌ: خُونَمَكَمِي بِمَقْمَرٍ جَوو.

أَخْبَطَ مَاءُ الْهَيْسِ: نَاوِي بَرَمَكِه رُجْوو
نَمَلِ يَمُوو.

أَخْبَطَ مَلَّةٌ وَدَمَةٌ: كَارَمَكِي پوچ كَرَمُوو
خُونَمَكَمِي بِمَقْمَرٍ دَا ه وَرَنَان
بَمَقْمَرَمُو: ﴿لَا أَخْبَطُ اللَّهَ أَغْنَاءَهُمْ﴾.

الْمُخْبَاطُ: هَيْشَانِي سَكُو سَكِ هَاوَسَان
بِمَهْوِي زُورِ خَوَارِدَنَهَوو يَان
خَوَارِدَنِي شَتِيك كِه لَمَكَل
مِيَزَا جِي دَا نَمُكُونَجِي.

حَبَقٌ لِلَّانِ حَبَالًا: فَلَانِ بَاي لِيَبُوو، تَسِي
كَمَنَد.

حَبَقٌ لِلَّانَا حَبَقًا: لِه فَلَانِ كَمَسِي دَا بَمَدَارِ بِه
شَوْرِكِ بِه هَمَجِي بِه حَمَل.

حَبَقُ الْمَاغِ: كَالَاكَانِي كُورَدَنَهَوو تُونَد
شَمَتَمَكِي دَان.

الْحَبَقُ: گِيَاهَكِي بُونُخُوشَه.

حَبَقُ الْمَاءِ وَحَبَقُ الصَّاحِ: پَنَكِي نَاوِي.

حَبَقُ الْفَتَى وَحَبَقُ الْفِيلِ: مَمَرَزَنُوش، مَمَرَد
قُوش ه گِيَاهَكِي بُونُخُوشَه بُو
مِيَزَكِيرَانِ وَ مَعِيَدَه تِيَكُجُونِ وَ
پِيُوَدَانِي دُوبَشَكِ سَوِي هَمِيَه،
بِمَعْمَرَمِي نَاوِه نَمَصَلِيَهَكَمِي
(الْمُسْمَقُ).

حَبَقُ الْبَقَرِ: گُولِه بَمِيَبُون، گُولِه فَمَقْنَلِه.

الْحَبَقِيُّ: رُلِيَشَتَنِي گُورُجِ وَ خِيَرَا.

الْحَبَقَةُ: كُورَتِه بَالَا.

حَبَقُ الشَّيْءِ حَبَقًا: شَمَتَمَكِي پَتِهَو كَرَد ه
دَمُكُوتَرِي: (حَبَقُ الْوَرَبِ): بَمَبَاشِي
هُوَمَاشَهَكَمِي جَنِي، شَالَهَكَمِي بَمَبَاشِي

جَوَلَايِي كَرَد.

حَبَقُ الْحَبَلِ: گَرَنِي حَمَلَمَكَمِي زُورِ تُونَد
كَرَد.

حَبَقُ الْقَذَّةِ: گَرَنِيَهَكَمِي تُونَد كَرَدو
پَتِهَوِي كَرَد.

حَبَقُ الْأَمْرِ: كَارَمَكَمِي بَاشِ تَهَكَبِيرِ كَرَد.

حَبَقُ الْوَرَبِ: لَكِي كَرَسَمَكَمِي هَه لَدِيَهَوو
دُووَرِي.

حَبَقُ الشَّيْءِ: بَهْمَانَا (حَبَقُهُ) دِي.

حَبَقُ الشَّفَرِ: مَوُوَهَكَمِي، قَزَهَكَمِي
گَرُزُ كَرَد.

حَبَقُ الْوَرَبِ: بَهَشِيَوِي خَمَتِ خَمَتِ
هُوَمَاشَهَكَمِي جَنِي.

حَبَقُ الرِّيحِ الرَّمَلِ وَالْمَاءِ السَّاكِنِ: بَايَهَكِه لِه
لِبَه لَانَمَكِه يَان لِه نَاوِه رَاوَسَتَاوَمَكَمِي دَا
رَنَكَمِي دُرُوسَتِ كَرَدَن.

أَحَبَقُ الشَّيْءِ: بَهْمَانَا (حَبَقُهُ) دِي.

لَحَبَقُ: حَمَلَمَكَمِي تُونَد كَرَدو شَهَتَمَكِي دَا.
الْحَبَالُ: شَمُو رَنَكَمُو بَانَانَهَن كِه بَاي
بَهْمِيَزِ لِه نَاوِي رَاوَسَتَاوَو لِبَه لَانَدَا
دُرُوسَتِي دَمَكَا ه گُورَزِه فَمَقْمَرُوزِه كِه
بَهْمِيَهَكَمُو دَهِيَسَرِي.

حَبَالُ الْوَرَبِ: نَهَوِيَه كَرَسَهَكِه لَكَمَكَانِي
هَه لَدِيَرَنَهَوو بَدَرُوِي.

حَبَالُ الْحَمَامِ: شَمُو رَهْشَايِيَهِي لَمَسَمَرِ بَالِي
كُوتَرِه، (لَه) حَبَقُهُ.

الْحَبَكَةُ: حَمَلِيَهَكِه لِه نَاوَقَمَد
دَمِيَتِيَجَرِي.

الْحَبَكَةُ مِنَ الرَّاوِيلِ: نَهَوِيَه دُخِينِي

تېندى، (ك: حَبَل).

الْحَبِيكَةُ: چىندرا، رېگمو شۇنچىكە كە
باي بەھىز لە ئاۋو لىيەلانى دىكە
رېرەمۇ ئىستېرە، (ك: حَبَك)،
قورنان دىھەرمۇئ: ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ
الْحَبْلِ﴾.

المحبوك: ئازاۋو بەھىز دىگوتىرئ: (پرس
مېرك) ئىسپىتىكى بەھىزە.

حَبَلُهُ: بە ھەبىل بەستېيەۋە.

حَبْلُ الصِّدِّ: داۋى بۇ نېچىرەكە ئايەۋە
بەۋ ھۆيەۋە گىرىسى ە دىگوتىرئ:
(حَبَلْتُ لَلانَةَ لَلاناً): فلان ئافرىت
فلان كەسى خىستە داۋى عىشقى
خۇيەۋەۋ گىرۇدەۋى كىرد.

حَبْلُ الْأَلْثَى حَبْلًا: سكى بوۋ، مىندالى لە
سكى كەۋت ە (ھى ھابىلە)، (ك: حَبْلَةٌ
وھى خۇلى)، (ك: حَبَالِي).

حَبْلُ الزَّرْعُ: گولە گىمەۋ جۇ كە پېرېۋون
لە دىنەۋىلە ە دىگوتىرئ: (حَبْلُ لَلان
من الشراب): فلان گەمدى پېرېۋو لە
شەراب.

احْبَلُهُ: بىمانا (حَبْلُهُ) دى.

احْبَلُ الْأَشَى: مۇتۋەبەۋى كىرد.

حَبْلُ الزَّرْعُ: كىشتوكالەكە گەشەۋى كىردۇ
تېك ھېزا.

حَبْلُ الشَّعْرِ: مۇۋەكەمى پادا قىزىمكەنى
كىردن بە پېرچ ھۇننىيەۋە.

احْبَلُ الصِّدِّ: بەمانا (حَبْلُهُ) دىۋاتە،
داۋى بۇ دانا ە دىگوتىرئ: (احبىلە

الموتُ بحالته): مردن جۇرەھا داۋى
خۇى ئايەۋە بۇى.

احْبَلْتُ لَلانَةَ لَلاناً: فلان ئافرىت فلان
كەسى خىستە داۋى عىشقىۋ دىلدارى
خۇيەۋە.

كَحَبَلْتُ الدَّابَّةَ: ۋاۋەكە ھاجەكەنى لە
ھەبىل ئالۇزانۋ گىرۇدەۋىۋ.

كَحَبَلُ الصِّيدِ: داۋى بۇ نېچىرەكە
ئايەۋە.

الْأَحْبُولُ وَالْأَحْبُولَةُ: داۋو كەمەك، (ك:
أحابىل).

الْحَابِلُ: ئەۋ نېچىرەۋاتىيە كە نېچىر
بەناۋ دىگىرئ ە كەمەكى بۇ دادەنئ ە
لە پەندى پېشىناندا ھاتۋەۋ (اختىلط
الْحَابِلُ بِالنَّابِلِ) (لار الھابىل بالنابل) (لار
الھابىل على النابل) كاتتىك دىگوتىرئ:
كە ئىشەكان چەۋشە بۋىنۋ
نەزانىرئ جۇن چارسەر بىرىن.

الْحَابِلُ: ئەۋ ھەبەمە كە خورماپن پىنى
سەردەكەۋىتە سەر دارخورماكە،
(ك: حوابىل).

الْحَبَالَةُ: داۋو كەمەك، (ك: حَبَالِي).

حَبَالُ الْمَوْتِ: ھۇكارمەكەنى مردن.

الْحَبَالُ: ھەبىل درۋەستىكەر پان ھەبىل
ھىرۇش، (ك: حَبَالَة).

الْحَبْلُ: گورىس، بەتەك ھەبىل ە ئەۋ
شەمە لە گۇشۋ لەمۇۋ شتى ۋا
بادراپى شتى پى بېنچىرئ پان شتى
پى راکتېشئ ە دىگوتىرئ: (لەلان

شونڤنهي حمبلي تيلدهخري بؤ
بهستنهوه زور سمى دستي.

حَبْنُ حَبَا: ورگى زلبوو به سروشت يان
بمنهخوش.

حَبْنُ الْقَدَم: قاقهكه گۇشتن بوو.

حَبْنُ عَلَيْهِ: رقى ئى ھەلساو لىي توپه بوو
(ھو احَبْنُ ھى حَبَا).

أَحْبَنَةُ الطَّعَامِ وَالِدَوَاءِ: خۇراكهكه يان

دھرمانهكه وى ليكرد رقى ھەلسى.

الْحَبْنُ: دھرميكه تووشى گەدە دھبى،

گھورمى دمكاو دھماوسى.

الْحَبْنُ: دومەن، گوان، مەيمون، (ك:

خېن).

الْحَبْنُ: درمختى (دلى). ھە.

الْحَبْنَا: ھەو كۆترمە ھە ھىلكە ناكە،

(ك: حَبْنُ). ھ.

الْحَبْنَةُ: دومەن، گوان، (ك: حَبْنُ). ھ.

الْحَبْنُ: درمختى (دقلاھە).

حَبَا الْمَيُّ حَبَا: مندالەكه به گاكۆلكى

رقى ھە دىگوترى: (حبا البجر):

خوشترەكه پىغى كرد لەبەر

ماندویمتى ھە يان بەستراوتەھوو

زەمخى كرد.

حبا الشئ: شەھە نزيك بووه ھە دىگوترى:

(حبا الحباب) ھەورەكه سولرى يەك

بوو لە زەوى نزيك بووه.

حبا السهم: تيرەكه لە زەوى خشكاو

نەمجار ھەلەيزيمەھ رقى مەبەست

كەوت.

يَحْبَلُ لِي حَبَل لِّلَان) فِلَان كەس

كۆلەندەر بە گورىسى فِلَان دېنئ ھە

گىنايمەھە لەھوى پارمىتى دەداو

كۆمەگى ھە دىكا.

حَبْلُ الرِّيد: رەگى بىناگوئ، رەگى لامل ھە

شا دىمەارى لامل ھە لە فورتان دا

ھاتوووه ﴿وَتَحْنُ الْقَرْبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ

الرَّيْد﴾.

حَبْلُ الْعَاتِق: رەگىكە لەنويان شان و ملە.

حَبْلُ الذَّرَاع: رەگى دەست ھە دىگوترى:

(ھو على حبل ذراعك) وئە: ھەو

كارە بەتۆ دىكرى.

حَبْلُ الْفَقَار: رەگىكە بە درىزايى پەشت

درىزىوتەھ ھە پەيمان و وادەو بەلئىن

ھە فورتان دىمەرموى: ﴿وَأَعْتَصِمُوا

بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾.

الْحَبْلَان: شەھو رۆژ.

الْحَبْلُ: ھەرشىك شىئىكى تر لەمخوى

گرتى ھە بىچو ھەبەلە بؤ سكو

منداھەن ھە لوللەو ھەبەلە بؤ

سەدەف ھە شەراب ھەبەلە بؤ

پەرداخ.

الْحَبْلَةُ: دارى ميو ھە تولى ميو، (ك:

حَبْلُ). ھ.

الْحَبْلَةُ: دىنەولەھى وەگوو نيسكو

فاسۆلباو قول و شتى لەو جۆرە.

الْحَبْلُ: منداھەن، رەحم، كۆلەندەمى

زاوژى ئافرەت، (ك: ھابى). ھ.

الْحَبْلُ: زەنگى دەستى ولاخ ھەو

حبا فلان للخمسين: فلان کس له منجا
نزيك بؤوه.

حبا فلاناً حباء وخبرة: به خششی نا به فلان
ه دمگوتری: (حبا المطاء).

أحبى الرامى: تیر هاوژمکه تیرمکی
هاویشتی گورتی هیناو نیشانه مکی
نه همنگات.

حباها صاحباً وحباء: تابهستی کرد
به خویه موو روی دابه.

حباها في البيع: له مامه لدا سمنگو
سووکی بؤ کردو لئی خوش بوو.

إحتبى: کلۆتی سمتی خسته سمر

زمووی ران و قاجی به گه موی

خویه موو نان به همدردو دستی

چه مبهری له نه ژنۆکانیه موو دا.

إحتبى بالثرب: قوماشه مکی له پشتی

خوی و همدردو نه ژنۆی و مرهیناو

کلۆتی سمتی خسته سمر زمووی ه

واته: به شیووی (لیحباء) دانیشته.

أحباً: هموری پپرو گموال گموال و نزيك

له زمووی.

الحبأ: نهو ریزو ئیکرامیمیه پیاو

دمیه خشش به هاو له مکی.

حباء المرأة: مارمیی ئافروته، (ک: أحبة)،

الحبة: دهنگی تری، (ک: حباً).

الحبرة: شیوه دانیشتنی ئیحتبیا کلۆت

بغیه سمر زمووی نه ژنۆ هه لئری ه

دمگوتری: (حَلْ فلان حُبوك) فلان

کس وازی له دانیشتنی دهستمو

نه ژنۆ هینا ه همروا ناوه بؤ نهو

قوماش و حهبله موی خوی پین

که مهنده مگا له پشت و نه ژنۆی خوی

و مرده مین، (ک: حُبى) به.

حَقّاً حَقّاً: جاوی بپه شته که و زۆری

سهر کرد.

حَقّاً الشئى: شته مکی قاهم کرد ه

دمگوتری: (حَقّاً الجدار): دیوار مکی

به پتهوی دانا.

حَقّاً المُقَدَّر: گرێ مکی زۆر توند کرد.

حَقّاً الثَّرب: قوماشه مکی سمر له نوێ

دوریه موو، به سمر دورمانه مگا جهوه.

حَقّاً الکِساء: پپری قوماشه مکی بادانه موو

رهشوی بؤ دروست کردن.

حَقّاً الحِمْلَ عن الدابة: بار مکی له ولاغه مکه

دلگرت.

أَحْتَأَ الشَّيْءَ: به مانا (حَتَأَ) دئ.

الْمِيتَةُ: نهو موی له قهراغ و بیجاغی

کراسه موو هه لپه چرابی.

أَلَحَّتْهُ: قاوتی دروستکراو له

به رو بوو موی دره خشی دوم (نهم

دره خته له میصر هه مبه).

حَتَّ الرِّقَّ عن الشجر حَتّاً: گه لاکه له

دره خته مکه هه لومری.

حَتَّ الشَّيْءَ: دلگرت، هینایه خواری.

حَتَّ الشَّجَرُ: دار مکی سهی کرد

توێکله مکی ئی کرد موو.

حَتَّ اللهُ مَالَهُ: خودا مال و سامانه مکی ئی

ستانده موو هه ژار کهوت.

حَتَّ الشَّيْءَ عن الثوب: شته مکی به

کراسمکهوه هلهرواندو لئیس کردوه.

أَحْتُ الشَّجَرُ: درمختهکه وشک بوو، که لاکمی هملویری.

إِلْحَتْ الرِّقُّ عَنِ الشَّجَرِ: که لاکه له درمختهکه هملویری.

الْحَتْ شَمْرُهُ: قژی روتابهوه، توکی سدری هملویری.

ثَحَاتُ الشَّيْءِ: شتمکه لیک بوومو بلاو بووه ۵ دگوتری: (لَحَاتُ اسَالُهُ):

دداکهانی داخوران و هملویرین.

ثَحَاتُ الرِّقُّ مِنَ الشَّيْءِ: په لکه که لاکان له لقی درمختهکهانموه هملویرین ۵

دگوتری: (لَحَاتُ الشَّجَرَةِ): که لاکانی درمختهکه هملویرین.

ثَحَاتَتْ عَنْهُ ذَرْبُهُ: گوناهاکهانی لئ هملویرین له تاوان پاک بووه.

الْحُكَاثُ وَالْحُكَاةُ: نومیه هملویری جا لهمر شتیک هملویری و همرشتیک

بی ۵ دگوتری: (مالی یدی منه حَتَاةٌ) هیچ شتیک له دستلدا نییه.

الْحُكَاثُ: لهری و لاواییهکه تووشی نازهل و ولاخ دمی رنکی دگوتری

گوشتمکهی لهر دیکاو تووکی دهر ویتتهوه.

الْحَتْ: لیزم و دگوتری: (أُرْسَ حَتْ و ظلم).

الْحَتْ مِنَ النَّمْرِ: نومیه بهیهکهوه نهووسین، دهکه خورماکان وشکه

بن، (ل: اَحَاتَ) دگوتری: (مالی یدی منه حَتْ) هیچ شتیکم

لدمستلدا نییه ۵ له پندی پشپناندا هاتووو دملی: (توکرهم

حَا بَقَا، أَوْ حَا قَا) واته: هه لاجریان کردن لعاویان بردن.

الْحُتَّةُ: تویکن ۵ بهشیک لهشت. الَحْتُرْتُ وَالْحُتَاتُ مِنَ النَّفْلِ: نومیه

خورما بمرسیلهگانی هملویرین. هنی: پیتی جهره نيسم مهجور دما.

حَتَّتِ السُّورُقُ عَنِ الشَّجَرِ: که لای درمختهکهی هملویراند.

حَتَّتِ الشَّيْءُ: شتمکهی ورد ورد کرد. كَحَتَّتْ: بؤ مطاومعهی (ححنه)

هاتووو. حَتَّدَ حَتْدًا: بنهماکهی پالغه بوو.

حَتَّنَةُ: هه لی بزارد لمبر چاکی و رسمنی.

الْحَتْرَةُ مِنَ الْعَيْرِ: لهو چاومیه ناوی نهووستی همیشه ناویان لئ بی ۵

دگوتری: (عین حَتَّنَ). اَلْحَتْدُ: لهصل و رسمن ۵ تهبیمت و

سروشت ۵ دگوتری: (رجع الی مَحْلِهِ). حَتَّرَ فَلَانًا حَتْرًا: بهخششی بؤ فلان کس

که مکردهوه پان خوراک لئ که مکردهوه.

حَتَّرَ لَهُ شَيْئًا: که میکی بی بهخششی. حَتَّرَ أَفْلَهُ: زلفی لهر مال و مندال و خیزنی

تنگ کرد ۵ پان بهختوی نکرین.

حَتْرَ الشَّيْءِ: شته‌کمی پتەوکردو بناغه‌کمی
چاڭ دامه‌زراند.

حَتْرَ الْمُقْدَرَةِ: گرنه‌کمی پتەوکرد توندی
کرد.

حَتْرَ الْحَبْلِ: حەبلە‌کمی باش بادا.

حَتْرَ الشَّيْءِ: چاوی له شته‌که بیری و زۆر
تەماشای کرد.

أَحْتَرُ: خێرو بیری گەم بوو.

أَحْتَرُ عَلَى نَفْسِهِ وَأَهْلِهِ: مەسرەفی مائو
مندالی گەمکردوو، بەباشی بژیوی
بۆ دابین نەکردن.

أَحْتَرُ لِلنَّاسِ: خۆراکه‌مەنی بۆ خەڤک
دروست کرد بەپۆتەمی دروستکردنی
خانوو.

أَحْتَفُ: مردن، لەناوچوون ە دەرگوتری:
(مات فلان حتف آنه آر حتف آنه)

واته: لەسەر چینگاو نوونی خۆی
مرد، بەمردنی سروشتی خۆی
گیانی سپارد ە دەرگوتری: (مات
فلان حتف لیه) ئەمەش له رووی
ئەووه هاتوو عەرەب پێیان وابوو
ئادەمیزاد ئەگەر بکوژی روحە‌کە
له شوینی بپرنه‌گەیهوه دەرە‌جی ە
ئەگەر به مردنی سروشتی خۆی
بمړی گیانه‌کە له لوتیهوه یان
لەدەمیوه دەرە‌جی.

حَيَّةٌ حَتَفَةٌ: ماریکی کوشندەیه.

الْحَتْفُ: پاشماوی شۆربا ە ورده

گۆشتی بنکی مەنجهل ە دەرگوتری:
(فلان من حتفل الناس): فلان کەس
له بیری هەتیو مەهو ئادەمیزاده
پەسته‌کانه.

حَتَفَكَ حَتَّاناً: هەنگاوەکانی بەهۆی خێرا
رۆشتەوه لێک نزیکبوونەوه.

حَتَفَكَ الطَّائِرُ الْخَمْسِي وَالرَّمْلُ: پالندە‌که
بەرده وردەو لێه‌کە به پالەکانی
پشکنی و چینی تێداکردن.

حَتَفَكَ الرَّجُلُ الشَّيْءَ: پیاو‌که پشکنینی له
شته‌گەدا ئەنجام دا.

تَحْتَفَاكَ فِي مَشْيِهِ: له رۆشتندا
هەنگاوەکانی لێک نزیک بوونەوه.

أَلْتَحَرَّكَ: کورته بالای گزو کۆله‌وار.

حَقَمَ بَكْدا حَتَمًا: بڕهاری داو حوکمی
دەرکرد بهو چۆره.

حَتَمَ الْأَمْرَ: کاره‌کە قائم کرد، بناوانه‌کە
شێلا.

حَتَمَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: کاره‌کە له‌سەر پێویست
کرد ە (هو حتم)، (ك: حَتَمَ).

أَحْتَمَ مِنْ طَعَامِهِ: هەندێکی له
خواردە‌مەنییه‌گه هیشته‌وه
نە‌یخوارد.

إِلْحَتَمَ الْأَمْرَ: کاره‌که پێویست بوو نابێ
پاشگوێ بھێری.

تَحَتَّمَ الْأَمْرُ: به‌مانا (إِلْحَتَمَ الْأَمْرَ) دئی.

تَحَتَّمَ لِفُلَانٍ: فلان کەس به‌راموای
خوارد.

تَحَتَّمَ الْأَمْرُ: ئێشه‌کە له‌سەر پێویست کرد.

قَاتَتِ الرِّيحُ: بایمکه بهردموام ههلی
کردو برومکی نمدایه.

قَاتَتِ الْأَشْيَاءُ: شتهکان بهک بهمدوای
بهکدا هاتن و جوون بهک بیون ه
دمگوتری: (قَاتَتِ السَّهَامُ ر قَاتَتِ
الذَّمْرُغُ).

قَاتِنُ الْقَرْمُ: قوممکه رانواندنیان کردو
کهوتنه پېشپرکې کردن له تضمگ
هاوېشتن و تیر هاوېشتن داو وهک
بهک دهرجوون.

الْحَاتِنُ: هاوشان و بهرامبر.

الْحَتْنُ: دستاوین و هاوشان.

الْحَتْنِي: هاوشان و لمیهکجوو کۆمهتیک
هممویان لمیهک بهن ه دمگوتری:
(رَقَعَتِ الثُّبُلُ حَتْنِي) گوللمو تیرمکان
ومکوو بهک بیون.

حَتًّا حَتْرًا: خیرا خیرا همنگاوی ههلیتان،
بازیکې گورج و گۆلانمی دا.

حَتًّا الثَّرْبُ: قوماشهکې دوروو جاک
قلهی کرد.

حَتًّا مُذَبَّ الكَسَاءُ: پرېی تورمهکې ویک
نان و نوساننمی پېیهوه.

حَتِّي الثَّرْبُ وَ مُذَبَّ الكَسَاءُ: قهراخی
قوماشهکې یان پرېی قهراخی
تورمهکې ویک نان.

حَتِّي الشَّرَابُ: زۆری شراب خواردموه.

الحاتِي: نهو کهسمی زۆر شراب بغواتموه.

الْحَتِّيُّ: نهومی له درهختی (دۆم)
ههلویری (دۆم: درهختیکه له ولاتی

الحاتِي: قازی دادومر ه قهله رشه، له
روموه عهرهب له کۆندا بیرو
باومریان و ابووه همرکاتی قهله رشه
قیماندی نیشانی نهومیه لیک جودا
بوونهومی دوو دلنار رودندا.

الْحَمَاسَةُ: بهراموای خۆزاک لهسمر
سفره و خوان ه نهو دمنک و وردهمی
لمکاتی خورنندا دمکهوخته خوار.

الْحَمْدُ: بهیارو جوکم و قهزا ه قورشان
دهمهرموی: ﴿وَكَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا
مُتَقَبِّلًا﴾ ه همره بهمانا بهرامری
راسته قینه و دلسۆز دی ه دمگوتری:
(هر الأخ الحتم).

الْحَمَةُ: وردو هاپ، دمگوتری: (لارورة
حتمه) گۆزمهکی کهرت و بهرت.

الْحَمِيَّةُ: (حتمه الامس): پتیهستی و
گرنکی نیشمکه و لۆ لۆ نههینانی.
حَتَّتِ السَّهَامُ حَتًّا: بهشمکان بهشوین
بهکدا هاتن و دبیشکران جون بهک و
بئ جیاولزی.

حَتْنِ الْخَرُّ: گهرماکه بهرمی سمننو
بهردموام بوو.

حَتْنِ الْيَوْمُ: سمروینی رۆژمکه ومکوو بهکی
ل هات لهگهرمیدا.

أَحْتَنُ لِي رَمِيه: همموو تیرمکانی
هاوېشتنی لمیهک شوینیان دا.

حَاتِنُ فَلَانٍ فَلَانًا: فلان کس ومکوو
فلانی ل هات جووه بهزی نهومیه.

إِحْتَنَ الثَّيْنُ: شتهکه ریک بوو هیچی
جوداوازی لهگهل نهومی تری دانیه.

بمصر هميه) ۵ خورما وشكه لهو
توتكله خورما.

حَلَّه حُثَا: پهمتا پهمتا هه لينا بۆ
نهنجامدانی کارمکی.

حَثه علی الشَّيْء: هه لينا بۆ نهنجامدانی
شتمکه.

أَحْطَه: بهمانا (حُطَّه) دئ.

حُتَّ فلان: فلان کمس خهو تینی بۆ
هیناو خیرا بيسمیریدا زال بوو.

حُتَّ فلاناً علی الشَّيْء: فلان کمسی
هه لانا بۆ نهنجامدانی ئیشهکه.

إَحْطَه: بهمانا (حُطَّه) دئ.

تَحَاتَّ القَرْمُ علی الشَّيْء: قهومهکه فلان
کمیسان هه لانا بۆ نهوکاره.

اسْتَحْطَه: بهمانا (حُطَّه) دئ.

الْحِثَاثُ: نوشتنی سوک که خیرا بۆ چاو دئ.

إِحْثَاكَه: گهرمایی و گریو گۆل که
ئاده میزاد له چاوی خویدا هستی

بئ دهکا.

الْحِثَاثُ: وردکراو کوتراوو هاپاو له مهر
شتیک بئ ۵ ورده کا ۵ لبس زبرو

رهق و وشک ۵ نانی بئ پتخور ۵
دمگوترئ: (سویق حُثَّ): قاتونیک که

ورده هه ویری لهگه نهبئ.

الْحِثَاثِي: بهمانا (الْحُثَّ) دئ.

الْحُثْرُوثُ وَالْحِثِيثُ: گورج و گۆل و
به خهمهوه بسو بۆ نهنجامدانی

نهرکی سمر شانی ۵ خیراو کۆنهدمر
له بهرنامهی خویدا ۵ هورنان
دهمرموی: هُتِلَشي اللَّيْلُ التَّهَارَ

يَطْلُبُهُ حَيْثَا ۵ دمگوترئ: (ولی حَيْثَا):

به خیرایی و تیزرۆ رۆسی به رهو
ئامانجی خوی.

الْمَحْطَةُ: نهسپێکی رسمه و خۆشبرۆ
کهله رۆشتن زوو ماندوو نهبئ.

حَلَّحَت الرِّق: ههوره بروسکه که ئیکیموه
هاوشت.

حَلَّحَت الْأَمْرَ وَالشَّيْءَ: کارهکی جولا،
ئیشهکهی رهبراند.

حَلَّحَت فَلاناً علی الشَّيْء: فلان کمسی هه لانا
بۆ شتمکه و رینگ بۆ دۆزیهوه.

الْمَحْطَاثُ: ماریک که ههمیشه له جم و
جۆلدا بئ ۵ رۆشتنیک که ریک و

راست بئ و نهملاو نهولای تیدا نهبئ
۵ خهویک خیرا له چاو بکموئ.

الْمَحْطُورُ: هه لانا ۵ گورج و گۆل له
نهنجامدانی کارمکانیدا دمگوترئ:

(کینه حُثْرُوث): تپپنکی گورج و گۆله
به باشی نهرکهگانی نهنجام دندا.

حَسِرَ خَيْرًا: توند بوو، مهیی، رهق بوو،
گرزبوو.

حَسِرَ الْجِلْدُ وَخَيْرَ الدَّوَاءِ وَخَيْرَ الْمَلِّ:
پتستهکه زهپکمی دهرکرد ۵

دهرمانهکهی کرد به حبو و گولاج،
ههنگوینمکه رهق بوو.

حَسِرَتِ الْعَيْنُ: چاومکه تووشی تراخوما
بوو پتوومکانی نهستووو بوون له

پتوومکانیدا زهپکهی سور پهیدا بوون.
حَسِرَ الدَّلِيقُ: ئاردمکه تهربوو بووبه

په پۆله و پهکری نهگرت.

خَبِرَ اللّٰسَانُ: زمانه که تفتت بوو تامی
خواردمه منبیه که می نهم کرد.

خَبِرَتِ الْأُنْثَى: گوچه که می بمباشی
نمیبست.

خَبِرَ لِرَأْثِهِ: دلی باش شتمه که می و مرنه گرت
(هر اَکْثَرُ می حراء).

أَحْضَرُ النَّحْلُ: میوهی دارخورما که پیش
نموهی بگا وردو رفق بوو.

خَبَرُ الدَّيَا: دهرمانه که می کرده حمبو
گولاج.

أَلْعَنُوا: گریو گول و زبریه که له جاودا
پهیدا دمبئ بمهوی جاو نیشوه و
گولوکی تری پیش نموهی بییتنه
بهرسپله و هیشوی تری.

أَلْعَنُوا: دمنکی هیشوه تری سمرمتای
پهیدابوونی و نمخوشیه که تووشی
جاو دمبئ.

أَلْعَنُوا: خواردنیکه دروست دمکری
دوای تمواویوونی خانوو.

أَلْعَنُوا: لوت زل، لوت گمشکول.
خَرِبَ اللَّاءُ: ناومکه لیل بوو و دمگوتری:

(خَرِبَتِ الْبُرْجُ): ناوی بیرمه که لیل بوو.
أَلْعَبُ: ناوی لیل و چهرایی و بنکری

بنکی ممنجهل و که دممنبیه و.
أَلْعَبُوا: خرو و سوراوی که له جاودا

پهیدا دمبئ.
خَرِبَتِ الثَّقَلُ: لیومه که مستور بوو، هاوسا.

أَلْعَبُوا: لیو که مستور، لیو هشه و مبوو.
أَلْعَبُوا: که و انمیه که له خوار لووتنه و

له ناومرستی لیوی سهرمودا و
که ناری لوت.

أَلْعَبُوا: هممو و دمگوتری: (اعلوه
بمخالیه) واته: (مخالیه) و (مجموعه).

أَلْعَبُوا: خلتوه پشوی رؤی قال کراو،
دوئسگ و مندالی فری دراو

همتیومچه، (ک: خالو).
أَلْعَبُوا: خلتوه پشته که له بنکی فابو

ممنجهل و گوژمو دیژدا
دممنبیه و.

خَلَّيْ خَلَاً: و مزعو حالی خراب بوو.
أَلْعَبُوا: خرابی له که ل کرد و دمگوتری:

(أَلْعَبُوا الْأُمَّ وَلَدَهَا) دیکه که به
نالهمباری و خرابی شری دا به

زارو که که می.
أَلْعَبُوا اللَّهُ فَلَاحاً: خودا و مزعو حالی

فلانی گلری توشی ناخوشی کرد.
أَلْعَبُوا: شتی خراب، شتی خراب و بی

که که له همموو شتی که و شتی بی
که که له دانمونه و له خورما و نه و

جوژه شتانه و کهسانی خراب و
خوینری و همتیومچه.

أَلْعَبُوا: بارودوخی نالهمبار و شیرپیدانی
مندال به ناپیک و پیک.

أَلْعَبُوا: کزو لمر و لاوژ، که مو کورو بی که که.
أَلْعَبُوا: ناوی که له حموزدا.

أَلْعَبُوا: نه خوشی ره بوو، همناسه ی
تونسد، رنباری کورتراو و رفق و

نمرایی لوت، (ک: جنام) و.

اَلْحَمْدَةُ: پلوسکی ناو له بیرمستی
 ناودا ه شوونی هملر زانی ناو له
 حموزوه.

اَلْحَرَمُ: نادمیزادی مام ناومندی لمباری
 بالآوه یان نازملی مام ناومندی.
 حَقَّ الرَّابِّ: وځوه حترأ: گلی بسمردا کرد
 ه دمگوترئ: (حَقَّ الرَّابِّ علیه وله)
 شتیکی کمی پئدا.

حَقَّ الرَّابِّ وَلِحَوْه: گلی بسمردا کرد ه
 دهگوترئ: (حَقَّ علیه الرَّابِّ).
 حَقَّ لِي وَجْهَ الرَّابِّ: پئشی کهوت.
 حَقَّ لِي وَجْهَ الرَّمَاد: تمریقی کردهوه ه
 بهسمر پاشویندا بردهوه.

حَقَّ الْمَاءُ: لونچیکی ناو هملر گواز، بملوچ
 به مست ناوی هملر گرت.
 حَقَّ الرَّابِّ وَلِحَوْه حَقًّا: بهمانا (حَقَّ) دئ.
 حَقَّ الرَّابِّ وَلِحَوْه: بهمانا (حَقَّ) دئ.
 أَحْشَا: وای لیکرد گلی بسمراپدا.
 إِحْشَى الرَّابِّ: گلی بسمردا کرد.
 اسْتَحْشَرْتُ: شو کۆمهله بملر یان گل
 باران کرد گل یان بملر کردادا.

الْحَائِیَاءُ: گلی دمدراو له کونی
 (بهربوع) گیانله بملر که وککو حرج
 وابه کلکی دریزو دصتی کورتو
 پاشوی دریزن، (ك: حوائ).

الْحَا: گلی بسمرا کرو گله شمنه ه کا یان
 وردمکل ه بنخولی کا ه توپکی خورما.
 الْحِشَاءُ: زهوبیمک گلی زوربی.
 الْحَشْرَاءُ: مشته خۆلێک، چنگه خۆلێک.

الْحَيَّةُ: بهمانا (الحقوة) دئ.
 حَبَّأَ بِهِ حَبْنًا: دصتی پیوه گرتو پینی
 کهمف خۆش بوو.

حَبَّأَ إِلَيْهِ: پمنای بۆ برد.
 حَبَّأَ عَنْ كَذَا: شو شتهی ئی فمدغه کرد.
 حَبَّأَ بِهِ: بهمانا (حجاب) دئ.
 حَبَّيْبُ بَيْنَهُمَا حَبْنًا: بوو به پهمدهو ناومند
 له نیوانیاندا.

حَبَّيْبُ الشَّيْءِ: دایهوش، شتمکی شاردوهوه.
 حَبَّيْبٌ لِلْأَمْرِ: نهپهشت هان کس بهچته
 ژوورهوه یان نهپهشت میرات بگری.
 حَبَّيْبُ الْأَمْرِ: بوو به دمرگهوانی پاشا، بوو
 به سکرتری پاشا.

حَبَّيْبُ الشَّيْءِ: بهمانا (حَبَّيْب) دئ.
 احْتَبَّيْبُ: خوی شاردوهوه.
 احْتَبَّيْبُ: بهمانا (احتجب) دئ.
 اسْتَحَبَّيْبُ: کردی به دمرگهوانی خوی،
 کاری حیجابی پی سپارد.

الْحَاجِبُ: دمرگهوان (ك: حَبَّيْبُ حُجْبٍ
 وَحُجَابٍ) نیسانی پشت چاو لهگه
 گۆشتمکی ه برؤ ه شو موانه
 لمبرزایی پشت چاوهوه رواون ه
 (حوتو برؤ).

الْحَاجِبُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: هماغو لهملاو
 نهولای، (ك: حواجب).

حَاجِبُ الصَّبْحِ: بهرمه یان و سمره یان
 گزنگ.

الْحِجَابُ: پهمده، بالا پۆشی، (ك:
 حُجْب) ه.

الْحَبَابَةُ: پیشمی دمرگهوانی.

رهدی دایهوه بهرمو روی وهستاو
رهخنهی له کارمکهی گرت.

الْعَجَبُ: منع کردن ه له شهرعدا
منعکردنی نادمیزاده بهموی
بوونی پهکێکی تر له میراتگرتن
جایا ناهێلن هیچ بگری یان لێی گه
دمکاتهوه.

الْحَاجَرُ: موحادهلهیان لهگهڵ پهک کرد.
الحاج: نمو کسمیه دیدنی گمبهه دما
بهمههستی چهچکردن، (ك: حَجَّاج
وحجج) ه جاری وا ههیه
دمگوتری: (حاجج).

الْحَبَّةُ: سمری کلۆت ه کلۆتایی رانه ومکوو
چۆن شان کلۆتایی قۆله، (ك: حَبَب).

الْحَاجَّةُ: نافرمت که چووێ بۆ چهج ه
نهرمی گوی.

حَجَّ اله: هات بۆلای.

الْحَاجَّاجُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: قهراخ و بیجاش
شت ه ئێسقانی برۆ، (ك: أَحْمَد
وحجاج) ه.

حَجَّ المكان: قهصدی نمو شوێنهی کرد ه
چوو بۆی.

حَجَّ البيت الحرام: چوو بۆ مائی خوا
بهمههستی عیبادهت و چهچکردن ه
قورنان دهظمرموی: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ
حَجُّ الْبَيْتِ﴾ ه دمگوتری: (حَجَّ بنو
لئان فلان): فلان بنهماله زۆر
هاموشوی فلان کسمیان کرد.

الْحَجُّ: چهج پهکێکه له پێنج فهرزماکانی
نیسلام که برهتیبه له دیدنی
کردنی مائی خوداو راوستان لهسهر
کێوی عهرقه به گوێهری شهر.

حَجَّ الجُرْحُ: برهههکهی پهشکنی بۆلهموی
بزانی چمند قۆله تا چارهمری بکا.
حَجَّ فلاناً: له قولاوی چاویدا به بهلگه
بۆری دا ه دمگوتری: (حَاجُّهُ لَحَجَّهُ).

الحج الأكبر: لهوه به وێرای تهواف و ئیحرام
راوستانی عهرقهشی پێش بکهوی.
الحج الأصغر: لهوه به راوستانی
عهرقهی تێدا نهی واته: عومره.

أَحَجَّ فلاناً: فلان گهسی نارد بۆلهموی
چهجی مائی خودا بکا.

الْحَجَّةُ: پهکجار چهچکردن ه نهرمای
گوێ ه مروهک یان لوللوئێک
ومکوو گواره بکێته گوێ.

حَاجُّهُ مَحَاجَّةً وَجهاً: دهمه دهمی
لهگهڵ کردو گهوتنه کێشه و
موحادهله لهگهڵیدا ه قورنان
دهظمرموی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ حَاجُّ
إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ﴾.

الْحُجَّةُ: بهلگهو نیشانه ه چهکی کهین و
فرۆشتن ه زانای زۆر زاناو خاوهن
بتمانه ه له زانووی عیلمی چههیت دا
(حُجَّة) برهتیبه له چههیت زانیك س
سهه ههزار چههیتی لهبر بێ به
سههنه و مهتنهوه، ههروهها ناگاداری

اِحْتَجَّ علیه: بهلگهی راست کردوه،

سنگی چهاقتندن، بهردی دانان.
 خَجَرُ الشَّيْءِ: شته‌گی تمسک کرده‌وه.
 اخْتَجَرَ المَيَّوَنَ: هم‌وانه‌که سکی توند
 بوو، گهمدی رهق بوو.
 اختجَرُ بِلان: پهنای بۆ فلانکس برود
 داوای پارمفتیدانی ایئکرد.
 اخْتَجَرَ الأرضَ وعلیها وحرلها: سنووری
 بۆ زه‌ویه‌که دانا.
 اخْتَجَرَ الشَّيْءِ: شته‌گی خسته کؤشی
 خویه‌وه.
 اخْتَجَرَ خَجَرًا: ژورنکی بؤخوی دیاری
 کرد، کردی به ژور.
 تَجَرَّ: وککو بهرد رهق بوو.
 تَجَرَّ المكانُ: شوئنه‌که بهردی ژور بوو.
 تَجَرَّ علی فلان: تمنگی به فلانکس
 هه‌لجی.
 تَجَرَّ الجرحُ: برینه‌که هاته‌وه به‌ک
 گؤشته‌ومزوننی هینایه‌وه.
 تَجَرَّ الرجلُ: بپاوه‌که ژورونکی
 بؤخوی بنیات نا.
 تَجَرَّ الشَّيْءِ: شته‌گی تمنگ کرده‌وه
 ده‌گوترئ: (لَحَجَرُ راسعاً).
 استَجَرَ الطينُ: قورمه‌که رهق بوو بویه
 بهرد بویه سوالت.
 استَجَرَ الرجلُ: بپاوه‌که ژورونکی
 بؤخوی دانا.
 استَجَرَ علیه: گالته‌ی بئیکردو
 سوکاپه‌تی له‌گال دا نواند.
 الحاجرُ: زه‌ویه‌ک چوار ده‌وری به‌رز

حال و مزعی رابیه‌کان بی لهروی
 جمرح و ته‌عبدله‌وه لهروی میژوو
 زینامه‌یانموه، (ک: حجج حجاج).
 الحِجَّةُ: جاوگی کرداری (حج) به یان
 (مصدر مره) به.
 حَجَّةُ السَّوَداءِ: حه‌جی مالشاوایی: دوا
 حه‌جکردنی پیغه‌مبه‌ره ه هه‌روا
 به‌مانا (ساله) واته دوانزه مانگه
 (ک: حِجَج) ه ه‌ورشان ده‌مزموی:
 ﴿وَعَلَى أَنْ لَا يُجْرِيَ لِمَآئِي حِجَجٌ﴾.
 ذوالحِجَّة: مانگی دوانزه‌ی سالی
 قه‌ممه‌ریه ه که ده‌بیته مانگی
 حه‌جکردن.
 الْحِجَابُ: نه‌و کسه‌یه زور دمه
 دهمی و کیشه دمکا ه نامیزه‌که
 پزیشک به‌کاری ده‌هینن بؤنه‌وه‌ی
 بزانی برینه‌که چمند قووله.
 الْحِجَّةُ: ریبازی راسته‌فینه، (ک:
 مَحَاج).
 حَجَجَ من الشَّيْءِ: نه‌ویزیه شته‌که‌و
 وازی ئی هینا.
 حَجَّرَ علیه خَجَرًا: دمست به‌سهری کردو
 مامه‌له کردن و دمست و مردانه مال و
 سامانی خوی ئی قه‌دمغه کرد.
 حَجَّرَ علیه الأمرُ: نه‌وکاری ئی قه‌دمغه
 کرد.
 حَجَّرَ الشَّيْءَ علی نفسه: شته‌گی تابه‌ت
 کرد به‌خویه‌وه.
 حَجَّرَ الأرضَ علیها وحرلها: له‌سمر
 سنوورمکانی زه‌وی نیشانه‌ی دانان،

بگريتموه ناومرستی چال بی ؟
چالایمک ناوی تیندا راوستی.

الحاجر: بهمانا (الحاجر) دئ ؟ بهمانا
بهستو (پاسا)ش دئ.

الحاجر: یاریمکه بهم جوره
مندا لمان دین جوغزنگ له
ناومرستی گۆرهپانهگدا دمکیشن
لهمجار یهکنکیان له ناومرستی
جوغزنگه رادوموستی ؟
مندا لمانی تر به دوریموه
دیهانهوی بیگرنو نهویش ههول
هدا خو بهدستهوه نهدا.

الحجر: پهرینو شورا، سیاح ؟ دیواری خانوو.
الحجر: نهو کهسی نیسی بهرد دهکا
بهرد دهشکینی ؟ نهقاری دهکا.

الحجر: له شهرعدا بریتیییه له
مهنکردنی شهخص لهوی
تمهرووف له مالو سامانی خویدا
بکا چا لهیهر مندا بی یان بی
عهلق بی یان شیت بی.

الحجر: باومشی ئادمیزاد دهگوتری: (هر
لی حیزری) واته: لهژهر جاودیری و
حیمایه لهودیه.

عجر المین: دوران دوری جاو.
الحجر: بهمانا (الحجر) دئ ؟ جکه لهمانه
شهرعییهکدی ؟ ههروا وشه (حیزر)
بهمانا عهلق دئ فورنان دهفرموی:
﴿قُلْ لِي ذَلِكُمْ لَيْدِي حِيزِر﴾ ؟
ههروا بهمانا ماین دئ (ك) حُجُور
راحجار ؟ ؟ باکوری کهمه که

ناوچهی (الخطیم) دهگرتیموه ؟
کۆشی ئادمیزاد.

الحجر: بهردی شکاو یان شاخو بهردی
گهورمو رمقو پتمو که پێک دئ له
کۆمهله بهردی زل ؟ یان بهردی
شکاوی بهگرتوو پێگموه نووساو
جوش خواردوو ؟ ههروا ناوه بۆ
بهردی بهنرخ و مکوو باقوتو نهو
جوره شتانه.

الحجر الأسرد: بهرده رمشه کهله
گۆشهیهکی دیواری کهعهدابیه،
حاجیییمان لهکالی تهواف کردنی
کهعمیدا ماچی دهکمن یان بهدست
ناماژی بۆدکمن.

حجر الطباعه: جوره بهردیکی جیرییه
گرن گرنه له رۆژگاری کۆندا بۆ
چاپکردن و رسم گرتن بهکاریان
هیناوه.

الحجر: بهردهلان ؟ دهگوتری: (مکان
خجری شوینیکی بهردهلانه.

الحجر: نهو گۆشتهی به دوری
نینزکهومیه.

الحجر: قهراخ و لایمن، دهگوتری: (قعد
خجریه و خجرت الطریق) لهملاو
لهولای رینگا.

الحجر: ژوو لهژهر خانوودا ؟
لهژهمین ؟ تهویلهی ئازهل.

حجرنا المسکر: لای راستو لای چپی سوپا.
الحجر: کانهبهرد ؟ نهو شوینهی له کیو
بهردی ئی دهردعهیندری.

اَلْمَحْجَرُ فِي الْعَيْنِ: دهوران دهوری چاو.
 اَلْمَحْجَرُ: بهمانا (اَلْمَحْجَرُ) دئ ۵ شونئی
 فورمتینسه نهو ناوچه میهی
 همرمانگهی تمندروستی پاساگی
 دهکاو ناهیلئی کسمی لئ بیته دهرو
 کسمی بجیته ناو.
 حَجَرُ بِنِهَا حَجَرُ: نیوانی خسته ناویانهوه
 لیکی جیاگردنمهو.
 حَجَرُ الثَّيْنِ: شتهکهی لهخوی گرتو
 نه بهیشت بئ کسمی تر بی.
 حَجَرُ لَلَا عَنْ الْأَمْرِ: فلانکسمی لهکاره که
 گپراههوه و معنی کرد.
 حَجَرُ الْقَاضِي عَلَى الْمَالِ: قازیی خاوهن
 ماله کسمی منع کرد لهوهی
 تمصروف به ماله کهوه بکا.
 حَجَرُ: دست به سمر کرا.
 حَجَرُ حَجَرًا: ریغواله کانی قمبر بوون،
 تووشی گرفت بوون نه یوانی
 خورندن و خورندنهوهی زور بخواو
 بخوالهوه.
 أَحَجَرُ: هاته ولاتی حیجاز.
 حَاجَرًا: داوی لئ کرد واز له
 دژایمیکردن بیئی.
 أَحَجَرُ: سمر بهنجی کرد ۵ پاهمند نه بوو
 ۵ هاته ولاتی حیجاز.
 أَحَجَرُ بِالْإِزَارِ: پشتینی له پشت بهست.
 أَحَجَرُ بِالْحَصَنِ: به هلاکه خوی پاراست
 ۵ دلاکوی لهخوی کرد.
 أَحَجَرُ مِنْ كَلَا: خوی لهوه پاراست.
 أَحَجَرُ لَحْمًا: گوشتی گرت، گوشتن بوو.

اَحْجَرَ الثَّيْنِ: شتهکهی له سمر
 پشتینیدا.
 اَلْعَجَرُ: لاساری کرد ۵ دهگوتری:
 (اَلْعَجَرُ عَنْ) وازی لئ هیئا.
 حَاجَرُ الْقَرْمِ: هومه که لئک تر ازان
 همندیکیان له همندیکیان دایران ۵
 همندیکیان پشتینی همندیکیان
 گرتو دستمو دامانی به کتر بوون ۵
 دهگوتری: (عَاجِرَاتِ الْبَارَاتِ)
 رستمگان توکمه و بیکمهو گونجاو
 رِئُک و بَئِک بوون.
 حَجَرُ: پشتینی توند کرد، ناو قمدی
 خوی به پشتین توند کرد.
 الْحَاجَرُ: ناوانی دوو شت ۵ ناو فند ۵ نهو
 کسمی ناهیلئی همندیک کسم
 به یوهندی به همندیک تریانهوه
 بکمن ۵ به حق و راستی حوکمیان
 له نیوانیاندا دهکا، (ک: حَجَرَةٌ).
 الْحَاجَرُ: بهمانا (الحاجر) دئ ۵ پشتین و
 هایش پشتین کله پشت دهمسری و
 ناتکه داوونی پیوه هایم بکری ۵ نهو
 حملو گوریمیه و لاخی بی
 دهمسریتهوه ۵ همروا ناوه بئ نهو
 دهمرو ولاتی دهکموته نیوان ولاتی
 تبهامو ولاتی نه جدهوه ۵ جۆرنیکشه
 له دهنگو ناوازی مژسیقا.
 حَاجَرًا لَكَ: بهردوام له نیوانیان دا به ۵
 بکمهو نیوانیهامو.
 الْعَجَرُ: ناحیمو لهملاو لهولا ۵ هوزو
 خیل و خزم که دهمه پارتیزمو

داځو کيکمر لهو کسمه ي سمر بهوانه.
 الْعُمْزَةُ: ناوځه، شوښي بهستني
 پشټين له سپيښندو ناوک ۰ شوښي
 دؤ خپني شروال دغو ترې: (اخلد
 بخڅرکه) بهمني بؤ پردوو
 پشټينه کمي گرت داوي لښکرد
 پارممي بنا ۰ (رجل طيب الحُجْزَة)
 پياوښي داوښناکه ۰ (رجل شديد
 الحُجْزَة) پياوښي خو راگرو پشوو
 دريژه ۰ (هذا كلام اخلد بعضه محجز
 بعضي نهه قسمه کمي رڼک و پښکه
 رسته کاني پيکموه گونجاوون.
 حُجْلُ: سک جووني توش بوو.
 الْحَبَانُ: سکجوون بهوځي زور خواردن
 پان خواردن خراب ۰ سک هيښه و
 تښکجووني کړنه نامي همزم.
 الحُجِيفُ: قورمي سک ۰ قورته قورتي
 گمدو ريځوله.
 حُجْلُ حُجْلًا وَحِجْلًا: ځاييکي هه لږي و
 لسمر ځاييکي رڼشت ۰ لسمر
 ځاييکي حنډل ځوي کرد ۰ هڼکله
 شهلي کرد.
 حُجْلُ الْقَيْدِ: زنجري لمپندا بوو بازي دا.
 حُجِلْتُ هَيْنَةً: حاوي قول بوون.
 حُجِلْتُ الدَّابَّةَ: ولاخه کمه زندگاني سپي
 بوون همستې تري همووي رښه.
 أَحْبَلْتُ الدَّابَّةَ: پته کمي له ځاييکي
 ولاخه کمه کردموه کرديبه ځايه کمي
 تري.

حُجْلُ: بهمانا (حَجَلُ) دئ.
 حُجْلُ نِي وَضْلِهِ: له گڼل شتنې دمستندا
 همندي له ځولي شتو له گڼل شتنې
 ځايه کانيشي دا همندي له بهله کمي شت.
 حُجْلُ الْفَرَسِ: پاوانمي بؤ بوکه کمه کرد.
 حُجْلُ الدَّابَّةِ: ولاخه کمي به پيوند
 بهستموه.
 حُجِلْتُ لِلرَّأْيِ نَاقَالًا: ځايه کمه کمه
 سمر پنځه کاني رنگاو رنگاو رنگ کرد.
 حُجْلُ أَسْرَةٍ: کاره کمي ځوي مشهور
 کرد.
 يَوْمَ أَفْرُ حُجْلُ: روځيکي بهناوبانگه.
 حُجْلُ نِي مَشِيهِ: له روښتندا ځوي
 لهنگاند.
 التحجِيلُ: سپياپمي له ځايي ولاغ دا
 له نه زوي تيږپنه کا.
 الحُجْلُ: پاوانه، خړ خال ۰ زنجيرو پيوند.
 الْحَجَلَةُ: پارپه کمي مندا لانه، بهم جوره
 لهناو گورپه انکمدا جهند جوار
 گؤشمه کمه دروست دهمکن، لسمجار
 به شيومي (عيلاکي) لهم جوار
 گؤشمه دغو پزنه وه بؤ جوار
 گؤشمه کمي تر.
 الْحَجْلَةُ: تاريکه، سرپوښيکه،
 کمز او په کمه به قوماني رنگاو رنگ
 دهر از ښرنه موه بؤ بوک ۰ پردمپه کمه
 بؤ بوک لهناو مالدا دغو پزنه موه ۰ کموا
 باښه کمه له کؤتر گه ورتره
 دښووکو ځايه کمي سورن گؤشمه کمي
 بؤ خواردن زور خوښه.

الْمَجَامُ: پيشه‌ی که لاشاخ گرتن.
 الْمَجَامُ: که لاشاخ گرتن.
 الْمَجْمُ من کل شیء: چهارمکه به‌تی،
 نه‌اندازی چهارمکه به‌تی، (ک):
 حجوم ه.
 الْمَجْمُ: شوئی که لاشاخ لیگرتن.
 الْمَجْمُ: نالمتی که لاشاخ گرتن،
 نامیرمکه ه نهو قاپ و کیسه‌ی
 که خونه‌ی تینا کزده‌گرفته‌وه،
 (ک: مَحَاجِمُ).
 الْمَجْمَةُ: به‌مانا (الْمَجْمُ) دئ.
 حَجْنُ العَرْد: شورکه دارمکه چهارمکه‌وه.
 حَجْنُ الشَّيْء: به گزجان نه‌وشته‌ی بولای
 خوی کیش کرد.
 حَجْنُ الدَّائِيَّة: به‌گزجان ولاغمه‌ی لاو
 نیوکرد.
 حَجْنُ لَلَا عَنْ الشَّيْء: فلانکسی له‌وشته
 گتیرمه‌وه نه‌پیشته نه‌جامی بدا.
 حَجْنُ حَجْنًا وَحَجْنَةً: نوشتا به‌وه خواربوو ه
 ده‌گوتری: (حَجْنُ أَنْفِه): سمری
 لووتی خواربوووه بولای دمی، لوتی
 شیوه ده‌لانگی بوو.
 حَجْنْتُ أَدَلَه: نمره‌ی لای سمری گونی
 به‌روه خوار شوپبووه.
 حَجْنُ الشَّعْرِ: سمری تاله مووی فرمکانی
 گرژبوو ده‌لگه‌رانه‌وه.
 حَجْنُ بِالْدَار: له مال مایه‌وه دهرنه‌جوو.
 حَجْنُ عَلَيْهِ وَه: دلی پیووبوو ده‌ستی
 نه‌جوویه ده‌ست به‌رداری بی ه (هر)

الْمَجْمُلُ من الدراب: نهو ولاخمه‌یه خوار
 نه‌زنوی سپی بی ناوچه‌وان و شوئی
 تریشی به‌له‌ی سپی تیلین واته
 به‌له‌ک بی.
 ثوب مُجْمَل: کراسیکی ناو دامانه بگاله
 پشت قوله قاپیه‌وه.
 حَجْمُ لِم الْحِرَان: لفاو یان (ده‌مین) ی
 له‌دمی حمیوانه‌که کرد بولنه‌وی
 نه‌لوتی شت بگمزی یان به‌جوئی.
 حَجْمُ الْحِرَان: حمیوانه‌که منع کرد.
 حَجْمُ لَلَا عَنْ الْأَمْر: فلانکسی له‌وکاره لهو
 شوینه منع کرد نه‌پیشته بیگانی.
 حَجْمُ الشَّيْء لَدِي أَمِه: متداله‌که مەمکی
 دایکی مزی.
 حَجَمَت الْحَيَّةُ لَلَا: مارمکه فلانکسی
 گه‌ست، پییه‌وه دا.
 حَجْمُ الْمَرِيض: نه‌خوشمه‌کی چارمه‌ر کرد
 به که له‌شاخ لیگرتن.
 أَحْجَمَ الشَّيْءُ: مەمکی خمر کرد،
 (مەمکه‌که خمر بوو).
 أَحْجَمَ لَلَان عَنْ الشَّيْء: فلانکسی
 نه‌وشته‌ی نه‌جام نه‌داو لیس
 به‌شیمان بووه.
 أَحْجَمَتِ الْمَرْأَةُ السِّلْعَ: لفرتمکه به‌که‌م
 چار شیری دا به‌منداله‌که.
 حَجْمُ زُورِي تَنْ رَوَانِي لِي وَدَبُووه.
 أَحْجَمَ: داوی که لاشاخ لیگرتی لی کرد.
 الْحِجَامُ: لفاو، تاسنیکه ده‌گرفته‌ی دمی
 ولاخمه‌وه بولنه‌وی شتی یو نه‌خورئ
 شت نه‌گمزی.

خَجْرَن، وَاخْتَجَنَ رَهَى حَجْنَةً وَحِجَاءً).

خَبِگَر بَوُو.

خَجْنَتُهُ: بَهْمَانَا (خَجْنَةُ) دِي.

خَجَا بِالْشَيْئِ: دَسْتِي بِنُوه گِرَت و جِروکی

تَنَدَکَرْد لَیْی نَهْمَخَشِ.

إِخْتَجَنَ هَلِیْه: دَس بِه سَمَرِی کَرْد،

نَهْمِیْشَت.

خَجَا لِلْأَنْثَا: کَلَا: گُومَانِی بَه فَلَانکَس بَرْد

کَه نَهْمَوِیَه.

إِخْتَجَنَ الشَّيْئِ: بَهْمَانَا (خَجْنَةُ) دِي ۵

بُزَلای خَوِی بَرْد بِه خَوِیْمَوَه نَوَسَند.

خَجَا الشَّيْئِ: شَتْمَكَمِی پَارَسَت و لَه خَوِی

گِرَت، دَسْتِی بِنُوه گِرَت.

إِخْتَجَنَ لِلْمَالِ: مَال و سَامَانَمَكَمِی

کَوُکَرْدَمَوَه.

خَجَا لِلْأَنْثَا: فَلَانکَسِی مَعْنَع کَرْد.

إِخْتَجَنَ مَال خُجْه: مَالِی خَمَلْکِی دَاگِر کَرْد،

دِزِی، بُو خَوِی کَوُنَرَوُل کَرْد.

خَجَا الْأَنْثَا: وَا گُومَانِی بَرْد و لَیْی بَعْدِیْن نَهْمَوِی.

خَجَا بِلَانْ خَیْرَا: گُومَانِی خَیْر و چَاکَمِی لَه

فَلَان کَرْد بِنِی وَا بَوُو بَیْوَی چَاکَه.

تَخَجَنَ: جَهْمَانَدِیْمَوَه کَرْدِیَه گُوجَان.

الْحُجْنَةُ: هَمَمَوُو شَتِکِی جَهْمَامَوُو خَوَار ۵

خَجَا الرِّيحِ السَّالِیْنَة: بَا کَه شَتِیْمَه کَمِی

رَوِیَاند.

سَهْلَه کَه تَمَشِی ۵ هَمَر شَتِکِی

هَمَلِزِیْرِی و تَلِیْمَتِی بَکَمِی بِه خَوْتَه مَوَه.

خَجَا لِلْأَنْثَا: بَه بَهْلَه کَه بِه سَمَرِیْدَا زَان بَوُو

بُزُرِی دَا.

الْعَجْنَةُ: رَوَمَكِی کَمِی تَهْمَن دَرِیْزَه لَه

خَجِی بَه حَجَا: خَوْشِی وِیست و بِنِیْمَوَه

نَوُوسَاو لَیْی نَهْمَوَه مَوَه.

کَمَنَارِی رَوِیَار و هَمَرَاخ بَرْد دَهْرَوِی ۵

زُور دَمُوبَه یَتَه هَمَه زَاو.

خَجِی اِلَه: پَهْنای بُو بَرْد.

الْعَجْسُ: تَه سَهْل ۵ بَتَه وِی و لَاتِیْکِی

دَاگِرِی بَکَمِی و بَه فَنِیْل و بُو

أَخْجِی بِالْشَيْئِ: بَهْمَانَا (خَجِی ۵) دِي.

حَاچَا حَاچَا وَحِجَاءً: دَمَه دَهْمِی لَه کَل

کَرْد و بَه بَهْلَه کَه بُوُرِی دَا.

جَهْمَوِشَه کَارِی رَو لَه شَوْتِیْکِی تَر

بَکَمِی ۵ نَاوِی کِیْوَنِکِی شَه لَه

دَهْوَر و بَمَرِی مَه کَه.

أَخْجِی: بَه لَه کَمِی بَیْرَه آه مَوَه.

الْإِخْتَجَنُ: هَمَر شَتِکِی سَمَرِی کِی

جَهْمَا بِنِیْمَه مَوَه و دَه کَوُو گُوجَان و

أَخْجِی الشَّيْئِ: شَتْمَكَمِی پَارَسَت.

دَمُودِکِی بَالَنْدَه ۵ دَمُودِکِی (فَلَان

مَحْجَن مَال) فَلَان بَاش دَهْزَانِی

سَمَر و کَارِی مَال و سَامَانِی خَوِی بَکَا،

(لَ: مَحَاجِن).

تَخَجِی: لَه پَهْنَاگَه مَه لَمَجِنَا مَاه مَوَه

خَجَا خَجْرَا: رَاوَسْتَا.

خَوِی دَهْرَنَه خَسْت.

خَجَا بِالْمَكَانِ: لَه و شَوِیْئَه مَاه مَوُو

ثَعْبِي بِالْمَكَانِ: پيشكهوت جوو ٻڙ
شوڻمڪو ٿيڻدا ماڻهوه.

ثَعْبِي بِالْثَّيْنِ: عاشق شتمڪه ٻوو
ومگري ٻوو نهويست لئي
جياپڙتهوه ۵ دستي پڻوه گرتو
نهويست له دستي دهرجي.

ثَعْبِي لِّلْأَنْثَى: گوماني به شتڪ
بردو لئي پمڻن نهٻوو.

ثَعْبِي لِّلشَّيْءِ: شتمڪي هاتوه ٻير.
إِسْتَعْبَى اللَّحْمُ: ٻوڻي گڙشتهڪه گڙا
بههڙي ڪاريگريپمڪي دهرمڪيهوه
ڪه ٿووشى جهيوانهڪه ٻوو.

الْأَحْبَرُ: وشمڪ ماناڪي پڇهوانهي
له فرمڪي ٻي، (ك: أَحَبِّي).

الْأَحْيَةُ: بهمانا (الأحيرة) دئ ۵ لوغزو
موعمماپهڪه خهڪي پيشمڪي
دهڪن له حملڪرنهيا.

حجا: شياو ٻوو ۵ دهگوتري: (هو حجا به)
نهو شياو نهوشتميه.

الْحَبَا: بهناگمو مهلجه ۵ پهرده ۵
تهپڙلگمو همر شوڻيڪ بهرزبوو
بهمر زهويپهڪه ٻروڻي ۵ نهملاو
نمولي شوڻن ۵ قهراخ.

الْحَبَا مِنَ الشَّيْءِ: قهراخي شت ۵ لاهمڪي
شتمڪه، (ك: أَحَبَاء).

الْحَبَا: پهرده ۵ عهقل و ٿاومز، (ك:
أَحَبَاء).

الْحَبْرِي: ناوه ٻي حالتي دمه دهم.
الْحَبْيَا: بهمانا (الأحيرة) دئ.
حَدَا حَدَا: لاي دا، گڙپهوه.

حَدِي بِالْمَكَانِ حَدَا: لهو شوڻه ماڻهوه
ٿيڻدا جڳمبوو.

حَدِي إِلَى الْمَكَانِ: بهناي ٻي لهو شوڻه
برد.

حَدِي عَلَيْهِ: بهردموام ٻوو لهسر
ٻارمٿيبدان و لهخوگرتنيو
بهخوگرتني.

حَدَّتِ الْمَرْأَةُ عَلَى وَلَدِهَا: ٿاڦرتمڪه
بهردموام ٻوو لهسر بهخوگرتني
ڪڙپهڪي.

الْحَدَا: پاڇي دوو سر ۵ تيري گهوان
(سهرمتي).

الْحَدَا: واشه ۵ ٻانڊهپمڪي گورج و گڙه
له جهوارا پهلاماري جرجو
مريشڪو شتي وادهاو زور به
پرتاوي دهيانگري ۵ دهگوتري: (هر
أَخْطَفَ مِنَ الْحَدَا).

حَدَّتِ الْأَرْضُ حَدْبًا: همنئي له شتمڪان
بهرزبوونوه.

حَدَّبَ الرَّجُلُ: پياومڪه قههٻوور ٻوو.
حَدَّبَ عَلَيْهِ: بهسمرهيا گڙماڻهوهو سڙي
خوي ٻي نواند.

حَدَّتِ الْمَرْأَةُ عَلَى وَلَدِهَا: ٿاڦرتمڪه
بهمر منڊالمڪهپهوه دننيشتو دواي
مردني مڙدمڪي شوي نهگرموهو
لهيمر خاتري بهردمواميوڻي نازي
منڊالمڪي ۵ (هر حَدَّبَ وَهِيَ حَدْبَةً).

أَحْبَبَهُ اللَّهُ: خودا پشت ڪوري گرد.
حَبَّبَهُ اللَّهُ: بهمانا (أَحْبَبَهُ) دئ.

حَدَّثَ فَلَانٌ الْحَدِيثَ بِهِ: هُوَ الْمَكِّي بِهِ
فَلَانٌ كَمَا نَدُّ، حَمِيَّةٌ كَمَا بِهِ
رَبِيبَةٌ كَرْد.

**تَحَدُّثٌ: خدایکه که قسمی کرد، قسمی
نمود.**

قِمَاتِ النُّومِ: قِسْمِيَانِ بِيْ يَهْكَتَرِ كَرْدَن
كِهوتَنه گفْت و گَز.

اسْتَحْدَثُ: بدمی هینا، هینایه کایه وه ۵
به حمدیش دانا.

الأحداث: باراني پہلہ، باراني سہرہ تہی سال.

الأخضر: نهوميه بکهوئته سمر زاری
خه لک ه دهگوتري: (سار فلان

احدولہ): فلانکس بویہ چروکی
سەر زوبانی خەلک ۵ قسە
نەستەق و گالتەو گەپ ۵ قسە
پرو بۆج:

الحادث: نمودی تازه بهیدایی و سر
هه لیدا پیچەوانمی (القدیم)، (ک:
حراوت).

الحادثة: مبینہی (الحادث) ۵ بہ آؤ
کارہسات، (ک: حوادث) ۵۔

الحداثة: سالانی گمنجی • سرماتاو
هه مون • دهگوتری: (اخذ الامر
بعده) له سرماتاوه کارمکی
خسته ئهستی خوی.

الْعَبْتُ: تمعن بهوك نموى تمعننى
له خوار همزده سالموه بى ۰ كارى
تازه بهرديابوو ۰ نيشى خراب

كه‌لای خه‌ك فیتز مون بی ۵ لهن
پیسپییه‌کی معنموی كه به
دهستانونیزگرتن و غوسل‌کردن
تمه‌موم کردن نامینئی.
حَقَّتْ الدھر: به‌لاو کارساتی رۆزگار،
(ك: أحداث ۵).

الحِجْنُ: نَمُو كَسْمِيه زُور قِسْمِكاو جِوان
شِت رَوَن بَكَاتَموه ۵ دِمِگوتَرِي:
(مِلان جِذْث لَمان) فَاذَنكَس
وَتَمِيزِي فَاذَنه بَه نَاوِي نَمُووه
قِسَم دِمِكا ۵ (جِذْث لَما) بَه نَاوِي
زُنانَموه قِسَم دِمِكا دَاكُلِكا بِيان لَ
دِمِكا (جِذْث مِلِرك) وَتَمِيزِي
باشاپانَه.

الْحَدَّثَانِ: شَهْوَوِ رُؤُوسِ.

حَقَّانَ الدَّهْرُ: به‌آو کاره‌سالی رُزگار.
الْحِدَانُ: سمرقنا دم‌گوتری: (جَدَّانُ
الشَّاب) سمرقنای گمنج‌بختی.

الحديث: زور بلى • كمينك زورى
حديث روايت كرىبن.

الحديث: هم قسموا باسنيك
بغير دريتموه و بگوتري: دهلين:
(الحديث ذر جرون) قسمه كه
كه ساني تري بي ناگادر دمكرتموه
۵ همروا ناوه بؤ گفتارو كردارو
هولويستي پيغمبر (د.خ) ۵
به مانا تازه بابت دئ دگوتري:
(هو حديث عهد بكذا) نو لمو
باروه تازمهو لئي شارزه.

حَدَّثَهُ بِلِسَانٍ غَيْرِهِ: تاوانی خه لکی تری و مبالدا.

حَدَّثَ السَّعِيرَ: باره کمای له پشتمی حوشترمه بارکردو شتمکی دا.

حَدَّثَ فَلَانًا بِلِسَانٍ سَوٍّ: فلانکسی تووشی زبان کرد بموه که مامه لمی خرابی له گه لیدا کرد یان کالای خرابی دایه.

أَحْدَثَ شَجَرَةً أَلْعُظْلُ: دره ختی گوزالک کالکه مارانه گانی خوئی دهر کردن.

أَخَذَ السَّعِيرَ: باری له حوشترمه بارکردو شتمکی دا.

حَدَّثَ بِصَرَةٍ: نیگای خسته سمرو جاوی تپیرین.

حَدَّثَ الشَّيْءَ: جاوی له شتمکه بهری و زوری سهر کرد.

أَلْعُظْلُ: یار، هه شتیک به ولاخ بگوئیزیتهموه ه همروا ناوه بؤ کمژاومو بارگه نمی نافرمتکه، (ك: حدرج و حَدَّج).

أَلْعُظْلُ: کالکه مارانه ه کالهی وردی نمگه پشتو (زرکه تال).

أَلْعُظْلُ: بهمانا (أَلْعُظْلُ) دئ ه همروا ناوه بؤ بالندیهک له شیوهی (فتمتی) دایه.

أَبْرَ حَدَّجٍ: له قلعق.

أَلْحَدَّجُ: نامیری داخکردنی حوشتر.

هَدَّ السِّيفَ وَلِحْوَهُ جَدَّةً: شمشیرمه برنده بوو.

حَدَّتْ الرَّاحِلَةُ: بؤنمه زور کمسون بوو.

هلم الحديث: زانیاری و زانستیکه له بارهی گوفتارو کردارو

هه لوئسته گانی پیغمه بهر (د.خ) له زیانیاندا چوئیمتی ریواپمت کردنیان و حال و مزعی نه وانهی حمدهشه که میان ریواپمت کردوهو نه مندازمی راستی و دروستی و مبالغتی نهو حمدهشانه بؤ پیغمه بهر (د.خ) و گه لایمی تر.

أَلْمُحَدَّثُ: شتیکه نه له هورشان و نه له حمدهشدا نمبه لیجماع باسی کرابی، (ك: محذات) دهگوتری: (مُحَذَّاتُ الْأُمُور).

أَلْمُحَدِّثُ: تازه گهریکمر له همنو زانستدا.

أَلْمُحَذَّرِينَ: زناو رؤشنهیرمکانی دوا سه دمگانی ناومراست.

أَلْمُحَدِّثُ: نهو ریواپمهی حمدهشی پیغمه بهر میان ریواپمت کردوه. أَلْمُحَدَّثُ: نهوهی گومانی راست و دروست به خه ک بهری.

حَدَّثَهُ حَدًّا: کالکه مارانهی تیکرت. حَدَّجَ فَلَانًا بِسَنَمٍ وَلِحْوَةٍ: تیری تیکرت.

حَدَّجَ بِصَرَةٍ: جاوی تی بهری سمرنجی خوئی خسته سهر، له حمدهشی لپینو مسعوددا هاتوهو دههمرموی: (حَدَّثَ النَّاسَ مَا حَدَّجُوكَ بِأَهَارِهِمْ) همروا بهمانای تپیروانینی سوکله می پیکردن و رق لپیرونهوه سهری کرد.

حَدُّ الرِّجْلِ: بېاوکه زور به نیشات بوو

سهرگرد.

دلى ټايمو خوراگر بوو.

صَادَتُ الْأَرْضِ الْأَرْضُ: شمو پارچه

حَدُّ عَلَى غَيْرِهِ: رڼى ههساو قسمى رڼى

زهوبه هاو سنوورى فلان پارچه

بمکابرا گوت.

زهوبه.

حَدُّ لِي مَعَامِلَاتِهِ: له مامه لئمو ههساو

صَادَ فَلَانٌ فَلَانًا: فلانکس بووبه

کمويتدا زور به لای خويدا دقلاش.

جیرانى فلانکس ۵ رڼى ن ههساو

أَخَذْتُ الْمَرْأَةَ عَلَى زَوْجِهَا حَدًّا: ژمنکه يو

لئى پاڅى بوو، نوران دهضموئ:

مردنى ميژدمکى خوى رمشپوش

وَأَلَمْ يَقْلُسْ أَلَّهُ مَن يُحَادِدِ اللَّهَ

کردو وازى له خورزانندهوهو خړ

وَزَسْرُهُ فَإِنَّ لَهُ لَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا

نارابشيدن هه لگرت.

لېها.

حَدُّ السِّيفِ حَدًّا: شمشيرمکى مشت و مال

حَدُّ عَلَى الْخَيْلِ: سنوورى لسمر

کرد.

شتمکه دانا.

حَدُّ بِصَرِّهِ إِلَيْهِ: به سمرنجهوه سهرى

حَدُّ عَلَى فَلَانٍ: فلانکسى منع کرد

کرد.

لهوى به ويستى خوى کاروبارى

حَدُّ الْأَرْضِ: سنورى يو زهوبهکه دانا له

خوى بهر زهوبهري.

پارچهکنى تر جياى کردموه.

حَدُّ إِلَيْهِ رُلَهُ: قصدى کرد.

حَدُّ الشَّيْءِ مِنْ غَيْرِهِ: شتمکى جيا کردموه

حَدُّ السَّيْفِ وَلَوْهُ: تيژى کرد.

له شتمکاني تر هملى هاوړد.

حَدُّ الشَّيْءِ: شتمکى ديارى کرد ۵

حَدُّ لِفُلَانٍ مِنَ الْأَمْرِ: فلانکسى له وکاره لادا.

دگوتري: (حَدُّ زَمَنِ الْمَقَابِلَةِ

حَدُّ الْجَسَالِي: حمدى شعرى بسمر

ومکالها) گاتى جاو بېکمولنهکهو

تاوانکاردا چمساند ۵ سزى شعرى

شوئدمکى ديارى کرد.

له تاوانکار ستاند.

حَدُّ فَلَانٍ حَدًّا: له رزق و روى فلانکسى

مانهوى فلان و شوئى ن

که سکردموه.

مانهوهکى ديارى کرد.

أَخَذْتُ الْمَرْأَةَ ثَلَاثَةً خَوِي بِز

حَدُّ السَّلَاطَانِ أَمَاةً فَلَانٍ: پاشا

مردنى ميژدمکى له خم گرت ۵

مانهوهى فلان و شوئى ن

خوى رمشپوش کرد.

وشمو رستمکاني شى کردموه.

أَخَذْتُ السَّيْفَ وَالسَّكَنَ: شمشيرمکى پان

أَخَذًا: بهمانا (حَدُّ دى).

چمقومکى تيژکرد.

قادرًا: همدنک لمانه بوون به

أَخَذَ بِصَرِّهِ إِلَيْهِ: جاوى لن بهرى زورى

جیرانى همدنک له لمان.

تَعَدُّ: دیاری کرد.

الْحَدُّ: یاساغ و دموگوتری: (أمر حَذَّ)

اسْحَذْ: گیردمگمی تیزکرد و به تیغی

شتیکه نهمگونجاوو پوچ و یاساغ و

تیز و سمر و ریشی تاشی.

یان بهمانا (چارنیه) دموگوتری: (مالی

حُذَاكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: همموو تواناو

عن هذا الأمر حَذَّ) له گردنی نهم

هیزی تۆ نموه بوو نموه بگمی.

کارها ناچارم بدمست خۆم نیه

الْبَيْتُ: بهرگی تازیمو کوتهل و

همر دهبی بیکم.

رهمبووشی.

الْحِدَاد: ناسنگرا ناسن گرم دکاو به

الْحِدَادُ: ناسنگری و پیشی ناسنگری

چمکوچ دموگوتی بۆنهموی شتیک

کردن.

لِ دروست بکا به ویستی خوی و

الْعَدُّ: بهردمو نیوان له نیوان دوو شتدا.

همروا بهمانا ناسن فروشیش دئ و

الْعَدُّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: له همر شتیک

کاربهدمستی بهندیخانه.

لاتیزمگمی، کوتهایی نهم سمرمو

الْحِدُّ: رقی ههلسان و دهمار گیرئ و

سمری شت و دموگوتری: (وضع حداً

دمگوتری: (أخذه حِدَةً الغضب) رقی

للأمر سنوریکمی بۆ شتمکه دفا.

ههلساو تورپ بوو، همروا دموگوتری:

الْعَدُّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حدته: لههمر شتیک

(هو معروف بحِدَةِ الظُّكْرِ) نمو پیاوه

تیزاییهگمی.

به بیرتیزو بیر قول و سیاسی و لیزان

الْعَدُّ مِنَ الخمر والشراب: ههلهجونی

بهناوبانگه.

شمراب.

الْحَدِيدُ: ناسن، عونصوریکمی فلزیبه

حَدَّ الرجل: زهبرو زهنگی پیاو، مگردانی

موغضاتیس کتیشی دکا و ژنگ

له بهمانا جوونی لِّ قومواوان و له

دمگری، ناسنی نهمرو ناسنی زور

زاراوی شمرعنا سزایمگی

رهقی ههیه، (ك: حدالده) دموگوتری:

دیاریکراوه پئویسته له تاوانکار

(فلان حدید فلان) فلانکس جیرانی

بسنرئ و همروا وشمی (الحد) له

فلانکسه همراکاتی خانووپان به

زاراوی منطیقیمکان دا بیرتیبه

تمنیشیت یهگرموه همبوو پان

له پئناسمی شت و رستمکه

زهوی و ملک مالپان له پمانیمکوه

قسهیمکه ناسازه بکا بۆ خودی

همبوو و دموگوتری: (دارى حديد

دارك) مالم جیرانی مالی تۆیه.

دمریغا، (ك: حُدُود).

المصدر: برح بهخت و کهم شانص و

حدرد الله: نهومیه خودا به همرمان و

دمگوتری: (تفكيره محدود) بیرو

نههیمکانی سنورداری کردین.

بۆجوونی تمسکو کهم مودایه.

حَفَرُ الثَّيْنِ خَنْزَرًا: شتمکه پېږوو ناستوور
 بوو ۵ دمگوترئ:
 حَفَرُ الرَّجُلِ: پهاومکه قهلمو بوو خوی
 داپشت و تېک سمرا.
 حَفَرُ جِلْدِهِ: پېستی ناوسا و ناستوور بوو.
 حَفَرَتِ الْمَيِّتُ: جاومکه ناستوور بوو زهق
 بوو.
 حَفَرُ الثَّيْنِ خُذْرًا: له بهرزاپهوه
 شتمکه ۵ هینایه نزمایی.
 حَفَرُ الْحَجَرِ: بهردهکمی جولاندو خولاندی.
 حَفَرَتِ الْمَيِّتُ السَّمْعُ رِبَالِ السَّمْعِ: چاو
 فرمیسی باراند.
 حَفَرُ النَّاسِ عَنْ لَمَعِهِ: نهوشتی دم و چاوی
 خوی پې داپوشیو و لاند.
 حَفَرُ الدَّوَاءِ الْبَطْنِ: دهرمانمکه کاری له
 گهدی کرد سکی جواند.
 حَفَرُ السَّفِينَةِ: کمشتیهکمی لسمر چاومی
 روبرارمکهوه پال پیوفنا بهرمو
 خواری روبرار.
 حَفَرُ السَّفِينَةِ فِي الْمَاءِ: کمشتیهکمی خسته
 ناو ناومکهوه.
 حَفَرُ الشَّرْبِ: دریزی قوماشمکه ۵ کم
 کردوه بهوه که قهراخهکمی
 هه لپیا.
 حَفَرُ الْقِرَاءَةِ وَالْإِسَاءَةِ: پهلمی کرد له
 خویندنمو و بانگنان وقامت کردندا.
 حَفَرَتِ الْمَيِّتُ خَنْزَرًا: چاومکه خیل بوو
 دمگوترئ: (خَلَزَ الرَّجُلُ) (هو اخنر)
 وهي حنراء).

أَخْنَرُ: بهمانا (خَنْزَر) دئ.
 إِنْخَرُ: دابهزی داکهوت.
 قَهْنَرُ: بهرېووه، دابهزی.
 تَخْنَرُ الثَّيْنِ: شتمکه بهرمو پیری هات.
 الْأَخْنَرُ: نهو شوینمه شتی لپوه دپته
 خوار.
 الْخَنْزَرُ: رهوشت جوان، جسمته رنک و
 پنک و گوشتن و دامهزراو ۵
 دمگوترئ: (غلام حابر) لاویکی
 رهوشت بهرزه ۵ بهمانا بهرزو بلند
 دئ دمگوترئ: (جبل حادر) کیویکی
 بهرزه.
 الحادرة: میینمی (الحادر) ۵.
 الحادير: بهمانا (الأحدور) دئ ۵ گواره له
 گویندا ۵ دهرمانیک سکی پې بجی،
 قهیز رهوان بکا.
 الْخَنْزَرُ: تهرولکمی پتمو لسمر زهوی ۵
 بهمانا (گورج و بهپله) ش دئ
 دمگوترئ: (رجل خنر) پیاویکی
 گورج و گول بهپلهیه.
 الْخَنْزَرُ: چال و چوئلی ناو زهوی.
 الخنراء: بهمانا (الأخدر) دئ.
 الْخَنْزَرُ: زهپکهو گوان کهله پیلوی چاو
 دهری و چاو بهاوس.
 الْخَنْزَرُ: شوینی چال ۵ نمندازهی نهو
 ناوی له بهرزاپهوه هیل دهرئی.
 الْخَنْزَرُ: بهمانا (الأخضر) دئ.
 حَفَرَجُ الثَّيْنِ: شتمکه ۵ خولانموه ۵ لوسی
 کرد سفت و سولی کرد.

خَنْزَجُ الحبل: گوربسه‌گهی باداو گشتی کرد، پته‌وی کرد.

الخَنْزَجُ: بچوک ه کس ه دگوتری: (مابالدار من خَنْزَج) کس له خانوومکدا نییه.

الخَنْزَجُ: سفت و لوس.

الخَنْزَجُ: بمانا (الخَنْزَج) دئ.

الخَنْزَجُ: قامچی، دارو شوپکی هه‌لایه کردن.

خَنْصَ لِي الْأَرْضَ خَنْصاً: به نه‌شاره‌زایی به زموپیه‌کدا رۆیی.

خَنْصَ لِي السِّرَ: به گورچی رۆیی زۆر قورت و پتیی کردن.

خَنْصَ لِي الْأَمْرَ وَغَمْرَه: گومانی به‌ردو مه‌زنه‌ی کرد.

خَنْصَ الثَّيْبَ: شته‌گهی مه‌زنه‌ی کرد.

خَنْصَ عَلَى فُلَانٍ عَقَّةً: تاوا‌ته‌گهی له هه‌لانکسدا نه‌ها‌ته دئ.

خَنْصَ الْكَلَامَ عَلَى هَرَاهَه: هه‌گانی کردن به‌ی نه‌وی بزانی لاخلو راستن یان نا.

خَنْصَ الثَّيْبَ بِرَجْلَه: شته‌ی زۆر‌ه‌ی داو به‌سهرینا رۆیی.

خَنْصَ فُلَاناً بِسَهْمٍ وَغَمْرَه: تیری له هه‌لانکس گرت.

خَنْصَ النَّالَةَ رَهْبا: حوش‌ره‌گهی پیخ دا ه یخی داو گه‌ریدی له گه‌ردنی ناو سه‌ری به‌ری.

خَنْصَ الشَّاةَ: مه‌ره‌گهی به‌ال خست به‌و سه‌ربه‌ین ه سه‌ری به‌ری.

خَنْصَ الرَّجُلَ: به‌پاوه‌گهی به زمویدا دا ه دگوتری: (خَنْصَ به الأرض) به زمو‌ی گه‌شا.

خَنْصَ الْأَخْبَارَ وَهَرَا: هه‌واله‌گانی جوان گه‌رانه‌وه.

الخَنْصَ: ده‌رک کردن‌ی به‌ده‌رک‌کردنی‌کی راسته‌وخۆ.

الخَنْصَ: رێبان‌یکه ده‌لی ده‌بی زانیاری به شیوه‌یه‌کی راسته‌وخۆو به هه‌سته‌کان ده‌سته‌به‌ر به‌کری.

خَفَقَ الرِّيحُ وَغَمْرَه خَفْوَفاً: نه‌خۆ‌شه‌که جه‌وی کردنه‌وه ورد ورد به‌ی روانین و جه‌وی به‌ده‌وری خۆ‌یدا گه‌را.

خَفَقَ به: ده‌وری دا جه‌ورایی لێ گرت.

خَفَقَ فُلَاناً خَفْفاً: ره‌شایی هه‌نگاوت.

خَفَقَ الثَّيْبَ بَمِنْه: به‌جه‌او تێپه‌ینه‌وه ته‌ماشای نه‌و شته‌ی کرد.

خَفَقَ إِلَهَ: به سه‌رنجه‌وه به‌لای شته‌گهی روانی.

أَخَذَتِ الْأَرْضَ: زمو‌ی هه‌مووی بوو به باخ و باخت.

أَخَذَ به: به‌مانا (خَذَق) دئ ه واته ده‌وری دا.

خَلَقَ به: به‌مانا (خَذَق) دئ.

خَلَقَ إِلَهَ: زۆری تێ روانی و به‌موردی سه‌ه‌ری کرد.

الْعَدَاةُ: ره‌شینه‌ی جه‌او، (ك) خَذَقَ وَحْدَاقَ ه دگوتری: (هو من رماة

أَحْمَتِ النَّارَ وَالْغَرَارَةَ: بَهْمَانَا (حَدَمَت)
دئ.

أَحْمَ فَلَانًا: رَقَى فَلَانَكُمْسَى هَه لَسَانِدُو
تورپی کرد.

اَحْتَمَتِ الْغَرَارَةَ وَالنَّارَ وَلِغَرَامَا: گهرما یان
ناگرمکه پهرمی سهند.

أَحْمَمَ: سَوْتَا.

أَحْمَمْتُ: دَمَنگی هَه لَگِر سَانی ناگِر
(قِرْجَه هِرْجی لِرْفَه لِرْفی).

أَحْمَا الْأَبْلَ وَبِهَا خُدَا: حَوْشَرَه کَمَی لَی
خوږی خوږیمه یو گوت یوئنه وهی
باش بږوا.

أَحْمَا فَلَانًا عَلٰی کَلَا: فَلَانَكُمْسَى نَارِد بُوَسْمَر
فَلَان....

أَحْمَا الشَّيْءَ خُدَا: شَوْنِی نَمُوشْتَه کَمُوت ه
بَهْمَانَا هَمَر گِزَاو هَمَر گِزِیش هَاتُووه
ه دَهَلِی (مَا أَعْمَلُ ذَلِكَ مَا حَادَا اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ) هَمَر وَا بَهْمَانَا لَیْکُوْلَیْنَه وَه
تُوْزَیْنَه وَه لَه شَت هَاتُووه.

أَحْتَقِ الشَّيْءَ: بَهْمَانَا (حَدَاه) دئ.

أَقْنَى الشَّيْءَ: شَوْنِی نَمُوشْتَه کَمُوت.

أَقْنَى فَلَانًا: دَاوِی بَهْرَامِبَرِی وَ
بُشَمِی کَبی لَه کَمَل دَاگِر د ه رَهْدی
دایه وه تَه حَمَدِی کرد.

الْأَخْدَرُ، وَالْأَحْدِيَّةُ: گُورَانِیْپَه کَه بُو
حَوْشَر دَمُوتَرئ: یوئنه وهی باش
بږوا، (ک: أَحَادِي).

الْأَحَادِي: نَمُو کَسْمِیْ بَه گُورَانِی گُوتَن
حَوْشَر لَی دَمُوتَرئ، (ک: حَدَاه) ه.

الْحَدَقُ: بَه کَسْمِیْک دَه لَیْن لَیْزَان وَ
دَهسْت رَه تَگِیْن بَی لَه بَه پَرْتَوَه بَرِیْنی
نَیْش وَ کَارْدَا ه هَمَر وَا دَمُوتَرئ:
(لَکَلَمْت عَلٰی خَدَقِ الْقَوْمِ) وَتَه:
قَسَم بُو خَمَلْکَه کَه کَرْد هَمُووَ
جَاوِیَان تَی بَه پَرِیووم.

الْحَدِيقَةُ: بَاخ ه هَمَر زَه پَیْپَه ک دَر مَخْتی
بَه رِیْدَار هَا دَار خُور مَای تَیْن دَایِی وَ
بَه رِیْزِیْنی بُو کَرِیْی.

حَدَلٌ حَدَلًا: لَه رَیْگَی رَاسْت لَی دَا،
سَتَه مِی نَوَانَد ه دَمُوتَرئ: (حَدِلٌ
عَلِیْه): سَتَه مِی لَیْکَرْدُو دُوْز مَنَایَمْتی
نَوَانَد ه لَاسَمَنگ رَویْی ه بَه سَرُوشْت
مَلی خُور بُووَ یَان بَه مَهِوْی نَیْش وَ
نَازار مَوه مَلی خُور کَر دِیووَ ه
دَمُوتَرئ: (هَر أَحَدِلْ وَهِي حَدَلَاه).

حَادَتْهُ: جَاوَو رَاوِی لَیْکَرْد هَلِی فَرِیوَانَد.
قَادِل الرَّامِي: تَفَهَنگ هَاوِز مَکَه بَه سَمَر
تَفَهَنگَه کَمِیْدَا جُوْ مَایه وَه.

قَادِلٌ لِي مَشِيَتْ: لَه رُوْیْشْتَن دَا خُوْی بَادَا.
الْأَحَدِلْ: يَه ک دَهسْت ه يَه ک گُون.

الْعَدْلُ: نَا عَادِل، حُوكَم نَافِوَا، سَتَه مَكَار.
الْعَدْلُ: نَازَار مَکَه لَه مَلْدَا پَه مَیْدَا دَه بَی.

خَمَمَهُ خَمًا: بَه نَاگِر گَه رَمی کَرْد، یَان
بَه گَه رَمی خُوْز گَه رَمی کَرْد.

خَمَمَ الدَّمُ: خُوْیْنَه کَمَی زُوْر سُوْر کَرْد تَا
بَه لَای رَه شِیْدَا رَوَانِی.

خَدِمَتِ النَّارَ خَمًا وَخَمَمَةً: نَاگِر مَکَه
هَه لَگِر سَاو بَلِیْسَمِی سَمِنَد.

بلاودهيتهوه ۵ (حاجه خُدا)

كارنيكه زوو نمنجام دهري.

الْعَلَّةُ: به لای زاناښی غوروزموه كهوتنی

وه تمه له به حری کامل ۵ دهبيته

(مفاعلهن مِعلن).

الْحَلَّةُ: پارچه (كوت) دمگوتري: (اعطاء

خَلَّةٌ مِنَ اللحم) ۵ كوته گُشتيكي

پيدا.

خَفِرَ خَلْرًا: بهخمبر بوو خوی لاساده

کرد.

خَفِرَ الشَّيْءُ ومنه: لښی ترساو خُډ پاريزی

ليکد.

خَاذَرَهُ خَاذَرَةً وَجَلَارًا: ههريك لمو دوانه

پمکزيان ترساندو لميک ترسان.

خَلَّرَهُ الشَّيْءُ ومنه: لمو شته ترساندی ۵

خورڼان دهمرموي: ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ

لَفْسَةً﴾.

الْحَالِلُورًا: کمسيک زور حمزري همين و

شت ليک بداتهوه.

خَلَّلَ: (اسم الفعل) به مانا فيعلي

نمره واته: بقرسه.

الْخَلَرُ: دمگوتري: (خَلَرَكْ زېدا) واته له

زهيد بقرسه ۵ خورساو و گريپمکه له

چاودا پيدا دهي بههوی زمختيک

که رښی دمگوي ۵ همروا به مانا

حمزمو وره بهرزی دڼا ۵ دمگوتري:

(لَايْنُ خَلَرٍ وَاحِدًا) کورنيکی خاومن

حمزمو خُډپاريزيه.

الْخَلَرُ: کمسيک زور شت ليک بداتهومو

بقرس.

حادي النجم: ناوه بڼ پيښج نمنستيره يان

به نمنستيرميک دمگوتري:

دمگويته نيوان نمنستيري

نورمياو جهوزاء.

الحدا: حوبه ۵ گورانيپمکه بڼ حوشتر

دمگوتري.

الْحَدَى: همتا همتابه، همرگيزاو همرگيز.

الْحَنَرَاءُ: پای شمال، چونکه نه ویش

همور لي دمخوري.

الْحَدْيَا: کيشمو نيزاج ۵ تافه بهراميمرو

هاوشان.

خَلَّةٌ خَلًّا: خيرا بريپهوه.

خَلَّ الشَّيْءُ خَلًّا: شتمکه دويی هات دوا

براو بوو.

خَدَّ لِي سِرَهُ، خَدَّ لِي كَلَامَهُ، خَدَّ لِي عَمَلَهُ: له

رويشندا له قسه گردندا له نيش

گردندا گورج و گون بوو.

الْأَخْدُ: سفتو لوس بهجورنيک هيچي

پيوه نمنووس ۵ دمگوتري: (سيف

أَخْدَ) شمپري برنمو خيرا بر ۵

(أمر أَخْدَ) دليکی زهره و هست و

بم تيز (لِلان أَخْدَ) فلانکس بڼ

خنرمو هيچي لمدست هه ثايه ۵

يان همزارو دانمره.

الْحَدَّ: (رَجُمَ حَدَّاهُ) خرمایتي دبراو ۵

(عزيمه حَدَّاهُ) سوور بوون لمسر

نمنجاسنای گار ۵ (فصيده حَدَّاهُ)

چامه شيمرنکه لمسر باشی و

رموانسی زوو بـمنـاو ولات دا

ه شتی کمه ه دمگوتری: (لی رحله
خذالنه) له بارهکمی گهمی له
خواردهممنی هههه.

الْعَذْلُ: ممر و مالتیکی رهشی روت و بی
توکه قهباره بچوک و بی کلک و
گوتهجکم ه جوتهکن له سراوی
بچوک ه گهلاو پری روی.

الْعَذْلَاءُ: گویی بچوک گهنهوهمنده
بچوک بی به ناسته دیاربیی.

الْعَذْلَةُ: پارچهیهکی بپردراو له قوماش و
شتی وهه.

الْمَحْلُوفُ مِنَ الزَّقاق: کوندهو مهشکمی
ههنگن بر او ه لهزاراوی زانا
عوروزیمکاندا بهوو بهشه کرتاوه
دمگوتری: که له کوژایی سهبهبی
خهظیف دمقرتیندری.

حَذْلُهُ حَذْرًا وَحَذْلًا: شتهکمی پیکرد.
الْحَذَارُ وَالْحَذَرُ: لایهن و شوین ه ناوجه،
(ک: حذالیه) دمگوتری: (أغل الشيء
بالحذيره) شتهکمی بهنهواوی
ومرگرت ههچی نههیشتهوه ه ههوو
لایهن و نهملاو نهولای ههنگرت.
حَقَّقَ الحِلُّ والحِرَّة حُدْرًا: سرکهکه زور
مزرپوو گهستی.

حَقَّقَ الحِلُّ والحِرَّة اللسان: سرکهکه زمانی
بمست به مزرپهتیگهی.
حَقَّقَ فلان الشيء حَذْلًا: فلانکس شتهکمی
بپیهوه.

حَقَّقَ العمل ربه: له کارکهدا کارمابوو باش
چوووه ناو نیشکهموو تییدا دهست

الْحِلْيَةُ: (حِلْيَةُ الديك) بهری ملی
کهلهشیر، (ک: حذاری وحذار).

الْعَفِيُّ: ترسینهر دمگوتری: (أنا حذيرك
منه) من ترسینهری توام لهو شته.

المحذور: شتیک خوی ئی دهباززری
قورنان دهفرموی: (إِنَّ قَدَابَ رَبِّكَ
كَانَ مَحْذُورًا).

الْمَحْذُورَةُ: خودی ترسان و ترسهکه ه
بهلاو کارصات ه هاوارو دهنگی
ترسینهر، نهسپ سوارى هیرش بهر.
حَذَفَ الشيء حَذْلًا: لهلاههکهوه هرتاندى
لیس قرتاند ه دمگوتری: (حَذَفَ
الحجام الشعر): کهلهشاخ گرمکه
موومکانی ههلباجین.

حَذَفَ بالعصا والحجره: بهگوژجان لییدا دار
عهصاکمی تیگرت.

حَذَفَ بِمِائِزَةٍ: بهخهشی پییدا بوئهوهی
خوژهوهیستی خزمایستی له
نیوانیاندا بههیز بهی.

حَذَفَ الشيء: شتهکمی ریک خست
راستهو باستمی کرد ه دمگوتری:
(حَذَفَ الحجام الشعر) کهلهشاخ
گرمکه موومکانی ریک خستن.

حَذَفَ الطبيب الكلام: وتارپیزمکه
قسهکانی ریک خستن و جوان
رازلننیهوه.

أَحْذَنَ الثوب والحجره: ههندیکی له
قوماشمکه بری.

الْحَذَانَةُ: نهوشتهی بچردی و هری بدری

رهنګین بوو دمګوترئ: (هو حاذق).

أَخْلَقَهُ: وای لیکړد کاراما بی لیزان و

دعست رهنګین بی.

إِلْخَلَقَ: دایم، پرېمونه.

تَخَلَّقَ: بوو به کاراما ۰ لاسی لیزانی و

کارامای لېدا.

الْحَلَقَالِي: کړېدی تیز کړاوی پرېنده ۰

دمګوترئ: (رجل حذالي) پیاوړنکی

قسمزان و بملګه دروسته ۰ قسمګانی

و مګو دوخ راستن ۰ شتی زور مزرو

ترش.

حَلَلْتُ غَيْثَهُ خَلَاً: چاومګانی لمبر زور

ګریان سوور بوون ۰ برزاتګه ګانی

به موی زیېکمو پرېوشه وه که له

پیلوی چاومګان هاتوون هه لومړین ۰

(هي خِلَّةٌ وَخَلَاءٌ).

أَخْلَقَ الْبِكَا، أَوْ الْمُرُ الْغَيْنَ: به ګریان یان

ګه رمای، برزاتګی چاومګانی

هه لومړین.

الْحُلُقُ: صمغینکی سوره له درختی

سه موور دېته دمروه عمرې پتی

دهلین (حيض الشَّحْ).

الْبُخْدَالُ: نعل، پناغه، دڅڅینی دهرې ۰

دامینې دهرې و کراس ۰ دمګوترئ:

(هو لي حذل امه) نمو له باومشی

دایکېدایه.

خَلَّقَ: زیاد له توانای خوی لاسی لېدا ۰

لاسی لیزانی و عاقل مهنکی لېداو

واش نمبوو.

تَخَلَّقَ: به مانا (خَلَّقَ) دئ ۰ دمګوترئ:

(هو يَحْذَلُ لي كلامه) به قسمی

خوی هیچی نه میشتوتمهو لاسی

لیزانی و کارامای لېدهدا.

الْحِلَقُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی زور بلی و

سر رفق.

الْخَلَقَةُ: چاو ګیران.

خَلَّمْ: پهلوی کرد دعکوت قلمباز

دماوئ.

تَخَلَّمْ: به مانا (خَلَّمْ) دئ.

الحذلم: پیاوی قالب سووکی گورج و

ګول.

خَلَّمْ لي كذا حذماً وخَلَمَاناً: پهلوی کرد

دمګوترئ: (خَلَّمْ لي مشيه، خَلَّمْ لي

قراءه وحلم لي طيرانه) پهلوی کرد له

رؤیشتنیدا له خوځندنه موبدا له

فرېندا ۰ لیمای عومر دهمرموئ:

(إِذَا أَذَلَّتْ قَرَيْبِلَ وَإِذَا الْفَتَى لَخَلَّمْ) که

پانګت دا وشمګان لسمرمخو بلی و

درېژان بکرمروه ۰ که هاممت کرد

خېرا خېرا وشمګان بلی و پهلېکه.

خَلَّمِ الشَّيْ خَلَمًا: شتمګی به خېری کمرت

کړو پرېمونه ۰ (هو حاذم وحلم).

الْعَفِيمُ: پرېندو تیز ۰ دمګوترئ: (سيف

حاذم) شمخېریکی پرېنده.

الْعُشْمُ: کمروژشکی گورج و ګول ۰ دزی

کاراما.

الْعُشْمُ: کوره بائی همګاو کورت.

الْحِلِيمُ مِنَ السَّيْرِ: پرېندو تیز ۰ (ومن

الرجال) کاراماو لیزان.

اَحْمَرُ: همموه دمگوتری: (اَحمَد
 الشَّيْءُ بحد موره و بحد امیره) همموه
 شتمکمی هه لگرت هبجی
 نه هبشتموه.
 اَحْمَرُ: ناوهمدی گراس، شوینی بهستنی
 بهشتین له ناوهمدی گراس.
 اَحْمَرُ مِنَ الرِّجَالِ: کورته بالاو گوئی
 بهجوک.
 حَذَا اَنْتَلَّ حَذَوًا: لهندازی نعمله کمهی
 گرت و لسهر شیوهی نمو نعملهی
 تری تاشی، بهی.
 حَذَا فُلَانٌ حَذَرَ فُلَانًا: فلان شونین بهی فلانی
 هه لگرت نموچی کرد نه ویش کردی.
 حَذَا لِفُلَانٍ لَمَلًا: نعملتکی بی فلانکمس
 دروست کرد.
 حَذَا فُلَانًا شَتَا: شتیکى دا به فلانکمس.
 حَذَا الْجِلْدَ وَلِحْوَهُ حَذَا: بهنستمکمی بهی
 هه لی دی.
 حَذَا الشَّرَابَ لِسَاءَةً: شهرابه که زوبانی
 تفت کرد.
 حَذَا فُلَانًا بِلِسَانِهِ: به زوبان رهخمی له
 فلان گرت.
 اَحْذَا: بهی بهخشی هه له حدهبث دا
 هاتووه: (مَنْ لَّ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ مَثَلُ
 الذَّارِئِ اِنْ لَمْ يُحْلِكْ مِنْ عَقْرِهِ عَلَيَّ
 بِكَ مِنْ رِيحِهِ).
 اَحْذَا طَعْنَةً: زهیرکی کوشندهی لندا.
 حَاذَا حَاذَا رَجُلًا: کهوته بهرامبهری و
 روبهری.

اَحْتَلَى: پیلای کردن.
 اَحْتَلَى الحِلَاةَ: پیلای لهبی کردن.
 اَحْتَلَى مِثَالَ فُلَانٍ اَوْ عَلَى مِثَالِهِ: لسهر
 شیوهی نمو هملس و کهوتی کرد.
 اَحَاذَى اللِّحْمَ الشَّيْءَ: هوممکه شته کهمان
 دابهش کرد.
 اِسْتَحْذَا: داوی پیلای لی کرد، داوی
 بهخشی و پاداشی لی کرد ه
 دمگوتری: (اِسْتَحْذَتْهُ لِحْدَانِي).
 اِذَا: پیلای لهبیکر.
 اِذَا: نعمل و پیلای سمی حوشتر و
 نهمپ و رمشه و لآخ.
 اِذَا الشَّيْءِ: بهرامبهری شت ه (داری
 بحداء داره) مالم بهرامبهر مالیانه.
 اِذَا: نهوی بهرمدهبشتموه له بهنست و
 نهوی لی دمگرتیه.
 اِذَا: بهشه تالانی و بهشه دهسکه و لی
 شه.
 اِذَا: بهنهمچی پیلای دروستکمر ه
 پیلای فروش.
 اِذَا: بهمانا (اِحْدَاةُ) دئ ه توپیه که
 له گوشت ه پارچه گوشتیک.
 اِذَا: بهمانا (اِحْدَاةُ) دئ ه دپاری دانه
 به مژده هینر ه بهرامبهر ه
 دمگوتری: (مَرُّ حُلَّتَاكِ) نمو
 بهرامبهری توپیه.
 اِذَا: عطا و بهخشی.
 اِذَا: نمو جمعهوی گوشتی به کوت
 کوت دمکمی.

إِخْرَاجُ الْمَكَانِ: شَوَيْتُمْكَ بَهْرَهْرَاوانِ بُوو.
الْحَرْبُ: شَمِرْ لَمَنْيَوَانِ دُوو كَمَسُو دُوو
تَانَمَنَّا.

الْحَرْبُ الْبَارِدَةُ: نَهْوِيَه هَمِيَهْمَكِه لَهو دُوو
لَايَمَنَه دُزِي يَهْمَكِرْ كَارِيَكَمَن بَمِيَن
نَهْوِي يَكَاثَه حَالَمَتِي پَه لَامَرْدَانِ وَ
لِيَكَلَن، (ك: حَرْوَب) ه دَمَكُوَتَرِي:
(قَامَتِ الْحَرْبُ عَلَي سَائِي) شَمِرْمَكِه
گَهْرَم بُوو، زُورُ بَهْرَه حَمَمَتِ
دَا دَمَكُوَتَرِي تَمَهْو ه (رَجُلٌ حَرْبٌ)
پِيَاوِيَكِي نَازِيَهْو چَاو نَمَتَرَسَه.

حَرْبُ لِي وَ عَلِي: دُوژَمَنَه.
الْحَرْبُ: فَمَوَتَانِ وَ بَهْمِيَلَاكِ چَوون ه
دَمَكُوَتَرِي: (وَاخِرَتَاهُ) لَمَكَاَتِي نَاخُوَشِي وَ
تَمَنگَانَمَا ه هَمِرُوا نَاوَه بُوُ لُزُو
خُورْمَا كِه لَه تَوِيَكَلَمَكِي دَابِي.

الْحَرْبُ: گِيَانَه بَهْرَه خُوژِيَكِي پَهوَكِه
وَمَكُوو (سَامِي) پَه لَمَكِ وَايَه جَوَار
قَاچِي هَمَن، سَمَرِي زُورُ پَهوَكِه رَهنگَاو
رَهنگِه لَهْمَر جَبِيَهك بِيَن بَهْرَمَنگِي
نَهو شَوِيَنَه دَهْوِيَنِي ه زُورِي حَمَز
لَهْمَر خُوژَه ه بَه رُوژ خُوِي بَهْر خُوژ
دَعَاو لَه گَهْلِيَا دَمَكُوَتَرِي وَ تَا نَاوَانَمِيَن
رُوِي تِي دَمَكَا ه نَالِي لَه مَدَحِي
حَوَجَرْمَكِي دَا دَلِي:

نَه پِيَرِي لَمَعَطَرَه مَهْمَا تَاوِي «مَدَا» مَهْمَا مَهْمَا نِيَق
بِيَه مَهْمَا مَهْمَا رُوژ پَهْرَسَتِي وَ يَنَسِي مَهْمَا مَهْمَا نَاو

الْحَرْبَةُ: نَامِيَرَه نَاسَنِيَكِي كُورَتَه، سَمَرِي
تِيژَه لَهْمَر دَا بَهكَاَر دَمَهِيَنَدَرِي، (ك:
جَرَاب) ه.

الْبَحْلَاءُ: تَانَه دَمَهْرُو عَمِيَهگَرُو
لَمَكَمَدَا رَمَكِي نَامُوسِي خَمَكِ.
حَرْبُهُ بِالْحَرْبَةِ حَرْبًا: يَه حَمَرِيَه زَهْرِيَكِي
لِيَهْدَا.
حَرْبُ حَرْبًا: هَمَرچِي مَهْمِيُوو لِيِي سَتَانَد ه
دَمَكُوَتَرِي: (حَرْبٌ فَلَا مَالًا) ه
مَالَمَكِي لَه فَلَانَكَمَسِي سَتَانَد.
حَرْبُ حَرْبًا: هَمَمُوو مَالُو سَامَانَمَكِي لِي
زَهْوَت كَرَا ه زُورُ رَقِي هَمَلَسَا.
أَحْرَبُ النَّحْلُ: خُورْمَا كِه دُووَمَكِي دَمَرْدَا.
أَحْرَبُ الرَّجُلُ النَّحْلُ: پِيَاوَمَكِه خُورْمَا كِي
مَوَتُورِيَه كَرَد بَهْمُوُو.

أَحْرَبُ الْحَرْبِ: شَمِرْمَكِي هَمَلَكِيَر سَانَد.
أَحْرَبٌ لِلْأَسْرِ: شَارَمَزِيِي كَرَد بُوَنَهْوِي
دَهْمَتَكَمُوَتِي شَمَرِي بَهْرَمَكُوِي.
حَارَبَهُ عَارِبُهُ وَجَرِبًا: شَمَرِي لَمَكَمَل كَرَد.
حَارَبَ اللَّهُ: لَه خُودَا پَاخِي بُوو
سَمَرِي پِيچِي فَمَرْمَانَمَكِي كَرَد.
حَرْبُ السَّنَانِ وَاسِرَه: سَمَرَه رَمِيَهْمَكِي
تِيژَكَرَد.

حَرْبٌ لِلْأَسْرِ: رَقِي فَلَانَكَمَسِي هَمَلَسَانَد.
حَرْبٌ لِلْأَسْرِ عَلَى لِيَلَانِ: فَلَانَكَمَسِي هَمَلَسَا
بُوَسَمَرِي، دَهْنَه دَهْنِي دَا پَه لَامَارِي دَا.
إِخْرَاجُهَا: هَمَنِيَكِيَاَن دُزِي هَمَنِيَكِيَاَن
جَه نَهگَان.

قَارِبُوا: بَه مَانَا (أَحْرَبُوا) دِي.
إِخْرَاجُهَا: رَقِي وَ كِيَنَمِي خُوِي لِي
خُورَامَهْوُو خُوِي لَامَا دَمَكَرَد بُو دَاخ
بِيَن رَشْتَنِي.

الْخَرَابَةُ: نَمُوگه سَمی زُور مَال و سامان
 دَاگِر بکا ۵ دَمستگه وتی زُور بَی ۵
 دَمگوتری: (کَتَبَةُ خَرَابَةٍ) دَمستگه می
 شَمِ کمری چاکن دَمستگه و تپان زُور
 ۵ (امْرَأَةُ خَرَابَةٍ) نَظَر مَتَن کی فیتنه و
 دوزمان و نالازوه گِیَرو شَمِ
 هَم لَکِر سِنَه ره.
 الْخَرَابَةُ: (خَرَابَةُ الرَّجُل) نَمُو مَال و
 دَاهاتَه مَتی بَی دَمُیا ۵ هَمروا ناه
 بُو دَمستگه وتی شَمِ، (لَ: خَرَابَ) ۵.
 الْخَرَابُ: زُور، زُوروی خُودا پهرستی و
 تَنفِکِرین ۵ فُورنَان دَهَم رَمُوی:
 ﴿لَنُخْرِجَنَّ عَنْ أَقْصَا نُفُوسِهِ مِنَ الْخَرَابِ﴾ ۵
 هَمروا بَه مَانا بَالَه خَانَه هاتووه
 فُورنَان دَهَم رَمُوی: ﴿يُفْتَلُونَ لَهُ مَا
 يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ﴾ ۵ هَمروا بَه
 پَنِش خَانوو شوینی گِرنگی
 خَانووش دَمگوتری: هَمروا بَه
 شوینی رَاوَه سَتَان و نَوَیژ کِرَدنی
 نِیَمامِش دَمگوتری: لَه مَزگه وتا ۵
 دَمگوتری: (رَجُلٌ مَخْرَابٌ) پِیاوَتکی
 نازاو چاو نَمترسه، (لَ: مَخْرَابَ) ۵.
 الْمَخْرَبُ: مِنَ الرِّجَالِ: بَه مَانا (مَخْرَابٌ) دَی.
 الْمَخْرَبَةُ: نَظَر مَتَن کِه مَنَدَالی ن
 سَمندرایی.
 خَرَكَةُ خَرَسَا: دَاگِر دُشت و خَواردی
 کِهوانه کِهوانمی کِرَد کِرَدی بَه چَمَد
 پارچَه مِمکی کِهوانمیی ۵ زُور بَه
 تونندی شِیَلای.

الْخُرَّةُ: زُور خُور.
 خَوَرُ الْأَرْضِ: بَه گاسن زَموی مِمکی کِیلا
 بُوَنه ومی کِشت و کَالی تَندا بکا.
 خَرَتُ النَّارِ: نَاگِر مِمکی بَه مَاش تَنک
 و مردا.
 خَرَتُ الدَّابَّةِ: وِلاخَه مِمکی مَاندو کِرَدو
 پهرستی نِ بَری.
 خَرَتُ الشَّيْءِ: هَملی پَشکَنی و گِرنگی پَن
 دَاو لَی کَالِیه وه.
 خَرَتُ الْقَوْنِ: شوینی هاتوچوی و مَتَری بُو
 قَهوسه کِه دُرُوست کِرَد.
 خَرَتُ الْمَالِ: مَال و سامان مِمکی کُز کِرَد وه.
 أَحْرَتُ الدَّابَّةِ لَوْ لَفْسِهِ: وِلاخَه مِمکی پَان
 خُوی مَاندوو کِرَد.
 أَحْرَتُ الْأَرْضِ: زَموی مِمکی کِیلا ۵
 (أَحْرَتُ الْمَالِ) مَال مِمکی کُز کِرَد وه.
 الْحَارِثُ (أَبَرُ الْحَارِثِ): شِیر، کونبهی شِیر.
 الْحَرَاثُ: شوینی هاتوچوی و مَتَر لَه قَهوسا.
 الْحِرَاثُ: تِیر (سَمَره تِیر) پَنِش نَه ومی
 تِیژ بَکری ۵ مَهجری قَهوس.
 الْحِرَاثَةُ: پَنِشهی جَوِیبار، و مَرزَبَر.
 الْخَرْتُ: گِشتو کَال ۵ فُورنَان دَهَم رَمُوی:
 ﴿وَيُثَبِّتُكَ الْخَرْتُ وَالْأَسْلُ﴾ ۵ زَموی
 کِیلدرو ۵ رَنبازی خُولَه پَه تاوی
 بَه مَوی زُور پَندا رُویشتنه وه.
 حَرْتُ الدُّنْيَا: کَالا و شَتوم مِمکی دُونیا بی و
 مَال و مَنَدال.
 حَرْتُ الْآخِرَةِ: کِرَد مِمکی چاک بُو دَوارُوژ ۵
 پاداش و نازو نِیَم مَتی قِیامَت.

الْعَرَاثُ: نموكهسهي زهوى دمكئلى ۵

وهرزئير، جوتيار.

المعراث والمعرث: نامپري زهوى كئلان ۵

گاسنو هموجار ۵ مقاش و كوله و مر

كه ساگرى پري تيك و مردعري ۵

دمكوتري: (هو معراث حرب).

حَرْجُ آبَاءِهِ حَرْجًا: دداني جهرگرده و هو

ليكي گر كردن له رق و هينا.

حَرْجُ الصَّدْرِ حَرْجًا: سنگي لمنك بوو،

همناسه پرگمي پري كهوت.

حَرَجَتِ الْعَيْنُ: حاوى سهرسام بوو (حَرْجُ

الیه) پهناى بړ برد له ناچارى و

تمنگه پمريدا.

حَرْجُ الشَّيْءِ: له شتمكه ترسا.

أَخْرَجَ لِي مِثْنَةٍ: سوتندمكي لي كهوت.

أَخْرَجَ فَلَانًا: فلانكسي خسته حالمتي

حمرهجهوه، يان خسته كيزاوى

تاوئنهوه.

أَخْرَجَ الشَّيْءَ عَلَى فَلَانٍ: نهوشته له

فلان قهدهغه كرد.

أَخْرَجَ فَلَانًا إِلَى كَلْبٍ: فلانكسي ناچار كرد

بؤلهوه.

حَرْجُ الشَّيْءِ: نهوشته ياساغ كرد ۵ له

حمدت دا هاتوه: دمهرموي: (اللَّهُمَّ

إِلَيَّ أَخْرِجْ حَقَّ الضَّالِّينَ الْيَتِيمَ وَالْمُرَاةَ).

حَرْجُ عَلَيْهِ: تمنكي پري هه لجنى ۵ (حَرْجُ

لِي الْأَمْرِ) بمردهوام بوو له كارمكدلو

سوور بوو لهسر لمنجامدنى.

حَرْجُ الْحَيْرَانِ: پمتي نيجري له منى

نازملهكه كرد.

كَحْرَجٍ: خوى له شتنيك پاراست له

تمريقبوونموهو گردنى كارنيك كه

تووشى شوكي بكا ۵ خوى لهوه

پاراست نمو گاره بكا.

كَحْرَجٍ مِثْنَةٍ: خوى پاراست لهو گاره لهو

شته، همرچمند وا حاومروان دمگرا

توشى جوړتمو كيشه ببي.

الحَرْجُ: گوناهاكار.

الْحَرْجُ: لقي و پړي درختنيكي جرو پم كه

ناتواندري بچيه نيويوهو.

الْحَرْجُ مِنَ النِّوقِ: حوشترى لمرو لاواز ۵

يان به پيجهوانهوه حوشترى

گولشتن و قهباره گهوره ۵ بارودوخى

نالهمبارو پري تمنگزه ۵ قورنان

دمهرموي: (يُخْفَلُ صَدْرُهُ ضَبًّا

حَرْجًا) ۵ يان دمكوتري: (خَبَثٌ وَلَا

حَرْجٌ) واته: هيچ گوناهاخت ناگاتى

چي دهليى ببي.

الْحَرْجُ: نموكهسهي دمترسى لهگز نيش

رابجى.

الْحَرْجُ: داوى نيجيروان (تلمك و ناوو دان ۵

قليدى مى حهيوان ۵ جهلمبه مپرو

بزن)، (ك: حراج و اخراج و جرجه).

الْحَرْجَةُ: درختنيكه هينده چروپهره

كس نموتوانى بهيته نيو لقي و

پړپه گاني ۵ درختنيكي ناو

دارستان كه گه لا خور دهمي

نميگاتى، (ك: حرج حراج).

الْحَرْجُ مِنَ النِّوقِ: نهو حوشترهيه

گۆشتن و قەلەو بى.

الْمَرْجُ: شۇنى تىنكەمەر.

الْمَرْجُاجُ: شەۋى زۆر ساردو توشو

زىيان و كېتە.

الْمَرْجُجَةُ مِنَ الْأَيَّانِ: ئەو سۆيىندىمە

ناچارى دەپ بېخۇي.

الْمَرْجُجُجُ مِنَ الشَّرِّ: خوشىرى ئىزى

گەۋرە، خوشىرى بىمەيز ۋ

ئادەمىزادى زەپىن تىزى دل وريا ۋ

باي ساردو بەمەيز، (ك: حراجىج).

الْمَرْجُفُ مِنَ الرِّيحِ: باي ساردى بەمەيز لە

سالى وشكدا.

لَيْلَةُ مَرْجُفٍ: شەۋىكى ساردو سەرما.

مَرْجُلٌ: بازى دا بە راستو بە چەپدا ۋ

رىزى تەۋاۋىرگە لە ئوتۇرۇ غەپىرى

ئوتۇزدا.

الْمَرْجَلَةُ: رەۋە ئەسەپ، (ك: حُرَاجِلُ)

دەگوتىرى: (جاءوا حُرَاجِلَةً عَلَى

خِيولهم).

مَرْجَمُ الدَّوَابِّ: ھەندى لە ھەيۋانەكانى

بەسەر شەۋانى تىردا شىگانەۋە

بېشەگە گېتەنەۋە، بېشە تاي

جەلەبەگەۋە ھاشە تاگەى تىك بۇۋە

ۋ كۆى كىرەنەۋە.

إِخْرَاجُ الْقَرْمِ وَالْغَرَابِ: ئازەل ۋ خەلگەگە

كۆيۈنەۋەۋە تىك بوۋەنەۋە.

إِخْرَاجُ لِّلَّانِ: ھەلگەس كارىكى پەياردەۋ

دەۋىي ئېي پەشىمان بۇۋە.

مَرْجَدُ: قەسدى كىرە.

مَرْجَدُ لِّلَّانِ عَن قَرْمِهِ حَرُودًا: ھەلگەس لە

قەۋمەگەى خۇي گۆشەگىر بوۋ.

مَرْجَدُ عَلَيْهِ مَرْجَدًا: رەى ن ھەلسا ۋ قىنى ن

ھەلگەت گېچەلى پىكىردە ۋەستى

پەلامارى پەدا.

مَرْجَدُ الدَّابَّةِ: ۋلاغەگە رەگىكى

جەستەى وشك بوۋ، كە دەپوا لۇز

لۇۋەتى (لەي مەرد).

مَرْجَدُ لِّلَّانِ: ھەلگەى گىران بوۋ

نەپتەۋى پەپەۋە پەۋا.

أَمْرٌ فِي السَّيْرِ: پەلەى كىرە لە رۇپىندا

بەخىرايى بە رىگاندا رۇي.

أَمْرٌ لِّلَّانِ: ھەلگەسى جىا كىرەۋەۋە

گۆشەگىرى كىرە.

مَارَاجَةُ الْأَهْلِ: خوشەزەگە شىرەگەى

ۋشى كىرە پان كەم بوۋ.

مَارَاجَةُ السَّنَةِ: سەلگە كەم باران بوۋ.

مَارَدُ حَالِ لِّلَّانِ: ۋەزەۋ ھالى ھەلگە

خەۋاپ بوۋ.

مَارَاجَةُ الرَّجُلِ: ئەۋ پەپاۋە دەۋى

سەخاۋەت دەست ۋ دەرۋانى رۇدو

چەۋك بوۋ.

مَرْجَدُ لِّلَّانِ: خۇي خەستە ناۋ كۆخەلگە بەگەۋە

جەنگى خۇي تىدا كىرەۋە.

مَرْجَدُ الشَّيْ: شەگەى خەۋاپ كىرەۋە.

مَرْجَدُ الْكُورِ: سەرىپانى كۆخەگەى

بەرزگىرەۋە ۋەگەۋە پەشتى خوشەر.

مَرْجَدُ الشَّيْ: شەگەى ھەمەۋە جەۋر كىرە.

إِمْرَةٌ: تاق بۇۋە كەسى لەگەل نەما.

إِمْرَةٌ النِّجْمِ: ئەستېرەگە كىشا.

نَمْرَةٌ: دۈۋرەگەۋە ۋ كىلا بوۋ ۋ لا كەۋت.

الْأَخْرَجُ: نەو ۋاغھەبە تووشی نەخوشی
(جەرد) بوو گە نەخوشیە لە
رەگە لەشی کار دەکا ە دەرگوتی:
(رجل احمر) پیاوێکی جەروک و
خراپە.

الحار: گەم شیر (نازەلی گەم شیر).
الْحَرْدُ: گۆشەگیر ە دەرگوتی: (رجل حرد)
پیاوێکە لە گۆمەل و لە قەوم و خوێش
دورگەوتۆتەو تێکەڵاویان نابێ.
الْحَرْدُ: دەردێکە تووشی رەگە لەشی
حوشەر دەبێ و زۆیشتنەگە
دەشیوێتی.

الْحَرْدُ مِنَ النِّق: حوشەری گەم شیر، یان
هەر شیری نەبێ.
الْحَرْدُ: پیاوی گۆشەگیر ە خانووی
بەتاقەو دوور لە خانووی تر ە
ماسی توێ توێ کراو.
حَرْدَبُ حَرْدَبَةٍ: سوک و گورج و گۆل بوو.
حَرُّ الْمَاءِ وَالْهَوَاءِ وَغَيْرِهَا: ئاوێکە، کەش و
هەواکە گەرم بوو.

حَرُّ الْقَتْلِ: شەڕ گەرم بوو.
حَرُّ الشَّيْ حَرًّا: شتەگە گەرم کرد.
حَرُّ الرَّجُلِ: پیاوێکە تینووی بوو.
حَرَّتْ كَيْسًا: جەرگی لە تینوانا یا
بەخمەفت و شک بوو.
حَرُّ الْقَبْدِ حَرًّا: عەبەدکە لە کۆیلایەتی
رزگاری بوو.

أَخْرَجَ: گەرم بوو ە (أَخْرَجَ الشَّيْ) وای
لێکرد گەرم بێ.

حَرَجٌ: نازادی کرد (حَرَجُ الْوَلَدِ)
مەندالەگە تاهبەت کرد بۆ
خەزەستکردنی مزگەوت و خودا
پەرستی هورنەن دەقەرەوێ: «رَبُّ
إِلٰهِي لَقَدْ نَزَّ لَكَ مَا لِي بِطُغْيَانٍ مُخْرَجًا».

حَرَجُ الْكِتَابِ: رەفە: کتێبەگە
نووسپەو، رەفە و رەفە خست.
حَرَجُ السِّنِّ: وردەکاری لە کێشانەکا
کرد.

حَرَجُ الرَّمِي: رەمەگە جاک نەنجام دا ە
هەنگاوتی.

إِسْتَحْرَجَ: جاک گەرم بوو.
إِسْتَحْرَجَ الْقَتْلَ: شەڕ گەرم بوو.
إِسْتَحْرَجَ لَلْأَمَّةَ: داوای لە فەلان نافرەت کرد
پارچە جەریکی بۆ دروست بکا،
بۆ تەون بکا، ئەویش بۆی کرد.
الْأَخْرَجَ: (هو أَخْرَجَ مِنْهُ حَسَنًا) نەو لەو
قلازەر.

الْحَارَ: گەرم ە (الْحَارَ مِنَ الْعَمَلِ) کاری
قورس.

الْحَرَارَةُ: گەرمایی ە گەرمایی ناو دەم
بەهۆی خواردنی شتێکەو ە دڵ
گەرمی بەهۆی خەم و خەفەتەو.
الْحَرَارَةُ: ئەو قەلب و شتانە وای
دروستکراون بەرگە گەرمی بگرن.
الْحَرَارِيَت: ئەو مەوادەنە بەکاردێن بۆ
دروستکردنی ئەو شتانە لە
گەرمیا بەکار دەهێندێن و پێویستە
خۆ بۆ گەرمی زۆر رابگرن.
الْحَرَّ: گەرمایی، (ك: حُرُّر).

العُر: شتی پالفتو و بی غمل و غمش ۵
 دمگوتری: (ذهب خُر) زهري پالفتو
 ساغ بی نهومی مسی تېدايې ۵ (لرس
 خُر) نسيې رصمن ۵ همروا وشمی
 (الخُر): بهمانا بمندهی نازاد، بهاوی
 مردود سه خي هاتووه ۵ بهمانا شتی
 باش و بمنرخ ۵ خواردمه منپهك بی
 كوتندن بخوري ۵ بهشيك له دم و
 چاو ۵ قسمی چاك و بمنرخ دی.

الحِرار: حمریر فروش ۵ نهوكهسهی
 حمریر دروست دهكا.

الحُرّة: زهوی بهمرده لان كه بهمردهكانی
 رمش بن وكمو نهومی سوتابن، (ك:
 جرار) ۵ زپهكهی بهچوك ۵ شوئنیکه
 له دمروهی شاری ممدینه ۵ له خوار
 (واقم) دوهپه، شهری بهناوبانگی
 (الحرة) لهسهردهمی پهزیدی كوری
 معاویه دا لهوئ روپدا.

الحُرّة: نافرمتی نازاد پیچهوانهی
 كمنیزهك.

سحابة خُر: هورپكی باراناوی زور.
 الحُرّية: نازادی بی گمل بی ولات بی تاك ۵
 پالفتو رزگارپوو له تانمو تشهرو
 رهخنو لومه ۵ له بازرگانیدا بهریتپه
 له رتبازيكي نابوری داوا دهكا
 بازرگانی نیودمولهتی له رسم و
 بهربستی جوړاو جوړ رزگاری بی.

الحُرّ: گهرمایي خوړ ۵ گهرمایي بهردموام
 ۵ گهرمایي ناگر.

الحُرّية: پېرېنكن له خمواریج نیسبت
 دهرتن بی ناوچهی (خُرزراء) له نزيك
 كوفه ۵ چونكه پهكمجار لهوئ
 كډبونموو بهپاری (تحمكيمان) داو
 دزابلتی نیمايی عهلییان راگمپاند ۵ نهو
 خمواریجانه نموضدیمان زیدمروی كرد
 له ثابین لای دهرچوون.

الحریر: دهرپكك گرمی (قطن) بهرهومی
 دپنی.

الحریر الصناعی: چمند لیفه و
 گلولهپهكه له همویری دارو پالفتی
 لوكه بهرهوم دمهیندی.

الحریرة: پارچه حمریر ۵ ناردپكه بهشیر
 یان بهروون دهكرپته حملوا.

الحریری: نهوكهسهی حمریر دروست
 دهكا یان دهپفروشي.

الحِرّ: مالصال، نامتړپكه دوو رمشه
 ولاخ یان دوو نیستر رای دهكیشن
 زهوی كېلدرای بی تهخت دمكری،
 (ك: مَخار) ۵.

الحُرّيد: دزېو.
 هور خُرّا: هاراستی.

خُرّ خُرّا: ودرعو خودا بهرستی زور بوو.
 خُرّ خُرّاة: سهرپنچي كردو خوی خسته
 قهلاو پهناگهی هلمهوه.

أخُرّ: بهمانا (خُرّرة) دی ۵ لهخوی
 گرت و كړدی به مالی خوی ۵
 دمگوتری: (أخُرّ لَصَب السَّق) پینش
 كسانى دی نهو سهركهوتنهی
 بهدمست هینا.

الْحِرَاسَةُ: دهن بمهر کردن دگوتری:
(وضع فلاناً تحت الحراسة) فلانکسی

خسته زهر جلودنریموه بؤنموه
نمتوانی تهمصروف له مالمکمیدا بکا.

الْأَخْرُسُ مِنَ الْأَبْيَةِ: بینای قایم و پتمو
یان بینای کون که رؤزگارنکی زوری
بمهردا تپهر بووی.

الْأَخْرُسُ: زهمانهو رؤزگار ۵ کانی دورو
دریژ ۵ دگوتری: (لفظی علیه خرس
من الدهر، لك: أخرس).

الْعَرْسُ: پاریزگار قورشان دمهرموی:
﴿وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَرَجَعْنَا فَمَا مِلْنَا

خَرّاً شَيْئاً وَشَهَا﴾ ۵ همروا بهو
کسانه دگوتری: که موجه
ومردمگرن و پاریزکاری بهربرس و
دمزگا و مال و سامانی دموست و
هاولاتیان دمکن.

الْخَرَسِيُّ: تاکی (حمرصه) واته:
بؤلین و سمریازی که موجه
ومردمگرن و هممانهوا دهمانزرن.

الْخَرَسَةُ: پاریزراو ۵ کلمکه بهردنکه
دمگرتنه شوروا بزن و مهری
تپههکری و تپیدا دهمانزری.

الْمَحْرُوسَةُ: ومصفیکه بؤ شاری قاهره
بهگاردهمیندزی.

خَرَقَهُ خَرّاً: روشاندی (خَرَشَ الدَّابَّةُ) له
پشتی ولاغمکهیموه زمنی بؤنموه
خیرا بهوا.

خَسَوْشَ الصِّيدَ: نیچیرمکی هه لفراند
دهرپهراوند بؤنموه نیچیری بکا ۵ له

أَخْرَجَ مَالَهُ: مالمکی همزمنده کرد
بؤکالی پتووستی.

أَخْرَجَ الْمَكَانَ لِلتَّاعِ: کالاکمی خسته نهو
شوننه.

خَرَجَ الشَّيْءُ: زندهکاری کرد له
پاراستنیدا.

أَخْرَجَ مِنْهُ: خوی ن پاراست.
قَرَجَ مِنْهُ: خوی ن پاراست.

اسْتَخْرَجَ: کهوته شوننی شیای خوی و
تپیدا هه لکریا.

الْحَايِزُ: پاریزمرنکی باشمو هیچی تپیدا
نلفموتی.

الْعَرِزُ: صندوق و قاصمی قایم و پتمو که
شتی تپیدا هملدگیری شوننی قایم و
پتمو که پمنای بؤ دهری.

الْعَرِزَةُ: مالی هملیزلرده.
المریز: شوننی قایم.

الْحَرِيسَةُ: کالایمک کلمبهر بهمنرخ
نمفرؤشری.

خَرَسَهُ خَرّاً وَجَرَسَهُ: پاراستی.
خَرَسَ خَرّاً: تهممنی دریژوو (هو أخرس
وهي خرساء).

أَخْرَسَ بِالْمَكَانِ: لهوشوننهوا زور مایموه.
أَخْرَسَ مِنْهُ: خوی ن پاراست.

تَخْرَسَ مِنْهُ: خوی ن پاراست.
الْإِخْرَاسُ: لهزاراوی عیلمی معانیدا

لهویمه له دمفیکدا که پیچموانه
مهمست دگمهممن شتیک دابننی

نمو پیچموانهمه لابهری.

توکی ئی نهمهتوهه ۵ هیلو و هیلان،
(ک: جراثش).

اخرشاه: وشتری گهروئ ۵ رومکیشی
دمشتهکیه ئاژول زوری حمز ئی
دعکا ۵ خمردهله گیلویهک.

اخریش: همزابه، رسته خهگی عمره
پتی دملئین: (ام أربعة وأربعین).

اخریشه: نهمی لهژر دمست دابه ۵
دملئ: (أخرجت له حريش).

اخرشاه: ممتل، (ک: عاریش).

اخرشاه: پهله فلوسی پیتستی ماسی ۵
نهم پهلهو گژو شته وردیله زیویانه
جهکی پی جوان دمکری ۵ بالندهو
پنیرۆی پچوک ۵ گوللمی که هیشتا
بالی ئی نهموین ۵ پیاوی پیرو بی
دمسهلات ۵ سوپای پنیرۆ ۵ رومکی
زیر.

خوص جرحا: ههلهی کردو زیاد لهپنویست
ههولی مال پهیداکردنی دا.

خوص علی الشئی: زوری حمز لیکردو
ههولی ودمستهاندانی دا.

خوص علی الرجل: بهزمی به پیاوکه دا
هاتموو ههولیدا شارهای بکا فیری بکا.

خوص الشئی: شتهکی دپاند قهلاشتی درزی
پی برد ۵ دگوتری: (خَرَصَت الشَّجَةُ
الجُلْدُ): برینکه پیستمکی دپی.

خوص القصار القرب: جل شورو جل
کوتمه گراسهکی دپاند.

پهندی پشپیناندا هاتوو (أعلمنی
بضب أنا حرشته) شارهمزهم دهکی
بۆ شوینی سوسمار لهکاتیککا من
له هیلانمکی مرم پهراندوه ۵
بهکسیک دگوتری که رینمای
کهسکی لهخوی زانتر بکا.

خوص الإنسان والحيوان: ههلینا بۆ فلان شته.
خوص بن القوم: ئاژووی خسته نیوان
قهومهکهوه.

خوص الشئی: شتهکه زیر بوو (هو أحرش
وهي حرشاه).

خوص خررشة: زیر بوو.

أخرش الصيد: بهمانا (خَرَشَ) دی.
حارشة: شمپی لهگهال کرد.

خرف بینهم: بهمانا (خَرَشَ بینهم) دی.
أخرف الصيد: بهمانا (خَرَشَ) دی.

أخرف للآلأ: فیلئ ئی کرد.

أخرف الشئی: شتهکی کۆکردوه.

أخرف لعیاله: کاسبی بۆ مال و مندالی
کردو بژنوی بۆ پهیداکردن.

أخرف به: جوتاندی ههلی هاناند
بۆلهوی رقی ههتسینی.

أخرف الحارث: نهخوشیهکه تووشی رسته
ولاخ دهبی بمقابلمتی تووشی

زوبانی و لاشهویلهی، به کوردی پینی
دگوتری: (قهلأسو) زیهکی

نهمتورو کیمای ئی پهیدا دمی.

أخرفش: نهمرو شوین دمست ۵ جی
شوینی برین که جاک بووبیتوهو

نارِ محمّتى توفندېپه وه ۵ گوله
زعفرانى کۆکردنه وه.

حَرْضُ: بهمانا (حَرْضُ) دئ.

أَحْرَضَ لَإِلَانَ: فلانكس مندىل خرابى
بوو (حَرْضُ الحَبِ لَإِلَانًا) دلدارى
فلانكسى بهدبخت كرد.

حَارَضَ عَلَى الْعَمَلِ: بهردموام بوو لهسمر
كارمكى.

حَرَضَهُ عَلَى الشَّيْءِ: هه لينا بؤ نموشته
قورشان دهه رموى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ
حَرَضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ﴾.

حَرْضُ الشَّرْبِ: به رنكى زهره
قوماشه كى بؤيم كرد.

قَارَضُوا عَلَيْهِ: هه ربه كهمان لهسمر
خقيه وه نهوى ترى هه لانا.

الْأَحْرَضُ مِنَ الرِّجَالِ: نهو كهسه به
برزانكى هه لوهرين.

الْإِحْرَاضُ: گياو گوله زعفران.

الْإِحْرَاضُ مِنَ الرِّجَالِ: پياوى بۆلكاوى
بهرو بهككهوته كمنموتون هه لى ۵
يان نهوكهسى هيج خيرو بيىرى
تيدا نهبى، (ك: أَحَارِضُ) ۵.

الْمَحَارِضَةُ مِنَ الرِّجَالِ: نهخوشى چاره
نمكراو.

الْحَرَاضُ: نهو كهسهى خه ريكى
چاككردى جوره صابونيكه ۵ كه
لهگيا لهسبون دروست دهكرئ.

الْمُحْرَاضَةُ: مينيمى (الحراض) ۵ شوينى
سوتاندنى لهسبون بهرده هسه ۵
بازارى لهسبون فروشتن.

حَرْضُ الْجِلْدَةِ وَالْحَمْرَى: پيسته كى دادرى
هه لدرى ۵ دهگوترئ

حَرْضُ الْمَطَرُ وَجِهَ الْأَرْضِ: باران روى زوى
دادرى.

حَرِصْتُ لِلْمَاهِيَةِ لِلرَّمْصِ: نلالمكه هه موو
لهمورى پاونمكهى خولرد (هو حارص
وهي حارصة)، (ك: حَوَارِصُ) ۵.

حَرِصُهُ عَلَيْهِ: زورى نارزو ئى بوو.

حَرْصُ الشَّيْءِ: شته كى روشاند.

أَحْرَضَ الرَّجُلُ: بهاوهكه زورى هه ولدا
شتيك ودهست بينئ.

تَحْرِصُ: زورى هه ولدا كالتيكى گونجاو
ديارى بكا بؤ ودهستهينانى ۵
دهگوترئ: (هو يتحَرَّصُ غَدَاءَهُمْ
وعشاءهم).

الحارصة: بريينك: كه پيست بپئ بگاته
گوشت يان ئيسقان.

الْمُحْرَصَةُ: كوى كراس، دراوى پؤشاك.

الْمُحْرِصِيَانِ: زهر پيست، بهردمكهى
تهنكه لهمنبوان پيست و گوشتدا،
دوى كهول كرين دهه پندرى.

الحريضة: بهمانا (الحارصة) دئ.

حَوْضُ حَرْضًا: مانعو بوو برستى ئى بپا،
خهريك بوو تيدبهيى ۵ رهوشتى
ناشيرين بوو ۵ عه قلى تيكه موو ۵
رئبازى ناشيرينى بههرو كرد.

حَرْضُ اللَّوْبِ حَرْضًا: نوشتاوى كراسهكه
رزى.

حَرْضُ لَإِلَانَ: كهدهى تيك جهو ۵ غه موو

الْعَرَضُ: پیاوی زۆر نه خویش ه فورشان
 دهه مرموی: ﴿لَا تَلَفًا لِّمَا كُنَّا نُرْسِفُ
 حَتَّىٰ نَكُونَ حَرَضًا أَوْ نَكُونَ مِنَ
 الْأَسَاكِينِ﴾ پیاوی لهرو لاوازو بی
 نمود که نمتوانی شهر بکا ه پیاوی
 هیچ و هیچ نه خیری لمدعت بی
 نه بتوانی شهر بؤ خهک بنیتمهوه ه
 نه بهومیلدی خیری به نه لهشیری
 بترسه.

الْعَرَضُ مِنَ الرِّب: داوینی گراس و شوینه
 نوشتاوکانی، (ك: أحرأض وحرأض،
 وجرأض).

الْعَرَضُ مِنَ الرِّجَال: بهمانا (الْحَرَضُ دئ،
 (ك: أحرأض) ه.

الْعَرَضُ: نهمبون ه خوئیكه که سوتتیراو
 ناوی ئی پرتقندرا رهق دهیی و هکوو
 صابوونی ئی دئ ه جهستمو پوژاکی
 بی پاك دهکریتمهوه ه ههروا ناوه بؤ
 بهردی جیری.

الْحَرَضَةُ مِنَ الرِّجَال: پیاوی خویندی و
 پهره وپوچ، (ك: جرأض).

الْحَرَضَةُ: نهوکهسهی گۆشت ناکری و
 ناخوا مگهر لای خهک بهخوژایی
 دهستی بکهوی.

الْحَرَضَةُ: قالیو هابی نهمبون.
 حَرَفٌ عَنْهُ حَرَفًا: ئینی لای داو لای بوو
 ئینی.

حَرَفٌ لِمَالِهِ: لهه موو بواریکدا بؤ مال و
 مندالهمکی تپکوشا.

حَرَفٌ الشَّيْءِ عَنْ وَجْهِ حَرَفًا: شتهکهی له
 رتهروی خوی لاداو گۆری.

حَرَفٌ الشَّيْءِ حَرَفًا: شتهکه مزرو ترش
 بوو دهو زمانی گهست.

حَرَفٌ لِفُلَانٍ فِي مَالِهِ: همندیک له مال و
 سامانهمکی لهکمی جوو.

أَحْرَفَ: دواي همزای دهولهمهاند بوو،
 بؤ خیزانهکهی خوی مانندو کرد ه
 پاداشتی دابهوه لهسر جاکه یان
 خراپه ه حوشترکه یان ولاغهکه
 گزبوو.

حَارِفُ الْجُرْحِ: نهنزای برهنهکهی به
 نامیری برهن پشکن نهنزاه گرت.

حَارِفٌ فَلَانًا: مامهلهی لهگهل کرد دهباری
 نیشهکهی ه پاداشتی فلانکسی دابهوه
 ه شانزای بهسردا کرد.

حَرَكُ الشَّيْءِ: شتهکهی له شوینی خوی
 گۆری، لایدا.

حَسْرَفٌ لِفُلَانٍ: رزق و رزوی فلان کهم
 کوری بهسردا هات.

حَرَكُ الشَّيْءِ: شتهکهی له شوینی خوی
 لادا.

حَرَكُ الْقَلَمِ: لایمکی قهلههمکهی تاشی.
 حَرَفُ الْكَلَامِ: قسهکهی لهسر مانای

خوی گۆری لایدا ه مانایمکی تری بؤ
 دیاری کرد ه فورشان دهه مرموی:
 ﴿يَحْرُلُونَ الْكَلِمَ عَنْ مُوَاضِعِهِ﴾.

احترف: بهشی بؤخوی دیاری کرد.
 احترف لأهلته: کاسبی بؤ مال و مندالی
 خوی کرد.

دەكەن بۇئەۋى كەلام يېڭ بى.
الْخَرْفُ: ھەر شتېك گەرمایى و ترشى و
 تېزى تېدا بى.
الْخَرْفُ: پېشە ھۆكارو ۋەسىلە دابىن
 كرنى پېداۋىستى لېان.
الْخَرْفُ: ئەو كەسە پېشەمەك بۇخۇى
 بېھاردەدا دەككاتە ھۆكارى
 دابىنكرنسى پېداۋىستىيەكانى
 لېانى و بىردەوام بىو پېشەۋە
 خەرىك بى جا پېشەكە ۋەستایى بى
 بازارگانى بى رۇزنامە نووسى بى....
الْخَرْفُ: كەسېك لە پېشەمەك كارېكا.
الْخَرْفُ: بى بېش ھەۋن دەداۋ داۋا
 دەكاۋ ھىچى دەست ناكەۋى.
الْخَرْفُ: ئەو ئامپەرى قولایى برىنى
 بى ئەندازە دەگىرى، (ك: مەخارېف ر
 مەخارېف).
خَرْقُ الْخَلِيفَةِ خَرْقًا: ئاسنەكەى بېرەۋە بە
 مەشار.
خَرْقُ آيَاتِهِ: ددانى لېك چېر كرن
 ھەندىكەنى لە ھەندىكەنى
 خەندىن سېرە سېرەن ھات.
خَرْقُ الْقَصَارِ الثَّرْبُ: جىل شۇرو جىل
 كوتەكە بە كوتەكەى شۇنكەى لە
 كراسەكە كرن.
خَرْقُ النَّارِ الشَّيْ: ئاگرمەكە شۇنكى لە
 شتەكە كرن.
خَرْقُ خَرْقًا: رەگى تەنېشتى، ئەۋرەكەى
 سەرى ران و كەۋتەى بىكەۋە
 دەپەستەتەۋە بېچرا، پەسا.

الْخَرْفُ: لاپەدا (اغرف مزاجه) تەبىئىتى گۇرا
 لەسەر شۇۋى ئاساىى خۇى نەما.
الْخَرْفُ: الې فلان: مەملى فلانى كرن
 (الْخَرْفُ عَنِ فُلَانٍ رَوَى لِي وَهَرَكْتَا.
تَخَرْفُ عَنْهُ: بەمانا (الْخَرْفُ دى.
تَخَرْفُ لِعِيَالِهِ: كاسى بۇ سال و مىندالى
 كرن.
الْخَرْفُ: تېزى و ترشپەكە لە تامدا زوبان
 دەگوتىنى ۋ دەگوتى: (الى الطعام
 خَرْفًا) لە خۇراكەكە تېزى ھەپە.
الْخَرْفُ: ئەو خوار دەمەنپەپە تېزى
 تېدایى ۋ دەگوتى: (بصل خَرْفٍ).
الْخَرْفُ: مەن كەل شى: كەنارو قەراخ و
 بېچاخى ۋ دەگوتى: (فلان على
 خَرْفٍ مِنْ أَمْرِهِ) فلان لاپەنكى
 ئېشەكەى گرتەۋە ۋ پان لەسەر
 قەراخ ۋەستەۋە ۋ ئەگەر شتېكى
 بەدەل نەبەۋە بەكەسەر لە رەيازەكە
 لادەداۋ ھەلەكەتەۋە قورلان
 دەپەرمەۋى: ﴿وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَخُفُّ اللَّهَ
 عَلَى خَرْفٍ لَّإِنْ آمَنَهُ خَيْرٌ لِّمَنْ يَخُفُّ
 وَإِنْ آمَنَهُ لَفِتَّةٌ الْقَلْبِ عَلَى وَجْهِهِ﴾.
الْخَرْفُ: مەن الدواب: ولاخى كزى رەقەلە ۋ
 ھەر بېستە ھەشت پېتەكانى مەبانى
 كاتېك كەلمەۋە كەلاميان لى يېڭ
 نەپە ۋ واتە پېتەكانى ھىچا ۋ ھەروا
 ھەمەۋ ھەرقەكەنى مەعانى
 كەۋتەپەى ئەۋەى مانا دەگەمەنن لە
 غەپرى خۇياندا رەبىتى كەلمەتەش

بكا ۛ دىگوتري: (نار حراق) ناگريكه
همموو شتيك دىگوژنيتهوه.

رمى حراق: رىمى توندو تيز.
الحراق: ناميريكه خورماي بي تهلفيح
دىگري ۛ نهوى ناگري بي دىگهوى
لهكاتي هلىگريساندا له پوشوو
كهركول ۛ همروا وشى (الحراق) بهو
مادىبه دىگوتري: كه همموو شتيك
لهناو دىباو تيكي دىدا ۛ ناويك زور
سوهر بي ۛ نىسبي باز هاويزو
گورج بهمىكان.

الحراة: نهوى ناگري رى دىگهوى
لهكاتي هلىگريسان دا وهكوو پوشوو
كهركول.

الحراق: بهمانا (الحراة) دى ۛ نىسبي
باز هاويزو بهمىكان.

الحراة: جوريكه له كمشتى شه,
شويى نهوى تيدايه به توپو
هاون تهقه له دوژمن بكى ۛ
همروا ناوه بۆ كمشتى بچوك.

الحرق: شويىكه سوتانى پۇشاك به ناگر
لهو كون تيبون وهلىقرجانهى
بههوى ناگرهكهوه پهيدا دىبى.

الحرق: ناگر، بليسى ناگر ۛ هلىقرجاني
پۇشاك كون تيبوونى بههوى
ناگرهكهوه ۛ يان درانى پۇشاك
بههوى شتهوهو كونانى پۇشاكهكه
به كوتك.

الحرقان: ليك كهوتنى همردوو ران
لهكاتي رويشتندا.

حرق القرب: كراسمهكه به كوتك ليلنى
جل كوتكهكه شىطى برد.

حرق الشعر والريش: موومىكان قزىمىكان،
بهرو بالىكانى قرتان وهلمورىن.
حرق اللحية: مووى چىناگى له مووى
لا رومىلى كورت تربوون.

حرق لسان: هلانكىس دستو بهمنجهى
قهلشان.

حرق خرقا: شا دىمارى كه كلوتو رانى
بىكهوه دىبهستى بچرا.

أحرق النار الشيئ: ناگرهكه شتهكى
سوتاند ۛ دىگوتري: (أحرق النار)
ناگر سوتاندى.

أحرق الشيئ: ههوتاندى.

أحرق النار الشيئ: ناگر شتهكى
سوتاند.

أحرق الشيئ: شتهكه سوتا.

حرق الشيئ: بۆ مطالوعى (حرقه) دى.
أحرق النار: ناگرهكه هلىگريساو
بليسى سىندى.

الحارق: دىنانى درنده ۛ ناگر ۛ نهو
رهكى كلوتو ران بىكهوه
دىبهستتهوه ۛ دىگوتري: (أمرأة
حارقة) ناغرميىكه زور جنيو به
هاوسيكاني دىدا.

الحارق: شىمبىرى بهندى تيز.

الحراق: ناميريكه خورماي بي تهلفيح
دىگري ۛ همروا بهوشته دىگوتري:
كه همموو شتيك تيك دىدا خرايى

الْمَرْقُطُ: گهرمای، نمو خمدو نارحمتهیه
توشی دلنار دعبی بهموی دلناریموه
ه پان نمو تیزیو ترشییهی له
خوارندا هستی پی دمکری.

الْمَرْقُطُ: لای ژوروی قورگ.

الْمَرْقُطُ: هه لگرسانی ناگرو شت
سوتاندنی ه بلتیهی ناگر ه همروا
وشمی (الخریق) به رشمهای توندو
به سوتاندنو سمرما برنیی روهک و
بهروبویمیش دمکوتری.

الْمَرْقُطُ: گهرمای ه پهلو (ناردو ناو
تیگمن دمکری دمکولیندری).

الْمَرْقُطُ: گرنی گمرو.

الْمَرْقُطُ: بنی زمان ه وشری رسمن.

الْمَرْقُطُ: یی مشیه وکلامه: همنکاوی کورتی
نان ه قسهی خیرا خیرا کردن.

الْمَرْقُطُ: الئنج: تهونمکی زور توند هنی
همویدکانی لیک نزیک کردنهوه.

الْمَرْقُطُ: دمعیایمکی پچوکه و مکوو
کبیج ه دنگی خورما که بهرسيله
بیج ه گمناری قامچی، سهروبنی
قامچی، (ک: حراالهی) ه.

الْمَرْقُطُ: دنیسانی سمری کلوت، (ک:
حراالف) ه.

الْمَرْقُطُ: حوار پئی کزو لاواز.

حَرْك حَرْكاً: سمری شانی نازاری ن پمیدا
بوو ه له مسمهلمکدا زور حیره
جبری کرد ه نمو مافهی له نمستوی
بوو نمیدا ه سمرشانی نازولهلمکه پان
نادهمیزاد همنگیتورا.

حَرْك الحارک: سمر شانی بری.

حَرْك للاً بالسيف: به شمشیر له ملی
فلانکسمی دا ه پان شویننکی
جسمتهی بریندار کرد.

حَرْك صيد الْخَيْرِ حَرْكاً: نیجیری دمرا کهم
بوو.

حَرْك حَرْكاً: له بهرامبهر نافرقتا
پیاوهتی نمما ه (هو حَرْك).

حَرْك حَرْكاً وحرکة: بیجنگی خوی دپی و
کموته جمو جوئ.

حَرْك: له بیجنگی و پالاندهوی خوی
رایهمراند.

حَرْك: به توندی راساو بیجنگی خوی
شلمهاند.

الحارک: ژوروی شان.

الحارک: جمو جوئ.

الحَرْك: مندالی روح سووکی زیرهک.

الْمَرْكَةُ: گواستنهوی جسمته به
رؤیشن له شویننکهوه بی
شویننکی لر ه پان گواستنهوهو
جمو جولی همننیک له جسمتهی
ومکوو جولانهوی ناش پان مکینه
ه له زانیاری دنگدا جونیتمیهکه بی
دنگ پمیدا دعبی که بریتیه له
(فمتحمو کسمره وضممه)

بهرامبهریان (سکون) ه.

للحَرْك: کۆله وژ ه مقاش.

الْمَرْك: نهوپهری مل به لای ژوروهوه
ه کۆتایی مل که لهگه ن سمردا
بهیهک دنگن.

ژباړه قسمی له کمال کړېدو د دنیا بوو
که رڼو و هغه له نړیوالاندې.

تَحَرَّمَ بِطَعَامِهِ وَ بِأَلْسِنَتِهِ: په دمه ک
خوړندو د دندېشن له کمال لاندې له دوی
پوی همبو وری بگری لږی پاساغ بوو.
اسْتَغْرَمَ الشَّيْءُ: شته کوی به پاساغ دناو
حرامی کړد.

الحرام: پاساغ و قدمغه ه (بیت الحرام)
کعبه ه (مسجد الحرام) نهو
مرگه دوی کعبه ټنډه ه (البلد
الحرام) شاری مه ککه ه (الشهر الحرام):
په کیک لهو چور مانگانه ی شه پان
ټنډا قدمغه بووه که مانگی
(ذوالقعدة) و (ذوالحجة) و (الحرم)
(رجب) ه فورتن دهمرموی: ﴿يُحَرِّمُ
خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا أَرْتَقَى
حُرْمًا﴾.

حرام الله: واته سویند به خوا.
الحرامی: نهو که سې گاری خړپ بکا.
الْعُسْرَمُ: بهستی مه ککه ه (الحرمان):
مه ککه و مدینه.
حرم الرجل: نهو ی پیاو شمری له سمر
دماو دپهاریزې: (ک: آخرام) ه.
الْحُرْمَةُ: نهو ی پاساغه پی شیل بکری
جا وادمو به لږن بی پان ماف بی پان
دعاقبتی و همقالتی بی.
الْحُرْمَةُ: ظاهره، ټن.
حرم الرجل: خیزانی پیاو پان ظاهره
خزم و خویش.

الْحُرْمَةُ: سمری کلوت ه پان قمرای
کلوت نهو ی دمکه و ته سمر زوی
له کالی دانېشتندا، (ک: حُرَاكُ) ه.
الْحُرْمَةُ: شان ه شتی کتمو به میز.
حُرْمٌ فَلَانًا الشَّيْءُ حَرَامًا: شته کوی له پلان
پاساغ کړد بوو.
حُرْمٌ الشَّيْءُ: شته ککه حرام بوو دمکوتری:
(حُرْمٌ عَلَيْهِ كَذَا) نهو شتی لږ پاساغ
بوو.
حُرْمُ الصَّلَاةِ حُرْمًا: نوږز کړنمه کوی پاساغ بوو.
أَحْرَمَ الرَّجُلُ: پیاو که جووه حالمتی
نېجرامه و پان جووه ناو مه ککه و،
پان که و ته ناو مانگه شمر ټنډا
قدمغه کراو مکان ه پان جووه ناو
پیمان و به لږنمه و.
أَحْرَمَ بِلَانٍ: جووه ناو حرمی فلان و ه
خوی خسته ژر حیمای نهو و ه.
أَحْرَمَ بِالصَّلَاةِ: نوږز داهست و جووه
ناو نوږز و ه.
أَحْرَمَ عَنِ الشَّيْءِ: خوی لهو شته کړته و ه.
أَحْرَمَ بِالْخَلْعِ أَوْ الْمَصْرَةِ: جووه ناو
لنجامدانی گاری حج پان عومره
بهوش نهو شته ی لهو میښ پوی
چه لږ بوو ټنډا لږی پاساغ.
حَرَّمَ الشَّيْءُ عَلَيْهِ: شته کوی لږ پاساغ
کړد، به حرامی دنا.
أَحْرَمَهُ: رڼی لږ کړت.
حَرَّمَ عَلَيْهِ جُرْمَةً: خوی خسته په نای
کمیته و ه به پهاریزې.
حَرَّمَ لَلانٍ بِلَانٍ: فلان کس له کمال فلان

الْحَرَمُ: نهووی نیسهت به حرمه
دهری.

الحرم: نهووی یاسافه بی شیل بکری و
بهی ریزی سهری بکری و کراسی
نهوکهسهی لیحرام دههستی و
هروا وشمی (الحرم) شته پهیوست
بووکهانیش دهگرتنهوه بی نمونه
(حرم الدار) بهو شتانه دهگوتری:
که پهیوسفیان به خانوکهوه
ههی و له هموشه بهر بیلاو
ههوان و بهردهگا.

حرم المسجد: هرجی پهیوسفی به
مزهگوتنهوه ههی له هموشه زوری
نیمام و زوری مجهوهو تمعزیه
خانه و خویننگا.

الْحَرَمَةُ: نهووی لئاوچوهه له تهماع
لیکرومکان.

الْحَرَمُ: نهووی یاسافه بی و حوشتری
چهموش که نمتواندري کمس بهیته
سهر پستی و پهگم مانگی سالی
قههیری و پیستی دماغ نکر او یان
نهووی دهباغکردنی تهواو نهبووبی
هروهو شوپک و قامچی که نهرم
نمبووبی و نهرمی لوت.

الْحَرَمُ: مهحرم نهو و ن و پیاووی
بهیهکتر بیگانه نمین، حرام بی
بینه هاوسهری پهکتری و عمقندی
مارهپرن لهنجام بدن و همرشتیک
خودا حرامی کردی.
الْحَرَمُ: پوشاکی لیحرام بهستن.

الْمَحْرَمَةُ وَالْحَرَمَةُ: نهو شتهی پینشیل
کردنی یاسافه بی له وادهو بهلین و
پهیمان و نهو جوړه شتانه و نسی
پیاو مال و مندلی.

الْمَحْرَمُ: بهههختی وهما بی همرشتیک
بچی به دهستیپهوه نهیه.

حَرَمَةُ لِي الْأَمْرِ: زور حیره جبری کردو
له کارمکی کولیپوه.

حَرَمَةُ: نهفرمی لی کرد.

الْحَرَمُاسُ: سفت و لووس و رهق و پتهو،
(ک: جرایمی).

الْحَرَمِيسُ: پهمانا (الحرماس) دی و
دهگوتری: (سه حرمی) سالیکی هر
تمنگزو گرانی و قالی و قری بوو،
(ک: خرایمی).

الْحَرَمُ: گیاهکی کتوپیه له یواری
تمندروستیا بهکاردهندری.

الْحَرَمَةُ: پوشاکیکی کورت و پانه له مل
دهیچری و دهکوتنه سهر شان و
بهناوهمدی پشتا شوپ دهپیتهوه و
دهق دهشوپیته دهسالی نافرمتی
کوردهواری.

حَرَمَتِ الدَّاهِيَةِ جَرَاناً وَحَرِلاً: ولاغهکه
پاشه و پاش کشاپهوه، کاتیک داوی
لیکرا بهرو پش بپروا کشاپهوه
دواوه.

حَرَمَ فَلَانٌ بِالْمَكَانِ: فلانکس لهو شوینه
ماهوهو تییدا نیشته جیبوو.

حَرَمَ الْمَلِكُ فِي الْخَلِيَةِ: هنگوینهکه له
خهلیپه و شانه هنگوینهکهدا نووسا

بِه كُؤَلِسْمَكُمُو دهرهاتنی
زه حمت بوو.

حَرْبُ فُلَانٍ فِي الْبَحْرِ فَلَا تَكْسُ لَهُ مَامَةً لَمْ كَمَا
زیادو کمی نمنجام ندما په نرخی خوئی
فرؤشتیموه، (لهو وهي حروئ).
لِلْمُحْرَبِ مِنَ النِّحْلِ: نَمُو هَمَنگَانَمَن كِه
بهدیار شانه همگوبنه کهموه بنو
بهجئی نمهین.

حِرَاءُ بِه حِرَاءُ: شیاوی نَمُوه بوو (لهو حری)
نَمُو پهپاوه شیاوه (وهي حَرِيَّة) نَمُو
نلهرته شیاوه، (ك: حرايه).
حَرِي الشَّيْءِ حَرِيًّا: نَمُو شته كم بوو (حری علیه): رقی لَن هَمَلَسَا.
حَرِي الشَّيْءِ: روی لهو شته کرد وای بوجوو
(حری ان یكون ذلك)
هیوا وایه لهو شته وهی.
أَحْرَاءُ: کمی کردموه.

كَحَرِي بِالْمَكَانِ: لَمُو شویننه مایهوه
(حَرِي فِي الْأَمْرِ) لَمَكَا مَكَان دَا
ویستی باشه مکیان وه دصت بېنی.
كَحَرِي الشَّيْءِ: بَمَانَا (حَرَاءُ) دِئ (حَرِي
الشَّيْءِ) زُورِي لَن كُؤَلِسْمُوه (زُور
بمویدا گمراو ویستی بگاته بنچو
بناوانی.

الْأَحْرَاءُ: باشرو شیاوتر.

الْحَرَاءُ: تَرشو تیزی خُوراك كِه
لهممدا هستی په دهری.

الْحَرَاءُ: بَمَانَا (الْحَرَاءُ) دِئ (هَمَرُوا
جوزنمومو سولتقمومیمه له

قورگو له سنگا هستی په ده گری
(جُورَه سَمَر نِشَمیمَه كِه بُؤگَمَنِي
زُور ناخوش.

حَرْبُ الْأَبْلِ وَلِحَوْهَا حَرْبُ: حَوْشَر مَكَانِي
كُؤَكِر دَمُوه لَبِي خورین.
إِحْرَافًا: كُؤَبُؤُوه (احرزوا الطائر)
بالتنمكه بالی لَبَك نانو له
هیلک مکیان دوورگه موموه.

حَرْبُ الْأَمْرِ حَرْبًا: کارمکه توند بوو قورس
بوو به بنهست گمشت.

حَرْبُ الْأَمْرِ فَلَانًا: کارصات تووشی فلان
بوو (تمنگو جهلممی هاته پینش
(له حمیدشدا هاتوووه (كان زَسْرُلُ
اللَّهُ صلي الله عليه وسلم اذا حَرْبُهُ أَمْرُ
صلي): پېغمبر (د.خ) همراکتی
کارنکی گرنکی بهلاته پینش پمنا
بؤ نوپز کردن دمبرد (بمشيك له
دوعاو پارانموی پېغمبر نَمُو بوو
دعیه مرموو: (اللهم أنت غَدَنِي ان
حَرْبَتُ) خودبه تو پشتو پمنا می
که تووشی ناخوشی و جورتم بووم
(هو حازب وهي حازبة).

حازب للآسَاءُ: یارمشی فلانی دوا
پشتگری کرد.

حَزَبُهُمْ: کردنسی به حیزب حیزب و
پارچه پارچه.

حَزَبُ الْقُرْآنِ: قورنانی بمش بمش کرد
کردی بمهفند حیزبیکه

كَلَابُ الْقُرْآنِ: قورمکه بوون بمهفند
پارتو لایمیکه

مەنزىلە گەرد (ھەزەز).

الْحَزْرَاءُ: ئەمەلى پەشەنە لە مەست و شەنە تر.

الْحَزْرَاءُ: (ھەزەزە المەل): مەلى باش و

ھەلەزەزە دەگەوتە: (ھەلەزەزە

نەسە) ئەمە باشەنە و ھەلەزەزە

شەنە لای مەنە ە لە ھەمەشەدا ھاتووە

دەھەرمە: (لە تەخەلەلە مەنەزەزە

نەسە لای مەلە).

الْحَزْرَاءُ: شەنەنە پەمەو قەیم، رەھەلەنە

سەخت ە مەندەلە پەنگەشەنە ھەستە

ھەلەزەزە گە پەگەتە تەمەنى بەلەنە.

الْحَزْرَاءُ: ھەستەزە ھەستەزەمەنە و بەر

ھەستە ە تەمەلەگە ھەجە.

الْحَزْرَاءُ: گەنە ھەمەزە ە ھەلەزەزە

ھەزەزە: مەنگە نەزە سەھەلەنە و مەنگە

شەنە رەمە.

الْحَزْرَاءُ مەنەلە: مەلى باش و ھەلەزەزە،

(لە: ھەزەزە).

حَزْرَاءُ: شەمەگە ھەمەزە ە ھەلەزەزە

گەمەلە نەگەزە ە دەگەوتە: (ھەزەزە

نەسە لای مەلە: ە ھەمەشە

گەزە لە دەلە دەھەزەنە گەزە.

حَزْرَاءُ مەلى گەمە لەلە رەھەزە: لە گەمەزە

بەھەشەنە ھەلەزەزە نەگەزە.

حَزْرَاءُ مەلە: ە ھەلەزەزە دەھەزەزە ە

دەگەوتە: (بەھەزەزە ھەزەزە) ە ھەمە

دەھە ھەھەنە ھەمەزە ھەمەزە نەگەزە

ھەھە ھەھەنە ھەمەزە نەگەزە.

حَزْرَاءُ: ھەزەزە لای مەلە ە ھەزەزە

ھەزەزە مەلە: لە دەھەزەزە ھەزەزە

ھەزەزە دە.

حَزْرَاءُ مەلە: ھەمەزە ە ھەزەزە دە.

الْحَزْرَاءُ: ھەمەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە ە ھەزەزە

الحَزِيزُ مِنَ الرِّجَالِ: بهمانا (الحَزْزُ) دى.
الحَزِيزُ مِنَ الْأَرْضِ: حالایی بکه ویتنه نیوان
دوو پارچه می رقی و توندوه
شونینک بمردی زور بی بمردهکانی
تیزین وگوو کیرد شت بېرن، (ک):
اخْزَةُ هـ.

الْمَحْزُ: شونى شت بېرن شت کمرت
کردن هـ دگوتري: (کلم لاسب
الْمَحْزُ) واته: هس می گردو هسهکانی
بتمان ه پیکرو بوون و شونى
خوېان گرت.

الْمَحْزُ: ناميرى شت بېرنه وه شت
کمرتکرده هـ ناميرى شت
ممرندمکړدن و نه ننداره گرتنه.
حَزَقُ الْقَوْمِ بِه حَزَقًا: قوممکه له دورى
کزيوونه وه.

حَزَقُ الشَّيْءِ: شته که می گوشى و زهختى
ليکړد.

حَزَقُ الْحَفْ رَجُلِه: پتلاومکه (خوفه که)
قاجى گوشى ه تنگای کرد.

حَزَقُ فَلَانًا: تمنگى به فلان هه لېس.
حَزَقُ الْأَسْرِ: پيوندو که لمېچى دېله که می
توندکړد ه دست و قاجى توند
به مېکه وه بهست.

أَحْزَقَه: معننى گرد نه مېشت.
تَحْزَقُ: کزيووه به ه هاته وه.

تَحْزَقُ فَلَانًا: فلانکس چروک بوو،
دستی به مالی خوېمه و گرتو لېس
صهره نمکړد.

ه دگوتري: (حَزَزَ اسنانه) له
دندانهکانى زور تاشى ددنى چوک
کرده وه.

احْزَةُ: بهمانا (حَزَّة) دى ه همروا
دگوتري: (احْزُ السَّابِ رَأْسُهُ)
شمشير به دستمکه سمرى بېرى
سمرى لي کرده وه.

التحيز: دگوتري: (لي اسنانه تحيز)
دندانهکانى تيز لېمېگان هم به وگوو
ددنى مشار وهان.

الحزاز: نازاري که له دندا په پيدا دېس
به هوى نه خو شيبه وه يان رى
هه لسانه وه يان ترسو و خوف ه همروا
نازاري که به هوى خوارننیکه وه که
لمکه دى دا دترش.

الحزاز من الرجال: پياوى نازا بى
ليخوپېنى شت و بى شمېرکړدن و بى
کارکردن.

الحزازى: بهمانا (الحزاز) دى.

الْحَزَزُ: به مېزو توندو تزل ه حالايه که
له زوى بکه ویتنه نیوان دوو پارچه
زوى توندو پته وه.

الحَزَزُ مِنَ الرِّجَالِ: پياوى هس رقی ه کتو ماوه.
الحَزَزُ: نازاري که په پيدا دېس له دندا
به هوى نه خو شيبه وه يان رى
هه لسانه وه يان ترسه وه.

الحَزَا: پارچه له چهرک بېرېس يان
لمگوش بېرېس.

الْحَزَا مِنَ السَّرَابِلِ: شونى
دوخپنه کمپتى ه شونى پشتين.

الحَزْمُ: نهوکهسمیه پهلای تمنگ بی و
 حاجی بگوشی.

الحَزْمَةُ: میهنی (الحَزْمُ) گروپ و
 کومه له ههموو شتیک.

الحَزَائِي: بۆینباخ و بازمنی نهستور و
 پتمو.

الحَزَقُ: بپاوی جروک.

الحَزْمَةُ: گروپ و کومه له ههموو
 شتیک (ل: حَزَقُ) دهگوتری:

(صابرا کانهم حَزَقُ الجراد).

الحَزَقُ من الرجال: کورته بالایمی و ههبایه
 ههنگای کورت بهاوی و نادمیزای

بهمخو خراب و جروک و دست فوجاو.
 الحَزْمَةُ: بهمانا (الحَزَقُ) دی.

اخْتَرَك بالثوب: کراسمه (هوماشمکه) ی
 کرد به پشتین.

حَزْمَةُ حَزْمًا: به پشتینهکه ی توند
 بهستی بۆنهموی جولمنکا.

حَزْمُ الشَّيْ: شتهکه ی کرده کومه له کومه له
 یان باومش باومشی کرد.

حَزْمُ امْرءٍ او رایه: نهش و کاری خوی
 ریک و پیک کرد یان راو و بۆجونی

خوی رونکردموه.

حَزْمُ حَزْمًا: سنگی توشی گری و لازاریک
 بو و گهمی گهورمبوو (هر احزم

وهی حزماء).

حَزْمُ حَزْمًا: سوور بوو لهسمر نهجامهانی
 کارمه.

احْزَمَهُ: بپاوهکه پشتینی بۆ دروستکرد

یان پشتینی لهسمر بهست.

احْزَمَ لَلْأَمْرِ: فلانکسی به ورمهرزو سوور
 بوو لهسمر ههلویت هاته بهرجاو.

حَزْمُهُ: پشتینهکه ی توند کرد.

اِحْزَمَ الرَّجُلُ: پشتینی له ناوهمدی خوی
 بهست.

لَحَزَمَ: بهمانا (احْزَمَ) دی و دهگوتری:
 (لَحَزَمَ لِلْأَمْرِ) خوی بۆ کارمه

نامادمکردو خوی ههکرد.

لَحَزَمَ لِي امْرءٍ: به وری بهرزو بتمانه
 بهخو تمهسرهوی کرد.

الاحْزَمُ من الأرض: زموی بهرزو تۆکمهو
 توند.

الحِزَامُ: همرشتیک له پشت بههستری
 حهبل بی، پهرو بی، قاش بی،

دهگوتری: (شَدُّ الْأَمْرِ حِزَامُهُ) خوی

بۆ کارمه ناماده باش کردو سوور
 بوو لهسمر ههلویتستی خوی.

حِزَامُ الطَّرِيقِ: ناوهراستی رینگه
 نیشانهی رینگه و دهگوتری: (أَخَذَ

لِلْأَمْرِ حِزَامَ الطَّرِيقِ) رهباریکی ریک و
 پیک گرتهمبر.

الْحَزْمُ من الأرض: بهمانا (الاحزم) دی.

الْحَزْمُ: نازرو هست کردن به گری و
 گریهیک له سنگا.

الحَزْمَةُ: همرشتیک باقه بهقه بهگری و
 بههستری.

الحَزْمَةُ: کورته بالای تپهکسمراوی
 گۆشتن.

الْحَزَنُ: ناوهمدی بالا، شوینی بهستنی
 پشتین ه سینگ، ناوهرستی سینگ
 دهگوتری: (شد لهذا الأسر حزماً)
 خوی بؤ نهم کاره ناماده کرد، (ك):
 حَزْمُ اخْزَمَ.

الْحَزَنُ مِنَ الْأَرْضِ: زمو توندو پتهوی
 رهق و بهرز ه سینگ یان ناوهرستی
 سینگ، (ك: حزام) دهگوتری: (أشْدُّ
 لِلْأَسْرِ خِازِمَكَ) نهمسی خوی بؤ
 ناماده بکمو خوی لهمر رابینه.

الْحَزْمُ الْمَحْزَمَةُ: پشتین، (ك: محازم) ه.
 حَزَنَ الْأَمْرَ لَلْأَنَّا حَزْنًا: نهم کاره فلانکمی
 غهمبار کرد ه فوران دهمرموی:
 ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ
 يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ﴾.

حَزَنَ الْمَكَانَ حَزْنًا: شوینهکه زیرو رهق و
 توند بوو.

حَزَنَ الرَّجُلُ حَزْنًا وَحَزْنًا: پیاوکه
 خهفتهبار بوو ه فوران دهمرموی:
 ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ﴾
 یان ﴿وَأَبَيْتُ عَتَاةً مِنَ الْحَزَنِ﴾.

حَزَنَ الْمَكَانَ حَزُونَةً: بهمانا (حَزَنَ) دئ.
 أَحْزَنَ الْمَكَانَ: بهمانا (حَزَنَ) دئ ه
 دهگوتری: (أَحْزَنَ بِهِمُ الْمَنْزِلَ)
 بمنزلکاکه پتییان نهمهوت و
 بهلایانهم ناخوش بوو.

أَحْزَنَ لِلْأَنَّا: جووه ناو خهم و خهفتهه
 ه سواری ولاخی جهموش و هاریوو.
 أَحْزَنَ الْأَمْرَ لَلْأَنَّا: کارکه فلانی غهمبار

کرد.

حَزَنَ السَّارِي فِي قَرَابَتِهِ: خوینهمکه
 دهنگی خوی له خویندنه و مکهدا
 باریک کردموه.

حَزَنَ الْأَمْرَ لَلْأَنَّا: کارکه فلانی غهمبار کرد.
 الْحَزَالَةُ: کهمو کاری پیاو نهمهوی
 هممیشه له همولی پیگمیاندن و
 بهخوگر دنیان دیه و بویان
 غهمبار ه همرشیتیک بپته هوی
 خهم و خهفت.

أَحْزَنَ مِنَ الْأَرْضِ: نهمو زموپییهی توندو
 پتهو بی.

الْحَزَنُ مِنَ التَّرَابِ: نهمو ولاغهم زهر بار نهمی.
 الْحَزَنُ مِنَ النَّاسِ: نهمو نادهمیزادهمه
 مامهمی زیرو توندو تیزبین.
 حَزَا حَزَوًا: رهملی لئدا وای بوجوو.
 حَزَا الشَّيْءَ: به گوتره شتهکی مزنده کرد.

أَحْزَى بِالْشَّيْءِ: شتهکی زانی (أَحْزَى
 عَلَيْهِ لِي السَّلْمَةِ) نرخی کالاکهی
 بهرز کردهه.

تَحَزَّى: وای بوجوو بی بنهماو زانیاری
 رهملی هاویش.

الْحَزَا: کوله و منانی و فالگرمه ه
 دهگوتری: (عَلَى الْحَزَا قَبَطْتُ)
 بهسمر شارهزو خهمیر مکهدا کهوت
 بووبه بهشی نهمو.

الْحَزَاءُ: بهمانا (أَحْزَى) دئ.

حَسَبَ الْمَالَ حَسَابًا وَحِسَابًا: مالهمی ژماردو
 سمر ژمیری کرد ه مزندمی کرد.

مخمد الطريق

حرقة

مخداحة

مخيرة

مخبر

مخدة

مخدع

لحم الجمر

مخرب السجدة

مخدة

مخيم

مخيم

مخيم

مخيل

مخاض الشمس

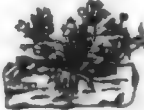
مخيم

مخرد

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

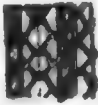
مخرب

مخرب

مخرب

مخرب

حَسْبُ حَسْبًا: پېستی سې بوو بهووی
نه خوښیموه (هر احسب وھی
حساب).

حَسْبُ الشَّيْءِ کذا حَسَابًا: گومانی وایرد که
نموشته وایه.

حَسْبُ الْإِنْسَانِ حَسْبًا: خوی و باوک و باهری
خاوم رنژبوون و هممویان و هجاش
زاده بوون.

أَحْسَبُ: وتی نوم بهسه (أَحْسَبُ
الشَّيْءِ) شتمکه بهشی کرد.

أَحْسَبُ الشَّيْءِ فَلَانًا: نومندمی شت دا
بمفلان تا گوتی بهسمو هیچی ترم
ناوی دهگوتی: (أَعْطَاهُ فَأَحْسَبُ)
بهشی دا زوری پی بهخشی.

حَاسِبُهُ حَاسِبَةٌ وَحَسَابًا: توژینموی
حیسابی لکهکدا کرد.

حَسْبُهُ: ینهمی خوښدومو باسی
وهجاش زامی نوموی کرد.

حَسْبُ فَلَانٍ فَلَانًا: فلانکس بهخشی
زوری دا به فلان.

أَحْسَبَ بكذا: کیفایتمی پیکرد.

أَحْسَبَ عَلَى فَلَانٍ الْأَمْرَ: رمخنی له
فلان گورت لسمر کارهکی
نیشمکه می بمدل نموو.

أَحْسَبَ الْأَمْرَ: گومانی بؤ کارهکه برود
وی زانی وهایه.

أَحْسَبَ بِهِ: گرنگی پید.

أَحْسَبَ الْأَجْرَ عَلَى اللَّهِ: پاداشی خوی لای
خودا وېست، وېستی پاداشی لای

خودا بؤ بنوسری.

أَحْسَبَ فَلَانٌ رَأًةً: فلانکس له ناستی
روداوی مردنی کورمکی خوگرېوو
وېستی خودا پاداشی بداتهوه.

أَحْسَبَ مَا عِنْدَ فَلَانٍ: نوموی هه لېشکني
که لای فلان بوو تابیزانی جیه.

أَحْسَبًا: هرېهک له هاوېشمکان حیسابی
خوی لکهک نومی تریان کرد.

أَحْسَبَ الْأَمْرَ: همولی دا بزانی کارهکه
چونمو جیه.

الْحِسَابُ: همزماردن (شتی زورو کاشی
فورنن دفعه رموی: ﴿جَزَاءُ مَنْ رَبَّكَ
عَطَاءً حِسَابًا﴾).

یرم الحساب: رؤی قیامت.

علم الحساب: زانستی ژماره.

الحساب الجاری: له زاراوی نابوریدا
رنیکه و تنیکه لمنیوان دوو کسدا
که مامه لای همیشمیان همی.

حَسْبُ: واته: بهس (دهگوتی: (سررت
هرجل حسبك من رجل) به لای

پیاوړکدا رویشتم چون پیاوړک بوو
هر مهرسه.

حَسْبُكَ هَذَا: نوموت بهسه، همولی شتی تر
مده (پئی قنایات بکه.

حَسْبُكَ مِنْ شَرِّ مَعَاذَ: کیفایتمه بېستن
شمر که بېبېستی لیر پهکسر لئی
بیزار دهی.

أَحْسَبَ: حَسْبُ الشَّيْءِ: نمدازوی شت و
ژماروی شت (دهگوتی: (الأجر

کردندهو.

خَصَرَ الْحَيَوَانَ: ولاغمه‌کی ماندوگرد.

خَصَرَ لِلْأَنْثَى: فلانکسی خسته ناو خه‌مو
خه‌مته‌موه یان سوکایمتی پی کردو

نهمزمتی دا.

إِلْخَصَرَ: دهرکه‌موت کشف بوو.

الْخَصَرُ الْمَاءُ عَنِ السَّاحِلِ: ناوی دهریاکه

کشایه‌وه زوهریه‌که دهرکه‌موت.

الْخَصَرُ الطُّيْنُ: بالنده‌که په‌رو بالی کونی

هه‌لومرین و په‌رو بالی نازمی

دهرکردن.

خَصَرَ الشُّعْرُ: موومکانی هه‌لومرین.

خَصَرَ الطُّحُ: په‌رو بالی فری دن.

لَخَصَرَتْ فَلَانَةُ: فلان ناهرت روبه‌منلی

له‌سمر روخساری خوی لادا.

لَخَصَرَ عَلَى الْغُثَيَّةِ: خه‌متمی بؤ شته‌که

خواردو په‌روشی بوو.

اسْتَخَصَرَ: ماندوو بوو، وهرز بوو، فورنان

ده‌مهرموی: ﴿لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ

وَلَا يَسْتَخِيرُونَ﴾.

الْحَاسِرُ مِنَ الْجَبَرَةِ: له‌ویه زری پؤشی و

شتی له‌وجورزی نهمی و شمی (الحاسِر)

نه‌گمر بؤ په‌لو گوترا په‌مانا سفر روته

ه‌ نه‌گمر بؤ ناهرت به‌کار هات واته

سهری و فزلی روت بن ه‌ ناهرمی سفور

ه‌ ناهرمی روته (ك: خسر و حراسر).

الحَسَارُ: گهایه‌کی سه‌وزی ته‌من درنزه

به‌سمر زموی دا بیلو ده‌بیته‌وه

به‌زوری له شولنی لبه‌لندا دهروی ه‌

نازل زوری حمز ن ده‌کا.

الْخَصَدَلُ: په‌رویه‌کی په‌کۆلمبه قاجی

زورن ده‌عبای په‌وک ده‌خوا.

خَصَرَ الشَّيْءُ حَسْرًا: شته‌که دهرکه‌موت،

ناشکرا بوو.

خَصَرَ الْمَعْنَى: لقبه دهرکه‌کی سه‌بی کرد

توینکه‌که‌کی ن دامانی.

خَصَرَ الْقَوْمَ لِلْأَنْثَى: نمو له‌ومه داوهمان له

فلانکس کرد له‌ویش جی هه‌بوو

پیی دن و هه‌جی نه‌مایه‌وه.

خَصَرَ الدَّاهِيَةَ: ولاغمه‌کی هیئنده ماندوو کرد

کزو کۆله‌وار بوو.

خَصَرَ الشَّيْءَ عَنِ الشَّيْءِ: له‌وشتمی له‌سمر

له‌وشته لاداو دهری خست ه‌ ده‌گوتری:

(خَسَدَ كَمًا عَنْ ذِرَاعِهِ) طه‌قیتمی

هه‌لندایه‌مو فزلی هه‌لانی.

خَسَرَتِ الْجَارِيَةُ طَارَهَا عَنْ وَجْهَيْهَا:

که‌منیزکه‌که سه‌روشمه‌کی له‌سمر

رووی خوی لادا.

خَبِرَ فُلَانٌ خَسْرًا: فلانکس خه‌متمی

خواردو دلگران بوو.

خَبِرَ عَلَى الشَّيْءِ: په‌روشی شته‌که‌کی بوو

(هو حسران وهی خسری).

خَسَرَ السَّعِيرُ وَالْخَصْرُ حَسَارَةً: حوشرکه‌که

ماندوو بوو حاو له ته‌ماشاگردن

ماندوو بوو.

أَخْصَرَ الدَّاهِيَةَ: ولاغمه‌کی ن خوپری همتا

ماندوی کرد.

خَصَرَ الطُّحُ: بالنده‌که په‌رو بالی

هه‌لومرین.

خَصَرَ الطُّحُ: په‌رو بالی بالنده‌که‌کی ن

دەگوتري: (ذهب لالان للآحاس
به): فلانكس روښتو شوښ پښي
دېار نښه ده يان دېگوتري: (اله ليجد
حاس الحمي) هست دېگا سمرقاي
پمېداووني تا لهجستهي دا هميه.

الحساب: وردهي شت ده ورده باران ورده
بهرد، ورده نان ده هتد ده ماسپهگه له
ولايي به حرمين هميه وشك
دېگوتريه تا هيچ ناوي تېدا ناميني ده
رموشتي ناشرين و به دېمخت.

حسب: وشهيمكه لهگاتې پمېداووني
نازاري گوزو گوممندا دېگوتري ده
دهلي (حرب لالان لما قال حسبي)
الحسبي: وشهيمكه لهگهال وشه (بسي)
دېگوتري: بهمانا رازي و نارازي،
خوشي و ناخوشي ده دهلي (حبي بهد
الشئ من حبيك وحبك) لهو شته
بېنه بهخوشي يان بهناخوشي.

الحسين: هست كردن بهشت بهيمكي له
هستهكان ده دنگي نزم ده لهوي
دېهېسي له خشېمو قرتمې شتيك
بهلاتا دېواو ناپېښي ده سمرماو
سولمېك گشتو كال لمانا بهري ده
نازاريكه توشي نافرمني زېستان دېي
ده سمرقاي پمېداووني تا لهجستهدا.

الحسين: شتي هست پېگراو بهيمكي له
هستهكان.
الحسيني: بهمانا (الحسين) دي ده نوربان
دېمېرموي: (لَا يَسْمَعُونَ حَيْثُهَا زَعْمُ
لِي مَا أَشْتَهَى أَنْفُسُهُمْ عَالِدُونَ).

الحسين: وردهي پمت بوو، دېگوتري:
(الحسن الشئ لي يديه) شتهگه له
دستمدا وردو خاش بوو.
الحسن: بؤ مطالوعه (حسنة) هاتوو
ده توپكلي ن بووه.

الحسن: فلانكس هرچي هاته
بهردصتي خواردي، هيچي
نه هېشتهوه.
الحسان: خشت و خول و پرزو پالي
هموو شتيك ده لهي خورما
مېمست توپكلي و خورما

الحسن: وردهي پمت بوو، دېگوتري:
(الحسن الشئ لي يديه) شتهگه له
دستمدا وردو خاش بوو.
الحسن: بؤ مطالوعه (حسنة) هاتوو
ده توپكلي ن بووه.

الحسن: فلانكس هرچي هاته
بهردصتي خواردي، هيچي
نه هېشتهوه.

لَا زِلَ دَمِكُ رُؤْيَ وَمَكُوو جُو ۵
فَلَاؤُنْجَه، (ك: حَالَك).

حَصَلَ مِنَ الشَّيْ خَلَا: لَمَشْتَه كَه
بِهَوَخَلَاوَات بَنَزِيلو شْتَه خِرَابو
بِهَوَجَه كَانِي هَيْشْتَمُو.

حَصَلَ بَفَلَان: بَمَشِ خِرَابِي بُو فِلَان دَا ۵ شْتَه
نَاشِرِينو خِرَابَه كِي بَه شِاَوِي لَمُو زَانِي.
حَصَلَ بَنَلَسَه: مَلِي لَه خُوْنَه پَهْتِي نَاو
كَه مَتَر خَه مِي لَه كَارَه كَه دَا كَرْد.

اَحْسَلْ: بِيْجَوِي سَوْسَه مَار (لَشَك) ي
نِيْجِر كَرْد.

اَلْحَسَالَةُ: شَتِي خِرَابو بِيْ خَيْر لَه
هَمَمُوو شَتِيك ۵ پَرُوْنَشِي جُوو شَتِي
لَمُو جُوْرَه ۵ خَلْتِي زِيو ۵ دَمَكُوْتَرِي:
(هَر مَن حَالَه النَّاس) لَمُو لَه
خُوْنَه پِي و پَرُو بُوْجِي نَادَمَه مِيَزَادَه.

اَلْحَسَلُ: نَمَبَقِي كَال، دَهْنَكَه نَمَبَقِي
نَمَكَه مِيْشَتُوو.

اَلْحَسْلُ: بِيْجَوِي سَوْسَه مَار كَاتِي سَمَرِي لَه
هَيْلَكَه دَمَجِرُو كِي، (ك: اَحْمَال
وَحْسُول وَجِنَلَه) دَمَكُوْتَرِي: (لَا اَهْلَك
بِيْنَ اَلْحَسْلِ) هَمَرَكِيْزُو هَمَرَكِيْزُ مَن
نَايَه م بُولَات هَمَلَا سَوْسَه مَار دَدَانِي
نَمَكَمُوِي مَن نَايَه ۵ چُونَكَه هَمَرَكِيْز
نَمُو دَمَعَبَايَه دَانِي نَاكَمُوِي.

اَلْحَسِيلُ: پَرُو بُوْجُو شَتِي خِرَاب لَه مَر
شَتِيك بِي ۵ گُزَلَه كِي مَالِي ۵ دَمَكُوْتَرِي:
(اَشْرِي بِقِرَة بِخَسِيْلِيَا) مَانَاكَمِي بَه
گُزَلَه كَمُوه كَرِي، (ك: حَسْلَه).

وَشَكَه لَه كَانَه ۵ لَه نَادَمَه مِيَزَاد
مَمَبَسْت خُوْنَه پِي و هَمَلِيو مَجْمِيَه ۵
رَق هَمَلَسَان ۵ دُوْز مَنَاهَمْتِي ۵ نَاوِي
كَم ۵ دَمَكُوْتَرِي: (حَالَه اَلْمَاء).
اَلْحَسْلُ: حَقْل.

اَلْحَسِيْلَةُ: رَق و كِيْنَه ۵ دُوْز مَنَاهَمْتِي.
حَسَبَكَ الْمَكَانَ حَسَكًا: لَمُو شُوْنَه كِيَا
حَمَسَه كَه ي زُوْر بُوو (حَمَسَه كَه)
كِيَا بِيْئَكَه بَمَرِيكِي زِيرو دَر كَاوِي
هَمِيَه بَه خُوْرِي و كُوْلَكِي مَمَرُو
حُوْشَرَمُوَه دَهْنُووِي.

حَسَبَكَ رَأْسَهُ: قَنَزِي سَمَرِي زُوْر گُشْت و
گَرُز بُوو.

حَسَبَكَ الدَّابَّةُ: حَمِيَوَانَه كَه كِيَا
حَمَسَه كِي كَرُوشْت.

حَسَبَكَ عَلَيْهِ: رَقِي لِي هَمَلَكَرْت.
اَحْسَلَّ النَّبَاتُ: كِيَا حَمَسَه كَه (بَمِيكُوْن)
بَمَرِي كَرْت.

اَحْسَلَّ الدَّابَّةُ: نَالِيك و جُوِي دَا بَه وَاغَه كَه.
حَسَلَّ فُلَان: فُلَانَكَمَس بَه خِيْل بُوو رُزُو
جِرُو ك بُوو.

اَلْحَسَالَةُ: رَق و كِيْن و دُوْز مَنَاهَمْتِي.
اَلْحَسَلُ: كِيَا بِيْئَكَه بَمَرِيكِي زِيرو گَر نَاوِي و
جَقَلَاوِي هَمِيَه لَه خُوْرِي مَمَرُو
كُوْلَكِي حُوْشَرَمُوَه دَمَعَالِي، و مَكُوو
بَمِيكُوْن و دَمَعَايَه.

حَسَبَكَ السُّعْدَانُ: بَمَرِي زِيرو گَر نَاوِي كِيَا
سَمْعَدَانَه.

اَلْحَسَكَةُ: تَاكِي (اَلْحَسَكُ).
اَلْحَسَاكَةُ وَ اَلْحَسِيْكَةُ: لَمُو نَالِيو نَالِيكَمِيَه

الْحَسِلَةُ: تاکی (الحَسِل) ۵ بهمانا
 برپوچ و خویری دئ ۵ دگوترئ:
 (هر من حَسِلَة الناس) نهو زهلامه نه
 خویری و هسته همتیو مچه کانی
 ناده میزاده.
 حَسَمُ فلان حَسَمًا: فلانکس بهردموام بوو
 لهسر کار.

حَسَمَ الشَّيْءُ: شتهکی برپهوه کۆتایی به
 کارمه هینا ۵ دگوترئ: (حَسَمَ الداءُ):
 به دهرمان جاری دهردهکی کرد.
 حَسَمَ العرق: رگهکی ببری و داخی کرد
 بۆنهموی خوینی لَ نهیه.
 حَسَمَ عنه الأمر: دوری خستهوه بۆنهموی
 نیستراحتی لَ بگا.

حَسَمَ على فلان غرضه: نهیهشت فلان به
 ناوای خوی بگا.
 حَسَّتِ الأم طفلها: دایکه که مندالهکی
 له شیر برپهوه.

الأخْسَمُ من الرجال: عاقله مندیکی نهوتؤ
 که کارمکان بهرئک و بئکی و جاو
 نهترسیپهوه نهنجام بدا.
 الْخَاسِمُ: بهکالا کهرهوه ۵ دگوترئ:
 (رای حاسم) راوبؤجونهکی کیشمو
 نیزاعهکی بهکالا کردموه.

الْخَسَامُ: شمشیری برنده ۵ (احسام
 السيف) نهولا تیزوی زهبری هئ
 دهموشئندری.

الْخَسْرُ: بهدبهختی ۵ دگوترئ: (إسار
 خسرو و لیسال خسروم) رۆزگارو

شموگاریکی هئ خیریو بئرو برهنهگهتی
 ۵ فورشان دهفرموی: (خَسِرُوا غَلَبَهُمْ
 سَبْعَ لَيَالٍ وَكَمَايَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا).

الْمُخْسَنَةُ: نهوشتیه کارمکان بهکالا
 دهکاتموه ۵ دگوترئ: (هَذَا مُخْسَنَةٌ
 للداء) نهو دهرمانه دهردهکه بهکالا
 دهکاتموه.

المحسوم: شتی بهکالا گراوه ۵
 دگوترئ: (حسی محسوم) مندائیکی
 لهسر برپوهیه یان مندائیک که
 توشی بهدخۆراکی بووبئ.
 حَسُنَ حَسًا: جوان بوو (هر حسن وهي
 حساء)، (ك: حسان).

أَحْسَنَ: شتیکی کرد جوانو بهسند بوو.
 أَحْسَنَ الشَّيْءُ: جوان نهوشتیه دروست
 کرد.

احسن به والیه: کاریکی جوانی نهنجامدا،
 لشتیکی جوانی دروستکرد.

حَاسَنَةُ: مامهلهی جوانی لهگهله کرد.
 حَاسَنَ به الناس: به جوانیپهکی شانازی
 بهسر خهنگدا کرد.

حَسَنَ الشَّيْءُ: شتهکی جوانکردو
 رزاننپهوه ۵ بهرزی کردموه حالو
 وهزعی باش کرد.

حَسَنَ: خۆی جوانکردو روخساری خۆی
 ناراهش دا.

اَلْحَسَنَةُ: بهجوانو باشی لهقهلام دا.
 الأحسن: جوانترو باشز.

الامتحان: له زراووی زانلانی لوصولی

نیشانهمه که له پیستان دیمه نه کی
جوانه، روخسار شوهین دمکا.

الْمَحْسَنَةُ: نهموی شت باش دمکا، به لای
باشی دا کاری تن دمکا، دمگوتری:
(هذا الطعام مُحَسَّنٌ لِلْجِسْمِ) نهو
خوړاکه باشمو بۆ جسمه پئی
دمکوی دهرمنجاس چاکی همه.

حَسَّ الطَّائِرُ الْمَاءَ حَسْرًا: بالاندکه به
دمنوکی په لاماری خواردنه کېدا.
حَسَّ الرَّجُلُ الْحَسَاءَ: په لومکه (پهلومکه)
حه لوکه ی پاره پاره خوارد پان
شورباکه ی قوم قوم خوارد.

احساء الحساء: شورباوی به دمندا کرد.
حساء الشراب: ونیکرد شه رابه کی
له گهل خواردنوه ۵ کردی به
هاوبشی خوی له خواردنه ومېدا.
حَاسِيَةٌ كَأْسًا مُرًّا: هاوبشیم کرد له
غهمو نارحمته د.

حَسَاءُ الحساء: په مانا (احساء) دئ.
احسَى الحساءَ رَحْرًا: شورباکه ی لرف دا.
احسَى الفاسَ النَّم: همناسی خهوی
هه لمزی، خهوی ل کهورت و دمنی
کرد به پرخه برخ.

احسَى مَالِي نَفْسَ: هه لپه شکی بزانی
چی له دلایه.

احسَى سِرَّ الْفَرَسِ وَالْجَمَلِ وَالنَّالَةِ: شوین
پئی رفیشتی نهمسو و خوشتره گانی
هه لگرت سرنجی رفکا که پانی دا.
حَاسِيًا: بون به هاوبش له خواردنی
شورباکه، هه لوکه، په لومکه.

هغه د بریتیه له هوی واز له
(هياس) بهینوی کار به حوکه مک
بکه که بۆ نادمیزانگان سوکزو
خوشر بی.

التعاسي: جوانیه گان، رنگاو رنگ
نواندن شتیک ۵ دمگوتری: (ما
أبدع تحاسين الطاوس).

الْحَسَانُ: په پاولک کاری باشی زور بی.
الْحُسَانُ: شتی زور جوان.

الْحَسَنُ: حه دهنی که پاره یه گانی
مهمهورین.

الحسن: جوانی ۵ هر په پروو پر گرامیک
که بچته دلی خه لکه وه، (ک: محاسن) ۵
۵ نپسندی دوا نانیشک.

سِتُّ الْحُسْنِ: گپا به که له درخت
ددهان و گولیکو جوانی همه.
الْحُسْنَى: مینینه ی (الأحسن) ۵
سهرمنجاسی باش.

الاسماء الحسنى: ناوه جوانه گانی خودا.
الحُسْنِيان: سهرکه وتن و شهید بوون له
رفکه ی خودا فورشان دهمرموی:
(أَلْ قُلْ لِّرَبِّكُمْ بِنَا إِلَّا إِحْدَى
الْحُسْنَيْنِ) ۵ دمگوتری: (حُسْنَاءُ
و حُسَيْنَاءُ) ان یفعل گدا) هه وئو
مهمبستی نه ویه نه وه بکا.

الحَسَنَةُ: چا که ۵ په چمونه ی خرمه به ۵ نازو
نهممت ۵ فورشان دهمرموی: (فَإِذَا
جَاءَهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا عَلَيْهِمْ ۵ خپرو
چا که و بمخشین به ناتاجان ۵ خالو

حَشَا النَّارَ: ئاگر مەي هەلگىر ساند.

الْحِشَاءُ: بۆشاكىنى سېى پچوگە

دەگىرى بە دەرىي.

أَحْتَبُهُ: رەق ھەلسان.

إِحْتَبَرًا: كۆپونەمە.

أَحْشَبُ مِنَ الشَّيَابِ: قوماشى ئىستور ە

ئېسقانىگە لەناو سىي ولاغداپە

كەوتۈلە نۆپان رەگە زەنگى.

حَشَحْشَرًا: ويىتى رەپىرى بىكەوتە

جىمە جولى ە قەومەگە ھەر

دەھاتنە دەجىونە تىكىيانمە

دەھاوۋىشتە ئىك بۆلۈپونەمە

ھەرىكەيان بە لايەك دا رۇيشت.

حَشَحْتُ النَّارَ: ئاگر مە سوتاندى.

كَحَشَحْشَرًا: بەمانا (حَشَحْشَرًا) دى.

حَشَدُ الزَّرْعِ حَشْدًا: كشتە كالەگە

ھەمەوى رە.

حَشَّتِ النَّالَةُ رَهْمًا: حوشتر مە شىر لە

گولنىدا زۆر پە.

حَشَدُ الْقَوْمِ أَوْ الْجُنْدُ حَشْدًا: كۆپونەمە،

قەومەگە، سەربازەكان كۆپونەمە

بۆ ھارەكەتلىرىنى يەگىرى.

حَشَدُ الْقَوْمِ حَشْدًا: قەومەگە كۆكرەمە ە

دەگوتىرى: (حَشَدُ لِهَذَا الْأَمْرِ جَمِيعُ لِهَذَا)

ھەمەوى ھىزە تەوانەمە بۆ لەو كارە

كۆكرەمە (يَسُّ لِي لَيْلِي لِحَشْدِ عَلَى

الْمَمْرُومِ) لە شەۋىكىدا مەمە ھەمە

خەمە خەمەتى ئى باركەدپوم.

أَحْشَدًا: خەلگەگە كۆپونەمە بۆ كارىك.

الْحَسَا: شۆرپەۋى شىي لەمەۋرە ە پەلۇ،
ھەلۇ، (لَك: أَحْسَاءُ وَاحِدَةً).

الْحَسَا: بەمانا (الْحَسَا) دى.

الْحُسْرُ: كورتە كەم خەيەن ە دەگوتىرى:

(يَوْمَ كَحَسِرَ الطَّبِيعُ) رۆۋىگە بە

ئەندازە ئەمەي ئالندە دەندەك پەتە

ناۋ خوارەنمە، بىكوردى خۇمان

دەللىي: ئەمەندە مەرىشەك دەندەك

بە زەمە دانا ە ھەروا ناۋە بۆ پەلۇ بۆ

ھەلۇ بۆ شۆرپە.

الْحُسْرَا: پە بەدەم پەلۇ يان ھەلۇ، شىي

كەم ە دەگوتىرى: (سَقَالِي مِثْلَ حَسْرَةِ

الطَّالِبِ): ئەمەندە ئاۋ داسە كە

ئالندە بە دەندەك ھەلى دەگىرى.

حَسِيَّ الْجِسْنِ حَسِيًّا: زەۋىيەگە ھەلگەند

تا ئاۋى ئى پەتەمە.

حَسِيٌّ مَالِي لِمَا: ھەلى پەشكىنى بۆنەمەي

بىزانى جى لەدلىيە.

حَسِيَّ الْجِسْنِ: پارو پارو پەلەمە،

ھەلۇكەي خوارە.

أَحْسَى الْجِسْنِ: پارو پارو پەلەمە،

ھەلۇكەي خوارە.

الْحَسَى: دىشتەي زەمەي كە ئاۋى تەيدا

رادەۋەستە ە لىس رەق ھەلەتەۋە كە

زۆرەگە پەتە بى.

حَشَاً بِالْقَضَى أَوْ السُّوْطِ حَشْدًا: بە گۇچان

بە قاسچە لە گەدەۋە لەا كەلەكەي دا.

حَشَاً بِهِم: تەرىكىنى تەيدا جەۋە كۆۋرەي

جەستەمە.

اِحْتَشُوا: بهمانا (اِحْتَشُوا) دئ.

اِحْتَشَ فُلَانٌ لِي: کذا: فُلَانِكُمْس باش خوی
بؤ شتمکه ناماده کرد.

اِحْتَشَ اللّهُمَّ عَلَيَّ الْأَمْرَ: هوممکه
لسمباری کارمکه کؤبوونمموه
همموویان هاریکاری پمکتری دمکن.

اِحْتَشُوا: بهمانا (اِحْتَشُوا) دئ.

اِحْتَشُوا: بهمانا (اِحْتَشُوا) دئ.

اِحْتَشِدْتُ: تَنَكُّشَمرو همولسمه
دمگوترئ: (عَلَّقَ حَاخِد) لقه دارئکی
به بمره زؤری بمروبومو پئومیه.

اِحْتَشِدْتُ: ئەو شوئنهیه به گهمیک باران
لافاویان ئی هملسمتی: دمگوترئ:
(رَاد حَشَاد) و (أَرْض حَشَاد).

اِحْتَشِدْتُ مِنَ النَّاسِ: گروپو کؤمهل.

اِحْتَشِدْتُ مِنَ الرِّجَالِ: ئەو پیاومیه حی له توفادا
بئ بؤ یارمقیذنی خهک درئنی ناکا.

اِحْتَشِدْتُ مِنَ الْأَمَكَةِ: ئەو شوئنهیه بمکهمیک
باران لافاوی ئی هملسمتی.

اِحْتَشِدْتُ مِنَ الْعَبْرَةِ: ئەو چاومیه ههمیشه
لرمئسک دهرئئ.

اِحْتَشِدْتُ مِنَ التَّنَقُّ: ئەو حوشترمیه زوو
شیر له گوئمهکانیدا کؤدمبئتهوه یان
ئەو حوشترمیه که بمیهکهه جار
کهن بگري.

اِنْتَشَرَهُ: هسه رؤپیشتوو
خزممکتراو، دمگوترئ: (فُلَانٌ مَحْفُودٌ
مَحْشُودٌ) فُلَانِكُمْس لمانا هوممکهیدا
هسه رؤپیشتوو ههمموویان نامادن

بؤ خزممکترونی و به هسهکردنی.

حَشَرَهُ حَشْرًا: کؤی کردنمموه راپئچی
کردن: دمگوترئ: (حَشَرَ اللهُ الْخَلْقَ
حَشْرًا): خودا لادممیزدانی له
کؤرمانیان زیندو کردمموه و کؤی
کردنمموه راپئچی ساری مهحشری
کردن.

حَشَرَ الْجَذْبُ النَّاسَ: گرانئ خهکمهکی
پال پئومنا بؤلمموه روبکهنه
شارمکان.

حَشَرَ الْجَذْبُ الْمَاشِيَةَ: قاتو هری مپرو
مالاتی به قپداو ههموی لمانا
بردن.

حَشَرَ الشَّيْءُ حَشْرًا: شتمکه لینج بوو
چلکن بوو.

حَشَرَ لِي رَأْسَهُ: سمری زل بوو.

حَشْرًا: کؤی کردمموه همنئکی خستنه
پال هئندئکیان.

اِحْتَشَرَ لِي أَحَدُ أَعْضَائِهِ: ئەو ئەندامی
جمستهیهی گمورمبوو.

اِحْتَشَرَ: بؤ مطاوعه (حَشْرَةً) دئ.

اِحْتَشَرَ: کؤبونمموه.

اِحْتَشَرُ: ناوئکه له ناومکانی پئفهمبیری
ئیسلام: همروا ناوه بؤ لهوکسمه
خهک کؤدمکاتموه: فورئان
دهفمرمئ: ﴿وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ
خَاشِعِينَ﴾: ههمروها بمو کسمش
دمگوترئ: که یارمی میری کؤدمکاتموه
واته کاری (جایی) پمتی دمکا.

الْحُشْرُ: كُؤْبُونَهَوَه ۵ كُؤْبُونَهَوِي

ئادەمىزادەكان لە رۆژى قىيامەتدا.

يَوْمَ الْحُشْرِ: رۆژى قىيامەت.

الْحُشْرُ - الْحُشْرُ: شتى لە بېژنگ دراو.

الْحُشْرَةُ: زىندەمورىك لە گياندارانى

سەر زەوى و مكوو قانۇجەو دويشكو

مشك و ليشكو ئەو جۆرە ھەموانانە

۵ لە زانىارى زىندەمور زانىدا بە

زىندەمورىك دەگوترى: كە لە

دروستەبوونىدا سى قۇناغ بىرى:

قۇناغى كە ھىلكە بى ئىمجار بېيتە

زاپۇلە ۵ ئىمجار ھەراشە.

الْحُشْرُ: شوئى كۆكرەنەوى ئادەمىزاد

بەھەر شۆيەمەك بى ۵ بە زۆرى ناوہ بۆ

نەو شوئەنى كە رۆژى قىيامەت

پەروەردگار ھەموو ئادەمىزادەكانى تىدا

كۆدەكاتەوہ بۆ حىساب و لىكۆلەنەوہ ۵

جۆرە كۆلۆنكە و مكوو سەرا.

الْحُشْرَةُ: ئەو گىاو گزمە كە دواى

دروئە دەمىنەتەوہ لە پەرىزەكەدا

۵ ئەو دواى دروئە شىن

دەمىنەتەوہ ۵ دەگوترى: (أرسلوا

دوابهم في الْحُشْرِ) ئازەلەكانيان

رەوانەى پەرىزەكە كرد.

حُشْرَج: ھەناسەكەى لە قورگى دا ھاتوو

جۆى كرد ۵ دەگوترى: (حُشْرَجَ

الْمُحْتَظَرُّ عِنْدَ الْمَوْتِ): كەابراى

گەمىشتوو بە ھالەتى گيانەلاو

ھەناسەى لە قورگەدا ھاتوو ھوو،

(ك: عاشر) ۵ دەگوترى: (حُشْرَجَ

رَوْحُهُ فِي صَدْرِهِ): خەرىكە بەرى.

الْحُشْرَج: كۆنیکە لە كۆى ئاوى تىدا

كۆدەمىنەتەوہ ناوہكە صاف دەبى ۵

ئاوئەكە لە ژەر زەوى كەس بىنى

نازانى كە تۆ ھەت كۆلى و

ئەندازەكە ھۆلت كرد ئا و فېچقە

دەگا و ھەلەمقولى ۵ كۆزەمەكى

ئەمك و ئابابە ئاوى تىدا سارد

دەگىرى ۵ گۆزى ھىندىيە، (ك:

حشارج).

حُشَّ الشَّيْ حُشًا: شتەكە تەپاى نەماو

وشك بوو ۵ دەگوترى: (حُشَّ الْجَنِينُ):

بىچۆمەكە لەماو مەندەلەدانى داكەيدا

وشك بوو گەشەى نەمكردوو لەبار

ھوو.

حُشَّتِ الْيَدُ وَحَرَمَا: دەستەكە شەلە پەتە

بوو وشك بوو.

حُشَّ الْحَشِشِ: گىا ھەشەشەكەى دروھوہ

كۆى كردەوہ.

حُشَّ الْمَاثِيَةِ: گىاى بۆ ئازەلەكان ھاوېشت.

حُشَّ النَّارِ: سوتەمەنى بۆ ئاگرەكە

كۆكرەوہ، تىكى و مەردا بۆلەوى

خۆش بېرى و بۆلەسى بىنى.

حُشَّ الْحَرْبِ: ئاگرى شەرمەكى ھەلكرەو

خۆشى كرد.

حُشَّ شَيْءٍ بَشِيٍّ: ئەو شتەى بە شتىكى تر

بەھىز كرد دەگوترى: (حُشَّتْ النَّارُ

بِالْخَطْبِ وَحُشَّ الْحَرْبُ بِالسَّلاَحِ وَحُشَّ

السَّهْمُ بِالرِّيشِ وَحُشَّ مَالُ فُلَانٍ بِمَالِ

غَيْرِهِ).

أَحْشَ لِلْكَأْنُ: نەم شویئە گیای گزی تێدا روا.

أَحْشَ الْكَلَا: وەختی دروینە گیاکە هات.

أَحْشَ لِلْأَنْ: پارمەتی فلانکەسی دا بۆ دروینە گیایەکی کۆکردنەوی ە پان پارمەتی دا بۆ ناگر کردنەوه.

أَحْشَ اللَّهُ يَدَهُ: خودا دەستی وشک کرد نەم رستمە بە زۆری بۆ دوعا بەگاردی.

أَحْشَتِ الْحَامِلُ الْجَنِينَ: نافرەتەکی مەندالەکی لەبار چوو.

أَحْشَ الْخَشْيَ: گیایەکی دروینە کرد.

أَحْشَ لِلنَّارِ: سوتەمەنی بۆ ناگرەکی کۆکردەوه.

أَحْشَ: کزو لاواز بوو ە (أَحْشَ الْجَسَدُ فِي الرَّحْمِ) کۆرپەلەکی لە مەندالەنی دایکی دا وشک بوو.

أَحْشَرُ: کۆرپەلەکی وشکەومبوو لەسکی دایکی دا، (لَ: أَحْشَرُ).

أَحْشَارُ: جەمال و تاپپنجەو شتی وا کە گیای گزی تێدا بی.

أَحْشَارُ: دەرگۆتری: (أَحْشَارُ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا): هەرچی توانای تۆ هەیە بریتییە لەوەی ئەوه بکە، هەرئەمۆت لەدەست دێ.

أَحْشَارُ: باقی مانەمی گیان لە نەخۆشدا ە دەرگۆتری: (ما بقی من الشمس إلا أَحْشَارُ نَارٍ) خۆر

خەریکە ناوی و تۆزەتاییکی ماوه. أَلْحَشُ: بەمانا (الأحشوش) دێ ە باغ ە خورمای کۆکراوه ە ناغە و پەناگە ە شویئە دەست نوێژ شتن.

أَلْحَشُ: تەبۆلەکی گەورە کە حەشیشە لەسەر بپوێ، (لَ: حُشْ).

أَلْحَشُ: دروینەکەری گیای حەشیشە ە کۆکەرەوی گیای حەشیش ە فرۆشیاری حەشیشە ە حەشیشە کێش.

أَلْحَشُ: داس، ماراغان، نامپێرەکی گیای گزی بێ دەروینەوه.

أَلْحَشَرُ: پێرێکن لە شیعە ئێسماعیلی، حەسەنی کۆری صەباح نەم پێرە پێکەوه ناوه.

أَلْحَشُ: گیای گزی وشک بوو کە بپوێرێ کۆیکردیتەموو بکری بە لەوم بۆ نازەن ە رومکێکە بپێژێشکەرە.

أَلْحَشَةُ: باقەو گورزەپەک لە گیای حەشیشە.

أَلْحَشَةُ النَّارِ: رومکێکی تەمەن درێژە لە پێرێ (قَبِيَّات) ە لە خۆرەواتدا هەموو لە ئەوروپاش شەتێ دەرکێ و لە بوازی بۆن خۆشیدا بەگاردەهێندێ.

أَلْحَشُ: داسی دروینەوی گیایوگژ ە مەش و کۆلەومزی ناگر تێک وەردان و خۆشکردن ە دەرگۆتری: (فلان بَحْشُ حَرَبٍ) فلانکەس ناگر خۆشکەری شەرو هۆی هەلگیرسانیمتی ە باش لەشەر دەزانێ.

مَجْشُ الكَتِيبة: بپاوی نازاو چاو نه ترس
ه کیسهی همشپه.

لِلْمَجْشُ: بهمانا (الْمَجْشُ) دئ ه گوجانیک
یان دارنکی درنژ که گه لای درمختی
پس بومرنی، (ك: مَجاش).

حَشَفَ حَشْفًا: وشك بوو چرچ بوو وئك
هاتهوه ه دهگوتری: (حَشَفَ)
الضَرْغُ: شیر ی گوانه که سهر
کهوته ووه نه دوشرا.

أَحْشَفَ: بهمانا (حَشَفَ) دئ.
حَشَفَ الْخَلَّ: خورما که خراب بوو
دمنه گانی وشکه ن بوون.

حَشَفَ مَيْتِيَه: پتلیو چاوی وئك نان له
نیوان بژوله گانیوه روانی.
تَحَشَفَ: بهمانا (حَشَفَ) دئ.

تَحَشَفَ لَلان: فلانکس پوژاکی رژیوو
دراوی له بمر کرد.

تَحَشَفَ اَوربا اَابل: کولکی حوشتره که
لئی بووه به بادا رقیی.
إِسْتَحَشَفَ: بهمانا (حَشَفَ) و (تَحَشَفَ)
هاتهوه.

إِسْتَحَشَفَ الْألف: ناو لوتی وشك بوو جمو
جولی خوی پمناسانی بژ ناگری.
الْمَجْشَاةُ: ناوی که م.

الْحَشَفُ مِنَ النمر: خورمای وشکه ن و خراب
نه وهی پش گه پینی وشك بپته ووه
رهق هه لپی نه دمنکی همی نه
تویکل نه شیرنایی ه دهگوتری:
(أَحْشَفًا وَسوء کله؟) خورمای

خرابیش و پتوانی خرابیش؟! به
که سیک دهگوتری: دوو رهوشتی
خرابی تیدا بن ه گوانی وشك و بن
شیر، نانی وشك.

الْحَشَفُ: خراب و بی کهک: دهگوتری: (نمر
حَشَفَ) خورمای که وشکه ن و
قرچوکی زوره.

أَحْشَفَ: نه وهی دوی سونه تکرینی
نالمتی نیرینه دمرده که وه ه
دومهلکه له قورگی نادمه بزاو
حوشتر دئ ه بهردیکه لمانا دهریادا
دروست دهمی، (ك: حشاف) ه بنجکی
گیاو دهغل و دانسی دوراوه دوی
دروینه گرمی ه پیرنزی زور پیرو
په کهک وه، (ك: حَشَفَ حشاف).

الْحَشَفُ: پوژاکی کلان.

حَشَكَ الْقَرْمُ حَشَوًا: خه لکه که کلونه وه
ه دهگوتری: (حَشَكَ الْقَرْمُ)
که وانه که تیرمه کی زور دوور فریادا
ه همرو ناوه بژ همر گیاندارنکی
شیر دمر که شیر له گوانه گانیادا کژ
بویته وه ه دره ختی خورما که
زوری بهر گرلبی ه همور که زوری
باران پیپی، ناسمان بارانی زوری
باراندی ه رهمبای بهه پیز.

حَشَكَ لَلان النالة: فلانکس حوشتره که ی
نهدوشی بژله وهی شیر له
گوانه گانیادا کویته وه.

حَشَكَ الْحِوان حَشَوًا: نازه که که جوی
کرؤشت.

أَحْمَلُ الدَابَّةَ: نَالِيكَ وَحَوَى دَا بَه
نَاوَه لَه كَه.

المِشَالُ: دَمِييْن، لَوْلَه دَارِيكَه لَه دَمِي
بِيْجَوِي نَاوَه لَه دَمِي دَمِي دَمِي
نَمَتَوِي لَه گَوَانِي دَابِي شِر بَخَوَا
(ك: حُكْ وَاحْشِيكَه).

أَحْمَلُكَ: نَاوَه بَارَان وَ شَتِي لَمَوْجُورَه.
أَحْمَلُكَ: كُؤْمَلِي نَادَمِيَزَاد ۵
دَمِي دَمِي: (جَاءَ الْفَرَسُ بِحَشِيكِهِمْ)
لَمَوْجُورَه تِيكِرَا هَمُوويَان هَاتَن.
أَحْمَلُكَ: نَمُو حَوْشَتَرِي خِيْرَا شِر لَه
گَوَانِه كَانِيْدَا كُؤْمِيَزَادَه.
أَحْمَلُكَ: جَو ۵ دَمِي دَمِي: (عَلَف دَابَه
حَشِيكَه).

حَمَّ فَلَان حُشْرَمَا: فَلَان كَمَس بَه خَلِيْدَا
شكايه و هُو شَمَرِي كَرَد.
حَمَّ مِنْهُ: شَمَرِي لِيَكَرَد ۵ دَوَاي كَزِي وَ
لَاوَاي تَمَنْدَرُوسْتِي بَه رُو بَاشِي رُوِي.
حَمَّتِ الدَّابَّ لِي أَوَّلِ الرِّبْعِ: لَمَسَمَرَه تَاي
بَه هَارِدَا نَاوَه لَه كَان لَه و مَرِي بَاشِيَان
دَمَسْت كَه و تَو تَهْرِيَان خَوَارِدُو
قَه لَه و بُوون.

حَمَّ فَلَانًا حَمَّ: لَمَزِيْمَتِي دَاو قَسَمِي وَاي
لَه رَوَاكَرَد بِيْ نَاخُوش بِي ۵
خَه جَالَه تِي كَرَد ۵ رَقِي هَلَسَانَد ۵ بَه
كَمَسِي كَمِي دَمِي دَمِي: كَه جَوْرَه
خَوَارِدَمَمَنِيْمَكِي بِيْش جَاو كَه و تَبِي
(مَالِدِي حَمَّكَ؟) حِي تَوِي لَه و
خَوَارِدَنَه بِيْزَرَنَدَه.
حَمَّ حَمَّ: خَه جَالَه تِي بُو ۵ رَقِي هَلَسَا.

أَحْمَلُ: بَه مَانَا (حَمَّه) دِي كَمَسِي كَمِي
خَوَارِدَمَمَنِي كِي بِيْش جَاو كَه و تَبِي بِيْش
دَمِي دَمِي: (مَالِدِي أَحْمَلُكَ؟).

حَمَّه: رَقِي هَلَسَانَد.
أَحْمَلُ: شَمَرِي كَرَد ۵ لَه لِيَانِيْدَا
رَبِيْزَانِي مَامَنَا وَ دَمِي كَرَتَه بَه.
أَحْمَلُ بَاهِرَه: كَرَنَكِي بَه كَارَمَكِي دَا.
حَمَّ مِنْهُ: شَمَرِي لِيَكَرَد.
حَمَّ الشَّيْءِ: حَوَى لَه شَه كَه پَارَاسَتُو
حَوَى لِي دَوُور خَسْتَه و ه.

أَحْمَلُ: دَارُو دَمَسْتَه وَ تَاقَمِي كَمَسِي كَه
بُو هَمُوو كَارِيك گَوِي لَه مَسْتِي بِن
لَه خُوشِي وَ نَاخُوشِيْدَا هَارِيكَارُو
هَه مَاهَمَنَكِي بِن.

أَحْمَلُ حَمَّه الرَّجُلِ: خَزَمُو كَمَسُو كَارِي
بِيَاو ۵ خِيْزَانِي بِيَاو.

أَحْمَلُ: حَمِيَاو شَمَرِي ۵ رَبِيْزَانِي مَام
نَاوَه تِي وَ مِيَانَمَرَمُوِي.

أَحْمَلُ: دَرَزُو جَرَجُو لَوُج ۵ دَمِي دَمِي:
(لِي يَدِيهِ حُشْرَمَا) دَمَسْتِي قَه لَشَتُو
جَرَجُو لَوُجِي تِيْدَان.

أَحْمَلُ: نَادَمِيَزَادِي بَه حَمِيَاو رَمَزَانُو
بَه خُو جَارَاو ۵ شَكُومَمَنَدُو رِيْزَكِيَاو
لَه لَاهَمَن خَمَلَكَه و ۵ جِيرَان ۵ مِيَاوَن
(ك: حَمَّه).

حَمَّ الرِّعَاءَ وَ حَمَّه حَمَّ: قَاهِي كَه گُزَارُو
بُوگَمَنِي كَرَد بَه هَوِي جَمُورِي نَمُو
مَاسْتَه پِيُوِي نُووسَاوَه.

حَمَّ فَلَان: فَلَان كَمَس كَمَنِي پَهِيَا كَرَد.

(آیتہ لما احلنی وما احسانی) ہاتم بولای
نہ ریژی گرتہ نمبشی نام.

حاشا: جگہ، وشمہکہ بؤ جہرت کردنہ.

عَشَى الْكَتَابِ: پھراویزی بؤ کتبہکہ
کرد.

عَشَى الثَّوْبِ: پھراویزی بؤ کراسہکہ
دروست کرد.

اُخْتُشِي: پھپھو.

اُخْتُشَتِ الْمِرَاءَ الْحَشِيَّةَ: ظاہرمتہکہ دھربئی

دو توئی لہ ہی کرد یا فہروہی

نیسفتنجی خستہ سمر سمتی

بؤنہوہی سمتی قہلو بنوئین.

الْحَشَى: دھنگی تیکہل بہ دھنگی تر بی
(زاوہزای).

قَاشِي مِنْ كِلَا: خوی لموشہ بھدوور
گرت.

قَحَّشَتِ الْمِرَاءَ: ظاہرمتہکہ فہروہ یا
نیسفتنجی خستہ سمر سمتی

بؤنہوہی وا ہزاندرئ سمتی گھورہن.

قَحَّشَتِ الْمِرَاءَ مِنْ فُلَانٍ: ظاہرمتہکہ لہ فلان
چارہ ہو.

قَاشِي لِي بَنِي فُلَانٍ: ہملی کرد لہناو
فلان قہوما ماہموہ.

قَاشِي مِنَ الْقَوْمِ فُلَانًا: فلانکھسی لہ
قہومہکہ جہرت کرد.

الْخَاشِيَةُ: لہ ہہموو شتیک، قہراخو

بیجاغو دموروبہری نملاو نہولا.

الْخَاشِيَةُ مِنَ الْاِبِلِ: حوشتری ہچکولہ،

کؤمہلہ حوشتریکی ورد کہ

حوشتری گھورہیان تبتا نمہن ۵

اُخْتُشَتِ الرِّسَاءَ وَلَمَرَهُ: ہاری بہ شتنی
منجہلہکھوہ نمگرت گوئی بہ

شتنی نمدا تا بؤگمنی کرد.

حَاقَتْهُ: جنئیوی پنداو قسہی ناشیرینی
ناپاستہ کرد.

تَحَقُّشٌ: ہمانا (حَاشِيَن) دئ.

الْغِشَانُ: قَاشِيَك کہ بؤنی گڑاویسی
بہہوی نھوہی جھک و جھوری پیوہ

ماومتھوہو نمشوراہوہ.

الْغِشَنَةُ: کینہو رقی وار.

الْغُشْرُ مِنْ الْعَرَابِ: زیندموہری قہمارہ

گھورہو زہبللاج، (ك: خُشَاوِرُ

و خُشَوْرَة).

الْغُشْرَةُ: مینہی (الْغُشْرُونَ) یہ.

الْغُشْرَةُ: پیرہ زنی قسہ خوش، (ك:
خشاوور).

حِشَا الرِّسَادَةِ وَلَحْوَاهَا: سہرینکھی پھر کرد
لہ لؤکھو شتی لموجڑوہ.

حِشَا فُلَانًا: زہرہکھی ناپاستہی ریخولہی
فلان کرد.

حَشِيَّ السَّاءِ حِشًا: ماستہکہ بہ دیوی
ناوہوی ممشککھا نوساو لئی ہوو

بہ توئیک.

حَشِيَّ فُلَانٍ: ناوسکی نازاری لہ پمیدا ہوو
۵ توشی نہخوشی رھبوہ (ھمناسہ

سواری) ہوو.

حَشِيَّ فُلَانٍ غِطًا وَكِرًا: فلانکھس پھپھو
لہ قین و قار.

أَحْشَا: ہمنی دا، پئی ہمخشی ۵ دھگوترئ:

حشو البيت من الشعر: پښکهاټه کانی
شیرمه که جگه له غوروزو
ضمریه کانی.

المُفْرَد: همرچی له مانا سکا بی جگه له
بمزو پیو.

المُشْرَا من الشاة: ناوسکی مېرکه.

المُشْرَا من الناس: خوږی همتیو مچه
دمگوتري: (ما اکثر حشوة ارضه).

الْحَشْرِيَّةُ الْحَقْرِيَّةُ: نهوشتی نیسبت

دمدري بولای (حشر) و به حشو له

فهلهم بدري: کومه ټيکن کار به

ظاهر دمکمن و پرويان به زور شتی

(ما وراء المادة) نيه، جهسته يو خدا

بېرهار دمدمن.

الْحَشْيُ: نهوکهسهی نازاری ناوسکی

همین و شتی وشک بوو، پوښ و

په لاش و که که پروی هینابښ و

بډگمنی کړدښ.

الْحَشِيَّةُ: راخهرو لیږهی ناودار و

دهرپښه کی گورته له هغره یان له

نیسفتج دروست دمکري لافرت له

پېښی دمکا بولنموی سمنی گوشتن

بنوښتن، (ک: حشایا) به.

حَمًا الرضيع حَمًا: شیره خوږه که تا تیر

پوو شیري خوارد.

حَمًا من الماء: تیر لاهو بوو.

أحصاء: تیر لاهو کړد.

حَصَبَةٌ حَصَبًا: بهرده ورکهو شتی وای

تښکرت.

مالو مندللو و خیزان و خزم و کسو

کارو نارو دمسته، دمن و پټوهند و

دمگوتري: (هؤلاء حاشية الأسى) و

همروا (حاشیه) بهو بهرلوټزو

نووسپنه روڼکرموانه دمگوتري: که

لسمه کتښب دمنوسرین، (ک:

حراشي) به و دمگوتري: (عش رقيق

الحواشي) لپانېکی خوښ و هم نازو

نیعمته و (کلام رقيق الحواشي)

قسهی نهروم نیانو لسمه مخ و

(رجل رقيق الحواشي) پیاوټکه

هاونښینی و حفاظتی خوښه.

الْحَشَا: نهووی ژیر بهرده نهو دیو پښتی

سک که هممو ناوسک دمگرتهموه

بهجهرگو سپل و ریځوله نهو

شتانهوه و همروا بهمندی باریکښ

دمگوتري و دملی (هو لطيف الحشا):

نهو پیاوه قعد باریک و گنده بچوکه

و به دمهمرو ناحیهش دمگوتري:

دملئی (أنا لي حشاه) نهمن له ژیر

سښمرو ولاتی نهودام.

الْحَشَا: زهوی رهش و سوله مېرؤ که

هیچ خبرو پیړنکی لې بهیدا نهمن و

دملئی (أرض حشاه).

الْحَشْوُ: ناواخن.

الْحَشْوُ من الابل: حوشتی پچوک و (الحشر

من الرجال) نهو پیاوښی بشتیان

بی نابمستري و (الحشر من الكلام)

قسهی زیادو بی نرخ (حشر الرجل)

خودی پیاوکه خوږی.

حَصَبُ الْمَكَانِ: شوئنه‌کی به بمرده وردکه
 راخست بمرده وردکی له شوئنه‌که
 رۆکردن و پلاوی کرنه‌موو ته‌ختی کردن.
 حَصَبُ النَّارِ بِالْحَصَبِ: بمردی گوگردی
 فهدانه ناو ناگره‌که بۆنه‌مووی خوش
 بپرو بلیسه‌ی زیاد بکا. یان دهسته
 چیللی تی فهدان بۆنه‌مووی زیاتر
 بلیسه‌ی زیاد بکا.
 حَصَبٌ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکه‌سی له‌وشوئنه
 له‌موشته دوورخسته‌وه.
 حَصِبَ الْفُطْلُ: منداله‌که سوریزه‌ی ئی هاتن.
 اخَصَبَ الْفَرَسُ وَغَرَهُ: ئه‌سپه‌که
 په‌له‌ی کردو غاری داو تمپو توژو
 زیخو بمرده وردکی هه‌لاند.
 اخَصَبَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکه‌سی
 له‌وشوئنه یان له‌موشته دوورخسته‌وه.
 حَصَبُ الْحَاجِّ: حاجیه‌که له‌ شه‌ودا
 نزیکه‌ی سه‌عاتیک له‌ می‌حصب
 نووست (شوئنه‌که له‌ نزیک
 موزده‌لیفه‌ ده‌وروبه‌ری مه‌که).
 حَصَبُ الْمَكَانِ: شوئنه‌کی به‌ بمرده ورد
 هه‌رش کرد.
 حَصِبَ الْفُطْلُ: منداله‌که سوریزه‌ی گرت
 (سوریزه‌ی لیهاتن).
 حَصَبًا: بمرده وردکه‌یان به‌ په‌گه‌رادا
 شه‌ره بمرده وردیه‌یان کرد.
 حَصَبٌ: بۆ مطاوعه‌ی (حَصَبٌ) هاتوو.
 حَصَبُ الطُّرُقِ: بالنده‌که له‌ لانه‌ی ده‌رجوو
 بۆنه‌مووی دانمۆله‌ی ده‌ست بکه‌وئ.

الْحَصَبُ: شوئنی بمرده وردگای
 ره‌مه‌یای توند که زیخو بمرده‌ورده
 هه‌لبگرئ. هورنان ده‌فهرموئ: ﴿إِنَّا
 أَنزَلْنَا عَلَيْهِم حَصَبًا﴾ هه‌ورنیک که
 تهرزه‌ بباریئ.
 الْحَصَابُ: شوئنی شه‌یتان ره‌جم کردن.
 الْحَصَبُ: بمرده وردکه. داری سوتاندن
 هه‌رشتیکی به‌رته‌ ناو ناگره‌وه بۆ
 سوتاندن. هورنان ده‌فهرموئ:
 ﴿إِلَيْكُمْ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 حَصَبٌ جَهَنَّمَ﴾.
 الْحَصَبُ: به‌مانا (الحاصب) دئی ده‌گوترئ:
 (مکان حَصِبٌ وریح حَصْبَةٌ) هه‌روا
 ده‌گوترئ: (أَسِنَّ حَصِبٌ) ماسته‌که
 توند بوو رۆنه‌که‌ی ئی ده‌رنه‌هات.
 الْحَصْبَاءُ: بمرده وردکه.
 الْحَصْبَةُ: به‌مانا (الْحَصْبَاءُ) دئی
 سوریزه (کۆکه‌وه‌ لاهمه‌تو له‌رزو
 تایی له‌که‌لناهه).
 لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ: له‌مو شه‌مو‌ی دوا سئ رۆزه‌ی
 دوا‌ی په‌که‌م رۆزی جه‌مزی قوربان دین.
 الْحَصْبَةُ: تایی (الْحَصَب).
 الْحَصْبَةُ: ده‌گوترئ: (أَرْضُ حَصْبَةٍ):
 زه‌ویه‌کی بمرده وردگایه‌ی زۆری بمرده
 وردکه ئی هه‌یه. یان ده‌فهرنیکه
 خه‌لکه‌که‌ی زۆر توشی سوریزه‌ ده‌بن.
 الْحَصَبُ: شوئنی شه‌یتان ره‌جه‌مکردن.
 حَصَصَ: به‌شی‌وه‌یه‌که‌ی رۆشست وه‌کوو
 په‌نومندی له‌ په‌له‌یای. په‌له‌ی کرد
 له‌رۆشسته‌که‌ی دا. زنده‌ رۆیی کرد

حَصَدُ الْقَوْمِ بِالسِّيفِ: خهگمهگمی به
شمشیر گوشت و قاره بری کردن.
حَصَدُ الْحَبْلِ وَالْحَرَّةِ: حملهگمی توند
بادلو گشتی کرد؛ (هو حَصَدٌ وَاحِصٌ
رهي حصاء).

وَرَرِ احْصَدُ: زوئمهگ زور توند گراوه ه
(فِرْعَ حَصَاءٍ) زوئمهگ نهلقهگانی
بچوک و توکممن.

احْصَدُ السَّرِيحَ: گشتوگالهگه گاتی
دروئنه‌ی هاتوه.

احْصَدُ الْمَهْلَ: حملهگمی گشت بادوه
زور بمپته‌وی دروستی کردوه.

احْصَدُ الزَّرْعَ: بهمانا (حَصْدُهُ) دئ.
استحصد: توندوپته‌وی کرد.

الْحَصَادُ: بهمانا (الْحَصْدُ) دئ ه فوران
دعظمرموی: ﴿وَالْمَرْأَةُ حَصْدٌ يَزُمُّ

حَصَادِيهِ﴾ ه گاتی دروئنه ه گشت و
کالی درواوه ه بهروبووی درخت.

الْحَصْدُ: توند کردن و گشت کرینی و متری
نامیری موسبقاو حمل و گوریس و

زری.
الْحَصْدَاءُ مِنَ الشَّجَرِ: نهو درمخته‌ی

که لای زوربین.
الْحَصِيدُ: گشتوگالی درواوه ه فوران

دعظمرموی: ﴿رَحْبُ الْحَصِيدِ﴾.
الحصيدة: بهمانا (الحصيد) دئ ه زهوی

گشتوگال ه لای خواروی رومک و
دعغل که داس نایگریتموه، بهمر

دهمی داس ناکه‌وی، (ك: حصالد).

له نیشمهگدا گلهگمی نه‌مدیوو نهو
دیو کردو پشکنی.

حَصَصَ الشَّيْءُ: شتمکه دوی نادباری و
نامعلومی رون بووموه، دنگوتری:
(حَصَصَ الْحَقُّ): ححق و راستی
روون بووموه.

حَصَصَ الْبَيْرُ: حوشترمه نه‌زنوی خوی
هه‌نان له زهوی گیر کردن بؤ نه‌وی
به‌باروه هه‌لس.

حَصَصَ الْبِلَانُ: به‌فلانکسه‌وه نووساو
وازی ئ نه‌هینا.

حَصَصَ الشَّيْءُ: شتمکه‌ی جولاندو
نه‌مدیوو نه‌مدیوی کرد.

حَصَصَ الشَّيْءُ لِي الشَّيْءِ: شتمکه‌ی جولاند
تالمانو شتمکه‌ی تردا جینگربوو.

حَصَصَ الْبَعْرُ بَصْرَهُ الْأَرْضَ: حوشترمه
به‌سنگی زه‌ویبه‌گمی ته‌خت کرد

تالسه‌ری بیخ بغواو پالبه‌کوهی.
تَحَصَّصَ: بؤ مطاوعی (حَصَصَ) دئ

ه به‌زه‌ویبه‌کوه نووساو ته‌خت بوو.
تَحَصَّصَ السَّرِيرُ وَالْمَرْءُ: کولکه‌ک

روتابه‌وهو بلایوووموه.
الْحَصَّاصُ: گل ه (سِر حصاص)

رؤشتنیکه بی پیچو پمانو پامستان.
الْحَصَصُ وَالْحَصْرُ: نهو به‌واوی زور

به‌دوی شت دا بگه‌ری و شت ورد
بکانه‌وه به‌چینه‌ی پیچو بناوانی شت بؤ

نه‌وی به‌انزان و سه‌رؤمیریه‌ان بکا.
حَصَدَ الزَّرْعَ وَالْبَاتِ حَصْدًا وَحَصَادًا: گیاه و

دعغله‌گمی به‌داس دروئنه‌کرد.

حصائد الألسنة: قسمو باسنيك كه بي
ماناو سودو هازاتيچ بي ۵ بيغه ميمبر
دهمرموي: (وهل يكب الناس
الأحصائد الستهم).

للخَصْد: داس و ماراغان ۵ نامپري
دروينه، (ك: محاصد).

لِلْخَصْد: بيو بؤ جوني راستو دروست
۵ دگوتري: (رجل مُخَصَّدُ الرأى)
بياويك بيو بؤ جونيكي راستو
رمواي هميه.

خَصَرَتِ النَّالَةُ خَصْرًا: كوني هاتنه
دمردوي شيري تمنگيمبر بووه ۵
بؤري ميز كردني تمنگ بوتهوه.

خَصَرُ الإخْلِيل: بؤري ميزي يان بؤري
هاتنهوه دمردوي شيري تمنگه
بمربووه.

خَصَرُ الْبَيْر: حوشرهكي بمزنجر بستمهوه.
خَصَرٌ لِلنَّالِ: تمنگي بمفلان ههچني و
همموو لايهكي ن بېهمهوه ۵
دگوتري: (حصره المرض أو الحرف):
نهخوشي يان ترس منعي كرد
لهوي بمردوام بي لسمر كارهكي،
(هر محصور و محصر).

خَصَرُ الشَّيْءِ: شتمكي سمر ژمير كرد.
خَصِرَ لِّلانِ خَصْرًا: فلانكس سنگي
تونديدوو ۵ بهخيل و رذبوو،
دگوتري: (خَصِرَ عَلَى لِّلان):
پارميتيگاني خوي له فلانكس
بې ۵ شتمكي ن ياساغ كرد.

خَصِرَ الْقَارِيءُ: فوران خوينمكه زماني
گيراو وشمگاني بؤ دهرنمېران ۵
نميتواني قسمگاني يان فوران
خويننمكه ي تمواو بكا.

خَصِرَ بِالْبِرِّ: نهپني يگاني شاردهوو
ناشكر ي نمكرن.

خَصِرَ عَنِ الشَّيْءِ: بهموي نميتوانينهوه
وازي لمشتهكه نميتنا، (هر محصر).
خَصِرَ لِّلان: فلانكس توشي گرفت بوو،
پيسايي بؤ نمكرا.

أَخَصَرَ الْبَيْعَ: بمانا (خَصِرَه) دئ.
أَخَصَرَ لِّلانَ: فلانكسي بهند كرد.

أَخَصَرَهُ الْمَرْضُ وَأَخَصَرَهُ الْحَرْفُ: نهخوشي
يان ترسو بيم رنگي
بمردواميوني لسمر كارمكي ن
گرت ۵ فوران دهمرموي: (لِّلانِ
أَخَصِرْتُمْ لَمَّا اسْتَصْرَ مِنْ هَذَا).

أَخَصِرَ لِّلان: فلانكس توشي گيرني
پهخوله بوو نهوي له گمدي دا ههيه
له پيسايي نايمته دمروه، دگوتري:
(أَخَصِرَ الرَّجُلُ وَأَخَصِرَ الْبَاطِلُ أَوْ بَرُّهُ،
وَأَخَصَرَ عَلَيْهِ غَالِطُهُ أَوْ بَرُّهُ).

عَاصِرُ عَاصِرٍ وَحِصَارُ: دمور ي داو
همموو لايهكي ن گرت و نميېشت
له شويني خوي دهرېچي.

أَخَصَرَ الْبَيْعَ: بمانا (حصره) دئ.
الْخِصَارُ: پتو و زنجيري بستمهوي ولاخ
۵ نمو شوينه ي نادميزايي تيدا
بهند دگري ۵ ناوازيكه له

حَصَى الطائرُ وَحَصَّ جناحه: بالندمكه
بهمرويانى تمنك بيون هه لومرين
(هو أَحَصُ وهي حصاء)، (ك: حُصَّ).

أَحَصَّ: بمشى خوى بى دا.
حَاَصَ وَحِصَا: شتهگى بمش بمش
کرد همرگسه بمشى خوى برد.

حَصَّ الشئُ: شتهگه دمرگه وتو رون
بوووه.

حَصَّ الثَّيْبُ: شتهگى بمش بمش کرد.
إِحْصَى: روت بؤوه تووک و قزى
هه لومرين.

قَاصِرُ الثَّيْبِ: شتهگه يان کرده جهند
بمشيک.

تَحَصَّصَ فلان: قزى روتاوهوه.

الأحص: بياوتک که قزى زياد نهکا،
دمگوتري: (رجل أَحَصُ) ه (يوم أَحَصُ)
رؤزنى زور ساردو سهرمايهو خور
بهدمهروه نيبه ه (سيف أَحَصُ)

شمشيرکه هيچ گه ل نهگهوتوون.
الْحَصَاءُ: سالى بى خيَر ه (ريح حصاء)
بايهکه تمپو تۆزى پتوه نيبه.

الْحِصَّةُ: گيا زعفران.
الحاصَّةُ: نهخوشيبهگه دهبپته هوى قز
هه لومرين.

الحصاة: نهو تولمى بهميومگهوه
دممينى باشى بپينى.

أَحْصَى: بمش و بار، (ك: حِصَص) ه
ماوميهگه لهزممن.

الحصيص من الثغر والريش: نهو قزو

ناوازمگاني موسيقا ه شورى دهورى
قهلاو شار، (ك: حَصَر و احصرة).

الْحَصْرُ: واته: كورت هه ئينان ئينباتى
حوكم بؤشتهگه لادانى لمشتى تر ه
به لای مه نظيقهپه كانهوه برهتیه
له (فضيه سنووردان).

الْحَصْرُ: ميز گيران و پيساي گيران.
الْحَصْرُ: دست و دهمو داوونهاك.

الحص: بى چكدانمو تمنگه تميزمو توره

ه رؤدو چروك ه فهرشى چنراو
لهگه لای بهمردا ه بمندگراو، نهو
كهسهى ناهيلى يهگيكي تر جم و

جؤل بكا قمتيسى دىكا وىكوو
قورنان دهمرموى: ﴿وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ

لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا﴾.

الحصية: حسمير راخهرى چنراو
لهگه لای بهمردا.

المحصرة: زهوى پهرويتكراو.

حَصَرَمَ فلان: كاهرا رؤدو چروك بوو بى
خيرو بيتره.

حَصَّ الفرس وغيره حصاً وخصاصاً:
نمسهگه پؤيشتنى گورج و گول و
خيبرا بوو.

حَصَّ الثغر حصاً: موومگاني تاشين.

حَصَّ الشئ: شتهگى روياند.

حَصَّ فلاناً كلها من المال: فلانكس بمشى
خوى له مالهگه برد.

حَصَّ الثغر: قزومگاني هه لومرين ه (حَصَّ
فلان) ريش تمنك بوو.

پهرو پښمبه که هه لومړيوه ۵
 دمگوترئ: (لرس حصي) نهو
 نهمپه توکي سرشاني پاتوکی
 کلکی کورت به ۵ بهمانا زمارش
 دئ، دمگوترئ: (حصي القوم کذا)
 زماري نهو کهله نه ومندي.

الحصية: نهو توکو کولکو مووميه
 دواي تاشين و هه لکه من
 کډيکړنتموه، (ک: حصايس) ه.

حَصِفَ الرجلُ وجِلْدُهُ حَصْفًا: نهو پهاوه يان
 پښته کهي تووشی گروښه کی وشک
 هاتووه، (هر حَصِفَ)

حَصَفَ الشيءُ حَصَالَةً: شته که پتهوو
 توکمه يوو که مو کورتی تڼا نه بوو
 ۵ دمگوترئ: (حَصَفَ فلان) هالنکس
 عه فلان نارووی رڼکو پتهوو راوو
 بډ جوونی له جی خویمتی، (هر
 حَصِفَ)

أَحْصَفَ الفرسُ ولحمره: نهمپه که بازی به
 هڼزی هاوښت و بازمانی کورت
 کورت بوون.

أَحْصَفَ الشيءُ: شته کهي پتهو کرد ۵
 دمگوترئ: (أَحْصَفَ الحائلُ لرج
 اللرب) جولا که تمنی قوماشه که
 (بزه) کهي زور توندو تڼل کردوه.

أَحْصَفَ اغرُ لئلا: گهرما کاری کرده
 سه رفلان و زبکه کی له پښتو
 جهستدا په ښاگردن.

أَحْصَفَ الشيءُ من كذا: شته کهي لهوه

دوور خستهوه.

أَسْتَحْصَفَ الشيءُ: شته که باش بوو،
 قاسمو پتهو هوو ۵ دمگوترئ:
 (أَسْتَحْصَفَ الرجلُ وأَسْتَحْصَفَ الرأي).

أَسْتَحْصَفَ القومُ: قومو خوښ کډونهوه.
 أَسْتَحْصَفَ عليه الزمانُ: رڼگار له گه
 فلان دا توندو تیز بوو.

الْحَصَفُ: گرویی وشک ۵ زبکه کی بچوک که
 کڼیمان لڼ دئ بهلام گهوره نابن، زور
 جار واديح له رڼگاری گهرم دا
 له ورگښ په ښا دښن.

لِلْحَصَاكُ مِنَ الدَّرَابِ: ولاخی گورج و
 به ښو خیرا رڼ.

لِلْحَصَفِ وَالْحَصِيفِ مِنَ الدَّرَابِ: بهمانا
 (الْحَصَاكُ) دئ.

حَصَلَ الشيءُ حَصْرًا: شته که مایه وه
 په ښا بوو.

حَصَلَ عليه كذا: نهومی له سر جهسپاو
 پښوښت بوو.

أَحْصَلَ النخلُ: خورما که ناتو بډلی لڼ
 په ښا بوو يان زور خورمای خراب و
 پوچی تڼکه لاو بوو.

حَصَلَ النخلُ: بهمانا (أَحْصَلَ) دئ.

حَصَلَ الشيءُ والأمرُ: شته کهي یا
 کاره کهي له وښی تر جیا کرده وه،
 دمگوترئ: (حَصَلَ الأمرُ من التبن)
 گهمه کهي له کاهه که جیا کرده وه.

حَصَلَ: کډی کرده وه ۵ (حَصَلَ عليه)
 په ښای کردو ودهستی هڼا.

حَصَلَ الْعِلْمُ: زانباري بدمدست هئنا.

حَصَلَ الْمَالُ: مال و سامانی کۆکردموه.

حَصَلَ الْكَلَامُ: رستهكهی بردموه

سهربنچ و بناوان.

تَحَصَّلَ الشَّيْءُ: شتهكه كۆپوموهو

چمسهپا دموگوترئ: (تَحَصَّلَ مِنْ

الْمَالِ شَيْءٌ): لهوت و وێژمكدنا لهو

ددرمنجامه سمری ههئنا.

اَلْحَاصِلُ: لهو زێڤه پالفتهكراومه كهله

بهردی كانمکان حیاكراومهوه

دموگوترئ: (هَذَا حَاصِلُ الْمَالِ) لهوه

پوخته و ددرمنجامی مالهكهی.

حَاصِلُ الْوَسْطَى: پوختهی باسهكه.

الْحَصَالَةُ مِنَ الْحَبِّ: پالفتهكراوی گمتمو

جۆو لهو جۆره شتانه.

الْحَصَالَةُ: کیسهی پاره و هاسمی پاره و

کیسه باخهئ.

اَلْحَصْلُ: خورمای ناو و بۆل تێكهوتوو

پیش لهوهی شیرین بی و شتی

خراب و کالای پوچ و گزنیزو زیزانه

كه تێكهات گمتمو جۆو لهو جۆره

شتانه دهبن و به بهێژنگ و شتی وا

لهو گزنیزو زیزانه حیا دموگینهوه.

الحصيل: مال و سامانی بدمدست هاتوو

باههشتنکی تر بههنا گرابی و

(الحصيله) بهمانا (الحصيل) دئ

دموگوترئ: (حَصِيلَةُ الْغَرَابِ) و (حَصِيلَةُ

الْأَرْبَاحِ) و باههمندهی شت.

لِلْحَصِيلِ: لهو كهمیه گلی كانمكه

ددرننن و ههروا لهو كهمیه

زیهوكه له گۆ و بهردی كانمكه حیا

دمكانموه و ههروا بهو كهمانمش

دموگوترئ بهردی پاسبانی لهكری حی و

سهپان و گارمندان كۆدمكانموه بۆ

حكوممعت و كۆمپانیانان

اَلْحَصْلُ: بهێژنگه (ك: محاصيل)

اَلْمَحْصُلُ: بهمانا (الحاصل) دئ و باقی

ماندهی شت و پالفته گراوی شت و

دموگوترئ: (هَذَا مَحْصُولُ كَلَامِهِ) نهمه

پوختهی ههسكانیهتی و ههروا

دموگوترئ: (مَالُ الْفُلَانِ مَحْصُولٌ وَلَا

مَقْصُولٌ) فلانكس نهروا بۆچونی

ههمه نهههلاوردن و لێك حیا

كردنهوهی ههمه.

حَصَمَ الشَّيْءَ حَصْمًا: شتهكهی ورد كردموه.

اَلتَّحَصُّمُ الْعَرْدُ: شوپكه دارمكه شكنا.

اَلتَّحَصُّمُ: بهرده ورده.

اَلْحَصْمَةُ: دمسكهوان.

حَصَنَ الْمَكَانَ حَصَانَةً: شوپنمكه پارێزراو

بوو، پتهووبوو.

حَصَنَتِ الْمَرْأَةُ حِمْنًا وَحَصَانَةً: ئاغرمتمكه داوین

پاك بوو و شوی كرد (هي حصان).

أَحَصَنَ الرَّجُلُ: بهاوومكه زنی هئنا و

داوینپاك بوو دموگوترئ: و (هو حصن

وهي حصنة).

أَحَصَنَ الْفَرَسُ: ماينهكه جوان و نهسپی

بوو (هي مُحَصِّنٌ).

أَحَصَنَ الشَّيْءَ: شتهكهی بهاراست.

حَصَنَ الشَّيْءَ: بهمانا (أَحَصَّنَهُ) دئ.

حَصَنَ الْخَيْرَانَ وَالْأَسَانَ مِنَ الْمَرَضِ: چهند

ه دموترئ: (أحصى الكتاب)

کتبه کمى لهر کرد.

حصى الثی: شتمه کمى پاراست.

قحصى: خوى پاراست.

إشحصى: عقلو نارموى تمواو بوو

پنگمى.

ألحصى: بمرده ورده ه ژماره زور.

أحصاء: تاک لهرمده ورده ه میز

خه ستهوونه له میزندان دا تاواى

لن دئ ودهزانی بمرده ورده ه

عقلو تاومز ه عقلو بیرو بؤ

چون ه دموترئ: (ماله حصاة

ولأصاة) نه عقلی همه نمر او بیرو

بؤ چونى همه.

حصاة اللسان: زمانهراوى.

ألحصى: پیاوى عاقله مند.

ألحصاء: بمرده لان ه (أرض محصاة)

زهویهك زوری بمرده ههین.

خضات النار خضناً: ناگره هه لگرساو

بلیسه سى سهند ه دموترئ: (خضات

الحرب) شعر بهر بابوو هه لگرسا.

حصا النار: ناگره کمى داگیرساندو

خوشیگرده.

حصا الحوادث الممومة: روداو مکان خه مو

خه ممتیان هیئا.

أحصا النار: بهمانا (حصاتها) دئ.

أحصاء: بلیسه ناگر.

ألحصى: زور سپى، دموترئ: (أبيض

حصى) زور سپى به.

بلانیکى ره چاو کرد که نه هیلئ

نه خوشیه که توشى نازله و

ناهمیزا مکان بیه.

لحصن: پارنگارو هه لاه شورى بؤ

دروست کرد بؤ نهوى بیپارزئ.

لحصن المصن: خوى بهشوراو هه لاکه

پاراست.

لحصن للراء: نافرمته که داوژنپاک بوو.

لحصن للمهر: ماره بى بوو به شورا بؤ

نافرمته که.

الحاصن والحاصنة من النساء: نافرمتى

داوژنپاک بان خاومن میژد.

الحصان: نسیه (ك: حصن واحصنة).

الحصناء من النساء: بهمانا (الحاصن) دئ.

الحصن: هه لاه. سمنگر، (ك: حصرن

واحصان وحصنة).

أبر الحصن: کونیهى زویه به.

ألحصين: شوینى قایم و پتمو.

ألحصين: (أبر الحصين) کونیهى زویه به.

ألحصن: هه لاه.

حصاه حصراً: مهنى کرد.

ألحصو: ژان یا پتج که بهر یخوله دا دئن.

حصاه حصياً: بهمهرده ورده لى دا بان

بهرده ورده تى گرت.

حصيت الأرض حصى: زویه به که بمرده

ورده زور بوون.

حصي الرجل: بیاومکه توشى نهو بوو بمرده

بکومتنه میزه لانیموه (هر مخصي).

أحصى الثی: نمنلزه شته کمى زانى

الْمُخَضَّجُ عَلَى الشَّيْءِ: بِمَسَرِّ شَتَكُمَا
بَلَاوَكْرَاهِيَه.

الْمُخَضَّجُ: نَمُوْمِيَه بِه زَمُوْمِيَه بَنُوْسِي ۵
نَمُو قَوْرُو لِيْتَمِيَه بِه بَنَكِي حَمُوْزِي
نَاوَمُو دَمُوْوَسِي ۵ نَمُو شَاوِي لِه
دُوْلاوِي وَاخُو نَاوَلَا دَمَمْنِيْتَمُو،
(ك: اَحْضَاج) دَمَكُوْتَرِي: (رَجُل
جَضَج) بِبَاوِيْكِي نَاَزَاو حَاوَنَمْتَرَسِه.
الْمُخَضَّجُ: (خَضَّجُ الرَادِي): لَآي
شِيَوْمَكِه.

الْمُخَضَّجُ: دَارِيْكِه بِه لَمَنَدَارِي كَلَكِه
بَاچُو بِهَوَكْتَر جَل شُوْر كِه جَل
دَشُوَا بِهَوَدَارِه لِه جَلْمَكَان دَمَا بُو
نَمُوْمِي زُوو جَلَكِه كَمِيَان لِي بِيْتَمُو.
الْمُخَضَّجُ: نَمُو كَمَسِي لِه رِيْگَا لَآي دَابِي.
الْمُخَضَّجَةُ: بِه مَانَا (الْمُخَضَّجُ دِي).

خَضَرُ لَلان خَضَارَةٌ: فَلَان لَمَنَاوَدَنِي دَا
نِيْشْتَمَحِي بُوو ۵ بُوو بِه شَارَسْتَانِي.
خَضَرُ الْغَالِبُ خَضُورًا: بِبَاوِه نَادِيَارَكِه
هَاتَمُو، گَمَرَاهِيَه.

خَضَرُ الشَّيْءِ وَالْأَمْرُ: شَتَكِه هَات، بِه يَدَا بُوو.
خَضَرَتِ السَّلَاةُ: كَاتِي نُوْزَر هَات.
خَضَرُ عَنْ فَلَان: لِه جِيَاتِي فَلَانَكَمَس نَم
نَامَادِه بُوو.

خَضَرُ الْمَجْلِسِ وَالْحَرَّةُ: نَامَادِي نَمَنُجُمَه وَ
كَلِيْبُونَمُوْمَكِه بُوو.
خَضَرُ الْأَمْرِ فَلَانًا: رُوْدَاوَمَكِه هَاتِه سَمَر فَلَان
۵ قُوْرشَان دَمَمَرَمُوِي: ﴿إِذَا خَضَرَ
أَخَذَكُمْ الْمَوْتُ﴾.

الْمُخَضَّجُ: مَقَاش، كُوْلَمُوْمُو، نَمُو شَتَمِي
نَاگَرِي بِه تِيْكَ وِمَرْدَمَدِي.
خَضَبُ النَّارِ خَضَبًا: دَارُو جِيْلَكِي خَسْتِه نَاو
نَاگَرَمَكِه بُو نَمُوْمِي زِيَاتَر بَلِيْسَه
بَسِيْنِي ۵ دَمَكُوْتَرِي: (خَضَبُ الْحَرْبِ):
شَمَرِي هَلَكِيْرَسَانَد.

تَخَضَّبَ الرَّجُلُ: نَمُو بِبَاوِه رِيْگَاي
نَاخُوْش وَ هَلَكِيْرُو بِه كَمَنَدُو
لَمَنَدِي گَرْتِه بِه رِ لَمَبَر نَزِيْكِي،
بِه رِيْگَاي خُوْش وَ تَمَحْت دَانِه رُوِي
لَمَبَر دُووَرِي.

الْخَضَبُ - الْخَضَبُ: دَهَنَكِي كِه وَاوَن.
الْخَضَبُ: دَارِي سُوْتَانَدِن ۵ سُوْلَمَمَنِي ۵ بُوْيه
نِيْبِنُو عَمَبِيَّاس لِه جِيَاتِي (خَضَبُ
جَهَنَّمَ) خُوْنِدَن دُوْمِيَه وَ (خَضَبُ جَهَنَّمَ)
۵ هَمَر شَتِيْكَ نَاگَر خُوْش بَكَاو بَلِيْسَه
بِدَاتِي بِهِي دَمَكُوْتَرِي: (خَضَبُ).

الْمُخَضَّبُ: بِه مَانَا (الْمُخَضَّبُ دِي).
خَضَّجَ عَنِ الطَّرِيقِ: لَمَرِيْگَاكِه لَآي دَاو
بِمَهْمَه رُوِي.

خَضَّجَ بِالشَّيْءِ الْأَرْضَ: شَتَكَمِي بِمَزَمُوِي كِيْشَا.
خَضَّجَ بِلَان الْأَرْضَ: فَلَانَكَمَسِي بِمَزَمُوِي دَا
دَاو خَسْتِي.

خَضَّجَ كَلَانَةً وَبِه وَلِيَه: قَسَمَكِي كُوْرَت
كِرْدَمُوْمُو لَآيْمَنِيْكِي گَرْت.

الْمُخَضَّجُ الْبَحْرُ وَشَيْءٌ: حُوْشَرَمَكِه يَان
وَلَاغِه كِه لَمَسَر لَآ كِه وِت بِهِيْشِي
خُوْلَرْد ۵ بِبَاوَمَكِه لَمَسَر تَمَنِيْشْت
رَاكْشَا ۵ لَمَر قَا خُوِي بِمَسَر زَمُوِي دَا
دَاو دَلُو فَيِغَانِي كِرْد.

حَضَرَ الْأَمْرَ بَشَرًا: راوو بۆ چوونی جوانی
دەرباری ھەبوو.

أَحْضَرَ الْفَرَسُ أَوِ الرَّجُلُ: نەسبەکە یان
پیاووەکە لەکاتی رۆبێشتن دا بازى دا
(ھەر ھەي ھەزار و ھەشت).

أَحْضَرَ الشَّيْءُ: شتەکەى ھێنا ئامادەى
کرد.

أَحْضَرَ الشَّيْءُ لِلأَمْرِ: بەمەلێکەس
شتەکەى ھێنا.

أَحْضَرَ ذَهْنَهُ لِلأَمْرِ: سەرنجى ڤاکێشا بۆ
لای کارەکە.

حَاضِرُ الْقَوْمِ: لەگەڵ قەومەکە دانێشتو
دەرسى دا دان، قەسەى بۆ کردن.

حَاضِرُ خُصْمَتِهِ: لەگەڵ بەرامبەرەکەى دا
دانێشتو ئەمۆنۆیان پێکەووە نان و
دەستیان کرد بەدەمە دەمى.

حَاضِرٌ لِلأَمْرِ: لەسەر ماڤى خۆى بەسەر
فلانکەس دا زان بوو ھى کەوت لێى
سەند.

حَضَرَ الشَّيْءُ: ئامادەى کرد ە دەرگوتى:
(حَضَرَ الدَّاءُ) دەرمانکەى ئامادە کرد.

حَضَرَ الدَّرْسَ: وانەکەى لە زېھنى خۆى
دا ئامادە کرد.

أَحْضَرَ الْمَجْلِسَ: بەمانا (حَضَرَهُ) دى.
أَحْضَرَ لِلْمَكَانِ: لەو شوێنە دا نێشتەى بوو.
أَحْضَرَ: کەوتە گیانە لاومو.

فَحْضَرُ: ئامادەبوو ە رەوشتو دلبو
نەریتى شارەستانیانى ھەنگرتو
و مکوو ئەوان ھەلس و کەوتى کرد.
استحضره: داواى ئامادەبوونی کرد.

أَسْتَخْضَرَ الْقَرْنَ: بازى بەئەسپەکەدا.

أَسْتَخْضَرَ الشَّيْءَ: بەمانا (أَحْضَرَهُ) دى.

أَسْتَخْضَرَ فَلَانًا لِلسَّائِلِ وَالْمَعَالِي: فلان
مەسەلمو زانیارپەکانى بێر خۆى
ھێناھەو.

الْحَاضِرُ: خێل ە ھۆبەیکە لەسەر ئاویک
بەھون و جەرى ئەھێلن ە ھۆزو خێل
کە بەگەرنەھو بۆ ئەو خانووى کە
کۆمەلگەکەى خۆیانى تێداپە ە ئەو
کەسەى دانێشتوى ئاوەدانى و
شارەنشینە ە گات و ساتى نێوان
رەبردوو داھاتوو، (کە) حَاضِرٌ خُضَارٌ
و حَاضِرٌ ە دەرگوتى: (فلان حَاضِرٌ
الْجَوَابِ) فلانکەس زوو وەلام
دەباتەو ەو بۆ قەسە دانامێنى.

حَاضِرُ الْبَيْدَةِ: زوو لەشت حالى دەبى.

الحاضرة: قەومێکى دانێشتوو لە
ئاوەدانى پەک دا.

حاضرة الشيء: نزیک پەو شتە ە
(حاضرة البحر) نزیک دەریا ە
پێچەوانەى خێلەکى و سارانشینى ە
شارو گوند ە (التجارة الحاضرة) واتە
بازرگانپکردن بەشێئوى ئەمۆ
بەدەرئ دەتەمى.

المضار: جۆرێکە لە رۆبێشتنى ولاخ،
جۆرە رەوێتکە.

المضار من الأهل: حوشترى بە ھیزو
خۆشەرو ە ھەروا بە حوشترى
(سەپى)ش دەرگوتى ە بۆنى خوێش

مخاض العرب: خیلئکن له عمره بؤ
رؤیشتن بمناء باتگ بوون لمبر
خوشمروی ناز ناوی (العداؤون) بیان
همبوو.

لَاخَرُ: شوقنى شت ن دهرهئنان ۵ نمو
خېل و هوبمن دهغه سمر ناويك و
ن ي دهميننموه ۵ پمړه كاغذمزيكه
روداويكى تېدا دهنووسرى لمكوتايى
دا چمند كمسيك وژوى دهگن ۵
لماونه مهحضهري ئمنجومنى
ومهربان و مححضهري پوليس و نمو
جوره شتانه، (ك: محاضر).

الْمُعْطِرُ: كَارِبُهُ دَسْتِيَكِه سَمَرِه نَجَامِي
بِه پَازِي دَادُور بِلَاو دَكَا تَمُومُو
حُوكْمَه كِه جِي بِه جِي دَكَا.

الْمُخْتَصِرُ: کار به دستیکه پارمندی
 ماموستایانی (الطبیعیات) دهدا کمل و
 بهل پئویست بۆ ئمز مونگار به که یان
 بۆ دامن دهگا.

المحضر من الأضياء: نمو شتميه زوو
تبيك بجهن وبهوتى.

خُزْرَمَ فِي كَلَامِهِ: لَمَنگى و زمانخواری
به معنای کانیموده دیار بود.

عَطَرَمُ النَّبِيِّ: شته می تیکه لاو کرد.
الْفَرْمِي: هور کسمیک خه لکی
(حضرموت) بی، (ک: حضارمه).

خَطُّهُ عَلَى الْأَمْرِ حَقًّا: هَدَيْنَا بُوَ كَرَمِي
كَارَمَكِي ۝ تَوَرَّلَن مَضْمَرْمُو: ﴿وَأَنَا
يَحْضُرُ عَلَى طَقَامِ الْمُسْكِينِ﴾.

به‌سهر روخساری که‌نیزمکه‌وه.

الْحِجَارَةُ: نِشْتَهَجَن بَوون له ئاوهمانی و شاردا • پَیجَهوئەمانی ساراو هموار نشینی • یارو پَیژکەوتن له ههموو بوارێکی ژيان دا ههروا له‌روی ههمنو ئه‌دمه‌بیش.

الغرض: شارو گوندو شاروچکه *
 ئادەمیزادی نیشتەجی بوو له شارو
 شاروچکهو گونددا * کەسێک ئوانای
 سەفەری نەبێ.

الخضر: رۇيشتنى بەياز.
المنرا: حوشتىڭ زۇر پەلامارى
لەۋرە ئاۋىدا.

افضره: حازربوون ۰ دگوتري: (كلمة
بعضرة فلان) قسم لگمل كرد
بمئامدهووني فلان ۰ بمئاما نزيكى
شتيش دئ دلهي: (كت بعضرة
الدار) لمنزك خانومه يوم
كه رستمى خانوو دروستكردن له
گئو بمرود گچو قسل خشتو بلوك.
الطوري من الثياب: قومانيكه له
(حمضوره) ومهينراوه (حمضوره)
گوننيكه له ميمهن.

الْحَمْدُ: پېښېك لعموم و خوښ، مان
گروپېنك كه ځوان بؤ شمېر
نامادگرمېښ ۰ پېښتاي سوېا ۰
خبرماني خورما (مفتاخي خورما)،
(ك: حضائر و حضو) ۰

للخضار: نهويه همگاوی بههیز بهاوی،
(ک: محاضری).

حاضٍ لئلا تلتأ: همريکه لهو دوانه
په کتريان هه لئا.

حَظُّهُ عَلَى الْأَمْرِ: هملی ناو
به جه ختموه داوی ن کرد کارمه بکا.
تَحَاضُّوا: نمو کومه له په کتريان هه لئا بؤ
لنجام مدنی کارمه ه هورن
دغه مروي: ﴿كَلَّا بَلْ لَأُكْرِمُنَّكَ لِأَتِمْ
وَلَأُفَاضِلَنَّ عَلَى طَعَامِ الْمُسْكِينِ﴾.

التَّحْضِيزُ: به لای نه حوپه کانه وه
به مانا هه لئانه بؤ کردنی کاریک
به هوکی بکار هیانی پیتیک له پسته
تابه تپه کانی ته حضيض که (هلا
الأ لا لوما لولان).

التَّحْضُضُ: هیچ ه دمگوتري: (معهده حضيض
ولا بعض): واته هیچی لانه.

التَّحْضِيسُ: نيسمی مصلحه لهوشی
(الحض) وهرگړوه.

التَّحْضِيزُ: چالو زلکاو ه هر شوینیک
له موی که منزم بی ه ههروا
بمؤپه لای کپویش دمگوتري ه
به لای زانایانی لاسمان شوناسیپوه
خالیکه بهرام بهر بهر زترین
مغزلی مانگ.

التَّحْضِيزَةُ: نهوی له توانا دهی ه
دمگوتري: (أخرجت إليه حضيضی
وبعضی) هم رحیم شک برده هم
بوو بؤم دهره لئا.

حَضَّتْهُ حَضًّا وَحَضًّا: خستیه ژر
جاودیزی و ژر بالی خپموه ه

دمگوتري: (حَضَنَ الطَّائِرُ الْبَيْضَ)
بائندمه هیکه کانی خسته ژر بالی
خپموهو له سهریان هه لئیشته ه
(حَضَنَ الرَّجُلُ الْعَصِي) پیاوکه
منډاله کی بهرورده گردو جاودیزی
کرد (هر حاضن)، (ک: حَضَنَ رَحْضَان)
ه (هي حاضنة)، (ک: حواضن).

احْضَنَ الطَّائِرُ الْبَيْضَ: مریشکه کی
(پهله وهرمه کی) له سهر هیکه
ناهوه.

احْضَنَ الْقَيْسِيُّ: به مانا (حَضَنَهُ) دئ:
دمگوتري: (احْضَنَ هَذَا الْأَمْرَ)
سهر مرستی کارمه کی گردو داکوکی
ن کرد.

الْمُحَاضِنَةُ: دایمن ه نمو لافرته ی له
شونی باوکو دایک نمرکی به خپو
کردنی زړوک له نه ستو دمگري ه
ههروا به مدار خورماپه که دمگوتري
لاسکی هیشوه خورماکانی کورت بن.
الْمُحَاضِلَةُ: سهر مرستی به خپو کردنی
منډاله ه (دور الحاضائه) نمو
قوتایه انمن که منډایان تپدا
پهروورده دمگري ن.

الْحِضْنُ: باومش سینک تا دمگاته خوار
ناوکه وه.

الْحِضْنُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: نه ملاو نمو لای شته ه
دمگوتري: (ما زال يقطع احضان الأرض)
(وسع الطائر عِشًّا فِي حِضْنِ الْجَبَلِ)
هیلا نهی بلغمو لای نهی لاولو
نمویلو کهور.

الْمُحْتَضَنُ: بيماننا (الحِضْنُ) دئ.

حضا النار خضرًا: ناگرمی هه لکرساند.

حُطَا به الأرض حُطًا: بمزهوی دادلو خستی.

حُطَا الرَّجُلُ: بمبمری دهستی پانهوپان بهبشتی پیاومکی کُتْشا.

حُطَا الشَّيْءُ رَبًا: شتمکی پال پئوه ناو هاویشتی، شتمکی لهولادلو داکوکی ئ کرد ه دهگوترئ: (حُطَا بفلان عن ربه).

الْحُطُ: باشماوی ناو لهمنکی پمرداخ و حُط دا ه کمینک له خورما واته لهونده بی پیاو له پشتی بهستی. الحِطِيُّ: من الناس: همتیو مچهو خوئری.

الْحُطَيْتَةُ: پیاوی گورته بالا ه پیاوی روخسار ناشیرین.

حُطَبَ حُطًا: داری سوتانننی کۆکردنموه.

حُطَبَ لِي حبل فلان: یارمعی فلانی دلو گموته سمر بیرو باومری لهو.

حُطَبَ عَلَيَا بَلَر: همولی خئرو خوشی بۆ دابن.

حُطَبَ الْحُطَبُ: داری سوتانننی کۆکردنموه ه (حُطَبَ الْمَالِ) مالی کۆکردنموه.

حُطَبَ الْقُرْمُ وَالنَّارُ: داری سوتانننی بۆ لهوممهکه بۆ ناگرمکه گرد کردنموه.

حُطَبَ الْغَنَبُ: وشکمن و بیژولمکانی له دار میوممهکه کردنموه ه یان بۆله وشک و بیژولی له هئشوه ترهیمکان کردنموه ه (هر حاطب)، (ك: حُطَابٌ) ه (وهي

حاطبة)، (ك: حَوَاطِبُ).

حاطب لیل: لهوکهسهی گوئی نه داتی همرچی بهسهرزوری دابی بیلی.

حُطِبَ لِلْكَانِ حُطًا: نمو شوئنه دا ری زۆر بوو.

احْطَبَ لِلْكَانِ: بيماننا (حُطَبٌ) دئ.

احْطَبَ الْكَرْمُ: داری میوممهکه شیایوی لهومیه بکړته داری سوتاننن.

احْطَبَ الْحُطَبُ: داری سوتانننی کۆکردنموه.

احْطَبَ لِلْفَرْ الزَّرْعُ: بارنهکه کشت و کالهمکی له بئخ دهرهئنا.

احْطَبَ الْكَرْمُ: توله میومکان وشک بوون و شیایوی لهومن بمردرین و بکړته سوتانننی.

الحِطَابُ: نمو توله میواننن که سالانه لهمداره میوممهکه دهبردری پیی

دهلئین: میولاک.

الْحَقَبُ: همرچی وشک بووبی لهلق و بۆبی درمختو توله میوو کشت و کال و

بکړته گهرمهی سوتاننن و ناگر کردنموه، حَقْلُ داری (ههضا)

دهگوترئ: (فلان یحشي بين القوم بالحطس) فلانکس هیتنهمی و

دوزمانی له نئو لهوممهکه دا بلاو دهکاتموه.

الحِطَابُ: دار گرد کهموه، دار فروش، (ك: حُطَابَةٌ)

الحِطَابَةُ: گورمهتر.

لِلطَّيْبِ: بیور، تهور (شامپری دارگردنهوه).

حَطَّطَ لِي عَمَلَهُ أَوْ مَشْيِهِ: بهلمی کرد لهکارمکی دایان لهروشن دا یان گموته خوار، بهربووه.

حَطَّراً حَطَّراً: خستی، کژشای بهزموی دا، حَطَّراً بالنبل: توری پتووه نان، تیره بارانی کرد.

المطيرة: برنده ۵ دهگوتری: (سیف حطاطرة) شمپیرنکی تیژمو برندهیه.

حَطَبُ الدَّابَّةِ حَطاطا: ولاغمکه بهخپرابی رؤی.

حَطَّ لَلان حَطاً: فلانکس دبزمی نیشتهجی بوو.

حَطَّ السَّيْرُ: نرخ دبزمی کالاهمزان بوو. حَطَّ لِي عَرْضُ لَلان: تانمی له نامووسی فلان دا له پتزو نرخنی داشکاند سوکامتی پی کرد.

حَطَّ الرُّجَّةُ: دهمو حاوی زبیکهپان دهردان. حَطَّ الشَّيْءُ: شتهکمی داگرت دهگوتری: (حَطَّ رحله): بارو بارگمنی خستو مایهوه.

المطاب: نمو توله میوانمن کهسالانه له داره منوهکه دبیردئی پری دهلین: میولاک.

حَطَّ وِزْرُهُ: تاوانی لِي داگرتو له کولی دامالین.

حَطَّ السَّيْرُ: نرخنی همزان کرد. حَطَّ اللَّيْنُ: همرزمکی لهسر لابرده.

حَطَّ رَقِي الشَّجَرِ وَغَمَرَهُ: گهلای

دردهختهکمی ههلومراند.

حَطَّ الشَّيْءُ: شتهکمی دانا.

حَطَّ الْجِلْدُ بِالْحِطِّ: پتستهکمی به ناسنیکي سمرجهماوه تیف تیفندا. أَحَطَّ رَجُلُهُ: بهمانا (حَطَّه) دئی.

إِحْطَأَ: دبزمی و سهرموژر بزووه ۵ (الحط الرجة) بهمانا (حَطَّ) دئی.

اسْتَحَطَّ شَيْئاً مِنْ كَذَا: داوی کرد لِي دابشکینی.

اسْتَحَطَّ لَلأَيَّ يَزْرَعُ: له تاوانهکانی فلانی کهم کردموه.

المطاط: نادمهیزدی بچوک و کورته بالا ۵ میرویمکی سوری بچوک.

المطاط: رونهکمره ۵ زبیکمی دهمو حاو. المطاط: بونی ناخوش.

المطاطة: کمیزمکی بچوک.

المِطَّة: داوی لیخوشبیون لهتاوان ۵ هورثان دهفرموی: «وَأَدْخُلُوا الْبَابَ سَجْداً وَقُولُوا حِطَّةٌ» ۵ کهمبونهوهی پلمو پایمو پتزو و نرخ، دهگوتری: (لِي عَمَلُهُ هَذَا حِطَّةٌ لَهُ).

المَطْرُطُ: شوینی دبزمین ۵ ههقیانه.

المطيط: بهمانا (المطاطط) دئی ۵ دهگوتری: (هي حطيط الكب) پوزی ههلهوو گوشخ، قاهرهقهی له گوشت دا هون بون.

المطيطه: نمو بره پاریمیه له کولتایی حبسایکردن دا هواو پویشی لِي دهگوتیو دهگرتته سمماح، (ك: حطاطط).

الْعَطْمُ: بَرٌّ مَطَاوَعِي (حَطْمَةٌ) دئ.	الْعَطْمُ: شَوْنِي دَابِيزِين و تَيْلَا مانموه ۵
الْعَطْمُ النَّاسُ عَلَيْهِ: خَه لَكَمَكَه گَهله	(حَطْمُ الْكَلَامِ) لَمُو هَسَه مِي پَر
كَوَمَكِيَان لَمَسَر كَرْد.	سودو مَعْبَسَتَه.
لَعَطْمُ: بَرٌّ مَطَاوَعِي (حَطْمَةٌ) دئ.	لِلْعَطْمُ: نَاسَنِيكِي سَمَرْجَه مَآوَه پَه پَيْسَتِي
لَعَطْمَتِ الْأَرْضِ: زَمُو پَه كَه هَه لَو مَرِي بَه	پَر تَيْف تَيْفَه دَمَرِي نَمَقَشِي تَيْلَا
هَوِي زَوَر و شَكَبُو نَمُوِي.	پَر دُرُوسَت دَمَكَرِي.
لَعَطْمُ الْبَيْضِ مِنَ الْفَرَاخِ: هَيْلَكَمَكَه پَيْس	الْمَحْطُوطُ: شَمَشِيرِي تَيْزُ دَمَكُوتَرِي:
بُوو بِيْجُوِي لَنْ هَاتَمَدَر بِيْجُو مَكَه	(سَبَلْ مَحْطُوطُ)، (أَدِيمْ مَحْطُوطُ)
سَمَرِي لَه هَيْلَكَه جُووَهَا.	جَهْرَمِي سَفَت و لُووس كَرَاو.
لَعَطْمُ عَلَيْهِ قَيْطًا: نَاكِر مَكَه بَلْئَسَمِي	الْمُحْطَرَّةُ: كَه نِيْز مَه مَكِي هَمَدُو بَالَا
سَمَنَدُو نَبْلَه نَبْلَه كَرْد.	جَوَان و شُوْخ و شَمَنَك.
الْمَاطُومُ مِنَ السَّنَنِ: سَالِي قَات و قَهْرِي و	حَقْمُ الشَّيْءِ: حَطْمًا: شَتَه كَه ي شَكَا نَد ۵
گَرَانِي.	دَمَكُوتَرِي: (حَطْمَه الْكَيْسُ) هِيْزُو خُو
الْمَاطُومُ مِنَ الْمَاءِ: نَاوِي خُوْش و گَوَارَا.	بَمَزَلَزَانِي تَيْكِي شَكَا نَد.
الْمَطَامُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: نَمُوِي هَه لَدَمُو مَرِي و	حَقْمُ الْأَسَدِ الْمَافِيَّةِ: شِير مَكَه نَاوَه لَه كَه ي
و شَكَلَن دَمَبِي.	تَيْك شَكَا نَد.
الْمُحَطَّمُ: دَمَرِي كَه تُوْشِي قَاطِي و لَآخ دَمَبِي.	حَقْمُ النَّاسِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا: خَه لَكَمَكَه پَالَه
سَمِي دَمَقَه لَشَن و نَاتَوَانِي بَهْرَا.	پَه سَتَوِيَان كَرْدُو هَمَنَدَن كِيَان
الْمُحَطَّمُ: شَوْنِي تَوْنَدُو تَيْزُو دَلَه ق لَه گَه ن	لَمَزِي مَتِي هَمَنَدَن كِيَان دَا.
نَاوَه لَه كَانِي دَا.	حَطَمَتِ الرِّيحُ الشَّيْءَ: رَهْمَه بَاكَه بَمَسَر
الْحَطْمُ مِنَ الْجَبَلِ: دَمَرِي مَنَدِي كِيُو: كَسَمَرِي	لَمُو شَتَمَدَا هَات و شِيَوَانَدِي ۵ (مَر
كِيُو مَكَه كَه ل تَيْكَمُوِي.	و مِي حَطُومُ).
الْحَطْمُ: زَوَر خَوْرِي كَه تِير نَه خَوَا.	حَقْمُ حَطْمًا: بَه هَوِي نَه خُوْشِي يَان پَهْرِي
الْحَطْمَةُ: هَه لَسَانِي لَآوَا.	كَزُو لَآوَا ز بُوو.
الْحَطْمَةُ رَافِعَةٌ: سَالِيكِي قَات و قَهْرِي و	حَطَمَتِ الدَّابَّةُ: نَاوَه لَه كَه تُوْشِي سَم
گَرَانِي.	قَلْبَشَان بُوو.
الْحَطْمَةُ: كَوْن، پَهْرَد شَكِين، (لَا: حَطْمُ).	أَحَطَمَتِ الْأَرْضُ: زَمُو پَه مَكَه و شَكَلَن و پَهْرُو
الْحَطْمَةُ: شَوْنِي تَوْنَدُو تَيْزُ لَه گَه ن	پَالِي زَوَر بُوو.
لَاوَه لَه كَانِي دَا.	حَطْمَةُ: بَه مَانَا (حَطْمَةٌ) دئ.

حَطَرَ الشَّيْءَ: شته‌کە‌ی ئێ هەدمغه کرد ە
بۆ خۆی دا ناو تاییهتی کرد.

حَطَرَ الماشِيَةَ: ئازەله‌کە‌ی هەند کرد، له ناو
گه‌وره که نه‌یهیشت بپرواته دهرمه‌و.

حَطَرَ الشَّيْءَ عَلَى فُلَانٍ: که‌وته نێوان
فلان و شته‌که‌وه.

أَحْطَرَ: ژورو شوێنی هه‌وانه‌وه‌ی بۆ
که‌سانی دیکه دروست ده‌کرد.

حَطَرُ: زیاده‌مه‌وی کرد له‌دابینکردنی
شوێنی هه‌وانه‌وه بۆ غه‌یری خۆی.

أَحْطَرَ: شوێنی هه‌وانه‌وه‌ی بۆ خۆی
بنیات نا.

أَحْطَرَ بِكُلِّ: پهنای برد بۆ فلان شت تا
خۆی قیاد بها ره‌ژێ.

أَحْطَرَ: حَقْل ە دمه‌گوتری: (وقع في الحظر
الطرب) که‌وته ناو گۆیه‌مه‌ندێکه‌وه
ناتوانی له‌گه‌لی دهره‌بری.

الْحَطَارُ: هه‌ر شتێک به‌که‌وته نه‌وان دوو
شته‌وه، په‌ڕێن و شوری باخ ە زه‌وی
شورا بۆ کراو.

الحطية: ته‌ویله و ناخه‌ل و گه‌ور ە
مشاخی خورما.

حطية القدس: به‌مه‌شت.
الْحَطَارُ: مێشێکی ره‌نگ سه‌وزه
ده‌مه‌ژێ.

حَطَّ حَطًّا: شانسی باشی هه‌به‌و دمه‌گوتری:
(هر محظوظ وحظيظ).

أَحْطَ: به‌مانا (حَطَّ) دئ ە بێ ناتاج بوو
پێویستی نه‌ما.

أَلْطَمْتُ مِنَ الْأَبْلِ وَاللِّم: ته‌و هه‌به‌وان و
نازه‌لانه‌ن که به‌هاچه‌کانیان گه‌یاو
که‌لا و وردو خاش دکه‌ن گه‌رمی
دکه‌ن و ده‌هه‌ژان ە ناگه‌ری ژۆرو
بایسه‌دار.

الْحَطِيئَةُ مِنَ السَّرِيعِ: زه‌یی ته‌وه‌و هه‌ن و
ه‌ژێ که شمشێر به‌شکێنێ.

الْأَعْطِيمُ: ته‌و به‌وش و به‌لاشه‌یه که سالی
به‌مه‌ردا دته‌وه‌و وشک و ورد بووه ە
ببنایه‌که له به‌مه‌ردم مێزێاب دا
له‌دهرمه‌وی که‌عه‌یه.

حَطَّ الشَّيْءَ حَطْرًا: به‌توندی جوله‌ندی.
إِحْطَرْتُ: بای کرد.

الْحَطَا: نه‌سه‌پی گه‌وره.
أَلْطَمْتُ مِنَ الْفَمِ: ئازله‌ی سوور.
حَطْبٌ حَطْبًا: گۆشتی گرت و هه‌له‌و به‌و
جه‌سته‌ی په‌ر بۆوه.

الْحُطْبُ مِنَ الرِّجَالِ: کورته بالاو ورگ زل ە
ره‌وشت زه‌یرو تونده‌و تیزو بێ
چله‌که‌دانه ە په‌یاوی سه‌روشت وشک و
به‌خه‌یل و زه‌دو جه‌روک.

الْحُطْبُ: به‌مانا (الْحُطْبُ) دئ.
حَطَرَ الرَّجُلُ حَطْرًا وَحِطَارًا: په‌یاوه‌که ناماده

باشی خۆی و مه‌رگه‌رت شوێنی بۆ
نازه‌له‌کانی بنیات نا بۆ ته‌وه‌ی تێیدا
به‌هه‌ژنه‌وه له‌سه‌مه‌رما و گه‌رما
به‌هه‌ژنه‌ژێن.

حَطَرَ عَلَيْهِ: ده‌ست به‌سته‌ی کردو
ژور و مه‌تینه‌ی له‌سه‌ر دانا و نه‌یهیشت
به‌ویستی خۆی هه‌له‌و که‌وت به‌کا.

الْحَظُّ: بهمش و بار ه بهخت و شانس، (ك):
حظوظ واحاط
أَنْفَقِي: به خت دار.
حَظَّلَ لَلان حَظَلًا: لمبر نازار يان لمبر رَقو
گينه حاجي نمبوو پروا، وقه: له رقا يا
لمبر نازار حاجي عمرزي نمدگرت.
حَظَّلَ لَلان حَظَلًا: معني فلانسي کردو
نميويشت به نامانجي خوي بگا.
حَظَّلَ عَلَيْهِ: تمنگي بي هه لچني.
حَظَّلَ لَلان حَظَلًا: فلان رُذو جروك بوو ه
له پويشتن دا همنگاوي گورتي نا
لمبرقاو لمبر نازار نميتواني
بمرتک و پيکي پروا.
حَظِيلَ السَّجِيرُ: حوشترمه زور گيا کالامکه
مارنه خواربو پي نمخوش گموت.
حَظِلَتِ النَّمْلَةُ: پريزي دار خورماکه
هه لپروکاو بي کمالک بوو (لهو حَظِلٌ
ومي حَظَلَةٌ).
اِخْطَلَّ لِلْكَانُ: شوينه گه کالامکه مارنه ي
زور بوو.
حَظَّلَ لَلان حَظَرًا: فلانکس که مينک پويشت.
حَظِيَّ عِنْدَ النَّاسِ حُظْرَةً: لاي خه لکي پريزي
پميدي کردو به جاويکي پيژموه بوي
دجروان و خوشيان دعوي.
حَظِيَّ بِالرَّزْقِ: همندي لمرزق و پوژي
دمست گموت.
أَخْطَأَ: پلمو پايهي بمرز کردموه له
خوي نزويک کردموه.
أَخْطَأَ بِكَذَا: پياوشتي لگه گان کرد بموي

نموي بوي لمتجام دا.
أَخْطَأَ لَلانَ مَلِي لَلانَ: فلانکسي بمسمر
فلانکس دا پاساو دايهوه زياتر روي
دا به نمو يان و نموي نري
فمراموش کرد.
أَخْطَأَ: پلمو پايهي بمرزبووه.
الْحِطَّةُ: پلمو پايهو ريز ه بمشه رزق و
پوژي.
الْحَظَرُ: نمو تيره به پمرو شان و
شغري نمين.
أَخْطَرُ وَأَخْطَرًا: تيرو کهونيکي بجوکه به
نمنازهي پاسکي نادميزاد مندان
بمکاري دهمينن بوي فنيرو بيووني
تفنگو تير هاويشتن.
الْمُطَرَّ- الْمُطَرَّ: بمانا (الْحِطَّةُ) دي.
الْطَّيَّاءُ: پويشتني لمسره خوي.
الْطَّيَّةُ- لَلْطَّيَّةُ: نمو نافرمتيه له هي
تر خوشهويست تربوي.
حَسَفَ حَسَفًا: دمنگيکه مريشکي پي
دهرديکري.
حَفَا حَفَاً: گوللهي پيپوه ناو خستي،
سمرنگري کرد.
حَفَاً بِه الْأَرْضِ: لمسمر زموي تهختي کرد.
أَحَفْنَا لَمَّا: لمرگو ريشموه هه لي کيشا.
أَحَفَا: گيا به پمدايه ه روميکي گه لاگاني
پانن له پوژگاري گون دا بوي نووسين
بمکار هاتووه.
حَفَفَ: دمنگي لپوه هات.
حَفَفَ الرَّجُلُ: پياوکه گوزمرني تهنک
بوو.

حَفَدَ الرَّجُلُ وَغَرَهُ خَدَانًا: پیاوکه په‌له‌ی
کرد له‌کاره‌که داو ژو راپه‌پراښود.

حَفَدَ فَلَانًا خَفْدًا: پارممتی داو وهستی
خزمتی بکا.

أَخَذَ الرَّجُلُ: پیاوکه په‌له‌ی کرد.

أَخَذَ فَلَانًا: خزمتکارانکی پېشکمش به
فلان کرد.

أَخَذَ الدَّابَّةُ: ولاغمه‌ی تاودا بو خیرا
پوښتنو همتگانانې خیرا.

أَخَذَ: به‌مانا (خَفَدَ) دئ ه‌دگوتري:
(سيف محمّد) شمشيرانکی برنډميه.

الْحَالِدُ: پارممتيدهر ه‌ خزمتجی ه‌ کوری
کور، کوری کچ والته: منډالې منډال،

(ك: خَفْدَة، خَفَدَ واحفاد)
أَخَذَ: کوی وشي (الحالِد).

الغيد: کوری کور، کوری کچ.
خَفَرَتْ أَسْنَانُهُ خَفْرًا: ددانی خراب بوون

بنکیان کرموژل بوو، دگوتري:
(خَفَرُ لِسَةٍ) ددانی هم‌موو خوران

هه‌لومړين.
خَفَرَ عَنِ الشَّيْءِ: لمانو زموږپه‌که دصتی کرد

بهمه‌لگولینو بدموا داجونو پشکتنين
بو نه‌وی شته‌که بندوزیت‌موه دهری

بښئ ه‌ دگوتري: (خَفَرَ عَنِ الْكُزْ
والسر) هه‌لگولینو پشکتنينی دصت

پئ کرد به دو‌گه‌نجو خه‌زڼه‌و شتی
کونینه دا گمرا.

خَفَرَ لِسَى فَلَانٍ: دهرپاره‌ی فلانکس
توږزڼه‌وی نه‌نجام دا بزانی

پیاوونکی جوته‌و جبه.

خَفَرَ الشَّيْءُ: حالتيکی له‌شته‌که کرد،
هه‌وارميه‌کی تن خست.

خَفَرَ الْمَرْضَ وَغَرَهُ فَلَانًا: نه‌خوشتی فلانی
لاولزی کرد.

أَخَفَرَ فَلَانٌ: فلانکس نېشی له‌ حاله‌که
دا کرد به‌پاچو فونگ.

أَخَفَرَ الصَّبِيَّ وَالْجِيَّانَ: منډاله‌که ددانی
حسوت سالی گه‌وون ه‌

گيانلهمهرمه‌ شپه‌ی فري دان.
أَخَفَرَ فَلَانًا الشَّيْءَ: پارممتی فلانکس

دا بو هه‌لگولیني شته‌که.
خَفَرَ: زڼدهرموی کرد له‌ هه‌لگمندن دا

ده‌لی جرحه جوته ژړ زه‌وی.
أَخَفَرَ بَكْلًا: به‌وشته زه‌وی هه‌لگولی.

أَخَفَرَ عَنِ الشَّيْءِ: به‌مانا (خَفَرَ) دئ.
أَخَفَرَ الشَّيْءَ: شته‌کی هه‌لگولی.

خَفَرَ السَّيْلُ: لاواوه‌که زه‌وی دا دري.
خَفَرَ الْبَيْتُ: به‌رکه نه‌ملاو نه‌ولای دا

خورانو له‌سهره‌وه بو‌ خوارموه
دپوارمگاني (فهراخمگاني) دا پوخان.

أَسْخَفَرَ النَّهْرُ وَاحِرًا: ومختی نه‌وه هاتووه
جوگا‌که تن بدري قول بکري.

الْحَالِرُ مِنَ الدَّوَابِّ: سمی تاژمنو ولاخ ه‌ بو
ناشهرين گردن جاري واده‌ين

به‌طاجي ناده‌ميزاديش دگوتري سم،
دگوتري: (وقع الحارر على الحارر)

بو دهرپرين نه‌وی که دوش
پمکيان گرت، هاوکات بوون ه‌ همروا

دگوتري: (فلان يملك الحف)

والخاض فلأنكمس دموله مننده له
همموو شتيك شتي هميه.

الحارّة: مېينمی (الحار) زموى
هه لگه ندر او ۰ رېبازی خوۍ ۰
د مگوتري: (رجع الى حاله) ۰
دروستبوونی په کهمجار، فوربان
د مضمروى: ﴿يَقُولُونَ إِنَّا لَمَرْدُودُونَ
لِي الْخَالِةِ﴾.

الحارّة: پېشهی هم لکولین.

الحفّ: نمو شتمی چان کرابی ۰ بړیک زباد
له نمندزمی خوۍ پان کرابی ۰ گلی
هه لگه ندر او ۰ کزی و لاووزی ۰
زمر د بیهکه د مگوته سمر ددان ۰ پان
کلس کردنى بنکی ددانه نمو توینکله
سپی پهی بې بنکی ددانه مویه.

الحفّار: فولنگ و پاچو شتی لهو جوړه ۰
د درختیکه لقو پوږو جقلی همیه
گوټیکى سپی همیه له خاکي توندا
نمېن ناروۍ حمزی په جملقه و
رغمته.

الحفّار: چان.

الحفّار: کسېکه پېشهی زموى چان
کردن بې، بمزوری بؤ گور هم لگمن
بهم کاردی ۰ همروا به وکسه
د مگوتري: دار هم لگمکولی بؤ کورس
و تابیل ۰ جوړه قالونجه مېکه شاخی
همن زموى بې هم لگمکولی.

الحفّار: نامېرېکه بمزموى دا دهر واته
خوار بمکاری دمهین بؤ دوزینه موی
نموتو شتی وا.

الحفّ: بړیکه زباد له نمندازه پان
کرابی ۰ گور.

الحفّار: به مانا (الحفّ) دی ۰ همروا بهو
نامېرمن د مگوتري که به کاري
د مهین بؤ دوزینه موی ناچار.

الحفّار من الرجال: کسېکه هېچى
نمېی.

الحفّار: بیل و خاکه ناز ۰ همروا
همرشتیک زموى بې هم لکولنری.

حَفَرٌ حَفْرًا: لمدواوه پالی پټوه نا، جا به
هاوېشتن پان به رږیشتن و رادن ۰
د مگوتري: (حفزت القوس السهم)
(والليل يحفر النهار) (حفزوا عليهم
الحيل والركاب).

حَفَرٌ لَلان بالرمح: له فلانکسې دا بهرمب،
(هر حافر وهي حافرة).

حافرة: لایى نزيك کهوته ووهو نمز نوۍ به
نمزنو ونا.

حَفَرٌ لي جلسته: له دانېشتنمکى دا ملی
خوۍ قېت کردېوه ترسېکى
همبوو، دنيا نه بوو ۰ خوۍ و ټک
د مهینا موهو خوۍ خپ د مگرووه ۰
له رږیشتن به خپرا یی رږی. خوۍ
بؤ کارمکه ناماده کرد.

حَفَرٌ: به مانا (حَفَرٌ) دی.

الحفّار: له زانستی ثیبه ادا به ماد مېک
د مگوتري زور کارېگمربى بؤ
تطاعول کردن بېمېن نموی له
کولایى دا خوۍ کارېگمري نمو
تطاعول می پټوه بې.

حَفَشَ السَّيْلَ حَفْشًا: لایمکه له همموو
 لایمکهوه ههلساو همموو پویگرده
 جالایی یکهو له نهستیرلو دا
 قمتیس ما.
 حَفَشَ الْفَرَسُ: ئهسپهکه کهوته پویشتنو
 جوان پویش.
 حَفَّتِ السَّمَاءُ: ئاسمان تاوه بارانیکی به
 خوړمی باراندو وستایهوه.
 حَفَشَ النَّاسُ عَلَيْهِ: خهک لئی
 گردبوونهوو همره قشیلیمان ئی
 کرد.
 حَفَشَ لِي الْأَمْرُ: گرتکی بهکارمکهدا.
 حَفَشَ الطَّرْ الْأَرْضَ: باران رومکهکی له
 زهوی ودمرنا.
 حَفَشَ لِفُلَانٍ السُّودَ: خوښهوستی و
 ئیخلاصی خوئی بۆ نواند.
 حَفَشَ السَّيْلُ الْوَادِي: لقاومکه له دۆلهکه
 دا کۆبووهو و پهری کرد
 الحافشة: تاکی (الحواشي) دهاوی ناو.
 الحفش: خلنوو خراپ (قوخیلکه) که
 ههلاش و زهوی ئیک نزیك بن
 ههلاشی نزم بی، خانوه خوړهمنی
 بچوکی سارا نشینهکان (بهغدان،
 سندوق، تورمه) که ئهافرت
 پینداوستی خوئی ئیندا ههلهگره
 تورهکهی تمشو و رهس و شتی کۆن و
 دپاوو بی کهک (ک: احفاش).
 أحفاش الأرض: سوسهمارو هالونجه.
 حَفَشَ الشَّيْءَ حَفْشًا: کۆی کردموه.
 حَفَشَ مِنْ يَدِهِ: له دهمتی هری دا.

الْمَأْسَا: همر شتیک کۆ یکرتهوه.
 الحفش: خانووی بچوک
 بئست دروستکاری
 (ک: أحفاش، حفوص).
 أبو حفص: کونیهی شهیر.
 حَفْصًا: کهمتیار، ههلو.
 أم حفصة: ههلو، مریشک.
 الحفصة: تورمهکی دروستکراو له بئست
 (همهبنانه)، (ک: حَفَصَ)
 حَفَضَ الْمَوَدَّ حَفْضًا: شوپکهکی
 چهماندهوه.
 حَفَضَ الشَّيْءَ: شتهکی هری دا.
 الحفض: کمل و پهل ناو مان
 نهو ولاغی
 کمل و پهل ناو مالی ئی بار دمکری.
 الحفیفة: شاتهکه همنگ بیتای دهنی و
 همنگوئی ئیندا دروست دمکا.
 حَفِظَ الشَّيْءَ حَفْظًا: شتهکی پاراست و
 جاودیری کرد.
 حَفِظَ الْمَالَ: مالهکی پاراست (حَفِظَ الْمَهْدَ)
 پاهمندی واندو پهلینمکی بوو.
 حَفِظَ الْعِلْمَ وَالْكَلامَ: زانیاری و قسهکی
 پاش له گوئی گرت و همزی کرد.
 أحفظ: رقی ههلساند.
 حافظ على الشيء: حافظه رجافا:
 جاودیری شتهکی کردو پاریزگاری
 ئی کردو، بمردهوام بوو لمسه
 نمنجاسانی ه خوړنان دههرومی:
 «حَافِظًا عَلَى الْمُلْكَاتِ وَالْمُلَاةِ
 الْأَوْثَقِ» ه دمگوتری: (هر بحافظ عن

لمهر بی، یان ژماره‌می زوړی له
فهرموودمکانی پښه‌مهر لمهر بی،
(ک: حَفَظَ وَحَفَظَ).

الحَافِظَةُ: هېزو توانیه که نادمیزاد
دعتوانی بهولیه‌وه نه‌وی هېزی
وهمی دهرکی دمکا له معانی نه‌و
لمهری بگاو گاتی پټویست به‌سمر
روبه‌ری میښکی دا پښه‌وه، پښی
دمگوتری (الدائرة) ه هروا ناوه بو
زهر فیک بو جانتایه‌ک به‌رمکاغزو
به‌لگه‌نامو شتی له‌و جوړوی نی‌دا
هه‌لدمگری.

الحَفَاط: داکوکی‌کردن له مه‌حردم و
ناموس و به‌رگری کردن له نیشتمان
لمکاتی شمرو هرادا ه پابندبوون
به‌وادو به‌لټنه‌وه.

الحِفْظَةُ: رق هلمسان ه خاومن غیرت و
هېاوتمی و ناموس و شهرت بو
للمرمتی خزم و عمشرمتی.

الحَفِیظ: ناوټکه له ناوه جولهمکانی خودا
ه له‌میندرو کار به‌دستی دستپاک ه
فورتن دمهرموی: «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى
خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي خَشِيتُ عِلْمَهُ».

الحَفِیظَةُ: رق و توپه‌ی ه دهمارگری ه
ترس و خو‌باریزۍ ه نوشتو دوعا
که به منسل دا دمگری، (ک: حَفَاط) ه
(اهل الحفاظ) به‌و
که‌سانه دمگوتری که به‌رگری له
ناموس و شهرتی خویان دمکن.

لِلْحَافِظ: پان‌زگار، له‌و که‌سی

الحارم) نه‌و خو‌ده‌باریزۍ له شته
پاساغه‌کان و توخنیان ناکموی ه (هر
نو محالفة وحفاظ) نه‌و ممرده و
که‌سایمتی خو‌ی دهماریزۍ.

حَفَظَ الْعِلْمَ وَالْكَلَامَ: وای ن‌کرد
زانسته‌که له به‌ریکاو قسم‌کان له
دلی خو‌ی دا جی بکاتمه‌وه لمه‌ری
نه‌چنه‌وه.

احْتَفَظَ: بو مطاوعمی (أَحْفَظَ) دۍ.
احْتَفَظَ الشَّيْءَ: لنسه: رسته‌کی تایبعت
کرد به‌خو‌یه‌وه.

تَحَفَّظَ عَنِ الشَّيْءِ: ومنه: خو‌ی له شته‌که
پاراست.

تَحَفَّظَ بِالشَّيْءِ: گرتگی به شته‌که‌دا.
تَحَفَّظَ الْكَتَابَ: ماوه و زه‌یه‌کی زوړی
خمرج کرد بو له‌وی به‌ش دوا
به‌ش کتبه‌که لمهر بکا.

تَحَفَّظَ عَلَيْهِ: پاراستی.

تَحَفَّظَ لِي قَوْلَهُ لِرَأْيِهِ: قسم‌کی
به‌رمه‌ای نه‌کرد رایه‌کی خو‌ی
به‌رمه‌ای دهرنمهری.

اسْتَحَفَّظَهُ الشَّيْءُ: داوی ن‌کرد نه‌و شته
پان‌زگاری بکا.

اسْتَحَفَّظَهُ لَه: کردیه نه‌میندر
به‌سمریه‌وه به‌نه‌مانمت لای دننا.

الْحَافِظُ: حمرص و چاودنر ه دمگوتری:
(هر حافظ العین) نه‌و خوی نایه‌و
خه‌وتوخن چاوی ناکموی ه هرومه‌ا
به‌مانای پټگی راست و ناشکرا دۍ ه
به‌کسینکیش دمگوتری فورنای

حمیندا هاتوو: (حَفْتُ الجَنَّةَ بِالْمَكَارِهِ)
 دهگوترئ: (حَفْتُ فَلَانًا): گرنگی به
 فلان دلو ممدی کرد ه (حَفْتُ الثَّوْبَ)
 قوماشمکی چنی.
 حَفْتُ شَفْرَةَ رَحْمَتِهِ وَشَارِبَهُ: موومکانی
 جهستمی و ریشی و سنبلی تاشین.
 حَفْتُ لِلرَّأَى وَجْهَهَا: نافرتمکه گمندهموو
 موی دهم و چاو هه لگرتن.
 حَفْتُ الحَاجَةَ: ناتاجی توش هات.
 أَحَفْتُ رَأْسَهُ: مامیهکی زور رۆنی له فزی
 سمری نهدا.
 أَحَفْتُ المِيزَانَ: نازدهمکی رۆباند تا
 دمنگی رۆیشت.
 أَحَفْتُ الثَّرْبَةَ: قوماشمکی چنی.
 أَحَفْتُ فَلَانًا: به خرابه باسی فلانکسی
 کرد.
 حَفْتُ لِلان: فلانکس مال و سامانی کهم
 بووه ژهانی زبرو نا خوژ بووه
 حَفْتُ لِلرَّأَى وَجْهَهَا: نافرتمکه زندهموی
 کرد لمدهم و چاو هه لگرتن و خژ
 ناریش کردن دا.
 حَفْتُ الشَّيْءِ الشَّيْءَ: شتهکه دهوومی
 نهو شتمی دا ه همروها دهگوترئ:
 (حَفْتُ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ).
 حَفْتُ الثَّرْبِ: قوماشمکی چنی.
 أَحَفْتُ الثَّبْتَ: رومکهکی پارچه پارچه
 کرد.
 أَحَفْتُ الطَّعَامَ: خوورنمکهکی خوارد.
 أَحَفْتُ لِلرَّأَى وَجْهَهَا: نافرتمکه داوی له

کاروباری شارنک یا جهند شارنک
 بهپژوه دهبا، نهو ولاتی پارنکاری
 کاروبارمکانی بهپژوه دهبا پسی
 دهگوترئ: (إِغْطَاظُهُ - پارنکا) همر
 لهم روهومیه که دهگوترئ: (إِغْطَاظُ
 الْعَاصِمَةِ وَإِغْطَاظُ الْمَصْرَفِ) همروها
 بهم کسایهتی و بنهمالنشه
 دهگوترئ: که یابهندی دلب و نهریتی
 کۆمه لایهتی و رامیاری خویمان دهین.
 لِلْخَفْطِ: کیسه باخه بژ پاره، یان
 جاننا بژ گتیبی قوتابخانمو جل و
 بهرگو و شتی لهو جوژه.
 حَفْتُ الْأَرْضَ خُفْرًا: زهوییمکه گیاو گزو
 روهکی وشک بوو.
 حَفْتُ الطَّعَامَ: کیشتمکه وشک بوو چهو
 نهبوو، دهگوترئ: (حَفْتُ عَشَّةً):
 ژهانی لهنگو و کوله ممرگی بوو
 زیانیکی زبری راموارد.
 حَفْتُ شَفْرَةَ أَوْ رَأْسَهُ: موی ریشی یان فزی
 سمری ژاگو و پمپش و بلالو بوو
 لمبرنهومی رۆنی ئی نهدابوون.
 حَفْتُ السَّمْعِ: زۆربهی بیستنی له دست دا.
 حَفْتُ الشَّيْءِ حَفِيفًا: دمنگیکی ئی هات
 و مکوو دمنگی بآلی بالنده ه یان
 و هکوو دمنگی بلتیه کردنی ناگره
 یان و مکوو نهو دمنگی که با له
 درهخت دهبا.
 حَفْتُ الشَّيْءِ خَفًا وَحَفَالًا: بهدموری شتهکهدا
 سووربهوه ه دهگوترئ: (حَفْتُ الشَّيْءِ
 بِالشَّيْءِ) (حَفْتُ الشَّيْءِ الشَّيْءَ) ه له

کسانى دېکه گرد مووى دمو
جاوى بؤ هه لېگرن.

استحل الشئى: شتمکى پارچه پارچه
کرد.

الحان: نمو شتمه دورى شتىكى تر
بدا فورسان دهمرموى: ﴿وَرَكْرَى
الْمَلَائِكَةُ خَالِفِينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ﴾.

الحفان: (حفاف الشئى): نمو شتمه که
دورى شتمکى دلوو له ناميزى
گرتوه دموگوتري: (فلان اصلح له
جفاف) فلانکس نهمصلحه
بهمورى روتاوبهکى سمرى دا
موو هميه.

جبالا القيسى: دولاى شتمکه د
دموگوتري: (حفالا الراس)، (حفالا
الأناء وحفالا الجبل).

جبالا الرمل: کولتاي لمه لان، (ك: اجفة)
دموگوتري: (جاء على حفاف ذلك)
لمکاتى نمو شتمه هات د (كان
الطعام جفال ما أكلوا قذرة)
خوراکه که به نهمازى بخورمکان
بوو نهکهم بوو نهزباد.

الحفافة: نمو توك و فرميه که لمسرو
ريشى همورنهمکراو ههمدمورى د
باقى ماندى ناللى نازم و ولاخ.

أحفاف: شهمپتمى جول، (ك: حفوف) د
دموگوتري: (هو حفف بنفسي) نمو
پياوه زور گرنگى به خوى ددواو
زور خهرىكى رزاننهموى خويمتى

د (جاء على حفه) شوين پرى نهوى
هه لگرت د يان لمکاتى پينگمپتمنى
فلان شت پميدا بوو.

أحفاف: پينلوپتمى دموگوتري: (ولذ له على
حفف) د گوزمرانى ناخوش و زيانى زير
دموگوتري: (طعام أحفف) خوراکينکى
که د (ميشه حفف) زيانى تهمگو
همزوى د (جاء على حفف ذلك) لمکاتى
پينگمپتمنى نمو دا هات.

الحفان: نمو کسمى دموو جاو
ههمهمگري، سمروريش دفتاشى د
گوشتى زور جولهمه.

الحفان: زهمدمورى بهکوله د تاکه که
(الحفانة) د خزممکار همروا به
گوزوه و همهمهک دموگوتري تا
همنگلاتى پم بووين.

الحففة: نمو له شتىكى تر کرابپتموه د
همگوکى جول د يان نمو دارميه که
جولا تيوه دانهمکى لمسر ههمدهکا
د يان بزومکى لمسر ههمدهمپنجى د
بزوهو زمخيره که بى زيادو کهم
پمى خيزان بکا.

الحففة: دارنکه و مگوو شمشير جولابهکاري
دپنى بوشه پينته پتوهان.

الحفیف من النبات والکلا: گياوو لمومرى
وشک.

للحففة: که لوازميه که گومبمزي نمين
لفرعت دهمپتمه ناويموه له کاتنک
دا که لمسر پتمتى حوشترکه نمو
که لواوه ههم گراوه.

أَلْمَحْمُورُ: که سبکه ژهانی زبرو تمنگ
بڼ همزلرو ناتاج بڼ.

حَفَلَ الْمَاءُ وَالْبَيْنُ حَفْلًا: ناومکه، شبرمکه
کوبونهوه.

حَفَلَ الدَّمْعُ: هرمیسکهکه زور بوون.

حَفَلَ السَّمَاءُ: ناسمان بارانه‌کمی زور به
خوږم بوو.

حَفَلَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: لهو شته بهو شته پږ
بوو ۵ دمگوتری: (حَفَلَ الرَادِي
بالسبل): شپوهکه به لافاومکه پږ بوو.

حَفَلَ النَّادِي بِالْقَوْمِ: یانمکه به‌مخلمکه
هاخنرا پږ بوو.

حَفَلَ لِّلانِ اللَّبَنِ فِي الضَّرْعِ: فلانکس
شبرمکه له گوانی نازمه‌که
کوکردوه ۵ (حَفَلَ الْمَاءُ فِي الْمَكَانِ)
ناومکه لهو شوئندا کوکردوه.

حَفَلَ الشَّيْءُ وَالْأُخْرَ وَبِهِ: گرنگی به
شتمکهدا.

حَفَلَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ وَالْمَاءُ فِي الْمَكَانِ: به
مانا (حَفَلَ) دی.

حَفَلَ الْبَالَةُ: خوشترمکه همد پزوتک نه
دوشی پز نه‌وی شبرمکه له
گونه‌کانی دا کو بپیتوه.

حَفَلَ الشَّيْءُ: شتمکه‌ی دمرخست
جوانیمکانی ناشکرا کردن.

حَفَلَ الْجَمَارَةُ: که‌نیزمکه‌ی رازندموه.

إِخْتَفَلَ الشَّيْءُ: شتمکه کوبونهوه ۵
دمگوتری: (إِخْتَفَلَ الْقَوْمُ فِي الْمَكَانِ):

خه‌لکه‌که لهو شوئنه کوبونهوه.

إِخْتَفَلَ: ناشکربوو دمرکه‌وت (احصل

الطريق) پنگاکه رون بوو.

إِخْتَفَلَتِ الْمَرَأَةُ: نافرتمکه خوی رازندموه
خوی ناریش دا.

إِخْتَفَلَ بِالْأَمْرِ: گرنگی به‌کارمکه‌دا.

إِخْتَفَلَ بِمَلَانٍ: پڼزی فلانکسی گرتو
گرنگی پږ دا.

قَفَلَ الْمَجْلِسُ: دانیشتوانی نه‌نجومه‌نمکه
زور بوون.

قَفَلَتِ الْمَرَأَةُ: نافرتمکه خوی جوان کرد.

الماللة: باره‌لگرنکی درېزه به گازو

بمنزین دمروا.

العفلة: کومه‌ی زور گردبونهوه ۵

دمگوتری: (عنده حفل من الناس)
فلانکس کومه‌لیکی زوری خه‌ک
لايه.

المقلعة: جوانی، رازندموه ۵ ناه‌نگ

گنځان، به خیر هاتن ۵ دمگوتری:
(أقام له حفلة استقبال): ناه‌نگی

پڼشوازی کردن بؤ گنځرا ۵ زنده‌روی
له کاریک داو گرنگی پڼدانی ۵

دمگوتری: (أخذ للأسر حفلة) به
چیددی که‌وته وڼزی نه‌نجامدانی

کارمکه ۵ دمگوتری: (جأزوا بحفلةهم)
هاتن به کومه‌لو هم‌وانی هاتن.

المفيل: زور ۵ دمگوتری: (جمع حفل)
کومه‌لیکی زورن.

المُتَقَلُّ: شوئنی ناه‌نگ گنځان و
کوبونهوه.

عُتِلَ الشَّيْءُ: زوربه‌ی شتمکه.

لَلْعَلِّ: شوقنی کۆیوونموه ۵ نمنجومن،
(ك: عاقل).

حَقْنُ الشَّيْءِ حَقْنًا: بهمیری دستی گرتی،
یان به همدوو بهمیری دستی و
بهنجهگانی پیکهوه نوساندیوون
شتهگمی هه لگرت ۵ دموگوتری:
(حَقْنُ لَم) هه بهمهکیان لونیچیکی
پیندن.

حَقْنُ الْفُلَانِ حَقْنًا: که منگی لهو شتهدا
بهفلان کس.

حَقْنُ: بههمردو دستی شتهگمی بادا ۵
(حَقْنُ الدَّلِيلِ وَحَقْنُ الرَّابِ) ۵ به
همردوو دستی ئاردهگمی رادا ۵
بههمردوو دستی گلهگمی رامالی.

حَقْنُ الْمَاءِ عَلَى رَأْسِهِ: به مست ناوی کرد
بهسهری خۆی دا.

حَقِنَ حَقْنًا: که رۆیشت قاجی وهرسوراند
ومکو نهومی گلیان به هه لگمنی.
أَحَقَّنَ مِنَ الشَّيْءِ: زۆری لهو شتهکرد،
هه لگرت، خوارد...

أَحَقَّنَ الشَّيْءَ: به خۆی هه لگرت،
تایبهتی کرد بهخۆیهوه.

أَحَقَّنَ الشَّجَرَةَ: درهختهگمی له پشهوه
هه لگهند.

إِحْتَنَنَ لِلأَمْرِ: دستی خسته ژنر
رهفچیکهوهو جهوای دا.

الْمُنَةُ وَالْمُنَةُ: لونیچیک یان مستیک
لههر شتیک به ۵ حال، مولکه،
(ك: حَقْنُ).

حَفَا وَحَفَا بِهِ: پیزی گرت ۵ (حفا للأنف):

بهخششی به دا.

حَفَا شَارِبًا: سمیلی زۆر کورت کردموه.

حَفِي حَفَاً: به پینخواسی بهمیری نهومی
نمعل یا خوفی لهپیدا به رۆیشت
۵ دموگوتری: (حَفِيْتُ لَدُنْهُ، وَحَفِي مِنْ
لَعْلِهِ) ۵ (هو حافي)، (ك: حَفَاً) ۵ (هي
حافية)، (ك: حوافه).

حَفِيْتُ اللَّحْمَ وَالْخَفْ وَالْخَافِر: پینستی
قاجی بهره قاجی بهرمسی لهبه
زۆر لهسهر رۆیشتن تمک بوو.

حَفِيَّ الْفُلَانِ حَفَاوَةً: ئاههنگی خۆشی بو
فلانکس گنیا.

حَفِيَّ إِلَهٍ فِي الرَّصِيَةِ: لهو سییمهتنامهگمی
دا زیاد لهمیشی خۆی به دیاری کرد.
أَحْفَى لَلان: فلانکس بهمیری سمی
ناژمهگمی تمک بوو به هۆی زۆر
لهسهر رۆیشتنهوه.

أَحْفَى الشَّيْءِ: شتهگمی ریشه گیش کرد
۵ دموگوتری: (أَحْفَى النَّبَات):
گیاههگمی هه لگمند (أَحْفَى شَارِبًا)
سمیلی زۆر کورت کردنهوه ۵

أَحْفَى لِلأَمْرِ: فلانکس وانی کرد نه
خوفی هه به نمنمعل ۵ زۆری
هرسیار ئی گردهو ماندوی کرد ۵
دموگوتری: (أَحْفَى السَّوَالِ وَأَحْفَى
الْكَلَامِ) هرسیارهگمی زۆر دوبارهو
سنباره گردهوو لهسهی درنژ
گردهوو گوتهوه.

حَالَا: کتیشی لهگهت کردو کهوته
نیزاعوه لهگهتی.

اِحْتَلَى: به پيځواسی رڼوی ۵ (اِحْتَلَى
فَلَانًا وَه) ښامنگی یو فلان گټرا.

اِحْتَلَى الشَّيْءَ: شتهکمی لمرکهوه
دهرکښا، هملی کمند ۵ دمگوترئ:
(اِحْتَلَى النِّبْتَ وَاحْتَلَى الشَّعْرَ).

اِحْتَلَى فُلَانًا: ښامنگی یو فلانکس گټرا.
اِحْتَلَى إِلَهًا لِي الرَّحْمَةِ: له وسپتنامهکمی
دا بهشی ژوری یو دغا.

اِحْتَلَى مِنَ الشَّيْءِ: زندهمروی کرد له
زاننسی ههوال دهرباری شتهکه
ژوری ههول یو دا.

اِحْتَفَا: رڼوشتن بهی نعلو بهی خوف
واته: به پيځواسی ۵ تمک بوونی
بهی حاجه یان بهی سمه یان هی

خوفه لمرر ژور لمرر رڼوشتن.
الحَالِي: نهو کمسوی زندهمروی بکا له
ریشه گټشکردنی شتیک دا ۵
پيځواس ۵ هیجی له بی دا نهبی.

الْحَقِي: زاناو لیکولمرهوه ۵ به لوطظو
خاوم بهزمی ۵ فوران دهمرموی:
(إِنَّهُ كَانَ يَحْقِي)، (ك: حَقْوًا).

حَقَّبَ الْحَقِيَّةَ وَغَرَّهَا: جانتاکه یان شتی لهو
جوړوی هملگرت.

حَقَّبَ الشَّيْءَ حَقْبًا: شتهکه گری خوارد
دوا کهوت ۵ دمگوترئ: (حَقَّبَ السَّمَاءَ
وَحَقَّبَ الْمَطَرَ) همروا دمگوترئ:
(حَقَّبَ الْعَامَ): سالکه بی بارانی هوو
بارانی تیدا نهباری.

حَقَّبَ عَطَاءَ فُلَانًا: بهخشی فلان دواکهوت.
حَقَّبَ أَمْرَ النَّاسِ: ښو و گاری خهک

دواکهوت.

حَقَّبَ الْمَدَنَ: کانهکه هیجی تیدا نهو.

حَقَّبَ الْحِيرَانَ: حهوانهکه میزی گرا
میزی یو ناکړی ۵ (هو اَحَقَّبَ وَهِي
حَقْبًا)، (ك: حَقَّبَ).

أَحَقَّبَ السَّيْحَ: تمکمی بارهکمی توند
کرد.

أَحَقَّبَ الرَّجُلَ أَوْ الزَّادَ وَاللِّتَاخَ: له دوا خویهوه
پیاومکمی سوری ولاخ کرد ۵ تیښوو
کالاکمی خسته پاشکوی خویهوه.

أَحَقَّبَ الشَّيْءَ: شتهکمی خسته پاشکوی
خوی ۵ دمگوترئ: (أَحَقَّبَ شَرًّا أَوْ
خَيْرًا) خرابهیان چاکمی کرده پاشکوی
تیښوو یو خوی.

أَحَقَّبَ الْأَمْرَ: تاوانی لمرنجام دا.

أَسَحَقَّبَ الشَّيْءَ: بهمانا (أَحَقَّبَهُ) دی.

الْأَحَقْبُ: کمره کیوی نهگمر بهرورگی
بهلمی سپی تیدا بن.

الْحَاقِبُ: نهومی پیسای یو نهگري،
دهمزی.

الْحِقَابُ: نهو سپهیمتیمه کهله بنکی
نیزک دا دیاره ۵ شتیکه لافرت
لماو دمدی خوی دهمستی خشلو
شتی وی پیوه هملهمواسی.

الْحَقْبُ: نهو حبله که گورتانی ولاخی بی
لولاخهکه قایم دکری حبلهکه سرکی
له گورتانهکه بهسزوه به بهرسنگی
ولاخهکدا دهمینن لمر دیو له قولی
گورتانهکمی قایم دکمی ۵ حبلهکه
جانتاو حبلهکمی بی دهمسزئ.

الْحَقْبُ وَالْحَقْبُ: زماني دورو درېز هشتا
سانو زياتر دوران دهمرموي: ﴿لَا
أَبْرَحُ حَتَّى أَتْلُعَ جَمْعَ الْبَحْرَيْنِ أَزْ
أُنْفِثِي خُبَاهُ﴾، يان دهمرموي:
﴿لَأَبَيِّنَ لَهَا أَحْقَابَهَا﴾.

الْحَقْبَةُ مِنَ الدَّهْرِ: ماوميه کی ديارى
نه کړاو ه يان سالتېکه، (ک: حَقْب
وَحَقْبٌ).

الحبيبة: جاننا: صندوق شو شته
پېنداويستی و تيشووی تيندکړی ه
همرشتک له کاروان دا پېنداويستی
قمتارچی و رېبورانی تېدا هه لگړی.
حَقْدٌ عَلَيْهِ حَقْدًا وَحَقْدًا: له دلی خوځی دا
رځی لی بوو فارو کینی لی خواردموه ه
جاومروان بوو همل بړ هه لگموئ و
داخی دلی خوځی پی برېژئ ه (هر
حالد)، (ک: حَقْدَةٌ)، (وهی حقد)،
(ک: حَقْدٌ).

حَقْدُ الْمَطَرِ وَالسَّمَاءِ حَقْدًا: باران نيمباری
لسمان بارانی نيمبارند.

حَقْدُ الْمُنْبَن: کانهکه هيچي لی پمېدا نيمو.
أَحَقْدُ لِلان: همولی دا له کانهکه دا شتیک
بدوزېتموه هيچي دست نمکوت.
أَحَقْدُ لِلان: فلانکسي والی کرد له دل دا
کين و رق هه لگړی.

قالندرا: شو کلامه هره که ميان رځی
لوی تریانه.

إِحْتَدَ اللَّطِينُ وَالْمَطَرُ: بېمانا (حَقْدٌ) دئ.
إِحْتَدَ لِلان علی للان: بېمانا (حَقْدٌ) دئ.

تَحَكَّدَ عَلَيْهِ: بېمانا (حَقْدٌ) دئ.

الْحَقْدُ: رقو کين لمدن دا بهرمننده
کردن و جاومروان کردنی
هملکمولی همل بړ توله کردنوه.

الحقيدة: بېمانا (الحقْد) دئ، (ک: حَقْدٌ).
حَقَرُ حَقْرًا وَحَقَارَةً: زليل بوو حمای جوو.
أَحَقَرُ: بېمانا (حَقْرَةٌ) دئ.

تَحَاقَرُ: خوځی به بچوک ناستندو نیشان دا.
إِحْتَقَرُ: بېمانا (حَقْرَةٌ) دئ.

أَسْهَقَرُ: بېمانا (احقر) دئ.
الْمُحَقَرُ: شو شته دواى سوکایمتی
دمکاو بانگه شمی بړ دمکا.

الْمُحَقَرَات: شتی بچوک و بی نمود.
حَقِطَ حَقْطًا: جمسته سوک و گورج و گژل
بوو، زوری جم و جوژل کرد.

الْحَقْطَةُ: نافرمتی کورته بالا، جمسته
بچوکی تيزه قيزکمر.

حَقَفَ الشَّيْءُ حَقْفًا: شته که له خواری و
تیک باهه لراوی دا بهرمدوام بوو.

حَقَفَ الْحِمْلُ: ناولمکه لمانو لمبه لان دا
پالکوت ه خوځی کوم کردموو پشتی
خوارو دهر بهرپو.

أَحْقَرَفَ الشَّيْءُ: شته که کموانمې
بووموه ه (أَحْقَرَفَ الظُّهْرُ) پشتی
چومايموه (أَحْقَرَفَ الْحَال) مانگ
کموانمې بوو.

الْحِقْفُ: شو کسمه واز له خواردن و
خواردنوه دینش مان دگړی.

حَقُّ الْأَمْرِ حَقًّا وَحَقَّةً: چسپاو کاره که جی

فَلَانَكُمِسْ لِمَسَر شَتِي بِجُوك و بِي
نَرخ كَيْشِه دِهَكَا.

حَقَّقَ الْأَمْرَ: كَارِي جِهَسپاندو بهرستی
گِنِیْ ۵ دِهَكُوْتَرِي: (حَقَّقَ الظَّنَّ) و
(حَقَّقَ الْقَوْلَ وَالْقَضِيَّةَ)

حَقَّقَ الشَّيْءَ وَالْأَمْرَ: شته‌گی پته و کردو
باشباش قایمی کرد.

حَقَّقَ الشَّرْبَ: هوماشه‌گی باش چنی و
چاك پته‌وی کرد.

حَقَّقَ مَعَ لِّلَانِ لِي لُطِيَّةَ: قسه‌کانی لَن
وهرگرت و نووسینی

أَحَقَّقَ الرَّجُلَانِ: نه‌و دوو پیاوه کیشیه‌یان
تَنِ که‌وت و همریه‌کیان نیل‌بعای
نه‌وی کرد که حَقَّ به نه‌وه.

أَحَقَّقَ الْأَمْرَ وَالشَّيْءَ: کارمگی پته و کرد
بناوانی شته‌گی شِیْلَا.

أَحَقَّقَ الطَّعْنَ: زمبریکی کوشنده‌ی لَن دا
خمنجریکی و هساندو گاریگه‌ربوو.

أَحَقَّقَ الصَّيْدَ: تَقَمَنگَنگِی کی چاکی
به‌منچمره‌که‌وه ناو کوشنی.

أَحَقَّتِ الْمَلِدَةُ: گریه‌که چاك توند بوو.

تَعَالَى: کیشیه‌یان تَنِ که‌وت و همریه‌کیان
لاقی نه‌وی لَن دا مافی خوراوه‌و
حَقَّ به‌مه‌وه.

تَحَقَّقَ الْأَمْرَ: کارمکه بهرست گه‌راو روی دا.

تَحَقَّقَ الْأَمْرَ: کرؤکی کارمگی زانی و
لَنی حالی بوو.

أَسْتَحَقَّ الشَّيْءَ وَالْأَمْرَ: شته‌گی به
پیویست زانی و کارمگی به واجب دانا.
أَسْتَحَقَّ الْأَلَمَ: شیاوی سزای تاوانه‌که‌به.

به‌جَنِ بوو. کارمکه پیویست بوو
دِهِنِ بَکَرِي ۵ دِهَكُوْتَرِي: (يَحَقُّ عَلَيْكَ
أَنْ تَفْعَلَ كَذَا) پیویسته لِمَسَرَت نه‌و
کاره لِمَنجَام بدمی ۵ رِهَوَیه بَو تَو
نه‌وه بَکَمِ ۵ (أَلْحَقَهُ) بِنِچوه حوشر
(سَيِّ سَاو و جوبیتته سائی جواره‌م).

حَقَّ الْمَقْدَةُ: گریه‌گی توند کرد.

حَقَّ فَلَانًا: به‌سَر فَلَانَكُمِسْ دا بالا دست بوو.
حَقَّ الطَّرِيقَ: جووه ناوهرستی پَنِگَا ۵
ناوهرستی پَنِگای گرت به‌مَر.

حَقَّ: به‌رستی زانی و شوینی که‌وت.
حَقَّ: به‌مانا (حَقَّ) دِخ ۵ قورثان دِهمرموئ:

﴿وَرَأَيْتُ لِرَبِّهَا رَحْمَتًا﴾.

أَحَقَّ لِّلَانِ: فَلَانِ گوتی نه‌وه حَمَقَه ۵
رستی گوت ۵ داوی مافیکی خَوِی
کردو جِهَسپاندی.

أَحَقَّ الْأَمْرَ: کارمگی جِهَسپاند (أَحَقَّ
عَلَيْهِ الْقَضَاءُ) به‌پارمگی به‌سَرا داو
جِهَسپاندی.

أَحَقَّ الشَّيْءَ: قایمی کردو رستی کرده‌وه
هم‌له‌ی لَن لایبردن

أَحَقَّ الرَّمِيَّةَ: کوشتی.

حَاقَهُ مُعَاةٌ وَحَقَالًا: کیشیه‌یان تَنِ که‌وت
هم‌ریه‌کی لِهَوَان داوی مافی خَوِی

کردو پیری واپوو لِمَسَر حَمَقَه ۵
به‌زوری نه‌م و شمه‌ی بَو گرداری نادیار

به‌کار دِهمِنْدَرِي، دِهَكُوْتَرِي: (مَالَهُ لِي
هَذَا حَقًّا) لِمَمَدَا مافی کیشیه‌ی نیه‌و

کِنِچَه‌ل دِهَكَا ۵ (لِلَانِ نَزَلُ الْحَقِّاقِ)

الحاق: (حاق كل شيء): ناوهرستی
 نهوشته دهگوترئ: (حاق الطريق)
 ناوهرستی پنگا: (حاق الرأس وحاق
 العين) (حاق الشتاء) ناوهرستی
 زستان دهگوترئ: (هر رجل حاق
 الرجل) پیاوئکه تا بلئی پیاو
 نازابه.

الْفَيْتَةُ عند حاق باب المسجد: له نزيك
 دهرگای مزگهوت توشی بووم.

الحاقَةُ: به لاو کارمسات دهگوترئ
 پوژی همامت و دونیا وهرانبون
 به کاردهمئندرئ: همرورها
 دهگوترئ: (هر رجل حالة الرجل)
 پیاوئکی پیاوانه و تابلی نازابه.

الحق: ناوئکه له نازه جوانه گانی خودا
 هه بونی شت بعمئ نهومی گومانی
 تئدا بئ: هورئان دههمروئ: ﴿لِحَقِّ
 كُلِّ مَا أَنتُمْ تَنطِقُونَ﴾ همرورها
 دهگوترئ: (هر العالم حق العالم): نهو
 بههرستی زاناو خوئندهورهو
 گه بیشتوئه نهو بهری.

حسرت الله: نهومی لهسمر بهندمکان
 پئویسته بیگمن بو خودا.

الحق من الأهل: حوشرئکه سئ سالمی
 تهواو کردبئو و هسوبئته سالی
 جوارهمهوه بهکه لکی نهومئ باری
 ئ بئرئ یان کهل بدرئو سکی بئ.

الحق: قاپئکه بهکؤله سمر قاپئکی
 بهسهرهمویه لهشوشه یان له داری
 عاج یان له شتی تر دروست دهگوترئ

ه گونه مشکو دمعبا: نهو جالایی
 بهی سمرئ ئیسقانی رانی تئدابه
 (هموزی ران) همروا نهو جالایی
 بهی سمرئ ئیسقانی شانی تئدابه
 سمرئ قؤل: زموی دهشت و نهرمان
 نهو ناهه پاستی همموو شتئک.

الحقاني: نهومی به حهقکؤو حهقخوازو
 ناو دهرئ.

الحقَّة: بمش دهگوترئ (هذه حقِّي) نهوه
 بهشی منه: درهختی بهکؤله:

الحقَّة: بهمانا (الحق) دئ.

الحقيق: شیاو گونجاو دهگوترئ: (الحقيق
 بالامر) لایهق و شیاو بو نهو کاره
 هورئان دههمروئ: ﴿حَقِيقٌ عَلَى أَنْ
 لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ﴾.

الحقيقة: شتی ثابت و ههسپاو بهلای
 لوغهمویمه گانهوه نهو وشهو
 رسته بهیه که لهمانای خوئی دا بهکار
 بهئندرئ.

حليقة الشيء: کرؤک و بالفتهی شت.
 حليقة الأمر: دلشایی له جؤنیمئ کارمه.

حليقة الرجل: نهومی لهسمری پئویسته
 پارئزگاری ئ بکاو بهپارئزی.

الحسرة: بهمانا (حقيق) دئ نهو
 کهسه به حقی لهسمر ههسپایی.

حَقْلٌ حَقْلًا: ناشتی، جاندی، هه لایی کرد
 بوو به وهرئئر.

حَكَيْتُ لِلْأَمِيَّةِ: نازه نهکه تووشی دهردی
 (حرفال) بوو نه خوشی بهکه بههوی

أَلْعَلُّدُ: رُؤْدو جِرُوك ۵ بَرِ هِنِرِو زَمِبُون
۵ تَاوَانِبَار ۵ رَقَو كِنَه.

أَلْعَلِّمُ: قَوْلِينِجَكِي جَاو بَه لای
گَوِجَكَمدا.

حَقَنُ الْمَاءِ وَاللَّبَنِ فِي الْقِرْبَةِ حَقْنًا: نَاوَدَكِه پَان
شِرِه ماسْتَمَكَمی لَه کوندَمکِه پَان لَه
مَشْکَمکَمدا هَه لَگَرَت ۵ دَمگَوَتَرِی:
(حَقَنُ الْأَنَاءِ بِالْمَاءِ وَغَرِه): زَمَرْفَه کَمی
بِر کَرْد لَمَناو.

حَقَنُ بَوْلُهُ: مِيزِی خَوِی رَاگَرَت وَ نَمِکَرْد.
حَقِنَ دَمَ فَلَان: نَه بَه یَشْت خَوِی نِی فَلَان
بِرِی.

حَقَنَ مَاءَ رَجَبِهِ: بَرِ نَاتاجِی کَرْدو لَه
سَوَالکَرْدِن رَزگاری کَرْد.

حَقَنَ اللَّبَنِ فِي الْقِرْبَةِ: ماسْتَمَكَمی کَرْدِه
مَشْکَمکَمو هَه زَانْدِی بَو نَه وِی
رَوَنَمَكَمی نِ بَگَرِی.

حَقَنَ فَلَانًا: لَه رَنگَمی دَمَرْزِیْمَو دَمَرْمَانِی
کَرْدِه جِمَسْتِی فَلَان کَسَمَوَه.

أَحْتَنَنَ: کَوْبِزَوَمو حَمْبَس بَوو
دَمگَوَتَرِی: (أَحْتَنَنَ اللَّبَنُ وَالْمَاءَ) (أَحْتَنَنَ
الْدَمَ وَالْبَوْلَ).

أَحْتَنَنَ الْعُضْرَ: خَوِی نِی نَاو لَه
نَه نَدَامِیکی لَه شِی دَا کَوْبِزَوَمو هَاوسَا
۵ دَمگَوَتَرِی: (أَحْتَنَنَ الْكَبْدَ وَاحْتَنَنَ
الْكَلْبَةَ فَاتَّضَنَّتْ) هَمَرْوَمَا دَمگَوَتَرِی:
(أَحْتَنَنَ الضَّرْعَ) گَوِی نَاوَدَلَمَكِه شِمرِی
نِتِدا مَوَه لَمو گَوَانَه کِه هَاوسَا.

أَحْتَنَنَ الرِّيشَ: نَه خَوَشَمَكِه مِيزِی گِیرَاو

نَاوِی قَوْبَاو پَان لَه وِمرِی گَلَن تَنِکَمَن
بَوو تَووشِی نَاوَدَلَمَكِه.

أَحْلَلَ الزَّرْعَ: کَشْتَو کَالَمَكِه جَزَاو جَزَر بَوو.
أَحْلَلْتُ الْأَرْضَ: زَمَوِیْمَكِه بَوو بَه شَوِی نِی
کَشْتَو کَالَو وَ مِهرَهَات.

حَالَّتْهُ: کَشْتَو کَالَمَكَمی بَرِی فَرْوَشْت
بَشِش شَه وِی بَرِی بَگَا ۵ مَوَزَرْمَعَه وَ
بَمَرْ بَه نِیوَمِی کَشْتَو کَالِی لَه گَمَن
کَرْد، پَان لَه گَمَلِی رَنک کَمَوَت کِه
بَه شِیکی دِیَارِی کَرَاو بَدَا بَه سَه پَانَمَكِه.
أَحْقَلَ: زَمَوِی کَشْتَو کَالِی پَان وَ بَزَوِی
بَه مَرْوَان کَمَرْعَاتِی تَنِدا بَکَرِی وَ
دِیْمَه نِیکی دِلَرْفَنِی بَنَوِی نِی ۵
زَرْعَات وَ کَشْتَو کَال تاسَه وِز بَرِی وَ
نَه مِهرِی بِن.

حَقْلُ الْبَرُولِ: نَمو شَوِی نِی کِه نَمَوِی نِی
دَمَرْدَمَه نِندَرِی.

حَقْلُ التَّجَارِبِ: نَمو شَوِی نِی نَمَرْمَوِی
تَنِدا نَه نِجَام دَمَدَرِی وَ مَکَوو تَاقِیگِه
بَه کَارِی.

أَحْقَلِي: نَه وِشْتَه لَمو کَمَسِی پَان حَمَقَل
دَمَدَرِی وَ مَکَوو تَوَتَنَه وَان
رَه مَوَان.. هَتَد.

الْحَصُولَاتُ الْحَقْلِيَّةُ: بَه مَرْوَبَوِی زَمَوِی
وَمَکَوو بَه مَوو گَمَن وَ جَوو نِی سَک وَ
نَوک وَ لَمو جَوِرَه شَتَانَه.
أَلْعَلَّةُ: بَه شِی کِه لَه دَبِی مَرْو زَمَوِی
کَشْتِیَارِی.

أَلْعَلَّةُ: زَمَوِی کَشْتَو کَالِی.

أَلْعَلْدُ: بَه مَرْفَتَارو رَه زَاگَرَان.

به حوقنه میز مکی نِ دهره پندرا.
الحائِنُ: نَمو کسه مه میزی گیرایی و له
میزه لسانی دا کوبوییتسه وه ههروا
بهو کسه مش دگوتری: که میز مکی
به حوقنه سه حب دگا.

الحائِنَةُ: میهنی (الحائِنُ) ه هروناوه بڑ
معهده.
الحُقْنَةُ: حوقنه کردن ه دهرمانیکه پیش
حوقنه مکیا له گه ن حوقنه که دگر تیه
جهستی نه خوشه کوه ه هروناوه
بڑ نامیری حوقنه گردنه که.

الحُقْنَةُ: نازاری گنده، سک نیشان، (ك):
آختان.

الحِقَانُ: میز گروا و نهو کسه مه میزی
دگری، (ك): محالین).

الْحِقْنُ: نامیری حوقنه کردن.
لِلْحِقْنَةِ: نامیری حوقنه کردن، (ك): محالین)
حَقَا: حقا: له که له مکی دا ه دگوتری:
(حَسْرَةُ محاسب) نِ ی داو که له مکی
نازاری نِ پهیدا بوو ه (حقا الشيء
للائن): نهو شته گه پیشته که له مکی
فلان ه دگوتری: (نزل لي الماء حتى
حقاه): جوو ناو ناو مکه وه ناو مکه
گه پیشته بنهنگلی.

حَقِي حَقَا: که له مکی نازاری پهیدا کرد.
حَقِي حَقَا: نازاری که له مکی بوو ه سکی
هیشا به هوی گوشت خواردن، (هو
مَحْقُوْرٌ وَمَحْقِيْرٌ)
حَقِي: به مانا (حقی) دی.

الحِقَاءُ: دهری یان دوخینی دهری ه
نازاری که له سک دا به هوی گوشت
خوارنه وه پهیدا دهری ه نهو حه
بلمه که زینی له سپی پی له پشتی
له سپه که دهری ستر، (ك): آحیة).

أَلْحَقُوْ: که له مکی ه بهرپشتین ه دگوتری:
(أخذ بحقوه) و (عاد بحقوه) دست
به بهرپشتی دا گردو لای پاپاموه
په منای بڑ برودو داوی نِ کرد
به پاپازی.

حَقُوا الثَّيْبَةَ: نه ملاو نه ولای رنگی که ن.
حَقُوا الجبل: توفه سمری کیو ه دؤخین ه
دهری ه دگوتری: (رَمَى بِحَقْوِهِ)
دهری مکی هری دا.

حَقَا الْعَقْدَةَ حَقَا: زور به توندی گرنی دا،
گرنی مکی توند کرد
أَحْكَاها: به مانا (حکماها) دی.
إِحْكَا: (أحكام العقدة) گرنی که زور
توند بوو.

أَحْكَا الْأَمْرَ فِي نَفْسِهِ: کار که له لای
جهسپاو هیچ گوسانی تیندا نه ما ه
دگوتری: (لو إحتكاً لي أمری لفلعت)
نه گهر له سمره تاوه من له کار مکه م
دانیا بومایه، نه وه ههلس و گه و تم
به جورنکی وا دبوو.

إِحْكَا الْعَقْدَةَ: گرنی که زور توند کرد.
أَلْحَكَا: قواری، سمره زلمی گه وره.
حَكَّرَهُ حَكْرًا: ستمی نِ کردو کالاکه نِ
که م کرده وه ههلس و گه و تی
خرابی له گه نِ دا کرد.

حَكْرُ السِّلْعِ: كالآلانی کۆکردموه بۆ نهومی
بۆ خۆی بهئارمژۆی بهیانفرۆشی و
کەس دەستی بهردەست نههێنێ.

حَكْرُ لِّلان حکراً: زۆری گیمه گیمه کردو
ههولێ دا مهبهستهمکی خۆی
بسههێنێ.

حَكْرُ بَرَاهِ: ههرواو بۆ چونی خۆی بهلاوه
بهسهند بوو تا گهموی کرد.
حَكْرُ السُّلْطَةِ: بهمانا (حَكْرَهَا) دێ.
حاکر: کێشهی لهگهڵ دا کرد.

حَكْرُ لِّلان عَلَى الشَّيْءِ: خهفتهی بۆ
نهو شته خوارد.

حَكْرُ السُّلْطَةِ: بهمانا (حَكْرَهَا) دێ.
الحاکرة: زهوییهکه له نزیک گوندو شار
تایهت دهکری به ناشتنی درهخت.

الحَكْرُ: شتی گهم، (ك: احکار).
الحَكْرُ: زهوی وهقف کراو لهسهر شتیك
(ك: احکار).

أَحْكُرُ: ههڕشتنیک ههلبگری به مهبهستی
گران فرۆشتن واته کالای بزنیو
بکڕی و نهیفرۆشی چاوهڕوانی
گرانبوونی بگا و شتی گهم و
دهکووتری: (ماء حکر و طعام حکر).
أَحْكُرًا: شت شاردهنوهو ههلبگری بۆ
نهومی بهگران بیفرۆشی.

حَكَشَ حَكْشًا: وێك هالهوه.
حَكَشَ الشَّيْءَ: شتهکی کۆکردموه.
حَكَشَ لِّلان: ستهمی له فلانکەس کرد.
حَكَشَ حَكْشًا: زۆر گێره گپی کرد (هو حَكَشَ).

أَلْحَقْتُ: یارییهکه تۆپنکی گهواره بۆ
یاری پێکردن بهکار دههیندرێ و
بهدارنك ئی دهمهن و نه مبهرو
نه وهبهری پێ دهکری.

حَكَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: وعلی الشَّيْءِ حَكًّا:
قهبارمهکی بهسهر قهبارمهکی تر
هیناو برد لپکی خشانندن و
دهکووتری: (حَكَّ الحَجَرُ بِالْحَجَرِ) و
(حَكَّ جِسْمُهُ يَدَهُ).

حَكَّ لِّلانَ جِسْمًا: دای له فلانکەس کرد
جستهی بۆ بهفرۆشی و (ههڕ محکرك
رحکيك) و دهکووتری: (حَكَّ الْأَمْرُ لِي
صَدْرِهِ): کارمه کارگیری بووه له دای
دهرونی دا (ماحَكُ هذا الْأَمْرُ لِي صَدْرِي)
به دای نمو کارهه پێ خوش نیه و دای
بۆی ئی نادا و (حَكَّ لِي صَدْرِهِ مِنَ الْأَمْرِ
شَيْءٌ) لهو یارهوه توش دایهه بوو.

حَكَّ الشَّيْءَ: شتهکی سپی کرد
تویکلهکی ئی کردموه.

أَحَلَ لِّلانَ جِسْمَهُ: بهمانا (حَكَّهُ) دێ.
حَاكَهُ حَاكَةً وَجْهًا: په کتێیان خوراند و
پێشپه کتێیان کرد له خۆ خوراندن دا.
حَكَّكَهُ: بهمانا (حَكَّهُ) دێ.

إِحْكَكُ الْجِسْمَ: لهشی خورا، جهزی له
خوراندن بوو.

إِحْكَكُ بِالشَّيْءِ: بهشتهکه خۆی خوراند
و ههروا دهکووتری: (إِحْكَكُ الْأَمْرُ لِي
صَدْرِهِ، وَإِحْكَكُ لِي صَدْرَهُ مِنَ الْأَمْرِ
شَيْءٌ) بهمانا (حَكَّ) دێ.

تَمَاكَ: همدوکیان خویان بهمهکترموه
ناو بهکتریان خورند.

تَمَكْ بِالْثَنِي: بهمانا (احک به) دئ
همروا دمگوترئ: (هو بتحکک بی): نمو
بهمانم بی دمگوتو دستم بؤ دئ.
تَمَكَّتْ الْمُقَرَّبُ بِالْأَلَمِي: دوشک
بهمانه بهمار دمگوتئ ه کاتیک
دمگوترئ: که شتیک بهگڑ لهخوی
بههیزتردا بهی.

اَتَحَلَّ لِلأَمْرِ جَسْمًا: فلانکس جهستمی
خورا ه حمزی له خورادن کرد.
الاحتكالك: نمو هیزمی پنجهموانه
جولانی همارمیهکی تره که لمسر
همبارمیهکی زیر دمجولئ.
الحاك: نمو کسمبه زور نیلحاح دمکا
لمدواو کاریدا، (ك: حَكَّ).

الْحَاكَةُ: ددان ه دمگوترئ: (ما بهت لی
له حَاكَةُ)، (ك: حَوَاك).
الحِكاك: دمگوترئ: (هو حكاك شر)
حمزی لمشهمو همول دمدا
هه لیگیر سیئئ.

الْحِكَاك: خویمکه له ناوی گهرمدا زوو
دعتوتهموه لماناوی ساردا درنگ
دعتوتهموه ه نهخوشیهکه ومکوو گروئی
خوران له جهستمدا دروست دمکا.
الْحَاكَةُ: وردهو پمژو پال کلهکاتی
خوراندندا هه لدمورن.

الْحَكْ: گومان ه دمگوترئ: (هو جك شر)
رجكاك شر.

الْحَكْ: بهردیکی نهرمی سپیهه (بهرده

(هسن).

الْحَاكَةُ: صیفهی موبالمغمبه نامبری
خوراندن.

الحكاكات: گومان و وسوسه.

الْحَكَّة: گومان هوی بهیدا بوونی خرو
له جهستمد.

الْحَكَّة: تاکهکی (الْحَكْ) ه زمویهکه
بهرده قسلی تپداین.

الحِكَاكَةُ: متهل و لوغزو موعمما.
الْحِكْ: همرشتیک خوتی بی بخورینی
بهرد بی یان دار بی.

حَكَلَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ حَكَلًا: کارمکه چهواشه بوو
ه دمگوترئ: (حَكَلْتُ عَلَيْهِ الْأَخْبَار):
هموالهکان چهواشه بوون ناتوانی
بزانی گامه راستمو گامه درؤ.

حَكَلَّ لِي شَيْءٌ: فونگرانی و تمبهلی کرد
لهروشتندا
حَكَلَّ لِلان الرمح: رمبهکی لمسر بهک
هاج راکرت.

حَكَلَّ لِلان بالمصا: بهگوجان فلانکس
لئی دا.

أَحَكَلَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: بهمانا (حَكَل) دئ.
أَحَكَلَ عَلَيْهِمُ: شمیری بی فروشتن،
شمیری هاویشتنئ.

أَحَكَلَ لِلان: دوی عمرمبی فلانکس
هیزی زمانی تربوو.

أَحَكَلَ عَلَيْهِمُ الْأَمْرُ: بهمانا (حَكَل) دئ.
تَحَكَّلَ: له نمرانیدا روجهو زوری خوین
عمقل کرد.

حاكمه الى الله والى الكتاب والى الحاكم:
 لهگه ليا كهوته كيشه وهو داوى لى
 كرد به حوكمى شمرع پان به حوكمى
 دادوهر گوتايى بهگيشه كه بيتى.
 احْكَمُ الشَّيْءِ وَالْأَمْرِ: شته كه جه سپاو
 قايمو پتو بوو بناوانى شيلندرا.
 احْكَمُ الْخَصَامِ إِلَى الْحَاكِمِ: دوو كيشه
 كار كه كيشه گه پان برده لای دادوهر.
 احْكَمُ فِي الشَّيْءِ وَالْأَمْرِ: بهنارمزوى
 خوى ههلس و كهوتى له شته كه دا
 كرد ه دهگوتري: (احْكَمُ فِي مَالِ
 لَيْلَانَ): بهنارمزوى خوى دهستى
 خسته مالى فلانوهو.
 احْكَمُ فِي أَمْرِ لَيْلَانَ: بهنارمزوى خوى
 سهرو گارى تيشى فلانى كرد.
 حَاكِمًا: به مانا (احْكَمًا) دى.
 تَحْكَمُ فِي الْأَمْرِ: به مانا (احْكَمُ) دى.
 تَحْكَمُ: بهگوتري راي خوى گارى كردو
 گوتى نه دابه قسه كهى.
 تَحْكَمُ الْخُرُوجَ مِنَ الْحَرَجِ: حمروريبه
 خهوارجهگان وتيان: حوكم همر بؤ
 خوندابه بهرپارى عمري گوري نه بو
 لسانو نه بو موساي له شعهرى
 باه مخيان نه.
 اسْتَحْكَمُ الشَّيْءَ وَالْأَمْرَ: به مانا (احْكَم) دى.
 اسْتَحْكَمُ لَيْلَانَ: فلانكس بوو
 به حكميمو نهى دهگا لهوشانهى
 زيانى بى دهگه پان.
 اسْتَحْكَمُ عَلَيْهِ الشَّيْءَ: شته كهى لى
 تَيْكُ جَوو.

الْأَحْكَلُ: گياندرى بى زمان ه حميوانات ه
 گياندارنك كه دهنكى نميبيستري ومكوو
 ميرو ه (هي حَكْلًا)، (ك: حَكْلٌ).
 الْحَاكِلُ: ممرندمگار، (ك: حَكْلٌ وَحَكَالٌ).
 الْحُكْلُ: نومويه گابرا نعمتوانى مبهستى
 خوى دهر بى ه بهر دعوام بوون له
 كيشمو جه ده لدا بهنمزانى ه زمان
 گيران ه زمان ناپهوان ه زمان فسك.
 الْحِكْلِيَّةُ: نومويه له جياتى بهتنيك
 بهتنيكى تر بلئى ومكوو له پاتى (س)
 (پ) ي بلئى له جياتى (ق) ه (ح)
 بلئى ههروا بهو جوړه، (ك: حَكَالٌ).
 حَكَمَ بِالْأَمْرِ حُكْمًا: بهرپارى دا، دهگوتري:
 (حكم له، حكم عليه وحكم بينهما).
 حَكَمَ الْفَرَسَ: لغاوى له سپه كهى والى كرد
 له سپه كه سهرنمرم بى.
 حَكَمَ فَلَانًا: نه بهتنيكست فلانكس نومويه
 دميويست به دهنستى بيتى.
 حَكَمَ حُكْمًا: بوو به بهرپاشك به عاقلتمندو
 گاردروست.
 احْكَمُ الْفَرَسَ: لغاوتكى وى له دهنى
 له سپه كه كرد سهرنمرم بى.
 احْكَمَ فَلَانًا مِنَ الْأَمْرِ: فلانكس كرده
 كاراما له كار كه دا.
 احْكَمُ التَّجَارِبُ فَلَانًا: نه زمونو
 نه جهر بيه فلانكسسى كرد
 به حه كيمو عاقلتمندو ليزان.
 احْكَمُ الشَّيْءَ وَالْأَمْرَ: شته كهى بهرنيك و
 پنيكى نه نجامدا.

الحاکم: دادور.

الْحُكْمُ: زانیاری و تیگه‌بستن و فیقه زانین

و حکمست و لیژانی و دهگوتری:

(الصمت حُکْم) و (الحُکْم القضاء).

الْحُكْمُ: ناوێکه له ناوه جوانمکانی خودا و

به‌مانا دلدوریش هاتوو و هورنان

دهمه‌رموی: ﴿أَلْفِرَّ اللَّهُ أَتَطِي حُكْمًا﴾

و همروا به‌کەسێک دهگوتری: که

هه‌له‌به‌ژێردری بۆ نه‌وی ناوانی

دو‌کەس بکا که‌کێشه‌یان هه‌یه و

هورنان ده‌مه‌رموی: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ

شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَاَتَكُوا حُكْمًا مِنْ أَهْلِهِ

وَحُكْمًا مِنْ أَهْلِيهَا﴾.

الْحُكْمَةُ: زانینی گهورترین و نایابترین

شت به‌باشترین زانیاری و همروا به

زانیاری و تیگه‌بستن له‌شه‌ری

خوداش دهگوتری و هورنان

ده‌مه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ آتَا لُقْمَانَ

الْحِكْمَةَ﴾ و عه‌له‌ت و هۆکار و

دهگوتری: (حکمة التشریع) یان

دهگوتری: (وما الحکمة لی ذلک) و

وشمی که‌مو مانای ژۆر، (ک: حُکْم).

علم الحِکْمَة: بریتیه له زانستی کیمیاو

زانستی پزشکی.

الْحُكْمَةُ: لفاو؛ ناسنێکه ده‌گرتنه‌ ده‌می

له‌سه‌پ بۆ نه‌وی به‌ناسانی

به‌مه‌ست بێ و به‌چه‌ناکه‌ی نا‌وه‌ل

دهگوتری: بۆ ئاده‌میزادیش به‌خوار

ده‌مو چاوی دهگوتری: یان به‌هموو

روخساری دهگوتری: نه‌مه‌تا

دهگوتری: (رلغ الله حُكْمَتُهُ) و خودا

رێژو شکۆمه‌ندی داوه به‌م‌فلان.

الْحَكِيمُ: ناوێکه له‌ناوه جوانمکانی

خودا و همروا به‌کەسێکیش

دهگوتری: که خاوه‌نی حکمست بێ

و به‌مه‌یه‌سه‌وه‌یش دهگوتری و بۆ

پزیشکیش به‌کار ده‌مه‌نری و ناوی

هورنانی به‌ر‌ژیش (والله‌کر الحکیم)

مه‌به‌ست هورنانه.

الْمُحْكَمُ: تاکێ (الْمُحْكَمَةُ) به‌یه که

بپزێکی خه‌واره‌چه‌کان، که گوتیان:

(لاحکم الا لله).

الْمُحْكَمُ: شتی چا‌کێ دروست کراو و

رێک پێک و له‌و ئایه‌تانه‌ی هورنان

که‌مانا که‌یه‌یان زاه‌رو ناشکرا به

هورنان ده‌مه‌رموی: ﴿بَيْنَهُ آيَاتٌ

مُحْكَمَاتٌ مِنْ أُمِّ الْكِتَابِ وَآخَرُ

مُتَشَابِهَاتٌ﴾.

الْمَحْكَمَةُ: دادگا و ده‌زگا به‌که که‌کێشه‌ی

خه‌ک به‌کا‌ل ده‌کاته‌وه و شوێنی

کۆبو‌نه‌وی دلدورمکان.

حکمی الشئ حِکْمَة: وه‌کوو له‌و شته‌ی

هێنا به‌کایه‌وه و له‌و جوو له‌و ده‌جه‌ن

و دهگوتری: (هي محکمی الشمس

حسناً) و وه‌کوو خۆر وایه له‌جوانی دا

هسه‌ی نه‌وی گێژا به‌وه و (هو حالک)،

(ک: حُكَاة).

حَاكَاة: لاسایی نه‌وی کرده‌وه له

قه‌مه‌رندا یان له‌ کرداردا یان له‌شتی

تردا.

الحكاية: بسمهرهات و چرۆك جا واهيغ
بى پان خىمالى بى ۋ زارواه
دمگوترى: (هله حكايىتا) ئەمە
لەمھجە و زارواه مانە.

أَلْحَكَا: حىكايەتخوان ئەو كەسەى
حىكايەت دمگوتىر تەوہ.
أَلْحَكَايَا مِنَ النِّسَاءِ: ئافرىقى شىتتەو
چەقەچەناو.

حَلَا الْجِلْدُ خُلَا: پىستەكەى كەول كىرد.
حَلَا لَلانَا: لەفلا نكەسى داوہ.

حَلَا بِالسُّرُوطِ وَبِالسَّيْفِ: بەقەمچى
بەشمشیر كوشتى.
حَلَّى الْأَدِيمُ خُلَا: پىستەكەى موى تىدا
پەيدا بوو.

حَلَّتِ الشُّعْبَةُ لِيَوْمِكَ زَيْبَكِي لِح هَاتِن
ۋ زىبكەى لەلىو هاتن.
أَحْلَا الطَّعَامَ: بەمانا (حَلَا) دى.
التَّحْلِي: موى پىست ۋ چلكى پىست ۋ
رەشايى پىست.
التَّحْلِيَّةُ: بەمانا (التَّحْلِي) دى.

أَحْلَا: تونىكلى پىست ئەوەى بەھۆى
دەباغ كىرنەوہ لىى دەپىتەوہ، ئەو
تونىكلى دەمگوتىر تە نىوان گۆشت و
پىستەوہ ۋ بەردىكە بەوردەكەى
ئازارى چا و لادەجى ۋ چا و كەھىشا
ئەو جۆرە ككەوردەى تى راندىرى بۇ
ئەوئى ئازارى نەمىنى ۋ ئەو وردە
بەردەى لەناكامى لىك خشاندىنى
دوو بەردە كل پەيدا دەبى و چاوى
بى دەپىزىرى.

أَلْحَلَا: ئەو زىبكە و دومەلە بىچۆلانەن كە
لەمەر لىوى ئادەمىزاد دوا نەخۆشى
پەيدا دەبن.

أَلْحَلَرُ: بەردىكە وردەو ھەلومىرەكەى
چاوى بى دەپىزىرى بۇ ئەوئى ئازارى
نەمىنى.
أَلْحَلَا: ئامىزىكە پىستى بى سبى
دەكرى.

حَلَبَ الْقَرْمُ حَلْبًا وَخُلْبًا: قەوم و خوئىش
لەھەموو لاپەك كۆبۈنەوہ.

حَلَبَ الشَّاةُ وَغَرَّهَا حَلْبًا: ھەرجى شىرىكى
لە گوانى مەركەدا ھەبوو ھەمووى
دۆشى.
حَلَبَ لَلانَا: شىرى بۇ فلا نكەس دۆشى.

حَلَبَ لَلانَا الشَّاةَ: مەركەى دا بەفلا ن بۇ
ئەوئى بېدۆشى.

حَلَبَ الدَّهْرَ أَشْطَرَةً: رۆزگار ھەموو كارو
بارەكانى بەتاقى كىرنەوہ بەخىرو
شەپەوہ.

أَحْلَبَ فُلانٌ: حوشەركانى ھەموو
بېچوى مېنەمان بوون.

أَحْلَبَ الْقَرْمُ: لە ھەموو لاپەكەوہ خەك
گىرد بوونەوہ بۇ شەپ پان بۇ شتى
تر.

أَحْلَبَ أَهْلُهُ: لەكىو و لەومىرگاوہ شىركەى
دۆشى ناردى بۇ خىزمەكانى.

أَحْلَبَ فُلانًا الشَّاةَ وَغَرَّهَا: مەركەى دا
بەفلا ن بۇ ئەوئى بۇ خۆى بېدۆشى.
حَالَبَهُ: بېشىم كىتيان كىرد لە شىر دۆشېندا
ۋ بارمەتى دا بۇ شىر دۆشېن.

ناوه بۆ گۆرەپانی پېشىركىنە ۋە
ھەروا ئەو شۆنەنى ئامادە دەكرى بۆ
زۆرانبازى ئەو جۆرە شتانە.

خَلْبَتَان: بەپەنى و ئىۋارە.
الْخَلْبَةُ: رومكىكە دەخۇرئ و دەشكرىتە
دەرمان، (ك: خَلْب).

الْخَلَابُ: گەسكىكە كارى ئازەن دوشىن
بى ۋە (يۈم خلاب) ۋە رۇڭىك شەۋنى
زۆرۈب.

الْخَلْرُبُ: ئازەلى شىر دەر، (ك: خَلْب
و خلاب).

الْخَلْرِيَّةُ: بەمانا (الْخَلْرُبُ) دى.

الْخَلِيْبُ: شىر دۇشراۋ ۋە شەرىپى ۋە رەگىراۋ
لە خورما ۋە (دەم خَلْب) خۇنى گەش.

الْخَلْبُ: دەرەختىكە بەرىكى ھەبە بۆ
دروستكرىنى بۇنى خۇش بەكار
دەپتەندى ۋە بەمانا ھەنگۈينىش دى.

الْخَلْبُ: ئەو مەنچەل و سەتەلى شىرى
تېدا دەدۇشرى.

الْخَلْبَسُ: شېر ۋە پىۋاى ئازا.

الْخَلْبَسُ: بەمانا (الْخَلْبَسُ) دى ۋە ئەو
گەسەى زۆر سورە ئەسەر كارى
خۇى و گىرنگى بى دەدا.

خَلَّتْ الْجَلْدُ خَلًّا: بەستەكەكە تۈپەۋە.

خَلَّتْ الصُّوفُ: خورپەكەى ھەكەند لە
پېستى خاراۋ.

خَلَّتْ دَبَّةٌ: قەرزەكە داپەۋە.

خَلَّتْ فَلَانًا كَذَا سِرًا: ئەۋەندە شوپك

قەمچى لەفلاتەكەس ۋەشانە.

خَلْبُ الْمَالِغُ: شەمەنىيەكە رەۋان بوۋ
رۇۋا رۇس.

اخْتَلَبَ الشَّاةُ وَغَرَمَا: بەمانا (خَلْبَهَا) دى.
اسْتَحْلَبَ الْقَوْمُ: ھەۋم خۇش كۆيۈنەۋە
بۆ ھاۋكارىكارى كىردن.

اسْتَحْلَبَ الشَّيْءُ: شەكەى دۇش و پىستى
شەمەنىيەكەى دەرپېنى ۋە ھېنەپە
دەرىۋ ھەلى مۇى.

الإِخْلَابُ: شىر لە دەرەۋەى ئاۋەندى (لە
بەرپېى) دەدۇشرىۋ مەپدۇشەكە
شىرەكە دەپتەندەۋە بۆ خاۋەنى
مەپەكان.

الْخَالِبُ: بەكىك لەۋ دوۋ بۆرەنەۋە كە
لەگۈرچىلەۋە مېز دەھىن بۆ
مېزەلدان.

حوالب (حوالب البش): سەرچاۋى ئاۋى
بېرەكە.

حوالب العيون: سەرچاۋى ئاۋى چاۋ.
الْجَلَابُ: شىر.

خَلْبُ الْعَصْرِ: شەرىپ ۋە ھەروا لەپاسى ئالان و

دەسكەۋىتا بەمانا بەھەرم دى، دىگۈترى:
(هذا قُبُى الْمَلَمِين وَخَلْبُ اسْلَاهِم) ئەۋە
بەرەسەى شەشېرەكانىيە ۋە بىنۋوگى

شەشېر پەپەپان گىردۋە ۋە ھەروا
دەگۈترى: (ذاق فلان خَلْبُ امرة)
فلانكەس ئاكەى كەركەنى خۇى جەشت.

الْخَلْبَاءُ: خاۋەن شىر ۋە شىر دەر ۋە
دەگۈترى: (شاة خلباء).

الْخَلْبَةُ: رومە ئەسپ لەھەموۋ لاپەكەۋە
كۆدەكرىنەۋە بۆ پېشىركى ۋە ھەروا

أَلْعَلَّكَ: (خَلَاةُ الصَّوْفِ) ۵ بنه‌شهو
پتکه‌پتکه‌ی خوری.

أَلْعَلَّيْتُ: صمغینکی راتنجییه لمبواری
پزیشکی دا به‌گار دمه‌پندری.
أَلْعَلَّيْتُ: نهو سیخواریه که شموانی
سارد دمه‌وخته سهرزه‌وی.

حَلَجَ السَّحَابُ حَلَجًا: هه‌ورمه بارانی
باراند.

حَلَجَ الْقَطَنُ حَلَجًا: لۆکه‌کی له پزړو پالو
توینکلو خشتو خاله‌کی پاک
کردموه ۵ لۆکه‌کی له‌چیکه‌نه‌دا،
(هو محلول رحلیج).

حَلَجَ الْخَبْزَةُ: نانکه‌کی خشت کرد.

الْحَلَاةُ: پێشمی هه‌لاجی کردن.

الْحَلَاةُ: کسپکه پێشمی هه‌لاجی بکا.

أَلْعَلَّجُ: هه‌وره تریقه.

المِثْلَاجُ: نامیری هه‌لاجی ۵ تیروک ۵

دارنکه نانی پێ پان دمه‌رتهموه ۵

گویندزی بچوک، (ك: مَخَالِج).

حَلَعَلَ الشَّيْءُ: شته‌کی له‌شوینی خۆی
جولاندو گواستیهموه.

تَحَلَّلَ: شته‌کی جولاو له‌شوینی خۆی
لاجو.

أَلْعَلَّجِلُ: ته‌واو دمه‌گوتری: (حلول

حَلَاجِلُ) ساه‌وه‌ختیکی ته‌واو ۵

گه‌ره‌و سهرۆك هۆزو قسه‌ رویشتوو

۵ پیاوی نازاو نه‌ترس له‌ کۆرو

کۆبونه‌مکانی دا، (ك: حَلَاجِل).

أَلْعَلَّحَلُ: به‌مانا (الْحَلَاجِلُ) دئ.

حَلَزَ الْأَدِيمَ وَغِيْرَهُ حَلَزًا: پێستمه‌کی سه‌ی
کرد.

حَلَزَ حَلَزًا: له‌خه‌مه‌تا دلی نازاری پێ
گه‌می.

أَحَلَزَ عَقَهُ: مافی خۆی وه‌رگرت.

حَلَزَ الشَّيْءُ: شته‌که مایه‌وه.

حَلَزَ الْقَلْبَ مَدَّ الْحَزْنَ: له‌کاتی خه‌م

خوارندا دلی نازاری پێ گه‌می دلی

گوشرا.

حَلَزَ لَلانَ لِلأمر: هه‌لانکس خۆی بو

کارمه‌که ناماده‌ کردو فۆلی ئی

هه‌له‌مانین.

أَلْعَلَزَ دمه‌گوتری: (قلب خالِز) دلیکی

هێشاو پێ نازار.

أَلْعَلَزَ دمه‌گوتری: (قلب خِلَز) دلیکی

بریندار.

أَلْعَلَزَ کونده‌به‌بو ۵ کورته‌ بالا ۵ پیاوی

رژدو چروک ۵ به‌رده‌وشت.

أَلْعَلَزُنَ پێرتیه‌که له‌ته‌ویله‌و به‌شترا ده‌وی

۵ گیانده‌ریکی ناوییه‌ له‌ناو سهدمه‌کی

خۆیدا ده‌وی ۵ هه‌منئ له‌و گیانده‌رانه

به‌که‌کی خورندیش دئ.

أَلْعَلَزَلَسَ: نه‌وه‌ی پال دمه‌ری بۆلای

هه‌له‌زون.

حَلَسَتِ السَّاءُ حَلَسًا: ناسمان بارانیکی

وردی به‌رده‌وامی باراند.

حَلَسَتِ الدَّابَّةُ: سه‌رجلی له‌به‌شتی

ولاخه‌که کرد.

حَلَسَ بِالْمَكَانِ وَلِهَ حَلَسًا: له‌و شوینه

مایه‌وه.

جَلَسَ لَإِن: لهما رمبهر هاوشانمکمی دا
خواراگر بوو.

جَلَسَ بِالْأَيْ: شمه‌دی شته‌که بوو خوی
پنومگرت ه (هو جَلَسَ، وهي جَلَسَتْ،
هو اَجَلَسَ وهي خَلَسَا).

اَجَلَسَتِ السَّاءُ: بهمانا (جَلَسَتْ) دئ.
اَجَلَسَتِ الْأَرْضُ: گزو گپاکمی راساو
زموپیه‌کمی داپووشی.

اَجَلَسَتِ الدَّابَّةُ: بهمانا (جَلَسَتْهَا) دئ.
اَجَلَسَ لِلْأَمْرِ: وادهو به‌لین ته‌واوی دایه.
اَجَلَسَ لِلْأَمْرِ فِي الْبَيْعِ: زیانی له‌فلا‌نک‌مس
دا له‌مامه‌لدا.

اَجَلَسَ لِلْأَمْرِ عَلَى الْأَمْرِ: فلا‌نک‌مس هه‌لنا
بو نه‌وکاره.

حَالَسَهُ: پتووی نووساو له‌کوئی
نمبوووه ه ده‌گوت‌ری: (هو جَالَسَهُ
وَيُحَالَسُهُ).

تَحَلَسَ لَهُ: ده‌وری دا ه (تَحَلَسَ بِالْمَكَانِ)
له‌و شوینه مایه‌وه.

اسْتَحَلَسَتِ الْأَرْضُ: بهمانا (اَجَلَسَتْ) دئ
ه ده‌گوت‌ری: (اسْتَحَلَسَ السَّاءُ):
بمزی سمره‌ک‌نا.

اسْتَحَلَسَ اللَّيْلَ بِالْظَّلَامِ: تاریکایی شمو
پهری سمندو ته‌وو دنیا تاریک بوو.
اسْتَحَلَسَ الشَّيْرُ فَلَسًا: نه‌وشته به
فلا‌نک‌سموه نووساو له‌کوئی نمبوووه
ه ده‌گوت‌ری: (اسْتَحَلَسَ الْحَرْفُ): ترس

دبیرگوته له‌کوئی نمبوووه.
اَلْخَلَسَ: وادهو به‌لین ته‌واو.

اَلْخَلَسَ: همر پارچه قوماشیک له‌زیر زینو
له‌زیر گورتانموه له پشتی ولاخ بکری
ه همر وا همرشتیک له‌مالا له‌زیر
فهرشی به‌منرخو شمو جوژه شانه
ربخری وگوو حصیرو بمه ه همر وا
ده‌گوت‌ری: (هو جَلَسَ بَيْنَهُ) واته: بۆته
سپه‌لی مال‌وهو ده‌رناگموی ه (هو
احلاس البلاد، وهو من احلاس الجبل)
ولات به‌جی ناهیل ه همیشه به‌سهر
نمسه‌ویهو دنا‌بمزی ه همر واوه بو
جوارم قوداحی قومار که جوار به‌شی
هم ه به‌یمان به‌لین ه همر وا
ده‌گوت‌ری: (هلا لیس من احلاس فلان)
شمو هاوشانی فلان نیه ه (ام جَلَسَ)
کونی‌هی دپله‌کمره.

الْخُلَسَ: (ام خَلَسَ) کونی‌هی دپله‌کمره.
خَلَطَ خَلَطًا: رقی هه‌لسا ه له‌سویند
خواردن دا زنده‌رویی کرد ه (خَلَطَ
لِي الْأَمْرِ) په‌له‌ی کرد.

اَخْلَطَ: بهمانا (خَلَطَ) دئ.
اَخْلَطَ فَلَانٌ: فلا‌نک‌مس جووه خانوویی
خه‌تم‌رناگموه زه‌حمته بتوانی
زیانی تپنا به‌سمر به‌ری.

اَخْلَطَ بِالْمَكَانِ: له‌و شوینه مایه‌وه.
اَخْلَطَ لِلْأَمْرِ: رقی فلا‌نی هه‌لساند.
اِخْلَطَ عَلَيْهِ: رقی لی هه‌لسا ه (اِحْلَطَ
مِنْهُ) لئی وهرز بوو.

خَلَفَ خَلْفًا وَخَلْفًا: سویندی خوارد (هو
خَالَفَ وهي خَالَفَ).

خَلَفَ الشَّيْءُ: تیرِبوو ۵ برنده بوو ۵
دمگوترئ: (خَلَفَ السِّيفُ وَخَلَفَ
اللسان).

اخْلَفَتِ الْأَرْضُ: زهوی (خهلف) ی رواندا
رومکیکه ومگوو لئو پړی خورما
ومهابه لمره لکاوو دم شاودا دهرئ،
به کوردی پئی دمگوترئ (هغه زلزل).
اخْلَفَتْ: هغه زلزمکه پینگه یی.

اخْلَفَ الشَّيْءُ: خه لک له بارمه وه راوو
بؤجوونی جیاجیایان همبوو بؤیه
هر کهسه به جوړئیک سوئندی
له سر خوارد.

اخْلَفَ لَلأَسْ: داوای ئی کرد سوئندی
بؤیخوا.

خَالَفَهُ خَالَفَةً وَجِلَالاً: بهیمانی له گمل
بهست ۵ (خَالَفَ بِنَهْمًا) برابه تی
خسته نیوونیانه وه.

تخالفوا: به کمان گرتو بوونه
هاو بهیمانی به کتر.

استخلفه: سوئندی دا.

الخَلَفُ: هغه زلزل رومکیکه په لکه گانی
ومگوو به لکی دارخورما وابه،
له زه لکاوو گه راودا دهرئ.

الخَلَفُ: بهیمان بهستن له سر هاریکاری
کردنی به کتر، (ک: احلاف).

الخَلَفَاءُ: بهمانا (الخَلَفَ) دئ ۵ همروما
ناوه بؤ کمینیزمکی خرابو ناشیرین
(ک: خَلَفَ وَخَلَفَ).

الخَلَفَةُ: زهویپه ک گیاههغه زلزل ئی بهروئ
یان زوری ئی بهروئ.

الْخَلَفُ: کهسیک زور سوئند بخوا ۵
هوران دهرمروئ: (وَرَأَى طَبِيعَ كُلِّ
خَلَفٍ شَيْئًا).

الخَلِيفُ: پارمه تیدهر و همناهنه گ، (ک:
احلاف و خلفاء) ۵ همر و به کهسیک
دمگوترئ: بار به شتی که وه بگریو
وازی ئی نمهینئ ۵ دمگوترئ: (فلان
حلیف الجرد و حلیف الفصاحه).

حلیف اللسان: زمان تیزو هغه جه ناو.
الْخَلْفُ: نهملاو له ولای بهیژه، شانی
بهیژه.

خَلَقَ الضَّرْعُ خَلْقاً: گوانه که له بر نه وه ی
شیری کهم تېدابه هه لکشاو مته وه ۵
دمگوترئ: (خَلَقَ لَبَنَ الضَّرْعِ): شیری
گوانه که چو وه یان کهم بوو.

خَلَقَ لَلأَسْ خَلْقاً: له گهر دنی فلانی دا ۵
دمگوترئ: (خَلَقَهُ الداءُ) دهرمکه
قورگی نازاردا.

خَلَقَ الْإِنَاءَ: گوزمکی بهر کرد تا که بیسته ملی.
خَلَقَ الشَّيْءَ: شته که ی سپی گرد لوبگل و
مووی ئی دامانی.

خَلَقَ الرَّأْسَ: سمری تاشی و مووی سمری ئی
کردنه وه.

خَلَقَتِ الْمَاشِيَةُ: مهر و مالاته که به سر گیوا
گزمکه ها هانن هموویان خوارد.

خَلَقَ الْقَوْمَ أَعْدَاءَهُمْ: هه و مه که هموو
دوژمنه گانیان لمانا و بردن.

أَخْلَقَ الْإِنَاءَ: بهمانا (خَلَقَهُ) دئ.
خَلَقَ الْقَمَرُ: مانگ خهرمانه ی داوه ۵

دەگوتری: (خَلَقَ عَلَى اسْمِ لَئِلَان):
 بازەنەمکی بـەدھوری ناوی
 فلانکەسا ھێنا لەلیستەکە دەری
 کردو کۆبونەمکی بـەری.
 خَلَقَ الْإِنْسَاءَ وَهَرَهُ: گوزمە، جەرفە
 ئەوی تێدا بوو تا ملی ھات.
 خَلَقَ الْبَسْرَ: ھێشوو خورماگە دو بەش
 لەسێ بەشی بوو بەخورمای گەبیو.
 خَلَقَ الطَّبْعَ: گوانەگە پـەربوو لەشیرو
 ھەلاوسا.
 خَلَقَ الطَّائِرَ: پائەمکە لەھەوانا زۆر
 بەرز بوو و سوپاھوو.
 خَلَقَ بَصْرَهُ إِلَى كَذَا: چاوی گێڕا چاوی
 بەرزکردوو بۆلای.
 خَلَقَ بِالْشَيْءِ إِلَى لَئِلَان: شتەمکی بۆ لا
 فری دا.
 خَلَقَ مَاءَ الْبَشَرِ: ناوی بـەرەگە داکموتو
 کەم بوو رۆحوو.
 خَلَقَتْ سَيْنَ الْبَحْرِ: چاوی حوشترەمکی
 بەفولاً جوو.
 خَلَقَ الشَّعْرَ: زەندەروی گرد لەتاشینی
 مووی ریش و سێتی.
 خَلَقَ الْفَيْزَ: شتەمکی وایکرد پازنەیی بی.
 خَلَقَ الدَّابَّةَ: حەموونەمکی بەداخی
 گومانەیی داخ کردو نیشانە زەدی کرد.
 اخْتَلَقَ الرَّجُلُ: پیاوگە مووی خۆی تاشین.
 اخْتَلَقَ الشَّيْءُ: بـەمانا (خَلَقَهُ) دئی.
 اخْتَلَقَتِ السَّنَةُ لِلْأَمَانَةِ: سالەگە نەھاتی
 بوو ھەموو نازەلی ھەوتان.
 خَلَقَ الْبَسْرَ: خەلگەگە بەشێوی

باز نهی دانیستن.
 تَحَلَّقُ الْقَمَرُ: مانگ خست بوو بوو به
 مانگی جوړده.
 تَحَلَّقُ: (برم تحلق): شو روژمه که
 لشمري بهسوسدا بمنو تغلب زال
 بوون بهسر هوژی بهگردا، بؤیمش
 بهوناوه معشهوربوو چونکه
 شیعیان سر پېراندن بووه.
 الْحَالِقُ: شوینی بهرز ۵ ههوی نیوان
 ناسمان و زوی.
 الْحَالِقُ مِنَ الرِّجَالِ: شو پیاویمه بیته
 هوی نمگېتی بؤ هوژمکی.
 الحاق من السیوف: شمیری برنمدو تیز.
 الْحَالِقَةُ: پچراندنی صیله رحم ۵
 ستمکاری ۵ قسمی خراب و فیتنه
 جو ۵ سالی قات و قری که هیچ
 نهپیل ۵ مردن.
 الحالِق: مردن.
 الحالِقَةُ مِنَ الرِّجَالِ وَمِنَ السِّیْفِ: بهمانا
 (الحالِق) دی.
 حَلَّقَ: مردن ۵ ناوه بؤ مردن.
 الحَلَقُ: دوورخستنهوی کوک و موه لسم.
 الْحَلَاةُ: شو موانی که لمدوی تاشینی
 سرو پش دهمونه سر زوی.
 الْحَلَاةُ: پېشمی سرتاشی.
 حَلَقَ: گمرن ۵ گمر، (لا: احلاق و حلوق
 و حَلَقُ) ۵ (حرف الحلق) شو پیتانمن
 که لهگرو دپنهمر:
 حرفی حلقه شش بود یعنی نهری سین!

خلق الأرض والآية والحياتي: زېږېدوی څاو
 دژون و شیوو تمنگمېرانی.
 الخلق: خوشتری داخکړاو بېمداخی
 کهوانهیی ۰ گوره.
 الخلق: همر شتیک کهوانهیی یې ۰
 وکړو نهلقهی دمرگا ۰ نهلقهی زېږو
 زیوو پلانتین که له پمنجه دمکړی ۰
 دمکوتری: (خلق القوم): دانېشتنی
 کهوانهیی قوموکه ۰ (للی الیلم لی
 خلق لیلان) لهحلقهی دمرس
 وتنهوی فلان زنیاری وهرگرتوو.
 خلقه الماشیه: نمو داخه کهوانهیی
 نازولی یې نیشان دمکړی.
 خلقه الباب: نمو نهلقه کهوانهیی
 به دمرگاومیه بژ لیدان ۰ (وولیت خلقه
 الحوض): حموزمهکه نزیکه پېږی.
 الخلقه: چهک بهگشتی یان چهکی
 زرنېږوش.
 الخلق: صیفهی موبالمغیه ۰ یان نمو
 کسمی پېشمی سمرتاشینه.
 الخلق من الکرم: نمو توله میوانمن که
 بهم لاو بېمولای کههرکهدا
 هاندگمړی و پمل دمهاون، (ک:
 محلی و محلی).
 الخلق: موس ۰ گوژان ۰ بهرگی زیر.
 الخلق: شوښی سمرتاشینه بژ نیحرام
 شکندن، لمینا.
 الخلق من الشيا: مېرو بزنی لمرو لاواز.
 خلق البشر: هېشوه خورماکه زیاد له

دوبهش لمسی بهشی گمیی.
 خلق الميراث: سمری بېری و گهروی
 ههلمی.
 الخلقه: هېشوه خورما که نالو بولی
 تیکهوی زیاد لمدوو بهش لمسی
 بهشی گمیی.
 الخلق: گهرو، (ک: خلاق وحلایم).
 حلاکیم البلاد: دموویرمی ولات.
 خلق البشر: بهمانا (خلق دئ).
 الخلقه: بهمانا (الخلقه) دئ، (ک:
 خلقان).
 خلق خلقاً وخلقاً: زور رض بوو (هر
 خلق وخلق).
 استخلق: رشایههکی زور بوو وکړو
 شتی سوتاو.
 اخلق: بهمانا (استخلق) دئ.
 اخلق: شتی زور رض.
 اخلق: زور رض.
 خلق الشيء حالاً: شتهکه رهواو حالان بوو.
 خلق للرا: نافرتهکه بژ نهوه دهمین
 مارحیکړی ۰ هورشان دهمرموی:
 «فإن طلقها فلا لعل له من بعد حتى
 تخرج زوجاً غيره».
 خلق المحرم: حاجی نیحرامهکی شکاند،
 نمو کسمی نیحرامی بهسنتی بوی
 رهوا دهمین نهومی لهکاش نیحرامهکهدا
 لیس یاساغ بوو ۰ هورشان دهمرموی:
 «وإذا خللتم فاستطادوا» که
 نیحرامتان شکاند بژتان رهواپه
 رلویکمن.

خَلَّلَ الدَّمَّ وَخَلَّلَ الْبَوْلَ).

خَلَّلَ نَفْسِي لَلآن: دهر وونی فلانکه سی
شی کرده و ۵ نه نینبیه مانی ناو
دهروونی گاهرای ناشکرا کردن.

خَلَّلَ الْيَمِينَ: که فارمتی سوینده مکی دا.

خَلَّلَ الشَّيْءَ: شتمه مکی چه لال کرد.

احتلَّ لِلْكَانِ رِبَه: تئیدا نهشته جی بوو.

احتلت دولةً بِلَاةٍ أُخْرَى: دوله مکتی

ولایتیکی تری داگیر کرد.

الْخَلَّتِ الْعُقْدَةُ: گرئکه کریمه و.

تَحَلَّلَ مِنْ يَمِينِهِ وَلِيَهَا: له مگونا می

سوینده مکی روزگاری بوو.

اسْتَحَلَّ الشَّيْءَ: شتمه مکی به چه لال دانا.

اسْتَحَلَّ لِلْآنَا الشَّيْءَ: داوی له کابرا که

کرد لهو شتمی بؤ چه لال بکا.

الإحتلال: داگیر دنی ولایتیک پان

همندیکی له لایمن ولایتیکی ترمه و.

الإحليل: گوی وانیکی نادمیزادی

نیرینه ۵ گوی مامک شوینی ل

هاتنه دهر موی شیر ۵ گوی گوان،

(ك: أحليل).

التَّحْلَةُ: (تَحْلَةُ الْيَمِينِ) که فارمتی سویند

۵ هورنان دهر موی: ﴿لَقَدْ فَرَضَ اللَّهُ

لَكُمْ حِلَّةً أَنْتَإِكُمْ﴾.

التحليل: (تحليل الجملة) شی کردنه موی

پیکه مکی رسته و دباریکر نی رؤی

همریمکی له وانه.

التَّحْلِيلُ النِّصَافِي: به شیکه له زانستی

دهروندنسی.

خَلَّلَ السَّيْنُ حَلَرًا: همرزمه و مختی
دانموی هلت و واجب بوو.

خَلَّ غَضَبُ اللَّهِ: رِق و قاری خودا نازل بوو.

خَلَّ الْعُقْدَةُ: گرئ کویرکه مکی کرده و ۵

دهگوتری: (خَلَّ الْمَشْكَالَةَ وَخَوَهَا).

حل الجايذ: سه موله مکی توانده و، شته

ره موله مکی شل کرده و، توانده موه.

خَلَّ الْكَلَامَ الْمَطْرَمَ: دفعه هونرا و مکی کرد

به به خشان.

خَلَّ الْمَكَانَ رِبَه: لهو شوینده مایه و

نیشته جی بوو، دهگوتری: (حللت

الْقَوْمَ وَحَلَلْتْ بِهِمْ وَحَلَلْتْ عَلَيْهِم).

حللت البيت: لهو خانوده نیشته جی بوم.

أَحَلَّ: له منیجرام به ستن زگاری بوو

نیستا لهو شتانه می لهو مپیش لئی

حمرام بووه بؤی همه بیانکا.

أَحَلَّ لَلآن: له ناوچه می حمرم دهر جوو ۵

خوی له مایه مندیوون به واده و

به لئینه مانی روزگار کرد.

أَحَلَّ لِلْآنَا لِلْكَانِ رِبَه: کابرای لهو شوینه

نیشته جی کرد.

أَحَلَّ الشَّيْءَ: شتمه مکی چه لال کرد ۵

هورنان دهر موی: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ

وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾.

خَالَهُ: له گه لیا دابه زی، پیکه و

نیشته جی بوون.

خَلَّلَ الْعُقْدَةُ: گرئکه کریمه و.

خَلَّلَ الشَّيْءَ: شتمه مکی گتیه موه بؤ حالی

پیش ووی ۵ برده موه سمر

عونسور مانی پیشوی ۵ دهگوتری:

ههههه ۵ دواپارچه پۇشاك كىمەك
جۆرۈپ يان سى پارچە پۇشاك ۵
وانىسى بىكراس دەرپى دىگوتىرى ۵
هەروا نەو بۇ ئىفرت ۵ بۇجەك، (ك):
خَلَّ وَجَلال).

الْحُلُلُ: يەنگىرتوۋىس دوو ھەبارە
دووماددە بەجۇرىك نامازە
بۇيەكەيان بەكى بىرى نامازەكرىن بۇ
نەوى تىريان بەكەۋى.

مَلْحَبُ الْحُلُلُ: نەو بىرو باۋەرو
بۇجەنەمە كە دەلىن: خودا
لەھەموو شتىكنا ھەمە.

الْحُلُلِيَّة: بېرىكەن لە سۇۋى بېيان وابە
خودا لە ھەموو شتىكنا ھەمە.

الْحُلُلُ: بېجەۋەنەي پاساغە ۵ دراۋس ۵
(حليل الرجل) ھاسەرى پىياۋ ۵ (حليل
المرأة) مېردى ۋن.

الْمَحَلَل: (مكان محلال): شۇنەنەكە خەلكى
زۇر بۇ بىجى.

الْمَحَل: شۇنەنە كار ۵ نەو شۇنەنە تىيىدا
دادەنپىش.

محل الاصراب: لەزەتسى نەحوپپەكاندا
نەو ھالەتەمە ۋەشكە نەگەر موعرەب
بى نەو جۇرە ئىعرابە ۋەردەكرى.

الْمَحَل: نەو شۇنەنەمە دەپىتە شۇنەنە
نىشتەمەننى.

محل الدين: كاتى دانەمەۋى قەرز.

محل الهوى: رۇۋى قوربىنى ۵ قورۇن
دەمەرمەۋى: ﴿وَلَا تَحْقِرُوا زُرُوسَكُمْ
حَتَّى يَنْتَلِجَ الْهَذَى مِنْجَلَكُمْ﴾.

الْمَحَل: شتى ھەلال ۵ شتىك كە پاساغ
نەبى.

الْمَحَل: نامېرىكە ئافرىت سۈارى دەپى.
الْمَحَل: شىبەكە لەقاجى ۋلاخدا پەيدا
دەپى رەگى قاجى شىل دەپى.

الْمَحَل: شتى رەۋو ھەلال ۵ شۇنەنەك كە
لەدەرمەۋى ھەرمە بى ۵ نەو مەبەستەي
ھەۋلى بۇ دەمەۋى ۵ دىگوتىرى: (لەلان
جىل ۵ پەلد كىدا) ۋلانكەس نىشتەجىنى
ۋلان شارە ۵ قورۇن دەمەرمەۋى: ﴿وَأَنْتَ
جِلُ بَهَذَا الْبَلَدِ﴾ ۵ (ۋلان جىل ۵ من احرابه)
ۋلان لەنچەرامدا نىە.

الْمَحَل: رۇنى كۈنچى كە پېشى دىگوتىرى
(خىزج).

الْمَحَلان: كارمەكۋى ۵ ھەرشتىك
مەندالدىنى داپكى ھەلبەدېرۋى ۋ بېتە
سەردونىا.

حَلانُ اليمىن: كەمەرمەۋى سۇۋند ۵ (دەم
حەلان) خۇنەنە ناھەق.

الْمَحَلَّة: زەنبىلەمەكى گەۋرەمە
خواردەمەۋىنى تىج دىگوتىرى ۵
مەنچەلەكى مەدەنپىيە خوارلەنى
تېدا نامادە دىگوتىرى.

الْمَحَلَّة: خانۋى ھاۋۋلاقتان ۵ دىۋەخانى
خەك ۵ كۆمەلەك خانۋى
نىشتەجى ۋوون ۵ دەرەختىكە
ھەركاتى ھوشىز گەۋەكەي پىخۋا
بەندەسەنى شەردەدە، (ك): جىل ۵ (أحيلة).

الْمَحَلَّة: پۇشلكى تەزەۋ باشۋى ئەستۋور، يان
تەمك ۵ ھەروا پۇشلكىكە ناۋاخنى

حَلِمَ الْجِلْدُ: پښتمه گمى گرمى تښکوت و
دا پر زاند.

حَلِمَ جُلْمًا: رفى نښته وهو هاتمه وه سمرخو
ه لى بورده يى په پر وه گرد ه عاقل
بوو.

أَحْلَمَ: منډالى لسمرخو و ټافلى بوون.
حَلَمَةُ الرِّضَاعِ وَالْأَكْلِ: شير و خوراک
قه له وى کرد.

حَلَمَ الْقُرْبَى: کونده گمى پر گرد لخواو.
حَلَمَ لَلَا: فلانکسى والى کرد
لسمرخو يى.

حَلَمَ الْخَيْرَانَ: گمنه و نسمپى کانى
لخوازه لکان کرده وه.

أَحْتَلَمَ: به مانا (حَلَمَ) دى ه مروا به ماناى
نموش دى منډاله که بالغ بوو.

تَحَلَّمَ: بمروا لست خو و به لسمرخو
نپشان دا.

تَحَلَّمَ: بمزوړ لسمرخو يى و بارقولى
بسمرخو دى دا هينا ه بمزوړ ولى
خمونم ديوه.

أَلْيَحَلَمَةُ: (شاه يَحَلَمَةُ): ممرى که زورى
گمنه پيوهن.

الْحَالِمُ: لورک يان فر و يان شيرى
(شير خست بپى و وهکوو په نيرى
لپښ و په نيريش نمى).

أَلْحَلَامُ: کاريلمو بمرخوله، نه و بېجو وى
شيرى دايکى بشوا.

أَلْحَلَمُ: گمنه و نسمپى بچوک يان گموره.
أَلْحَلَمُ: لسمو شتمه لدا هميزاد لسمخودا
دهيپي.

أَلْمَحِلُّ: شتى گم ه شوپننک خه لکى زور
بى بچى ه دمگوتري: (مکان مُحِلُّ)
شوپننکه خه لکى زور تى بچى.

أَلْمَحِلُّ: لسمو په پياو ولى سى بهسى
ته لافتراوى لى ماره بکړى بى لسمو وى
ته لافى بداته وه لسمجار مېرده
کونده گمى ماره بکله وه، به کوردى
(ماره به جاشى ي بچى دمگوتري ه
پېغه مېهر (دخ) دهغه رمه وى: (لَمَنَ
اللهُ الْمُحِلُّ وَالْمَحِلُّ لَهُ).

أَلْمَحَلَّةُ: شوپنى نښتمه بچى بوونى
نتمه وه ه گمړه و هډبه.
أَلْمَحَلَّةُ: خانويک يان دو خانوو که
بهمکه وه بن ه (تافه ماله يان دوو
مال).

أَلْمَحَلَاتُ: دېزه ه ټاش ه ټولچه ه کونده ه
سوپنه ه کيرد ه پاچ ه ټاگر ه لسمانه
هموويان پېداويستى ناو مالنو
گرننگ، هرکسى لسمانه ي همبن
دهلوانى بؤخو و سمر به خو دووړ
لخواوي لپان بسمر به وى.

حَلَمَ حَلْمًا وَحَلْمًا: خموى بپنى ه منډلکه
بالغ بوو لسمتمنى منډالى تېه وى.
حَلَمَ بِهِ وَعنه: خموى پيوه بپنى (حَلَمَ
الشيء به) له خه ودا شتمه گمى بپنى
يان خموى بهو شته وه بپنى.

حَلَمَ الْجِلْدُ حَلْمًا: پرزو پالو گرمولى له
پښتمه دامالى.

حَلِمَ الْبَجَرُ حَلْمًا: حوشترمه گمنى زور
پيوه بوون.

بهر جاو.

تَحَلَّى: شیرین زبانی لَن داو وانه بوو.

تَحَلَّى الشَّيْءُ: شته‌کمی به‌شیرین
له‌فله‌منا.

احْلَوَى الشَّيْءُ: شیرین و جوان بوو.

احْلَوَى لَلانِ الجارية: کم‌نیزم‌کمی به‌ردن
که‌وتو پی‌ی جوان بوو.

أَحْلَسِي: تَیْمِسْک و زه‌بگه، که له‌دممی
منال دین.

حلاوة اللسان: ناوهراس‌تی پشته‌مل.

أَحْلُوا: حملوا، (ك: حَلَاوِي).

أَحْلَسِي: هر خواردمه‌نیه‌ک شه‌کر
یان هه‌نگوینی تی‌که‌ن بکری ۵

همروا ناوه بۆ میوه‌ی شیرین.

أَحْلُوا: کرئى ده‌لال ۵ به‌رتیل.

أَحْلَسْ رَأْيِي: هه‌لوا فرۆش ۵ هه‌لوا
دروست‌کر ۵ هه‌لواچی.

أَحْلُوا: شتى زۆر شیرین.

أَحْلِي: شتى باش و زۆر شیرین.

أَحْلِي: شوینیکه‌ حملواى تیدا دروست
دەکرئى یان لئى ده‌خوړی.

حلى المرأة حلياً: خشلى بۆ نلهرتم‌که‌ کرد.

حلى المرأة والسيف وغيرهما: به‌خشل
رازاندیه‌یه‌وه.

حَلَيْتَ الجارية حلياً: کم‌نیزم‌کمی به‌وو
به‌خاوم خفل ۵ یان کم‌نیزم‌کمی خشلى

پۆش ۵ یان سوودی له‌خشل بپیی.

حَلَيْتَ الشجرة: درمخته‌که‌ که‌لای کرد،
میوه‌ی وه‌به‌ر هیتا.

الْحَلْم: له‌سهرخو‌یی و دان به‌خو‌داگرتن ۵
عمقل و ناوهر ۵ خو‌رتان ده‌فهرموئ:
﴿أَمْ نَأْمُرُهُمْ أَخْلَاؤَهُمْ﴾.

أَخْلَسَ: گهنمی گه‌وره یان به‌جوك ۵
گرمنیکه به‌پنسته‌وه ده‌نووسى ده‌پخوا
۵ جا که پهنسته‌که ده‌باغ ده‌کرئ
پهنسته‌که گونگون و شفقار شفقار ده‌بی
۵ همروا ناوه بۆ گۆی مه‌مک که شری
لَن دپته‌ده‌ر ۵ گپا سه‌عدانه.

حلا الشئ حلاوة: شته‌که شیرین بوو.

حَلَّتِ المائدة: میوه‌که پینگه‌یی و خوش بوو.
حلا الشئ له في عينه: شته‌کمی به‌له‌زمت
بوو جوان بوو.

حلا من لالان: فرستم‌تی له‌فلان‌کس هیتا.

حلا المرأة خلوا: خشلى دا به‌نافرتم‌که‌.

حلا لالان الشئ وبالشيء خلوا: شته‌کمی دا
به‌فلان‌کس.

حلي الشيء: شته‌کمی به‌شیرین دانا.

أحلى الشيء: شته‌کمی شیرین کرد ۵
به‌شیرینی که‌وته به‌رده‌ستی.

أحلى المكان: شوینیکه‌ به‌لاوه خوش
بوو تپیدا مایه‌وه.

حالا: به‌خوشی حس‌ب کردو خاتری
گرت نه‌گینا وانه‌بوو.

حلى الطعام: خوارده‌کمی شیرین کرد ۵
ده‌گوئری: (حلى الشيء في عينه):

شته‌کمی له‌پیش جاو شیرین کرد.

تحالى: به‌زۆره‌ ملئ و پستی خو‌ی
به‌نه‌جیب و شیرین زمان به‌فاته

حَمِيْنُ فُلَانٍ عَلَى فُلَانٍ: فلانكەس رقی له
فلان هەلسا.

أَخْبَأَ الْبَيْتَ: بێرمەکی خۆراو کرد، خۆری
کرده بێرمەوه.

أَلْخَمَا: خۆرو لیتە.

أَلْخَصَا: خۆره رەشو گوراوو بۆگەن
خوڕشان دھەرموئ: ﴿وَأَلْقَا خَلْقَنَا
الْإِنْسَانَ مِنْ عُلُقَاصٍ مِّنْ حَمَلٍ
مُّشْتَرٍ﴾.

أَلْعَمِي: بیاوی حاو پێس.

حَبَسَهُ اللهُ عَلَيْهِ حَتَّى: خودا بەسەرپا
رشت و زالی کرد.

حَمَتِ الْجُرُزَ وَغَيْرَهُ حَتَّى: گۆزەمە هوجەم
بوو تامی گۆزا.

حَمَتِ الثَّمَرُ: خورماکە زۆر شیرین بوو.

حَمَتِ الْبِرْمَ حَتَّى: گەرمایەکی تاوی سەندو
رۆژێکی گەرم بوو.

حَمَتِ الشَّيْءُ: شتەمەکی گەییشتە کۆتایی و
باش بەرھەم ھات.

لَعَنَتْ لَوْهَ: رەنگەمە پالەتە بوو.

الْحَمِيْتُ: زۆرھەروو توندو تیز له هەموو
شتێکدا.

الْحَمِيْتُ: ھیزە، رۆژی یان ھەنگوین یان
زەویتی تۆھەکرێ.

حَمَمَ الْفَرَسُ وَالْبَرَدُن: دەرنگێکی لێو
ھات لەخوار حیلاننەوھ بوو.

لَعَمَمَ: بەمانا (حَمَمَ) دی.

لَعَمَمَ الشَّيْءُ: شتەمە رەش داگیرسا
رەش بوو.

عَلَى الْجَارِيَةِ: خەشلی بۆ گەنیزمەمە ھێنا
بۆ ئەوھ بپیوشتی ە خەشلی کردە بەری
ە خوڕشان دھەرموئ: ﴿وَيَحْمِلُونَ لَهَا
مِنْ أَسَازِرٍ مِنْ ذَهَبٍ﴾.

عَلَى السَّيْتِ: شمشیرمەکی خەش دار کرد.
عَلَى فُلَانٍ: وەسفێ فلانکەسی لەدەلی
کەسانی دیکەدا شیرین کرد.

عَلَى الشَّيْءِ فِي مَعْنَى فُلَانٍ: شتەمەکی لەمەیش
جاوی فلانکەس جوان کرد.

تَحَلَّى: بۆ موطاوعە (حەلە) دی.
تَحَلَّتِ الْجَارِيَةُ: گەنیزمەمە خۆی بەخەش
رازاندەوھ.

تَحَلَّى بِالْفُطَيْلَةِ: بوو بەخاوەنی رەوشتی
جوان.

أَلْخَلَسِي: تێمەسک و زێبکە، کە لەدەمی
مەندال دێن.

الْحَلَاةُ (حَلَاةُ السَّيْلِ): رازاندەوھ شمشیر.

أَلْخَلَسِي: ئەموشتانە دیگەرێن بەخەش و
خۆی پێ دەرازیندەتەوھ، وەکوو

مەت و مێروو بەردی بەنرخ و پارچە
زێرو زیو ە خوڕشان دھەرموئ:

﴿وَأَلْقَا لَمُوسَى مِنْ تَحْتِهِ مِنْ
حُلِيِّهِمْ عِجَلًا جَسَدًا لَهُ خُورَاقٌ﴾.

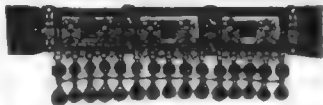
الْحِلِيَّةُ: بۆ شمشیر جوانمەکی بۆ پیاو
رەوشت و روخساری.

حَمَا الْبِرَ حَتَّى: خۆری بێکی بێرمەکی
دەرھێنا.

حَمِيْنُ الْمَاءِ حَتَّى: ناوێکە خۆری زۆری تێدا بوو
ناوێکە لێل بوو بۆ ناوێکە گۆزا.

خليفة من فضة

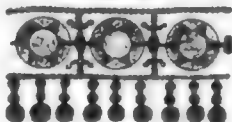
نابح متعلق بالفضة

خليفة من

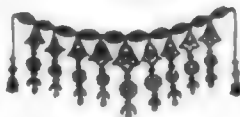
خليفة

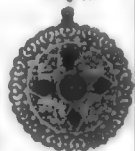
خليفة للرجال

سوار من فضة

خليفة ذهبي مزين بالفضة والكزبرة

وسام

خليفة

خليفة أذن

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة

خليفة أذن

سوار من فضة

الْمَنَامُ: گياهكى بۇنخۇشه.

الْمَنَامُ: بۇيەكى رشه.

الْمَنَامُ: شتى رش له همموو شتېك ۋ
رومكىكى سالانميه تام خۇش و
بۇنخۇشه.

عَيْدُ خُتْلَا: سوپاسى كرد.

عَيْدُ فَلَانَا: پاداشى فلانكەسى داپموده و
نەركى خۇي بەجى هېنا.
عَيْدُ الشَّيْ: لەشتەكە رازى بوو بەدلى
بوو ۋ نەكردهوى فلان رازى بوو
رېزىموى بەمەسمند زانى.

عَيْدُ فَلَانَا: چەند جارېك و پەيتا پەيتا
سوپاسى فلانكەسى كرد.

تَحَنُّدُ: بەرزور ملئ و بەتمەكلىف سوپاسى
كرد.

تَحَنُّدُ عَلَى لِيلَان يَكُنَا: مەنتى بەسەر
فلاندا كردو پياوشتى خۇي بەسەردا
باسكرد ۋ واى نيشاندا كە خۇي
چېنگاى سوپاسەو پېيويستە
سوپاسگوزارى بن.

قَامَسُوا: ئەومەكەى ھەرىمگەيان
سوپاسگوزارى يەكتر بوون.
إِسْتَعْنَدَ إِلَى النَّاسِ: داواى لە خەلگەكە
كرد سوپاسى بگەن.

خَصَادُ: سوپاسگوزارى بۇ ئەو.
خَصَادُ: دىگوتىرى: (خَصَادُكْ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا)
كۆتايى ئەومى لەمئۇ جاومەروان
دەكرئ ئەوميه ئەو كارە بگەى.

الْحَمْدُ: باسكردن و وصف كردن بەھاكەو
لەسەر چاكە.

الْحَمْدُ: ومصفىكە دەھىندىرى بۇ زىدە
موبالغە.

الْحَمْدُ: ئەو كردارو گوشتارميه كە
دەبنە ھۇي سوپاسگوزارى.
حَقَّقَ: ئەلەمەندو لېلاى گوت.

حَقَّرَ الشَّيْ خُفْرًا: شتەكەى سېى كرد
توئكەكەى ن كردهوه.

حَقَّرَ الرَّاسَ وَالشَّعْرَ وَالصَّرْفَ: سەرى تاشى
ۋ موومەكەى بېرپەوه ۋ خورپەكەى
بېرىنگ كرد.

حَقَّرَ الْفَرْسُ وَالْحَرَّةَ: بەھۇي جۇخواردىنى
زۆرەوه ئەسپەكە توشى ئېنتەلا بوو
بۇنى دەمى گۇرا (جۇگرتى).

حَبَرَتِ الدَّبَّ: ئالەلەكە بەھۇي قەلەوى
زۆر گىزىر بووه ۋ وەگەو گۆپىزىزى
لېتالووه.

حَبَرَ فَلَانُ: فلانكەس رقى ھەلسا و سوور
بۆوه.

أَخْبَرَ الرَّجُلَ: پياوئەكە مەندىلى سوورە
پېستى بوو.

أَخْبَرَ النَّبَا: ئەومەندى جۇ دەرخواردى
ئالەلەكە دا دەمى بۇ گەنى كرد.

خَسَرُ: بەزمانى جىمپەرى ناخاوت ۋ
سواری ئەسپى ھەجىن بوو.

خَسَرَ فَلَانُ: بەفلانكەسى گوت ئەى
گۆپىزىزى.

خَسَرَ الْفَيْزُ: شتەكەى سوور كرد بەرمىنگى
سوور.

خَسَرَ الْخُمْ: گۆشتەكەى بەرپۇن
سووركردهوه تا سوور ھەلگەرا.

إِخْصَارُ الثَّيْبِ: شتمکه ورده ورده سور بوو.
أَخْضَرُ: سوریوو.

أَحْمَرُ الْبَاسِ: توندو تیزی و ناخوښی
پهری سمنډ.

الْأَخْضَرُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: نهومیه رنگی سور بی
۵ زېږ ۵ زعفران.

لِلرَّاتِ الْأَحْمَرِ: مردنیک بهکوشن بی ۵
پان مردنیک و نه خوښه که زوړ
بهگیا نه لاهو بی.

الْأَحْمَرَانِ: زېږو زعفران ۵ گوشتو
عمرق ۵ نان و گوشت.

الْأَخْبِرُ: جوککراوی (الاحمر) ۵ رښه
باهکی نگهسته کهشتی له ناو
دهریادا و مردنگیږی.

الْحَمَامِ: خاوڼ گوښږیز ۵ جوړنکه له
ماسی.

الْحَامِيكُ: خاوڼی گوښږیز.

الْحَسَارُ: گوښږیز ۵ داریکه له پیښی
کهژاوه، سوربووکه دستی پی
دگری ۵ پان لهو بنگه دارمیه
ناسنی لمر مشت و مال دگری ۵
لسمزانیاری و مرز شدا بهموداره
دگوږی ۵ دوو کس هلی دگری و
بازی بهسردا دگری.

حِمَارُ الزَّيْتِ: جوړه کهرمکپویهکی رنگ
خمنخته.

حِسَارُ قَبَانٍ: پیږیه که بهوکه
بهزوییموه دهنووسی و مگوو
فالونجه وایه لهو بهوکره که
دستی دمکه به خواتیک دهاوایتموه.

الْحِمَارُ: ماکمر ۵ بهردی گهوره که
دهخړته قمرخی حموز بی نهومی
ناوکه نهروا ۵ پان لهو بهردمیه
دگریته گزختهی راوگر ۵ داریکه له
پیشی کهژاوه دگری بی نهومی
سورکه دستی پی بگری ۵ له قاجیشدا
نیوان قاپه رهمو پنجهیه.

الْحَمَارُ: (حَمَارَةُ الْقَيْظِ وَخَمَارَةُ: توندی
گهرما، لك: خَمَار).

الْحَمْرُ: خورمای هیندی ۵ جوړنکه له
چولمکه ۵ گزږ.

الْحَمَرُ: گنده تیگجیوون و نیتلا گردنیکه
توشی نالامل و ولاخ دمبی، بههوی
زوړ خوارنی جوړه.

الْحَمْرَاءُ: لمبرن نهومیه پهک رنگی ۵
لهزنیښ نهومی پیستی سبی بی ۵
رنگیزی ناعمرهپ که بهزوری
رنگیان سوو سپیه.

ابن الحمراء: نهو کسمیه دایکی عمرهپ
نمبی ۵ جمعی گهرمای نیومرو ۵
سالی گرانی و قات و قری.

حُمْرَاءُ الشَّيْطَانِ: نهو نافرتهی لمبر
پیری و کونمسالی ددانهکانی
کهولنبو پوکهکانی دیاربن.

حَمْرَاءُ النَّمَمِ: نازله باشمکان ۵ خوشتره
رسمنهکان.

حَمْرَاءُ الْعَبَانِ: وشمیه که عمرهپ بی
زهمگردنی ناهمزبان دهلیښ.

الْحَمْرَاءُ: رنگی سوو ۵ نهخوښی سوریزه ۵
نهخوښیهمی پیسته و دتمنیتهمه ۵

أَلْيَحْضَرُ: بمانا (الأحر) دئ ۵ نازده لئیکى
شمر دهرى کاویژکاره له پیږی
حمیوانه کتوپیه ۵ کمرمکتوی.

أَلْحَسَارُ: شپږ ۵ بهیژو توانا ۵ نازاو
چاو نمترس.

حَمَزُ الشَّرْبِ حَمَزًا: شمریمکه زور تیژو
کمسکون بوو.

حَمَزُ اللَّبَنِ وَالرَّامَانِ وَالْحَرَمَا: ماستهکه یان
همنارمکه ترش بوون.

حَمَزُ الْخَمْرِ: خمدو خفتمهکمی زور توند بوون.
حَمَزُ الْفَزَادِ: دل و دهروونی فاییم و پتمو
بوو.

حَمَزُ الشَّيْءِ: شتمهکمی وهرگرت و لمخوی
گرت شاردیموه.

حَمَزُ الثَّمَلِ: تیرمکی تیژ کرد.
حَمَزُ الشَّرَابِ اللَّسَانِ: شهراپهکه زمانى

کهست، کمسکون بوو.
حَمَزُ الْكَلِمَةِ لَوَاذَه: قسهکه گاری له دل و
دهروونی کرد.

حَمَزُ الدَّاءِ الْجَرَحِ: دهرمانمکه برینهکمی
هپوش گردموو هاوساویپهکمی
نمهیشت.

حَمَزُ الرَّجُلِ حَمَزَةً: پهاومکه خوراگرو وره
بهزبوو ۵ دهگوتري: (حَمَزُ لَوَاذَه):

أَلْحَضَرًا: شپږ لهروانگمی نازایمتی و
چمرپهزمپیهوه.

أَلْحَضَرُ: بمو کسه دهگوتري زور
بهخه موه بی ۵ شو کارو باره
لئی یمهرسیاره.

أَلْحَمِيْزُ: شو کسهی زور زیرمک و لپهاتوو بن.
شونى سوریزمکان سور دهیپتهوه ۵
تایمکی زور بهیواشی لمکه لپه ۵
وردهی خشتی سوور.

أَلْحَمِيْزُ: له همموو شتیک سوخ و
بهیژمکه یمتی ۵ دهگوتري: (رجل
جَمَزَ): پهاویکی شهراپی و بهدخوه
۵ غُثْ جَمَزَ) بارانیکی بهلپزمه و
توند تیژه زمو دایم فلرکرد.

أَلْحَمِيْزُ: خاومنی گویندريژ ۵ یان شو
کسهی گویندريژمکان بهخوی دهکاو
سهرو کاریان دهکا.

أَلْحَمِيْزُ: شو نمسپهی همنگای و دهکاو
همنگای گویندريژ دههاوی.

أَلْحَمِيْزُ: جوړیکه له جوړلکه، یان قومری.
أَلْحَمِيْزُ: سورکله ۵ بهجوکتراوی
(الحمراء) ۵ وصفیکیشه بی دایکی

موسولمانان خاتوو عالپشه پتفه مپهر
(رخ) فهرموویمتی (خلوا نصف
دینکم من هذه الحمراء) ۵ همروا ناوه
بؤ سوریزه.

أَلْيَحْضَرُ: شو شتمپه توپکلی ن
دهکریتهوه یان دهروی یان دهتاشری
به گیدو ۵ بهپهاوی لمپیمو
خونپش دهگوتري ۵ به

نمسیپیکش دهگوتري کهرویشتنی
له رویشتنی گویندريژ بجی، (ك:
خَمَائِرُ وَمَخَائِرُ).

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلْيَحْضَرُ: تافمیکن لهخوپه مپیهگان که
شلاو دوروشمیان سوور بووه، دزی
شلاو دروشمی رهش یان سپی بوون.

أَلَمْ تُحْسِرْ: بھوکسہ دھگوتری دستو
 پہنچی بھیزویموتان، (ک: حمان)۔
 حَمَسَ اللَّحْمَ وَحَرَّوهُ حَمْسًا: گوشتہکی
 سورکردموہ۔
 حَمَسَ فَلَانًا: فلانکسی تہرکرد۔
 حَمَسَ حَمْسًا: رقی بوو پتمو بوو ۵
 دھگوتری: (حَمَسَتِ الْأَرْضُ):
 زویہکے رقی بوو توندو پتمو بوو۔
 حَمَسَ الشَّرُّ وَالرَّغِي: شمر و گپرومومکان
 زور توند بوو۔
 حَمَسَ الرَّجُلُ فِي الدِّينِ: بپاومکے زیمپری
 کرد لہ بواری ثابیندا۔
 حَمَسَ بِالْحُسَى: خوی ہشتہکموہ گرتو
 وھری بوو ۵ (ھر آجس وھی حساء)۔
 حَمَسَ حَمْسَةً: نازبوو ۵ دھگوتری: (ھر
 حیس)، (ک: حَمْسَاء)۔
 أَحْسَنُ: رقی ھلسان۔
 حَمَسَ الْحَمِي: نۆکھکی سورکردموہ۔
 حَمَسَ الْعَرَا: دھرمانہکی خستہ سمر
 ناگر بڑ ماومہکی کم۔
 حَمَسَ لَلَانًا: رقی فلانکسی ھلساند۔
 أَحْسَمَ الدِّيكَانِ أَوِ الْقِرْلَانِ: دوو
 کھلمشیرکے ھان دوو ھاوشانمکے
 ھیرشہان بڑ بہکتر ھیناو پیک
 ھلمپڑان، شہریان کرد۔
 حَمَسَ الْقَوْمَ: قومکے لیک تورہ بونو
 قسہ ناخوش و جونینان بھیمکتر
 گووتو بوو ہمشہریان۔
 حَمَسَ: بڑ موھاومعی (حَمْسَةً) ھلتووہ
 ۵ لیکتر دپ دؤم بیون ۵ بھرہمر

بھک سہررقہ بوون۔
 حَمَسَ الْأَمْرَ وَغَيْرَهُ: کارمکے فورس بوو
 نالوزاو ھملکردنی زہحممت بوو۔
 حَمَسَ لَلَان: فلانکسی پھانی ہردو
 داوی کڑمکی کرد۔
 حَمَسَ لَلَانِ لِلْأَمْرِ: فلانکسی بڑکارمکے
 امادہ باشی و سوربوونی خوی ھبہ
 بڑ نھنجامدانی و ھزی لپیہو
 کساننی دیکش ہانگہوازی دھکا بڑ
 نھنجامدانی۔
 حَمَسَ وَالْحَمْسَةَ: نازپھتی و سوربوون
 لھسہر شت ۵ داگڑکی گردن ۵
 بھرمنگاربوونموہ۔
 الْحَمْسَةُ: حمرامبوون۔
 الْحَمْسَةُ: گیانداریکی ناو دھریہ لہ
 پپری سولھحقانہکانہ۔
 الْحَمِيسُ: تھندور (ک: احاس)۔
 الْحَمِيَّةُ: مینہی (الْحَمِيسِ) ۵ ناوہ:
 کھشتی تپنا سوور دھکرتموہ ۵ گوشتی
 تازوہ پیکہپشتوو۔
 حَمَسَ النَّاسَ حَمْسًا: خہلکھکی کڑکردموہ۔
 حَمَسَ فَلَانًا حَمْسًا وَحَمْسَةً: رقی ھلساندو
 تورہی کرد۔
 حَمَسَ الْقَوْمَ: بھرقو تورہپہوہ
 خہلکھکی پپش خوی دان۔
 حَمَسَ الرَّجُلَ حَمْسًا: بپاومکے قاجی باریک
 بوون ۵ دھگوتری: (حَمَسَ عَظْمَ سَاقِهِ
 وَحَمَسَ الرُّقَى)۔
 حَمَسَتِ اللَّفَّةُ: بھوککے گوشتن نیپہ ۵ ھان
 تھنک و جوانہ۔

حَمَشٌ لِّلَانِ حَمَشًا: فَلَانَكَمْس رَقِي هَمَلَسَاو
توپه بوو.
حَمَشٌ الشَّرُّ: شَرْمَكه پهری ساندو گهرم بوو.
حَمَشْتُ قِرَالِمَ الدَّابَّةِ: قَاحی حیوانه که
باریک بوو ه هـمروا دمگوتری:
(حَمَشْتُ سَالَهُ وَحَمَشْتُ الْوَتْرَ).
أَحْمَشُ النَّارَ: نَاگرمکی هه لگرساندو
داری پئومنان و خوژی کرد.
أَحْمَشُ الشَّخْمَ وَفَسًا: بَهْمَاگَر بَهْمَكی
تواندموه خمریک بوو پسوتی.
أَحْمَشُ لِلأُتَا: بَهْمَانَا (حَمَشَةُ) دئی.
أَحْمَشُ الْفَرْ: شَرْمَكی هه لگرساندو.
أَحْمَشُ الْقِرْمَ: هَمومه که هه لانا بی
شمرکردن.
حَمَشُ الشَّحْمِ وَالنَّارِ: بَهْمَانَا (أَحْمَشَ) دئی.
حَمَشٌ لِلأُتَا: بَهْمَانَا (حَمَشَةُ) دئی.
حَمَشُ النَّاسِ وَفَهْمُ: بَهْمَانَا (أَحْمَشْتُهُمْ)
دئی.
تَحْمَشُ: بُو موطاومعهی (حَمَشَةُ) دئی.
تَحْمَشُ لِّلَانِ: فَلَانَكَمْس رَقِي هَمَلَسَا.
تَحْمَشُ بِنِیْلَانِ لِّلَانِ: هُوَزی فَلَانِ لِمَسَر
فَلَانَكَمْسِیَانِ کَردموه.
اِسْتَحْمَشَ: رَقِي هَمَلَسَا ه دَمَشْگوتری
(اِسْتَحْمَشَ عَلَيْهِ غَضَبًا)
حَمَصَ الزَّرَمُ حَمَصًا وَحَمَصًا: هَاوساویه که
فَش بُووه.
حَمَصَ الْجَرْحُ: بَرِهْنَه که هَاوساویه که ی
نیشتهوه.
حَمَصَتِ الْأَرْجَحَةُ: جَوَانَه که لَهْمَلتوچه

وستانهوه.
حَمَصَ الْعِلَامُ: مَنَدَالَمَه که بُو خُو ی جَووه
سەر جَوَانَه که و لَانِ نِیشت بَهْمِی
نَهْو ی کَمَسِیْک یَارمَتی بَدَا.
حَمَصَ الْعِرْقَ عَنِ الْجِسْمِ: لَارَه ی
بَهْمَه سَتَه یه وه نَمَا.
حَمَصَ الدَّوَاءَ الْجَرْحُ: دَهْرَانَه که بَرِهْنَه که ی
سارپَنَز کَرْد.
حَمَصَ الْقِلَادَةَ: پُوشَه که ی لَه جَاو دَهْرَه یَنَا
بَهْمِی ی.
حَمَصَ: لَه کَالِی نِیو مَرْدَا نَاسِی نِیچِر کَرْد.
حَمَصَ الْحَبَّ: دَانَه و یَلَه که ی سَوَر کَردموه.
إِلْحَمَصَ الرَّيْمَ: هَاوساویه که ی نِیشته وه.
إِلْحَمَصَ الْجَرْحُ: بَرِهْنَه که هَاوساوی نَمَا.
إِلْحَمَصَ الْإِنْسَانَ أَوْ الْخِیْرَانَ: نَادَمِیَز لَمَه که یَن
حَمِیوانَه که کَز بُوو گُوشْتی پئومنَمَا.
الْحَمَصَتِ الْجَرَادَةُ: کَوَلَه که لَای دَرمَخْتی
سَمَلی خَوَلَرْدو سَوَر هه لگمَرَا.
لَحْمَصَ اللَّحْمُ: گُوشْتَه که و شَک بُووه نَاو ی
پَیَوَه نَمَا جَرَج بُوو.
الْحَمِصُ وَالْحَمِصُ: نَوَک.
الْحَمِصَانُ: نَوَک هَرُوَش.
الْحَمِصَةُ: نَامِیْری شَت سَوَر کَرْدَنه وه.
حَمَصْتُ لِلنَّاسِیَةِ: نَاوَه لَمَه که شَتی مَزرو
تَرش خَوَلَرْد.
حَمَصَ عَنْهُ: حَمَزی لَه خَوَلَرْدَنی نَه بُوو ه
(حَمِصَ) بَه حَمَزی لَه خَوَلَرْدَنی بُوو.
حَمَصَ اللَّبَنُ وَالْحَاكُهُ حَرَصَةً: شَرْمَه که یَن
مِیوَه که تَرش بُوو.

ناده میزاد، (ك: خُمْرَض) ه
 دهگوتری: (لوا دحض ونفس حضة).
 اَلْخُنْصِي: نهوهی پال ترشی دمدری ه
 دهگوتری: (ارض حَضْبَة)، (معدة حَضْبَة).
 الخُمَاض: گیاه گزی ترش نام.

اَلْجَبِيض: شوینیک که زور لهومری
 ترش تامی تیدابن بؤ نازل (هر
 حَضْبَة) کویهکی (خُنْص)، (هی
 حَضْبَة) کویهکی (حاض).

اَلْمُخَضُّ وَالْمُخَضُّ: لهومرگایهک زوری
 لهومری ترش تیدابن
 حَقَطَ الْكَرْم: درختیکی لعنزیک میومکه
 رواند بؤ لهوهی سیبر له میومکه بکا.
 الحَمَاط: درختیکه دوشوبینته درختی
 همنجیر مارحمز دگا تیدابن زیان
 بهسر بهری ه درختی همنجیره
 کتویله ه (شیطان الحَمَاط) جوریکه
 لهمار حمزی لهومیله له سپهری نهو
 درختهدا بگوزهرینن.

الحَمَاطَةُ: تاکی (الحَمَاط) ه
 جوزانهومیله که له هورگناه.
 حَقِيقُ لَبَان حَمَاق: ریشی لمانک بوو ه
 عمقلی سوک بوو، (هر احق و هی
 حماء) (ك: حَقِيق).

حَقِيقُ حَمَاق وَحَمَاقَةُ: عمقلی کهم بوو ه
 کرداری نه حمقلی لعمجام دان.
 حَقِيقُ السَّرَق: بازار و ستاو کرین و
 فروشتن کهم بوو.

اَخْضُ لِلْكَا: نهو شوینه شتی ترش
 (لهومری) مزرو ترشی لیبوو.

اَخْضُ السَّم: هوزمه که لهناو خویاندا
 قسهی خوش و بیکمین نامیزبان
 بویمگر کردو درنهمان بی دا.

اَخْضُ لَلْأَسْبَة: خوراک ترشی
 دهرخواردی نازه لمانک دا.

اَخْضُ الشَّيْ: شتهکی ترش کرد.
 خَنْصُ لَبَان لِي الشَّيْ: فلانکس
 لمشتهکی کهم کردموه.

خَنْصُ الشَّيْ: واته: (اَخْمَض).

خَنْصُ الصَّرَا: وینهکی خسته ناو
 حهوزی ترشه لؤکهوه، بؤ نهوهی
 وینهکه بهرونی دهرکهوی.

نَحْمُ الرَاسِي: شوانمه که نازه لمانکی له
 لهومرگای شیرینهوه گواستهوه بؤ
 لهومرگای ترش.

نَحْمُ لَبَان: فلانکس له حالتیکهوه
 جووه حالتیکی ترهوه.

اِسْتَحْمَضُ اللَّبَن: شیرمه درنگ مبی.

الحامض: هر خورندیک تیژو ترش بی
 زمان بگمزی، وکوو سرکه و ماستی
 ترش.

الحامض: حاله لیکه له جهستهدا ماده
 ترشهکان زیادمکن و قهلهویات کهم
 دهبینهوه.

اَلْخُنْصُ: هر روهک و گیاه گزیک ترش یا
 سوپربن قهدی همنبو و زور رگی
 دانهگوتابن ه نهو جوره خوراکه بؤ
 نازل و وکوو میوه وایه بؤ

أَخَقَّ: منداثیکی نه حممقی بوو.

أَخَقَّ بِهِ: بښه حممق ناوی برد، رهوشی

نه حممقی پالدا.

أَخَقَّ لِلأَمْرِ: بښه حممق فلانکسی هاته

بهر جاو.

حَامَكَةُ: لمنه حممقی دا هاو بهشی کرد.

حَمَكُهُ: نیسبتمی دا بښ نه حممق و

بښه حممقی لمنه له ما و مگوو

نه حممق مامه لهی له گهل کرد.

إِنْ حَمَقَ: به مانا (حَمَقَ) دئ ه بهی ن ود

بوونهوه ملی نا.

إِصْقَ الثَّرْبُ: کراسمکی رزی.

تَحَامَتَ: لاهی نه حممقی لښدا.

تَحَقَّقَ: به زوره ملی رهوشی نه حممقی

بمسمر خوی دا هښنا.

اسْتَحَقَّ: به مانا (حَمَقَ) دئ.

اسْتَحَقَّ لِلأَمْرِ: نه حممقی فتری فلان کرد،

رهوشی ناپاوانه ی له لا شیرین کرد.

الاحمرَّةُ: نهو رهوشانه ی لهی مکنیک

دیاری ددمن و بهر رهوشی

نه حممقانه پښانه دگرږن.

الأخَقُّ: نهو کسمه به زور رهوشی

نه حممقی ن رویدن.

المُتَأَقُّ والمُتَأَقُّ: ناوله که لمنا دهمیزد

دئ و بهجه ستمدا بلاو دهمیته وه.

المُتَأَقُّ: مښنه ی (الأحق) ه (والثَّلَّةُ

الحَمَاءُ): پښکول.

الحمرَّةُ: نهو کسمه به لمنه حممقی دا

که بهیشتښته نهو بهری.

للحَمَانِ: نهو نافرتمه به هر منداثی

نه حممقی بین، (ك: مُحَامِلٌ) ه.

الْمُحَقَّاتُ اللَّيَالِ: نهو شومانه به همیشه

مانگیان تښدا هملږی.

حَمَكُ الدَّلِيلِ حَمَكًا: به جواشی رښبورانی

شاره یی کردن.

أَلْعَنَكَ: نهو شاره یاننه که له ساردا

رهوشوایی خملگی نه شاره ی دگمن ه

همرو ناوه بښ شتی بچکوله له هر

رهگرنک بی ه بښه ی شتو سروهشی.

حَمَلْتُ لِلرَّأْسِ: نافرتمه که زلړوکی له سکی

کهوت.

حَمَلْتُ لِلرَّأْسِ جَنِينًا رِيه: نافرتمه که حامیله

بوو ه دگوتری: (هي حامل وحاملة).

حَمَلْتُ الشَّجَرَةَ: دره خته که میوه ی گرت،

میوه ی دهر کرد.

حَمَلَ عَلَيْهِ فِي الْحَرْبِ: هږشی بښ برد.

حَمَلَ الْحِمْلَ عَلَى ظَهْرِ الدَّابَّةِ: باره که ی

خسته سهرېشتی ولاخه که.

حَمَلَ الشَّيْءَ عَلَى الشَّيْءِ: شته که ی

په یوه ست کرد بهو شته وه.

حَمَلَ لِلأَمْرِ عَلَى الْأَمْرِ: فلانکسی هملنا بښ

کردنی نهو کاره.

حَمَلَ عَلَيْهِ الْحَقْدَ: رقو کینه ی بښ له دل دا

خوار دموه.

حَمَلَ الغَضَبَ: ره که ی دهر خست.

حَمَلَ عَلَيْهِ ذُلُّهُ: تاوانه که ی خسته سمر.

حَمَلَ لِلأَمْرِ: ولاغیکی سواری دا به فلان بښ

نهوه ی سواری بی.

تَحَامَلَ الرَّجُلَانِ الشُّيْءَ: دُوو بېاو مکه
بەننۆره کۆلەمکەیان هەلگرت و
پارمەتی پەکتەیان دا.

تَحَمَّلَ الْقُرْمَ: هۆز مکه رهویان کرد.
تَحَمَّلَ لَلان: فلانکەس خۆپاگرو و
بەرزو نازا بوو.

تَحَمَّلَ الْحَالَةَ: کۆلەمکە لەکۆلێ دا.
تَحَمَّلَ الْأَمْرَ: کارەمکە لەنەستۆگرت
بەنارەحمەتی جووه زۆری.

تَحَمَّلَ شَهَادَةَ لَلان: لەجیاتی فلانکەس
شایمێ دا واتە شایەتییەمکە ئێ
وهرگرت و نەسجەر جو شایەتییەمکە دا.
اِسْتَحَمَلَ الْجَعْمُ رُغْبَةً: حوشترەمکە یان
ولاخەمکە توانای بار هەلگرتنی
هەمە.

اِسْتَحَمَلَ لَلان: فلانکەس هەلی گرت.
اِسْتَحَمَلَ لَلان: داوای لەفلانکەس کرد
شتمکە بۆ هەلگرت.

اِسْتَحَمَلَ لَلانَ لَلنَّهْ: هەموو کارو بارو
پێداویستی خۆی خستە نەستۆی
فلانکەس خۆی.

الْحَامِلَةُ: مێینهی (الحامِل) ه زەنبیلهو
بەجەنەو قەرئالە کە ترێی تێدا
هەلەمگێری ه مەکوکی جۆلا

حَامِلَةُ الطَّائِرَاتِ: کەشتی گەورە
زەبەلاح کە لە دەریادا فەرۆکە
لەسەر دەنیشیتەوه هەروا زەنبۆش
تۆپ و جەمکی تێریش هەلەمگێری ه
لەناو دەریادا دەبێتە فەرۆکەخانەو
سەباز خانە، (ك: حَوَامِل).

اِحْتَمَلَ الْمَرَأَةَ وَالنَّالَةَ: ئافەتمکە بێ
لەموی مێردی هەبێ مەمکەکانی
شیریان تێهات ه حوشترەمکە بێ ئەوه
کەن بگێری شیرێ ئێ پەیدا بوو ه
زۆری سکو زا کردن.

اِحْتَمَلَ لَلانَ اِلْحَمْلَ: پارمەتی دا بۆ کۆل
هەلگرتنەمکە.

حَمَلَةُ الشَّيْءِ وَالْأَمْرِ: داوای لێکرد ئەوه
هەلگێری.

اِحْتَمَلَ الْأَمْرَ أَنْ يَكُونَ مَكْذَبًا: بێدەهێ
کارەمکە ناوێن.

اِحْتَمَلَ مَا كَانَ مِنْهُ: چاو پۆشی لێکردو
لێی خۆش بوو.

اِحْتَمَلَ لَلان الصَّيْعَةَ: فلانکەس
سوپاسگوزاری کردەوه کە بوو.

اِحْتَمَلَ الْفُطْبُ لَلان: رق هەلەسان
فلانکەسی وایکرد ناگای لە خۆ
نەمێنیو نەزانی چی بکا.

اِحْتَمَلَ: کە رقی هەلسا سوڕ بووه رەنگی
گۆرا.

تَحَامَلَ عَلَى لَلان: ستمی لە فلانکەس
کرد ه شێنکی وای داوا لێ کرد لە
تاقەتیا نەبێ نەنجامی بەدا ه
دەگوترێ: (تَحَامَلْتُ عَلَى نَفْسِي):
ئەمرکی فۆرسم خستە سەر ئەفسەم.

تَحَامَلَ الشُّيْءُ وَلِيَهُ رِيه: داوای لێکرد ئەوه
کارە بکا وێرێ ناخۆشی و فۆرسی
کارەمکە.

تَحَامَلَ الزَّمَانُ مِنْ لَلان: رۆژگار روی
لەفلان وەرگێرا.

المراجل: حاج و حاجه گان.

الحاملة من القم والراغ: رهگمگانی حاج و دسته.

الغسل: خوین و غمرامه، که گسائی دیکه لهنستوی خویانی دگرن.

الغسل: گریی هه لگرتنی کول.

الغسل: نه لقهی شمشیرو شتی له و حوره که بیی هه لهنواسری.

الغسل: دهگوتری: (فلان غسل علی امله)

فلانکس باره بهسر خیزانمکیموه

نمگر نه خوشبیمکی گوشنده بی و

زاروک که لاسکی دایکی دا بی و یان

میوه که بهدره ختمکیموه بی و کمزوه

و نمو حوشتری که کمزومکی ل

بارکروه، (ك: احوال و شؤون و جمال).

الغسل: نموی بهمکول هه لهنمگری و

کمزوه و نمو حوشتری کمزومکی

ل باردهگری و لهنزاروی

(رباضیات) دا بریتیه له هه بارهیهک

یان هورساییهک که هه لهنمگری یان

را دهگوتری بهموی نامیریکهوه.

الغسل: بهرخوله، (ك: حلال و احوال) و

بورجیکه لهناسمان له بورجه

بههاریه گانه.

الغسلان: نمو و لاهمه بهاریه گانی ل

دهنری که دهبرن بۆ شوینیکی تر

و گریی جهمال.

الغسل: و الحلة: گواستهوه له شوینیکهوه

بۆ شوینیکی تر.

الغسل: بیایو لهنسرخو و هندی و

خوپارگو بهشورن.

الغسل: مندهای بی نازو فریادراو که

کسانی دیکه هه لهن دگر نه ووه

به خوی دگمن و فریادراو که

له ولایتیکهوه دهبری بۆ ولایتیکی تر

و غمریب و ناواریه و نمو کسمی پال

باوکی خوی نهدری نهمزانی باوکی

کئییه و نمو بهرو پالهی لافاو هه لهن

دهگری.

الغسل: میهنی (الحمل) و نه لقهی

شمشیر، (ك: خال) و دهگوتری:

(هو حيلة علیا) نمو باریکه لهنسر

شامان.

الغسل: کمزوه و دوولای بار که بهسر

پشتی و لاهمه گیموه بی و زنبیلوه

بهرحنه که تری تی دهگری، (ك:

مامل) و دهگوتری: (ما علی فلان

مخول) فلانکس پشتی بی

نله ستری، بتمانیه لهنسر نییه.

الحمل: بهلای منطقیه گانهوه جینگای

خهبری نه حوییه گان دهگریتهوه.

خلق الحبل: جهلمکی زور توند بادا.

الغسل: حمله گشت بادر او و

موشه دهمی مزگرو ناسنگر

شاخی گاو ناسک، (ك: حالج).

خلق: حاوی کردنهوه و زور بهوردی

سهری گرد.

خلق العین و الحلق: نمو شوینانهی کل

رضی دهکا له جاو و له دیوی

پیلومگانی چاوهوه، (ك: خال).

حَمُّ التَّوَرِّ وَخَرُّهُ حَمًّا: تمندورمکهی

هه لکیرساند.

حَمُّ الْمَاءِ وَخَرُّهُ: ناومکهی گهرم کرد.

حَمُّ الشَّخْمِ وَخَرُّهُ: پیوومکهی تواندهوه.

حَمُّ الْأَمْرِ فَلَانًا: کارمکه گرتگی دا بملان.

حَمُّ الْمَاءِ وَخَرُّهُ: ناومکه گهرم بوو.

حَمُّ الشَّيْءِ: شتمکه رمش داکیرسا.

حَمَّتِ الْمِرْأَةُ: دهرمکه سوتا (هر اَمُّ و هي

حَمَاءٌ).

حَمُّ حَمَاءٍ: تاي لئ هات.

حَمُّ الْأَمْرِ: کارهکه جیبه جی بوو (حَمُّ

الشَّيْءِ) نزيك بوو.

حَمُّ لَفْلَانٍ: بؤ فلانکس وامزنده کراوه.

أَحَبَّتِ الْأَرْضُ: لمرزو تا لمر و لاتره بلاو بزووه.

أَحَمَّ الشَّيْءُ: شتمکه نزيك بوو ناصاده

بوو.

أَحَمَّ الْمَاءَ وَخَرُّهُ: ناومکهی گهرم کرد.

أَحَمَّ الطِّفْلُ وَخَرُّهُ: مندالمکهی بملناوی

گهرم شت.

أَحَمَّ اللَّهُ فَلَانًا: خودا فلانکسی توشی

لهرزو تاگرد.

أَحَمَّ اللَّهُ كَذَا: خودا لهرموی بهرپارداو

لننجامی دا.

حَامٌ فَلَانًا: فلانکسی نزيك گردهوه

ناواي لیکرد.

حَمَّتِ الْأَرْضُ: گیاهو گزمکه لسموزاییهوه

بهروه رمشی رؤی.

حَمُّ الْفَلَامِ: کورهکه ریشی هات.

حَمُّ الْمَرْخِ: بیجوه پهلومورمکه بهرو

بائی لئ روان.

حَمُّ الْمَاءِ وَخَرُّهُ: گهرمی کرد

حَمُّ الرَّجُلِ: دهمو جاوی پیاومکهی

به خملوز رمش کرد.

أَحَمَّتْ: گرتگی پهرا (احتمت عینه)

جاوی بهمی نازار فرمیسکی رشتن.

أَحَمَّ لَفْلَانٍ: لهبرم فلانکس رقی هه لسا.

حَمَّتْ: رمش هه لکیرسا.

أَحَمَّتْ: جووه گهرماوهوه خوی شت.

الْحَمَامَةُ: کسانای تاییهتی لهخزمو کسو

کارو کورونهوه

الْحَمَامُ: کواتر.

الْحَمَامُ: همزاه قهدهری مردن.

الْحَمَامُ: لهرزو تاي ههموو نازه لو

ولاغیك.

الْحَمَامَةُ: تاي (الْحَمَام) بؤ کوتری نیرو

می بهکاردی.

أَلْحَمَّ: بهزو پیوی تواوه

پیوی تواوه.

حَمُّ الظَّهْرِ: توندی گهرمای نیومرؤ.

حَمُّ الشَّيْءِ: زوریه شت

أَلْحَمَّ: خملوز

بمناگر سوتای

أَلْحَمِي: نه خوشییمکه جهستهی پی

گهرم دهمی و جهند جیوړیکی

همیه (تلفس، تلفوس، الدق،

الصفر، الرمزية).

الْحَمَامُ: نهو شویتهی خوی لئ دمشوی

شوینی خو لئ شتن.

أَلْعَسَامِي: خاومنی گمرماو ۵ ناتری
گمرماو.

أَلْعَسَةُ: همر سمرجاومیهک ناومکە
گمرم بی ۵ لهرموی هەلقولی، خەمک
به مەبەستی شفاو جاکیوونەوه له
نەخۆشی خۆی ئی بشۆن، (ک: خَمَّ
رحمام).

أَلْعَسَةُ: تا ۵ رەنگێکە له نیوان بۆرو
شیدا،
أَلْعَسَةُ: مردن.

الْحَمِيمُ: پشکۆ شاگر ۵ گمرمای نیومەرۆ ۵
بارانیکی دوی گمرمای زۆر بهاری ۵
ناوی کولاتو ۵ قورنان دھەرموی:
﴿لَا يَذُرُّونَ لَهَا بَرْدًا وَلَا شَرًّا﴾ إِلَّا
خَبِيمًا وَغُلًّا ۵ هەروا به
نارەقیش دەرگوتری ۵ خزمیک
خوش بوو خۆشی بوی.

الْحَمِيمُ یا حاجە: ئەو کەسە کارەکی
دەخزێتە ئەستۆ.

الْحَمِيمَةُ: مێینهی (الحميم)، ناوی کولاتو
۵ شیرێ گەرم ۵ حوشاری رەسەو
جاک، (ک: خَمَام).

الْحَمِيمُ: قەپێکی بچوکه له مسو
حه و جۆش و شتی وا دروست دەرکړی
بۆ ئاوێندا گەرمکردن به کار
دەهێندری.

أَلْمَحَةُ: زەوییهکە لهرزو تاي تێدا بلاو
بووێتەوه.

طعام مَحَمَّة: همر کەسێک بپخوا ئای ئی
دی، (ک: مَحَام).

أَلْمَسْتَمُ: گمرماو.

أَلْيَحْسَرُ: هەرشتیکی زۆر گەرم بی ۵
قورنان دھەرموی: ﴿وَلَوْلَا مَنْ يَخْشَرُ
لَا يَارِدُ وَلَا كَرِيم﴾ ۵ شتی رەش لەهەر
رەگەزو گەریهک بی ۵ دوکەلی رەش و
گەرم ۵ جۆره کۆترێکە بهرورگی و
ملی و سەری رەشه دهنهوک و قاجی
زەرد، (ک: مَحَام).

لبت یەسەر: رووکیکی تیر ناوه گە
لەسەوزیها رەش هەلگەری.

أَلْيَحْتَانُ: مەیمونی بچکۆله ۵ جۆریکە
لەترتی طائیف رەشی مەیلە و سورە،
بۆلەمکە گەورەو دهنکی ناوی
بچوک.

أَلْمَحْتَةُ: زەوییهکە مەیمونی بچوکی
زۆری.

حَمَتِ الشَّمْسُ لَو النَّارُ حُمْرًا: گەرمیهکە
پەرمی سەند.

حَمَى الْمَرِيضَ: ئەو شتانە زبانی بۆ
نەخۆشەکە هەیه لێی قەدەغه کرد.
حَمَى الشَّيْءَ فَلَانًا حَمًا وَحِمَامَةً: ئەو شتە
لەفلانکەس مەنەج کردو لێی دوور
خستەوه.

حَيَّتِ الشَّمْسُ وَالنَّارُ وَالْحَدِيدُ حَمًا وَحُمْرًا
وَحَمِيًّا: گەرم بوو.

حَمَى الرُّطْبَى: شەر گەرم بوو.
حَمَى الْفَرَسَ: ئەسپەکە لەشی گەرم

داهات و عەرەقی کرد.

حَمَى عَلَيْهِ: رەش ئی هەتسا.

حَمِيٍّ مِنَ الشَّيْءِ حَيْثُ: بِيَتْرَى نَهْمَاتِ نَهْمٍ
شْتَه نَهْمِجَام بِنَا.

أَخْضَى الشَّيْءُ: شْتَهْمَكِي گِرم کرد.

أَخْضَى الْمَكَانَ: شَوْتَهْمَكِي وَا لَنِ کرد پارِزَرَو
بِنِ گِسن نَهْمَوَانِ تَوَخْنِ بَكَمَوِي.

حَامِي عَنْهُ حَامَاً وَحَمَاءً: نَاكُوكِي لَنِ کرد.

حَامِي حَمِيْفَةً: پَشَوَاژِي گِرمی لَه
مِیَوَانَهْمَكِي کرد.

أَخْضَى فِي الْمَرْبِ: لَهْمَهْرِدَا خَوِي پَارِست ۵
خَوِي پَهْنَادَا.

أَخْضَى لِلرَّيْضِ عَمَّا يَطْرُ: نَهْخُوشَهْمَكِي
خَوِي پَارِست لَهو شَتَانَهْمِي زِهَانِي بِسِ
دَهْمَكِهْمِنِ.

أَحْتَمَى مِنْ فَلَانٍ: خَوِي لَهْمَلَانَكَمَسِ
پَارِست ۵ (۹) پَهْنَا بُو فِلَان بَرِد.

تَامَا: خَوِي لَنِ پَارِست.

الْحَامِي مِنَ الْإِبِلِ: نَهْمِ حُوشْتَرَهْمِي لَای
خَاوَمَهْمَكِي بِمِیْنِیْتَهْمَو تَا دَهْجَار
سَك دَهْمَا، لَیْتَر نَهْمَوَاگَالَه حُوشْتَرَهْمَكِي
مَهْرَهْمَس دَهْمَكِن وَهِيْج بَارَو
لَهْرَكِي نَاخَمَنَه سَهْر، قُورَلَان
دَهْمَهْرَمَوِي: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ تَجْوِيزٍ
وَلَا سَابِغٍ وَلَا زَمِيلَةٍ وَلَا حَامٍ﴾.

الْحَامِيَّة: مِیْنَهْمِي (الْحَامِي) به ۵ نَهْمِ پِهَاوَمِي
لَهْمَهْرِدَا پارِزَرَاگَارِي هَاوَمَهْمَاگَانِي دَهْمَا ۵
کُومَهْمَلِیْک سَهْرَبَاز گِه پارِزَرَاگَارِي
نَهْمَهْرِیْک پَان شَارِیْک دَهْمَكِن.

حَمَا الْمَرَاةَ: بِاَوَكِي پَان مِیْرَدِي نَهْمَهْمَهْمَكِي،
هَهْرَوَا خَزَمُو کَمَسُو کَارِي مِیْرَدِي زَن.

حَمَا الرَّجُلَ: خَهْمَزُورِي پِهَاوَمَهْمَكِي ۵ هَهْرَوَا خَزَمِي

زَنَهْمَكِي بِهْمِنِیْهَت مِیْرَدَهْمَكِهْمَو.

الْحَمِي: پَاوَان نَهْمِ شَوْتَهْمِي لَهْمَهْرَاگِهْمَو

تَاپَهْمَتَه بَه پَهْمَكِیْکَهْمَو پَان

بَهْمِنَه مَالِهْمَهْمَكِهْمَو ۵ شَتِي پارِزَرَو.

الْحَمَاءُ: مِیْنَهْمِي (الْحَمَاءُ) به ۵ مَسُوْلَهْمَكِي
فَاج.

الْحَمَّةُ: زَهْمَرِي جَانَهْمَهْرِيْکِي پِیُوَه بِنَا ۵

پَان بَهْمَزِي ۵ جَزُورِي دُوبَشَكُو

زَهْرَهْمَكِهْمَو زَنَهْمَكِي سُورَهْمَو نَهْمِ شَتَانَه.

حَمَّةُ الْيَدِ: جَهْمَهْمَكِي سَهْرَمَاو سُوْن، (ك):
حَمِي وَحَمَات).

حَمَوُ الشَّمْسِ: گِرمی خُور.

حَمَوُ الْمَرَاةَ: خَزَمِي زَن بَهْمَوِي
مِیْرَدَهْمَكِهْمَو.

حَمَوُ الرَّجُلَ: خَزَمِي پِهَاو بَهْمَوِي
زَنَهْمَكِهْمَو.

حَمَرًا أَلَمَ: نَهْمِ پَهْرِي نَازَارُو نَهْمَدِشَه.

الْحَمِيَّةُ: کَهْمَخُورِي ۵ کَهْمَكِرْدَهْمَو لَهو
خَاوَرْدَنَانَهْمِي گِه زِهَانِبَهْمَخَشَن.

الْحَمِيَّةُ: نَهْخُوش گِه خَاوَرْدَنِي زِهَان
بَهْمَخَشِي لَنِ هَهْمَدَهْمَه گِرَابِن.

حَمِيًّا: بُو هَهْمَوُو شَتِیْک هَهْمَهْمِي هِیْزُو
تَوَانَو تُونَدُو تِیْزِیْهَمَتِي بُو گِهْمَنِج

هَهْمَهْمَتِي لَاوَمَتِي هِیْزُو تَوَانَو ۵ بُو
شَهْرَاب، کَاتِي هَهْمَلِچُون کَهْمَهْمَاگِرْدَنِي ۵

پَان هَهْرِنَاوَه بُو خُودِي شَهْرَابَهْمَكِي.

الْحَمِيَّةُ: دَهْمَاگِرِي ۵ قُورَلَان دَهْمَهْرَمَوِي:

﴿إِذْ جَعَلَ الْإِلَهِينَ كَقَرُوْا فِيْ قُلُوبِهِمْ
الْحَمِيَّةُ حَمِيَّةُ الْبَاجِيْلِيَّةِ﴾ ۵ پارِزَرَاگَارِي

لَه نَایِبِن وَشَهْرَهْمَفُو نَامُوس.

أَلْعَنَ بَلَّ: كورته بالای ورگ زل ۵ عمباو
فهرودی کژنو و رنډو.

أَلْعَنَ بَلَّ: نهو کسمه‌ی شوین رنډبازی
له‌حمم‌دی کوری حمنبمل ده‌ک‌وئ.

الْحَانُوت: دوکانی م‌عی هرؤشی ۵ دوکانی
بازرگانی، (ك: حواله‌ت).

أَلْعَنَ بَلَّ: کوللی پاککرو بؤ چنشت لنینان.
أَلْعَنَ بَلَّ: نهو کسمه‌ی ریشی

هه‌له‌ک‌م‌کن‌ری.
أَلْعَنَ بَلَّ: هم‌وو رمش و سموزنک ۵ سوالمتی

رمش ۵ جه‌رپی سموز ۵ هم‌وری رمش ۵
دره‌ختی حمنظمل، (ك: حاتم) ۵.

حَتَّ لِي يَمَن: له سویند خوارنده‌ک‌ی‌دا راستی
نم‌کرد (سویندی به‌درؤی خولرد).

حَتَّ: له‌حق لای‌داو شتی باطل و هوچی
په‌پر‌وو کرد.

أَعْتَبْتُ: وای ن کرد سویندی ن بکه‌وی.
عَتَبْتُ: سویندی ن خست.

عَتَبْتُ: خودا په‌رستی کرد ۵ کارنکی
کرد تاوانی سویندی ن نه‌ک‌وئ.

أَعْلَيْتُ: تاوان ۵ قورشان ده‌فرم‌وئ:
«وَكَايَا يُعْرِضُونَ عَلَى الْجَنِّ

الْعَظِيمِ» ۵ هاوم‌ل‌دانان بؤ خودا.
أَلْحَابُتُ: تاوان‌کار ۵ شوینی تاوان.

عَنْبَتْ لَه حَاجَةٌ عَنَّا: کارنکی بؤ هاته
پنشه‌وه.

حَتَّ الشَّيْ: شتم‌کی لادا له‌رنډبازی خوی ۵
(حَتَّ الْعَبَل) گورسه‌ک‌ی تون‌کرد

گشتی بادا به‌تم‌واوی گزؤی کرد.

المحامي: پارن‌زهر که له‌مدادگانا داکوکی
له‌م‌ک‌ئ له دوو کپشه کارم‌گان ده‌کا.

المحامي: پینشه‌ی پارن‌زهری.
أَلْعَنِي: شیر.

تَعْمِيْر: به‌زوبانی حیم‌پیری قسه‌ی کرد
۵ ره‌وشتی ناشیرین بوو.

هَذَا الْمَكَانُ خُتًا: شوین‌که سموز بوو گياوو
گژی وه‌خؤ که‌وت و رساو تَنَك هالا.

خُتًا لِحَيْثُكَ أَوْ رَأْسِهِ: ریشی پا سه‌ری
به‌خمن‌مرنگ کرد.

الْهِنَاءُ: دره‌ختیکه گه‌لاو قه‌دی و م‌کوو
هی همنارواپه، گولتیکي سپی

د‌هرده‌کا له شت‌وی هت‌شوودا له
گه‌لاک‌ی خمن‌ی سور به‌ره‌م

ده‌ه‌پ‌ندری ۵ تاکه‌ک‌ی (حياة) ۵.
حَبِيبُ الْفَرَسِ خُتًا: قاجی خوار بی‌وون ۵

نیوان قاجم‌گانی پان بوو (هر احب
وهي خُبَاءُ)، (ك: خُب).

حَبِيبُ الْفَرَسِ: به‌مانا (حَبِيب) دئ.
حَبِيبُ الْكِبْرِ فَلَاسًا: په‌ری فلا‌ن‌ک‌م‌سی

چؤمان‌دوله‌وه پشتی کؤم بؤله‌وه.
تَحْتَبُ: پشتی کؤم بؤوه (کَحْتَبْ علیه)

به‌زم‌ی پندا هاته‌وه.
خُتَبَلُ: لوببای خوارد ۵ فهرودی کژنو و

رنډوی له‌به‌ر‌کرد.
تَحْتَبَلُ: سه‌ری ته‌فاند ۵ جه‌وه سه‌ر

رنډبازی نه‌حمم‌دی کوری حمنبمل.
الْحُنَابِلُ: زنی نه‌ستورو پتمو پان حه‌بلی

نه‌ستورو هاپم.

حَتَجْ كَلَامُهُ: شتمگه‌ی خوی گزاری.

أَخْنَجَ الشَّيْءُ: شتمگه‌ی لا دا.

أَخْنَجَ نَازِلًا: فلانکس سهری

دواخویه‌وه کرد سهری و سنگی وهر

سوراند بۆ ناوردانه‌وه‌مگی.

أَخْنَجَ الشَّيْءُ: بهمانا (أَخْنَجَ) دئ.

خَنْجَرَتْ مَيْتُهُ: چاوی قول بون و

بمقولاجون.

خَنْجَرُ الْحِرَانِ: نازه‌لمگه‌ی سهربری.

أَخْنَجَرُ: گه‌رو و بۆری همناسه‌دان له

ناستی مل.

أَخْنَجُورُ: بهمانا (أَخْنَجُورُ) دئ و سندوقی

باوه لی بچوک و شوشه‌ی عمترو

شتی له‌وجۆره.

أَخْنَجُلُ: کورته بالای تیکسمرپاو.

أَخْنَجِلُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی که‌ته‌ی

ناشرین و دهممهر، (ك: خَنْجَلُ).

أَخْنَدْرُ: گلپنه‌ی چاو، دمگوتری: (هر

علی حنдре عینه).

أَخْنَدْرَةُ: بهمانا (أَخْنَدْرَةُ) دئ.

أَخْنَسَ الرَّجُلُ: زعیف بوو که‌موت و

(أَخْنَسَ اللَّيْلُ) شه‌مه‌که تاریک بوو.

أَخْنَسَ: تاریکی شه‌و و شه‌وی زور تاریک،

(ك: خَنْدَس).

أَخْنَسُ: سی شه‌وی کۆتایی مانگن (۸-

۲۹ - ۲۰).

أَخْنَسُوقُ: به‌باوی دریژی شلو و شیواو و

به‌باوی نه‌حمه‌ق و گپه‌به‌مه‌که سالانه‌به

له‌کپوو دهشت دهرئی و ناغیگی باشه

بۆ ولاخ و نازل و ناویکی تری همه‌به

به‌نی ده‌لین: (الْشُّق).

حَنْدُ الْحَرِّ حَنْدًا: گهرما تاوی ساند.

حَنْدُ لَهُ: ناوی که‌م کردم‌وهو شهرابی زور

کرد.

حَنْدُ الْجِلِّ رَحِيرَه حَنْدًا وَخَنْدًا: سووری کردم‌وه

و گولاکه‌لمگه‌ی سورکردم‌وه به‌م جۆره

بیخاته ناو ناگرم‌وه، پان بیخاته ناو

شتیکم‌وه به‌ناگر گهرم بویی.

حَنْدُ الشَّمْسِ الشَّيْءُ: خور شته‌که‌ی

سوتاندو برژاند.

حَنْدُ الْقَرَمِ حَنْدًا: بازی به‌ نه‌سبه‌که داو

چمند موعودیمکی پی بری و له‌مجار

له‌به‌هر خۆره‌تاوا جلی‌کر

به‌له‌سبه‌که‌داداو بۆ شه‌وی عهرق بکا.

أَسْخَنَ: له‌به‌هر خۆره‌تاوا راکشاو

به‌متانی و لیقه‌ی به‌خوی دانا بۆ شه‌وه

عهرق بکاته‌وه.

حَنْدًا: ناویکی خۆره.

أَخْنَفًا: گهرمایی توندو به‌مه‌یز.

أَخْنَفَانِ: ئاده‌میزادی جینیو فرۆشی

زمان به‌یس.

أَخْنَفُ: ناوی گهرم و گوشتی برژاو و

هورشان ده‌هرموی: ﴿لَمَّا بَلَغَ أَدْ

جَاءَ بِجِلِّ خَبِيلٍ﴾.

حَنْدُ الْحَسْرِ حَنْدًا: تاقه که‌موتنه‌به‌مه‌ی

دروست کرد و هه‌وسی بی‌لیی دروست

کرد و ئامپری خاوگرده‌وه‌ی لۆکه‌ی

دروستکرد و هه‌روا (حَنْدُ) ناوه‌بو

ههرشتیک که‌م بیته‌وه.

أَخْطَطُ الْمَيْتَ: مردووهکەى تەحنیبط کرد ە بۆنى خۇشى بەمردووهکە کرد.
خَطَطَ الْمَيْتَ: بەمانا (أَخْطَطَ) دى.

خَطَطَ مِنَ الْمِنْطَةِ: گەمى خوارد.
أَخْطَطَ لَلان: فلانکەس بەلامارى مردنى داو دۇنيای بەلاوه ههچ و بوچ بوو.

أَلْخَاطِطُ: بەروبوومى درەختى
غَمْضا ە خاوەن گەم ە گەمىک
گەمى زۆر هەبى ە (رجل حابط)
پیاوێکە کشتوکالەکەى کاتى
دروێنەى هاتوو ە (أحمر حابط)
سورێکى مەيلەو رهش.

الْمِخَاطُ: هەر بۆنێکى خۆش تێکەل
بکړئ بۆ کفن و جەستەى مردوو
وھکوو (ميسكو و سەندەل و عەنبەر و
کافور...)

الْمِخَاطَةُ: پێشەى عەلاقى (گەم و جۆ
فرۆش).

الْمِنْطَةُ: گەم، (ك: حِطَّ).
الْعِطْفِي: ئەو كەسەى زۆر گەم
دەخوا ە گەمىک گەم رەنگ بى.

الْمِخَاطُ: گەم فرۆش ە ئەو كەسەى
مردو تەحنیبط دەکا.
الْمُخْرَطُ: بەمانا (الْمِخَاطُ) دى.

الْحُطْرَطِي: ئەو كەسەى كەرسەى
تەحنیبط كەردنى مردو
دەفرۆشنى ە هەروا ئەو كەسەى
هەلەستى بەكفن و دفنكەردنى مردوو.

حَنِسٌ حَسَا: لەناو جەنگەى گۆرەپەنانى
جەنگدا روهستاو سەنگەرى بەرنەدا.

الْحُنْسُ: ئەو كەسانەى زۆر خۆلەمانى
هەرام و كارى نابەجى دەپارێزن.

الْحُرْسُ: كەسێك كەس نەتوانى بێر
بەجاو سەبرى بكاو كەس نەتوانى
ستەمى لى بكا ە ئەگەر لەشوینى
خۆى جولا كەس نەوێرئ
لەهەلەوێستى خۆى و ههچنێرئ.

حَنْطُ (الْحَنْشُ) حَشَا: پێوێ دا گەستى.

حَنْطُهُ: لێسى خوێرى دەرى
کرد ە دەرگوتى: (حَنْشَ الْمَيْدِ)
نێچیرەكەى راوکرد.

حَنْشٌ لَلان: فلانكەسى هەلەخەلەتاند.

حَنْشٌ: لەجەسەب و نەسەبى كەم كەردەوه.
أَخْنَشُهُ مِنَ الْأَمْرِ: بەلەى لى كرد.

الْحَنْشُ: ماری گەورەى رهش ە رهشارى
گەورە كە ژەهرراوى نەبى ە هەروا
بەپێهەك سەرى لەسەرى مار بچى.

أَلْيَحْشُ: كەسێك زۆر كاسب بى و
هەمیشە لەهەولێ كاسبى مال
كۆكەردنەوهدا بى.

حَنْطُ الزَّرْغُ حَنْطَا: كشتوكالەكە پێگەبى.

حَنْطٌ لَلان: هەمانەى قولى هەلگێشا.

حَنْطُ الْأَدِيمِ: پێستەكە سور بوو (هەر
حابط).

حَنْطُ الرَّجُلِ حَنْطَا: پیاوێكە رەشى گەورە
بوو بەرپوو، (هو أحنط).

أَخْطَطَ الزَّرْغُ وَلَهْرَا: بەمانا (حَطَّ) دى.

النَّخِيطُ: برتبیبه له هیستنهوی
جهستهی مردوو لهسمر حالتهی
خو بهوه له مادی نهرمو پیست و
بهردمهکان بهارزری و ناوسکی
به مادی تابیمتی پاک بگریتموه.
خَطَلَتِ الشَّجَرَةُ: درهخته که میوهی تاله
وهگوو کاله که مارانه.

الْعَنْفَلُ: رهو مکی که بهسمر زهوی دایا و
دهبیتهموه پهل دههائی بهرمکهی
له قهباری رنگی پرتهقال دایه،
ناوکه مکی زور زور تاله.

حَتَفَ عَنِ الشَّيْءِ حَتْفًا: لهستمه که لایدا.

حَتَفَ الرَّجُلُ حَتْفًا: قاجی خوار بیون رویان
لهناوموه کرد بهمگوتری: (حَتَفَتْ رَجُلُهُ)
(هر احتف)، (بد حَتَفًا)، (ك: حَتَفَ).

حَتَفَهُ: وی لیکرد قاجی خورو قهیزن
بن بهمگوتری: (حَتَفَتْ لَنَا عَلَى رَجُلِهِ
لِحَتَفَتِهَا)، (هر احتف وهي حَتَفًا).

لَحَنَسَلُ: وازی لهبتهرستی هیناو
موسولمان بوو دستیکرد بهخودا
بهرستی بهووه سمر رتبابازی نمبو
حمنیفه.

لَحَنَسَلُ إِلَى الشَّيْءِ: مهیلی بو لای لهو
شته بوو بهرووی لهو کرد.

الْحَنْسَاءُ: کهوین بهموس بهدعبای
حیرباء بهنافرمتی کهنیزمک دهمی
لهمبملو دهمی بهنیشات بهسولهحفاتی
ناو (کیسه لی ناوی) بهماسیبهکی
دهربابه ناوی (آخرم).

الْحَنْفِي: شویتکه ولتهی مزه مبی نمبو

حمنیفه.

الْحَنْفِلُ: لهو کهسه به لهسمر لایدایی
بو کاری خیرو باش بهو کهسهی
لهسمر نایینی نیسلام بریو نیسی
لانهدا بهو کهسهی حه جی مالی
خودای کردیی، (ك: حَفَاءَ).

الْحَفَاءُ: پیزنیکی عمر مبی پینش هاتنی
نیسلام بیون له ناخهوه دزی
بتهرستی بیون بهکی لهوانه
(نوممیبهی کوری نمبی الصلت)
بیوه بها نهوانهی لهسمر نایینی
حهمزهرمتی نیسمر ابراهیم
ماونهوه بهه جیان کردووه دابو
نهرمتی ختمنه گردنیان نهنجام
داوه بتهرستییان نهکردووه.

الْحَنِيفَةِ: نهتهوهی نیسلام دمگوتری:
(ملة حنيفة) بهجوزیکه له شمشیر
که نیسهبت دهمرین بو لای نهحنهفی
کوری قهیس، چونکه لهو بهکه م
کهس بیوه لهناو عهرمهبا شمشیری
داهینا.

حَنَقَ عَلَيْهِ حَتْفًا: رقی لای ههلسا به (هر حَنَقَ
رحیق).

أَحَنَقَ: بهمانا رقی لایبونی بهردهوامه.
أَحَنَقَ الصُّلْبُ: بشتی نووسا بهسکیهوه.
أَحَنَقَ السَّانَمُ: دوگی حوشترمه که لهرو
لاواز بوو بهمانا قهلهو بیونی
دوگیش دی واتنه: دومانای
دزیه مکی همه.

أَحَنَقَ الزَّرْعُ: کشتو کاله که بلاو بووه.

﴿لَا تَحْكُمُ لَهُمْ إِيَّائِي﴾.

اَسْتَحْكَمْتُكَ: خواورندى زور بزو دوى
نهوى كه مى دهموارد.

اَسْتَحْكَمْتُكَ الشَّجَرُ: درختكه بهرنگو
ريشموه هملگندرا.

اَلْعَالَمُكَ: رهش.

اَلْمَنَالُكَ: نمو دزوى نهوبهمنى دهمى
ولاخى بى دهمسرى.

اَلْحَكُّكَ: مهلاشو ه دندوكى بالنده ه كومهله
رنبورنك لا بدنه شارنك و ماومى
تنبدا بمنيئنهوه، (ك: احنالك).

اَلْحَكُّكَ: نمزمون و تيگميشتن لهكاروبار.

اَلْحَكُّكَ: بياوى ناكل و ليزان و خاومن
نمزمون و هالبوو.

اَلْحَكَّةُ: بهمانا (اَلْحَكُّكَ) دئ.

اَلْحَنِيكُ: بهرمينردى خاومن
نمزمون ه نادميزادى زور خور.

اَلْمَحْكُكَ: بهمانا (اَلْحَكُّكَ) دئ.

حَكَّكَ لِي الْمَشِي: لهرويشتنده تمبهلى
كردو ههنگاوى فورسى هاويشتن.

اَلْحَنَكُلُ: كورته بالا ه نادميزادى
وشك و روگرز ه بياوى خوئرى و بى

نهمهك، (ك: حناكل).

اَلْحَنَكَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمنى ناشيرينى
هولمزش ه نافرمنى وشك تمهيات و
مرو موز، (ك: حناكل).

حَنُ حِنَا: نالاندى ه كوركاندى ه باراندى ه
بوزاندى ه دهمگوترى: (حَنَّتِ النِّالَةُ):

حوشترمه كوراندى بى بيهجهكهى.

اَحْنَقُ لِلْأُ: رهش فلانكسى ههلساند،
(هو مُحْنَقٌ وَحَقِي).

اَلْحَنْقُ: قهلمو، (ك: حَنْق).

حَنَكْتُ اَلْأُمَ الصَّبِيَّ حَنَكًا: دايكهكه
مهلاشووى مندالمكى ههلهلهوه.

حَنَكُ لِّلانِ الدَّاهِيَةُ: فلانكسى ولاغمكهى
لغاوگرد.

حَنَكُ التَّجَارِبِ الرَّجُلُ حَنَكًا وَحَنَكًا:
نهمزون و تهمربه نمو بياوميان

قال كردو لمبؤتميان دا.

حَنَكُ الثَّيِّبِ: لهشتهكه حالى
بوو ه شتهكهى پتمو گرد.

اَحْنَكْتُهُ التَّجَارِبُ: نمزمون و تهمربه
لمبؤتميان داوه.

اَحْنَكُ لِلْأُ عَنِ الْأَمْرِ: فلانكسى
لهكارمه كترابهوه.

حَنَكْتُ اَلْأُمَ الصَّبِيَّ: بهمانا (حنكه) دئ.

حَنَكُ لِّلانِ الدَّاهِيَةُ: دارنكى خسته زور
مهلاشووى سمروى بى چاره سمري

نهخوشى و خوئنى ليئينا.

حَنَكْتُ السِّنَّ وَالتَّجَارِبَ لِلْأُ: تمهمن و
نمزمون فلانكسى قال كرد.

اَحْنَكُ الدَّاهِيَةُ: پتمى له لغاوى
ولاغمكردو رايكشا به حملهكه.

اَحْنَكُ التَّجَارِبَ اَلْجُلُ: بهمانا (حنگته) دئ.

اَحْنَكُ الرَّجُلُ: بياومكه بوو بهحمكيم و
دلناو بياوى خاومن نمزمون.

اَحْنَكُ الثَّيِّبِ: شتهكهى لمبيخ دهرهينا.
اَحْنَكُ لِلْأُ: بهسمر فلانكسى زال بوو
ومدوى خوى خست ه فورنان دهمروئ:

حَتَّ الرِّبَاحُ: رَمْشِ بَاكِه دَمَنگی نِ هَات
وَمَكُوو دَمَنگی حَوْشَر دَمَرِجُوو.

حَتَّ الْقَرَسُ: كِهَوَانَه كِه دَمَنگی لَهَات
لَمَكَاتِ هَاوِشْتَنَدَا.

حَنْ الْعَرُودُ: عَوْدِ كِه مَانَه كِه بِهَوِی بِمَنْجِه
لِیْدَانَهَو دَمَنگی لَیْوَمَهَات.

حَنْ الرَّجُلُ: بِیَاوَه كِه هَاواری كَرْد بِا
لِه خَوْشِیَا بِا لَمَتَاو نَازَار.

حَنْ اِلِه: نَارْمَزوی دِیداری كَرْد.

حَنْ عَلِیَه: بِهَزْمِی بِیْدَا هَاتَهَو.

أَحْنُ لَلان الْقَرَسُ: فَلَانَكَمَسِ وای كَرْد
كِهَوَانَه كِه دَمَنگی لَهَات.

حَنْ الشَّجَرُ: دَرْمَخْتَه كِه گُوْلُوکی دَمَر كَرْد.

قَسَانُ لَرَم: لَهَو نَمَتَهَو هَمَنْدِیَكِیَان
نَارْمَزوی دِیدَنی بِمَكْتَر دَمَكَن.

تَحَنُّ عَلِیَه: بِهَزْمِی بِیْدَا هَاتَهَو.

اسْتَحَنُّ اِلِ الشَّيْءِ: حَمَزی لَهَو شَتَه كَرْد.

اسْتَحَنُّ الشَّرْقُ فَلَانَا: سَازُو خَوْشَه وَیَسْتِ
فَلَانَكَمَسِی خَسْتَه كِه بِفِ خَوْشِی وَ

هَمَلِیَرْ كِیْوَه.

الشُّحْنَانُ: شَهْوَق وَ نَارْمَزوی زُور.

الْمَالَةُ: حَوْشَر ه دِگُوْتَرِی: (مَالَه حَائِلَه
وَلَا آتَه) نَه حَوْشَرِی هَمِیَه نَه مَمَر.

أَلْعَتَانُ: دَلَنَهَرَمِ ه رَه حَمَمَت وَ
بِهَزْمِی ه قُورِیَان دَه فَرَمَوِی:

﴿وَرَحْنَا مِنْ لَدُنَا وَرَكَدَ وَكَانَ لِقَاءُ﴾.

أَلْعَتَانُ: خَاوَمَن دَحَم وَ
بِهَزْمِی ه صِیْفَه تِیَكِه لَه صِیْفَه تَمَكَانِی

خودا ه كَمَسِیَكِ چَاكِه لَه گَهَل كَمَسِیَكِ

بِكَا كِه لَهَو رَوِی نِ وَ مَر كِیْرَبِیَن ه نِیر
بِمَنَّاو بِمَنْجِه گَانَتَا ه هَلِیَسُو پَنَنی دَمَنگی
لَیْوَمِی ه رَنگی رَاسَت.

أَلْحَالَةُ: نَافَرَمَتِیَكِ سَوزِی ه هَلِیَسِی بُو
دِیْتَنی مَنَدَالَه كَمِی بِاَن پَادِی مَیْرَدَه

كُؤْنَه كَمِی بِكَاتَمُوو بُوی بِكُور كِیْنِی.

أَلْحَنَةُ: (حَنَةُ الرَّجُلِ) زُنِی بِیَاو هَاوَسَرِی
بِیَاو ه (حَنَةُ الْبَیْرِ) بُوْیَرْ بُوْیَرْ حَوْشَر.

أَلْحِنَةُ: دَلَنَهَرَمِی.

أَلْحُسْنُ: لَهَو بِیَوْمَزْنَهی لَمَبَر خَاَتَرِی
بِه خَیْوَگَرَمَنی مَنَدَالَه وَرَدِیَلَه كَانِی

شُودَه كَا بِه بِیَاوِیَكِی تَر بُو لَهَوِی
زُیَوَارِیَان دَبِیْن بِكَا ه رَمْشِ بَاكِه

لُورَمِی بِن وَ مَكُوو دَمَنگی حَوْشَر.

أَلْحَنُ: حَمَزُو نَارْمَزُو.

حَتَا عَلِیَه حَتْرَا: سَوزِی بُوْی هَمِیَو ه (حَتِ

الْمَرَاةِ عَلِی وَلَدِهَا) بِیَوْمَزْنَه كِه لَمَبَر
خَاَتَرِی مَنَدَالَه كَانِی شُوی نَه كَرْدَهَو

بِه بِیَوْمَزْنِ گُوشِی دَوِی مَرْدَنِی
مَیْرَدَه كَمِی مَنَدَالَه كَانِی پَهرو مَرْدَه كَرْدَن.

حَتَا الشَّيْءِ: شَتَه كَمِی دُولا هِیْنَا بِهَو.

حَتِی الْعَرُودُ وَغَرَّةُ خَبَا وَجَانَةُ: خَواری
كَرْدَهَو ه تَوِیَكَمَكَمِی نِ كَرْدَهَو.

حَتِی يَدِ الرَّجُلِ: دَمَسْتِی فَلَانَكَمَسِی
چَمَمَانَدَهَو.

حَنِی الْقَرَسُ: كِهَوَانَه كَمِی دَرُوسَت كَرْد.

أَحْنِ عَلِیَه: بِه مَانَا (حَنَا) دِی.

أَلْحَنُ: كُؤْمَا بِهَو.

لَحَنُ: بِه مَانَا (أَلْحَنُ) هَاتَوَه.

خَوْبٌ لِّلان: فلانكس مالو سامانه كى
فته و تاو دوايى دهوله مهند بوو.

خَوْبٌ بالابل: حوشترهكانى راوانان به
(خَوْبٌ خَوْب).

تَخَوْبٌ: وازى لمتاوان هيتا ۵ دهستى كرد
به خودابه رستى پى لوهوى
تاوانمكاني پېشوى بشواتموه.

تَحَوْبٌ من القبيح: شمرى هات
لمتاوانكردن.

تَحَوْبٌ من الشيء: لهو شته دلى نازارى
پيگه يى و خمغه تيار بوو.

تَحَوْبٌ في دعائه: له بارانه ومكه دى زور
لاايموه.

تَحَوْبٌ الأم على ولدها: دليك سؤزى بى
منناله كى بوو.

التَّحَوْبٌ: وه حشمت و خمغه ت.

التَّحَوْبٌ: تاوان ۵ بهميلاكچوون و فته وتان.

التَّحَوْبُ: نه مفس.

التَّحَوْبُ: تاوانى نهمه تدانى باوك و دليك ۵
تاوان به گشتى ۵ پيداويستى ۵ غه مو
نارمحتى.

الحربة: تاوان ۵ خرم به هوى دايكه وه،
ناظرمت يا پياوى زميف و لاوژ، (ك:
خَوْب).

هات الطائر على الشيء: بالنده كه
به دهورى فلان شتدا سوپايه وه.

حَاوَقَهُ: جاووروى ليكردو هيتلى ليكرد.

الحائِثُ: نهو كه سمبه زور لؤمه كارين.

التَّحَوْتُ: ماسى پچوك بى بان

تَحْتَى على فلان: سؤزو خوشه ويستى بى
فلانكس دهرخست.

الأخنى: پشت كوپ ۵ (هي ختراء).

الحاناء: عمره مخانه ۵ شوئنى عمره ق
خولرمنه وه (بار).

الحالة: به مانا (الحاناة) دى.

الحانوت: به مانا (الحاناة) دى ۵ دوكانى
مهميروشى.

الحاية: به مانا (الحاناة) دى ۵ حوشترو
رمشه و لاخ كه ميان خوار

بكه منموه ۵ مپينموى
(التحالى) به ۵ عمره ق.

الحاني: خاو هنى حانوت.

الحنؤ: همرشتيك خولرپى و سوچو گلاشمى
تيديان.

الخنراء من الفقم: نهو مپرو بزنه به
ملى خوار بوبيتموه ۵ هه روا

به حوشتري پشت كوپ.

الخنيلة: كهوان ۵ كڙه كى
(حنيا) به ۵ دهگوتري: (خرجرا

بالخانيا يعفون الرمايا).

الحوانى: ديژترين پمرا سوو.

الْمُحْنِيَةُ من السوادي: ليتزايى و حالايى
دؤن.

الْمُحْنَسَى: ليتزايى دؤل پان نرماسى
رينكه.

حَابٌ حوبا: تاوانبار بوو.

أحرابٌ أخواباً: هه تخليسكا بى ناو زلكاوى
تاوان.

حَاجَ حَوْجًا: پټوېستی همبوو ۵ هزار بوو.
أَخْرَجَ إِخْرَاجًا: هزار کړهوت.
أَخْرَجَ لِلْأُكُلِ الْكُلًا: وی له فلان کرد
موحتاج بی.

إِحْتِاجٌ: پټاوېستی همبوو ۵ هزار بوو.
تَخْرُجُ: دواى پټاوېستی کرد ۵ دگوتري:
(خَرَجَ يَخْرُجُ) چووه دم بڼو
بدمستوېننى پټاوېستېپهگانى
خوۍ ۵ پهك بدموا پهكدا دواى
پټاوېستېپهگانى خوۍ کرد.

الْحَاجُّ: لټاج و هزار.
الْحَاجَّةُ: مټينهى (الحاج) ۵ همروا نمو
شتهپه كه نادميزاد پټوېستى
پټيڼي.

الْحَوْجُ: پټاوېستى ۵ پټوېى و سهلامهتى.
الْحَرْجَاءُ: پټاوېستى ۵ دگوتري: (كَلَمَةُ
لَمَارَءٍ عَلَيْهِ حَوْجَاءٌ وَلَا لِرَجَاءٍ) نه بهجك
نه بهخرپ ولاى ندمپهوه ۵ (ما لي
صلرى حرجاء ولا لرجاء) هېچ شك و
گومانېك ندمدا نپيه.

الْمَحْوَجَةُ: برې هان و گهوره.
الْمَحْرَجَةُ: گوزمى بټك ندمستور، پان
گوزمى بهوكى دم بلاو.
حَادٌّ عَنْ خُودًا: مهېلى کرد.

خَارَظَةُ الْحَمَى مُخَارَظَةً: ناو بهناو لمرزو ناى
بڼو دپتهوه ۵ دگوتري: (هر بخاردا
بالزهاره): ناوبهناو دپدمنيمان دمگا.
خَارَظَ فِي الْأَمْرِ: لهكارمكه بهووه و تپى
هكرى.

گهوره ۵ چوړه گيانلهبمړنكى
شردمرپشه ۵ همروا ناوى بورچيكه
له بورچمكڼى ناسمان.

الْحُرُتَاءُ: نهمپه كهلهكې ندمستور
بوېن و گوشتهكهپان دمحورپيڼي.
حَوْتُكَ الرَّجُلُ: بپاوهكه رښت بهرښتنى
كورته باآ، لاسايى كورتهبالاى
كردموه.
الْحَوْتُكَ: نادميزادى كورته باآو كزو
كولهولر.

أَحَاثَ: جولاندى و ليكى جپاكردموه.
أَحَاثَ الْغَيْلُ الْأَرْضَ: ندمسپهكان
زمويهكهپان کوتاو گلغهپان وردکرد.
أَحَاثَ لَلان الْأَرْضَ: فلان گل و خوۍ
زمويهكهى سمروناو كردو بهناوى
دا گمړا بزاني چى تپدايه.
اسْتَحَاثَهُ: وېستى دهرى بپيڼى ۵ بهناو
گل و خوۍلهكهى دا گمړا بزاني
شتهكهى ليى گوم بووه بپيڅزپتهوه.
اسْتَحَاثَ لَلان الْأَرْضَ: فلانكس گلكهى
سمروناو کرد.

حَاثٌ بِاثٍ: پهړتو بلاو.
حَوْتُ: بهمانا (حَتُّ) دى.
الْحَوْتُ: جمرگ و دموربمړى رېشهى
جمرگ.

حَوْتُ بَوْتُ: پهړتو بلاو.
الْحَوْتُاءُ: جمرگ و دموربمړى.
الْحَرُكُمُ: نمو گياندمرپه چ نادمى چ
گيانلهبمړى تر درېزپهپهكهى مام
ناوهندى بى.

حَاذَ عَلَيْهِ حَرَدًا: پارسستی (حَاذَ الشَّيْءَ)
شته‌کمی پارس است • به‌سمریدا زال بوو.
حَاذَ الدَّرَابَ: نازل‌ه‌کمی به‌تونیدی لږ
خوږی.

اُخْرَدَ: به‌لمی کرد • دم‌گوتړی: (اُخْرَدَ
السَّيْرَ).

اُخْرَدَ السَّوَابَ: به‌تونیدی نازل‌ه‌کمی
نازووت.

اُخْرَدَ الشَّيْءَ: شته‌کمی کړکردموه،
خستیه په‌ناه‌ک.

اِحْرَدَ الْقَصِيدَ: جامه شیعړه‌کمی جوان و
پته و رڼک خست.

اِسْتَحْرَدَ عَلَى الشَّيْءِ: به‌سمر شته‌کمی
بالا دهست بوو.

اِسْتَحْرَدَ عَلَيْهِ الشَّيْطَانُ: شه‌پتان
به‌سمریدا زال بوو.

الْأَحْرَدِي: نمو که‌س‌ی قوَل بډ کارکردن
هم‌ل‌م‌کا، نیش‌م‌که له‌م‌ستوی
دم‌گړی و به‌جوانی له‌منج‌امی ده‌دا
پان خیرا له‌منج‌امی ده‌دا • زاناو
لی‌زان له‌کار‌دا.

الْحَادُ: په‌ناو پشته‌پوان • دم‌گوتړی:
(فَلَانٌ حَفِيفُ الْحَادِ) هَلَاكَ هَس مَالُو
خپ‌زان‌ی که‌مه زور د‌موله‌م‌من‌دو
خپ‌زان‌دار نیه • دره‌خت‌یکه له‌پېړی
(الْحَمَضُ) زور گه‌وره د‌ب‌س • له
دم‌ش‌تاب‌ی و لمبه‌ل‌ان‌دا د‌پړی حوشر
زور حم‌زی له‌گه‌لا‌که به‌لم‌ی،
به‌تم‌پ‌ری و به‌وش‌کی.

الْجَرَادُ: دوور‌ی.

الْجَرَادُ: روم‌ک‌یکه له‌روم‌که دوو
فاته‌گان، گول‌م‌کانی جوانن، زور
جوړی هم‌یه • له‌ب‌ر خات‌ری جوانی
گول‌م‌ک‌ی د‌پ‌ر‌و‌ن‌ل‌ری • بڅ‌و‌ش‌ی
له‌ک‌یو د‌پ‌ر‌و‌ی.

الْجُرْدِي: د‌پ‌ر‌ه‌پ‌ر‌ن‌س‌ر • هه‌ل‌س‌ر بډ
رؤ‌یشتن • شو‌ف‌ت‌ری عمر‌مه‌انه.

الْجُرْدُ: به‌مانا (الْأَحْرَدِي) دی.

حَاوَ حَوْرًا وَخَوْرًا: گم‌پ‌ه‌وه.

حَارَ الشَّيْءُ: شته‌که کم بوو.

حَارَ بَعْدَ مَا كَارَ: که‌می کرد د‌وی له‌م‌وی
زیاد بوو.

حَارَ الْمَاءُ فِي الْغَدِيرِ: ناو‌م‌که له‌زه‌ل‌کاو‌م‌که‌دا
هات‌وو جوړی کرد.

حَارَ فِي أَمْرِهِ: له‌کار‌م‌ک‌ی‌دا س‌م‌ری لږ ش‌ی‌وا.

حَارَ الشَّرِبُ: پ‌ش‌اکه‌ک‌ی ش‌ت و س‌بی
کردموه.

حَبَرَتِ الْقَيْنُ حَرَدًا: س‌بی‌ای‌ی‌ جاوی زور
س‌بی‌ی و رش‌ای‌ی‌یه‌ک‌ی زور

ر‌ش‌ • بیل‌بیل‌ی‌ جاوی گ‌ول‌ن‌ه‌ی‌و
پ‌ت‌ل‌م‌کان‌ی تم‌ک • پان رش‌ینه‌ی‌ جاوی

زوره و‌ک‌وو جاوی ناس‌ک و‌گ‌ا
ک‌ی‌وی • دم‌گوتړی: (حَبَرَتِ الْمَرْأَةُ) و

(حَبَرَتِ الطَّبِيءُ)، (هو احرر وهي حوراء).

احارت النالة: حوشر‌م‌که بوو به‌خاوه‌ن
ب‌ی‌جوو.

احَارَ الْجَوَابَ: و‌لام‌م‌ک‌ی ر‌م‌ت‌کردموه
(د‌م‌ن‌گ‌م‌ی د‌پ‌ه‌وه).

حَارَرَهُ عَارِرًا وَجَرَارًا: وه‌لام‌ی

د‌پ‌ه‌وه • گ‌ف‌ت‌و‌گ‌وی له‌گه‌ل کرد.

خَرْدُ الدُّيُوتِ أَوْ الشَّرْبِ: ناردمه که یان
کراسمه که سبی کردهوه.

خَرْدُ الْأَدِيمِ: چهرمه که بفرنگی سور
رنگ کرد.

خَرْدُ الصَّرَصِ: شته باز نمیه که
هه لخلولاند.

خَرْدُ الدَّابَّةِ: نازمه که بهداخی که وانه می
داخ کرد.

خَرْدُ الْخُبْرَةِ: نانه که پانکردموه
ناماده کرد بؤ نهوه بیخاته سر
ناگرمه بؤ نهوه بیرژی.

خَرْدُ الشَّيْءِ: شته که گنرپیهوه.

خَرْدُ اللَّهِ فَلَاتاً: خودا فلانکه سی
گنرپیهوه بؤ حالته دستکورتی و
بی هیزی و که م کوری.

خَرْدُ فَلَانِ الْكَلَامِ: فلانکه سی که گوری.

خَرْدُورَا: گفتوگویان کرد و لمنیو
خویناندا وتو ویزیان کرد و خورشان
دهمه رموی: ﴿وَرَاللَّيْنِ يَنْصَحُ
لِحَاوِرْ كَمَا﴾.

اِخْرُزْ: بؤ موطاومعه (خَرُورَةُ)
هاتووه و یان سپیاس جاوی و
رهمایه که زباد له ناساپیه
(جاوگه و ره).

اِسْتَحَارَةُ: بمقسه هیئا و همی
پنکردموه.

الْأَخْرِي: سبی نهرم.

الْعَايِرُ: سهرلی شیوا و لاوازو بیهیز.

الْحَارَةُ: بؤ میینه (الحار) بهکاردی.

الْحَرَارُ: بیتجوی حوشر لهو کاتهوه
لهداکی دمپیتموه تا لهشر
دمپیتموه.

الْحَرَارُ: گفتو گویمه که لمنجام دهری لمنیوان
دوگس یان زیاتر لمبوری شانژدا.

الْحَرَكِي: نهوه ی پوژشاک سبی
دهکاتهوه و نهوه ی پاک و بی
خهوش و هه لپیزراوه و هاومل و
یارمه تیدر، (ك: حواریون)ه.

الْحَرَارِيْن: یارمه تیدرانی حمزمتی
عیسا بوون.

الْحُورُ: که می و ههوتان و همتان و

پوچ و دارنکی سپیه دمپه نکی
لنک جوی همیه و بؤ دروستکردنی
لهوچه خهشبی بهکار دی.

الْحُورُ: سپیانی سپینهی چاوو رهشاهمتی

رهشینه که و سپیه نهستیره
کلکی (بنات النفش) دهکاوته
تمنیش (نعمش) و ههروا داوو
دهرمانیکه له رهصاصی سوتاو
ومردمگیری نافرته دهموچای خوی
بی میکیاج دهکا و ناویشه بؤ
مانگا و چهرمی رنگراو بهسور بؤ
داپوشینی شت و چهرمی سبی تهنگ
جانتای لی دروست دهکری.

الْحُرَّاءُ مِنَ النِّسَاءِ: نهو نافرمانی سبی
پنستن مهبست نهوه نپه که

سپینهی چاوی زور سبی بی.

الْحُرِّيَّةُ: کهجکی نهفسانهیه خهبال

دروستی کردووه، له ناو دهریاو

رَدُّ الَّتِي مَحْرُورَةٌ.

الْمَحْرُورَةُ: بهمانا (الْمَحْرُورَةُ) دئ.

حَازَ فُلَانٌ حَوْزًا: فَلَانُكَسَ بِهِ هَيَوَاشِي رُلُوسِ.

حَازَ الشَّيْخُ حِيَارَةً: نَهْوَ شَتَهِي بِيْ خَوِي هَمَلْگَرَت بِيْسِ بَرَا بِيْ نَهْوَ دَمَرْجُو ۵ دَمْگوترئ: (حَازَ الْمَالُ رَحَازِ الْبَقَارِ).

حَازَ السُّوَابُ حَوْزًا: نَازَهَلْمَكَانِي لَهْمَرْخُو لِيْخُوپِي ۵ بَرْمَنِي بِيْ سَمَرِ نَآو بِيْ نَآو خَوَارْمَهْمُو.

حَوَزُ الدُّوَابِّ إِلَى اللَّاءِ: بِهِمَانَا (حَازَهَا) دئ.

حَوَزُ الْأَمْرِ: كَارْمَكِي تَوْنُو تَوَلَّو كَرْد.

إِحْتَازًا: شَتْمَكِي بِيْ خَوِي دَانَاو بِهِ خَوِي بَرَا ۵ بَرْمَنُو كَهْوَت ۵ دَمْگوترئ: (إِحْتَازَهُ إِلَى نَفْسِهِ).

إِلْحَازًا: بِيْ مَوَطَاوَعَهِي (خَزَنَةً) هَاتُووه ۵ هَمَرْوَا بِهِمَانَا پَالِي پِيْوَهَا لَمْگَمَلِي كُوْ بُووه ۵ دَمْگوترئ: (إِلْحَازَ إِلَيْهِ) بِهِلَايِ نَهْوَدَا دَاپْتَانَشِي.

إِلْحَازُ الْقُرْمِ: نَهْوَ هَوَزَه شُوْنِي خُوْيَانِ وَاَز لِيْهِيْنَا بِيْ كَسَانِي دِيكَه.

إِلْحَازُ عَلَى الشَّيْخِ: بِهَسَمَرِ نَهْوَ شَتْمَدَا كُوْا مَاهِيوه خَوِي بِهَسَمَرَدَا.

إِلْحَازُ عَنْهُ: لِيْسِ لَادَا.

تَحَازُوا فِي الْحَرْبِ: هَمَرْيَكِ لَه لَآپَهْمَهْكَانِي شَمَرْ لَهْوِي تَرَكَه نَارْگِيرِ بُوُو لِيْكَ دُوورْكَه وَتَمَهْمُو.

تَحَرَّزًا: بِيْ مَوَطَاوَعَهِي (حَوَزَهُ) هَاتُووه.

جَمْعُهُمْ وَجَمْعُهُنَّاسَانَا

دَمْبِينْدَرِي ۵ نَافَرْمَتِي جَوَانِي زُوُر نَاسِكُو فَوَز ۵ حَمَشَمَرْهَو جَبْرُو جَانَهْمَرْ لَمَدُوا فُوْآغِي هِيْلكَهْمِي دَا.

الْحُرَاكِي: نَآرْدِي سَبِي ۵ نَآدِي بِيْ سُوُو پَرُو پَال ۵ هَمَرْوَا خَوَارْدَمَهْمَنِيْمَكَه سَبِي بَكْرِي وَنَآمَادَمْبَكْرِي بِيْ خَوَارْدَن. الْحَرِيرُ: دُوْزْمَنَاهَتِي ۵ وَهَلَام ۵ دَمْگوترئ: (كَلِمَتُهُ لِمَا رَدَّ الَّتِي حَرِيرًا).

الْمُحَارُ: مَرْجِيح.

لِلْمَحَارَةِ: نَهْوَ شُوْوتَمِي دَهْمَنگ بَدَاتَمَه ۵ سَهْدَهْمُو مَرْوَارِي.

لِلْمَحَارَةِ مِنَ الْأَذْنِ: دِيوِي نَآوَمُوِي گُوْنِچَكَه ۵ دَاخْسي حَوْشَتَر دَاخْكَرْدَن ۵ فَرْوِيْلكِي شَان (حَمَوْشِي شَان) نَهْوَ فُوْلَكَه لِيْسَقَانَهِي كَه سَمَرِي شَانِي تِيْدَا دِيُوُو دَهْجِي ۵ حَمَوْزِي رَان نَهْوَ جَالَه لِيْسَقَانَهِي سَمَرِ لِيْسَقَانِي رَانِي تِيْدَاهِي ۵ رَآپَمُوِي هَمَنَاسَه بِيْ نَزِيكِ كَه پُو ۵ نَآمَبَرِيكَه لَهْو نَآمَبَرَانَهِي دِيوَارُو دَهْرْگَآو پَهْنَجَمَرْهِي بِيْ بُوْيه دَمْگَرِي ۵ نَآمَبَرِيكَه بِيْنَايِ بِيْ بُوْياخ دَمْگَرِي.

لِلْمَحْرَبَةِ: دَارِ يَانِ نَآسَنِيكَه بِهَكْرَمَكِي لَهْمَرْ هَهَلْمَخُوْل ۵ تِيْرُوْكَ يَان كُوْلهْمُوْمِي نَآنَهْوَا ۵ وِتُوُو ۵ لَمَزَانِيَارِي نَهْندَازِيَارِيْدَا بَرِيْتِيْبه لَه هِيْلكِي رَاسَتِ كَه هَمَرْدُوْكَ لَآيِ كُوْرَمَكَه دَمْگَرِيْتَمَهْو، (ك: مَحَارُ).

الْمَحْرَبَةُ: وَهَلَام ۵ دَمْگوترئ: (كَلِمَتُهُ لِمَا

گهورىنىن.

الْعَرُوى: ئەو كەسەيە پەتەنيا دانىشىو
كەس لەگەنيا نەبىو تېكەلاوى
كەس ئەكا ۋە يان كەسكە كارو بار
جوان بەرپۇو بەرى.

المَرْيَا: ئەو مەيە زەخىرەو بىزىو
لەھاو لەگەي پەنھان بكا.

الحِيازَة: (حِيازَة الرجل) ئەوى لەزىر
دەستى پىاوا بى لەزمەوى و مالى
سامان.

الْعَيْر: ھەموو كۆمەلە شتەك كە پىكەو
بگوتىن ۋە كۆپىنەو ۋە شونىو
مەكان ۋە موشەمەلاتى خانوو
مەنقەمەتو داھاتى.

حَاسِ الْفَارَة حَوْسًا: ھەلمەتو ھىرشەكە
بەربىلاو بوو.

حَاسِ الرَّجُل: پىاوكە ئازاو بەجەرگ بوو
نەترسا.

حَاسِ الْأَمْرِ لِلْأَمْرِ: شتەكە كارمەكە لەسەر
فلا ئەكەس كارىگەر بوو.

حَاسِ الذَّبِّ الْقَتْم: گورگ كەوتە ناو مەرو
بىزەكەنەو مەرو بەرلەوازەي
كردن ۋە دىگوتى: (حَسِلْ عَلَى الْقَرْمِ
لِحَاسِهِم) تېكەلاوى ئەو گەلە بوو
سوكايمەي بىكردن ۋە ھەروا دىگوتى:
(حَاسَهُمْ خَطْبُ كَرِيَسَ) بەلاو
كارمەتەيىكى گەورەيان توش بوو.

حَاسَتِ الْفَتْنَةُ لِلْأَمْرِ: فەتەنەو ناشوب
چووو ناو دلى فلا ئەمەو تېكى دا.

حَوْسٍ حَوْسًا: ئازا بوو خۇگىر بوو، لە شونى

تَحَرَّرَ الرَّجُلُ: ئەو پىاو وىستى ھەلىو
بەنارە جەمەتى راسەت
بوو ۋە ما ھەو ۋە خەوى
ھىشتەو ۋە قۇرتو پىچى ھىنئانئو
زال بوو بەسەردا.

تَحَرَّرَ عَنْهُ: لىي تەكەمەو ۋە لىي
دوورگەوتەو.

اسْتَحَارَ: خستە لى خەوى ۋە بۇ خەوى
دانائو كردى بەھى خەوى.

الْأَحْرُ: لىخوپى لەسەرە خەو ھىنى.

الْأَحْرِي: بەمانا (الأحمر)
دى ۋە رەش ۋە ئەو كەسەي بەرەكەو
پىكى كارمەكانى بەرپۇو دەيا ۋە كاراما
لەئىش ۋە كاردا.

الْأَحْيَا: پالئان بەشتىكەو ۋە سىياسەتى
ولائانى (علم الأحياز) لەسەردەمى
تازەدا بىرلىتەيە لەمەوى نە بەلاى
غەرب يان شەرقدا خۇيان ساغ
بگەنەو.

الْعَوْرُ: لەسەرە خەوى ۋە كەم
تاكورت ۋە مەكەپەتى.

العَوْرُ مِنَ الْأَرْضَيْن: ئەو پارچە زەمىنەي
ئادەمىزاد بۇ خەوى قۇرغى بكاو
سەنورەكانى دىبارى بكاو خاۋەنەمەتى
بكا ۋە سەۋىت بەجەك ۋە خراپەمەو.

اَعْرَاضًا: ناحىو ھەرىم ۋە (حوزة الرجل)
ئەوى كە دىكەۋىتە زىر كۆنەپۇلو
دەسەلاتىيەمەو.

عَوْرَةُ السَّلَام: سەنورى ئاشتىو
ناۋجەكانى ۋە تەيەكە دىكەكانى

حَاشِ الْقَوْمَ الصَّيْدَ: خه‌لکه‌که
نیچیرمگن‌یان هینان و بر‌دیان بؤ
نه‌وی بیان‌گرن.

حَاشِ اللَّصَّ وَالْحِرَّةَ: دزم‌کی گرتو
نمی‌بیش‌ت بمحرام بگا.

أَخَافُ الصَّيْدَ: بمانا (خاشه) دئ.

خَافَهُ عَلَى الْأَمْرِ: هملی نا بؤ کار‌مکه.

حَارِثُ الرَّجُلِ الْجَبَّ أَوْ الظَّرَّ: بیام‌مکه
خوی له هموره بروس‌که‌که یان
باران‌مکه که‌نار گیر‌کرد.

حَرُوقُ الْمَالِ وَالْمَرْءِ: مال و سامانی
کؤ‌کردم‌وو به‌زم‌منده‌ی کرد.

أَكْرَهَ الْقَوْمَ الصَّيْدَ: خه‌لکه‌که
نیچیرمگن‌یان هینان و بر‌دن بؤ
نه‌وی بیان‌گرن.

أَكْرَهَ الْقَوْمَ الشَّيْءَ: خه‌لکه‌که
شته‌که‌یان خسته ناو خویانه‌وو
دمور‌ه‌یاند.

إِنْخَافَ: بؤ موطاوع‌می (خشه) دئ.

إِنْخَافَ فَتَلَّ وَبَنَى: لئیس دور
که‌وته‌وو دم‌گورتی: (فلان لای‌حاش
من شی) فلان‌کس گر‌نگی به‌هیج نادا.
قَالُوا الشَّيْءَ يَنْهَمُ: شته‌که‌یان خسته
نیو خویانه‌وو دمور‌ه‌یاند.

تَحَرَّشَ مِنْهُ: شمر‌می لی‌کرد (تحوش
عن): لئیس دور که‌وته‌وو.

تَحَرَّشَ فَلَانٌ مِنْ رَجُلٍ: فلان نافر‌ت بن
میرد بوو، بوو به بی‌مؤ‌ن.

الْمَاشِ: کؤ‌مه‌لیک در‌مختی د‌ر خور‌ما
یان در‌مختی تر.

خوی و ستاو سمن‌گ‌ری به‌رن‌دا تا
س‌مر‌که‌وت‌نی به‌ده‌ست
هینا ۵ خور‌اکی زور بوو زور خور
بوو تیری ن‌م‌خوار‌د (هر اح‌رس
وهی ح‌رسه)، (ک: خوس).

حَارَتِ الْمَرْأَةُ الرِّجَالَ: ل‌ظ‌ر‌ت تی‌که‌لا‌وی
بی‌اوان بوو جو‌وه نا‌ویانه‌وو.

تَحَرَّشَ فِي الْكَلَامِ: خوی ل‌ا‌م‌د‌م‌گ‌رد بؤ
ل‌س‌ه‌ک‌رد‌ن و هیزو توان‌ای د‌یه
خوی ۵ را‌و‌ست‌او تم‌م‌ب‌لی نو‌اند.

اسْتَحَرَّشَ: خوی خ‌ل‌ف‌ل‌ا‌ن‌د‌و تم‌م‌ب‌لی
نو‌اند.

الْأَخْرَاسِي: به‌رد‌م‌وام و هم‌میش‌می ۵
دم‌گ‌ورتی: (غث اح‌رسی) بار‌انی‌کی
به‌رد‌م‌وام و هملی نا‌پ‌ر‌و‌گ‌ئی.

حَاسَتْهُمْ الْخَطَرُ الْغَرِيبُ: نه‌و به‌لا‌و
کار‌م‌ل‌ا‌ت‌انه که‌ توشی گ‌ه‌ل و
ن‌م‌ت‌ه‌و‌م‌ه‌ک د‌ه‌بی و بر‌ست‌یان لئ
د‌ه‌بی ۵ به‌خم‌ی گر‌تن.

الْأَوَاسُ: خ‌ز‌م‌ه‌متی و خ‌و‌ن‌گ‌ری ۵ هیز‌ش و
به‌لامار ۵ د‌ص‌که‌وتی ش‌مر ۵
پ‌یدا‌وی‌ستی ۵ کؤ‌مه‌لیک له‌خ‌ه‌ل‌کی ج‌یا.

الْأَوَاسُ: نه‌و که‌سه‌ی له‌ش‌ه‌را بان‌گی نه‌وو
نه‌و د‌م‌کا و د‌م‌لئ: هو‌ی فلان هو‌ی
فی‌سار ک‌س ۵ نه‌و که‌سه‌ی لازاو جاو
ن‌م‌تر‌سو ناز‌نا‌وی گ‌وپ‌ری ت‌م‌گ‌انه‌و
گ‌وپ‌ری شه‌وی ه‌م‌یه.

حَاشِ الذُّرَابُ غَرَضًا: لاز‌م‌ه‌گ‌ن‌ی
کؤ‌کرد‌ن‌ه‌وو لئیی خ‌و‌پ‌هن.

الْحَرَّاشَةُ: پېداويستی ۵ همرشتنیک
 شمرمی لیبیکری ۵ تاوان بی یان نا.
 الْعَوْشُ: حەوشمی مال.
 الْعَوْشُ: حوشری هارو جەموش.
 الْحَوْشِيُّ مِنَ الْكَلَامِ: قەسو وشە
 غەریب و گەم بیستراو.
 الْحَوْشِيُّ مِنَ الْيَسَالِي: شەوی تاریک و
 نوتهک ۵ دەرگوتری: (رجل حوشي):
 بیاوینکە تېکە لاوی گەس ناگاو
 تەریکە.
 الْخَمَاشُ: نامیرو گەرمستی ناو مال.
 الْحَوْشِبُ: ناو زەنگی و لاخ ئەو شوینە
 سم و نیسقانی قاچی بەیەک
 دەرگەن ۵ یان خودی نیسقانی قاچی
 کە لە گەل سەمی دا بەیەک
 دەرگەن ۵ بۆشایی سم ۵ گەرویشکی
 نیر ۵ گۆلک ۵ قەدباریک و ورگ
 بچکۆلە ۵ یان ورگ زل و کەلەگە
 هەلاوسا ۵ کۆمەلێک نادەمیزاد.
 الْحَوْشِكَةُ: ئەو دەرگە دەرگەو گال و
 بوغلیبە ۵ لە کۆلان دەرپسری و تۆ
 لەمالەو گۆیت لیبیو تیان ناگی.
 حَاصِ الرِّبِّ وَالْحِرَّةِ حَوْصاً: کەرسەکی
 دوری بەدورین.
 حَاصِ بَيْنَ الشَّيْنِ: نیوانی دوشتەگە
 تەسک گەرمەو.
 حَاصِ حَوْلَهُ: دەوری ناو پاراستی.
 حَوْصَى الرَّجُلِ حَوْصٌ حَوْصاً: هۆلنەکی
 جاوی ئەو بیاو و چوک بون هەر
 دەلەق هۆلینچکە جاوی

دوراو ۵ هەروا بەمانا ئەموش
 دئ ۵ جاوینکی لەوی تری بچوگر
 بی ۵ (هر آخرص وهي حوصاء)، (ك:
 حوص).
 حَاصَّةٌ: بەقولینچکی جاوی سەیری
 کرد تیلەمی جاوی دایە.
 احْتِصَانٌ فِي الْأَمْرِ: لەکارگەدا نیحتیانی
 کرد.
 الحِرَاصُ: دەرزی و سوژن یان شتێکی
 تری لەو جۆرە کەشتی بی بدروئ.
 الْحَصْمَةُ: هەلومش — اننەو،
 روخاندنەو، دەرگوتری: (لأطعن لي
 حوصي) ئەوی کە دوریویمتەو
 هەلە دەوشینمەو ئەوی چاکی
 کردۆتەو دەرپوخینمەو.
 الْحَيَاصَةُ: قەیاسە پەرتەنگە (ولاخ
 ئەو جەیلە کورتان و باری بی لە
 ولاخ قایم دەرگ).
 حَوْصَلُ الطَّائِرِ: پالندەکە چکڵانە
 کرد لە خۆراک.
 حَوْصَلُ الْإِنْسَانِ رَفْعُهُ: نادەمیزاد خوار
 ورگی زل بوو ۵ دایینی ورگی بەرز
 بوو.
 الْحَوْصَلُ لِلطَّيْرِ: هەلاوسانی
 چکڵانەمەلی خوارینی تێدا کۆ
 دەرپتەو پێش ئەوی خواردنە
 بچیتە مەعیدەمەو.
 حَوْصَلُ الدَّارِ: گەنجینە خفەو.
 حَوْصَلُ الْحَرْبِ: پەکی حەوز کە ناوی
 تێدا راوستی.

دابهشکردنی میرات هه رگاتی
دبرههمهکان کهمیان هینا دهگوترئ:
(هلم جوڤهئا) جهند دبرههمینک بینه
ئهنذازمکه تموو بکه.

أَلْعَرُطَةُ: بهمانا ئیحتیات دئ.
أَلْعَرُطَةُ: یارییهکه یاریکه رفکان ئییدا
بهدهوری یهکترا دهخولینموه.
أَلْعَرُطُ: راگر دهگوترئ: (عُرَاطُ
الأمی) راگری کارهکه.

أَلْعَرِطَةُ: ئیحتیات ده سوزو
بهمزی دهگوترئ: (لدى لسان
خِطَّة لك).

أَلْعَرِطُ: دهگوترئ: (رجل خِطَ)
بیایهکه زور جاودیزی مالو مندالی
خوی دهکا.

أَلْعَرِطُ: نهو شویندی دهپته دهووبهیری
مالو سامان، واته: پهزین.
أَلْمَحِيطُ: دهرا لووش.

حَايَ لِّلَّانِ الشَّيْ خَوْفًا: فلانکمس لسهه
لیواری شتهکه بوو.

حَرْقُهُ: خسته سهه لیواری شتهکه.
حَايَ النَّبَاتُ الْمَكَانَ: روهکی لهدهوری
شوینمهکه رواند.

تَحْرِقُ: بۆ مطاوعهی (حَرْقُهُ) دئ.
تَحْرِقُ الشَّيْ: قهرای شتهکه
گرت ده یان له قهرغهوه گرتی.

أَلْحَافَةُ: لاهمنو گمنار (أَلْحَافَةُ مِنَ الشَّيْ)
گمنارو قهرای
شت ده پیناو یستی دههستکورتی و

حَرْطُ حَمَلِ الشَّيْ: شتهکهی بهجوار
دهوری شتهکهدا کۆمهال کردو بۆ
کرده شورا.

حَرْطُ الشَّيْ: شتهکهی جاودیزی کردو
بهیمانی دا یاریزگاری بکاو حی
لهبهرزومندی نهودابه ئهنجامی بدا.
إِحْطَا: له کاروبازی خوی دا زور ورنهینی و
ئیکۆلینموه ئهنجامدا دهگوترئ:
(إِحْطَا لِنَفْسِهِ وَلِلشَّيْ).

تَحْرِطُهُ: یاریزگاری شتهکهی کردو
بهیمانی دا حی لهبهرزومندی
نهودبهی بیکا.

استحاط في الأمر: زنده پوی کرد له
ئیحتیاکرفندا.

التَّحْرِيطَةُ: دهزوی دورنگو بادرارو
(رنگی سوورو رهش) دهسووری
تیههکری و بۆ جاوهزار له پشت
دهبهسزئ دههروا بهمانا نوشتهو
جادوش دئ.

الحَايط: دهوار ده شوری باخ، (ك: حيطان
وحوائط).

أَلْحَرِطَةُ: ژورنیک بۆ ههنگرتن و
پارستنی گمنو جۆو دانهوئله.

أَلْحَرِطُ: دهزویکی رنگاو رنگه (سوورو
رهش) دهسووری شینی هه
دههوندنیهوه ههرشکی مانگی
یهکشهوهی لهزهو دایهژراوی
تیههکری و له پشت دهبهسزئ بۆ
دههه جاوهزار.

أَلْحَرِطُ: تهووکمری مهبهغی پاره لهکاتی

که دم دهراممتی زیان.

أَلْعَوْتُ: لایمن و قهراغ و پؤشاکتیک مندان
لعبه‌ری دمکا بیج قول و مگوو
سوخمه، (ک: احوال).

خَوَّلْتُ النَّسِي: مندانمکی خسته سمر
پهنجی قاجی و به قاجی بهرزی
کرده‌وه.

حَاقَ الْبَيْتَ وَغَرَهُ خَوَّلًا: مالمکی مالی.

خَوَّلَ عَلَيْهِ: قسه‌کانی لڤ خوارو خنجو
تیکنه‌و پهنکه‌ن کردن.

خَرَّقَ رَأْسَهُ: ناوهرامستی سمری تاشی و
له‌وی تری هیشته‌وه.

احتاق ماله من برآله: مالمکی زهوت
کرد.

الْخَوَّلَةُ: مالمالین و جلده مالین.

أَلْعَوْتُ: کۆمه‌لی زۆرو قهره‌بالشی.

الْخَوَّلَةُ: به‌مانا (الْخَوَّلُ) دئ.

أَلْعَوْتُ: جوار چپوهی شت که به‌کوه‌وانمی
دهوری شت دمنه‌ن.

أَلْخَوَّلَةُ: گمست، (ک: محارِق) ه.

خَوَّلَ خَوَّلَةً وَحِجَالًا: همریدو دستی خوی
خستنه سمر که‌له‌کمی سمر سی

بمندهی و به‌خیرایی رؤی خمریکبوو
رؤیشتنه‌کمی بگاته راگردن و ماندوبوو.

خَوَّلَ فُلَانٌ: وتی: (لا حول ولا قوة الا بالله).

خَوَّلَ الشَّيْءَ أَوْ فُلَانًا: پالی پیومنا و هملی نا.

الْخَوَّلُ: ئادهمیزادی به‌لمه‌منی ماندو.

الْخَوَّلَةُ: دیزه و گۆزه‌ی مل درتؤ که ناو
هرؤش به‌کاری دئنیس و به‌مانا

(الْخَوَّلَةُ) ش دئ، (ک: حوالل).

حَاكَ الشَّيْءَ فِي صَدْرِهِ أَوْ قَلْبِهِ: شته‌که له
میشکی دا یان له دلی دا جسمپاو
چیگیربوو یان به‌مانا دمنده‌منه و
خوراندن دئ و پیغه‌مبهر (د.خ)
دهظه‌رموی: (الالم ماحاک لی صدرک
و کرمت أن یطلع علیه الناس).

حَاكَ الثَّرِبَ حَاكَةً: قوماشمکی جنی.

حَاكَ الْمَطَرُ الرَّوْضَ: بارانته‌که گه‌شمی
به‌گول و رهمکی باغه‌که‌دا ده‌گوتری:

(هو حالک)، (ک: حاکة)، (وهی
حاکة)، (ک: حوالک).

أَحَاكَ: ده‌گوتری: (ما أحاک سیفُهُ)

شمشیرمکی نه‌ی بری و (وما أحاکته

أَسْنَانِي) ددایم نه‌میری.

كَحَرًا بِالشَّرِبِ: پؤشاکمکی له‌سن

به‌منده‌یوه هینا بؤ پیتی نه‌زؤی و

له‌سمر سیچکانی دنیشته، واته خوی

که‌مه‌نیکیش کرد.

أَلْعَوْتُ: ده‌وونه‌ی وینه و ده‌گوتری: (هذا

على خَوَّلٍ ذَاكَ) ثموه له‌سمر شیوهی

نه‌مویه.

أَلْعَوْتُ: ده‌گوتری: (هم ناس لیس علیه

حركة هؤلاء القوم) نه‌وانه

که‌سانیکن له‌و هؤزو خیله‌ ناچن.

الحياكة: جؤلایس.

أَلْخَوَّلَةُ: شمرو همر.

حَاكَ الشَّيْءَ حَوْلًا: سالتیک به‌سمر

نه‌وشته‌دا تیپیری.

حال الخول: سالمکه تمواو بوو.

حال الشئ: شتمکه گؤږا ۵ دگوترئ:

(حال اللؤلؤ و حال العهد).

حال لي ظهر دابه: بازی داو لسمه پشتی

ولاغهمی و صتا ۵ دگوترئ: (حال

على الفرس) خوی همدابه سهر

پشتی ولاغهمی.

حال عن العهد: له پهمانی خوی په شیمان

بؤوه.

حال الشئ بين الشئین حولاً و حولوة:

ناوانی کردن ۵ بیوو به پهمو

حائیل لمنیوان نمو دو شتمدا.

حالت النخلة حولاً: دره ختی خورماکه

سالتیک بهری گرتو سالتیک بهری

نمگرت.

حالت الناقة: حوشره مینه که کهل درا

به لام ناوس نمبوو.

حولت مینه او طرله: جای خیل بوو،

جاوه که ی توشی قیچی بوو.

أخول: سالتیک به سمری دا

تیپه ری ۵ دگوترئ: (أخول الصبي):

مندانکه سالتیک تمواو کرد.

أخولت الدار: خانومه رزگاری زوری

به سمر دا تیپه ری و گؤږنکاری

تیکهوت.

أخول بالمكان: سالتیک لهو شوینه

ماپهوه.

أخولت المرأة أو الناقة: نافرتمکه لهوا

کچ کوری بوو ۵ بان حوشرمکه دوا

بیجوی مینه بیجوی نیری بوو.

أخول مینه ۵ جای خیتکرد.

أحال: سالتیک تمواو به سمر دا

تیپه ری.

أحال الدار: خانومه گؤږنکاری

به سمر دا هاتو سالتیک زوری

به سمر دا تیپه ری ۵ دانیشوانه که ی

چمند سالو عیامیکه لیس دوور

کهوتوونهوه.

أحال الشئ الرجل: شتمکه بان پیاومکه

له حائیکهوه جووه سمر حائیکه تر.

أحالت المرأة أو الناقة: بهمانا (أخولت)

دی.

أحال بالمكان: سالتیک لهو شوینه ماپهوه.

أحال الرجل: نمو پیاوه حوشره کانی

ناوس نابینو نمزؤکن ۵ قسمکانی دز

به به کن و هیچی به سمر هیجموه

نیه.

أحال علیه بالكلام: به قسه روی تن

کردو دهستی کرد به ناخاوتن

له که لیدا ۵ دگوترئ: (أحال علیه

بالسوط).

أحال لي ظهر دابه و علیه: بازی دابه

سهر پشتی ولاغهمی و جنگر بوو.

أحال الفريم: خاومن هرزمکه رهوانی

سهریکینی تر کرد.

أحال الشئ: شتمکه گوستهوه.

أحال الصل الی اللان: کارمکی بفلان سپارد.

أحال القاضي اللطية الی حکمة الجنایات:

قازی روداوو کیشمکه رهوانی

داداگی تاوانمکان کرد.

تَنَفَّكْرِي بُوْ نَمُوْى بَزَانِي نَاخُوْ بهج
شَيُوْمِيَهَك كَارِي تَن بَكَوْ بِيَهِيْنِيْتَمُوْه
سَمَرْ رِيْكَاي رَاسْت.

اِسْتَحَالُ الشَّيْءِ: شَتَهَكه لَاجُوْو حَوُوْه
سَمَرْ شُوْنِيْئِيْكي تَر ه پَان شَتَهَكه
خَوَار بُوُوْه جَهْمَايَمُوْه ه گُؤْرا.

اِسْتَحَالُ الْكَلَامِ: كَه لَامَهَكِي لَهْمَانَاي خِي
لَاْدَاو مَانَايَمَكِي تَرِي نِي هَهْلَهِيْنَجَا.

اِسْتَحَالُ الشَّيْءِ: شَتَهَكه حَهْوَالَهَكْرَا.

اِلْاِحْتِيَالُ: هَهْلَهَكَه لَهْمَانْدَن جَهْرَهْمِيْهَكِي
يَاسَايِيْه ه بَرَهِيْتِيْه لَهْوِي كَهْسِيْكَ
بِيَهْوِي بَهْنَارَهْوَا مَالِي كَهْسِيْكي تَر
بَغْوَا.

اَلْتَحَاوِيْلُ: ظَاهِرَهْتِيْكَه سَالَه نَاسَايِيْكَ
مَنْدَالِي بِيْئِي ه هَمْرُوَا بَهْزَهْوِيْهَك
دَهْگُوْئِي سَالَه نَاسَايِيْكَ بَكِيْلْدَرِيْو
تُوُوْ بَكْرِيْ.

اَلْحَائِلُ: لَهْو شَتَمِي گُؤْرَان بَهْمِيْدَا
دَهْكَا ه بِيْجُوُوْه مَبِيْنَمِي حَوَشْتَر لَهْو
سَاتَمِي لَهْمَدِيْكَ دَهْبِيْ ه هَمْرَمَبِيْنَمِيْهَك
كَه نَهْزُوْكَ بِيْ، دَهْگُوْئِي: (اَمْرَاة حَائِل،
نَالَة حَائِل، لَحْلَة حَائِل)، (ك: حُوْل
وَحَوْل وَحَال).

اَلْحَالُ: لَهْوَكَاْهَمِي كَهْتِيْهِيْدِي.
حَالُ الْبَهْر: گُؤْرَانْكَارِي زَهْمَانَه ه (حَال
الشَّيْءِ) صِيْفَتِي شَتَهَكه.

حَالُ الْاِنْسَان: هَهْمُوو كَارُو بَارِيْكي
تَاهِيْهَمِي نَادَهْمِيْزَاد چ مَادِي چ
مَهْمَعْنَهْوِي.

اَلْحَالُ فِي الطَّبِيْعَةِ: جُوْنِيْهَمِيْكي زُوُو

اَحَالُ الْمَاءِ فِي الْجَمْدِ: نَاوَهَكِي كَرْدَه نَاو
جُوْكَگَاكِي.

حَائِلُ الْأَمْرِ عَارِلَة جَوَالًا: وَيَسْتِي بَهْكَارَهَكه
بَكَوْ تَهْوَابِي بَكَ.

حَرَكُ الشَّيْءِ: شَتَهَكِي گُؤْرِي پَان
گُوَسْتِيْهَمُوْه لَه شُوْنِيْئِيْكَهْوَه بُوْ
شُوْنِيْئِيْكي تَر.

حَرَكُ لِسَانِ الشَّيْءِ اِلَى شَهْد: فَلَا تَنْكَمَسْ
شَتَهَكِي نَارِد بُوْ لَای يَهْمِيْكي تَر.

حَرَكُ الْأَرْضِ: زَهْوِيْهَكِي سَالَه نَاسَايِيْكَ
كِيْلَا بُوْ نَمُوْى خَاكَهَكِي بَهْمِيْزَبِيْ.

حَرَكُ الشَّيْءِ: شَتَهَكِي لَه حَائِيْكَهْوَه
گُؤْرِي بُوْ حَائِيْكي تَر.

اِحْتَوَلُهُ الْقَرْمُ: خَهْلَهَكَه فَلَانِيْهَان خَسْتَه
نَاو خُوْپَانَمُوْه.

اِحْتَالُ الشَّيْءِ: سَائِيْكَ بَهْمَسَرْ نَهْو شَتَهْمَا
رُوْئِيْ.

اِحْتَالُ لِسَانِ: فَلَا تَنْكَمَسْ وَيَسْتِي بَهْمِيْئِلُو
تَهْلَهَكَه بَازِي فَلَان شَتِي دَهْسْت بَكَهْوِيْ.

اِحْتَالُ الْأَرْضِ: زَهْوِيْهَكَه بَارَانِي نِي
نَهْمَارِيْ.

اِحْتَالُ عَلَيْهِ بِالْهَدِيْنِ: قَهْرَزَهَكِي
حَهْوَالَمِي نَهْسْتُوِي لَهْو كَرْد.

نَحْرُكُ: لَه شُوْنِيْئِيْكَهْوَه گُوَسْتِيْهَمُوْه بُوْ
شُوْنِيْئِيْكي تَر ه پَان لَه حَالُو

وَهْزَعِيْكَهْوَه كَهْوَتَه حَالُو وَهْزَعِيْكي
تَرَمُوْه.

نَحْرُكُ مِنَ الشَّيْءِ: لَهْو شَتَه وَزِي هِيْنَا
جُوُوْه سَمَرْكَرِيْكي تَر.

نَحْرُكُ فَلَانًا بِالنَّصِيْحَةِ وَالرَّصِيَّةِ وَالْمَوْظَعَةِ:

الْعُومُ: شەرقىي كۆن.

كردموه.

الْحَوْتَةُ مِنَ الْبَحْرِ الْمَاءُ وَالرَّحْلُ: زۆرىنەمۇ

تەخىرى: خۇي كۆكردموهۇ باپۇكىمى

بەشى ھەرە زۆرى ۋە لەشەرو جەنگا

بەست ۋە دىگوتىرى: (تخوت الحية)

بەشىۋىنى ترسانكى ناو شەرمەكە

الغارى: ئەمۇ كەسەي مار بەختىو دىكاو

دەگوتىرى.

بشى پىشيان دىكا ۋە پىاۋىك كارى

الحرمة: پلور.

سەر سۈرھىنەر ئەنجام بىدا.

الحرمة: زەمى رەقى تەخت (ك: حرمان

الغارىاء: رىخۇلە ۋە ناۋسك.

وحرمان).

الغارىة: مېينەي (الخرى).

الحرمة: لەھەموو شىنكىكا

الحرء: ئەمۇ شۈپەنى شىتى تىن دىگىرى

بەسەرھەكەي دىگوتىرى ۋە لافاۋىك

ۋەكرو گەنجىنە ۋە كادىن ۋە ھۇبەو

ناۋەكەي قوپراۋ نەمى ۋە ھەۋرى رەقى

مەنزىل رىشمال نىشىن واتە: خانوى

باراناۋى ۋە (ك: حرامل).

لە (مۇو كوك دىروست كراۋ) كۆمەلە

تەخىرى: زەمىل بوو ھىلاك بوو.

رىشمال نىشىن كە لەسەر ناۋىك

الحانة: دۇكانىي ەمرەق فرۇشتىن.

كۆدەپنەۋە.

حوى الشئى حرابة: بەسەر شەكەمدا زال

العو: مېروە سۈرە ۋە مېروى سەلىمان

بوو كىرەپپە مىكى خۇي ۋە دىگوتىرى:

(مېروە سەلىمانە).

(خرى الحية) بشى بشى مارەكەي

حرآء: داپە جەۋا.

كردو خۇي بەدەستەۋەدا.

الحرء: رەنگىكە لەرەنگى ۋەنگى ئاسن دىكا.

حوي الشئى حرى وحرآء: ئەۋشە سەۋزى

حرآء الرادى: ئەمبەرو ئەمۇ بەرى شىۋ.

تىكەل رەشاپپەكەي بوو ۋە پان

الخرى: خىرى ۋە گەۋنەپى ۋە بۇ

رەقى تىكەل سۈرپەكەي بوو.

ھەرشىك بىن ۋە ھەۋزى بېۋى ناو

حرىت شلة الرجل: لىۋى پىاۋەكە لە

بۇ ھوشىز.

سۈرى نا مەلەمۇ رەقى بوۋن.

الخرى: پۇشاڭگىكە ناۋاخنى ھەپە

حوي النبات: كۆز گىياكە لەسەۋزىدا خۇي

دىگىرىكە سەرپەشى ھوشىز لافىرت

بەرمەش ئۈنە ۋە (ھىر آخرى رەقى

لەسەرپەۋە سۈر دىجى ۋە پەزىپەكە

حرآء) ۋە قورۇن دىمەرمۇ: ﴿لَجَعَلَهُ

لەسەر سەر دىمەرىت كاتى قاپىك پان

شكاء آخرى﴾.

شەنكى تىر دىمەرىت سەر

حوى الشئى: شەكەي ۋەك ھالەۋە

سەرت ۋە زەمى رەقى رۈتەن كە بە

حوى الشئى: شەكەي ۋەرگىرت.

بەرد پان بەخىلى كالۋ قوپ شۇراي بۇ

اخرى الشئى رەلى: لەخۇي گىرت جىنى

دىگىرى.

حاربة البطن: ريغۆلمو جەرگ و سی.
الْحَيَّةُ: مار ۵ ئەمیش چەند جۆرنىكى
ھەيە.

الْبَحْرَى: ھۆبەم و رىمىمال نشىن كە
لەسەر ئاويىك كۆدەنبەمە.
الْعُصْفُورُ: بەمانا (اغىتىرى) دى ۵ جۆرە
بەسمارنىكەشە.

حَيْثُ: زەرھى مەكانەم ئېضافەدەمكەرى
بۆلەي رستە.

الْمُحَرَّرُ: (ارمى غەزائى) زەمى ماراوى كە
زۆرى مار لېتىن.
حَاجٌ خَبَجًا: ھەزار كەوت.

أَحَاجَتُ الْأَرْضِ: زەمىيەكە رومكى
(الحاج) ى رۈند.

الْعَاجُ: رومكىنى چىقارۋىيە سەمۈزىيەمكى
زۆر دىرۋە دىكەشەن و رەگەكانى زۆر
بەزمۇدا دەروئە خوار ۵ بەمەربى
دوو ناوى تىرى ھەن (الماعول، شرك
الجمال).

حَبَبُ الرَّجُلِ: پىاۋەكە بەسرتە قەسە
كردو لەبەر خۇيەمە ورتە ورتى
بوو.

حَاةٌ عَنِ الثَّيِّبِ حَيًّا وَحَيَاتًا: لەشتەكە
لانا دىگوتىرى: (حاد عن الطريق)
لەرنىگە لايدا.

أَحَادٌ مِنَ الثَّيِّبِ: لەم شەمى لانا دورى
خستەمە.

حَابِدَةٌ عَابِدَةٌ وَحَيَادٌ: وازى ئى ھىناو روى ئى
وەرگىرپا ۵ وازى لە دۇبەتى ئەمە ھىنا.

حَيَّادٌ: دىگوتىرى: (جىدى حىياد) وازى ئى
بېنىمە لايكەمە.

الْحَيَّادُ: ئەمەيە بى لايەن بى پىشتىگىرى
ھىچ لايەكى كېشەكە نەمكى.

الْحَيَّادُ الْأَيْمَانِيُّ: لەسپاسەتى نىمە
دەولەتى دا ئەمەيە ولاتىك ھاۋكارى
يەكەنك لەم دەولەتە دۋە
بەيەكەكەكان نەگاۋ لەگەل باقى
دەولەتەكانى ئىردا ھاۋكارو ھاۋسوز
بى بۇ بەرقەرار بوۋنى ئاشتەۋايى
گىشتى.

الْحَيَّادُ: ئەمەيە لە ئەملاۋ ئەمەلە شت
ھەلتۇقەتەمە، دىگوتىرى: (حَيَّادُ الْجَلِ
و حَيَّادُ السَّرَّاسِ) ۵ ھاۋتاۋ
ھاۋشان ۵ بەراسۈى زۆر خوار.

الْحَيَّادُ: لايى بوۋنى زارۋەكە لەسكى دايىكى
داۋ بەئاسانى نەيەتە دەرەمە.

الْحَيَّادُ: رۇيشتىنى بەتەكەمبۈرۈ لارو
لەنچە ۵ ھەمرا دىگوتىرى: (حَار
حەدى) گۈنەرىزىكە لە سىنەمەرى
خۇى دەسلەمىيەمە ئەمەندە سركو
تەر دەماخە.

الْحَيَّادُ: ئەمە بەردو زەپەيە لەكاتى
رۇيشتىنى لەۋزە پىسى ۵ لاخ
دەردەپەرى.

الْحَيَّادُ: رۈنەينى بىمەرقو
كەنەمە ۵ دىگوتىرى: (مانظر اليّ) إلا
نظر الحَيَّادِ) بەخراپە نەمى قەت
سەمەرى مەنى نەكەردۈۋە ۵ ھەمرا ناۋە
بۇ گىرىنى شاخى كەلەكەيۋى.

أَلْحَيْدُ: گویند زنی زور سرک و تپ دماغ.
 أَلْمُجِيدُ: ناچار ۵ دمگوتری: (مالك عهد
 عن هذا) چارت ناچاره و ناتوانی
 خوی نی بهاریزی.
 حَارٌ بَصْرُهُ خَيْرٌ وَحِرَاءُ: تماشا
 شته که ی کرد و حاوی نهیتوانی نی
 بروانی ۵ حاوی نی هه لهنه به وه.
 حَارٌ لِّلْأَنْ: فلانکس ری نی گوم
 بوو ۵ (حار لي الأمر) لهو کاره دا
 سهری نی تیگجوو.
 حار الماء: ناوکه کوبوم هه لخوا ۵ (مر
 حائر و حيران وهي خیرى)، (له.
 جاری) ۵.
 خَيْرٌ: خستیه سمر نی شیوانه وه.
 خَيْرٌ: کهوته سمر نی شیواو به وه.
 خَيْرُ السَّحَابِ: هه ورکه له شوینی خوی
 و مستو بارانی باراند.
 خَيْرُ الْمَاءِ: به مانا (حار الماء) دی.
 خَيْرُ لِلْكَانِ وَالْأَنْاءِ: به بوو له ناو.
 استعار الرجل أو الماء في المكان: به مانا
 (حار) دی.
 استمع الشراب: به خویشی شهر به که ی
 بی قوت جوو.
 الحائر: کسیک سمر گردان
 بی ۵ شوقنیک لهما و له و لای
 به رزین و ناوی تپدا بوووستی ۵ باغو
 بیستان.
 الحارة: بهرو بهر مال ۵ ناوچه به که نریک
 بی له ماله وه.
 الحاری: دمگوتری: (لا آتیه حاری الدهر)

قعت ناهمه لای.
 الحیرة: سمر گردانی و رابی ۵ زهوی
 سموزو به دانمونه ۵ دهگوتری:
 (أصبحت الأرض حيرة): زهوی سموز
 هه لگمراو پوژکه و باقله باشی تپدا
 همن.
 الحیر: هه ور له که ل باران بهیدا بی و
 نه رویتنه وه.
 الحارة: دیوی ناوهمی مه لاشوو.
 المستحیر: رینگه به که له سار به که دابی و
 نیشانه ی دهارنمین و سهری نی
 دهر نه کرئ.
 المستحیرة: پیلوی جاو که گوشت و
 چه وری زورین.
 حار خیراً حارة: بهروانه (حزن).
 تحیر الرجل: پیاوکه ویستی هه لسی و
 زور به زحمته بوو هه لسانه که ی.
 تحیر الیهم: پائی بهروانه وه داو جووه
 سمر بیرو بهروای نه وان.
 حاس الحس: تریستی خورما و
 که شکی دروست کرد.
 حاس الشئ بغيره: نه وشته ی تیکه لای
 شتی تر کرد.
 حیس الحس: تریستی خورما و که شکی
 دروست کرد.
 الحیس: خورما و که شک و رن تیکه ل
 به به که دهگرین و دهگوترین و
 دهشیلترین دهگرته قاوت.
 حاش خشاً: ترسا ۵ و مگوو ترسنوک
 روشت.

حاشی الوادی: دۆلکه درئز بووه.

حاشی لالائاً: فلانکەسی ترساند.

حَمَيْشْتُ لَفْسُ: نەفسی ئێسی تۆراو بێش

جاوی کهوت.

الْحَيْشُ: کۆمەن.

الْحَيْشَانُ: بیاوی زۆر ترسنۆک.

حَاصٍ عَنْه حَصاً وَحِصَاناً وَحِصّاً: لای داو

لەڕێگە دورکەوتەوه.

حَاصٍ الْقَرْمُ: خەلکەکە کهوتنە هاتو چۆ

دەگەرێن رێگای هەلاتن بپۆزنەوه.

حَايَصُهُ: چااوو راوی لێکرد وێستی

بەسەریدا زال بوو.

حَايَصَ لِلرَّث: سوور بوو لەسەر ئەوهی

خۆ لەمەردن رزگار بکا.

إِلْحَاصٍ: لایناو دوور کەوتەوه.

لِحَايَصَ مِنْه: بەمانا (اغحاص) دئ.

حَاصٍ: تەنگانەو نارەحەتی دەگوترئ ە (وقع

القرم لي حاصٍ باصٍ) خەلکەکە کەوتە

گیر و گرفت و تەنگژەوه.

حَايَصٌ بَيْنَ: تەنگانەو نارەحەتی

ە دەگوترئ: (جیص).

الْمُيْرَسُ: چەمووش ە دەگوترئ: (دابە

حمرص) ولاغیکی چەمووشە ئێر

بارنابی و بویستی خاوەنەکە ناکا.

الْمُحْيَصُ: چارەو پەنا ە دەگوترئ: (ما

عنه محيص): هیچ رێگا چارەبەک

نییه بۆ خۆلادان لەوشتە.

حَاضَتِ الْمَرَأُ: ئافەرتمەکە بی نوێژ بوو

کەوتە عادیاتی مانگانەیهوه ە (هي

حائض)، (ك: حوائض

رَحِيضٌ) ە هەروا بەمانا ئەویە

ئافەرتمەکە گەشتە تەمەنی بالایی و

عادیاتی مانگانە.

حَاضَتِ شَجَرَةُ السَّر: شتێک لە درەختی

سەموره هاتە خوارئ وەکوو خوێن

سوره.

حَاضِ السَّيْلُ: لافاوێکە هەتسا.

حَايَصُ الْمَاءِ: ئاوێکە بێرداو وەکوو

لافای لێکرد.

تَحَيَّضَتِ الْمَرَأُ: بەمانا (حاضت)

دئ ە رۆژانی عادیاتی مانگانە

ئافەرتمەکە وازی لە ئەنجامدانی

نوێژو رۆژو هێناو چاوەڕوانی

کۆتایی هاتنی خوێنی چەرمەکە

کرد ە خۆی بە لەچەرمەزکەوتوو

لەقەلەمدا ە هەلس و کەوتی وای

کرد کە کەوتۆتەوه عادیاتی

مانگانەوه.

أُتْحِيضَتِ الْمَرَأُ: ئافەرتمەکە دوا

تێبەرپوونی ماوهی عادیاتی

مانگانەمی خۆنەکەمی ئەووستاو هەر

بەردەوام بوو.

الْحِيَاضُ: خوێنی چەرم.

الْحَيْضُ: ئەو خوێنەمی مانگانە چەند

رۆژێکی دیاریکراو بەشیوەیهکی

سروشتی لەرحەممی ئافەرتمەوه

دێتە خوار.

الْحَيْضَةُ: ئەو پاچە پەرۆیهیە ئافەرت

بەخۆیهوه هەڵدەگرئ بۆ ئەوهی

نملاو نهولای شت.

حاق به الشئ حَقّاً و حَقولاً و حَقّقاناً:

حاق به الأمر: کارمکی لهامر بنویست بوو.

حاق لیه السفّ: شمشیر کاری لیکرد.

حاق الشئ: شتمکمی همنوو وزوری

دصت ری خست.

أحاق به الشئ: بهمانا (حاق)

دئ ۵ دهگوتری: (أحاق الله بهم

مکرم) خودا شیومی مهگری

خوینانی بهسرودا دان.

حَاقَهُ: حمسودی به برودو ری لی بوو.

إحْتَقَ على الشئ: لیحتیاتی کرد بو

نموشته.

أَلْحَقَ حاق الجوع: برسپایهتی

زور ۵ نهوپری برسپیهتی.

أَلْحَقَ: نهوی دپتموه ری ئادهمیزاد

له خرابهکانی.

أَلْحَقَ: بهمانا (أَلْحَقَ) دئ.

أَلْحَقَرُ: لاواز بان نارهمسن و بنهجه

خوئری.

حَاكَ لی كذا حَكاً: شوئنگی لیکرد،

کاریگرمی لی کرد ۵ دهگوتری: (حاک

السفّ لی فلان) شمشیرمه کاری

لهفلان کرد (حاک القول لی القلب)

قسمکه لهدلجا کاری کرد ۵ دلی

برهندار کرد دلی هیشاند ۵ دلی

خوش کرد.

حَاكَ الْمُدَّةَ: کتردمکه بری.

حَاكَ لی مشیه حَكَاً: له روپشتهنکهیدا

لارو لهنجمی کرد خوی

خوئنگه له جهستمهوه نهویو

بلاو نهبیتموه ۵ بهخودی

خوئنگهکش دهگوتری: (أَلْحَبَضُ):

بهمانا (الحبض) دئ ۵ قورئان

دهمزموی: ﴿وَرَبُّكَ الْوَكَاعِلُ

أَلْحَبَضُ قُلْ هُوَ أَذَى﴾.

خَيْضَ اللُّزْنِ: بانگرمکه وتی: (حي

على الصلاة).

حافّ علیه حَقّاً: ستمی کرد.

حاف الأب: باوکهکه خوشهویستی و ریزی

بؤ منداثیک له مندالهکانی لهوانی

نر زیاتر دهربری ۵ گرنگی به

مندالیک زیاتر لهوانی تردا ۵ (هر

حافّ)، (ك: حَوْفَ).

تَحَيَّفَ الشئ: ورده ورده لهقمراخو

ببجای شتمکمی گرتو لیسی

که مکردهوه ۵ دهگوتری: (تَحَيَّفَتْهُمُ

السنة) سان و رۆگار ورده ورده

لهتمممنی کهم کردهوه.

الحافّ (حافّ الجبل): قمراخو کتو بنارو

دامینی کتو.

الحافّ: رهگیکی سهوزه لهزهر

زوبانهوهبه.

أَلْحَاةٌ من كل شئ: لایهن و نهملاو

نهولای شت.

الْعَفِيفُ: تیزایی بهرد، (ك: حِرْفَ).

أَلْحِفَةً: تیزکهروهوهبهکه سهرمترو

سهره رمی به تیز دهگرفتهوه.

الحيلة من الشئ: لایهن و قمراخو

نَزِيكَ بُولْتَمُوهُ ۝ دِڭكوترئ: (خَانَ
وَلْتِ الصَّلَاةِ) كَاتِي نُوڭز نَزِيكَ بُولُوهُ.
خَانَ الرُّجُلُ: بِيَاوَمَكِه فَمُوتَا.

أَحَانَ: زُور مَایَهوهُ.
أَحَانَ الشَّيْئُ: شَتَمَكَهی فَمُوتَانْدُو لَه
نَاوِی بَرِد.

أَحَيْنَ الْقَرْمُ: گَمَلَمَكِه كَاتِي نَمُوهِ هَاتُووه
بِه مَاضِی خَوِی بَگَا.

أَحَيْنَ الْأَبْلُ: حُوشْتَرَمَكِه كَاتِي نَمُوهِ
هَاتُووه بَدُوشَرِی یَان بَارِی لَنْ بَنَرِی.

أَحَيْنَ بِالْمَكَانِ: جِهَنَد مَایَه مَهَك لَمُو
شُوتَنَه مَایَهوهُ.

حَاقَتُهُ عَابِدَةً وَجِيَانًا: مَایَه لَمِی لَمَكَلَن كَرْد
سَال لَه دَوای سَال.

حَقِيَّتُهُ: كَاتِيكِي بُو دِهَارِی كَرْد.
حَقِيْنُ اللَّهِ فَلَا سَأْلًا: خُودَا فَلَانَكَه سِی

هِيْدَاهِيَت دَا بُو رَقِی رَاسْت.
الْحَاقِنَةُ: مَيِينَمِی (الْحَالَن) ۝ بَه مَمانَا

بِه لَای كُوشَنَدَه دِئ.
أَحْنَيْنُ: مَایَه مَهَك لَمَزَمَعَن كَهَم يَا زُور.

أَحْنَيْنُ: هِيْلَاك وَتِيْدَا حُيُون ۝ بَه لَو
نَاخُوشِی ۝ لَمَهَنْدِی پَشِينَانَا

هَاتُووه ۝ (إِذَا حَانَ أَحْنَيْنُ حَارَتِ
الْعَيْنُ).

الْحِينَةُ: بَه مَمانَا كَات دِئ ۝ دِڭكوترئ: (مَا
الْقَاءِ إِلَّا الْحِينَةُ بَعْدَ الْحِينَةِ) نَاو بَه مَناو

نَهْمِز نَایِبِينَم ۝ هَمِرُوا دِڭكوترئ:
(هَر يَاكُلُ الْحِنَةَ: رُوڭِی يَه كَجَار نَان

دِخُوا.

بَادَا ۝ بَه تُونْدِی پَتِی لَمَزَمُو دِئَاو
عَمَرَزَمَكِي كُولْتَمُوهُ ۝ دِڭكوترئ: (جَاءَ
بِحُكِّ) هَات لَه رُوڭشْتَنَدَا قَاجِی بِلَو
كِرْدِیوون هَمَنگَاوِی پَانِی دَعْمَان
دِڭكُوت شَتِيكِي لَمَناوگِه لِيْدِيَه لَمَهَر
زُور فَمُلوِي.

حَاكُ النَّسَبِ: قُومَاشَمَكِي حِنِی ۝ (هَر
حَالِكُ وَحَاكُ وَهِي حَاكَةٌ وَحَتَكِي
وَحِيكِي).

أَحَاكُ لِيَه السِّلَ: بَه مَمانَا (حَاكُ)
دِئ، وَاتَه: شَمَشِير گَارِی تِيكُورَد.

إِحْتَاكَ بِشَيْءٍ: بَه كِرَاسَمَكِي خَوِی
كَه مَمَنَسِكُنَش كَرْد وَاتَه: قَاجِی و
بَشْتِی پَتِيكَمُوهُ بَه سَتَن.

تَحَايِكَ: بَه لَارُو لَمَنجَه هَات.
حَالَ الْمَاءِ حَيًّا: نَاوَمَكِه لَمَناو شِيُوَمَكِه دَا كُو

بُولُوهُ.
تَحَايَلٌ عَلَى الرَّجُلِ أَوْ الشَّيْءِ: فِتْلِي لَه

بِيَاوَمَكِه كَرْدُو بَه سِيَا سَمَت لَمَكَلَنِي دَا
هَلَسُو كَه وَتِي كَرْد بُو نَمُوهِ لِيَسِي

بَه مَرَاد بَگَا.
تَحْيَلٌ: فِتْلُو فَه جَمَرِی بَه گَار هِيْنَا

بَه مَنجَامَمانِي كَارَه كَانِي.
أَتَحْيَلُ: نَاوِي كُو بُووَمُوهُ لَمَناو شِيُوَمَكِه دَا،

(لَكُ: أَحَالٌ وَحَيُولُ).
أَتَحْيَلُهُ: جَه لَمَبَه مَهَرُو بَزَن ۝ بَه رَدِی

بَه رِيْبُولُوهُ لَمَكِيوَمُوهُ بُو دَامِيْنِی و
هِيْنَدَه كُؤَبَهَنَمُوهُ تَا زُور دِڭبِنُو

دِڭبِيْتَه بَه رَدَه لَان.
حَانَ الْأَمْرُ حَيًّا وَخَتْرَوَةً: كَاتِي نِيَشَمَكِه

المُعِينُ: (مُخَيِّمُ النُّفُسِ) گاتی

شت و هرمزی شت.

حَبِیْ حَیْةٌ وَحَمْرًا: گمشدی کرد.

حَبِیْ الْقَوْمُ: قوم و مکه و مزو و حایان باش بوو.

حَبِیْ الطَّرِيقُ: رینگاکه ناشکرا بوو.

حَبِیْ مِنَ التَّبَحُّحِ: نفسی لمشتی خرابو

ناشرین هله نکوت و پئی ناخوش بوو.

حَبِیْ مِنَ الرِّجْلِ: شمرمی لمپیاومکه کرد.

أَحْيَا الْقَوْمُ: زاوو زبیاان زور

بسو و مزو و خالی نازمه کانیاان

باش بوو.

أَحْيَا اللَّهُ لِلْأَنْفُسِ: خودا فلانکسی زیندو کرد.

أَحْيَا اللَّهُ الْأَرْضَ: خودا روومک و گزو گیای

لزموی دهرهینا و فورشان دهمرموی:

﴿لَسْقَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَاهُ بِهَ الْأَرْضِ

بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ الثُّرُورُ﴾.

أَحْيَا الرَّأْسُ الْأَرْضَ: کابرا زوییمکی

بینی گزو گیاکمی لهوپمیری گمشو

سهوزی دا بوو.

أَحْيَا لِلانِ اللَّيْلُ: فلانکس شو نموست

هر خمریکی خودا پمرستی بوو.

حَيَّاهُ اللَّهُ: خودا هیشتپهوه و دمگوتری:

(حَيَّاهُ اللَّهُ رَبَّاهُ) خودا بهتیئته و هو

له گمشو نمشه دمی.

حَيَّاهُ الْقَوْمُ بِحَيَّاهُ: خودا به هانای شو

قومهوه هات و بارانی بؤ بارانن.

حَيَّاهُ لِلانِ لِلانِ: فلانکس دوعای بؤ فلان کرد

به تمممنی دریزو تمندروستی باش.

حَيَّاهُ الْخَمِيسَ: لمتممنی (۵۰) سالی نریک بؤوه.

حَايَا الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا: شو خه لکه

دوعایان بؤ به کتر کرد به تمممنی

دریزو تمندروستی.

حَيَّاهُ النَّارُ بِالْفَيْحِ: ناگرمکی بهغو لیگردن

هم لگرم ساندوه.

حَيَّاهُ الصَّبِيُّ: خورگی دا به مندا لکه.

أَحْيَا الْقَوْمُ: خه لکه که دوعای ته ممن

دریزو تمندروستیان بؤ به کتر کرد.

تَحْيَا مِنْهُ: خوی لی شاردهوه.

أَسْتَحْيَا الْأَسْبَ: دبله کمی هیشتموه

نمیکوشست و فورشان دهمرموی:

﴿يَذْخَبُونَ أَنْبَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ بِسَاءِكُمْ

وَلِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ﴾.

أَسْتَحْيَا لِلانِ لِلانِ: فلان شمرمی له فلان

کرد و دمگوتری: (أَسْتَحْيَا مِنْهُ وَاسْتَحْيَا).

التَّحْيَا: سه لام.

الْحَيَا: همرزانی و باران.

الْحَيَاءُ: شمرمو شکو (الحیاء) بؤ نازمل

به (زنی) دمگوتری.

الْحَيَاءُ: گمشه گردن و مانهوه

به زیندوی و لهزاراوی زانستی

زیندهورزانی دا (حیاء) بریتییه له

کؤمه لیک دیارده که له گیانه بهرو

روومک و درمختلا دهیندوی و جپایان

دمکاتمه له (جه مادات).

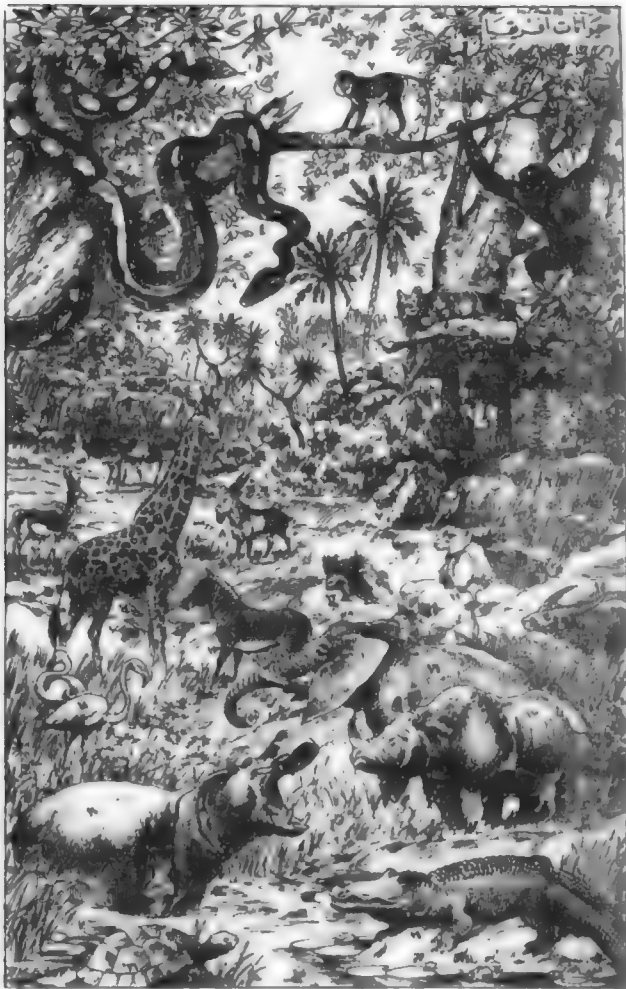
الْحَايِي: خاومنی مار و مار به خنیوگر.

الْحَيْرَانُ: زیندوی و زیان.

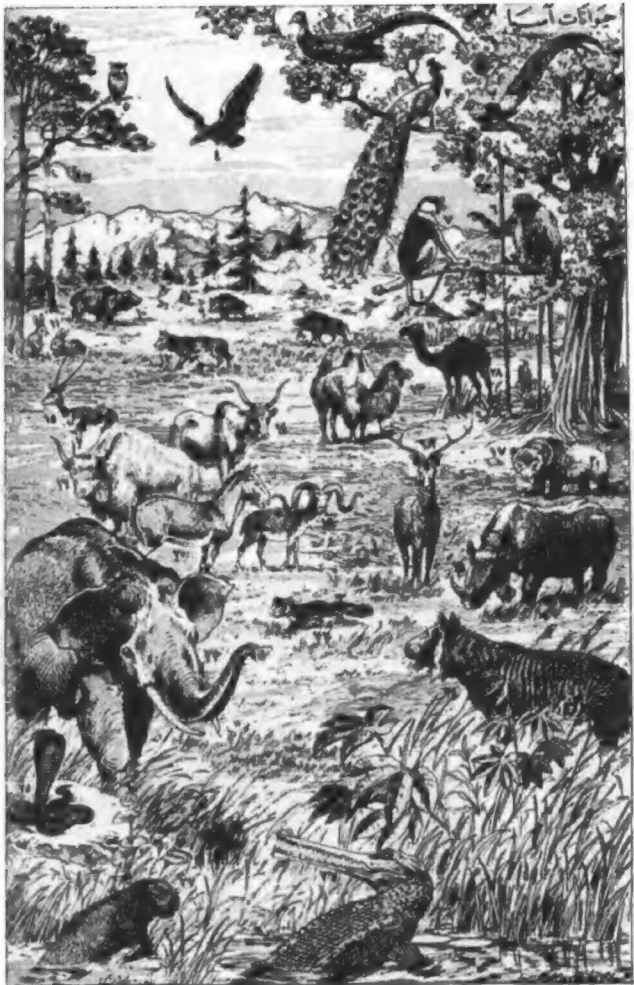
حَيَّاهُ عَلَى كَذَا: حازر بهو و هره بؤ

تمنجامننی فلان کار و وکوو (حی

على الصلاة وحی على الفلاح).

١. هرة • ٢. زباد • ٣. ثور • ٤. حية • ٥. فهد • ٦. بوم • ٧. أسد • ٨. ماعز • ٩. بطة • ١٠. غزال • ١١. فهد •
 ١٢. دلفال • ١٣. حمار الزرد • ١٤. شاة • ١٥. برمان • ١٦. حمار • ١٧. كركند • ١٨. بطة • ١٩. صياد •
 ٢٠. فرس البحر • ٢١. سمكة

۱. طائر الجبل ۲. شتر ۳. طوطی ۴. ببر ۵. یوز ۶. عقاب ۷. بز ۸. خفاش ۹. کبک ۱۰. گوز
۱۱. گوز ۱۲. گوز ۱۳. گوز ۱۴. گوز ۱۵. گوز ۱۶. گوز ۱۷. گوز ۱۸. گوز ۱۹. گوز
۲۰. گوز ۲۱. گوز ۲۲. گوز ۲۳. گوز ۲۴. گوز ۲۵. گوز ۲۶. گوز ۲۷. گوز
۲۸. گوز ۲۹. گوز ۳۰. گوز ۳۱. گوز ۳۲. گوز ۳۳. گوز ۳۴. گوز ۳۵. گوز
۳۶. گوز ۳۷. گوز ۳۸. گوز ۳۹. گوز ۴۰. گوز ۴۱. گوز ۴۲. گوز ۴۳. گوز
۴۴. گوز ۴۵. گوز ۴۶. گوز ۴۷. گوز ۴۸. گوز ۴۹. گوز ۵۰. گوز

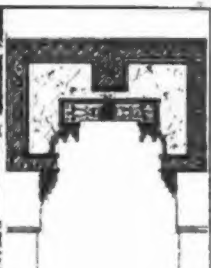
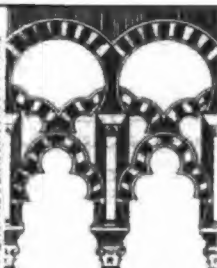

١. الحمار ٢. بظلمة ٣. القرد ٤. هذيان ٥. فهد ٦. سمكة ٧. ذئبة ٨. كوبر ٩. نمر ١٠. قرد حلي ١١. مخطوب ١٢. أنثى ١٣. فهد ١٤. قرد ١٥. قرد ١٦. مراك ١٧. مراك ١٨. أنثى الحمار ١٩. سمكة ٢٠. فهد

حيوانات اوقياناسيا

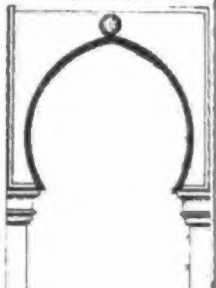
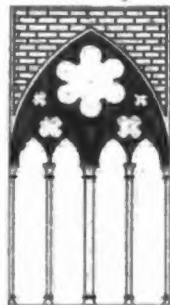
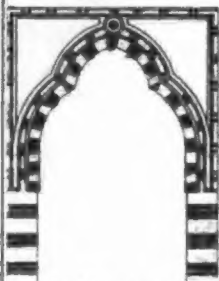
١ دلايح ٢ دلايح طيار ٣ كواي ٤ حمار ٥ شاة ٦ بره ٧ نمر ٨ قنقرا ٩ حمار ١٠ نوز من
الدم ١١ خنزير بري ١٢ جمل ١٣ عصفور من طائفة الطيور ١٤ نوز من الطائفة ١٥ شاة ١٦ قنقرا ١٧

جامع قرطبة في الأندلس

محراب مسجد الأندلس في فاس

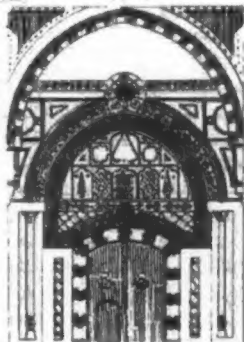
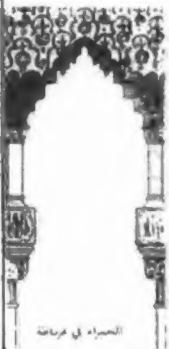
مسجد في مراكش

مسجد عائشة في مراكش (القاهرة)

حنينة قرطبة

الحمام الكبير في فاس الجديد

الحمام في فاس

مسجد الحسن بن علي في فاس

مسجد الملك في فاس